TRACTATVS
DE LITERIS GRATIAE QVAM NECESSARIVS, IIS QVI ANIMARVM CVRAM GERVNT.

Auctoribus excellentissimis viris I. C.

DO. { IOANNE STAPHILÆO. / IOANNE NICOLAO GIMON. / LVDOVICO GOMES. }

Omni cum diligentia castigati.

Cum Indice locupletissimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMÆ, Ex Officina Marci Antonij Muretti, & Iacobi Brianzi. M. D. LXXXVII.

TRACTATVS
DE LITTERIS GRATIAE
QVAM NECESSARIVS, IIS QVI ANTIQVARVM CVRIAM GERVNT.

Auctoribus excellentissimis viris I. C.

D. D. IOANNE STAPHILEO.
IOANNE NICOLAO GIMON.
LVDOVICO GOMES.

Omni cum diligentia castigati.

Cum Indice locupletissimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE, [illegible]

[illegible] M. D. LXXVII.

INDEX CAPITVLORVM.

De formis expectatiuarum. fol. 11
De secunda forma expectatiuarum. 14
De forma tertia expectatiuarum. 19
De quarta forma expectatiuarum. 21
De quinta forma expectatiuarum. 26. & 29
De sexta forma expectatiuarum. 31
De septima forma expectatiuarum. 34
De octaua forma expectatiuarum. 35
De nona forma expectatiuarum. 38
De decima forma expectatiuarum. 54
De formis mandator. de prouidendo. 56
De secunda forma mandator. de prouiden. 61
De tertia forma mandat. de prouid. 64
De quarta forma mandat. de prouid. 68
De quinta forma mandat. de prouid. 70
De sexta forma mandat. de prouid. 71
De septima forma mandat. de prouid. 72
De octaua forma mandat. de prouid. 74
De nona forma mand. de prouid. 78
De vltima forma mand. de prouid. 79
De qualitate & statu Beneficiator. 81
Incompatibilitatis ratio. 84
De qualitate beneficiorum quæ sunt curata. 86
Beneficij in obtentione quæ requiratnur. 89
Simplicia beneficia quam ætatem desiderent. 90
De modo & forma impetrandi. 94
Dignitas absque fructu in ecclesia quando impetretur. 98
De iuris patronatus prærogatiua. 100
Ius patronatus quomodo probetur. 103

Iuris præsentandi et Iuris patronatus differētia. 104
Dei iuris patronatus permutatione. 107
Dignitatis personatus & officij differentia. 109
De qualitatibus dignatum. 112
Dignitates quando includantur in literis beneficialibus. 115
De varijs modis vacationis. 119
Resignationis modus & methodus. 125
Ad ecclesiam cathedralem quomodo quis promoueatur. 132
Tertius vacationis modus per c. de multa & Extrauagantem, Execrabilis. 134
Qui fieri sacerdos non cogitur post beneficium impetratum, nisi annu expleto. 136
Beneficiatus contrahens matrimonium amittit beneficium. 140
Religiosus professus beneficiū possidere nō potest. 144
Quando quis veniat priuandus beneficio. 148
De modis prouisionis. 151
De vi, & effectu clausularum. 156
De clausula, Motu proprio. 159
De priuilegio motu proprio. 164
Motus proprius quid operetur. 165
Motus proprius excludit dignitatem processus. 167
Motus proprius an suppleat defectum ætatis. 168
Motus proprius includit ī se pinguius beneficiū. 170
Surreptio beneficij tollitur motu proprio. 173
De clausula, per te vel tuū procuratorem legitimæ constitutum, intra vnius mensis spacium. 174
De Disparitate Datæ. 177
Mensis in datæ quot contineat dies. 179

Mensis à quo tempore incipiat currere. ibidem.
Expectans an possit acceptare beneficium post mensem à tempore vacationis. 180
Exequutor quomodo beneficio vacanti prouidere possit. 181
Ante purificationem vtrum sint ligatæ manus ordinarij; 186
Significatio clausulæ inducentes, & inductum defendentes. 188
De clausula, amoto quol bet detentore. 190
De clausulis nonobstantiarum. 191
Verba, contrarijs quibuscunq. quid operentur. 192
Quomodo derogetur statutis, et cõsuetudinibus. 194
Papa an grauet ecclesiam super prouisione duorum. 196
Clausula, seu, quid operetur in prouisionibus. 198
Clausula, seu Episcopis, Archidiaconis quid operetur in prouisionibus. 200
De iuramenti præstatione. 202
Pluralitas beneficiorum est incompatibilis sine dispensatione. 203
e clausula, nulli omnino hominum. 204
lausularum quorundam comprehensarum in literis Apostolicis. 205
e expectatiua ad diuersa beneficia. 207
ibus modis expirant literæ ad beneficia. 209
ante causa cessat effectus. 212
tia extinguitur per negligentiam. 213
tia semel extincta non reuiuiscitur. 214
quutoris potestas tantum durat, quantum durat testas collatoris. 218

Expirant literæ gratiæ quando mandatum de prouidendo est conditionale. 220
De prærogatiuis expectantium. 222
Mistum in penalibus non venit appellatione simplicium. 229
Nobiles qui apud papam reputentur. 233
In studio generali an comprehendatur licentiatus sub nomine doctoris. 235
Renuntians familiaritati Cardinalis nõ amplius gaudet prærogatiua. 246
Magis graduatus an minus graduato præferatur. 249.
Nobilis inferior an præferatur graduato. 263
Graduatus in omnibus artibus an præferatur Doctori. 265
De signatura Iustitiæ & rescriptis apostolicis. 267
De signatura literarum Iustitiæ. 269
De gratia apostolica ante literarũ confectionem. 271
Cõmissio an nõ detur super ualidatione processus. 277
In impetratione iuris noui quid obseruandum. 283
De sanatione contractus inualidi. 285
Exceptio sola plus operatur ad implēdā executionē quā actio nullitate mota cum inhibitionibus. 289
De commissione super reductione pensionis. 293
Duplici contritione nemo tenetur. 298
De clausula cautione præstanda iudicis arbitrio. 300
Causa ecclesiæ quibus committi debeat. 301
Signatura non dat commissiones contra iudices. 305
Clausula, & per breue sanctitatis vestræ, quomodo intelligenda. 307
Subrogatus an teneatur iustificare ius illius in cuius locum

locum subrogatus est. 311
Signatura iustitiæ ad quid seruiat in causa beneficiali. 316.
De clausula, si neutri, in literis gratiæ apposita. 320
De verbis corrigentibus exorbitantia. 322
Clausula & cum negotio principali, quare ponatur in fine commissionis. 326
Causa possessionis commissa Auditori non committitur causa proprietatis. 331
Processus factus per exequutorem sententiæ, contra intrusum valet. 336
Decretum irritans an neccessario apponatur in commissionibus. 340
Citatio personalis quando decerni possit per auditorem. 342
An contra religiosum S. Ioãnis Hierosolymitani procedit possit. 348
Fatalia quo iure prorogentur. 351
De literis Apostolicis in forma breuis. 354
Licentia vendendi bona ecclesiastica quomodo per breue concedatur. 359
Indultum percipiendi fructus in absentia conceditur per bullam stando in curia Romana. 365
De gratijs expectatiuis. 375
Quibus casibus admissum an non sit dominium sine traditione transferri, & canon canonem, voluntas voluntatem tollant, & de mandatarinm prælatione. 423

FINIS.

INDEX HVIVS TRACTATVS DE GRATIIS EXPECTATIVIS.

A

Abbas debet cæteris monachis melius indui, & tractari. nu. 11. fol. 24
Acceptare potest quis beneficiũ post tempus, dummodo res sit adhuc integra. nu. 5. fol. 214
Acceptans si non protestetur, est in culpa. nu. 5. 216
Acceptatio est animi declaratio. nu. 21. 185
Acceptatio requirit consensum impetrantis declaratum per verba vel actum. nu. 14. 184
Acceptatio secundi in data intra mensem primi an valeat, si primus non acceptat. nu. 2. 175
Acceptatione facta intra mensem, an exequutor post illũ possit conferre beneficium. nu. 1. 182
Actus miraculosi de iure canonico regulariter tenent, possunt tamen elidi. nu. 3. 127.
Actus nulli inducunt effectũ iuris. nu. 10. 143
Actus procedens à mera liberalitate principis nemini præiudicans, late est interpretandus. nu. 7. 172
Actus sepeliendi non facit dici ecclesiam curatam, nec actus baptizandi. numero 4. 87
Accusatoribus multis competit vnicum tempus, prout & pluribus hæredibus ad petendum tutorem pupillo. num. 3. 178
Aequipollons an satisfaciat. nu. 9. 97
Aequipollens non sufficit quãdo aliquid datum est pro forma. nu. 7. 96
Aetas legitima curati quæ esse debeat. nu. 2. 89
Aetas legitima quæ dicatur ad obtinenda beneficia. nume. 19. 45
Aetas quæ requiratur in obtinentibus simplicia beneficia. nu. 1. 91
Albinus à Catone, & Albutius a Scæuola cur reprehẽsi. 439
Alcmenis Athenien. & Agoratici de signo Veneris faciendo certamen. 440
Allegãs ius tertij regulariter non auditur. nu. 7. 176
Alexandro regi milites cur auersabantur. 441
Aliorum, dictio, est apta comprehendere omnia in infinitum, & maiora expressis. num. 10. 172

Animorum

Animorum diuersitas ex diuersitate linguæ inducitur. fol.441.

Annus ad promouendum quãdo, & quibus non currat. num.2. 137

Anniuersaria, & distributiones quotidianæ non computantur in valore beneficij. num.45. 53

Appellatur ab executore misso, non autem à mero. nu. 3. 78

Apostoli varijs linguis loquebantur, & dono Spiritus sancti. 440

Archidiaconatus dicitur personatus sonans in nomen dignitatis. nu. 10. 93

Archidiaconatus sonat in nomẽ dignitatis etiam si nullam habeat iurisdictionem. nu.3. 110

Archidiaconus non præcedit vicarium episcopi, & contra hoc non valet consuetudo. nu.14. 111

Arguere à ratione legis licet, quamuis specialiter expressa non sit.nu.4. 224

Argumentum de maiori ad minus cessat in liberis ad beneficia.nu.6. 23

Ascẽdere potius cupimus quã descendere.nu.25. 125

Assecutio non dicitur pacifica quando statim incipit esse litigiosa.nu.4. 135

Assecutio secundi incompatibilis fit pacifica de iure & de facto.nu.3. 135

Auditor nouus quando gaudeat priuilegijs auditorum nu.17. 227

Auditor non recipit resignationes beneficiorum de quibus coram eo agitur. nu.18. 730

B

Baptizandi actus aliquando licite per laicum exercetur.nu.5. 87

Baptismi forma non potest alterari.nu.9. 96

Bastardi an dicantur nobiles, & de nobilium genere. nu.8. 235

Beneficiari quisq. deberet in patria sua. nu.26. 47

Beneficium ad acceptandum an requiratur speciale mãdatum.nu.4. 202

Beneficium ad electionem capituli spectans si papa iusserit conferri, quod nam beneficium comprehendatur. nu.2. 113

Beneficium certum executor nõ confert, nec reseruat antequam vacet.nu.4. 73

Beneficium curatum vt quis obtinere possit quæ requirantur.nu.1. 89

Beneficium dicẽs esse simplex, non cogitur probare esse curatum.nu.1. 81

Beneficium impetrans in fauorem alterius specialiter reseruatum, non preferiur reseruatio.nu.7. 122

Bene-

Beneficium non dicitur curatum, nisi habeat populum vel clerum.nu.2. 18
Beneficium præsbyterale obtinens, si non promoueatur illo priuatur ipso iure.num.4. 138
Beneficium promoti ad ecclesiam cathedralem vacat. num.1. 133
Beneficium quãdo dicatur curatum.nu.7. 87
Beneficium quando dicatur electiuum.nu.1. 112
Beneficium quando dicatur regulare.nu.3. 36
Beneficium quando dicatur seculare.nu.3. 54
Beneficium quando dicatur vacare.nu.2. 120
Beneficium quod dicitur curatum.nu.2. 86
Beneficium quod alias fuit curatum non dicitur incompatibile, si actu non habeat parochianos.nu.3. 87
Beneficium requirens residentiam non operatur ipso iure vacationem.nu.5. 136
Beneficium seruitorum expectans acceptare non potest. nu.6. 27
Beneficinm si dicatur esse curatũ cum sit simplex, an literæ præsumãtur subreptitiæ.nu.2. 98
Beneficium simplex requirens residentiam dicitur incompatibile cum curato, non tamen vacat ipso iure, sed debet priuari nisi resideat. nu.8. 92
Beneficium simplex dicitur compatibile cum prebendæ. etiam in eadem ecclesia, & præbenda cum dignitate. nu.5. 23
Beneficiorum simplicium pluralitas an sit de iure permissa.nu.6. 82
Beneficium vacans ex causa simplicis resignationis, quãtum ad resignantem vacat beneficium, tam quo ad proprietatem, quã quo ad possessionem.nu.27. 125
Beneficium vacans ex causa permutationis potest conferri alteri quam permutanti nu.18. 123
Beneficium vnitum non potest permutari.nu.6. 172
Beneficij appellatione in materia stricta non includitur prebenda.nu.4. 32
Beneficij electiui appellatione in literis beneficialibus nõ venit canonia.nu.6. 113
Beneficij sufficentia consideratur secundum qualitatem, & dignitatem beneficiati. nu.4. 55
Beneficij simplicis secundi sub eodem tecto per assecutionem, non vacat primum ipso iure.nu.2. 85
Beneficij de vacatione si simpliciter fit mentio, includitur omnis modus vacandi.nu.6. 120

Bene-

Beneficij valor quomodo computetur. nu. 44. 53
Beneficij valor æstimandus secundum taxationem decimarum. nu. 48. 54
Beneficij reseruati collationem habens ab ordinario, dicitur intrusus, & non habens possessionem, sed nudam detentionem. nu. 3. 190
de Beneficio cum mãdetur prouideri, an possit prouideri de præbenda. nu. 4. 116
Beneficio curato minor 25. annis an inseruire possit absque Papæ consensu. nume. 3. 92
in Beneficio non residens, eo venit priuandus post monitionem. nu. 13. 150
Beneficio priuandus potest renunciare, non tamen causa permutationis nu. 15. 122
Beneficia ad nutum remouibilia non cadunt sub expectatiuis. nu. 29. 48
Beneficia censentur cum episcopatu incompatibilia. nu. 2. 34
Beneficia conferre inter bona episcopalia & fructus computatur. nu. 10. 13
Beneficia consecrati in Episcopum quando vacent. nu. 15. 94
Beneficia duo in eadem ecclesia nemo obtinere potest. nu. 2. 15.
Beneficia duo quando habeantur loco vnius. nu. 2. 22
Beneficia ecclesiæ cathedralis non includuntur in generali dispositione, bene tamen ecclesia collegiata. nu. 6. 116
Beneficia iurispatronatus an cadant in gratijs expectatiuis. nu. 8. 102
Beneficia iurispatronatus laicorum non censentur reseruata, licet vacent in curia. nu. 10. 102
Beneficia de Iurepatronatus laicali Papa non confert, etiam vacantia apud sedem Apostol. nu. 4. 27
Beneficia minora de consuetudine possunt esse electiua. nu. 8. 118
Beneficia omnia de iure communi censentur secularia. nu. 3. 54
Beneficia promoti ad ecclesiã cathedralẽ quando non vacent. nu. 2. 133
Beneficia promoti in Episcopum quando vacet. n. 2. 34
Beneficia quæ requirunt residentiam sunt incompatibilia. nu. 7. 8. 82
Beneficia tria insufficiẽtia habens non dicitur sufficienter beneficiatus. nu. 7. 33
Beneficia simplicia seruitoria quæ dicantur. nu. 3. 81
Beneficiorum appellatione quãdo veniant curata. n. 2. 95
Beneficiorum compatibilium pluralitatem abhorrens in ra nu. 6. 23

Beneficiorum difformium & conformium diuersitas, & de earum dispensatione. nu.6. 17
Beneficiorum distributio fit secundum merita personarum.nu.10. 24
Beneficiorum ecclesiasticorum variæ qualitates.nu 1. 81
Beneficiorum fundationi derogatur.nu.6. 108
Beneficium impetrans, facta solummodo mentione de canonicatu, & non de prebenda, nihil impetrat.nu.3 85
Beneficiorum iurispatronatus laicorum in permutationibus, an fieri debeat de eo iurepatro.mentio.n.10. 103
Beneficiorum iurispatronatus in permutatione, non requiritur patronorũ consensus. nu.3. 108
Beneficiorum in permutatione si interuenit vacatio, non est patronis libera.n.4. 108
Beneficiorum permutationes regulariter fiunt de authoritate Episcopi.nu.2. 108
Beneficiorum pluralitas videtur tolerabilis propter tenuitatem.nu.6. 33
Beneficiorum pluralitatem in alius quam Papa dispensare possit.nu.4 16
Beneficiorum valor taxatur secundũ decimas.nu.13. 24
Beneficijs in curatis maior quã in alijs idoneitas requiritur.nu. 2. 32
Beneficijs in permutatis necessaria est noua collatio. nu.13. 121
Beneficiatus minor pubertate si contrahat matrimonium per verba de præsenti, eius beneficia vacat.nu.6. 142
Beneficiatus si per verba de præsenti contrahat matrimonium renuntiat suis beneficiis.nu.2. 141
Beneficiati quomodo veniant beneficijs priuãdi.n.1. 149
in Beneficialibus forma exacta est seruanda.nu.14 14
in Beneficialibus Papa habet plenissimam potestatem. nu.25. 244
Bigamus indispensabilis est, nisi per Papam.nu.9. 143
Bullæ in plumbo existentis ostentio quando inualida nu.7. 211

C

Canonia quando dicatur electiua.nu.8. 114
Canonicatus & prebendæ quibus conferantur.nu.6. 13
Canonicatus & capellania in eadem ecclesia non sunt incompatibilia. etsi sint difformia.nu.1. 86
Canonicatus in uacatione certus vacationis modus exprimitur.nu.9. 121
Canonicus cathedralis potest dari delegatus à Papa. nu.5. 12
Canonicatus creatus per Papam,

pam, verus dicitur canonicus, etiam antequam consequatur prebendam. nu.2. 12
Canonicus creatus habet stallum in choro, & vocem in capitulo. nu.7. 13
Canonicus creatus participat de distributionibus & fructibus in ecclesia nu.8. 13
Canonicus creatus quæ priuilegia consequatur in ecclesia. nu.13. 14
Canonicus creatus in Hispania potest consequi plura prestimonia vsque ad sūmā in literis expressā. nu. 1. 26
Canonicus creatus potest dignitatem obtinere, vel personatum in eadem ecclesia, non tamen simplex beneficium. nu.4. 23
Canonicus, in herbis quis dicatur. nu.12. 14
Canonicus in tribus ecclesiis quomodo quis creari possit. nu.1. 19
Canonicus quādo quis in vna ecclesia creatur, & in alia datur ad largam. nu.1. 22
Canonicus an quis simul esse possit in duabus ecclesiis. nu.1. 15
Canonici appellatiōe qui comprehendantur. nu.11. 13
Canonici cathedralis ecclesiæ dicūtur pars corporis ecclesiæ & christi. nu.4. 12
Canonici in receptione sufficit consensus illorum de collegio in capitulo præstitus. nu.7. 114
Canonici in herbis qui dicantur. nu.2. 187
Canonici iuniores possunt optare intra tempus primi antiquioris. nu.3. 175
Canonici quare possint obtinere prestimonia & non beneficia seruitoria. nu.7. 28
Canonicum esse in ecclesia cathedrali est magnus honor. nu.42. 52
Canonicorum certum numerū non præsumitur Papa rumpere. nu.3. 73
Canonicorum de numero quando non sit fienda mentio. nu.8. 194
Capitulum conuocans an habeat iurisdictionem contra vocatos. nu.11. 93
Capitulum prescribit iurisdictionem corrigendi singulos de capitulo, excludendo episcopum. nu.12. 97
Cardinales de Alemania assumere non consueuit ecclesia 437.
Cardinales quare debent de omni natione eligi. 437
Causa finalis gratiæ in exordio apposita in verificatur, sed illi necessario statur. nu.4. 157
Causa finalis dispositionis ponitur in exordio alicuius dispositionis nu.1. 157
Causa finalis est obiectus intellectus. nu.3. 157

Cau-

Causa impulsiua si non est vera non propterea corruit dispositio.n.5. 157
Causa in dubio non præsumitur finalis.nu.6. 157
Causæ cognitio non requiritur in concessione principis facta ex certa scientia.nu.9. 161
Cautio idonea: seu idoneus pcurator, quomodo intelligitur.nu.3. 202
Certa scientia principis idem operatur quod clausula nõ obstante.nu.17. 163
Certa scientia simplicem affirmatiuam includit nu. 15. 162
Clericus & laicus quando simul habeant iuspatronatus.nu.3. 103
Clericus destinatione animi nõ potest impetrare beneficiũ nu.11. 239
Clericus pauper licite locat suas operas spirituales.nu. 4. 41
Clericus præsentans iure patrimonij, omnino censetur laicus.nu.2. 103
Clericus simplex nisi vnum beneficium possidere potest, nobilis vero plura.n.2. 120
Clausula, Amoto quolibet illicito detentore, quid operetur.nu.1. 290
Clausula anteferri, non extendit vim suam nisi ad gratias sibi similes, non autem ad maiores.nu.5. 63
Clausula anteferri quem habeat effectum.nu.2. 57
Clausula, anteferri quid operetur.nu 3. 199
per Clausulam, contradictores &c. datur iurisdictio. nu. 4. 189
Clausula, Aut ex alterius cuiuscunque persona, ad quid ponatur in literis beneficialibus.nu.1. 209
Clausula, cæterisq. contrarijs quibuscunque, ad quid ponatur.nu.1. 208
Clausula contrarijs quibuscũque quid importet. numero 1. 192
Clausula cum plenitudine iuris canonici quid includat nu.1. 187
Clausula de tenore de verbo ad verbum exprimendo, quid operetur. nu. 4. 201
Clausulæ defendas inductum, potestas quanto tempore duret.nu.3. 189
Clausula derogatoria statutis & consuetudinibus optãdi, ad quid ponatur.nu.1. 194
Clausulæ derogatoriæ generales nõ tollunt ordinationes fundatorum, si illi sint laici.nu.2. 191
Clausula, districtius inhibentes, & decernentes ex nunc quid importet.nu.1. 187
Clausula, dummodo tempore datæ præsentium &c. quem effectum habeat. numero. 4. 58

clausula ex certa scientia plus operatur quàm clausula motu proprio. nu. 11. 162
clausula generalis quãtum ad comprehensa sub ipsa sic singula complectitur, ac si essent specialiter enumerata. nu. 3. 193
clausula generalis non semper subsequitur specialiter aliquibus numeratis. n. 2. 208
clausula in fine posita, an sit ad omnia superior refereda nu. 14. 226
clausula, inducẽtes, quam vim habeat. nu. 1. 188. & clausula defendentes. ibid.
clausula motu proprio ad quid ponatur in literis apostolicis. nu. 1. 160
clausula motu proprio apposita in literis inferiorum tollit subreptitionem. n. 1. 173
clausula motu proprio inducit tacitam dispẽsationem. nu. 2. 160
clausula non obstante certo canonicorum numero quid importet. nu. 7. 194
clausula Non obstantiarum, virtus. nu. 1. 191
clausula non obstantiarum licet tollat impedimentia gratiam inhabilitatum, tamen personarum non remouet, nec dispensationem inducit nu. 3. 192
clausula non obstantibus, an tollat iuramentum & pœnam. nu 4. 193
clausula, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ad quid ponatur in literis. numero. 1. 207
clausula nulli ergo omnino hominum quid operetur: nu. 1. 204
clausula omnipotentis Dei indignationem &c. quid importet. nu. 3. 204
clausula retrotractiua, perinde ac si &c. quid importet nu. 5. 58
clausula, Quam ex nunc vacare decernimus, quem habeat effectum nu. 2. 204
clausula, Quod duxerit acceptandum quid operetur nu. 4. 214
clausula seu super prouisionibus sibi faciendis, quid operetur nu. 1. 199
clausula, seu si presens non fueris ad prestandum iuramen tum quid operetur numero. 2. 202
clausula seu si episcopis, &c. quid operetur nu. 1. 200
clausula, seu si hodie pro alio, vel aliis, &c. interpretatio nu. 4 198
clausula, singulis aliis comprehendis omnia apta in infinitum nu. 19 227
clausula, suplentes omnem defectum de plenitudine potestatis, quid importet nu. 5. 160
clausula, teque aquibusuis ex com

communicationis, &c. ad quid ponatur in litteris apostolicis. nu.7. 158
Clausula volumus autem quod cum primum, &c. quid operetur. nu. 1. 203
cluniacensium priuilegia quae sint. nu.7. 201
coadiutor cuius aetatis esse debeat. nu. 23. 156
coadiutor quibus detur. numero 22. 155
collator ordinarius conferre beneficia necessitate. nu.6. 41
collatio alteri quam compermutantibus facta quare non valeat. nu. 11. 128
collatio facta criminoso quando valeat, & quando non. nu. 21. 46
collatio fit de beneficio vacante. nu. 11. 121
collatio non impedit vnionem respectu proprietatis beneficij, sed suspenditur pro illo tempore eius effectus. numero 7. 64
collatio praesupponit concessionem beneficij quae tribuit ius in re. nu. 15. 154
collationis & prouisionis via prouidetur ecclesiis. nu. 12. 154
Collatione noua opus est etiam si permutatio beneficij non perficiatur. nu. 14. 121
collationem qui praescripsit, non per hoc censetur prescripsisse resignationis receptionem. nu. 15. 129
collegium vt dicatur quae requiruntur. nu. 10 118
collegium aduocatorū faciunt vniuersitatem studij Romani. 22. 243
Cōmenda an seculari conferri possit. nu. 13. 38
commenda non dat verum titulum in beneficijs. nu. 2. 35
compositum ex duobus simplicibus, assumit naturam simplicis dignioris. nu. 4. 79
Concubinarius notarius quando veniat beneficijs priuandus. nu. 4. 149
Conditionem contrahentis secum, & rei de qua contrahitur nemo ignorare debet. nu. 5. 138
consilium coram extraneis non ineundum, & quare. 440
coniuncta persona sine speciali mandato beneficium non acceptat. nu. 17. 184
coniunctio sanguinis non supplet specialis defectus mandati nu. 18. 185
constitutio papae potest probari de testes. nu. 11. 212
constitutionem paenalem, & odiosam licitum est extendere propter identitatem rationis. nu. 38. 51
consecrationis tempus non currit inquisito, accusato, seu denuntiato nu. 6. 154
consuetudo & legitima prescriptio dant statum beneficio. num. 9. 114
conueniri qui non potest, alios etiam

etiam conuenire non poteſt. nu.3. 166
Creatus incanonicum, vt canonicus honorandus.nu.3. 12
Curatus ſi intra annum ad ſacerdotium nõ promoueatur, priuatur cura.nu.5. 92
Curati duo in vna ecleſia ſimul conſtituti neuter cenſendus eſt curatus.nu.11. 88
Curati ſecundi per aſſequutionem vacat primum.n.6. 92
Cura conſideratur diuerſimode.nu.1. 86
Cura an exprimi poſſit per aequi pollens.nu.6. 96
Curæ qualitas an exprimi debeat in impetratione.n.1.95
Curam alterius nomine exercens non dicitur curatus. nu.9. 88
Curatus non venit in gratia niſi de eo fiat mentio, aut niſi ſit prebendæ annexum. nu.31. 49
Curatum ſi fuerit annexũ prębendæ an ſit ſienda mentio. nu.8. 99
Curata veniunt in literis motu proprio conceſſis.n.5. 96
Curſus temporis 40. annorum tribuit ſtatum beneficio. nu.4. 37

D

Decretum irritans ligat et iam ignorantes, ſed non quo ad pœnam nu.8.76
Decreti irritanſis virtus quæ nu.7. 76
Delegatus in extraneos regulariter iuriſdictionem non habet.nu.5. 189
Delegati principis poſſunt ſub delegare.nu.2. 80
Denominationem aliquid non recipit ab eo quod erit, ſed ab eo quod eſt.num.8. 239
Deputatus ad ponendũ in poſſeſſionem, in contradictores non habet iuriſdictionem. nu.2. 188
Derogatio ſtatutorũ circa præſtimonia quæ ſit.nu.8. 28
Deſtinatum non habetur pro completo.nu.10. 239
Deuolutio an impediatur per ſolã acceptationẽ.n.7. 220
Dictio aliquibus verificatur, in re minima.nu.28. 245
Dictio etiam, quid in ſe includat.nu.1. 237
Dictio etiam, de ſui natura idem in alio caſu implicat. nu.3. 32
Dictio negatiua præpoſita verbo poteſt, neceſſitatem importat.nu.10. 158
Dictio, quæcunque, non ſemper ſtat vniuerſaliter ſed limitatur in caſibus à iure exceptis.nu.21. 228
Dictio repetitiua multa operatur.nu.1. 232
Dignitas quid ſit.nu.2. 109
dignitas dabilis quæ dicatur. nu.1. 98
dignitas maior poſt epiſcopatũ quæ dicatur.nu.9. 18

Dignitas maior si quem grauet, debet releuari in summa maiori. nu. 12. 24
Dignitas superueniens potius debet prodesse quam obesse. nu. 6. 225
Dignitatis expressio, quae est officium, nō reddit gratiam subreptitiam. nu. 6. 99
dignitatem obtinens, quando eam in praeiudicium expectantis resignare non possit. num. 22. 124
de dignitate quando simpliciter mandatur prouideri, venit dignitates etiam electiua. nu. 11. 115
dignitates inferiores de iure communi non sunt electiuae. nu. 10. 114
dignitates maiores post pontificales, sunt reseruatae: nec cadūt sub expectatiuis. n. 8. 17
dignitates quae includantur in literis expectatiuis, ac nouis prouisionibus nu. 1 109
dignitates, & personatus an dispensentur maioribus 20. annis. nu. 2. 91
dignitates quādo includantur in literis beneficialibus. num. 1 116
dimissio realis incompatibilis impedit pœnas extraua. Execrabilis. nu. 6. 136
diligentior in processu praefertur habenti eandem datam. num. 4. 178
diligentia & industria non debent diligenti, & suis esse damnosa. nu. 14. 25
Diligentior quādo praeferatur in processu & in fulminatio ne nu. 7. 59
dispensatio ad secularia quando detur regularibus, etiam Hierosolymitanis. nu. 2 28
dispensatio circa vnum beneficium extenditur ad consecutiua illius nu. 5 134
dispensatio facit licitum, quod alias erat illicitum. n. 7. 227
dispēsatio non requiritur super annexa. nu. 9 100
dispensationes non motu proprio, seū ad partium postulationes concedantur. n. 5 35
dispensari quando pōssit super pluralitates beneficiorum. num. 5. 16
dispensatus super pluralitate, eo ipso dispensatur super residentia tanquam consequentia. nu. 11 18
dispensatus vt cum episcopatu retineat sua beneficia, quae sunt iurispatronatus laicorum retinet. nu. 8 106
dispensatio cap licet canon non habet locum in non curatis. num. 3 157
dispositio c. susceptum, de rescr. in 6. non habet locum in collationibus ordinariorum. num. 2 134
dispositio non dicitur generalis quando tamen in vna specie potest verificari, quamuis generalis

neraliter loquatur.n.23.124
Dispositio sequens restringitur & regulatur iuxta narrata in praefatione.nu.2 157
disponentis mens operatur vt casus simplex ad mixtum extendatur.nu.2 230
dispositum in vno extēditur ad aliud quando est par ratio in similibus.nu 9 215
distributiones quotidianae non sunt de corpore beneficij. num.46 53
distributiones quotidianae, & conniuersaria non computātur in valore beneficij. nume.45. 53
doctorandus an necessario quis sit, vt publice legere possit. num. 31. 245
doctor in vtroque iure, si ignoras canones, non praecedit bonum canonistam.n.21 242
doctor quando dicatur.num.5. 238
doctoris approbatio quomodo fieri debeat.nu.26 244
doctores militant, & quasi Castrense peculium habent. num 4. 238
doctorum priuilegio non gaudens legentes in domibus priuatis.nu.30. 245
dotatio, fraudatio, constructio, non reseruāt iuspatronatus num.5. 101

E

Ecclesia cathedralis non venis sub verbis, in ciuitate vel diaecesi.nu.32. 49
ecclesia dicitur vacans quando vacat de iure, sed non de facto nu.4. 120
ecclesia quando dicatur vacare.nu.10 88
ecclesia quādo dicatur vacare. num.2. 120
ecclesia quando probetur non curata.nu.5. 37
Ecclesia reaedificata quando censeatur eadem cum prima. num. 7. 108
ecclesia quare indigeat viris literalis.nu.3 20
ecclesia respicientes minores & inferiores ecclesias.n.33 49
ecclesiam nō dici curatam quae impediant nu.4 87
ecclesiam regere indignus est, qui seipsum gubernare non nouit. nu.18. 45
ecclesiam super prouisione duorum papa grauare non intendit.nu.1 196
ecclesiarum in dignitatibus & officijs plus attenditur consuetudo quam ius commune. num.16 112
ecclesiis quibus modis prouideatur.nu 17. & 21 155
electio certae personae operatur quod sit electa industria eiusdem. nu. 1. 62
electionis mentionē an sufficiat facere per aequipollēs.n.9 118
electionis qualitas in literis exprimatur.nu.12 19
electionis via ecclesiis prouidetur.

uidetur.nu.4. 152
Electus acceptando declarat votum suum, nu.8. 96
electus si moriatur, ante confirmationem, beneficium nō dicitur vacare per eius obitum.nu.6. 153
electus vt non teneatur vsque ad certum tempus promoueri, caute agit vt motu proprio dispēsationem obtineat. nu.2. 170
electo ante confirmationem non competit ius in re, licet electioni consentiat.nu.5. 153
Eleemosinaria, & hospitalia non cadunt sub expectatiuis. nu.28. 48
Emphytheusi finita per generationem descendentes possunt iure petere quod eis reseruetur, & fit eis iniuria si id eis denegatur.nu.3. 153
Examinatores de tribus examinant.nu.14. 44
Episcopus non potest vnire ad vitam.nu.19. 155
Episcopus non dicitur quo ad sit consecratus.nu.9. 239
Episcopus quando excluditur a facultate iterum nominandi,nu.4. 69
Episcopi quando non dicantur familiares cardinalium.numero.3. 96
Episcopi quando non dispensent circa curata.nu.4. 89
Episcopus si per promotionem a beneficijs eiicitur ad alia de nouo non admittitur.n.3 34
episcopus ad collationem quam do scribitur, includitur, ecclesia Cathedralis.nu.24. 50
Episcopis quando licitum sit dispensare contra concilia. nu.6. 90
Episcopos omnes sine causa priuare, est ecclesiam vniuersalem turbare.nu.10. 153
Error scriptoris an noceat veritati.nu.5. 25
error respectu qualitatis demōstratiuè non nocet, si alias constat de persona & corpore.nu.4. 99
Euidēs quid dicatur.n.18 242
Excommunicato non potest conferri beneficiū, nec is illud licite retinere potest,num.9. 158
Excomminicatus beneficiū acceptat, sed non facit sibi prouideri.nu.22. 185
Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, maxime quando est iūcta cum dictione taxatiua.nu.4. 167
Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, num.23. 228
Exceptio in vna inducit conclusionem omnium aliorum casuum sub regula comprehensorum.nu.4. 231
Exequutor ad prouidendum de canonicatu & prebenda, an de illis prouidere possit antequam vacent.nu.2. 73

Exequutor ad prouidendum nõ poteſt reſignationes recipere nu.17. 130
Exequutor ad prouidendum in quo differat ab exequutore ad compellendum. numero 4. 75
Exequutor ad prouidendum datus à Papa, videtur ad ſe aduocare diſpoſitionẽ beneficij. nu.5. 76
Exequutor confert beneficia ad papam deuoluta, non ad inferiores.nu.2. 218
Exequutor cum clauſula, contradictores, de compeſcendo nõ poteſt compeſcere de iure contradicentes.nu.6. 189
exequutor miſſus debet eſſe qualificatus.nu.5. 79
Exequutor miſſus nihil facit ante literarum præſentationem.nu.2. 78
Exequutor non confert nec reſeruat beneficium certum antequàm vacet.nu.4. 73
Exequutor quando non conferat beneficium.nu.1. 218
Exequutor quando non poſſit fulminare proceſſum.nu.5. 211.
Exequutor ſecundi impetrantis intentionem poteſt monere primum, vt ſibi prouiderĕ faciat intra tempus certum. num.3. 214
exequutor ſuccedit in locum Papæ.nu.4. 182
exequutor ſuccedit in locum Papæ, cui non currunt tempora.nu.6. 219
Exequutori ad prouidendum nullum eſt præfixum tempus. nu.5. 219
exequutores ad compellendum dicuntur nudi miniſtri. nume.11. 77
exequutores gratiarum deputare poſſunt ſubexequutores. num.1. 79
Expectans acceptat modicum beneficium in eccleſia Cathedrali. nu.36. 51
expectantes in forma pauperum præferuntur diligentioribus in proceſſu, quo ad ſimplicia.nu.22. 228
expectans neceſſe eſt, vt petat ſibi prouideri. num.13. 184.
expectans non poteſt acceptare beneficium ſeruitorium. num.6. 27
expectans non acceptat poſt menſem etiam ſi adhuc beneficium ſit vacans, & res integra.nu.1. 180
expectantes duo ſi ſint disparis datæ quilibet habet menſem integrum.nu.1. 178
expectantes ſi ſint æquales in data, & in fulminatione proceſſus, habent vnicum menſem ſolum. numero 2. 178
expectatiua ad beneficia Iurispatronatus laicorum in Hiſpania datur.nu.5. 27

Expectatiua ad beneficiũ claustrale non datur nisi regularibus.nu.8. 37
Expectans ad collationem decani vel capituli ecclesiæ cathedralis potest acceptare beneficium in ea vacans. num.35. 50
Expectatiua non datur monacho ad beneficium seculare, maxime curatum. numero 9 37.
expectatiua non datur ad dignitatem conuentualem. num.7 37
expectatiuarum in forma pro graduatis non mandatur de idoneitate inquiri.nu.5 56
expectatiuus exprimat dispensationem, vt possit habere dignitatem. nu.10 18
in expectatiuis non datur aliquid in commendam, & si datur non est necessaria dispensatio.nu.5 35
expressum in libello dicitur, quod colligitur ex præsumptionibus. nu.19 242
expressum satis dicitur, quod colligitur ex mente disponentis.nu.17 242
expressio eorum quæ tacite insunt etiam in spiritualibus nihil operatur. numero 8. 128.
extrauagantis execrabilis et c. de multa differentia. nu.2. 135.
extrauagantis,execrabilis, declaratio.num.7 92
extrauaganti, Execrabilis vt sit locus, quæ requirantur. num.9. 93

F

Facilius res renascitur quã de nouo nascatur.n.4 65
Factis demonstrare plus est quã verbis dicere.nu.8 136
Familiaritas conditionaliter non exprimatur per Cardinalem beneficia suorum familiarium impetrantem. num.13 60
Familiaritas dicitur esse instar cuiusdã societatis.n.2. 248
Fauor ecclesiarum operatur cõstitutionis pœnalis extensionem.nu.39 51
Familiaritate cessante, cessant priuilegia societatis.num.3 248
Forma expectatiuæ cum creatione in canonicum, & reseruatione prabendæ per exequutorem conferendæ. nume.1 12
Forma verborum baptismi non potest alterari.nu.9 96
Franciæ in regno Papa dispensat ad curata.nu 4 92
Fratres minores non possunt dici curati.nu.8 87
Frigiditas quando sit causa dirimendi matrimonium. nume.5. 176
Frustra precibus impetratur,

quod

quod de iure communi conceditur.nu.7. 42
Fructus possessionis canonicalis qui dicantur.nu.9 13
Fructuum sola inaequalitas nō facit sufficientem fraudis praesumptionem.nu.26 125

G

GRatia an sit in pendenti, vel an sit executa plurimum refert.nu.2 197
Gratia data motu proprio dicitur principis beneficium. num.2. 167
gratia data ad duo beneficia incompatibilia, quomodo intelligatur data. numero 9. 24
gratia legati per Papam confirmata dicitur Papalis. num.2 71
gratia non corruit quamuis non verificentur omnia narrata in exordio literarum contenta.nu.4 157
gratia non est perfecta per solam signaturam quo ad potestatem executoris deducendam ad actum. nu.9 211
gratia per negligentiam impetrantis expirat.nu.1 213
gratia non faciens mentionem de iure praesentandi valet. num.4 105
gratia papae quando & quomodo dicatur valida.n.8. 211
gratia Papae non potest probari nisi per literas.nu.10 212
Gratia per solam acceptationem consumitur, si illa est valida.nu 1. 222
gratia quomodo detur ad beneficium regulare alterius ordinis.nu.6 37
gratia quomodo consummatur. num.6 216
gratia vnionis differt a mandato de prouidendo.nu.6 63
gratiae beneficialis verba ad instantiam impetrantis concessa ea includunt, quae ex vi verborum inferunt. numero 4. 113
gratiae duae expectatiuae eiusdem datae se mutuo impediunt. num.6. 58
gratiae in executione quae apponantur, non firmant gratiā aduersus vitium surreptionis.nu.2 190
gratiae verba solum comprehendunt, quod necessario inferunt.nu.11 97
gratiam praeseruat protestatio. num.12 217
gratiarum executores deputare possit subexecutores. nume.1. 79
Generalis non obstantia sententiarum, non tollit sententiam de expresso consensu Papae latam. numero 5 193.
genus an operetur tantum ad omnia, sicut species quo ad speciem.nu.3 206

Gerens vicem plurium persona rum in vna ecclesia, quare non habeat duplicatas distri butiones. nu.3. 23
Gesta contra mandatum papa quando valeant. nu.6. 76

H

HÆres non adhibens testatori bonum medicum, priuatur tanquam indignus hæreditate. nu.10. 146
Hispanorũ in regno castella in regendis prouincijs regendi consuetudo. nu. 438
Hominem ex loquela esse intuẽ dum censuit Socrates. 440
Homines à feris in quo differant. 438
Homicida venit beneficijs priuandus. nu.9. 150
Homicida cum voluntario ad beneficium simplex dispensat episcopus, ad duplex vero papa solus. nu.11. 150
cum Homicida voluntario quã do dispensari possit, & quã do non. nu.22. 46

I

IGnorans non præsumitur facere renuntiationem. nu.4. 215
Ignorantia quando non præsumatur in actu. nu.8. 216
Illegitime nati quo ad beneficia obtinenda sunt inhabiles. nu.20. 46
Illegitimus an possit esse canonicus ecclesia cathedralis. nu.3. 12
Illegitimitatis vitiũ prouenit à iure positiuo, etiam & irregularitatis, licet illa causetur ex homicidio. nu.4. 160
Illiteratus est inhabilis ad beneficium. nu.23. 46
Impeditus non potest dici negligẽs, nec incurrit pœnam negligentiæ. nu.7. 134
Impetrans an teneatur facere mentionem tam de iure in re, quam de iure ad rem. nu.2. 206
Impetrans ante collationem expectantis præfertur, etiam si in prouisione sit clausula, dummodo tempore data præsentiam non sit alteris ius quæsitum. nu.3. 57
Impetrans in euentum priuationis pro violentur de beneficio causa permutationis per priuandum resignato. nu.18. 123
Impetrans male impetrat, si beneficium alio modo quam expresso vacat. nu.7. 121
Impetrans non tenetur modum vacationis exprimere. nu.5 120
Impetrans per contractum matrimo

trimonij, solum habet probare verba de praesenti & non copulam carnalem.n.3. 141
Impetratio nũquam signatur p priuationẽ, nisi ille veniat de iure priuandus.n.14. 151
Incompatibilitas circa beneficia dupliciter consideratur. nu.9. 83
Inductio in possessionem beneficij an operetur collationem. nu.3. 75
inductio in possessionem facta per executorẽ habet vim prouisionis nu. 10 184
inductio in possessionem est executio prouisionis.nu.11. 184
Indultum Cardinalium includit beneficia suorũ familiarium etiam curata.n. 3. 96
Inhibitio non impedit ea quae sunt iuris & de iure, sed ea quae sunt facti nu.2. 205
Iniuria infertur si idoneus postulatus non admittitur nu. 2. 152
Instituere praesentatos est necessitatis, & expeditur per modum iustitiae.nu.25. 132
instituendi tempus non & praefixum, bene tamen praesentandi.nu.26. 132
Interpretatio lata, de iure communi fieri debet. 439
Inuestitus à laico non consequitur ius spirituale.n.23. 185
inuestitura quae fit de beneficio nõ praecedẽte collatione, habet vim collationis.n.2. 75
Irregularitas incurritur per consilium in casu occurrenti datum super poena sanguinis.nu.10. 150
Is facit cuius nomine fit. num. 11. 67
Iudex eiusdẽ nationis cuius est actor à reo conuento recusari potest. 438
Iuramentum de obseruando ecclesiae statutis, vt per alium praestetur requiritur speciale mandatum.nu.2. 202
Ius ad rem facilius perditur quam ius in re.nu.10. 217
ius commune semper seruatur in concessione beneficiorum. nu.14. 241
ius item debet esse de termino quod de via quod ducit ad terminum.nu.7. 66
ius naturale episcopi & conferre beneficia sua ecclesiae & diaecesis.nu. 3. 65
Iuris noui declaratio non est expectanda, quando constat de non iure.nu.11. 217
Iuspatronatus an acquiratur per ecclesiae readificationem nu.6. 101
iuspatronatus an laico & clerico simul competere possit. nu. 3. 103
iuripatronatus laicorum an p papam derogetur.n.9. 102
iuspatronatus non conceditur in ecclesia patronata nisi de consensu papae.nu.4. 101
Iuripatronatus non derogatur

in prouisionibus ad sedem apostolicã deuolutis n.5. 108

iuspatronatus quaeritur tribus modis nu. 1. 100

iuspatronatus quibus modis in alium transferri possit. nu. 2. 105

iuspatronatus quomodo aliquãdo acquiratur nu.3. 101.

iuspatronatus vt constituatur interueniat necesse est episcopi authoritas nu.2 101

iurispatronatus laicorum quando non sit facienda mentio. nu.6 106

iurispatronatus in translatione cuius consensus requiratur, quando illa permutationis causa fit nu.1 107

iuripatronatus laicali papa derogare non videtur n.4 27

de iurepatronatus laicorum fiẽda est mentio in literis papae nu.18 163

Ius praesentandi habens & non ius patronatus, an de hoc sit facienda mentio in impetratione nu.1 104

Iuris praesentandi & iurispatronatus differentia num. 3 501.

L

LAicus beneficia pro clerico tamquam procurator acceptat nu.20 185

Laicus & clericus quando simul habeant iuspatronatus. nu.3. 103

Laicus non potest esse sub executor nu 4 80

Laicus purus est incapax beneficij ecclesiastici. nu.24. 47

laico puro solus papa dat potestatem prouidendi de beneficijs nu.5 80

Legatus cõfert beneficia in quibus laicus habet ius praesentandi nu. 5 105

legatus non potest dare ius ad vacaturum nu.3 72

legatus non reseruat beneficiũ iurispatronatus laicorũ nu. 3. 72

Lex non corrigit seipsam in continenti nu.2 232

lex quãdo corrigat seipsam nu. 3. 233

Legis ratione cessante, cessare debet lex nu.11 37

leges generales fiunt motu proprio principis nu 3 165

leges non trahuntur ad lites pẽdentes, nisi hoc dicatur. nu. 3. 165

Leges Romanae quare grauissime tulerunt originarios à ciuitate propria decedere 438

Licentiatus in fauorabilibus gaudet priuilegio doctoris. nu.7 138

licentiatus in studio vniuersali an gaudet prerogatiua doctorum nu. 1. 137

Licentiatus in vniuersitate aequiparatur doctori graduato extra vniuersitatem. nu. 20. 142

licen-

licentiatus quando præferatur doctori nu.23. 243

Linguæ & loquelæ similitudo quantum valere posset ad Agarenorum conuersionem 442.

linguæ habitus disparitas parit animorum quandam differẽtiam. 439

linguæ identitas sicut & similitudo nominis affectionẽ inducit. 441

linguarum confusionem quæ ex matrimonio aduenarum nascebatur Esdras ad linguam Hebraicam reduxit. ibidem.

Literæ Apostolicæ in quibus nõ est obseruatus stilus curiæ, sunt de falso suspectæ.nu.16 25.

literæ ad personatum non comprehendunt dignitatem. nu. 6. 110

literæ conditionales consumuntur si conditio deficit.num.1 220.

literæ expectatiuæ pauperum quare literæ iustitiæ dicantur.nu.2 41

literæ facultatis non ligant manus papæ.nu.9 66

literæ facultatis sunt fauorabiles nu.2. 65

literæ gratiæ quando expirent. nu.1 215

literæ in forma, cum secundum apostolum, quæ dicantur nu. 5. 41

literæ in forma pauperum quãdo expirent. nu.1. 213

literæ non solent regularibus concedi ad beneficia secularia nu.11 38

literæ quæ dicantur in forma cõmuni nu. 4 41

literarum facultatis, & mandati de prouidendo differentia. nu.5 65

literarum præsentatio operatur affectum.nu.4. 219

literarum tenor in beneficijs semper est seruandus. num.8 23.

literis in beneficialibus verba debent accipi in proprio significatu nu.3 113

literis papæ qui se opponit an mortaliter peccet. num. 4. 205

Litigans super curato quando videatur in liti renuntiare. nu. 3. 215

M

Mandatum de prouidendo alicui de beneficio, expirat si mandans re integra moriatur num.1 210.

Mandatum legati expirat eo mortuo si res est integra nu. 5. 72

mandatum motu proprio super vacante extenditur ad vacaturum.nu.2 169

man-

mandatum secundum facit mẽtionem de primo. nu.8 59
mandatum super certo beneficio, beneficium afficit. num. 16. 122
mandatum vicarij super conferendis beneficijs includit et dignitates. nu.3. 116
mandatum legati non necessitat canonicos ad recipiendum aliquem contra statuta & priuilegia ecclesiæ num. 6. 72
mandati causa cessante cessat & mandatum. nu.2. 213
mandati forma exacte est attendenda maxime in beneficialibus. nu.2 180
Mandatarius posterior quando preferatur expectanti priori nu.2. 57
Magistratus peregrini & non ciues populis dari debent. 438.
Maius est pari defectum in ætate quam in ordinibus. nu. 17. 45
Matrimonium contrahens cum impubere. 11. anno, amittit beneficia, licet matrimoniũ non fuerit consummatum. nu.4. 141
matrimonium contrahẽs amittit beneficium. n. 1. 141
matrimonium etiam nullum inducit publicæ honestatis impedimentum. nu.10. 143
matrimonij contractus solum an operetur beneficiorũ vacationem. nu.7. 142
Medicus potest preseruare ægrotum, sed non suscitare a mortuis nu.9. 146
Mensis ad acceptandum quando incipiat currere. n.1. 179
mensis ad acceptandum datus quot habeat dies nu.1. 179
mensis appellatione in materia indifferenti indistincte intelligitur de 30. diebus. nu.2. 179
Mercatores an dici possint nobiles nu.1. 234
Mercaturam exercens an dicatur exercere artem vilem, vel mechanicam. nu.2. 234
Militiæ collectis ascribi cupiẽti, conferri beneficium mandatur. nu. 25. 47
Miles cælesti militiæ quis dicatur. nu. 3. 41
Miles nemo dicitur, nisi qui relatus est in militum numerum. nu. 3 238
Miles quando gaudeat priuilegio militari. nu. 25 47
Militum testamenta quæ confirmentur. nu. 13. 226
Ministerium nudum potest simplici presbytero aut clerico demandari. nu. 10. 77
Modorum sub expressione non venit modus electionis. num. 5. 113
Molestationis à cessatione quãdo agitur, intelligitur de molestatione de facto, non de iure. nu.9 189

Mona-

Monachus moritur mũdo, Deo viuit tamen.nu.3. 145

monachus per promotionem ad ecclesiam parochialem, à monachatu, & abbatis obediẽtia non absoluitur.num.12. 147.

monachus proprium non habet ex dispensatione papæ. nu.4 145

monachus potest præfici ecclesiæ parochiali, & alij beneficio seculari cum dispensatione papæ.nu.5. 145

monachus quomodo à monasterio absoluatur.nu.11. 146

Monasterium ingrediẽs vt fiat conuersus an perdat suum beneficium.nu.15 147

monasterij solus ingressus non operetur vacationis modum. nu.14. 147

Mora longi temporis parum præiudicat.n.8. 64

in Mora quis dicatur esse. nu.9. 216

Mors vnius non est mors alterius nu.2 209

Motus proprius ampliat gratiam, quando per ampliationem nulli fit præiudicium. nu.4 171

motus proprius de necessitate includit vnam negatiuam non coarctatam nu.14 162

motus proprius non inducit irregularitas dispensationem vel alterius defectus num. 3. 160

motus proprius non præiudicat vnioni factæ per ordinarium nu.5 171

motus proprius non probatur testibus, sed solis literis nũ. 13. 162

motus proprius non purgat vitium falsæ expreßionis nu. 3. 173

motus proprius non tollit nec excludit qualitates intrinsecas nu.20 163

motus proprius non tollit defectum intentionis nu. 19 163.

motus proprius nõ tollit ius tertij nu.16 162

motus proprius tollit diligentiã processus nu.1 167

motus proprius operatur relationem ad pinguiorem præbendam nu.1 170

motus proprius principis vbi est, ibi est mera liberalitas. nu 8. 172

motus proprius quid operetur. nu.1 165

motus proprius supplet defectũ ætatis.nu.1 168

Mulier nubens plebeo amittit nobilitatem.nu.7. 235

Multa fieri prohibentur quæ facta tenent nu.4. 35

N

*Natalium defectum patiẽtibus non dispensatur ad dignitates maiores.nu.2.*116

Na-

Nationis expressio in literis Apostolicis quare fieri debeat. 437
Negligentia executoris non nocet expectanti diligenti. nu. 3. 185
negligentia impetrantis gratiã corrodit & facit expirare potestatem executoris nu. 9 183.
negligens quando quis dicatur nu.2 213
negotiatio qua dicatur vilis & mechanica. nu.3 234
Nobilitas consistit in reputatione nu.5 234
nobilitas quare attendatur in humanis.nu 3 224
nobilitas generis in calestibus non attenditur.nu.2 224
nobiles an sint Veneti, & Florentini cum exerceant mercaturam.nu.4 234
nobili de patre natus matre plebea,dicitur nobilis, at non e contra.nu.6 235
nobilissimus in donis crescere debet & non decrescere nu. 9. 172
Nominãdi licentia intelligitur de prima tantum.nu.4. 48
nominatus à nominato causat ius præparatorium.n.12.67
nominatus à rege an præferatur nominato à regina . nu. 14. 68
nomi nati per reges an præferãtur Apostolicis scriptoribus nu.15 68
Non in certis, sed in incertis locus est coniecturis.n.2. 179
nonobstantia generaliter prolata an præiudicet.nu. 12. 60
in nonobstantijs fit mentio de iuramento & confirmatione apostolica. num. 6 193
Nullitates à iure positiuo prouenientes solus papa sanat. nu.4 72

O

Occulsator alienæ laudis est par furi nu. 1 223
Officialem non sufficit esse tempore datæ nisi etiam sit tempore vacationis.nu.16. 227
officiales sedis apostolicæ an præferantur pauperibus expectãtibus nu.18 227
officium quid sit n.7. 110
Onus finitum non habetur amplius pro onere.nu. 3 197
Optandi consuetudo præbendas spe. ialiter reseruatas, an valeat.nu.5 196
optandi consuetudini quãdo derogari debeat.n.2. 195
optio & optandi consuetudo cessat in beneficijs vacantibus apud sedem apostolicam.nu. 3. 195
Optio quando habeat locum in reseruatis nu.4 196
ad Ordines quos dignos episcopus reputat, hos & ad beneficia reputare debet. nu. 5. 41.
Ordinatus in sacris, Si de facto ma-

matrimonium contrahat, an beneficijs priuetur. n. 8. 143
Ordinarius an possit conferre ante purificationem gratiæ. nu. 1. 186
ordinarius lapso termino nō potest prouidere quamuis res sit integra. n. 2. 69
ordinarius semel exclusus non potest vlterius variare. nu. 3. 69
ordinarius si conferat beneficiū alteri quam illi in cuius fauore fuit resignatum, vt vitur iure suo. nu. 12. 129
ordinariorum ius an sit diminutum per literas expectatiuas. nu. 5. 198
Oriundis magis quam exteris fauendum. 440

P

Papā aliquid facere ex certā scientia vel de plenitudine potestatis, paria sunt. nu. 8. 161
Papa cum omni prælato in iurisdictione & potestate concurrit nu. 6. 198
Papa facilius grauat vnum quam plures nu. 7. 117
papa facit de monacho non monachum. nu. 13. 147
papa in dubijs præsumitur se cōformare cum dispositione iuris communis nu. 4. 85
papa non potest grauari à seipso nu. 3. 218
papa quomodo signet gratiam nouam. 483
Papa sibi non ligat per quæuis verba nu 2. 200
Papa si cōcessit de maiori, fortius cōcessit de minori n. 397
papa solus est contra consilia dispensare. nu. 5 90
Par in parem non habet imperium. nu 3. 200
Paria sunt: quod aliquid fiat ex certa scientia, & quod motu de obstantibus fiat. nu. 3. 169.
Parochialis minori 18. annis non datur nisi in commendā. nu. 3. 89
Parochiales quibus personis solēant commendari. n. 3. 89
Passionum socij qui fuerūt, sint & participes consolationum nu. 16. 245
Patris conditio, quoad honores & dignitates, respicitur non conditio, non matris. numero. 8. 235
Patroni clericum eiusdem diœcesis episcopo præsentare debent. 437.
Pauper renuntiat suæ gratiæ, acceptando quodlibet beneficium competens ad viuendū nu. 33. 213.
Pauperes expectantes quare excludantur à beneficiis in ecclesiis cathedralibus num. 40. 52
Pauperes expectantes præferuntur dignioribus in processu. nu. 2 199
Pauperes præferuntur familia-

lia-

liaribus papę descriptis nu. 24. 229
pauper præsumitur vtilis persona & idcirco ei minus creditur quam diuiti. nu. 41. 52
Placet verbum quid denotet. 504
Pensionem soluens dicitur beneficiatus, non eam recipiẽs. nu. 11 42
pensio non dicitur beneficium regulariter, tamen cedit loco beneficij. nu. 8. 42
pensio non dicitur titulus perpetuus & spiritualis nu. 10. 42
pensio nullum habet ministeriũ ecclesiasticum annexum nu. 27. 48
pensio quando assignetur in titulum. n. 3. 208
pensionis taciturnitas non reddit gratiam pauperis subreptitiam. nu. 9 42
Periurus venit priuandus beneficijs. nu. 6. 7. 8. 149
Permutatio facta in fraudem expectantis, non operatur effectum suum. nu. 24. 124
permutationũ pluralitas fraudem necessario nõ concludit nu. 9 139
personatus est honor sine administratione. nu. 4 110
personatus appellatione in materia larga venit dignitas, secus in materia stricta. nu. 5. 110
Petitio confectionis instrumẽti de prouisione factã absenti non habet vim acceptationis 15. 184
Possessione in pacifica quisnam dicatur esse nu. 13 94
Possessor beneficij non tenetur desistere à possessione, si vult iuri stare nu. 7 189
Possessio amittitur per renunciatione nu. 12 121
possessio in præsentando & conferendo plus attenditur quã proprietas. nu. 7 106
possessio pacifica quæ requirat. nu. 14 94
possessio pacifica requiritur ut habeat locum extrauagans, execrabilis, nu. 12 93
possessionem nolens sine causa cognitionem demittere, non dicitur indebite contra dicere. nu. 8 189
possessionem beneficiorum non habentes possunt in communi forma literas pauperum impetrare nu. 12. 43
Præbenda secunda pacifice recepta, non uacat prima ipso iure. nu. 5 20
præbendæ mentio modo fuerit facta in literis sufficit. nu. 15. 85
præbendæ habent suos redditus ordinarios & consuetos. nu. 47. 53
præbendarum pluralitas canonibus contraria. nu. 3. 15
præbendarum pluralitas facilius conceditur in diuersis ecclesiis

eccle

ecclesiis, quādignitates, per sonatus & officia, nu. 4. 20
Prebendas duas, quando quis sub eodē tecto obtinere possit num. 7. 17
Praecedentia declarant sequentia nu. 33. 246
Praedicatio qualem hominem requirat. 442
Praedicationis officium est cura. 436
Praelatorum appellatione an veniant priores mendicantium. 111
Praerogatiua quibus debeatur. 226
Praesentatos per patronos vicarius sine speciali mandato instituit nu. 24. 131
Praesentatos instituere est necessitatis, & expeditur per vtram iustitia nu. 25. 132
Praesentationis verbum non includit praesentationem laicorum patronorū. n. 1. 103
praesentationi licet sit praefixū tempus, non tamen confirmationi. nu. 5. 182
praestimonia an sint beneficia. num. 5. 82
praestimonia acceptare non potest, de quibus in litteris ad larga non fit mentio n. 9. 29
praestimonia ad quid fuerint instituta nu. 3. 27
praestimonia cui dentur in titulum nu. 2. 207
praestimonia quae dicantur. numero 2. 27
de praestimonijs non est necesse in rescriptis mentionem fieri nu. 3. 27
praesumptio quid sit nu. 2. 221
praesumptio natura non sufficit, ex quo agitur de aliquo promouendo, & beneficiando. nu. 15. 45
princeps ex certa scientia conferens incapaci eo ipso cum illo dispensat nu. 6. 161
princeps non praesumitur derogare iuri tertij num. 2. 164
princeps non praesumitur vti potestate absoluta nisi hoc dicat. nu 7. 161
principis intentio praesumitur talis, qualis est legis. nu. 27 245
principes ad reseruata nomina re non possunt nu. 17. 67
principum statutis an sit semper standum nu. 15. 241
prioratus non confertur nisi expresse professo nu. 12. 38
prior conuentualis est praelatus, nec potest esse procurator sine licentia superioris. nu 10. 111
priores mendicantium an dicantur habere dignitatem, aut personatum, vel officium num. 8. 111
prioribus mendicantium causa possunt delegari à sede Apostolica nu. 11. 111
de priuatione ad habitum non datur regulariter regressus nu 8. & nu. 2. 146, 215

Priuilegium an vnico actu consumatur. nu. 5 249
Priuilegium cum est consumptum non potest amplius producere effectum. numero 6. 249
Priuilegium de percipiendis fructibus beneficiorum, includit prabendas & maiora beneficia. nu. 5. 116
Priuilagij derogatiui vis & virtus nu. 8. 202
Priuilegium lite pendente obtentum non reuocatur tanquam attentatum. nume. 4. 165
Priuilegium in iuris corpore clausum differt a priuilegio, quod est extra. numero 4. 166
Priuilegium motu proprio datum an extendatur ad litem pendentem. nu. 1. 164
Priuilegij mentio quando specialiter dicatur esse facta. num. 6. 201
Probandi onus cui incumbat. 241
Processus exequutoris super narratis an faciat fidem in iudicio. nu. 3. 221
Processus per fulminationem res non dicitur amplius integra. nu. 4. 210
Procurator ad acceptandum beneficium debet habere speciale mandatum. numero 16. 184
Procurator ad impetrandum vel acceptandum, acceptat etiam curata. nu. 5. 96
Promouendus ad presbyteratum ratione parochialis potest permutare in fine anni etiam decies. nu. 8. 139
in Promouendo requiruntur quatuor. nu. 16. 45
Propositum in mente retentum non operatur conditionem vel modum. nu. 6. 127
Prorogatio de non consecrandis fit motu proprio non ad instantiam. nu. 4. 133
Protestantio fienda in acceptatione primi beneficij. num. 9. 33
Protestatio preseruat gratiam. num. 12. 217
Prouidere in ecclesia, & prouidere de ecclesia quomodo inter se differant. nu. 12. 115
Prouidere sibi negligens de beneficio, sibi imputet. num. 7. 216
ad Prouidendum nullum tempus prafixum est exequutori. num. 6 182
Prouisus ante conditionis purificationem preferetur. Quod limita duobus modis. nu. 2. 70.
Prouisus authoritate apostolica prefertur nomina per literas facultatis, non tamen per eas proso priori. numero 8. 66.
Prouisus si se faciat statim consecrari, an statim vacent

priora beneficia. nu. 8. 135
Prouisus vel receptus virtute literarum facultatis, censetur virtute ordinarij receptus. nu. 6. 66
prouisio papæ habet vim electionis, & confirmationis. num. 3. 132
prouisio non valet, nisi forma obseruetur. nu. 6. 56
prouisio, verbum, omnem modum prouidendi comprehendit. nu. 14 164
prouisionem nouam habens præfertur expectati. nu. 8. 59
proximi lege veteri qui reputabantur 439
pubertati quis dicatur proximus, & vt ad matrimonium contrahendum sit aptus num. 5. 141
purificatione sequuta, gratia & decretum retrotrahūtur. num. 2. 186

Q

Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. nu. 1. 247
Qualitas curæ an exprimi debeat in impetratione. n. 1. 95
Qualitas duplex concurrens in vna persona, habetur pro vnica nu. 3 230
Qualitas temporis adiecta acceptationi, intelligitur repetita in collatione exequutoris. nu. 2. 182
Quicquid agimus propter finem agimus. nu. 3. 157
Qui possidetur, non possidet. num. 2. 145
Quomodolibet, est dictio vniuersalis, quæ comprehendit omnem modum & formam. num. 3 167
Quorumcumque, dictio est vniuersalis, nec limitatur nisi in casibus a iure expressis. n. 1 173

R

Ratificatio fieri debet intra tempus intra quod debet fieri actus ratificatus. num. 19. 185
Receptio iuris & facti que sit. num. 2. 30
recessus omnis a iure communi est odiosus, & recte iungendus. nu. 21 173
rectoris officium qualis esse debeat. 436
referendarij an sint ab ordinarijs exempti. nu. 15. 216
Referendarij ob quam causam constituti. 499
referendariorum duo genera 499
referendariorum numerus. 499
reges & alij laici in spiritualibus sunt nudi ministri papæ. num. 10 67
religionis ingressus operatur vacationem beneficiorum num. 1 145

Religionem intrans non perdit beneficium intra probationis annum.nu.16. 148
Regula nunquid habeat Symbolum, affinitatem, ac similitudinem cum iure diuino aut humano. 436
Regularis spoliatus beneficio seculari petere potest restitui.nu.7. 146
Regularibus quando detur licentia transferendi.n.7. 37
Res dicitur integra ante prouisionem.nu.21. 210
Renuntiatio simoniaca non tenet etiam in praeiudicium renuntiantis.nu.10. 128
Rescripti primi praerogatiua. num.6. 211
in rescripto contra miserabilem impetrato, Cur de miseria fiat mentio.nu.5. 201
Rescriptorum verba, recipi faciam in Canonicum ecclesiae, quomodo intelligenda. numero 1. 30
Reseruatio medio vocationis facta in curia per obitum nō comprehenditur sub clausula generali.nu.11. 59
Resignans licite potest verbis exprimere quod in mente habet.nu.7. 127
Resignatio beneficij facta in manibus vicarij non habentis ad hoc speciale mandatum, non valet.nu.19. 130
Resignatio debet esse libera. num.5. 127
Resignatio fieri debet sponte, & non per metum.n.1. 127
Reseruatio generalis vsque ad certam summam quid importet.nu.14. 61
Resignatio in cuius manibus fieri debeat.nu.14. 129
Resignationis per admissionem electionis ab ecclesia alienatur.nu.20. 130
Resignationem recipiendi habens potestatem, non confert nisi specialiter sit mandatum.nu.25. 131
Resignationem superior admittit simpliciter reiecta omni conditione & modo.num.9. 128.
Resignationes admittendi potestas debet specialiter concedi.nu.16. 129
reseruationum diuersa species. num.9 59
respondenti sufficit dare instantiam.nu.5. 232
reus quando dicatur molestari & vexari. 511
reuocatione in Crastinum assumptionis Papae quid operetur. num.3. 210
rota semper innititur aequitati. num.8. 177

SAcramenta ecclesiae à quibus ministrari debeant. 440
Scribentes multa excusabiles sunt. 486

Scriptura ordo non semper seruatur. nu. 19. 240
Scripturæ sacræ infinita loca perperam interpretata. 440
Scholares non possunt publice legere etiam vt substituti. num. 32. 246
Semel affectum semper durat affectum. nu. 8. 183
Sententia excommunicationis à iure, plus ligat quam ab homine lata. nu. 11. 158
Signatura gradus. 491
Signatura gratiæ quibus verbis conficiatur. 488
Signatura iustitiæ Papæ à quo differat à signatura cardinalis. 493
Signaturæ obseruationes olim variæ fuere. 487
Signatura vtriusque progressus in tres particulas diuisus. 487
Simile non est idem cum eo cui assimilatur. nu. 8. 225
Simplicium appellatione an veniat missum in pœnalibus, & odiosis. nu. 1. 229
Sodomia crimen impedit ordinis executionem. nu. 4. 149
Speciei notabilis expressio vbi requiritur, non sufficit mentionem facere per genus. numero 4. 206
Spiritualia possidendi qui sint incapaces. nu. 6. 87
Studij causa quicquid exponitur, in vtilitatem ecclesiæ expositum esse dicitur. nu. 3. 20
Studentes Romæ percipiũt fructus beneficiorum suorum non obstante aliquo statuto in contrarium. nu. 2. 193
Subexequutor an debeat esse qualificatus. nu. 9. 77
Subexequutor debet esse clericus. nu. 3. 80
Subexequutor incertus de iure communi deputari non potest, sed bene de stylo & consuetudine curiæ. nu. 6. 80
Subreptionem imprimere quæ dicantur. nu. 5. 99
Successor in beneficio an possit dare de regula de triennali possessore. nu. 6. 176
Sumptum de registro supplicationum an faciat fidem in iudicio. 601
Superior quis intelligatur vt possit resignationem recipere. nu. 13. 129
Supplicationes gratiosæ. 491
Syllaba non debet vacare in literis papæ. nu. 12. 158
Symonia multipliciter committitur. nu. 2. 142

T

Taxa certa in aliquibus beneficijs quare non exprimatur. nu. 7. 21
Taxationis gratia aliquid exprimere, & gratia demonstrationis inter se differunt. num. 7. 99
Taxatiuæ dictiones habent implicitam

plicitam negatiuam. num.5 168
Termini quibus vtitur papa in prouisionibus, quot sint. 463
Termini ante terminum ad articulandum qui seruari debeant. 511
Textus cum non distinguat, neque nos distinguere debemus. 462
Titulus de symonia quare non reperiatur in sexto nec in Clementinis nu.3. 142
Totum qui dicit, nihil excludit. 471
Translationis via prouidetur ecclesiis.nu.7. 153

V

Vacare, verbum, multiplicem à iure recipit expositionem.nu.1. 120
Vacandi modus si non exprimatur, caute impetratur. nu.8. 121
Vacatio alia est de iure, alia de facto.nu.3. 120
Vacatio diuturna est ecclesiæ damnosa.nu.3. 182
Vacatio non est necessaria in concessione gratiæ principis facta ex certa scientia, nu.10. 162
Vacatio ob promotionem nō fit nisi anno completo.n.7. 139
Vacatio vera inducitur per resignationem ex causa permutationis.nu.10. 121
Vacationis modus fit per promotionem ad presbyteratum. num.1 132
Vacationis omnis modi per quā clausulam comprehendātur. num.2 209
Valentiæ Hispaniarum Iustitia ad complacentiam administratur. 439
Valor beneficij quomodo computetur. nu.44 53
Verbum probationis futuri temporis non importat sententiā ipso iure.nu.6 138
Verba designat voluntatem & consensum, quæ declarantur factis.nu.7 136
Verba executiua operantur contractum matrimonij. nu.12 184
Verba illa, Dummodo ante terminum, quare cessare debeāt 512
Verba illa videlicet, Nisi sint commissiones, &c. 487
Verba quæ supponunt aliquid nihil disponunt.n.11. 118
Verborum significatio quando immutatur, motus proprius non facit gratiam latiorem. num.3. 171
Verum tacens non est ita odiosus, sicut falsum exprimens. num.4 173
Vicaria mensæ episcopali vnita non cadit sub expectatiuis. num.30 49
Vicarius Episcopi in dignitate dicitur constitutus.n.12. 111

Vicarius præsentatus per patronos sine speciali mandato instituit.nu.24 131
Vicarius specialis in beneficialibus nihil validum facit. num.21 130
Vicarij perpetui per mortem ecclesia dicitur vacare. nu.10. 88
Vicario generali Episcopi possunt à sede apostolica causæ committi.nu.15. 111
Vicecancellarius an posit clausulas derogatorias obstantiarum.concedere. 492
Vicecãcellarius an possit signare supplicationes consistoriales.de iustitia. 493
Vicecancellarius an possit de iure vti clausula non obstantibus. 492
Vcecãcellarius quomodo signet prouisiones. 491
Vicegerens debet gaudere priuilegio illiũs cuius vices gerit.nu.5 224
Vicerector debet honorari vt rector.nu.13 111
Vita laudabilis ex quibus, & quõo cognoscatur.nu.14. 44
Vnitas non est numerus, Sed principiũ numeri.n.29. 245
Vnio corruit, si causæ expressa non sint vera.nu.5 174
Vnio ecclesiarum quot modis fiat.nu.18 155
Vnio & reseruationes sortiuntur effectum cum beneficia vacant.nu.4 63
vnio fit etiam de beneficio non vacante.nu.3 62
voluntas coacta est voluntas. num.4 127
voluntas libera vbi requiritur coacta voluntas non dicitur voluntas.nu.4. 127
voluntas papæ quare habeatur pro ratione.nu.24. 244
voluntas sola in principe est magna & iusta causa. numero 11. 154

FINIS INDICIS.

IN TRACTATVM DE Gratijs expectatiuis.

PRÆFATIO.

SVMMARIVM.

1 *Omnis cognitio à generalibus incipit.*
2 *Olim Romani Pontifices, cum difficultate concedebant gratias beneficiales, quas postea parce & curialiter dederunt.*
3 *Papa pro aliquo beneficiando olim dabat triplices literas: monitorias videlicet: praeceptorias, & executorias: hodie autem solum executorias.*
4 *Ordinarij collatores de Papa de beneficijs prouidente non possunt conqueri. Papa dans alijs conferendi potestatē penes se tamen retinet maiorem.*
5 *Papa in beneficialibus plenam & absolutam habet dispositionem.*
6 *Menses in quibus ordinarij possunt expectatiuis non obstātibus conferre, & Papa priuatiue.*
7 *Papa est vniuersalis ordinarius omnium.*
8 *Papa confert in mensibus ordinariorum, & illos praeuenit: quae preuentio sane intelligitur vt hic ponitur.*
9 *Concessio principis intelligitur facta sine alterius incommodo, etiamsi illa fiat motu proprio.*
10 *Fulminatio processuum non trahitur ad diem data expectatiuarum.*
11 *Gratia principis ante confectas literas est res informis & imperfecta.*
12 *In beneficialibus literae habentur loco tituli.*
13 *Verba decreti irritantis restringuntur ad habilitatem literarum.*
14 *Fulminatio secuta non retrotrahitur ad datam literarum.*
15 *Per decretum irritās superior habet illicitum omne quod fit in contrarium.*
Clausula decreti operatur dationem formae.

16 *Collationes ordinariorum sunt fauorabiles & ampliandæ.*
17 *Decretum irritans dicitur suspensum ante confectionem literarum.*
18 *Ex, non semper denotat causam proximam & immediatam.*
19 *Expectatiuæ impediunt ordinarios, quando sunt perfectæ.*
20 *Manus ordinariorum quando dicantur ligatæ, & non ligatæ.*
21 *Quando non fit locus expectatiuis in mensibus alternatis.*
22 *Reualidatio gratiarum expectatiuarum quomodo fiat.*

1 QVIA omnis † cognitio à generalibus incipit, iuxta illud sapientis, Tūc opinamur vnumquodque cognoscere, cū causas cognoscimus primas, & prima principia vsque ad elementa: quod optime seruarunt sapientes nostri, vt patet in l.j.ff. de iust. & iure. & instit. eodem, ibi, His ita generaliter cognitis, in l.j.ff. si cer. pe. & in tit. seruitutibus. cum rubricis sequentibus. Ideo tractaturus in primis de literis gratiæ, inuocato diuini nominis suffragio, Præmitto illud quod dicit Io. An. in addi. Spec. super Rubrica de concess. præben.
2 † quod olim Romani Pontifices raro cum difficultate concedebant beneficiales, ea (vt ego opinor) ratione, quia ab initio plena potestas omnium huiusmodi iurium episcopis in eorum episcopatibus fuit attributa, vt notat Innoc. in c. postulasti. de iure patro. & gloss. in ca. quanquam, de elect. lib. vj. & ob id non facile grauabant eosdem. arg. text. in c. peruenit. xj. quęstio. j. ibi, nā si sua cuique iurisdictio, &c. Hinc est quod in Decretis de ista materia non tractatur, verum postea procedente tempore inceperunt eas dare parce tamen & curialiter, vt notat Panorm. in c. constitutus, in primo not. de rescript. nam † cum Papa scribebat
3 pro aliquo beneficiando, dabat successiue tria paria literarum. Primo monitorias, quibus monebat ordinarium collatorem, vt prouideret ei pro quo scribebat. Secundo dabat præceptorias, quæ concedebantur, si monitorijs non obtēperaba-

tur. Tertio dabantur literæ exequutoriæ, per quas deputabatur executor ad prouidendum loco Papæ, vel ad compellendum ordinarium collatorem. Hodie solum dantur executoriæ, quia monitoriæ & præceptoriæ non sunt in vsu, nisi quando Papa scribit pro receptione alicuius monialis, vt dicit Panor. in c. ex insinuatione. de rescrip. Nec † possunt adeò conqueri ordinarij collatores, si Romani Pontifices vtātur iure suo, quia licet à principio plenam potestatem circa collationes beneficiorum in ordinarios transtulerint, vt supra, nihilominus multo maiorem penes se retinuerunt. argu. c. dudum. & c. quāuis. ij. de prę̨b. lib. vj. Quamcunque enim potestatem det Papa alicui aut quæcunque verba dicat in suis priuilegijs vel constitutionibus, maiorem tamen potestatem retinet penes se ad totū illud causandum vel limitandum ex certa scientia, vt in dictis iuribus, iuncto cap. j. de const. eodem libr. maximè † in beneficialibus, quorum plenam & absolutā habet dispositionē. c. ii. de præb. & in cle. ii. vt lite penden. Sed nec in totum absorbetur potestas ordinariorum in præmissis, imò limitatur & diuiditur iuxta partitionem per regulam Papæ, quę dat eis quatuor menses ad conferendum stantibus gratijs expectatiuis, quæcunque beneficia quę intra quinquennium à data diei concessionis expectatiuarum cō putandū vacare contigerit, dummodo reseruata aut affecta non fuerint, prout in regula latius continetur. Menses † autem ordinariorum sunt hi, uidelicet Martius, Iunius September, & December. Reliqui octo sunt apostolici, in quibus ordinarij in conferendo excluduntur propter inhibitionem & decretum quæ apponuntur in gratiis expectatiuis. cle. j. §. secus. de concess. præb. Prædicta autem regula & partitio dictorum mēsium fuit, iusta & rationabilis, quia cum Papa † sit vniuersalis ordinarius omnium. ca. per principalem, & cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. sitque solus ipse in plenitudinem ecclesiasticę potestatis assumptus, alij inferiores in partem solicitudinis. c. ad honorem. de auct. & vsu pal. ideo iuste & conuenienter ampliori prærogatiua dignum se iudicauit respectu plurium mensium. & collationes suorum executorum vel sub executorum in dictis octo mensibus, collationibus ordinariorum prætulit, per illud quod habetur in c. si à sede. de prę̨b. lib. vj. Per quē tex-

4 5 6 7

cum sua ratione, iunctis præmissis, infero quod etiam in
8 mensibus ordinariorū Papa † non abdicauit totaliter à se po
testatem conferendi, sed venit accumulatiue cum ordinarijs: consequenter inter eos locus est præuentioni, arg. l. fi. C. de iur. om. iud. & eorum quæ notantur per doct. in c. cum contingat. de foro comp. Illud tamen quod dico de præuētione inter Papam & ordinarios in mensibus ordinariorum debet sane intelligi, vt procedat quo ad beneficia vacantia: in quibus Papa per se ipsum apponit manum per suam signaturam & nouam prouisionem: quod potest, per superius dicta, sed illa non possunt per expectantes acceptari, nec per executores aut subexecutores eisdem conferri, prout disponit regula de mensibus ordinariorum decernēs irritum &c. Quæ regula procedit & habet locum, etiam si in aliquo illorum quatuor mensium ordinariorum concurreret data expectatiuarum, & fulminatio processuum, ex quo per prius virtute illius regulę fuit pręseruatum ius ordinariorum; quo casu concessio principis subsequens videtur facta sine præiudicio illorum, iuxta text. vulgatum (notabilem tamen) in li. 11. §. si quis à principe. ff. ne quid in lo
9 co publico. vbi dicitur quod si † quis impetrauit à principe vt possit ædificare in loco publico, non videtur concessū vt cum incommodo alterius, seu præiudicio ædificetur, ad idem text. in c. super eo. de officio delega. cum cōcor. Hinc est ꝙ signatura non signat aliquid propter quod vel beneficia perpetuo extinguantur, vel perdant ea clerici seculares aut quando tollitur ab episcopo ius conferendi, similiter certum legatum ad certum opus pium deputatum, non solet commutari in aliud æque pium, nisi ex speciali gratia, cle. quia contingit. de rel. do. arg. vt supra. quod procedit etiā si concessio principis fiat motu proprio, prout solet fieri concessio expectatiuarum secundum Io. And. in c. si motu proprio de pręben. lib. 6. & Io. Cal. in c. mandatum de rescrip. quos refert in hoc & sequitur Panorm. in c. 1. in 8. col. de iudi. bene facit tex. in c. quamuis de rescript. lib. 6. & quod per illum dicit vna decisio in antiquis. 558. incip. post quam Titius. & hoc nisi aliud appareat specialiter & expresse de mente Papæ in beneficialibus, iuxta c. pe. & fi. de pręben. lib. 6. cum similibus. Ex quibus infero † quod fulmina
10 tio processuum in expectatiuis Iulij Papæ II, quę fuit facta

deci-

decimaquinta Maij, non debet trahi ad diē datæ expectatiuarum quæ fuit cal. Martij. & ex hoc sequitur magnus effectus quod collationes ordinariorum, quæ factæ fuerunt à cal. Martij vsque ad decimamquartam Maij, valent & tenent, per supradicta & per regulam quæ disponit quod nullus valeat acceptare aliquod beneficium, vel illud assequi literis non expeditis & ante factam fulminationem, quia gratia † principis ante confectas literas est quædam res informis & imperfecta: quę postea per confectionem & expeditionem literarum politur, & ad suum esse perfectum per dationem certorum executorum reducitur, vt dicit Decisio 468. incip. circa secundum, in nouiss. Hinc dicitur † quod in beneficialibus literæ expeditę habentur loco tituli vt notat Compost. in c. constitutus. ad fi. de rescr. & Io. And. in c. vnico de litis cont. lib. 6. & ideo solet per vnam regulam inhiberi bullatoribus & alijs officialibus, ne literas super gratijs expectatiuis, antequam processus desuper decreti fuerint, partibus tradere præsumant. faciunt ad hoc notata per Arch. & Io. And. in procε. lib. vj. & per dominos de rota. Dec. cccxxxii. incip. Licet Romana curia, &c. Cum ergo expeditio literarum & fulminatio processuum in gratijs expectatiuis Iulij fuerit facta. xv. Maij, certe videtur quod beneficia quę in antea vacarunt, etiam in mense apostolico potuerunt valide conferri per ordinarios, ex quo expectantes illa tunc acceptare se assequi non valuerunt, vt dixi. Et tenendo hanc partem potest dici quod non obstat decretum irritans appositum in dictis gratijs expectatiuis, per quod ex nūc decernit irritum & inane, &c. quia respondetur quod illa † verba restringuntur ad habilitatem literarum. q. di. ex nunc. i. literis plene & perfecte expeditis, & decreta fulminatione processuum, & non antea quando literę sunt adhuc informes & inhabiles. restringuntur ergo illa verba de habilitate, argu. l. vt gradatim. ff. de mun. & honor. & eorum quę notat Bar. & moder. in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. no. nun. vbi ponunt quando signum vniuersale recipiat limitationem & restrictionem, facit glos. in c. 1. de constitutio & in c. dilecto, de sent. excom. libr. vj. & quod eleganter scribit Domi. cons. cxxxiii. in 4. colum. vbi dicit quod decretum appositum in gratia, non afficit nisi beneficium cadens in illa, quia intelligitur modificatum secundū

11

12

13

modificationem gratiæ. Pari modo potest dici in isto casu, vt tale decretum dicatur esse potens & habile ad producẽdum suum effectum stante potentia & habilitate literarum quo ad earum effectus, acceptationis scilicet, & similium;
14 nec † fulminatio quę postea secuta est, retrotrahitur ad datã literarũ stantibus collationibus ordinariorũ dicto c. quãuis. cũ alijs de quibus supra. Et pro hac parte inclinant multi in casu qui iã est in facto, licet nõnulli teneant contrariũ quo ad beneficia quæ vacarũt de mense Aprilis vsq. ad 15. Maij; quia cũ prædicti mẽses sint apostolici, licet expectãtes ante fulminationem processuum non potuerint acceptare, per rationes & motiua de quibus in parte affirmatiua: constat tamen secundum eos quod ligatæ erant manus ordinariorũ in dictis mensibus apostolicis propter decretum appositum in gratijs huiusmodi: quod quidem decretum licet nullum interim attulerit commodum expectantibus; attamen à data literarum impediuit ordinarius in conferen-
15 do in mensibus apostolicis. Hæc est enim † natura decreti, quia per illud videtur superior habere pro illicito omne ꝙ fieret in contrarium, secundum Panor. in c. dilecto. in 4. col. de pręben. Præterea vbi apponitur clausula decreti, videtur illud esse datum pro forma, secundum Bal. in l. 1. ff. de lib. & posth. & sequitur dominus Feli. cum alijs quotis in c. cũ accessissent. de const. & in c. cũ dilecta, de rescipt. cõstat autẽ ꝙ actus gestus nõ seruata forma, est nullus, iuribus vulg. Tãdẽ in isto cõflictu rationũ inclinarẽ ego in primam
16 partẽ affirmatiuã, fauendo † collationibus ordinariorũ, quę sunt fauorabiles & ampliandę, vt dicit glo. in c. 1. in ver. processus, ad finem. de rescri. lib. 6. & in cle. 11. de offi. ordi. quam in hoc dicit esse notabilem Panor. in c. si quis contra clericum. in 2. col. dę foro compe. Nec est verum quod
17 † decretum statim à data literarum ligauerit manus ordinariorum, ex quo literæ nondum erant perfectæ expeditæ, sed respiciebant actum de futuro, scilicet fulminationem qua mediante debebant consequi suam perfectionem; cõsequenter ipsum decretum fuit interim suspensum in euentum futurum: quod satis bene comprobatur ex cle. cum ei quem. in princ. de concęs. præben. iuncta glos. in ver. ex tunc. quæ exponit dictionem ex tunc, pro ex nunc, & econuerso. & hoc est de iure quod vna dictio pro alia ponatur

pro-

prout est necesse, vt dicit glos. in l. eas causas. ff. de condi. & demon. & sequitur Petr. de Anch. exponendo dictionē exnunc,& extunc, in cōsil.ccxix.incip. mirum, prima facie ex, &c. nec † semper dictio ex, denotat causam proximam & immediatam sed quandoque significat remotam, vt est bonus text.& ibi hoc colligit Bart. in l.1.§.ex incendio. ff. de incend. rui. naufr. & in l.non dubium. C. de legib. per moder. Can. in c.inter dilectos. de fide instru. pari modo nō sēper importat tēpus instās, sed futurū, vt in casu prædicto. Ex prædictis infert vnū aliud, videlicet quod beneficia quę vacāt in mēsibus apostolicis, nō sunt reseruata Papæ, eo ipso q† cōcedit gratias expectatiuis, ita ꝙ ordinarij nullo modo possint de illis disponere, sed quatenus hmōi gratię cōcernunt eorum collationes, & eo casu tunc demū impediūt ordinarios in conferendo, & non alias, quando sunt plene & perfecte impeditæ, vt superius dixi. Hinc est, quod si nemo expediuit gratiam expectatiuā ad collationem alicuius ordinarij, ille poterit conferre in mensibus etiam Apostolicis. Habet † enim manus liberas, & per nullam reseruationem aut decretū seu aliquas literas papales impeditas. Nam de iure communi potestas ordinariorū in conferendis beneficiis suarum collationum non reperitur limitata seu restricta ad certos menses, imo quandocunq. contingit vacare ea, conferre possunt, dummodo non differant per sex menses, iuxta dispositionem concilij Lateran. c. licet. de supp. negle. prę l.& in c.nulla. de concess. præb.& in hoc sunt melioris conditionis quam Papa, qui si beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis numerandum, illi ad quos collatio pertinet, possunt illa conferre. c. statutum, de prębend. lib.vj Licet ille text. non habeat locum quando Papa etiam reseruasset illa post mensem, prout fecit Bonif. per extrauagan. suam quæ incipit, piæ solicitudinis,& Ioan. xxii. per aliam, quæ incipit, ex debito. Hæc eadem dico procedere in mensibus † alternatiuis, qui aliquibus ordinarijs conceduntur. qui non extantibus ibidem expectatiuis, habent omnes menses ad conferendum, alias alternatis mensibus conferunt, in quibus pari modo non est locus expectatiuis, nisi illis specialiter in eisdem derogetur, iuxta notata in c.1.& in c. cum ordinem, de rescript. faciendo mentionem de mensibus alternatiuis. In parte dispositiua gratiæ, per illud quod habetur in cle.

18 19 20 21

1.§. fi.de præben.vbi probatur quod expreſſio clauſulæ exprimendæ debet fieri in parte diſpoſitiua, aliàs non prodeſt. ad quod etiam facit quod ſcribit Lap. allegatione 15. iuxta meum ordinem. & dominus An. in ca. cum noſtris, de conceſ.præben.de clauſula, amoto quolibet illicito detentore, &c. Poſtremo quo ad iſta euidentialia non omitto vnum, videlicet † quod non dantur reualidationes gratiarum neque ſecunda gratia expectatiua. Et ideo quando gratia expectatiua in ſe habet ad inſtar deſcriptorum vel aliquam diſpenſationem, tunc ponitur data iſto modo, & ſub data currenti: quæ perinde valeat ac ſi ſub data calen. Martij literæ expeditæ fuiſſent, attento quod aliam gratiã expectatiuam à nobis non obtinuit. quando vero non habet ad inſtar, neque diſpenſationem: tunc ſimpliciter dicitur, & ſub data cal. Martij, pontificatus noſtri anno tertio.

22

SVMMARIVM.

1. *Sermones noſtri efficiuntur veriores per deſcenſum ad indiuidua.*
2. *Quotidiana ſunt latius attingenda.*
3. *Qui ſcribit, multos ſumit iudices.*
4. *Stilus modo eſt albus, modo niger.*
5. *Stilus Curiæ Romanæ non eſt ius Canonicum.*
6. *Tractatum habere cum peritioribus multum operatur.*

1 His ita in genere prelibatis, deſcendendum eſt ad ſpecialia, quia (vt inquit Philoſophus) tunc † veriores efficiuntur ſermones noſtri, cũ ad indiuidua deſcendimus.

Quapropter in prima parte huius primi tractatus circa literas beneficiales ſubiiciam varias formas huiuſmodi literarum, incipiendo à gratijs expectatiuis; deinde percurram plures formas executorum, qui deputantur in mandatis de prouidendo: dicam etiam de executoribus ad compellendum: & poſtremo de mixtis.

In ſecunda parte ponam qualitates omnium beneficiorũ ad effectum ſcilicet, vt ſciri poſſit quæ & qualia beneficia includantur in qualibet forma literarum beneficialium: itẽ quæ ſint compatibilia, & quæ non.

In

In tertia dicetur, quot & quibus modis cōtingit vacare beneficia ipso iure, & etiam per priuationem in forma iuris, & de multis modis prouisiuis, & hoc quo ad validitatem vel inualiditatem impetrationum & prouisionum.

In quarta considerabo vim & effectum clausularū, quę in huiusmodi literis apponuntur; maxime quos effectus operatur clausula motus proprij.

In quinta, succincte attingam de durabilitate literarum hoc est, quibus modis expirant literæ ad beneficia.

Postremo in vltima parte dicam plenius de prærogatiuis expectantiū, & de multiplici intellectu regulæ prerogatiuarū, & hęc erunt latius † attingēda, quia sunt admodum quotidiana iuxta illud vulgatū in l. legaui. ff. de lib. lega. Verū quia (vt inquit Hierony. cōterraneus meus, mihi prę alijs sanctis & electis Dei merito honorandus, in epistola contra Vigilantium, & in expositione symboli in prin.) Qui † scribit, multos sumit iudices, dum facile alter in alterius ingenium inuehitur: si legentes has meas lucubrationes aliquid quod sit carpendum deprehenderint, cogitēt huiusce prouinciæ non paruum onus, & subiectæ materiæ naturā quæ maiori ex parte innititur stilo curiæ, qui, vt dicit Ost. in princ. sum. næ modo † est albus, modo niger: & ideo si in parte aliqua (quod non credo) deuiabo à stilo, non erit hoc tantopere improbandum, quia ille potius in facto quàm in iure consistit. vt innuit text. in ca. ex literis. de constitu. ibi, tam iuris canonici, quàm nostri moris, &c. per quem dicunt ibi aliqui moderni, quòd si in rescripto delegationis mandetur causam debere cognosci & terminari secundum iura canonica, & delegatus procederet secundum stilum † curiæ contrarium iuri canonico, nulliter procederet, quia aliud est ius Canonicum, aliud stilus cu. Ro. Consequēter videretur excessisse fines mandati, iuxta notata in c. cum dilect. de rescript. ex quo apparet quod ignorantia illius in aliqua parte non habetur vsque adeo intolerabilis, prout est ignorantia iuris, quia (vt dixi) ex tempore variatur, iuxta illud in c. non debet. de cōsan. & affi. Spero tamen quod etiam circa stilum non errabo, quia cum stilatis & magnis practicis, quotiens opus fuit in multis communicaui, & multa ab eis super stilo didici, iuxta text. in l. si auiam. C. de inge. & manu. dum dicit: Si

2 3 4 5

† cum

6 † cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres. Ad idem bonus tex. in l. 11. §. fi. ff. quis ordo in bon. poss. seruetur. ibi, consulendo peritiores, &c. Quod si ab aliquis (prout sæpius & multis & magnis viris euenire solet) carpi has meas vigilias contigerit propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem (vt inquit iureconf. in l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arbitr.) eis vice nostra respõdebit item Hieronymus in prologo Paralipomenon, quem ad hoc propositum allegat Feli. in prooe. Decreta., dicens: Sępe rodentes in publico detrahunt, quod in angulis libenter legunt. Sed de his hactenus.

TRACTATVS DE LITERIS GRATIAE MAXIME VTILIS QVI STIlum Romanæ curię sequuntur.

De formis expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiuæ cũ creatione in Canonicum & reseruatione præbendæ per executorem conferendæ.*

2 *Creatus Canonicus per Papam, verus dicitur canonicus, etiam antequam consequatur præbendam.*

3 *Effectus huius creationis ponuntur. Honor est magnus esse Canonicum ecclesiæ cathedralis.*

4 *Canonici ecclesiæ cathedralis dicuntur pars corporis ecclesiæ & Christi.*

Ad indigniorem beneficij non datur vnio, sed digniorem.

5 *Canonicus creatus in ecclesia cathedrali, dari potest à sede Apostolica iudex delegatus.*

6 *Canonicatus & præbendæ communiter conferuntur ciuibus optimi status & conditionis.*

7 *Creato in Canonicũ cõpetit stallũ in choro, & vox in capit.*

8 *Ille etiam distributiones quotidianas percipit, & de fructibus superexcrescentibus participat. Clausula cum plenitudinem iuris Canonici, prædicta importat.*

9 *Eligere et interesse communibus tractatibus, dicuntur fructus quasi possessionis canonicalis.*

10 *conferre beneficia computatur inter bona episcopalia & fructus.*

11 *Creatus in Canonicum potest habere dignitatem Canonico conferri consuetam.*

12 *Creatus in Canonicum dicitur Canonicus in herbis. Extinctio creationis canonicatus supernumerarij quando fiat.*

13 *Canonicus creatus duo tantum in ecclesia assequi tur in qua est creatus.*

14 *In beneficialibus forma exacta est seruanda,*

INTER

INTER formas igitur gratiarũ expectatiuarum, primũ se offert illa secundum quã pauci expediunt: ideo ipsa quoque erit paucis expedienda, videlicet 1 quando † creatur canonicus in vna ecclesia tantum, cum reseruatione præbendæ conferendę per certũ executorem deputatum sub hac forma: Canonicatum in ecclesia Paduana cum plenitudine iuris canonici Apostolica tibi authoritate cõferimus, & de illo etiã prouidemus. Prębendam vero, &c. nec non dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, etiam si ad illum, vel illud consueuerit quis per electum assumi. &c. prout hæc forma colligitur ex tex. cum ibi notatis in c. si postquam de pręben. li. vj. circa quam notanda sunt aliqua.

2 Primo quod † creatus canonicus per Papam, dicitur verus canonicus, etiam antequam consequatur prębendam: quia iam habet illud quod est dignius, videlicet canoniam, quæ est quoddam ius spirituale: expectat autem prębẽdam, quæ cõsiderata in abstracto, est quid tẽporale, vt notat Pan. post gl. in ver. receperunt in c. cũ M. Ferr. de const. & Inn. in c. maioribus. de præb. Ex ista creatione in canoni 3 cum etiã ante adẽptã præb. † causantur aliqui effectus. Primo, quia creatus in canonicũ honorandus est vt canonicus, supra alios simplices clericos: nã magnus honor est esse canonicũ ecclesiæ cathedralis, vt dicit Inn. in c. fraternitatẽ: de sepul. quẽ in hoc refert vna Dec. in nouis. 136. incip. voluerũt dñi. vbi per hoc infertur ꝙ dispensatus per epm super illegitimitate nõ põt cõsequi præbendã ecclesiæ cathedralis propter eminentiã & maioritatẽ quã habẽt canonici ecclesiæ cathedralis præ alijs clericis ciuitatis & diœcesis. 4 Nam † ipsi dicuntur esse pars corporis ecclesię & episcopi. c. requisisti. de test. cum similibus. Hinc est ꝙ de stilo curię datur vnio de parochiali Canonicatui, quia canonicatus est dignius beneficiũ quando est in cathedrali. c. super eo. de pręb. li. vj. ad indigniorem enim nõ datur vnio puta ꝙ v 5 niatur parochialis capellæ. Hinc est ꝙ † canonicus creatus in cathedrali, potest dari delegatus ã sede apostolica per rationem de qua supra, prout tenent doct. in cap. sta, tutum. §. 1. de rescrip. lib vj. licet text. ibi videatur innuere quod

re ꝙ canonicatus non sit dignitas, quia prius dicit de consti tutis in dignitate, postea subijcit, seu canonicis. Nihilominus negari non potest quin sit honor & præeminentia, & ideo dicit Pan. in cap. causam. in 4. col. de Iudi. quod † canonicatus & præbendæ cõmuniter cõferuntur ciuibus optimi status & conditionis, & qui multum prę alijs honorãtur. 6

Causatur & alius effectus ex sola canonica, † quia creato in canonicum, licet nondum sit consequutus præbendam competit stallum in choro, & vox in capitulo, prout in litera executoria expresse dicitur, & clare probatur in c. pro illorum. in fi. de præb. notat Arch. in c. hi qui. eo. tit. li. vj. & ideo debet interesse tractatibus & alienationibus fiẽdis per capitulum cum alijs canonicis actu præbendatis. secundum Inn & ibi late dixi legendo isto anno in d. c. cum M. Ferr. super ver. canonicos. in fi. Nascitur etiã alius effectus, † qa ratione solius canonicatus participat de distributionibus quotidianis, & de cõmunib⁹ redditib⁹, ac super excrescentibus fructibus, vt per dominum Ant. & Moder. in d. c. cũ M. Ferr. Quod absq. dubio ꝓcedit de iure cõmuniter quãdo in gratia dicitᷓ, ꝓut cõmunitᷓ dici solet, cũ plenitudine iuris canonici. Quæ verba includunt prædicta iura canonicalia & precipue perceptionẽ quotidianarũ distributionũ, secundũ eũdẽ dominũ Ant. in d. c. pro illorũ. ad fin. per tex. bene probãtẽ in c. fi. §. in illis vero. de cõcess. præ. lib. vj. Idẽ tenet Fed. de Senis. cõsil. ccxc. incip. qa in præsenti. vbi assignat ad hoc rationẽ ex mẽte Inn. in c. Cumana. de elec. & in c. in literis. in princi. de rest. spo. videlicet qa † eligere, itẽ interesse cõmunib⁹ tractatib⁹, & alia consimilia dicuntur esse fructus possessionis seu quasi possessionis canonicalis, vt dicit Io. An. licet non allegeᷓ per Fede. in addi. Spec. in tit. de test. §. nũc vidẽdũ. in additione magna, sicut & † cõferre beneficia, inter bona episcopalia & fructus cõputatur, vt dicit gl. in c. cum olim. de ma. & obe. ergo postquã creatus in canonicũ habet quasi possessionẽ iuris canonicus, certe sequitur quod debet habere huiusmodi fructus, & sic iura canonicalia, cũ sit verus canonicus etiã ante consecutã præbẽdã, vt supra dixi, & ideo dicit Io. And. & post eum Dom. in c. si is cui ver. sed & si de præb. li. vj. ꝙ † creatus & receptus vltra numerũ põt habere dignitatẽ consuetam cõferri canonico tã: ũ: qa appellatione canonici põt cõprehẽdi canoni-

7 8 9 10 11

nonicus nondum præbendatus, per supradicta. Et licet ista sint verissima de iure, nihilominus de consuetudine fere vbique seruatur contrarium: nam creati in canonicos, antequam assequantur præbendam intra numerum, non participant de quotidianis distributionibus, nec de
12 alijs obuentionibus canonicalibus, imo † vocantur canonici in herbis nec retinent perpetuo illum canonicatum collatũ per Papam, sed vacãte prębẽda distincta à canonicali & collata tali expectanti, statim ille consequitur nouum canonicatum intra numerum, & primus reddit ad Papam, prout formaliter attestatur Decis. Rot. ccccLV. incip. si legatus, in nouis. & valet talis consuetudo secundum dominos ibid. & d. Ant. in d. c. cum M. Fer. & Imo. in clem. in fi. in 2. col. de præben.

Postremo non omitto illud quod peritioribus est satis
13 notum, sed alijs forte incognitum: † quod vbi quis est creatus canonicus, duo tantum ibidem assequi potest, præbendam videlicet in ecclesia cathedrali, sed non in collegiata: Item dignitatem, aut personatum, vel officium, siue administrationem puram in cathedrali, dummodo maior post pontificalem ibidem non reputetur: extra cathedralem nullum beneficium acceptare potest, quamuis paratus sit dimittere dignitatem debitam sibi in cathedrali vigore harũ literarum, & debet esse contentus vno beneficio, quamuis minoris valoris, & hoc propter formam literarum, quæ ad illa duo ibidem & non alia seu alibi se extendunt: quæ quidem forma exacte & ad vnguem est seruanda c. cum dile-
14 cta. cum ibi notatis, de rescrip. † maxime in beneficialibus. c. quamuis. & c. cui non de præb. lib. vj. an autẽ creatus canonicus in Hispania possit vltra illa duo obtinere præstimonia, dicetur in v. forma.

De secunda forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Secunda forma expectatiuæ ponitur, id est quando quis in duabus ecclesiis canonicus creatur.*

2 *Quis de iure communi non debet esse canonicus præbendatus in pluribus ecclesiis et multo minus in eadem duas præbendas obtinere.*

Plu-

3 *Pluralitas præbendarum multa operatur iniqua.*
4 *Nullus inferior Papa potest dispensare supra præbendarum pluralitate, etiam in diuersis: quod limitatur.*
5 *Inferior Papa quando dispenset super pluribus præbẽdis.*
6 *Quare potius dispensetur circa beneficia difformia, quam conformia, ratio ponitur.*
7 *Duæ præbendæ magis sunt incompatibiles sub eodem tecto quam sit dignitas cum ecclesia parochiali.*
8 *Dignitates maiores post pontificales dicuntur reseruatæ. Ideo non cadunt sub expectatiuis: quod limitatur.*
9 *Dignitas maior post pontificalem quæ dicatur.*
10 *Expectatiuus exprimat dispensationem: vt possit habere dignitatem.*
11 *Dispensatus super pluralitate, eo ipso despensatur super residentia tamquam consecutiua.*
12 *Electionis qualitas in literis exprimatnr.*

SEcunda † forma, est quando creatur quis canonicus in duabus ecclesiis per hęc vel cõsimilia verba, videlicet vnum Paduanæ, & alium Vicentinæ ecclesiarum canonicatus cum plenitudine iuris canonici Apostolica tibi authoritate conferimus, &c. vnam vero Paduanæ, & aliam Vicentinæ prædictarũ præbẽdas, necnon dignitatem, personarum administrationem vel officium, alterius earundem ecclesiarum, etiam si per electionem, &c. Istam formã ego non reperio de iure scriptam: quia per illam cõferuntur duo canonicatus, & reseruantur duæ prębendæ in duabus cathedralibus; etsi hæc forma & sequens sunt contra dispositionem iuris communis, vt apparet in c. sanctorum. LXX. di. vbi dicitur, † quod non debet quis esse canonicus præbendatus in pluribus ecclesiis, & multo minus in eadem duas præbendas obtinere. cle. si. de præben. vbi est expressum, quod adeptus in certa ecclesia dignitatem habentẽ præbẽdã annexã, perdit primã præbẽdã quã obtinebat ibidem, & etiam canonicatum annexum præbendæ, vt volunt ibi doct. & clarius Pilipp. Franc. in cap. cũ in eccl. in gl. 3. in fine, eodem tit. lib. 6. Ratio pręmissorum colligitur ex tex. in cap. quia in tantum. de præben. vbi dicitur † quod multitudo & pluralitas præbendarum

(margin: 1, 2, 3)

darum canonibus inimica, dissolutionis materiam & euagationis inducit, certumque continet periculum animarum. Nihilominus non obstante præmissa dispositione iuris communis potest Papa de iure supra ius dispensare. c. proposuit. de concess. præben. Dispensare autem intelligitur concedendo literas in hac & sequenti forma, ex quo maxime apponit clausulas derogatorias, vt est notum.

4 Sed † nullus inferior post Papam hoc possit dispensare, scilicet super pluralitate præbendarum ne dum in eadem ecclesia, sed nec in diuersis: prout attestatur Dom. in d. cap. sanctorum, dicens quod hoc communiter tenent omnes, & quod sic seruat curia, allegat Inno. in c. fin. de cle. non resi. Quod ego intelligo & limito dupliciter.

Primo, vt duo vel plures canonicatus præbendati possint obtineri per dispensationem Papæ tantum, & nō alicuius inferioris. Hoc sit verum & procedat quando ipsæ præbendę ex statuto vel consuetudine requirerent residentiam, quia vt dicit Ost. in c. super inordinata. de præben. sicut in pluribus castris, quorum quodlibet requirit certos homines ad sui custodiam, non potest quis obtinere locum plurium: ita & in duabus vel pluribus præbendis requirentibus residentiam, nisi accedente dispensatione Papæ: secus ergo si non requirunt residentiam, quia tunc possunt licite obtineri si conferantur per inferiorem & hoc modo debet intelligi opinio Inn. in c. cum iamdudum, de præben.

5 Secundus casus † est in quo inferior potest dispensare super pluribus præbendis in diuersis ecclesijs, quādo vna ex illis præbendis esset tenuis & minus sufficiens secundum Io. And. in cap. literas. de concess. præben. quem hoc modo intelligit & declarat Panor. in dicto c. cum iamdudum. In diuersis ecclesijs ideo dixi, quia non posset inferior dispensare vt quis in eadem ecclesia habeat duos canonicatus, & sic duo conformia licet in difformibus possit, vt puta quod sub eodem tecto quis habeat dignitatem & canonicatum, cum præbenda pari modo valet in hoc, probatur in c. cum in ecclesia. & in c. si is cui. de pręben. lib. vj. & ibi hoc colligit Francus. sed non valet circa duo conformia, puta duas dignitates vel personatus, vt in c. 1. de cōsuet. eod. lib. idē puto de duobus canonicatibus sub eodem

tecto per hoc quod sequitur. Ratio † diuersitatis est, quia per dispensationem in diuersis ecclesijs vel in eadem circa difformia non frangitur numerus in ecclesia, nec illi tollitur suffragium canonicorum, sed circa conformia lęditur ecclesia, & frangitur numerus. Vlterius circa hanc formam aduertendum est ad aliqua. 6

Et primo, dum in ea cum mysterio dicitur necnon dignitatem, &c. alterius earundem ecclesiarum. Ista verba hoc important: quod vltra duas præbendas, vnam scilicet in qualibet, non potest expectans in hac forma & sequenti consequi nisi vnam dignitatem, uel unum personatum, aut administrationem vel officium in altera illarum ecclesiarum: quod clarius specificatur in forma sequēti dum dicitur, in vna ipsarum, &c. & debet intelligi quod aliquod prædictorum non habeat præbendam annexam, quia alias consequeretur duas præbendas in eadem ecclesia, quod est prohibitum de iure, etiam quando altera est annexa, vt probatur in cle. fin. de præbend. & notat Io. An. in c. literas. de concess. præben. Ex quo apparet quod † duæ prębendæ sunt magis incompatibiles sub eodē tecto, etiamsi altera earum sit annexa quam sit dignitas cū ecclesia parochiali quæ est annexa præbendæ in ecclesia cathedrali, vt probatur in c. super eo. de pręben. lib. vi. Hoc verum est & procedit, nisi in literis aliud diceretur, per quod appareret quod Papa intellexit de duabus prębendis obtinendis super eodem tecto, quia tunc nō esset recedendum à verbis Papę. cap. si Papa. de priuil. lib. vi. & in l. non aliter. ff. de leg. 3. 7

Secundo, debent inteligi illa verba, de dignitate, &c. dummodo aliquod illorū .i. dignitas vel administratio, &c. non sit maior post pontificalem ibidem quę expresse in literis excipitur: & ratio est, † quia tales dignitates quæ sunt vel reputantur maiores post pontificales, sunt per regulas Cancellarię reseruatæ. Constat autem quod huiusmodi literæ non extenduntur ad dignitates & beneficia specialiter aut generaliter reseruata vel affecta, secundum dominos de Rota Dec. 489. incip. nuncius apost. in nouis ad quod bene facit tex. in c. 2. de pręben. lib. vi. nisi in literis reseruatis caueatur expresse: nam aliqui habent ad vnum reseruatum, vt cantores Papę. Sed illud quod dicitur 8

de dignitate, debet sane intelligi, dummodo dignitas huiusmodi maior post pontificalem, valorem decem florenorum auri secundum communem ęstimationem excedat iuxta regulam Cancellarię, alias si est infra dictum valorem, includitur in literis, quamuis reputetur ibidem maior post pontificalẽ: nam ex quo talis dignitas non censetur reseruata, certe cadit sub expectatiua, & potest acceptari, arg. eius quod legitur & notatur in l. 1. §. si stipulanti. ff. de ver. ob. & in l. cum præto. ff. de iudi. iunct. c. nõne. de præsum. Nescio tamen si Rota hoc admitteret, quia literæ hoc non distinguunt, ergo nec nos distinguere debemus. l. 3. cũ gl. ff. de offi. præsid. l. de pretio. ff. de publici. in rẽ. act.

9 Quæ † autem dicatur dignitas maior post pontificalẽ, in hoc debet attendi consuetudo & reputatio illius ecclesiæ, vt notatur in. c. deliberatione. de officio leg. lib. vj. & ponunt domini de Rota dec. clxxxiii. incip. de Thesauria, in nouis. Et per hæc remanent declarata illa verba, Necnon

10 dignitatem, &c. alterius earundem ecclesiarum. Si † quis autem vult in qualibet ecclesia vbi creatur canonicus, habere dignitatem, oportet quod prius obtineat dispensationem ad duo vel tria incomparabilia, & demum circa principium gratię suę expectatiuę dicitur isto modo, videlicet cũ quo dudũ vt duo incompatibilia beneficia, etiam si dignitates, personatus, admi. vel officia forent ad eos, &c. si tibi alias canonice conferantur recipere, & in simul retinere libere & licite valeres, apostolica fuit authoritate dispensatum, præmissorum meritorum tuorũ, &c. Et isto casu non dicitur, dignitatem alterius earundem, sed earũdem ecclesiarum. Sit autẽ talis narratio dispensationis iam obtentæ cum mysterio, quia alias virtute gratię ad duo incompatibilia nõ censeretur dispensatum super retentione vtriusq. vt est casu not. in c. non potest. §. cũ vero. de præben. lib. vi.

Quid autem si utraq. dignitas in casu præmisso requireret residentiã, an super illa censeatur dispẽsatum virtute taliũ literarũ? Dico ꝙ sic vt tenet glo. in c. si quis in clero.

11 vii. q. i. vbi dicit † ꝙ ex quo dispẽsatur cum aliquo sup pluralitate beneficiorũ seu prębendarũ, videtur etiam dispensatum super residentia. Ratio huius est, licet gl. illa nõ declaret: quia quamuis dispensatio sit stricti iuris & stricte interpretanda c. i. & ii. de fil. presby. lib. vi. nihilominus

nus extenditur ad consecutiua seu dependétia ex eo super quo est dispensatum secundũ Panor. post gl. ibi in c. quia intantum.de præben. vbi per hoc infert, quod si dispẽsatur cum minori vt possit habere ecclesiam curatã, videtur etiam dispensatum vt non teneatur se facere promoueri ad sacerdotium intra annũ iuxta. dispositionem c. licet canon. & c. commissa. de eleç.libr. vj.Idem tenet ipsemet Panor. in c.cum in cunctis.§.cum vero.de elec. & moder.late in c. postulasti.de rescript.

Postremo sciendum est quod ideo apponuntur illa verba, videlicet etiam si per electionem quis consueuerit ad illam assumi, quia † alias non includeretur dignitas electiua non expresso modo electiuo cum in illis.†.i.de pręben. lib.vi.& in cle.i.eodem titu. 12

De tertia forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Tertia forma expectatiuarum ponitur.i.quando quis in tribus ecclesiis.creatur Canonicus.*

2 *Simplici clerico sufficit vnum beneficium. quod non sufficit nobili.*

3 *Expositum causa studij dicitur expositum in vtilitatem ecclesiæ.*

Ecclesia indiget viris literatis, et magnis nobilibus: per quos illa & sublevetur & defendatur.

4 *Facilius Papa concedit vt quis sit pluralis in prabendis diuersarum ecclesiarum, quam in dignitatibus. personatibus, seu officiis.*

5 *Per receptionem secundæ prabendæ pacifice, prima non vacat ipso iure, quando sunt in diuersis ecclesiis, secus si in vna.*

6 *Iura plus abhorent pluralitatem in eadem Ecclesia, quam in diuersis.*

De speciali nota specifice mentio est facienda.

7 *Casus in quibus certa taxa non exprimitur.*

Tertia forma † quãdo creatur quis canonicus in trib⁹ ecclesiis, hoc modo, Vnũ in Paduana, & vnũ in Vicẽtina, ac vnũ in Veroneñ. maiorib⁹ ecclesiis canonicatus, &c. necnon vnã in qualibet ecclesia 1

rum prædictarum præbendam, ac dignitatē, uel perſonatū, aut officium in vna ipſarū, &c. In iſta forma poſſunt reperi ea quæ dicta ſunt in duabus præcedentibus circa declaratione verborū, & quid illa importent fraternizant enim adinuicē, ſaluo quod iſta eſt magis larga, quia comprehē dit plures canonicatus & præbendas, ſed vnā tātummodo dignitatē in vna ipſarū eccleſiarum, prout in forma dicitur in qua vel ſecundum quā non deberent concedi literę, niſi pro magnis nobilibus aut magnis literatis. arg. c. de multa. in. fi. de præbe. & gl. in c. cum adeo. de reſcrip. quæ vult
2 † ꝙ ſimplici clerico ſufficiat tale beneficium, quod non ſufficeret nobili. Ratio poteſt eſſe, quia cū tales communiter ſint dediti vel ſtudio, vel laudabilibus curis & negotijs, nedum vna præbenda, ſed vix multę eis ſufficiunt. Hinc
3 eſt ꝙ quicquid † exponunt cauſa ſtudij, dicitur expoſitū in vtilitatē eccleſię, ſecundum Dom. per illū tex. in c. cū ex eo. de elect. lib. vj. nā (vt ibi dicitur) Eccleſia dei quam maximè indiget viris literatis, & etiam magnis nobilibus, per quos denfendatur & ſubleuetur, vt dicit gl. in c. cōſtitutus, in ver. impotentia. de appel. Et ideo ſolent expedire expectatiuas in iſta forma domini de Rota, & merito eis conceditur per ea quæ dicam de præfatis dominis in vltima parte circa pręrogatiuas expectantium. Similiter ſolent expedire abbreuiatores de parco maiori, & alij magni viri. Cęteris non eſſet concedendum per illud quod dicit tex. in c. quia in tantum de præben. Ideo vlterius circa hanc formam nō
4 inſiſto. Hoc ſolum ex ea noto, † quod facilius concedit Papa vt quis ſit pluralis in præbendis diuerſarum eccleſiarum quam in dignitatibus, perſonatibus, ſeu officijs, ex quo in hac & præcedenti forma conceditur dignitas tantumm odo in vna eccleſiarum, cum tamen in qualibet concedatur canonicatus & præbenda. Ratio eſt, quia plures prębendæ in diuerſis eccleſijs non ſunt ita incōpatibiles, prout ſunt plures dignitates, aut perſonatus, vel officia, patet, quia in iſtis per aſſecutionem pacificā ſecundi vacat primū ipſo iure. d. c. de multa. cum ſimilibus, quod non eſt in præ-
5 bendis: nam † per receptionem ſecundæ non vacat prima ipſo iure, licet quando tenentur ſine diſpenſatione ſaltem epiſcopi, poteſt fieri vt illas taliter obtinens cogatur ad renuntiandum vni vt dicit Domi. in cap. 1. de conſuetudi.

libr.

libr. VI. ex mente Io. de sancto Geor. ibi allegāt notata per Inno. in c. cum nostris. de concess. præben. & quod notatur in c. si eo tempore de rescrip. libr. VI. Illud autem quod dictum est per receptionem secundæ præbendæ non vacare primam ipso iure, debet intelligi in præbendis diuersarum ecclesiarum, secus in vna & eadem ecclesia, vt probatur in cle. si. de præben. Ex quo apparet † quod iura plus abhorrent pluralitatem in eadem ecclesia quam in diuersis. Et ex hoc infertur, quod si est dispensatum cum aliquo super pluribus dignitatibus obtinendis, non intelligitur de dignitatibus eiusdem ecclesiæ, nisi hoc exprimatur. quia ista prohibitio habet specialem notam, de qua specifice est mentio facienda, argumento. l. item apud Labeonem. § hoc edictum. ff. de iniur. & ita tenet Ioan. Andre. in c. de multa. de præbend. Petrus de Ancha. & Francus in c. primo. de consuetudi. lib. VI. quod est notandum ad illud quod dixi in forma præcedenti in versicu. si quis autem vult, &c. ad alia similia. Vidi insuper aliquis gratias Auditorum & etiam conclauistarum, qui in duabus expediuerunt in Canonicos creatos, & in tertia ad largam, in qua ex quo sunt graduati, possunt acceptare vnum cuiuscumque taxæ. † & hic est casus in quo certa taxa non exprimitur, sicut nec in canonicatu & præbenda, ac dignitate, personatu vel officio, quando gratia est in canonicum creatum. Secus quando datur ad largam, vt inferius subiiciam. 6 7

De quarta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Quarta forma expectatiuarum ponitur. i. quando quis creatur canonicus in vna ecclesia, et in aliā datur ad largā.*
2 *Duo beneficia in eadem ecclesia quādo habetur loco vnius.*
3 *Gerens vices plurium personarum in vna ecclesia. quare non habet duplicatas distributiones.*
4 *Creatus in Canonicum potest dignitatem obtinere, vel personatum in ea ecclesia, non tamen simplex beneficium.*
5 *Simplex beneficium dicitur cōpatibile cum præbenda, etiā in eadem ecclesia, & præbenda cum dignitate.*

6 *Iura abhorent pluralitatem etiam compatibilem.*
7 *Argumentum de maiori ad minus cessat in literis ad beneficia.*
8 *Tenor literarum semper est seruandus, & diligenter inspiciendus.*
9 *Per hoc quod datur gratia adduo incompatibilia, non tamē censetur dispensatur super retentione vtriusque.*
10 *Distributio beneficiorum debet fieri secundum merita personarum, & conditionem cuiuslibet.*
11 *Abbas debet melius cæteris indui.*
12 *Si quis propter maiorem dignitatem grauetur laboribus et expensis, debet releuari in summa maiori.*
13 *Valor beneficiorum consideratur secundum taxationem decimæ.*
14 *Diligentia & industria nō debent diligenti & suis successoribus esse damnosa.*
15 *Error scriptoris an noceat veritati.*
16 *Literæ apostolicæ, in quibus non est obseruatus curiæ stilus, de falso sunt suspectæ.*

1 QVarta forma † est quando creatur canonicus in vna, & in alia datur ad largā, sub his verbis, Canonicatū ecclesiæ Sibini cen. &c. necnō beneficiū ecclesiasticum cū cura, vel sine cura, vel etiā si decanatus vel archipresbyteratus ruralis, seu vicaria vel capellania perpetua, &c. ad collationem prouisionem, &c. Ista forma multum frequentatur; ideo pro eius declaratione sciendum est primo, quod vigore talium literarum potest expectans consequi tria diuersa beneficia, videlicet duo vbi est creatus canonicus, & tertium vbi habet ad largam, prima duo sunt præbēda .s. & dignitas, aut personatus, vel officium in cathedrali, dūmodo non sit maior post
2 pontificalem, vt in superioribus dixi: & illa † duo habētur loco vnius attento quod in quā pluribus ecclesiis seruatur de consuetudine, vt quis non possit assumi ad dignitatem pso natum vel officium ibidem, nisi sit canonicus prebēdatus, vt patet ex notatis per Io. An. & Domi. in c. si is cui; de præb. lib. vj consequenter habentur loco vnius, vt dixi. ad quod faciūt notata per dominum Ant. in c. cū olim. de re iud. vbi

tenet † quod si qui gerit vices pluriũ personarũ, puta cano 3 nici & pręposi:i, nõ debet habere duplicatas distributiones: quia seruit pro vno, & habetur loco vnius. Pro quo Panor. ibi allegat bonũ tex. in c. vnico. de cler. non resi. lib. vj. & ꝙ scribit Federi. de Senis. consi. cx. inducendo, vt ibi per eũ.

Et ex prædictis sumitur † ratio quare est quod canoni- 4 cus creatus potest vigore literarum consequi ibidem dignitatem, personatum, vel officium: & tamẽ nisi in in literis aliud exprimatur, non potest assequi simplex beneficium, quod est minus quã aliquod premissorũ. Hæc (inquã) est ratio, quia licet † simplex beneficium sit compatibile cum ca 5 nonicatu & prębẽda etiã in eadẽ ecclesia, vt vult Car. consi. iij. inci. domina, &c. & similiter præbenda cum dignitate: tamen negari non potest quin obtinens duo priora sit magis pluralis, quam eo casu quando obtinet præbendam cũ dignitate eadem in ecclesia. Ex quo, vt dixi, ista duo haben tur loco vnius: & sic primo casu notatur maior pluralitas quam in secundo. Constat † autẽ quod iura abhorrẽt plu- 6 ralitatem etiam compatibilium, vt sunt plura simplicia, quando quodlibet illorum per se est sufficiens, maxime in eadem ecclesia, vt vult glo. in c. dudum ecclesia Rotho. in ver. retinere, de ele. facit tex. in c. sanctorum. lxx. di. & in c. quia intanrum. de præben. Nec valet hoc casu argumẽtum de maiori ad minus, videlicet si potest consequi dignitatẽ, ergo multo fortius beneficium simplex, † quia dico quod 7 huiusmodi argumento cessat in literis ad beneficia, quarũ forma exactissime seruanda est cap. quamuis, & c. cui de non. de præben. in vi. & propterea creati canonici in Hispania possunt vltra præbendã & dignitatem consequi vnũ duo, vel plura præstimonia vsque ad summam deputatã, & hoc quia istud exprimit̃ in literis quo ad partes Hispanię, prout in forma sequenti latius dicam.

Idem etiam esset extra Hispaniam, quãdo creatus cano nicus impetraret ibidem etiam ad largam ad alium collato rem, quo casu posset consequi ibidem tria, videlicet præbẽdam, itẽ dignitatem, & aliud beneficiũ cum cura vel sine cu ra: & hoc etiam propter tenorẽ literarũ † qui semper seruã 8 dus est, & diligenter inspiciendus, vt supra. c. facie porro. de priuil. cum vulg. Eo tamen casu quo virtute huiusmodi literarũ assequeretur dignitatẽ, expiraret gratia quoad

beneficium curatum dumtaxat in illa vel alia collatione, & econtra, propter clausulam quę apponitur in fine literarum, Volumus autem quod quamprimum, &c. c. 1. de consue. li. vi. iuncto. c. de multa. Nā per † hoc quod datur gratia ad duo incompatibilia, non censetur dispensatum super retentione vtriusque, vt probatur in cap. non potest. §. cum vero. de præb. lib. vi. nisi dispensatio prius obtenta narretur post principium literarum, videlicet, cum quo dudum? &c. vt dixi in alio proposito supra in secunda forma ver. si quis autem, &c. Prædicta procedunt quo ad beneficia quæ potest consequi canonicus creatus in ea collatione vbi est creatus canonicus. In alia autē (in qua habet ad largā) si est graduatus, aut de magnis nobilibus, datur ad vnū cuiuscunq. taxæ: alias apponitur taxa per regulas deputata: & datur maior summa in curato aut dignitate, vel personatu (nam & in istis exprimitur summa in collatione ad largam, alias non) propter onera illis incumbentia, iuxta notata in. c. de monachis, de pręben. itē in recompēsationē laborum quos circa curā sustinet, & quia magis debet incedere honoratus, ex quo est in dignitate vel officio honorabili constitutus, iuxta not. in c. statutū. in prin. de rescr. lib. vi. & per Inn. in c. cū omnes. de constit. vbi dicit quod inter canonicos, vbi præbendæ non sunt distinctæ respectu eorum

10 quę dantur pro vestimētis, & aliis necessariis, † debet fieri distributio secundum merita personæ, & conditionē cuiuslibet: quia plus debet dari doctori: vel nobili, aut in dignitate constitutio, quam simplici clerico & idiotæ. & ideo dicit

11 Bal. in l. sed & si quid. ff. de vsuf. † quod abbas debet cæteris melius indui. bene facit gl. in c. conquerente. de cle. non resi. & in c. clericus ab instanti. 21. q. 1. iūcta. gl. in c. cū ad eo. de rescr. quæ volunt quod incōsiderāda sufficientiam be

12 neficij attendatur nobilitas & dignitas clerici. Cū † ergo propter curam & dignitatem grauentur maioribus laboribus & expensis, cōueniēs fuit releuare eos in maiori summa, ar. l. eum qui. ff. de iureiur. &c. cum secundū Apostolū de præben. ibi, qui ad onus eligitur, repelli nō debet à mercede. cum multis alijs concor. ibi in glossa.

13 Postremo sciendū est † ꝙ summa & valor in gratijs expectatiuis consideratur secundū taxationem, decimę non autem secundum communem æstimationem, prout in literis

expri-

exprimitur, quod respicit commodum & fauorem expectãtium, vt possint habere beneficia pinguiora: nam beneficium quod secundũ communem æstimationẽ est valoris centũ & viginti ducatorum, secundũ taxationẽ decimæ, vix erit octoginta. creuerunt enim beneficia per industriam beneficiatorũ, & ideo † diligentia & industria eorũ nõ debet esse 14 illis vel successoribus damnosa. l. fi. de aluuionibus. cũ alijs per gl. no. in c. cum clerici. de pac. Sed quid si per incuriã & inaduertentiã scriptoris qui scripsit bullã, reperiretur scripta summa seu valor nõ secundũ taxationẽ decimæ, prout solitum est scribi, sed secundũ communem ęstimationẽ, & expectans acceptaret beneficium quod secundum taxationem decimæ caderet in sua gratia, excederet tamen secundum communẽ ęstimationẽ, an talis erronea expressio sibi præiudicaret? & certe casus est dubius videtur enim prima facie dicendũ † quod error huiusmodi nihil officit veritati, prout 15 in simili expresse dicit tex. in l. si in nomine. C. de testa. & clarius in l. errore. C. eo tit. dicitur quod error scribentis veritati non nocet. & ideo dicit ibi Bal. quod si erratur in eo quod pertinet ad officium scribẽtis, puta in indictione, tunc præsumitur error scribentis, qui non debet parti nocere: & ita videtur dicẽdum in hoc casu, quia ad officiũ scriptoris apostolici spectat scribere summã, prout exprimitur in regulis Cãcellarię circa regimẽ expectatiuarũ, modũ quę pro maiori parte non sunt de dandis, quia cõcernũt & formã expeditionis literarum, & respiciũt officiales & nõ iudices. Nihilominus his non obstãtibus, puto quod talis erronea expressio noceat expectanti, ita quod teneatur stare summæ in literis expressæ, & non in regula Cancellariæ, & hoc erit ei minus damnosum, ne alias careat literis in totum. Nã certum est, eo ipso quod producuntur literæ in quibus † non 16 apparet obseruatus stilus communis Romanæ curiæ, nec rationalibus cursus Cãcellarię in huiusmodi literis seruari consuetus, illæ de falsitate suspectæ sunt, nec est eis fides aliquatenus adhibenda, vt tenet Panor. in c. ex parte ij. de offi. del. & in c. 1. vt lite pẽden. per gl. l. ordinariã & approbatã in c. causam quę in ver. rationi. de testibus. & est tex. optimus in c. porrecta. de confir. vtili. per quę consuluit Romanus consi. ccclxxvj. incip. quęstio est. quod si in expectatiua deficiũt illa verba de quibus in c. cũ in illis. de preb. li. vj. scilicet

scilicet ad collationem pręsen. elect. seu, &c. ei tamquam de falsitate suspectæ fides non adhibetur, ex quo illa verba secundum stilum Cancellariæ sunt consueta apponi. Igitur in proposito ne talis gratia reiiciatur in totum tanquam suspecta, iudicandum erit secundum valorem expressum in gratia, & ita alias fuit iudicatum in Rota.

De quinta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiuarum ponitur quinta.i. quod canonicus Creatusin Hispania plura potest cõsequi præstimonia vsque ad summam in literis expressam.*
2 *Præstimonia quæ clericis in titulum conceduntur, beneficia sunt ecclesiastica.*
3 *De præstimonijs nõ est necessarium in rescriptis mentionem facere.*
Præstimonia ad quid fuerunt instituta.
4 *Papa in dubio iuri patronatus laicali derogare non videtur.*
Papa non confert beneficia de iure patronatus laicali existentia etiam apud sedem apo. vacantia.
5 *In Hispania datur expectatiua ad beneficia iurispatronatus laicorum.*
6 *Expectans non potest acceptare beneficium seruitorium.*
7 *Ratio quare Canonici creati possunt obtinere præstimonia, non tamen beneficia seruitoria.*
8 *Derogatio statutorum circa præstimonia ponitur.*
9 *Licitum est arguere ratione coniecturata alicuius dispositionis, licet illa non sit specifice expressa.*

Quinta forma † est, quæ frequentatur in Hispania, in qua dicitur, Canoniatum ecclesiæ Hispalen. &c. Præbendam vero ac dignitatem, person. adm. vel officiũ eiusdem ecclesię, necnon præstimonia, præstimoniales portiones, aut simplicia beneficia in ciuitate & diœce. vnius duorũ vel pluriũ, &c quorũ quidem præstimoniorũ fructus, &c. in ista forma conceditur plus quam in aliis præcedentibus, quia creatus canonicus iuxa hanc formam potest consequi ibi-

ibidem(id est in eadem collatione) vltra præbendam & dignitatem, præstimonia etiam plura quot ascendũt ad summam expressam in literis. & ratio est, quia † licet prestimonia quæ conceduntur clericis in titulum, dicantur esse & sunt beneficia ecclesiastica sal.em large, vt not. Ioan. An. in c. postulasti. de rescrip. & Io. Cal. in c. in nostra. eod. tit. per Domi. pulchre in consilio. LXXXIX. incip. Vacante Archidiaconatu. in fi. col. tamen ex quo nullum habent seruitium annexum, nec aliquod onus, etiã mile teneri possunt absq. aliqua dispensatione: & ideo non possunt dici proprie beneficia ecclesiastica, sed quædam stipendia, † de quibus non est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali, secundum Io. And. in c. vnico de rerum permu. li. vi. prout etiam sentit Old. consi. CXXXIX. alias CXLIII. in tit. de rescrip. Fuerunt enim instituta pro studentibus, & pro subsidio contra infideles: ideo pluralitas eorum (vt dixi) non est prohibita in diuersis ecclesiis, eo quo consistunt in sola temporalitate, & nullum seruitium spirituale habent annexum. Cadunt ergo in huiusmodi literis, per supradicta, dummodo non sint præstimonia patrimonialia: nam talia non includentur, quia sunt de iure patronatus laicorum, quibus † Papa in dubio non videtur derogare velle, nisi exprimat, iuxta glo. in c. ii. de præb. lib. vi. in ver. collatio. quæ dicit quod sæpius reperitur receptum in curia Papam non conferre beneficia vacantia etiam apud sedem, quando illa pertinent ad præsentationem laicorum, & hoc ne illi retrahantur à fundatione & dotatione beneficiorum, vt dicit alia gl. in c. cum dilectus. de iure patron. In † Hispania tamen datur expectatiua si specialiter petitur ad vnum, & aliquando ex fauore ad duo beneficia patrimonialia in diuersis ecclesijs, in quibus expectans est filius patrimonialis: & tunc derogatu iuri patronatus laicorum etiam in totum, quando scilicet est pro vno patronorum filio vel nepote vnius ex patronis secundum stilum curię.

2 3 4 5

Insuper sciendum est quod licet canonicus creatus possit acceptare prestimonia, præstimoliales portiones, aut simplicia beneficia (quæ omnia idem significant & important) dum modo illa non sint patrimonialia (vt dixi,) † non tamen poterit acceptare aliquod seruitiorum beneficium obstant.

6

obstante regula Cancellariæ, quæ habet decretum irritans. Ratio illius regulæ potest esse ista, ne scilicet canonicus qui habet deseruire in ecclesia cathedrali, distrahatur ab ea propter onus & seruitium quod imminet beneficio seruitorio. Sæpe enim qui ad vtrumque festinat, neutrum bene peragit.l. nemo.C. de asseso. cum alijs iuribus per glo.ad hoc not. in c. accusatus, in ver.offendiculum.de hęr.li.vj.ad hanc rationem bene facit tex.in c.extirpandę §. quia vero. de præb. ibi dum dicit, cum oporteat eum in
7 maiori ecclesia deseruire. At ista † ratio, ne scilicet distrahatur à maiori ecclesia, cessat penitus in pręstimoniis, cum illa (vt sępius dixi) nullum onus aut seruitium habeant annexum: ideo conceduntur canonicis creatis. Imo in pluribus ecclesiis Hispanię sunt statuta, quod præstimonia obtineri non possint, nisi per canonicos præbēdatos, vt illi sint honorabiliores. Et ideo talibus statutis in huiusmodi lite-
8 ris derogatur expresse, dum dicitur, † nō obstātibus constitutionibus, &c. illis pręsertim quibus caueri dicitur expresse, quod nullus in ciuitate & diœcesi prædictis præstimonia, pręstimoniales portiones, aut simplicia beneficia obtinere possit, nisi in supradicta ecclesia Hispalē. canonic⁹ actu pbēdatus, aut alias in ea ppetuus beneficiatus existat. Quibus illis aliàs. &c. specialiter & expresse derogamus: quæ derogatio est necessaria in ecclesia vbi extant talia statuta, ex quo in illis dicitur, de canonicis actu prębendatis, per quę verba excluduntur isti canonici creati nondum actu prębēdati, alias si non esset in statuto illud verbum actu præbendatis, non esset necessaria aliqua derogatio; quia canonici creati dicuntur veri canonici, etiam ante consecutam prębendam: & comprehenduntur appellatione canonicorum, secundum Io. And.& Dom.in c. si is cui. ver. sed & si. de pręb. li. vj. cum alijs iuribus & rationibus quæ deduxi supra in prima forma. Ex supradictis etiam colligitur ratio quare ad largam in aliqua collatione potest ibidem acceptare beneficium seruitorium, & nō pręstimonia: & sic de directo contrarium eius quod dictū est in canonico creato. Cessat enim in habente literas ad largā, ratio ne distratur à maiori ecclesia, quia acceptando beneficiū seruitorium, nō potest vigore illarum literarū acceptare ibi prębendam vel dignitatem in ecclesia cathedrali, nec
etiam

etiam collegiata, ex quo literæ non extenduntur tali casu, nisi ad unũ in illa collatione, iuxta dictũ Ost. in c. cũ dilectus. de iure patro. arg. c. mandatũ. cum ibi nota. de resc. Cum ergo tali casu cesset ratio coniecturata illius regulæ, quę disponit de beneficijs seruitoriis non acceptandis, cessare etiã debet illius dispositio: † nam licitum est arguere à ratione coniecturata alicuius dispositionis (qualis est ista) licet illa specifice non sit expressa, vt est tex. melior de iure in l. milites argum. in princip. ff. de re milli. quem ad hoc clamat Roman. consil. xxxij. in ij. col. & consilio centesimo, in princip. Bal. in l. maximum vitium. C. de li. præte. & bona glos. in l. quamuis. C. de fideicom. Pręstimonia autẽ acceptare non potest, de quibus in literis ad largam nulla fit mentio: quia cessat tunc ratio quę militat in canonicis creatis: prout superius tetigi. Et attentis prædictis rationibus posset non absurde attentari. quod si canonicus Hispalen. iam existens actu præbendatus expediretur ad collationem Archiepiscopi Hispalen. ad largam, vigore talium literarum forte posset acceptare præstimonia, sed non beneficium seruitorium: quia ex quo iam est canonicus, videtur quod possit consequi præstimonia ad hoc vt ex illis commodius & honorabilius possit sustentare honorem sui canonicatus in ecclesia cathedrali. ad quod facit bona glo. in c. vnico. §. sane. in ver. absque periuria. de statu reg. lib. vi. & quod habetur in c. vacante. de præben. sed non poterit acceptare beneficium seruitorium per rationem sępius dictam, ne distrahatur à maiori ecclesia. Et licet istud videatur satis iuri consonum, communiter tamen contrarium practicatur, & minime mutanda sunt, &c.

De quinta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Verba rescriptorum, recipi faciant in Canonicum ecclesiæ, declarantur.*

2 *Duplex est receptio, iuris videlicet, & facti, quæ multipliciter differunt, vt probatur hic.*

Hacte-

HActenus dictum est de quinq., principalioribus formis expectatiuarum in canonicū creatū, cum declarationib⁹ opportunis ad vnā quanq. restat solū declarare quędam verba quæ apponuntur in executorijs expectatiuarū, videlicet inquantū per literas executorias mandat Papa certis executoribus vt illum pro quo sic scribitur, recipi † faciant in canonicum illius ecclesiæ. Quæ verba quo ad canonicos creatos per Papam, intelligūtur de receptione facti, scilicet quantum ad ea quæ in facto consistunt, hoc est vt assignetur eis locus in capitulo, & stallum in choro cum plenitudine iuris canonici. Et de ista receptione, prout in facto consistit, loquitur tex. in c. capitulum. de rescrip. & in ca. eum cui eo tit lib. vi. Differt autem † ab alia receptione, quæ potest dici receptio iuris & facti prout quando Papa mandat capitulo alicuius ecclesiæ, vt illum pro quo scribit, recipiant in canonicum & in fratrem, & conferant ei ius canoniæ & fraternitatis. Differt, inquam, ista secunda à prima in aliquibus.

Et primo, quia receptus per secundam, causat ius à recipientibus, & sic censetur ordinaria non apostolica authoritate receptus. c. cum aliquibus. de rescript. libr. vi. quod est vtile scire propter illud quod dicitur in capit. hi qui. & in c. si à sede. de præbend. lib. vi. cum ibi notatis per doct.

Secundo differt in alio, quia per præsentationem literarum in forma secunda non afficitu. præbenda: imo canonici quibus sic scribitur, possunt occurrente vacatione eam alteri conferre, & tenebit collatio c. dilectus. de. ij. de præben. nisi vigore talium literarum fuisset ille iam in canonicum receptus, & non admissus: vel in literis contineretur decretum irritans; aut executor ad compellendum, inhibuisset. Quibus casibus vel aliquo ipsorum censetur affecta præbenda, alias minime, vt est casus in c. si soli. de conces. pręben. At quando scribitur primo modo, etiam antequam recipiatur ille, ad ea quæ sunt facti afficitur præbenda, propter canonicatum quem habet ex creatione Papæ. c. si postquā de præb. li. vi. & intra mēsē ligatæ sunt manus ordinarij. cle. vnica. §. secus. de cōs. præ. iūcto eo q̄ scribit Card. Zabarel. cons. ciiii. in c. Post redditū cōs. in fi.

Tertio differt, quia secundum receptionem, quæ est iuris & facti, non possunt facere canonici existentes excommunicati vel suspensi, primam vero sic, ex quo in nudo facto consistit, secundum Feder. de Senis. consil. ccxc. incip. Quia in presenti. faciunt notata in c. si celebret. de cle. exc.

Quarto & vltimo, quia secundum receptio debet fieri à canonicis collegialiter congregatis in capit. Primum vero possunt facere canonici vt singuli, & sic separatim, secundum Innocen. in cap. bonæ. ij. de postula. prælat. & Arch. in cap. si capitulo. de conces. prębend. lib. vi. illa enim receptio (vt sæpius dixi) est executio nudi facti, vnde consequenter potest fieri per canonicos singulariter & separatim, per illud quod dicit glo. in cap. 1. in verb. tractatus de rebus ecclesiæ non alien. lib. vi. per quę clare constat quid importēt illa verba in executorijs, recipi in canonicum &c.

Vltra formas prædictas in canonicum creatū, sunt & aliæ formæ expectatiuarum habentes diuersos modo & diuersos effectus.

De sexta forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Sexta expectatiuarum forma ponitur.*
2 *In curatis maior quam in alijs idoneitas requiritur.*
3 *Dictio etiam, de sui natura idem in alio casu implicat.*
4 *In materia stricta appellatione beneficij non includitur præbenda.*
5 *Sufficit alteram partem alternatiuæ esse veram.*
6 *Pluralitas beneficiorū videtur tolerabilis propter tenuitatē*
7 *Obtinens tria beneficia in sufficientia, non dicitur sufficienter beneficiatus.*
8 *Nō est de intentione Papæ, in pluribus beneficiis eundē collatorem grauare.*
9 *Protestatio fiat in acceptatione primi beneficij.*

Sexta † igitur forma in ordine, est quando in duabus collationibus datur ad largam, videlicet vnum vel duo beneficium seu beneficia, etiam si alterum cum cura aut decanatus, &c. † seu

seu dignitas vel personatus, &c. dummodo dignitas ipsa, &c.ad venerabilium fratrum nostrorum, &c. Expectans in ista forma potest obtinere duo beneficia: vnum in qualibet collatione ad summam in literis expressam, etiamsi alterum sit curatum, prout dicitur in literis. Quæ verba exprimuntur cum mysterio, quia alias curatum non inclu-
2 deretur.cap.cum in illis.in princ.de pr.libr.vi.eo † quod in curatus maior quam in aliis idoneitas requiritur, cum sit ars artium regimen animarum. c. pe. de æta.& qualita. item illa verba important& aliud, quia poterit acceptare ambo simplicia vnum in qualibet ad summam quæ datur
3 in simplicibus, quod innuit dictio implicatiua † etiam, quę de sui natura idem implicat in alio casu, secundum glos. in clem.1.in ver.etiam.de sequestra.& Domin.consil.LXV. in quarta columna.

Dicitur insuper in huiusmodi literis ad largam, quod possit acceptare canonicatum & præbendam in cathedrali vel collegiata ecclesia: alias si hoc non diceretur in lite-
4 ris, non posset consequi præbendam, † quia illa non includitur appellatione beneficij in materia stricta secundum Archi. & moder.in c.cui de nō. de præb.li.vi. per illud ꝙ dicitur in c.quāuis.eod.tit.lib.vi. & sic isto casu nō habet locum tex.in c.tua nobis.de verb.signifi.cum ibi notatis.

Idem dicitur in dignitate, personatu, adm. vel officio, dummodo aliqua dignitatum prædictarum in metropolitana vel alia cathedrali post pontificalem maior, aut in collegiata principalis non existat. Ista verba apponuntur cuã cum mysterio, quia si hoc non exprimeretur in literis, non posset consequi aliquam dignitatem: quæ in materia restringibili, non includitur appellatione beneficii, vt notatur in c.cum in illis.de præ.lib.vi. Item idem dicitur dūmodo in cathedrali maior, aut in collegiata principalis &c. Ista verba ponuntur alternatiue isto respectu, quia si dignitas principalis in collegiata secūdam sedem in cathedrali, & si non reputaretur ibidem maior post pontificalem certe non cadere in literis huiusmodi: quia ex quo in illis dicitur alternatiue (vt supra) licet talis dignitas non sit maior in cathedrali post pontificalem, est tamen principalis collegiata.
5 Sufficit autem † alteram partem alternatiue esse veram.

c.inter cæteras.cum concor. ibi in glos. de rescript. Vnde licet cesset vnum inpedimentum, vt quia non est maior post põtificalem in cathedrali, subest tamen aliud, quia est principalis in collegiata: & ideo alio impedimento remanente remanet prohibitio arg.tex. in §.affinitatis instit.de nup.& in l.ventris §.in bonis.ff de priuil.cre. cũ similibus.

Dicitur etiam de integra vel dimidia portione, quando in ecclesia sunt integræ & dimidiæ portiones, prout sunt in Hispania. Item poterit acceptare beneficium seruitorium, licet in literis de seruitori non exprimat, de quo latius dixi in v. forma.

Restat vnum dubium, numquid habens expectatiuam in illa forma, possit in qualibet collatione acceptare duo beneficia non excedentia illam summam, puta duo simplicia quadragintá ducatorum in simul Io.An. in c. quamuis.p.de præbend.li.vi.tenuit quod possit acceptare plura minuta beneficia vsq. ad illam summam: pro qua opinione facit ille tex, dum dicit, Si alicui vsq. ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione, sed in beneficijs ecclesiasticis tantum volumus prouideri. Pondero dum in plurali dicit in beneficijs, ergo intelligit ad minus de duobus. reg. Pluralis locutio de reg. iur. libr.vi.cum vulg. Præterea satis est quod non excedãt illã summam, quãuis sint plura † quia pluralitas videtur tolerabilis propter tenuitatem beneficiorũ. arg. c.eã te.in fi. de æta.& quali.& ideo solet dici † ꝙ obtinẽs tria insufficientia beneficia non dicitur sufficienter beneficiatus, vt dicit Dec. ccccly. incip. Si legatus, in nouis. & notatur in ca. is cui de pręben.lib. vj. 6 7

Contrariam opinionem tenet Ost. in ca. cum dilectus. de iure patro. quæ seruatur in practica, & habet æquitatem & rationem in se: quia † non est de intentione Papæ, velle grauare eundem collatorem in pluribus beneficijs, nisi aliud exprimat c.mãdatum, de rescript. Et ideo si hoc casum acceptare duo in eadem collatione, consumeret gratiam in primo acceptato. c. si. clericus. cum ibi notatis de præb.lib. vi.& in hoc † quatenus primũ sibi debeatur, alias dimisso illo poterit aliud acceptare, dummodo primũ acceptauerit cũ protestatione solita (vt moris est) secundũ Arc. in c.ne captãdæ. de concess.præb.li.vj.& ponũt Domini de Rota.decis.cxlii. incip. nota ꝙ vbi est. in antiquis.& Do- 8 9

C mi.

min.consi.lxxviij. in secunda colum. Nihilominus ista opinio non procedit in prestimonijs & beneficijs simplicibus in Hispania, per ea quæ dixi informa præcedenti.

Sunt & aliæ Formæ expectatiuarum, quæ variantur ex personis eorum quibus conceduntur, prout apparet ex infra scriptis.

De septima forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiua pro prælato ponitur.*
2 *Beneficia censentur cum episcopatu incompatibilia.*
Beneficia promoti in episcopum quando vacant.
3 *Si episcopus per promotionem a beneficijs eijcitur, ad alia de nouo multo minus admittitur.*
4 *Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*
5 *Dispensationes non motu proprio sed ad partium postulationem conceduntur.*
In expectatiuis non datur aliquid in commendam, & si datur, non est necessaria dispensatio.
6 *Commenda non dat verum titulum in beneficijs.*
7 *Episcopis vltramontanis non datur expectatiua.*

1 SEptima † igitur forma est, quando gratia expectatiua conceditur prelato: qui si habet pacificam possessionem suæ ecclesiæ & episcopatus, & vult habere beneficia in titulum, oportet quod in literis ponatur dispensatio: videlicet vt illa beneficia possit obtinere & tenere vnam cum suo episcopatu: alias sine dicta dispensatione non daretur gratia epi-2 scopo ad beneficia in titulum quia † illa cum episcopatu censentur incompatibilia. Hinc est quod beneficia promoti ad ecclesiam vacant post consecrationem & adeptam possessionem. c. cum cunctis. §. cum vero. de elect. & in c. post electionem iuncta gloss. in ver. confirmationem de conces. præbend. Si † ergo episcopus per promotio-3 nem eijcitur à prioribus beneficijs, quæ ante promotionem obtinebat, certe multo minus admittitur ad alia de nouo obtinenda in titulum sine dispensatione: quia turpius

pius eiicitur quam non admittitur hospes. c. quemadmodum. de iureiura. & † multa prohibenter fieri, quæ iam 4
facta tene:. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Hac igitur de causa ponitur in literis dispensatio, quę datur isto casu, ex quo est necessaria ad effectum gratiæ, licet alias expectatiuis non detur dispensatio: quia cum sint omnes motu proprio, non bene sonat dispensare motu proprio: † nam dispensationes ad postulationem patris conceduntur. Sed si dantur dicta beneficia prelato in commendam, quod raro fit, quia in expectatiuis non datur aliquid in commendam: quando tamen conceditur (quod ego non vidi) tunc non est necessaria dispensatio, sed satis est quod dicatur vt possit tenere illa beneficia vna cum episcopatu vel cum ecclesia magna, cui præesse dignoscitur. Simile est quando Cardinali prouidetur de beneficio regulari: quia si datur in commendam, satis est quod dicatur, quod possit illud tenere vna cum alijs beneficijs quæ obtinet: alias si datur in titulum, tunc debet poni in fine dispensationis, vt illud possit obtinere. Ex quibus apparet † quod commenda non dat verum titulum in beneficio, pro quo bene facit text. in ca. dudum ecclesię Rotho. de elect. vbi dicitur, quod quamuis non liceat alicui regulariter habere duas ecclesias in titulum conferentem ius in eis: tamen licitum est habere vnam in titulum, aliam vero in commendam. Ergo patet quod commenda non dat verum titulū, de quo latius per doct. in c. nemo de electio. lib. vi. & per Roma. consilio. cccl. incip. in re præsenti, &c. † Episcopis autem vltramontanis non datur expectatiua. Quando tamen conceditur: tunc beneficia dantur in titulum cum dispensatione, & non in commendam, vt supra.

5

6

7

De octaua forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Octaua forma expectatiuarum videlicet pro regulari.*
2 *Dispensatio ad secularia quando detur regularibus, etiam Hierosolymitanis.*
3 *Beneficium quando dicatur regulare.*
4 *Cursus temporis 40. annorum tribuit statum beneficio.*

C 2 5 *Ec-*

5 *Ecclesia quando probetur non curata.*
6 *Datur gratia ad beneficiũ regulare alterius ordinis, cum translatione.*
7 *Regularibus quando detur licentia transferendi. Expectatiua non datur ad dignitatem conuentualem, vel officium claustrale, nisi qualificatis.*
8 *Ad claustrale non datur nisi regularibus.*
9 *Expectatiua monacho non datur ad seculare maximè curatum, quæ si detur, præsupponit dispensationem, ratio huius ponitur.*
10 *Monachus mortuus est mundo, licet Deo viuat.*
11 *Litera nõ solẽt regularibus cõcedi ad beneficia secularia.*
12 *Prioratus siue administratio non confertur nisi expresse professo.*
13 *Commenda, seculari ad regulare datur ad sex menses deinde in titulum, cum professionis emissione.*

1 Octaua forma, † quando conceditur gratia expectatiua alicui regulari, dicitur isto modo: Volentes itaque tibi promissorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere specialem beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura per monachos talis monasterij talis ordinis gubernari consuetũ: cuius fructus, &c. ista forma extenditur ad beneficium regulare, prout sonant illa verba, Per monachos gubernari consuetum, in ista forma.

Ad hoc autem vt debeatur expectanti ad seculare curatum non extenditur, quia in gratia illud non exprimitur.
2 Item quia necessaria est ad tale beneficiũ dispẽsatio † pro monachis & fratribus mendicantibus, cum quibus dispensatur ad vnũ tale duntaxat, ad duo cum difficultate, præterquã in Anglia, vbi datur ad vnũ seculare cum cura vel sine cura, non tamẽ ad dignitatem, personatũ, administrat. vel officium. Sed fratribus sancti Ioan. Hierosolymitani, &c. non datur dispensatio ad obtinendũ beneficiũ seculare vel alterius ordinis regulare. Nã etiam beneficia illorũ non dantur clericis secularibus, nisi in titulũ; & vt dicatur
3 beneficium † regulare, debet intelligi quod per xl. annos continue & pacifice ab vno vel pluribus monachis institutis in eo extitit gubernatũ, vt est casus in c. cum de beneficio

ficio.iuncta glo.ver.modum.de pben.li.vi. Satis est ergo ꝙ per spaciũ tãti temporis fuerit gubernatũ per monachos, licet primæuus status illius fuerit secularis, id est, licet antea fuerit beneficiũ seculare. Cursus.n.† temporis xl.annorum 4 tribuit statum beneficio de seculari in beneficiũ regulare, & de regulari in seculare, secundũ dominos de Rota dec. xxxij.incip.Fuit dubitatum.in nouis.per tex.in d.c.cũ de beneficio. per quem dicit elegãter in simili Pet.de Anch.cons. clxij.incip.In questione ecclesiæ,&c.† quod ecclesia probatur non curata, si à xl.annis citra collata fuit tãquã nõ curata, & sic postea continue sit possessa, dato quod antea probetur fuisse curata:quia (vt dixi) cursus tanti temporis tribuit statum beneficio. Demũ ante non obstan. solet in tali expectatiua dici, videlicet, Decernentes te quam primũ vigore præsentium huiusmodi beneficium fueris pacifice assecutus, de primo monasterio ad dictum monasterium illius ordinis trãsferẽdi.&c. Datur† ergo gratia ad beneficium 6 regulare alterius ordinis cũ translatione, id est, vt ad illud monasteriũ, ad cuius collationem beneficiũ assequitur, trãsferatur: quia rationi non congruit vt homines dispares professionis vel habitus simul in eiusdem monasterijs socientur, dicit text. in cle.i.de electio. Et est notandũ quod † regularibus non datur licẽtia transferendi nisi ad parem 7 vel arctiorem ordinem, & tunc consueuit addi, de licentia superioris. Item non datur clericis secularibus neque religiosis eiusdem ordinis expectatiua ad dignitatem conuentualem, vel officium claustrale, nisi qualificatis: & illis ad vnum tantum conuentuale: ad † claustrale non datur nisi 8 regularibus secundum aliquas formas, in quibus dicitur, Etiam si alterum claustrale, &c.

Sed si datur † gratia monacho ad beneficium seculare 9 (quod raro fit) maxime curatum, oportet quod prius habeat dispensationem vt tale beneficium obtinere possit: & tunc effectus dictæ dispensationis debet poni in principio literarum ibi, Existis, & cui nos dudum, &c. Sine dispensatione autẽ tale beneficium obtinere non potest: quia † monachus mortuus est mundo, licet Deo viuat.c.monac. 10 & c. placuit.xvj. q. j & in l. Deo nobis C. de episcop. & cler. Sed per assumptionem ad ecclesiam secularẽ maxime curatam resuscitatur. Ista resuscitatio est miraculosa: ergo

vt resurgat, & actu ciuiles exerceat, opus est dispensatione. & ita per istam rationem tenet decisio Rotæ. 483. incip. collatio.in nouis: & Ægidius de Bellamera, conclusione 514. collatio. De quo latius notatur in c. 2. de statu mo. in cap.quod Dei timorem. Sed (vt dixit) non solent

11 concedi literę † regularibus ad beneficia secularia,nec trãseunt per Cancellariam.arg.tex.in c. in noua actione. 16. q.7.dum dicit, In vno eodemq. officio nõ debet dispar esse professio, dicente Moyse, Nõ arabis in boue simul & asino id est, homines diuersæ professionis in vno officio simul nõ sociabis. Et ideo in expectatiua pro monacho si petatur ad duo beneficia secularia vel regularia, ponitur clausula videlicet, ad vnum beneficium sui ordinis in titulum.

12 Eadem ratione prohibetur ne prioratus† aliquis siue administratio cõmitti aliqui vel conferri possit, nisi expresse professus fuerit ordinẽ monachalem, vt est casus in cleme. ne in agro. §. sane.2.de statu monac.& ponit Ægidius, cõclusione 76.incip. non expresse professus,&c.& hoc nisi habeat dispensationem (vt dixi in regularibus) respectu secularium beneficiorum: vel nisi concedantur literę in forma

13 cupientibus proficisci, in qua conceditur † clerico seculari beneficium regulare in commenda vsque ad sex menses à die pacificæ possessionis computandos, & deinde in titulum cum opportuna habitus assumptione, & professionis regularis emissione, quasi iam destinatione animi censeatur] religiosus, per illud quod dicit glo. fi.in cap.2.de instit. & decis.Rotę 312.in antiquis.

De nona forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Forma expectatiuarum nona pro pauperibus clericis expectantibus.*
2 *Forma expectatiuarum pro pauperibus, quare literæ iustitiæ dicantur.*
3 *Deputatus seruitijs diuinis dicitur miles cœlestis militiæ.*
4 *Licite pauper clericus operas suas locat spirituales, vt inde viuat.*

Lite-

Literæ quæ dicantur in forma communi.

5 *Quos reputauit episcopus idoneos ad ordines, debet reputare ad beneficia.*

Literæ in forma cum secundũ Apostolum, quæ dicantur.

6 *Collator ordinarius conferre beneficia necessitatur, non tamen magis isti quam illi.*

Collator conferendo facit gratiam, & est liberalis in cui dando.

7 *Frustra precibus impetratur, quod de iure communi conceditur.*

8 *Pensio non dicitur beneficium regularibus, tamen cedit loco pensionis.*

9 *Taciturnitas pensionis non reddit gratiam pauperis subreptitiam.*

10 *Pensio non dicitur titulus perpetuus & spiritualis.*

11 *Pensionem soluens dicitur beneficiatus, non eam recipiẽs.*

12 *Ex quo quis non percipit fructus, perinde est ac si possessionem non haberet.*

13 *Examinatores de tribus examinant.*

14 *Vita laudabilis quomodo, & ex quibus cognoscatur.*

15 *Præsumptio naturæ non sufficit, ex quo agitur de aliquo promouendo, & beneficiando.*

16 *Quatuor requiruntur in promouendo.*

17 *Maius est pati defectum in ætate, quam in ordinibus.*

18 *Indecorum est vt hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt seipsos gubernare.*

19 *Aetas legitima quæ dicatur quo ad beneficia cum cura, & quo ad Canonicatus & prebendas, ac beneficium simplex.*

20 *Illegitime nati, quo ad beneficia ecclesiastica sunt inhabiles.*

21 *Collatio facta criminoso quando valeat, & quando non.*

22 *Cum homicida voluntario quando dispensetur, & quando non.*

23 *Penitus illiteratus, est ad beneficium inhabilis.*

24 *Purus laicus est incapax beneficij ecclesiastici.*

25 *Miles quando gaudeat priuilegio militari.*

Cupienti ascribi militiæ clericali, conferri beneficium mandatur.

26 *Quisque prouideatur in sua prouincia.*

27 *Pensio nullum habet ministerium spirituale annexum.*
28 *Eleemosynaria, & hospitalia non cadunt sub expectatiuis licet in titulum beneficij conferantur.*
29 *Beneficia ad nutum remouibilia non cadunt sub expectatiuis.*
30 *Vicaria mensæ episcopali vnita nõ cadit sub expectatiuis.*
31 *Curatum non venit in gratia, nisi de eo fiat mentio, aut nisi sit prebendæ annexum.*
32 *Ecclesia cathedralis non comprehenditur sub verbis in ciuitate vel diœcesi.*
33 *Aliqua ecclesia respicit minores & inferiores ecclesias.*
Aliqua, verificatur in qualibet re minima.
34 *Quando scribitur ad collationem episcopi includitur ecclesia cathedralis.*
35 *Expectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ cathedrali, potest acceptare beneficium uacans in ea.*
36 *Expectans acceptat modicum beneficium in ecclesia cathedrali.*
37 *De modicis non curatur.*
38 *Propter rationis identitatem licitum est extendere constitutionem pœnalem & odiosam.*
39 *Fauor ecclesiarum operatur constitutionis pœnalis extensionem.*
40 *Quare pauperes expectantes excludantnr à beneficijs existentibus in ecclesiis cathedralibus.*
41 *Pauper præsumitur utilis persona, & minus il creditur quam diuiti.*
42 *Magnus honor est esse in ecclesia cathedrali Canonicum.*
43 *Refert an summa ponatur ascensiue uel taxatiue.*
44 *Valor beneficij non comparatur respectu utilitatis quæ habetur in residendo, sed in portatis in absentia.*
45 *Quotidianæ distributiones & anniuersaria non computãtur in ualore beneficij.*
46 *Quotidianæ distributiones non sunt de corpore beneficij, nec sub illo comprehenduntur.*
47 *Præbenda suos habet redditus consuetos.*
48 *Magis expedit ualorem beneficiorum exprimi secundum taxationem decimæ, quam secundum communem estimationem.*

Nona

BOna forma † pauperum clericorum expectantium videlicet, Dilecti filij N. &c. precibus inclinati, mandamus, quatenus de vita & conuersatione ipsius N. qui vt asserit, &c. Non pono istam formam hic extense & ad longum: quia statim reassummam singulas eius partes, declarando quid importent,& cur ita scribitur in ista forma: quę post annum non datur, vt vult regula, nisi vlterius prorogetur, prout fecit Iulius. Pro cuius euidentia sciendum est † quod huiusmodi literæ quæ conceduntur pauperibus clericis ad beneficia, potius dicuntur literæ iustitię quam gratię quia iustum & rationabiles est clericũ beneficiari, ex quo deputauit se seruitijs diuinis: & non habet aliud beneficium, secundum Ioan. An.& Domi. in c.si pauper. de præben. lib. vj. Iustum est ergo (vt dixi) clericum pauperem beneficiari: quia † cũ sit miles cœlestis militiæ, vt dicit tex in c. degradatio. de pœnis. lib. vj. & glos. in l. si miles. ff. de re iudi. certe non debet propriis stipendijs militare. c. cum secundum de præben. Et ideo per illum text. dicunt ibi doct. quod † licite pauper clericus locat operas suas spirituales ad hoc, vt inde viuat: secus si habet beneficium, de quo possit viuere. facit glos. in capit. significatum. eo. tit. Istæ eædem literæ appellãtur in forma communi, secundum Panormitan. in c. postulasti. iiij. not. de rescript. quia olim Papa non solebat grauare ordinarios in collatione beneficiorum: nec cõcedebat literas gratiosas, sed scribebat cõtra ordinatores, vt ipsi prouiderent illis quos promouerant ad ordines. c. episcopus. & c. non liceat. de præben. eo † quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos debebant idoneos reputare, quos ad ordines susceperunt. c. accepimus. de ęta. & qualitate ordi.

Appellantur etiam in forma secũdum Apostolum, quia sunt fundatæ super illo dicto Apostoli, Qui altari seruit, &c. dicto c. cum secundum. de præbendis.

Prędictis ergo de causis huiusmodi literę sunt appellatæ de iustitia. Possunt tamen aliquo respectu dici gratiosæ, vt ponunt Moderni in d. c. postulasti, & potissime ea ratione, in quantum cõceduntur magis vni quam alteri, puta existentibus in curia. Licet † enim collator ordinarius necesse habeat conferre beneficium, non tamen necessitatur

magis

1 2 3 4 5 6

magis isti quàm illi. Et ideo si conferat vni vel alteri, gratiam illi facit, vt dicit pulchra glos. in c. relatum. de præb. Est ergo gratia & liberalitas in cui dando, vt dicit alia glo. in c. fin. de offic. vica. lib. 6. in cap. quamuis. in ver. pensionem. de præben. eo. lib. Hac de causa in principio literarum dicitur, Dilecti filij, talis clerici supplicationibus inclinati, &c. ad ostendendum, quòd per concessionem talium literarum fit gratia illi pro quo scribitur: aliàs si concessio esset omnino necessaria, verba illa non præmitterentur: quia † frustra precibus impetratur, quod de iure communi conceditur. l. j. C. de thesau. lib. 10. l. j. ff. ad municip. & in l. si quando. C. de inof. testa.

7

Ex prædictis etiam colligitur, quare statim post principium literarum dicuntur illa verba, videlicet. Qui (vt asserit) beneficium aliquod ecclesiasticum non obtinet. Quia (vt patet ex præmissis) non prouidetur in ista forma, nec conceduntur literæ clericis beneficiatis: cum non possint dici pauperes: aliàs literæ dicerentur subreptitiæ. argumen. c. significantibus. de officio delega. ibi, Cum nobilis esset & diues, pauperem se dixit. Item propter aliud dicuntur illa verba, Beneficium aliquod ecclesiasticum non obtinet: quia si obtineret pensionem posset nihilominus expedire literas in hac forma, eo † quòd pensio non dicitur beneficium ecclesiasticum, licet quantum de religiosos cedat loco beneficii. Sed regulariter non dicitur beneficium ecclesiasticum, ex quo consistit in sola temporalitate: nec assignatur in titulum, vt ponit Dominic. c. quamuis. in fin. princip. de præben. lib. 6. Imò plus dicit decis. Rotæ incipiens. Nota ꝙ pauper. numero 210. in antiquis. Quòd † taciturnitas pensionis non reddit gratiam pauperis subreptitiam: licet sit assignata in titulum de authoritate Episcopi, ex quo non est pensio perpetua assignata & constituta iure beneficii: ita quod transferratur de persona in personam. Idem tenet alia decisio 11. incipiens. Vtrum intitulatus. sub titulo de præben. in antiq. vbi dicitur, † ꝙ pensio non dicitur titulus perpetuus & spiritualis: quia moriente eo cui est assignata, expirat. Hoc etiam sentit Oldra. consilio 168. incipien. Ad primam quæstionem. Vbi tenet ꝙ † soluens pensionem dicitur beneficiatus, non eam recipiens. Ex quibus videtur concludendum, ꝙ obtinens pensionem potest

8

9

10

11

expe-

expedire literas in ista forma pauperum de iure communi. Dominicus tamen in cap. postulasti. ad finem. de rescript. quem refer tibi, & sequitur Fely. in tertia declaratione, tenent contrarium, motus ista ratione. Quia Papa intendit per concessionem harum literarum solum obuenire & opitulari paupertati clerici. Sed ex quo habet pensionem de qua viuit, certè satis est prouisum eius paupertati, sicut si esset illi assignatum patrimonium pro titulo. Vnde istis casibus videtur cessare ratio propter quam conceduntur literæ in ista forma. Si enim volens expedire literas in forma pauperum, exprimeret se habere patrimonium sufficiens, aut pensionem congruentem: certè vel nullatenus haberet gratiam in ista forma, vel non ita de facili. Et pro ista opinione bene facit text. in c. clericos. 1. quæst. 2. qui loquitur in literis de iustitia secundum docto. ibi. & prohibet ne habens sufficiens patrimonium, occupet stipendia & beneficia ecclesiæ quæ dicuntur esse panis pauperum. Tandem propter prædictas opiniones doctorum, & rationes hincinde, facta est vna regula, qua cauetur, quod obtinens beneficia viginti quatuor librarum, aut alterius similis monetæ, & similiter percipiens pensionem annuam similis valoris & summæ super fructibus, &c. possint in communi forma pauperum literas impetrare, ita tamen, quòd per assequutionem alterius aliam dimittere teneantur, & pensio cesset & expiret.

Et ista regula est multum æqua & iuridica, inquantum primo disponit quod obtinens beneficium vel pensionem vsque ad summam prædictam, non excludatur ab impetratione literarum in communi forma pauperum, & postea vult quòd per assequutionem alterius aliam dimittere teneatur. Quod est consonum & conforme iuri communi, vt probatur in d. c. si pauper clericus. per rationem quæ ibi exprimitur, scilicet, quia cessat causa, &c.

Vlterius pro declaratione dictæ regulæ notandum est, dum dicit quòd non habentes possessionem beneficiorum in quibus se ius habere asserunt, & super quibus litigant, cuiuscunque valoris annui, possunt in communi forma pauperum literas impetrare. Vult ergo regula in hac parte (prout innuunt verba prædicta à contrario sensu) quod habens possessionem beneficij cum titulo, licet dicta possessio non

sit

sit sibi pacifica, vt quia litigat super titulo beneficij) talis non poterit in hac forma literas impetrare: ratio est, quia ex quo percipit fructus, satis est prouisum eius paupertati, & sic cessat causa propter quam conceditur gratia in hac forma, prout in simili de habente pensionem tenet Dominic. in c. propo suisti. quem superius retuli. Præterea regula in illis verbis non requirit pacificam possessionem, prout facit text. in d. c. de multa. de præben. c. commissa. de elec. lib. 6. c. licet episcopus. de præb. eo. lib. & extrauagans, execrabilis. in casibus quorum iurium non sufficit possessio turbulenta & litigiosa, vt in eis notatur, & ponit decisio Rotæ xxxvj. incipiens. Not. quod vbi aliquis. in antiquis, & lxj. in nouis. sed simpliciter dicit de non habentibus possessionem beneficiorum, vt possint impetrare in ista forma: ergo vult à contrario sensu, quòd non habentes possessionem non possunt (licet possessio non sit pacifica, sed turbulenta) per rationem de qua supra. Et arguendo à dicta ratione, infero quòd si possessori beneficij mouetur lis super sua possessione, ita quòd non percipit fructus beneficij, licet incumbat possessioni poterit nihilominus impetrare in forma pauperum, quia tunc ex quo † non percipit fructus, perinde est ac si possessionem non haberet, per illud quod dicit glos. in c. si tibi concesso. in verbo, vacare. de præb. lib. 6. vbi vult per illum text. quòd promotus ad episcopatum, etiam post consectationem & adeptam possessionem, si fructus dicti episcopatus non percipit, vt quia ex causa aliquo tempore alteri debentur: quòd propter hoc priora eius beneficia nõ vacant, sed possit ea interim retinere: quod etiam tenet Romanus cons. 335. incip. Circa primum & alio consi 355.

13

Ex prædictis patet declaratio ad ea quæ dicuntur in prima parte procemij literarum in ista forma, in quibus subsequenter dicitur. Et quem per certos examinatos super hoc à nobis deputatos de literatuta examinari fecimus diligenter, &c. Circa istam particulam sciendum est, quòd sub illis verbis. De literatura examinari fecimus, continentur tria, Quia † examinatores examinant de tribus, videlicet si bene legit, si bene construit, & si bene cantat. Quorum saltem duo debent concurrere secundum Dominic. in c. si pauper clericus. Vbi subijcit, quòd quo ad partes Gallicanas plus ponderant cantum quam constructum. Facta autem

14

autem examinatione in præmissis, & eo reperto idoneo ad beneficium ecclesiasticum obtinendum, rursus Papa mandat in eisdem literis solerter inquiri de vita laudabili, & honesta illius clerici conuersatione.

Cognoscitur autem † vita laudabilis ex operibus, & abstinentia vitiorum, secundum Panorm. & Cardin. in Clemen. cum ei quem. de concessio. præben. Nec sufficit isto casu præsumptio naturæ, vt in c. vnico. de scrut. & in c. fin. de præsumptio. ex † quo agitur de aliquo promouendo & beneficiando, cum omnis ætas ab adolescentia sit prona ad malum. c. 2. 12. quæstio 1. Et ideo mandatur etiam inquiri de honesta conuersatione: quia præsumitur pro aliquo vel contra ipsum ex conuersatione. c. inter. iuncto c. cum in iuuentute. de purgatio. canoni. iuxta illud, cum sancto sanctus eris, &c. 14 15

Et est notandum circa præmissa, quòd licet † quatuor requirantur in promouendo, videlicet, scientia, ætas, mores, & ordo vt dicit glos. in c. si pro clericis. in verb. alijs. de præb. lib. 6. tamen in ista forma mandatur inquiri primo de literatura, deinde de moribus, vt patet ex præmissis: de ætate autem & ordinibus nulla sit mentio: cum tamen valde † maius sit pati defectum in ætate, quam in ordinibus, vt probatur in c. si eo tempore. de rescrip. lib. 6. Vbi patienti defectum in ætate tempore datæ, non prouidetur de beneficio curato: ex quo de tali defectu non fuit facta mentio in literis: quamuis postea superueniat legitima ætas: vt ibi. Et tamen potest prouideri, si non est in sacris, esto quòd de ordinum defectu non fuit in literis facta mentio. d. c. si pro clericis. 16 17

Consequenter apparet, quòd maior est defectus ætatis quam ordinum, vt in prædictis iuribus, & per glo. in c. 1. de ætate, & qualita. in 6. Sed saluando formas huiusmodi literarum potest dici quòd tacitè mandatur inquiri etiam de ætate, per illa verba quæ in literis sequuntur, videlicet. Aliudque canonicum ei non obsistat. per quæ importatur legitima ætas: † quia indecorum est vt hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos. ca. indecorum. de æta. & quali. & in c. super inordinata. de præb. Legitima † autem ætas intelligitur 25. annorum, quo ad beneficium cum cura. c. cum in cunctis. de electio. & notatur 18 19

in

in ca.si eo tempore. de rescrip. lib.6. Quo vero ad beneficium simplex & canonicatum, ad præbendam, extra tamen cathedralem ecclesiam, sufficit ætas maior septennio, vt notatur in ca. ex eo.de elect.eo.lib. licet quo ad canonicatus & præbendas ecclesiæ cathedralis fuerit ordinatum per Grego. 11. quòd non conferantur nisi habentibus annos 14. prout Decisio.Rotæ 324.incip.Supposita.in nouis. decisionibus.

Secundo important prædicta verba, scilicet, Aliudque canonicum ei non obstat, vt ille pro quo taliter scribitur
20 sit legitimè natus: † quia illegitimi ad beneficia ecclesiastica absque dispensatione sunt inhabiles. ca.1.& 2. de fil. presby.lib.6.

21 Tertio, † quòd non sit periurus, infamis, seu aliàs criminosus. Nam licet collatio beneficii facta talibus valeat mero iure, vt tenet Lapus in additione ad consilium Federici 1.& Card.in ca.querelam.de iureiur.per c.inter.de exces. prælato. Illud tamen non habet locum quando prouisio facta periuro, vel aliàs infami, fiat virtute literarum ad beneficia: quia tunc propter maximam eorum odiositatem erit ipso iure nulla, prout eleganter tenet Cald.consi. 20.in tit.de præben.& sequuntur moder.in c.2.de rescrip. cum aliis ibi latius per Fely.

Quarto, quòd aliàs non sit incapax tituli beneficialis, prout si esset irregularis ex homicidio, secundum Inno.in cap.cum nostris. de consc.præb.in tantum, quòd aliqui vo-
22 lunt quòd † cum homicida voluntario non dispensatur, nisi sit persona regularis: & tunc citra altaris ministerium, & cum volentem ingredi religionem mendicantium, cui datur rehabilitatio ad omnes ordines, etiam in altaris ministerio. Aliquando tamen datur signatura de absolutione, & obtentis ad simplicia: postea signatura ampliari poterit iuxta qualitatem casus homicidii. Quando etiam ponitur clausula pro presbytero homicida, videlicet, Eo ad triennium suspenso, &c. Vel apostata, in quo non cadit tale ius, secundum Bal.in repeti.l.Barbatius.in 10.col.ff.de offi.
23 præto. Aut † penitus illiteratus: qui est inhabilis ad beneficium ecclesiasticum, secundum Inn.in c.dilectus. de tempo.ordi. & Archid. in cap.nullus. eod.titu. lib.6. quod videtur intelligendum in beneficio cum cura, secus forte

in

in simplici, vt ponit Dec,312, in antiquis.

Similiter † purus laicus incapax est beneficii ecclesiastici.ca.cum adeo. de rescrip. & in c. ex literis.de transact. quicquid dicat glo.in c.2.de instit.quæ tenet sufficere quo ad hoc, propositum clericandi, quasi destinatione animi possit iam dici clericus. Sed illa glo.communiter reprobatur per doct.in d.c.cum adeo. nisi saluetur per vnam Dec. Rotæ 312.incip. Nota q clericus, in antiquis:vbi dicitur q non clerico, incedenti tamẽ in habitu, potest beneficium conferri vt clerico. quasi velint quòd habitus & dispositio animi sufficiant quo ad hoc,vt quis clericus reputetur, ad quod bene facit dictum Arch. in ca.si quis suadente.17.q. 4.vbi dicit, q ille qui nondum habet ordinem,sed tantum coronam portat, & est clericus animi destinatione, gaudet priuilegio illius canonis. His tamen non obstãtibus verius est,quod prius dixi, per text.in l.ex eo.ff.de testa. mili. vbi dicitur † quòd miles gaudet priuilegio militari ex eo tempore quo in numerum relatus est,non ante, & ideo practica & communis stilus est, quando purus laicus impetrat, & ei mandatur beneficium conferri, apponitur illa clausula. Cupienti ascribi militiæ clericali,&c. vt per Abba.in d.cap.ex literis.de transact.aliàs literæ essent surreptitiæ.Et isto respectu quando scribitur pro aliquo in ista forma, in principio literarum appellatur clericus, quia aliàs esset quo ad hoc inhabilis, per supra dicta. Insuper diceretur canonicum impedimentum sufficiens ad excludendum pauperem clericum, si non sit oriundus in loco ad quem literæ extenduntur. arg.l.in ecclesiis.C.de episc.& cle.stante regula cancelariæ, quæ disponit q pauperes clerici extra suam prouinciam locari non possint, nisi ibidem per sex annos moram traxerint, vt latius in dicta regu.cuius dispositio fundatur in text.not. in cap. nullus inuitis.61. di.vbi dicitur. Habeat vnusquisque suum fructum militiæ in ecclesia,in qua suam per omnia officia transegit ætatem: in aliena stipendia minimè alter obrepat,nec alij debitam alter sibi vendicare audeat mercedem. Et licet ille text.loquatur de promouendo in episcopum, tamen ratio illius communis est etiam ad beneficia inferiora, secundum Panorm.in c.ad decorem.de insti. Vbi dicit † q esset valde honestum & fructuosum, vt quisque in patria sua beneficiaretur,

24 25 26

tur, nec alter occuparet beneficia vel ſtipendia alterius, per quod tolleretur materia de pauperādi eccleſias & beneficia. Et propter hęc non conſueuit prouideri alicui de beneficio extra ſuam nationem conſiſtenti, licet, quandoque ex fauore concedatur cum derogatione.

Subſequenter in huiuſmodi literis dicitur. Et de aliquo beneficio eccleſiaſtico, &c. Hæc verba important, vt non poſſit eidem prouideri de penſione. c. quamuis. p. de præb. lib. vj. Quia penſio non dicitur beneficium eccleſiaſticum

27 ex quo in ſola temporalitate conſiſtit, & † nullum habet miniſterium ſpirituale annexum: vt per Domi. in d. c. quamuis. Eodem modo propter illa verba non poterit prouideri de hoſpitali, ſecundum glo. in cap. ſi pauper clericus. de

28 præb. in vi. per tex. in cle. per literas. eo tit. nec † de eleemoſynarijs, ut ibi. imo etiam ſi prædicta fuiſſent inſtituta de authoritate epiſcopi, & ſolita eſſent conferri in titulum beneficij, adhuc non caderent in huiuſmodi gratijs expectatiuis, vt dicit notabiliter Dec. Rotæ 275. incip. Nota quod vbi religioſus. in antiquis. vbi aſſignatur ratio, Quia cum hoſpitalia & eleemoſynæ ſint ad nutum amobilia, regulariter certe non veniunt nomine beneficij quantum ad clericum impetrātē, poſito ꝙ in titulum beneficij cōferātur. idem ſentit alia deciſio. 584. incipit. Quidam in ciuitate. in antiquis. & iſta ſunt notanda: quia licet prædicta loca dicantur loca pia & religioſa, ſiue eccleſiaſtica, quando ſunt de authoritate epiſcopi conſtituta. c. ad hæc de religio. Dom. tamē non includuntur in huiuſmodi literis, per ſupradicta.

29 Similiter propter illa verba non poteſt obtinere † beneficium manuale, & ad nutum ſuperioris remouibile, dato ꝙ ab olim conſuetum eſſet clericis ſecularibus aſſignari: quia tale beneficium non poteſt proprie dici beneficiū eccleſiaſticum, cū nō ſit perpetuū, ſed (vt dixi) ad nutum ſuperioris remouibile. arg. c. præcepta. 55. di. & eorū quæ notantur in c. veniens. de fil. preſ. & ideo dixit Cal. conſi. xxvj. in tit. de præbe. quod in reſeruationibus beneficiorum quas facit Papa, non includuntur beneficia manualia, quia reſeruando beneficia videtur intelligere de beneficijs quæ perpetuo conferuntur. Ex quo infero quod nec uicariam temporalē poterit obtinere prædicta ratione.

Item

Item si vicaria esset alias † perpetua, sed modo vnita 30 mēsæ episcopali vel abbatiali, quia per talem vnionem illa perpetuitas transit in tēporalitatem, vt ponūt Domini de Rota dec. 273. incip. Fuit dubitatum in nouis. consequenter non venit appellatione beneficij ecclesiastici. Post prædicta verba, De aliquo beneficio ecclesiastico, dicitur, Cum cura vel sine cura, Ista verba necessario apponuntur, quia nisi sic diceretur, non veniret beneficiū curatū. c. cū in illis in prin. de præb. lib. 6. Et licet aliqui voluerint dicere istud procedere quando Papa mandat prouideri de vacaturo (quo casu non facit tantam gratiam, prout quando prouidet de vacanti) verius tamen est vt neutro casu includatur † curatum, de cura non habita mentione, vt per Domi 31 nos de Rota dec. 202. incip. Nota quod quis non tenetur. in antiquis. Sed ista conclusio non habet locum quando beneficium curatum esset annexum prebendæ: quia tunc ratione annexionis de cura non est necessario facienda mentio, arg. c. super eo de præb. li. 6. per rationem de qua ibi notatur. Subijcitur postmodum, Dummodo in cathedrali ecclesia non existat. Ista verba videntur apponi ad maiorem declarationem, quia etiam si nō exprimerentur, non venirent beneficia ecclesiæ cathedralis, cum scribitur † prouideri in ciuitate vel diœcesi, secundum opinionem 32 Compost. in c. capit. sanctæ crucis, de rescrip. quod satis bene probatur in c. quamuis de præb. li. 6. licet ille text. videatur loqui in alijs terminis, videlicet cum alicui prouideri mandatur de beneficio in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis: vt tunc sub illa generalitate non includatur ecclesia cathedralis propter illius honorem & præeminentiam. Ideo dicūt aliqui secus esse quādo scribitur in terminis in quibus loquitur Cōpost. scilicet quando mādatur prouideri in ciuitate vel diœcesi, quia tunc verum est dicere secundum eos, ꝙ prouidendo in cathedrali, prouidetur in ciuitate: non sic est cum dicitur, in aliqua ecclesiarum, quasi illa dictio, † Aliqua, respiciat minores & inferiores eccle 33 sias, iuxta glo. in clem. 1. in ver. aut earum parte. de foro compe. vbi dicit ꝙ dicto, Aliqua, verificatur in qualibet etiam minima prout etiam ponit Panor. in c. pastoralis. in princ. de offic. dele. & Pet. de Anch. consil. clx. præsupponitur, &c. Oldr. tamen consil. clxxxv. incipien. Thema tale est.

Titius canonicus, &c. sequitur primam opinionem, concludens quod si quis impetrat gratiam à Papa de persona tu, officio, vel dignitate pertinente ad collationem episcopi & capituli communiter vel diuisim, non includitur ecclesia cathedralis quo ad dignitates in ea existentes propter rationem de qua supra, & per illud quod dicitur in l. prætor ait. §. quod autem. ff. de iniur. & capitu. sedes. de rescriptis.

Et tenendo prædictam opinionem Compost. & Oldr. oportet dicere quod ista verba, Dummodo, &c. exprimuntur ad maiorem expressionem, & causa tollendæ dubitationis resultantis ex contraria opinione Ioan. And. in d. c. quamuis. & clarius in addi. Specu. in titu de actione. §. super petitione. in additione magna ad finem. In quibus locis tenet

34 quod † quando scribitur ad collationé episcopi, includitur ecclesia cathedralis, quia ad episcopū principalissime spectat collatio beneficiorū in ecclesia cathedrali. c. cum ecclesia. de elect. Ergo principalius illius beneficia videntur includi, nisi nominatim excludantur, & propterea (dicit ipse) in literis pauperum apponuntur illa verba, Dummodo in cathedrali non existat. Et sic secundum cum illa verba ponuntur necessario, & non ad maiorem declarationem. Istud etiam videntur sentire Domini de Rota. dec. 112. incip. Nota quod vbi aliquis. in antiquis vbi dicunt q

35 † expectans ad collationem decani & capituli ecclesiæ cathedralis, potest acceptare beneficium vacans in ea. Idem tenet alia Deci. 213. incip. Nota quod vbi in antiquis. vbi dicitur quod expectanti ad collationem episcopi simpliciter prouideri potest de beneficio & præbenda cathedrali: quia dispositio. c. quamuis. debet restringi & teneri suis terminis, videlicet quando scribitur secundum formam illius capituli, scilicet in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis, &c. Vtcumque sit alias in alijs formis, in ista certum est excludi expresse beneficia ecclesiæ cathedralis, per illa verba sæpius dicta, Dummodo, &c. quę cum sint generaliter & indefinite prolata, excludunt omnia beneficia quantumcunque modica existentia in ecclesia cathedrali. c. si Romanorum. 19. dist. & gl. in c. vt circa. cum vul. Licet vna decisio Rotæ. 309. incip. Nota quod vbi sententia. in antiquis, dicat quod dispositio dicti ca. quamuis sę-

pius

pius allegati non habet locum in beneficijs modicis, sicut est vicaria, † quam potest acceptare expectans in forma pauperum: licet illa existat in ecclesia cathedrali: & similiter aliud beneficium modicum quod non est de principalioribus in ecclesia. Assignatur ad hoc duplex ratio. Prima quia dispositio sepe dicti c.quamuis.est pœnalis, & ideo restringenda, regu. odia.cum vulg. Secunda, quia illud ibi disponitur propter honorem & prærogatiuam ecclesiæ cathedralis, vt sub verbis generalibus non veniat beneficiũ existens in ea. At in modicis beneficijs ecclesię cathedralis cessat illa ratio, quia intitulati in eis non intersunt negotijs capitularibus: consequenter isto casu non vendicat sibi locum ratio dicti.c.quamuis. nec sua dispositio: ad quod facit illud tritum & vulgare videlicet, Quod de modicis & minimis non curatur l.scio.ff. de restitutio. in integ. & in.c. & si quæstiones. de simon. & quod per illum text.dicunt notanter doct. maxime Angel. in l. Senatus.§.Marcellus.ff.de legat. 1. videlicet si statutum prohibet alienare rem immobilem in forensem, non habebit locum in domuncula & parua casa. Qui text. exclamatur pro singulari ad hoc per Romanum singulari incipien. Hodie. Ex quibus videtur quod pauper expectans potest acceptare beneficium modicum in ecclesia cathedrali secundum Dominos de Rota. Quod mihi videtur satis mirum, ex quo generaliter & indefinite excluduntur per illa verba beneficia ecclesiæ cathed. maxime cum ratio dicti cap. quamuis, & præmissorum non est illa considerare, scilicet beneficium paruum vel magnum, sed honorem & prehemi nentiam ecclesię cathedralis. Quę ratio ita militat in beneficio modico existente in ecclesia cathedrali, sicut in magno. Quo casu propter † identitatem rationis licitum est extendere constitutionem pœnalem & odiosam, præcipue fauore ecclesiarum, iuxt. gl. in c. sciant cuncti in ver. alios. de elec. libr. 6. quæ dicit quod constitutio † pœnalis dicitur esse fauorabilis, & extendenda fauore ecclesiarum. Idem dicit Domin. consil. 37. in pe. col. & consil. 106. in prima colum. Certum est autem quod illa verba, Dummodo, &c. apponuntur fauore cathedralium ecclesiarum, ne in eis nisi personæ honorabiles obtineant beneficia, per quos honorantur ecclesiæ, & subleuantur: quę per paupe-

36

37

38

39

res spoliantur & deprimuntur, iuxta glo. in ca.constitutus. in ver.impotentia.de appel. Per quæ videtur dicendum ꝙ illa verba excluduntur generaliter omnia beneficia existẽtia in ecclesia cathedrali. Istud tamen non pono pro constanti, propter dictam decisionem contrariam dominorum de Rota: quorum magna est authoritas apud omnes.

40 Et ex supradictis potest sumi ratio † & causa, quare pauperes expectantes excludantur à canonicatibus & alijs beneficijs existentibus in ecclesia cathedrali, & hic clarius

41 eam declaro videlicet quia ex quo † quis est pauper, præsumitur vilis persona. Hinc est ꝙ tali minus creditur quam alteri diuiti & potenti, iuxta illud. Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei. & probatur in l.3.ff.de test.in §. sancimus in authen eod.titu. &

42 in l.spadonem.§. fi.ff.de excu.tut. Vnde † sicut magnus honor est esse canonicum ecclesiæ cathedralis, vt dicit Inno. in c.fraternitatem, de sepult. retulit in superioribus: ita aliquid plus est esse beneficiatum in ecclesia cathedrali, quam in alijs inferioribus extra illam, propter illius honorem & præeminentiã. Et propterea arcentur pauperes expectantes à beneficijs & canonicatibus ecclesiæ cathed. Ridiculum enim vulgo videretur videre pannosum clericum beneficiatum vel canonicũ in cathedrali, iuxta illud quod dicit gl. in c.statutum. in ver. committantur. de rescript. lib.6.

Demum post particulas præcedentes ponitur taxa videlicet. Cuius fructus, &c. Pro declaratione istius partis sciendum est quod olim in huiusmodi literis pauperũ non exprimebatur certa taxa: sed dicebatur de beneficio secundum suæ probitatis merita competenti, vt ponit Lap. allegatione 79. incip. Innocentius. Quæ verba importabant vt prouideretur expectanti de beneficio secundum qualitatem suæ personæ ad arbitrium executoris, vt per Panor. in c.fi.d.præbend. & clarius per Butri. in c.cum dilectus. in 2.col. de iure patro. ad quod etiam facit bona glo. in c. in ver. absque penuria. de statu regul. lib. 6.

Hodie autem ista competentia taxata est ad certam summam, diuersimode tamen secundum diuersitatem regionum, prout in regula de taxa in forma pauperum. Dicit tamen Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de conces. præb. in additione magna, quod finis huiusmodi literarum videtur

detur id ponere in arbitrio pauperis expectantis, scilicet quod sibi volenti possit prouideri de minori valore. De quibus verbis dubitat in multum idem Ioan. And. quia etiã si dicta verba non apponerentur, posset eidem de minori summa prouideri. Nam quando † summa ponitur ascensiue, potest tunc etiam de minori prouideri: secus quando ponitur taxatiue, & prout vult glo. not. in c. quamuis. in ver. vsque ad certam. de præben. libr. 6. & latius declarat Domin. consi. 133. in 6. col. Consequenter expressio illorum verborum, videlicet quod volenti possit de minori prouideri, vi detur superuacua: quia expressio eorum quæ tacite insunt, nihil operatur, iuxta iura vulg. Tandem huic obiectioni respondet præfatus Io. And. ibidem. & in c. cui de non. de præben. lib. 6. quam non excedit referre, quia hodie non apponuntur illa uerba, & bene, propter supradicta. 43

Vltimo pro declaratione præmissorum circa istã formã & alias præcedentes, in quibus exprimitur certa summa & valor sciendum est † quod valor beneficij non computantur respectu vtilitatis quæ habetur in residendo, sed in apportatis in absentia, vt sentit notabiliter Oldra. consilio. 118 incip. Ex virtute gratiæ. ibi dum dicit, Cõstat autẽ redditus appellari, qui percipiuntur ex corpore beneficij, & debentur vnicuique absenti. Subijcit etiam † quod quotidianæ distributiones & anniuersaria non computantur in valore beneficij: nec augent corpus præbendæ: ex quo dãtur ratione operæ personalis, argu. tex. in l. 1. in 2. respon. ff. si mens. fal. mod. dix. & in l. cũ duob⁹. §. si inchoãda. ff. pro socio, ibi, Precium enim operæ, &c. Idem tenet Decisio Rotæ. 134. incipien. Quando impetratur. in nouis. Dantur enim tantum modo ijs qui inter sunt, & ideo † non sunt de corpore beneficij, nec sub illo comprehenduntur, ad quod facit quod legitur & notatur in c. licet. de preben. & in c. vnico. de cler. non residentibus. lib. 6. Idem vult alia Decisio. 408. & 766. in antiquis. 44 45 46

Et prædicta intelligo procedere etiam si in aliqua ecclesia ex statuto vel consuetudine nihil percipiant absentes: quia pari modo valor debebit considerari non in residendo, sed quantum alias perciperet absens, si statutum & consuetudo non extarent. Habet † enim prebenda suos redditus 47

consuetos, licet propter statutum vel consuetudinem non debeantur absenti. Et ita intelligo dictum Oldra. puto tamen quod vtilius & magis expediens expectanti est quod 48 † valor beneficij computetur secundum taxationem decimę quam secundum communem æstimationem: quia per industriam clericorum creuerunt redditus beneficiorum; quę industria non debet esse illi damnosa l. fi. C. de alluuio. & notatur in cap. cum M. Fer. de constitut. & in cap. cum clerici. de pact. & ita solet in literis exprimi.

De decima forma expectatiuarum.

SVMMARIVM.

1 *Decima forma expectatiuarum ponitur pro pauperibus graduatis.*
2 *Beneficium quando dicatur sæculare.*
3 *De iure communi omnia beneficia censentur esse sæcularia*
4 *Vnum beneficium sufficit vni, quod non alteri.*
5 *In forma expectatiuarum pro graduatis non mandatur de idoneitate inquiri.*
6 *Forma obseruetur rralias non valet prouisio.*

1 DEcima † & vltima principalis forma quoad gratias expectatiuas est pro pauperibus graduatis: quæ differt in aliquibus à communi forma pauperum præcedenti. Primo, quia in ista post illa verba, Beneficium ecclesiasticum, &c. non ponitur. Ab olim clericis secularibus assignari consuetum, prout ponitur in forma præcedenti, sed simpliciter dicitur, Consuetum clericis secularibus assignari: & hoc ea (vt reor) ratione, quia fauore graduatorũ vult 2 summus Pontifex vt intelligatur † beneficium seculare seu clericis secularibus assignari consuetum, quando per decennium pacificè & quiete fuit rectum per clericos seculares, per illud quod dicit Ioan. Andre. in ca. fina. de consuetudi. lib. vj. vbi tenet sufficere decennalem præscriptionem in cõsuetudine secundum ius communę introductam: qualis potest dici ista de qua loquimur, concurrente maximè fauore graduatorum (vt supra) Nam † de iure com-3 muni

muni omnia beneficia censentur esse secularia, ex eo quod primęuus status beneficiorum fuit sæcularis. Hinc est quod de beneficio seculari fit regulare, dummodo legitima prescriptio, quadragenaria scilicet, sit decursa: sed e conuerso sufficit decennalis præscriptio, quasi velint doct. sufficere tali casu breuius tempus ad hoc vt res reuertantur ad naturam suam. c. ab exordio. 35. distin. cum vulga. Item propter fauorem pauperum graduatorum, vt sępius dixi.

Sed in communi forma pauperum potest dici quod requiratur quadragenaria pręscriptio, vt beneficium dicatur seculare, seu rectum à secularibus clericis: quod denotat illa dictio, Ab olim, quę ponitur in dicta forma communi, & omittitur in ista. Et hoc modo possunt concordari opiniones contrariæ doct. in d. cap. cum de beneficio. & dominorum de Rota, de quibus Decisi. 32. incipien. Fuit dubitatum. in nouis. & Decisi. 487. in antiquis.

Differt insuper ista à præcedenti, quia maior taxa datur in ista quam in præcedenti, vt puta in Alemania in communi forma pauperum datur ad beneficium cum cura 20. sine cura 15. marcharũ argenti. In ista vero pro graduatis si cum cura, 25. sine cura, 18. mar. arg. Et similiter in alijs partib⁹ augetur taxa pro pauperib⁹ graduatis respectiue ad taxam, quæ est in forma communi. Et istud introductum est non sine ratione, vt pinguius prouideatur graduatis in redditibus, iux. c. de multa. circa fi. de præben. Nam vt dicit gl. in c. cum adeo. de rescri. simplici clerico sufficit tale beneficium, † quod non sufficeret nobili, & similiter viro literato & graduato: & ideo dicit glo. in c. clericus. 21. q. quod sufficientia beneficij consideratur secundum qualitatẽ & dignitatẽ beneficiati: facit etiam bona gl. in c. vnico. §. sane. in re absq. penuria, de stat. reg. lib. 6.

Eodem modo in alijs formis pręcedentibus, in quibus datur ad largam, maior est taxa pro graduatis quam pro alijs vt apparet ex regula de taxis beneficiorum. Et est aduertendum, quod olim non ponebatur summa in principio gratię in forma pauperum: imo dabatur gratias de omni beneficio competenti, & postea in fine gratię dicebatur, Nostræ autem intentionis existit, vt sibi prouideatur de beneficio cuius fructus, &c. talem summam non excedunt. prout

declarat Rota in antiquioribus, dec. 6. de præb.

5 Tertio, & vltimo differt, † quia in ista pro graduatis nõ mandatur inquiri de idoneitate impetrantis, quasi iam semel censeatur approbatus, arg. tex. in l. vnica. & quod ibi no. per Bar. C. de athl. li. 10 at in precedẽti ponitur illa clausula; si per solertem inquisitionem, &c. quę facit conditionem,

6 & dat formam executori, quia † non seruata non valet prouisio, etiamsi pauper alias millies esset idoneus & per executorem sciretur pronunciaretur esse talis: quia executori vt executori, & certo modo, videlicet per inquisitionẽ solertem, de hoc constare debet, ita formaliter dicit Ægi. consil. 668. incipien. Clausula, allegans Pau. ita tenentẽ in cle. cũ ei quem. i. resp. sup. ver. inquisitionis. de concess. præbend.

Hactenus dictum est de decem principalioribus formis gratiarum expectatiuarum: alias non prosequor causa breuitatis. Dicendum est modo de mandatis de prouidendo: & de varijs formis executorum: qui aliquando sunt prouisores, aliquando compulsores, & quandoque mixti. De quibus sigillatim dicetur.

De formis mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Prima forma mandati de prouidendo ponitur: i. quando pro certa persona, & pro certo beneficio scribitur.*

2 *Mandatarius posterior quando præferatur expectanti priori.*

Clausula anteferri, quem habeat effectum.

3 *Impetrans ante collationem expectantis præfertur, etiã si ad prouisione sit clausula, dũmodo tempore datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum.*

4 *Clausula dummodo tempore datæ præsentium, &c. quem effectum habeat.*

5 *Clausula retrotractiua, perinde ac si, &c. quid importet.*

6 *Duæ gratiæ expectatiuæ eiusdem datæ mutuo se impediũt.*

7 *Quan-*

7 *Quando præferatur diligentior in processu & in fulminatione.*
8 *Habens nouam prouisionem præfertur expectanti. Secundum mandatum faciat mentionem de primo.*
9 *Reseruationum diuersæ sunt species.*
10 *Effectus clausulæ, etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum.*
11 *Reseruatio medio vacationis factæ in curia per obitum nõ comprehenditur sub clausula generali.*
12 *Non obstantia generaliter prolata non præiudicet.*
13 *Familiaritas conditionaliter non exprimatur per Cardinalem beneficiũ suorum familiarium impetrantem.*
14 *Reseruatio generalis vsque ad certam summam quid importet.*

PRima † igitur forma mandati de prouidendo est, quando scribitur pro certa persona, & pro certo beneficio. exemplum in c.ex parte, id est de offic.deleg.ibi, dum dicit. Vt si auunculus suus archidiaconatum, quem habet in ecclesia illa, velit omnino dimittere, ipsum ei facias assignari. Et sic tale mandatum respicit fauorem certæ personæ, & comprehendit certum beneficium. 1

Circa hanc formam notandum est primo, quòd habens tale mandatum,† si in eo est clausula, Anteferri, præfertur expectanti qui est prior in data, etiamsi expectans tempore datæ talis mandati iam acceptauerit illud beneficium, dummodò sibi de illo non obtinuerit prouideri, & hoc propter clausulam, Anteferri, per quam posterior in data, præfertur priori habenti solum ius ad rem: quale est illud quod quæritur per solam acceptationem, vt probatur in ca.quodam.de præben.lib.6.per quem tex.ita tenuerunt domi.de Rota.decisio.8.inci. Vnus Innocentianus.in tit.de concess.præb.in antiquioribus. 2

Ex quo infertur, quòd si apostolicus † expectans vacante beneficio illud acceptauit, & antequam obtineat sibi de illo per exequutorem vel subexequutorem prouideri alius impetrat à papa tale beneficium tanquã vacans, certè 3

præualet istius impetratio, etiam si in suis literis sit clausula, dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum. Nec potest dici surreptitia, ex eo quòd de iure expectantis, id est, de sua acceptatione non faciat mentionem, prout tenent dom. de Rota, decisio.244.incip. Licet de more. in nouis. Ad hoc etiam facit doctrina Ioan. Andr. & doct. in c. causam quæ. de rescrip. Vbi dicunt † quòd dicta clausula, dummodo non sit alteri ius quæsitum, præseruat habẽtes ius in re, sed derogat habentibus ius ad rem. Idem consulendo tenuit Cal. in tit. de rescrip. consi.8. ad finem, & Roma. consi.256.

4

5 Notandum est secundo circa istam formam, † quòd habens tale mandatum de prouidendo, vt supra, licet illud sit conditionale, videlicet. Si per diligentem examinationem, &c. præfertur expectanti habenti gratiam puram, dummodo in huiusmodi noua prouisione sit clausula retro tractiua. Perinde ac si, &c. fiatque purificatio conditionis ante vacationem beneficij. Talis enim purificatio operatur vt prouisio eidem postea facta per exequutorem, perinde habeatur ac si tempore datæ facta esset. ita firmat Rota decisio.383. incip. Si Papa. in nouis. limitandò isto modo dispositionem cle. 1. de concess. præb. Quod ego intelligo procedere etiam si expectans prior indata iam fecerit acceptationem illius beneficij non sequuta prouisione tempore datæ nouæ prouisionis, & hoc propter clausulam, Anteferri, vt dixi in principio. Sed hoc non procederet in duabus gratijs expectatiuis successiuè ad eandem collationem duobus concessis, quamuis posterior habeat clausulam, Anteferri, & alias de quibus supra, propter verba quæ in huiusmodi gratijs dicuntur, videlicet, Quibus omnibus præterquam authoritate nostra in canonicos receptis, vel similia beneficia ibidem expectantibus, te volumus anteferri.

6 Idem dico † si duæ gratiæ expectatiuæ habent eandem datam: quia aliàs mutuo se impedirent. argu. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tut. & ca. si quis iusto. de electio. lib.6. Et ideo in tali casu si ambo expectantes concurrunt simul ad idem beneficium, ex quo habent eandem datam, & similes seu pares clausulas, statur dispositioni. cap. duobus de rescrip. lib.6. iun. decis. Rotæ. 403. incip. Nota si vnus.

in antiquis. Vbi dicitur quòd † tunc præfertur diligentior 7 in processu: sed si pares sunt, etiam in fulminatione processus recurritur ad prærogatiuas: de quibus latè dicetur in vltima parte huius operis circa literas gratiæ. Ratio autem differentiæ inter duas expectatiuas adinuicem concurrentes, & mandatum nouæ prouisionis quando concurrit cum expectante, ista est, videlicet † quia literæ expe 8 ctantium habentes eandem datam, sunt generales: nam habitualiter includunt plura beneficia, sed nullum certum: & ideo genus non derogatur, sed recurritur ad ea quæ prædixi. At huiusmodi mandatum de prouidendo, respicit certum corpus beneficij iam vacantis: & sic est prouisio specialis nil mirum ergo si generi, id est, literis expectatiuis, quæ sunt generales (vt dixi) per speciem derogatur, iuribus vulg. & quasi in terminis, in cap. quamuis tibi. de præben. lib. 6.

Secus dicerem quando concurrunt duo mandata de prouidendo, ambo specialia ad idem corpus beneficij: quia tunc præualet primum in data, etiamsi respiceret tale beneficium cum vacabit, non obstante secundo quod est concessum ad illud idem beneficium iam vacans. Nam cum vtrunque respiciat idem beneficium, & sic vtrunque sit speciale, † debet præualere primum: nisi de primo fieret mentio in 9 secundo, prout vult gl. not. & sequuntur doct. in d. c. quamuis. supra alleg. Nec sufficeret si in secundo mandato diceretur. Etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum: quia talis clausula non est potens ad tollendum omnes reseruationes, quarum † diuersæ sunt species. Quædam enim 10 sunt generales, vt patet in extra. execrabilis Ioan. 22. Quædam sunt speciales quo ad certum corpus beneficij, non tamen pro certa persona, vt patet in cap. cum olim. de re iud. & in c. si eo tempore. de elec. lib. 6. Quædam aliæ sunt speciales super certo corpore beneficij, & in specie pro certa persona. vt in c. ex parte. i. de offi. deleg. & in c. dudum. de præben. lib. 6. Ex quibus apparet † ꝙ licet in tali mandato 11 posteriori apponatur dicta clausula. Etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum, illa tamen non est apta tollere omnes reseruationes patet, quia non tollit reseruationem generalem clausula in corpore iuris, vt quando beneficium vacat in curia, nisi de illa faceret mentionem specialem, &

expressam.c.2.de præben.lib.6. Et ideo cum impetrantur beneficia certo modo vacantia, & ponitur clausula. Et quòd vltimus veræ vacationis modus, etiam si ex illo quæuis reseruatio generalis, etiam in corpore iuris clausa resultet, habeantur pro expressis.ibi † ante verbum habeantur, solent poni hæc verba, videlicet. Præterquam per obitum apud sedem, & hoc ne Papa in impetratione huiusmodi decipiatur. Talis enim reseruatio non includitur in impetratione: nisi specialiter exprimatur, vt dixi. Licet aliàs in supplicationibus prouisionum per obitum signandis per Papam, nulla reseruatio expressa vel exprimenda consueuit cassari.

11

Pari modo non debet posse tollere reseruationem certi beneficij in fauorem certæ personæ reseruari, per sola illa verba generalia: quia per hoc in totum excluderetur reseruatiuus. Non præsumitur autem quòd Papa per illa verba generalia voluerit primo reseruatiuo intantum præiudicare, vt excludatur in totum, ex quo de illius speciali reseruatione non fuit informatus. argu.c.quamuis, & c. si propter tua.de rescrip.lib.6. Et in hanc partem inclinat Domi.cōsi. 12.incip. Vtrum ille, &c. vbi allegat Io.Mo.in extrauag. dudum bonæ. dicente, quod huiusmodi † non obstantia generaliter prolata, nunquam præiudicat alteri in specie super iure suo, nisi specialiter illud exprimat.

12

Concludo ergo ꝙ illa verba. Etiam si sit generaliter vel specialiter reseruatum, non præiudicant reseruato habenti specialem reseruationem super certo beneficio: nisi de tali reseruatione dispositiuè fieret mentio. Secus si conditionaliter, per supradicta, pro quo facit quod in simili seruat signatura gratiæ. † Nam quando Cardinalis in supplicatione commendæ de beneficio per obitum vacante sibi faciendæ, narrat defunctum familiarem suum continuum commensalem, additur clausula. Et quòd dispositiuè dicatur, ꝙ fuit familiariter continuus commensalis dicti Cardinalis: non sufficit ergo ponere familiaritatem conditionaliter, per ea quæ conclusi in præcedentibus. Quæ conclusio procedit & habet locum etiam si in secundo mandato seu noua prouisione esset clausula, Anteferri, non obstante eo quod dictum est supra in prin. huius formæ, videlicet quòd habens mandatum de prouidendo cum clausula, Anteferri,

13

præ

præfertur expectanti, qui solummodo fecit acceptationem prouisione non subsequuta. Quia in illo casu licet præiudicetur expectanti quo ad istud beneficium propter nouam prouisionem secundi impetrantis: tamen ex toto gratia sua non perimitur, sed remanet sibi ius saluum acceptādi aliud beneficium cadens in sua gratia.

14 Idem dico † in reseruatiuo habente reseruationem generalem, puta dominio Venetorum ad certam summam: quia habens nouam prouisionem certi benefici vacantis. in dicto dominio, precedet illum qui nondum fecit de tali beneficio sibi prouideri, per eandem rationem. l. illud. ff. ad leg. aqui. cum vulg. Quæ ratio cessat in reseruatiuo habente reseruationem specialem super certo beneficio vacaturo, cui per nouam prouisionem de illomet beneficio iam vacante non preiudicatur; quia sic in totum & perpetuo durante illa vacatione remaneret exclusus: quod esset absurdū, & contra mentem Papæ, cuius intentio non fuit præiudicare habenti specialem reseruationem super illo beneficio, ex quo de illa non fuit facta mentio. arg. c. super eo. de offic. deleg. & c. quamuis. de rescrip. lib. 6. & per hanc rationem determinant similem quæstionem domini de Rota Decis. 244. incip. Licèt de more. in nouis. Quæ ratio cessat quando beneficium est reseruatum soli papæ, & non in fauorem certæ personæ; valet enim tunc noua prouisio papæ licet de tali reseruatione non fiat mentio. prout tenet Rota decis. 877. incip. Vtrum si papa conferet in antiquis.

De secunda forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Secunda forma mandati, id est, quando pro persona incerta sed de certo beneficio scribuntur.*
2 *Electio certa persona, operatur quod sit electa industria eiusdem.*
3 *Vnio fit etiam de beneficio non vacante.*
4 *Vniones & reseruationes sortiuntur effectum cum beneficia vacant.*
5 *Clausula anteferri non extendit vim suam, nisi ad gratias sibi*

sibi similes, non autem ad maiores.

6 *Gratia vnionis differt à mandato de prouidendo.*

7 *Collatio non impedit vnionem respectu proprietatis beneficij sed suspenditur pro illo tempore eius effectus.*

8 *In mora non longi temporis modicum est praeiudicium.*

1 SEcunda forma † principalis mandati de prouidendo est, quando scribitur pro persona incerta, sed super beneficio certo. Et ista potius respicit fauorem ecclesię, quam personæ. Hinc est quòd exequutor talis mandati vices suas alteri committere non potest, nisi aliud in literis dicatur, text. est & exemplum in cap. is cui. in 2. respon. de offic. delega. lib. 6. Quia (vt dicit ibi text.) in † eligendo personam idoneam, videtur fuisse electa industria personę talis exequutoris. facit text. in cap. fin. de offic. delega. Hoc etiam ponit Decis. Rotæ 454. incip. Fuit dubitatum vtrum exeq. in nouis. Idem dico quando mandatur fieri vnio ecclesiæ vel alicui beneficio vacanti, aut mensæ episcopali sede vacante: quia istis casibus versatur principaliter fauor ecclesiæ, prout etiam in exemplo proximè præcedenti. Sed hic cadit dubium satis notabile. Pone quòd beneficium, quod venit veniendum, nondum vacet tempore quo fit mandatum vnionis, sed mandatur vniri in euentum quo rector illius cedat vel decedat.

Dubitatur nunquid eo postmodum actualiter vacante, si alius de eodem sic vacante obtinebat sibi prouideri cum clausula, Anteferri, & cum clausula non obstantiarum generali, debeat præferri in tali beneficio non obstante mandato vnionis. Dico excludendo prius vnum casum clarum, videlicet quòd si Papa iam tale beneficium vniuit & annexuit, tunc habens mandatum nouæ prouisionis excluditur, nō obstante quòd in suis literis habeat clausulam, Anteferri, quia illa (prout in superioribus dixi) præseruat habentes ius in re: quale potest dici esse illud quod fuit causatū ex dicta vnione: licet tempore vnionis beneficium illud

3 nondum vacaret. † Nam vnio potest fieri de beneficio nondum vacante. c. & temporis qualitas. 16. q. 1. & notatur in c. 1. ne sede vacan. Vnde illa verba, Cedente vel decedente rectore, licet sint ablatiui absoluti, qui aliàs conditionem

faciunt

faciunt, vt in l. à testatore. ff. de condi. & demon. & per glo. in l. cum ab eo ff. de contra. empt. tamen isto casu non stant conditionaliter, sed solum diem adijciunt, quam certum est extituram. Nam certum est quòd rector illius beneficij aut cedet aut decedet: & ita per hæc & alia motiua tenuit in simili quæstione. Oldra. consi. 223. incip. Factum tale est. Hinc inoleuit practica quando in vacantibus per obitum ponitur clausula. Et cum suspensione quarumcunque reseruationum, vnionum, gratiarum expectatiuarum, &c. dicta clausula solet cessari. † Quia reseruationes & vniones 4 eo tunc cum beneficia vacant, sortiuntur effectum, & ideo non vult Papa per nouam prouisionem derogare vnioni iam factæ per supradicta.

Sed casus dubitabilis est quando Papa non vniuit à principio, sed vniri mandauit beneficium vacaturum per cessum, vel decessum: quo casu nondum dicitur ius in re quæsitum taliter impetrante, sed solummodo ius ad rem, quod videtur tolli per clausulam, Anteferri, appositam in noua prouisione, per ea quæ in superioribus dixi. Nihilominus hoc non obstante idem puto dicendum isto casu, quod dixi in casu proximè præcedenti: quia † clausula, Anteferri, ap- 5 posita in noua prouisione, non extendit viam suam nisi ad gratias sibi similes, non autem ad maiores. arg. eorum quæ habentur in c. sedes. de rescript. & in c. qui ad agendum. de procu. lib. 6. Sed sic est † quòd gratia vnionis fiendæ est omni- 6 no dissimilis, & maior quàm sit gratia mandati de prouidendo: nam illa est perpetua, hæc temporalis: illa fauorabilis, hæc odiosa. ca. quamuis. de preb. lib. 6. illa ecclesiam seu beneficium per modum proprietatis applicans alteri ecclesiæ, vt augeatur cultus diuinus, vel ob aliam iustam & rationabilem causam. c. eam te. in fi. de æta. & qualita. & in ca. vnico. 10. q. 2. Hæc autem per modum tituli, per quem potius prouidetur personæ quàm ecclesiæ. Constat autem inter prædicta esse magnam differentiam, vt legitur & notatur in c. eum qui. de eo qui mittitur in poss. lib. 6.

Præterea aliter dicendo excluderetur in totum ius vnionis, & sic militat ratio: quia in simili vtuntur domini de Rota Decis. 254. incip. Licet de more. in nouis. Et in hanc sententiam videtur inclinare Oldra. in dicto consilio. de quo supra. Posset tamen dici, fauendo isti qui habet

nouam prouisionem, ad hoc vt dicta clausula, Anteferri, aliquid operetur; quòd vnio poterit nunc fieri, sed eius finalis & totalis effectus suspenditur pro tempore quo isti impetranti confertur beneficium, id est, durante eius vi-
7 ta. Collatio † enim quę fit impetranti beneficium in titulum, etiam si fiat vigore reseruationis papalis, non impedit vnionem respectu proprietatis beneficij: sed suspenditur pro illo tempore eius effectus, prout firmat Rota decis. 19. incip. Nota quòd reseruatio. in antiquis. Et ista pars æquitatem habet in se, videlicet vt vtraque gratia suo tempore sortiatur effectum, maximè cum habens nouam pro-
8 uisionem possit breui mori, & sic in † mora non longi temporis modicum est præiudicium. l. si debitori, ff. de iudic. Differtur enim (vt dixi) effectus vnionis ad tempus, & non perpetuo. argu. l. cum ita. ff. de condi. & demon. Sed prima pars videtur verior in puncto iuris, & propterea ad omnem dubitationem tollendam consueuit apponi in tali mãdato nouæ prouisionis hæc clausula, suspendentes quascunque vniones, &c.

De tertia forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Tertia forma mandati ponitur, id est quando scribitur pro incerta persona, de incerto beneficio, &c.*
2 *Literæ facultatis sunt fauorabiles.*
3 *Ius naturale episcopi, est conferre beneficia suæ ecclesiæ & diœcesis.*
4 *Facilius res renascitur, quam de nouo nascatur.*
5 *Differentia inter literas facultatis & mandatum de prouidendo ponitur.*
6 *Prouisus vel receptus virtute literarum facultatis, censetur authoritate ordinarij receptus.*
7 *Idem ius debet esse de termino, quod de via quæ ducit ad terminum.*
8 *Prouisus authoritate apostolica præfertur nominato per literas facultatis, non tamen per eas prouiso priori.*
9 *Papa per literas facultatis sibi manus nõ ligat, nec potesta-* tem

tem abdicat.

10 *Reges & alij laici in spiritualibus sunt nudi ministri Papa: & illa non sunt fundata in ipsis, sed vt in ministris & agentibus nomine Papa.*

11 *Is facit, cuius nomine fit.*

12 *Nominatus à nominato, causat ius preparatorium. Quod ius quæratur per præsentationem & electionem, ponitur.*

13 *Ad reseruata non possunt nominare principes, ius nominandi ex indulto habentes.*

14 *An nominatus à rege præferatur nominato per reginam.*

15 *Nominati per reges an præferantur apostolicis scriptoribus.*

Tertia forma † mandati de prouidendo est, quando scribitur pro incerta persona, & de incerto beneficio: de qua habetur in c. quamuis. 2. de præb. lib. 6. ibi dum dicit, Potestatem dedimus, beneficia sex clericorum, suorum cedentium vel decedentium authoritate nostra personis idoneis conferendi. Similis forma ponitur in c. dudum. eo. titu. & lib. Pro cuius declaratione sciendum est quòd huiusmodi literæ, vt plurimum conceduntur ordinarijs super beneficijs reseruatis, vel alias legitimè ad curiam deuolutis. Quæ propriè appellantur † literæ facultatis, & sunt fauorabiles, vt probat bonus text. in c. sicut. de præb. lib. 6. Nam per eas reducitur ordinarius ad ius suum primæuum & † naturale, conferre scilicet beneficia suæ ecclesiæ, & diœcesis. facit text. in c. ab exordio. 35. dis. & in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. iuncta l. filio quem pater. ff. de libe. & posthu. ibi, non translatus, sed redditus, &c. Et ita per istam rationem tenet Pet. de Anch. consi. 131. incip. ad exclusionem. pro quo etiam facit, quia facilius † res renascitur, quam de nouo nascatur: vt probat bonus text. in l. si testamentum. ff. de testa. Ex quibus patet quòd si scribitur sub prædicta forma, alij quam ordinario collatori, dicetur mandatum de prouidendo, & † non literæ facultatis: inter quæ longa est differentia.

Et primo, quia per literas facultatis non dicitur grauari ecclesia: & sic non habet locum dispositio. cap. mandatum. cum sua materia. de rescript. sed per mandatum de prouidendo bene grauetur, vt dicit glos. not. in c. cum aliquibus, in ver. concedimus facultatem. de rescrip. lib. 6.

Secundo differunt in alio, quia cum literæ facultatis diri
6 gantur ordinario, prouisus † vel receptus virtute earum censetur receptus autoritate ordinarij. Ex quo sequitur, quod si quis impetrat huiusmodi literas à Papa pro se, vt ordinarius habeat facultatem cōferre sibi beneficium aliàs forte reseruatum vel deuolutum, cum dicatur recipi autoritate ordinarij, & non Papæ. per dictum c. cum aliquibus (vt dixi) fortè taliter impetrans non habet necesse facere mentionem de beneficijs, quæ obtinet, iuxta dispositionem clem. fi. de offi. ordi. Contrarium tamen in hoc tenet Ioan. Mo. Arch. & Moder. in d. c. cum aliquibus. mouentur bona ratione, quę etiam mihi placet videlicet quia per tales literas remouetur impedimentum propter quod ordinarius cōferre non poterat, & sic per eas præparatur via ad obtinen
7 dum beneficium: vnde idem † ius debet esse termino quod de via quæ ducit ad terminum. l. oratio. ff. de sponf. & in reg. cum quid. in 6. cum vulg. facit etiam bona glos. in c. si apostolicæ. in glo. pen. de præben. lib. 6. Dictum ergo circa istam secundam differentiam verum est in se, licet illatio non sit vera per supradicta.

8 Ex quo dicto infero, † quòd si prouisus autoritate mere apostolica concurrit cum nominato per literas facultatis, certe apostolicus præfertur nominato. argu. c. hi qui. & ca. si à sede. de præben. lib. 6. Quod absque dubio procedit, si vtraque prouisio reperiatur facta eadem die: tunc enim neutro eorum possidente, illi cui Papa prouidit, propter eiusdem maiorem prærogatiuarum erit alteri pręferendus, vt in dictis iuribus. Sed si nominato per literas facultatis facta sit prius prouisio, tunc præfertur apostolico postea prouisio, prout tenet Pet. de Anch. consi. 215. incip. Scripsit papa. Aliàs si nominatus per talem facultatem concurrat ad præbendam vacantem cum impetrante apostolico, tunc
9 impetrans apostolicus præfertur nominato: † quia papa concedendo literas facultatis propter hoc non ligauit sibi manus, nec videtur à se potestatem conferendi abdicasse. c. dudum. de præb. lib. 6. & ita tenet Rota in antiquis decis. vlt. incip. Nota quòd vbi aliquis.

Et ista sunt notanda ad nominatos per Reges Hispaniæ virtute indulti apostolici, vt non præferantur impetrantibus seu expectantibus apostolicis nisi aliud caueatur

in indulto regum, iuxta cuius tenorem & continentiam iudicandum est c.porro. & ca.recepimus. de priuil. Ratio sumitur ex præmissis, & magis specificè ex hoc quod sequitur, videlicet quia in ista nominatione præfati † reges & alij habentes similia indulta, sunt delegati, immo potius nudi ministri papæ, iuxta illud quod dicit Ioan. An. in c.2. de præben. lib.6. quoties papa ex priuilegio transfert iura spiritualia in laicum, non execrat illa, nec sunt laico vt fundata in ipso, sed vt in ministro & agente nomine papæ, ad quod facit bonus text. quem ibi ad hoc ponderat dominus Anto. in ca. cum apostolica. de his quę fiunt à præla. Nec obstat si diceretur, ex quo sunt nudi ministri, vt supra, ergo videtur quod nominatus per eos causat ius à papa, non ab ipsis nominantibus, argu. l. si quis Titio. ff. de lega.2. Et sic potest dici nominatus per Papam, † quia is facit, cuius nomine fit, seu cuius auctoritate & mandato actus explicatur c. mulieres. in fi. de senten. excom. quia ad hoc respondetur, quòd taliter nominatus consequitur ex tali nominatione saltem facultatem ad obtinendum plenum ius in beneficio, perficiendum facto & ministerio personę ecclesiasticæ, scilicet exequutoris. Vnde apparet quod † aliquale ius præparatorium saltem causat nominatus à nominante, arg. l. oratio. ff. de spons. prout etiam dicitur in iure quod quæritur ex præsentatione patroni, quo mediante peruenitur ad institutionem. Et similiter in electione, per quam ante confirmationem quæritur ius prosequendi electionem ad obtinendum plenum ius per confirmationem superioris, vt tenet glo. ord. in c. nosti. & ibi Inno. & in c. ex transmissa. de elec. ponunt domini de Rota decis. 492. incip. Cum ad capitulum. in nouis. hoc modo intelligentes glos. in c. quando. 63. dist.

An autem † reges vigore talis indulti possint nominare ad præbendas vel dignitates reseruatas, quod non, nisi aliud exprimatur in indulto: & hoc propter decretum appositum circa beneficia reseruata, ratione cuius videtur papa voluisse habere pro illicito quicquid in contrarium fieret absque sua licentia speciali: argu. c. dilecto. ad finem. versi. nisi forte, de præbend. & quæ notat Fely. & Moder. in c. cum accessissent. de constit. Sciendum est tamen quod in Curia non derogatur indulto dictorum Regum quo

 ad

10
11
11
12
13

ad Canonicatus & præbendas graduatorum in ecclesijs cathedralibus & Metropolitanis Castellæ & Legionis, nisi ad eorundem regis & reginæ instantiam.

14 Sed quid si rex† habet indultum nominandi tot idoneas personas in tot ecclesijs, & regina habeat aliud indultum consimile? Pone quòd nominant quilibet eorum de per se ad eandem præbendam in genere, puta ad primam vacaturam in certa ecclesia: quis vel vter eorum præferatur? Dico quòd si in altero indulto teneatur, quòd nominati vel nominandi ab eo, nominatis & nominandis ab alio præferantur, tunc casus est clarus: & satis est quòd ita principi placuit. §. sed quod principi limitit. de iure natu. glo. in l. relegati. ff. de pœ. alijs cessantibus prædictis clausulis antelationum, prius nominatus per vnum, præfertur alteri postea nominato in assequutione primæ præbendæ vacantis. prout sentit Rota decis. 8 8r. incip. Papa. in antiquis.

15 Sed an taliter† nominati per reges præferantur scriptoribus apostolicis, vel alijs officialibus? & in hoc non potest dari certa responsio, quia inspiciendus esset tenor indulti & priuilegiorum, & iuxta illum iudicandum. d. ca. accepimus. de fide instru. & c. porro. de priui.

Pridie tamen fuit iudicatum in Rota pro nominato per Regem Hispaniæ contra scriptorem apostolicum, propter clausulas fortiores contentas in indulto concesso regibus Hispaniæ per Alexan. Papam vj. in quo voluit quòd nominati per indultum, præferantur omnibus alijs, exceptis decem familiaribus suæ sanctitatis in cancellaria describendis. Et licet idem Alex. concesserit scriptoribus apostolicis prærogatiuas descriptorum, non tamen censetur voluisse eos præferre nominatis per indultum, arg. c. tibi qui. de rescrip. lib. 6. & c. super eo. de offi. deleg. cum similibus.

De quarta forma mandatorum. De prouidendo.

S V M M A R I V M.

1 *Quarta forma mandati, id est quando datur exequutor post ordinarij negligentiam.*

2 *Ordinarius lapso termino non potest prouidere quamuis*

res sit integra.

3 *Ordinarius semel exclusus non potest vlterius variare.*

4 *Episcopus quandò excluditur à facultate iterum nominandi.*

Q Varra forma † principalis est, quando datur exequutor ad prouidendum post negligentiam ordinarij, qui debet facere mandatum siue præceptum illi ad cuius collationem taliter scribitur, vt intra certum terminum competentem prouideat impetranti: quo elapso, & illo in negligentia existente, extunc in ipsum exequutorem transfertur potestas prouidendi, vt est casus in c. si capitulo. de concess. præb. lib. 6. Ex hoc apparet, quòd exequutor datus sub prædicta forma differt ab exequutore dato simpliciter ad prouidendum, in hoc, quia primus debet requirere prius ordinarium, antequam possit ipse prouidere, vt patet ex præmissis. Secundus potest per se absque aliqua requisitione ordinarij mandatum apostolicum exequi, vt sentit Inno. & expressius tenet hoc Panor. in c. super eo. de offic. delega.

An autem lapso † termino re adhuc existente integra, possit ordinarius purgare moram, si velit parere mandato (vt supra) sibi facto? Innoc. in c. proposuit. de conceff. præben. tenet quòd non, argu. c. literas. eo. titu. & l. mancipiorum. ff. de opti. lega. pro quo facit, quia non debet posse ordinarius lapso iam termino vlterius variare in præiudicium exequutoris, cui honor est facere prouisionem, & fungi in hoc vice Papæ, arg. c. præcipimus. 93. dist. hoc etiam videntur sequi Moder. in d. c. si capitulo. Quæ determinatio procedit maximè eo casu, quando exequutor lapso termino pronuntiauit se solum debere exequi, quia (vt dixi) † ordinarius semel exclusus, non potest vlterius variare, ad quod bene facit quod dicunt domini de Rota, decis. 35. incipien. Nota quò vbi episcopus. in antiquis. Quòd † per nominationem semel factam de aliquo excluditur episcopus à facultate iterum nominandi, quamuis primo nominatus renuntiet nominationi de se factæ, argu. l. apud Aufidium. ff. de opti. lega.

De quinta forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Quinta forma mandati de prouidendo, id est quando mandatur exequutori prouidere in euentum alicuius conditionis.*

2 *Prouisus ante conditionis purificationem præfertur: quod duobus modis limitatur.*

1 Quinta † forma est, quando datur exequutor ad prouidendum in euentum alicuius conditionis, puta si ad id accesserit episcopi & capituli assensus, aut alia consimilis. Et tunc pari modo potestas huiusmodi exequutoris suspenditur in euentum illius conditionis, in tantum quod si interim aliquis alius obtineat prouisionem pure à papa, erit præferendus primo: vt probatur in c. si pro te. de rescript. lib. 6. per quem text. similem quęstionem determinat Old. consi. 233. incip. Cre-
2 do de iure. Vbi dicit † quod impetrans in forma speciali præfertur illi qui impetrauit in forma pauperum in beneficio vacante ante purificationem conditionum, de quibus in literis pauperum. Et ratio est secundum eum, quia in potestate illius videlicet superioris, ex cuius facto ius causabatur, fuit impedire illud ante purificatas conditiones. l. qui balneum. in 2. respon. & in l. qui potior. ff. qui pot. in pig. hab.

Prædictam tamen illationem quam feci supra in prin. istius formę, in ver. in tantum, &c. intelligo sane, & declaro dupliciter. Primo procedat, nisi in literis primi conditionalibus esset clausula retrotractatiua, videlicet perinde ac si die datæ præsentium præbendam eidem vel beneficium contulissemus. Et isto casu sequuta purificatione conditionis primus debet præferri secundo pure impetranti: quia prouisio primi propter subsequutam purificationem, prouisio in quam ex post eidem per exequutorem facta, perinde habetur ac si tempore datæ facta fuisset, prout tenent domini de Rota. decisio. 383. incip. Si papa. in nouis. Hoc etiam tenet Cardi. in d. clem. cum ei quem. de concess. præben.

ben.ita limitando dispositionem illius tex.propter verbum, perinde, &c.

Secundo eam intelligo & declaro vt procedat nisi prius habens gratiam conditionalem impetrasset certum corpus beneficij:quia tunc præfertur secũdo impetranti illud idem beneficium ante euentum conditionis primi,quamuis iste secundus, impetret illud pure, dummodo in sua impetratione non fecerit mentionem de prima gratia illius primi, licet conditionali: ad quod facit bonus tex.in c.ex parte.1. de offic. deleg. vbi secundum communem lecturam vtraque gratia erat specialis, quia referebatur ad idem corpus beneficij: & tamen papa ibi dicit,quod si memor fuisset se scripsisse pro primo,non concessisset gratiam secundo: & ita in terminis per illum text. tenuit Dominic. consi.106. incip. Super primo dubio.quicquid dicat Card.in d.clem. cum ei quem,quia primum est verius.

De sexta forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Sexta forma mandati ponitur.*
2 *Gratia legati per papam confirmata, dicitur papalis.*
3 *Legatus non potest dare ius ad vacaturum.*
Legatus non reseruat beneficium iuris patronatus laicorum.
Solus papa sanat nullitates a iure positiuo prouenientes.
Sanat papa,quando ex certa scientia quod nullum est confirmat.
5 *Mandatum legati expirat eo mortuo,si res est integra.*
6 *Mandatum legati non necessitat canonicos ad recipiẽdum aliquem contra statuta & priuilegia ecclesiæ.*

SExta forma † est, quãdo datur exequutor ad prouidendum iuxta, vel secundum formam literarum legati, prout quando † gratia legati confirmatur per papã in forma speciali: quo casu censetur gratia papalis.c.si apostolicę.de præb.lib.6.Ex qua cõfirmatione sequitur iste effectus, ꝙ si gratia legati est nulla, 1 2

vt quia simpliciter promisisset primum vacaturum & non
3 per viam seu modum reseruationis,& sic nulliter,† cum legatus non possit dare ius ad vacaturum, vt dicit gloss. in c. si eum de præben. lib. 6. per. c. dilectus filius. 1. eodem titu. in antiquis. vel quia reseruasset in fauorem alicuius beneficij iuris patronatus laicorum, quod facere non potest de iure communi. c. dilectus. de offic. leg. cum concor. his vel similibus casibus gratia legati existente nulla, si Papa ex certa scientia scribat sub forma præmissa, tunc gratiam nullam firmam & validam facit; quia(vt dixi)iam censetur gratia papalis. ipse enim † solus potest sanare nullitates prouenientes à iure positiuo. c. de transac. cum ibi nota.
4 Sanat autem siue sanare intelligitur eo ipso quòd confirmat ex certa scientia gratiam nullam, argumento eorum quæ notãtur in c. 2. de schisma. & in l. quidam consulebant. ff. de re iu.

5 Sequitur & alius effectus ex huiusmodi literis. † Nam licet mandatum legati de prouidendo super certo beneficio vacante, expiret ipso iure legato moriente, re integra, vt per Ægidium conclu. 543. incip. conclusio. & c. præseruatur tamen & non expirat, quando Papa scribit in forma premissa. Pari modo licet mandatum legati re integra expiret, nedum per eius mortem (prout dicit Ægidius) sed etiam finito legationis officio, quando ad collationem vacantis pro cessuum non extitit: non expirat tamen quando Papa confirmat talem gratiam scribendo vt supra, secundum glo. in dicto cap. si apostolicæ.

6 Tertius effectus est, nam † mandatum legati non potest necessitare canonicos ad recipiendum aliquem contra statuta ecclesiæ & ipsius priuilegia, vt per glo. not. in c. pro illorum de præben. & ponit Panor. in c. cum M. Fer. in glo. super ver. vltra numerum. in fi. de constitu. Illis tamen per literas Papę sub forma præmissa derogatur per rationes de quibus supra.

De septima forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 Septima forma mandati ponitur.

2 Exe-

2 *Executor ad prouidendum de Canonicatu, & prabenda, an de illis possit prouidere antequam vacent.*

3 *Papa non presumitur rumpere certum Canonicorum numerum.*

4 *Executor non confert, nec reseruat certum beneficium antequam vacet, bene tamen reseruat incertum.*

SEptima † principalis forma est, quando mandatur executori, vt illi pro quo scribitur, prouideat de canonicatu, & præbendam eidem conferat cum primum eā vacare contigerit iuxta ea quę habentur in c. abbatem. de rescrip. Pro cuius declaratione notandum est, quia secundum aliquos solet poni in huiusmodi mandato, vt prouideat de canonicatu statim, prout ponit gl. quæ vtitur his verbis in hac forma. in c. si clericus. in ver. postea. de pręb. lib. 6.

2 Vnde non immerito potest dubitari, quid si in literis non exprimantur illa verba, De canonicatu statim, † an executor possit conferre canonicatum impetranti, antequam vacet.

Circa quod sunt variæ opiniones, sed finaliter standum est stilo curiæ, qui habet, vt executor possit de canonicatu prouidere in tali casu, sed ita demum quando in literis adest clausula videlicet, Non obstante certo canonicorum numero, alias minime, quia in dubio Papa † non præsumit voluisse rūpere certū numerū in alia ecclesia, nisi aliud exprimat. sec. Cōpost. in c. eā te de rescrip. Nihilominus Dominicus & Pet. de Anch. quos simpliciter refert & sequitur Francus in d. c. si capitulo. tenent procedere prędictam conclusionem de mero iure, quamuis stilus id nō haberet. Mouentur ista ratione, quia quando in literis aliud non exprimitur, non videtur includi ecclesia habens certum numerum. c. pro illorum, de pręben. Consequenter non potest executor tali casu prouidere de canonicatu in ecclesia numerata, ex quo literæ illam non includunt, arg. c. si. de prębend.

Quid autem † econuerso, an executor possit conferre præbendam antequam vacet? Dico quod certam conferre non potest, nec aliquem processum super ea facere, vt prob. in c. ne captandæ. ver. quod si fecerit. de concess. pręben.

præbend.libr.6.vbi probatur, quod si executor ad prouidendum, expectanti de beneficio vacaturo certum beneficium nondum vacans suæ prouisioni reseruet, inhibe atque, &c. talis reseruatio & processus inde secutus non valent ex defectu potestatis ipsius executoris,qui non potest reseruationem facere super certo beneficio nondum vacante. Et ideo huiusmodi sua reseruatio tanquam nulla non afficit illud beneficium quo minus eueniente vacatione possit ordinarius de illo disponere,vt est casus rotundus in d. c. ne captandæ, quem tex. ad hoc vltimum dicit esse sing.Rom.consi.325.incip.Circa primum.in 3.col. Sed primum vacaturum bene potest in genere reseruare: & secundum siue etiam vlterius, si hoc illi competit ex beneficio literarum:vt dicit text. in c.executor. de concesf.pręb. lib. 6. Ratio differentiæ inter prædicta ista est,quia primo casu timetur sub est votum captandæ mortis illius,cuius præbenda seu beneficium sic in specie reseruatur:quæ ratio cessat in secundo casu,vt patet in dictis iuribus, & ponit Ægidius in simili casu concl.588.

De octaua forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Octaua forma mandati ponitur.i.quãdo executor datur ad compellendum ordinarium vt prouideat.*
2 *Inuestiura quæ fit de beneficio non procedente collatione, habet vim collationis.*
3 *Inductio in possessionem beneficij, an operetur collationem.*
4 *In quibus differt executor ad prouidendum, ab executore ad compellendum.*
5 *Quando Papa dat executorem ad prouidendum, dicitur adimere potestatem conferendi ab ordinarijs secus si ad compellendum solum.*
6 *Quando valeant gesta contra mandatum Papæ.*
7 *Decreti irritantis virtus ponitur.*
8 *Decretum irritans ligat etiam ignorantes, sed non quo ad pœnam.*

Sub-

9 *Subexecutor an debeat esse qualificatus.*
10 *Nudum ministerium potest simplici presbytero. aut cleri co demandari.*
11 *Executores ad compellendum dicuntur nudi ministri, & executores meri.*

OCtaua † forma est, per quam deputantur executores ad compellendum, puta quando datur executor vt compellat ordinarium ad faciendũ quod sibi mandatur. Ad cuius euidentiam sciendum est quod executor taliter deputatus non potest prouidere seu instituere, sed solummodo excommunicare obedire nolentes, vt dicit glo. & latius doct. in c. abbatem. de rescrip. Item non potest in possessionem mittere, secundũ gl. ibi. Ratio est, quia inducendo in possessionem, per indirectum & in quandam consequentiam prouideret, iuxta illud quod notant Compost. & Ioa. And. in nouella in c. trãsmissa. de ele. dicentes † quod inuestitura quæ fit de beneficio non pręcedente collatione, habet vim collationis: ad quod bene vim facit tex. in c. pro illorum ibi, inuestiuit. de præb. Istud idem tenet Rot. in consil. 337. incip. Quo ad primum. Ratio horum est, quia ad positionem sequentis, ex præsumpta intentione illud agentis sequitur positio necessarij antecedentis. l. ad rem mobilem. iuncta l. ad legatũ. ff. de procur. Sed sic est † quod inductio in possessionem canonicatus & præbẽdæ seu alterius beneficij, non potest canonicæ fieri absq. eo quod præcedat canonica collatio & institutio. vt in regula prima, lib. 6. Ergo sequitur quod talis executor ad compellendum, qui prouidere non potest (vt dixi) non potest etiam inducere in possessionem virtute sui mandati nisi aliud in eo dicatur. 1 2 3

Et ex prædictis † patet vna differentia inter executorem ad prouidendum, & illum qui datur ad compellendum: nã iste prouidere non potest, nec in possessionem inducere, vt supra; sed ille bene potest. 4

Est & alia differentia: nam per solam præsentationẽ mãdati de prouidendo, factam per executorẽ ad prouidendum capitulo & canonicis ad quos prouisio spectat, seu alteri ordinario collatori, afficitur præbenda, ita vt si alteri conferatur,

ratur non valeat collatio seu prouisio, quamuis executor non fecerit aliquam inhibitionẽ vel reseruationẽ: vt est casus in d c.si capitulo.præallegato. Qui effectus non sequitur ex præsentatione literarum quam facit executor ad compellendum.vt probatur in c.si soli ordinario. de cõcess. præb.lib. 6. Et hoc modo concordantur illa duo iura, quæ prima facie videntur contraria.Ratio autem illius diuersi iuris ponitur per glo.in d.cap. si capitulo in ver. exequatur.

5 videlicet quia eo casu quo † dat Papa executorem ad prouidendum, videtur ad se vel ad suum executorem aduocare dispositionem beneficij illius, & per consequens adimit illam ordinario arg.c. vt nostrum.de appel. At quando dat executorem ad compellendum, cessat penitus prædicta ratio, & valet tunc collatio alteri per ordinarium facta non obstante mandato Papæ, vt ibi ad quod benefacit glo.in cl.

6 1.in ver. inhibentes. de iure patr. quæ dicit † valere gesta contra mandatum Papæ per eum, qui alias circa illud habet iurisdictionem ex se scilicet contra faciens veniat puniendus per iura præallegata.

Hoc tamen intelligo verum, nisi in mandato executoris ad compellendum Papa apposuisset decretum irritans:quia per hoc ligantur manus ordinarij etiam ante præsentationem talis mandati, vt notatur in d. c.si soli in glos. super ver.contra ipsam.Videtur † enim superior apponen

7 do decretum habere pro illicito omne quod in contrarium fieret per inferiorẽ etiã ignorantẽ.c.dilectio.vers. nisi forte de præb. & in c. pe. eo.tit.lib.6.Facit ad hoc quod in simili dicitur. q̃ licet noua constitutio non liget nisi post duos mẽses à die publicationis, vt in auth. vt factæ no.const.& per gl.in c.2. in fine.de cõst.legitur.& notatur in c. nouerit. de

8 sent.exc.tamen si noua constitutio habet † decretum irritans,statim ligat etiam ignorãtes,propter naturam decreti: & in hoc decretum ipsum nõ imitatur naturam constitutionis cui apponitur: vt sentit glos. in c.1.in ver.referri.de cons. præb.lib.6.cum aliis per Philippum Fran. super.data eiusdem lib.quicquid in hoc dicat glo. in proœ.Clementinarum in verb.de cætero.

Intelligo tamen sane istud vltimum dictum,videlicet vt propter naturam decreti appositi in constitutione altere-tur natura constitutionis vt statim liget etiam ignorantes intel-

intelligo (inquam) procedere quo ad nullitatem actus qui in contrarium geritur, sed non quo ad pœnam, quæ non ligat ignorantes, vt vult gio. not. in ver. ex nunc. in clem. 2. de hæret. idem notat Lappus Abb. in cle. 1. de elec. & Pau. in proœ. Clem. 5.

Reperitur alia differentia, & sic tertia inter prædictos executores: nam illi qui dantur ad prouidendum, debent esse qualificati prout requirit c. statutum. de rescri. lib. 6. quia vt plurimum tales executores dantur cum clausula videlicet, Vocato dicto A, & alijs qui fuerint euocandi, &c. maxime quando beneficium super quo scribitur, est, iam plenum. quo casu sunt veri iudices: quia debent procedere vocata parte, & cum causæ cognitione c. exhibita: de iud. Consequenter in talibus executoribus habet locum dispositio dicti c. statutum. tam quo ad personas quam quo ad loca, prout expresse firmat decis. Rotę in nouis. 370. incip. ex hoc & propter primum. Idem † procedit in subexecutore, cui non potest committi aliquid quod requirat causę cognitionem, cum potestate assumendi officium iudicis, nisi sit qualificatus, vt supra, prout p[illegible] nit alia deci. 100. incip. Nota quod executor, in antiquis. Nedum † autem ministerium simplici presbytero aut clerico potest demandari, secundum dominos vbi supra. arg. l. statu libera. §. fi. ff. de statu libe. At cessant prædicta in executoribus qui dantur ad compellendum: † quia tales sunt nudi ministri & meri executores in compellendo ordinarium, & per hoc potest dici, quod in eis non vendicat sibi locum dispositio dicti c. statutum. Et hoc modo intelligo vnam decis. in nouis. 469. incip. Si in forma. quamuis pręfata decis. videatur innuere idem in executoribus ad prouidendum: quod satis possset procedere in executore simpliciter dato ad prouidendū de beneficio iam vacante, & per neminem occupato: alias si haberet assumere partes iudicis, tunc procedere quod superius dixi. Ex hoc modo possunt reduci ad concordiam præfatę decisiones.

9

10

11

De no-

De nona forma mandatorum De prouidendo.

SVMMARIVM.

1 *Nona forma mandati .i. executorum qui dicuntur misti.*
2 *Executor mistus nihil facit ante literarum præsentationē.*
3 *Appellatur ab executore misto, non à mero.*
4 *Compositum ex duobus simplicibus assumit naturam simplicis dignioris.*
5 *Executor mistus debet esse qualificatus.*

1 NOna forma † est executorum qui dicuntur misti videlicet partim ad prouidendum, & partim ad compellendum, prout quando datur executor qui illum pro quo scribitur, in canonicum recipi faciat per ordinarium vel capitulū: & de præbēda si qua vacat, alioqui de vacatura prouideat. Iste executor ideo dicitur mistus, quia in aliquo participat de executore ad prouidendum, & in aliquo participat de executore ad compellēdum. Nam sicut executor ad prouidendum nihil facere potest ante pręsentationem literarum, vt notat Ioan. Andre. in c. duobus. de rescrip. lib. 6. cum multis alijs iuribus, quę allegat dec. Rotæ in nouis. 459. incipien. Circa tertium: eo-
2 dem modo † executor mistus non potest exequi gratiam, nec aliquē processuū fulminare ante præsētationē literarū vt probat tex. iuncta glo. & ibi Arch. in c. tibi qui eo. tit. & qui textus ponit formam executoris misti.

Secundo conuenit cum illo, quia sicut datus ad prouidendum debet esse qualificatus, vt superius dixi in forma præcedenti, & ita & iste mistus, quia non habet nudum mi-
3 nisterium, vt prædixi facit ad hoc bonum simile. † Nam licet à mero executore sententiæ non appelletur regulariter. l. ab executore. ff. de appel. tamen à misto bene appellatur, eo quod tunc non habet nudum ministerium, sed procedit ab executionem cum aliquali causæ cognitione, iuxt. nota in c. quo ad consultationem. de re iud. & in l. ab

exe-

executione. C. quorum appel. non recip.

Præterea † compositum ex duobus simplicibus assumit naturam simplicis dignioris, vt probatur in cap. per tuas. de arbit. & patet ex notatis per glo. fi. in c. vnico. de iure pat. lib. 6. vbi dicit quod laicus patronus propter ecclesiā seu clericum compatronum habet sex menses ad præsentādum. facit c. quod in dubijs. de consec. eccl. vel alt. ex quibus patet † quod executor missus debet esse qualificatus sicut executor ad prouidendum.

Participat tamen etiam cū executorem ad compellēdū: nam sicut per solam præsentationem literarum facta executori ad compellendum, non afficitur præbenda, nisi concurrat aliquid eorum quæ statim subijciā, ita & in isto misto requiritur vnum de quatuor, vt inducatur affectio, vide licet quod ordinario collatori intimetur per istum executorem, quod vult præbendam seu beneficium conferre: aut ꝙ illud sibi reseruet, seu quod illi interdicat illius collationē siue quod decretum interponatur, vt est casus in c. tibi qui. de resc. lib. 6. cum ibi notatis.

De vltima forma mandatorum de prouidendo.

SVMMARIVM.

1. *Exequutores gratiarum deputare possunt subexequutores.*
2. *Delegati principis possunt subdelegare.*
3. *Subexequutor debet esse clericus.*
4. *Laicus non potest esse subexequutor.*
5. *Sol⁹ papa dat laico puro potestatē prouidēdi de beneficijs.*
6. *De iure communi non potest deputari subexequutor incertus, bene tamen de stilo & consuetudine.*

DEcimo & vltimo, pro declaratione præmissorum dubitari potest de aliquibus, & primo vtrum executores huiusmodi gratiarum possint committere executionem alijs, faciendo eos subexecutores, de quibus, item sub qua forma. Ad primum dico † quod possunt facere sub executores, quia habent iurisdictionem delegatam

nam

nam eorum materia ponitur in tit. de offic. deleg. vt patet in c. si super gratia, & in c. is cui. de offi. deleg. li. vj. Ex quo datur intelligi, quod sunt delegati, per illud quod dicit gl. 2 † sunt delegati principis, possunt subdelegare, l. à iudice. C. de iudi. & in c. cum causam. de appel.

Qui autem & quales possunt esse subexecutores in vim 3 clausulæ. Cæterum, dico † quod debent esse clerici: & licet vna deci. 99. inci. Nota quod executor in antiquis videatur requirere quod sint presbyteri seu curati, tamen secundum stilum curiæ satis est quod sint simplices clerici, prout attestatur alia decisio 369. inci. Si in forma in nouis. Ex quo in 4 fero quod purus laicus † non potest prouidere tamquam subexecutor in vim clausulæ, Cæterum, quia laicis de rebus spiritualibus nulla est attributa facultas. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. c. decernimus. de iud. & in c. fi. de reb. 5 eccl. non ali. Solus † enim Papa & non alius potest dare puro laico potestatem prouidendi de beneficio, per illud quod notantur in §. verum 32. di.

Ad vltimum, sub qua forma deputantur sub executores. Respondeo quod in hoc stilus discrepat à iure, quia 6 † de iure communi executor non potest subdelegare executionem genraliter omnibus qui fuerint requisiti qđ procedit, siue dicamus huiusmodi subexecutores esse iudices, siue procuratores, seu defensores aut executores: quia omni casu non valet talis generalis subdelegatio prout expresse firmat L. app. allegat. 127. incip. A hastalius canonicus. Idem tenet Dom. consl. 75. incip. In causa magistri, &c. De stilo tamen & consuetudine aliter seruatur, quia mandatur generaliter Abbatibus, Præpositis, Arch. &c. qui quidem stilus præualet iuri communi, iux. iura vulga.

Dictum est hactenus de varijs formis literarum beneficialium circa gratias expectatiuas, & mandata de prouidendo: dicendum est modo de secunda parte principali huius operis, videlicet, De Qual. & stat. Beneficiatorum.

De qualitate, & statu Beneficiatorum.

SVMMARIVM.

1 *Multæ & variæ sunt qualitates beneficiorum ecclesiasticorum.*
Qui dicit beneficium esse simplex, non habet probare quod non sit curatum.
2 *Nullum beneficium habet curam, nisi habeat populum vel clerum.*
3 *Simplicia seruitoria benficia quæ dicantu.*
4 *Præstimonia quæ dicantur.*
5 *De præstimonijs an sit mentio facienda, & an illa sint beneficia.*
6 *Pluralitas beneficiorum simplicium an sit de iure permissa.*
7 *Beneficia quæ requirunt residentiam, sunt incompatibilia.*
8 *Quando pluralitas simplicium residentiam requirentium sit prohibita, & quando non.*
9 *Incompatibilitas circa beneficia dupliciter consideratur.*

VT sciri possit quę & qualia beneficia includantur in huiusmodi literis beneficialibus: item quę sint compatibilia & quæ non: Sciendum est † 1 multas & varias esse qualitates ecclesiasticorum beneficiorum: nam quædam sunt simplicia, prout sunt illa quæ non habent populum vel clerum, & hoc de iure communi. Hinc est quòd asserenti beneficio curam non imminere, nõ incumbit probatio talis negatiuæ: quia de iure ita est, † quod nullum beneficium habet curam, nisi habeat po- 2 pulum vel clerum, vt dicit Ægidius concl. 676. incip. Si im- 675 petrans. Horum autem simplicium quædam sunt mere simplicia alia simplicia † seruitoria, prout quando habent ali- 3 quod onus annexum, puta dicere missam, vel iuuare presbyterum curatum in canendo, & alijs similibus, arg. ca. significatũ, de præben. vbi dicitur quod præbendæ erat onus annexum, quod eam obtinens teneretur quotidie celebrare missam de sancta Maria. Faciunt not. in cl. 1. de offi. vic.

4 Nonnulla † appellantur præstimonia, que & ipsa sunt beneficia ecclesiastica, prout tenet Ioan. And. in c. postulasti. de rescript. ad quod facit bonus tex. in c. fin. in princip. de conces. præb. lib. 6.

5 Ex quo infertur, quod † de illis etiam debet fieri mentio in impetrationibus beneficiorum, sicut de beneficijs, vt per Ioa. Cal. in c. in nostra. de rescrip. & per Pau. in cle. 2. de offic. ordin. Licet contrarium teneat idem Ioa. And. in ca. vnico. de rer. permu. lib. 6. dicens quod præstimonia non sunt beneficia ecclesiastica, sed quædam stipendia, de quibus non est necesse facere mentionem in rescripto beneficiali. Idem sentit Oldr. consil. 139. alias. 163. in tit. de rescript. Reperio tamen quod hanc contrarietatem reducit ad concordiam Domin. consilio. 89. incip. vacante Archi diaconat. in fi. vbi dicit considerandam esse naturam præstimoniorum: nã si præstimoniũ datur in titulum perpetuum & habet annexum aliquod obsequium spirituale, ita quod intitulatus in eo arctatur ad seruitium ecclesiasticum, dummodo illud sit tale quod non possit expediri per laicum, tunc istis concurrentibus dicitur beneficium ecclesiasticum & de eo debet fieri mentio specialis, sicut de alijs beneficijs c. ad aures. & cap. si proponente. de rescript. c. non potest. & cap. si motu proprio. de præbend. in 6. Aut consistit in sola temporalitate, & nullum seruitium spirituale habet annexum, & tunc procedit prima opinio.

6 Dubitatur modo, † an pluralitas horum simplicium sit permissa de iure: quod est vtile scire ad multa, præcipue propter clausulam, Volumus autem, quæ apponitur in literis expectatiuis propter beneficia incõpatibilia. In hoc dubio doctores reperiuntur varij: nam alij tenent quod sit prohibita: quia cum de iure communi beneficiũ etiam minimum requirat residentiam. c. conquerente. de cleric. non residen. & † beneficia quæ requirunt residentiam, sint

7 incompatibilia: ergo sequitur ꝙ pluralitas etiam simpliciũ est prohibita de iure, nisi obtineatur dispensatio. & ideo dicit gl. in c. dudum. in ver. retinere. de electio. quod qui habet plura beneficia, quorum alterũ per se sufficeret, nõ potest sine mortali peccato retinere aliud sed dispensatio red dit licitum, quod erat illicitum. Verior tamen videtur esse distinctio domini Anto. de Butri. in clem. gratiæ. de rescri.

quam refert & sequitur. Domin. in c. gratie. eo tit. lib. 6. videlicet, Quod† aut beneficia requirunt residentiam de iure communi, consuetudine, vel statuto: & tunc pluralitas talium est prohibita. Aut ius, consuetudo, vel statutum disponunt quod non requirant residentiam, & in his pluralitas est permissa, etiam si redditus sint pingues, dummodo in altero deseruiatur per sufficientem substitutum in onere si quod habet, assignata sibi congrua de redditibus ratione. c. eam te. de æta. & qualit. Aut statutum vel consuetudo nihil disponunt de residentia: & tunc quia (vt dixi) de iure commmuni beneficium etiam minimum requirit residentiam, pluralitas censetur prohibita de iure nisi adsit dispensatio, vt supra: vel nisi sunt talia beneficia, quę non cõferuntur in titulum, sed in stipendium, puta pro sustentatione pauperum clericorũ: in quibus non requiritur aliquã residentia. Hinc est quod clerici coniugati possunt illa retinere, vt est casus multum not. in c. si qui vero sunt clerici. 32. di. & ideo de talibus beneficijs non est necesse in impetratione facere mentionem, vt vult vna decisi. in antiquis 232. quam refert Io. Milius in ver. gratiam beneficij impetrans. Ex quibus apparet, quod habere plura simplicia in titulum sine dispensatione, regulariter est prohibitum de iure, nisi cautum esset expresse, quod non requirant residentiam, vt supra. Et ne videatur hoc mirum, quod simplicia etiam beneficia sint incompatibilia de iure, cum vsus & experientia se habeat in contrarium, ideo sciendum est quod† incompatibilitas potest duobus modis considerari. Vno modo dicuntur illa beneficia incompatibilia, quę simul licite & sine peccato absque dispensatione teneri non possunt: & hoc modo plura simplicia in titulum dicuntur incompatibilia, vt superius dixi, dummodo alterum per se sufficiat, iuxta dictum Hieronymi transsumptiue in c. 1. 44. di. dum inquit, Tibi dico (ô sacerdos) de altari viuere, non luxuriari permittitur alias est genus negotiationis, & turpissimum vitium auaritiæ: quod detestatur idem Hiero. in epistola ad Rusticum, transsumptiue autem in c. diaconi. 93. dist. dum dicit, Ex quo in ecclesijs, sicut in Romano imperio creuit auaritia, & perijt lex de sacerdote, & visio de propheta.

8

9

Sed curiales hæc non bene seruant, imo multi de pa-

trimonio Iesu Christi ditari retrocedunt, vt dicit tex. in c. cum ex eo. de electio. li. 6. & omnes sumus in eadem damnatione. Circa tamen sublimes & literas personas huiusmo di pluralitas facile esset toleranda, per illud quod dicit tex. in c. de multa. in fin. de præben.

Alio modo & secundo casu illa dicuntur beneficia incompatibilia, per quorum vnius assecutionem aliud vacat, dicto. c. de multa. Vbi disponitur quod quicumque habēs beneficium curatum, vel dignitatem, aut personatum etiā non curatum, si recip. secundum tale, vacat primum ipso iure. Et idem est, si recipiat alterum de his prohibitis simul cum alio. Vnde si habens personatum recipit dignitatem vel beneficium curatum, aut è conuerso, vacat primum, vt ibi. & in c. 1. de consuetu li. 6. vbi additur idem de officijs perpetuis, vt quis non possit retinere plura simul sine dispen satione: & de tali incompatibilitate intelligitur illa clausula. Volumus autem, &c.

Incompatibilitatis ratio.

SVMMARIVM.

1 *Circa incompatibilitatem considerantur quatuor tempora. Canonicatus & Capellani in eadem ecclesia non sunt in compatibilia, cum sint difformia.*
2 *Per assecutionem secundi simplicis beneficij sub eodem tecto non vacat primum ipso iure.*
3 *In literis fiat mentio de Canonicatu & prebenda.*
4 *Papa in dubio præsumitur conformare se cum dispositione iuri communis.*
5 *Sufficit facere mentionem de prebenda.*

1 CIrca istam incompatibiliratem † considerantur quatuor tempora, prout eleganter prosequitur Cardin. consilio. 3. incipien. Domina, &c. vt ibi latius per eum: vbi etiam concludit quod canonicatus & capellania non sunt incompatibilia de iure in eadem ecclesia, accipiendo incompatibilatem secundo modo: & ideo habens capella-

niam

niam si consequatur canonicatum ibidem, per † assecutionē alterius primum non vacat ipso iure, cum sint difformia. faciunt notata per docto. in d. c. 1. de consuetu. & in c. cum iamdudum. de preben. Puto tamen ego quo cadunt sub prima incompatibilitate: quia negari non potest quin canonicus præbendatus dicatur beneficiatus, vt colligitur ex vna decis. in nouis. 445. incip. Si legatus. Et ideo si habet sufficientem prębendā, tali sufficientia, de qua per glo & doct. in c. cum adeo. de rescrip. & in c. de monachis. de præbend. non poterit absq. dispensatione retinere eam licite & sine peccato vna cum alio beneficio.

Hinc dicunt docto. quod canonicus † impetrans beneficium facta mentione canonicatus tantum & non præbendæ, nulliter impetrat: quia potest esse quod sit canonicus non præbendatus: ideo supplicatio sua non informat plene Papam, qui forte non concessisset aliud beneficiū obtinenti prębendam, si de præbenda fuisset expressum, cū sint in compatibilia primo modo, vt supra dictum est Papa † autem in dubio pręsumitur conformare se cum dispositione iuris cōmunis. c. causam quæ. de rescri. & in c. proposuit. de concess. præbend. & istam conclusionem firmat Panor. & Moder. in c. cum adeo. de rescrip. & Decis. Rotæ. 459. inci. quidam habens in nouis. Quod verum est, procedit secundum Compilatorem ibidem de Canonicatibus & præbendis distinctis. Secus in non distinctis, & præsertim in prębendis consecutiuis, quas quis consequitur eo ipso quod Canonicatum adipiscitur c. fi. de conces. præb. lib. 6. Idem de portionibus præbendalibus: in quibus casibus prębendę censentur annexæ canonicatibus, & sunt de iuribus & pertinentijs ipsorum, de quibus necessarium non est facere mentionem, arg. c. super eo. de prebend. lib. 6. Quid autē † econtra, vtrum sufficit facere mentionem de præbenda, & tacere canonicatum? Domini de Rota antiquitus tenuerunt quod sic, vt ponit decis. 547. incip. Etrum canonicus. & alia in antiquioribus. in tit. de præbend. secunda in ordine. quia isto casu cessat ratio retrahens Papam à concessione, quæ militat in casu pręcedenti.

3

4

5

De qualitate beneficiorum quæ sunt curata.

SVMMARIVM.

1 *Cura consideratur dupliciter, large videlicet & stricte, quæ declarantur.*
2 *Beneficium quod dicatur curatum.*
3 *Beneficium quod alias fuit curatum, non dicitur incompatibile, si actu non habet parochianos.*
4 *Actus sepeliendi non facit dici ecclesiam curatã, nec actus baptizandi.*
5 *Actus baptizandi quandoque licite per laicum exercetur.*
6 *Cura etiam fori pœnitentialis non per laicos sed clericos potest præscribi.*
7 *Quæ requirantur vt beneficium dicatur curatum.*
8 *Fratres mendicantes non possunt dici curati.*
9 *Exercens curam nomine alieno non dicitur curatus.*
10 *Per mortem vicarij perpetui ecclesia dicitur vacare.*
11 *Si duo instituantur in ecclesia parochiali, neuter censetur curatus.*

Circa secundum qualitatem beneficiorum quę sunt curata, sciendum est, quòd cura † potest 1 considerari dupliciter, videlicet large & stricte, vt ponit Inno. in cap. cum satis. de offic. archidiac.

Large cura dicitur potestas fori contentiosi, prout est suspendere, excommunicare, absoluere, visitare, & alia huiusmodi, quę tẽdunt ad correctionem morum. c. dudum ecclesiæ de elec. & ibi bona gl. Hanc curam possunt habere Archidiaconi, & alij inferiores prælati c. 1. de offi. arch. & per doc. in c. cum contingat. de foro comp. Stricte cura dicitur potestas ligandi & soluendi in foro pœnitentiali; & hæc in nullo potest esse, nisi sit sacerdos. can. in nouo. 21. di. & in c. omnis. de pœni. & re.

2 Dicitur ergo † beneficium curatum illud de quo constitutum est quod habeat potestatem fori pœnitentialis, dato quod actu non exerceat, curam vt quia recesserunt parochiani, prout formaliter dicit Car. consilio. 48. incip.

Qui-

Quidam nobilis. Licet in hoc vltimo contrarium teneat Fed. de Senis consilio 135. incip. Casus talis est, vbi dicit quod licet olim beneficium fuerit curatum, ex quo tamen modo non est, vt quia actu non habet parochianos, non dicitur incompatibile, ita vt per assecutionem illius vacet aliud curatum: allegat Ost. in c. quia nonnulli. de cleric. non residen. & quod notat Ioan. An. in cap. licet canon. de elect. lib. 6. Nihilominus vtraque opinio diuersis respectibus potest esse vera. Prima, quod ad hoc vt de tali cura fiat mentio in impetratione. Secunda, vt non dicatur incompatibile cum alio curato, & de quo latius per doc. in c. de multa. de præben.

3

Illud etiam notandum est quod ibidem subiicit Feder. videlicet quod † actus sepeliendi non facit dici ecclesiam curatam: nam sine cura potest habere cœmeterium ex consuetudine vel concessione episcopi. allegat Archi. enim. c. 1. de sepultu. & Ost. in d. c. quia nonnulli. Similiter per actum baptizandi non intelligitur quis habere curam, ex quo non habet certam parochiam: quod etiam tenet Paul. in cle. vni. de bapt. & sequitur Cardi. in 4. q. quia † actus baptizandi licite quandoq; exercetur per laicũ: vt in §. verũ 32. distin. & tamen laicus non est capax curæ, nec etiã mulier, siue loquamur quo ad forum pœnitentiale, siue quo ad contentiosum c. omnis, & ca. noua. de pœnit. & remiss. Imo tales personæ non possunt præscribere curam, quia præscriptio non procedit sine possessione: tales † autem sunt incapaces possidendi spiritualia. c. causam quæ, de præscr. cũ vulg. Sed per alios, qui sunt capaces possidendi huiusmodi iura, potest præscribi cura fori etiam pœnitentialis, vt ponit Car. in cle 2. §. fina. de religio. Dom. & in d. c. cum satis. de offi. arch. quod est notandum.

4
5
6

Patet igitur ex præmissis beneficiũ † dici curatum, quando habet certam parochiam, seu aliquando habuit cum potestate fori pœnitentialis, quæ consistit circa ea quæ præmisi. Ex quo datur intelligi quod non sufficit potestas fori pœnitentialis sine certa parochia, ad hoc vt quis dicatur curatus: alias quilibet sacerdos ex quo habet potestatẽ ligãdi & soluẽdi, diceretur curatus, quod esset absurdũ & hoc sentit gl. not. in cle. dudũ. in ver. impendãt. de sepultu. dicens quod licet † fratres prædicatores & minores possint ex priui-

7
8

legio illius constitutionis & clem.exiui. exercere ea quæ sunt fori pœnitentialis, non tamen per hoc sunt censendi curati. Et ratio est secundum glo. (quã rationem ego põdero) quia nec ipsi astricti sunt ad exercitium curæ, nec fideles sunt astricti vt foro pœnitentiali ad eos recurrant. ad idem bona glo. in clem. 1. in ver. presbyteri. de priui. quam dicit sing. Panor. in c. significasti. de fo. compe. in c. omnis de pœnit. & remis.

Requiritur & aliud ultra parochiam & parochianos vt quis dicatur curatus, videlicet quod † exerceat curam nomine suo, & non alieno, vt ponit Pet. de Anch. & Imo. in clem. vn. de offi. vica. & late per doct. in c. extirpandæ. §. qui vero. de præben. in quibus locis tractatur etiam † an perpetuus vicarius dicatur curatus, ita vt talis vicaria perpetua censeatur incompatibilis cum alio curato. de quo latius in dictis iuribus. Hoc solum non prætermittam, quod per mortem vicarij perpetui in ecclesia parochiali dicitur vacare ecclesia, potest impetrari vt vacans, quia licet non careat principali prælato, vacat tamen ex eo quia secundario prelato viduata est, prout concludit Ægidius conclusi. 702. incip. Supposito quod episcopus, &c.

9

10

Requiritur & tertium vt quis dicatur curatus, quod tanquam prælatus suo nomine singulariter ad regimen parochialis ecclesiæ & populi assumatur: & ideo consuluit egregie Oldra. consi. 67. incl. Questio talis est, &c. quod si † duo instituantur in ecclesia parochiali, ita quod quilibet ipsorum consueuit audire confessiones, & cætera facere quæ spectant ad curam animarum, nullus seu neuter eorum censetur curatus nec in eis habet locum dispositio c. licet canon. de elect. li. 6. nec c. de multa. quod probat per multas rationes. bene facit tex. in ca. sicut vna 21. quæst. 2. ibi. sed vnum tantummodo habeat sacerdotem. Alias in vna ecclesia & sic in vno corpore essent duo capita, quod est monstrũ c. quia plerique. de offic. ord. cum alijs pulchris rationibus vt ibi per Old.

11

Visum est ex parte subiecti quæ requirantur vt beneficium dicatur curatum. videndum est modo de requisitis circa personas huiusmodi beneficia obtinentes, seu obtinere uolentes: nam maior idoneitas requiritur in curatis quam in simplicibus, cum sit ars artium regimen animarum. c.

pen.

pen. de ętate & qualita. pręficiendorum. Et ideo requiritur.

Beneficij in obtentione quæ requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur vt quis poßit obtinere beneficium curatum.*
2 *Aetas ad curatum est 25. annorum.*
3 *Parrochalis in titulum minori 18. an. sed in commendam vsque ad eundem annum, deinde in titulum datur.*
Parrochiales quibus personis soleant commendari,
4 *Episcopi quando non dispensent circa curata.*
5 *Sol ius Papæ est contra concilia dispensare.*
6 *Ex magna causa episcopi dispensant contra concilia.*

PRimo † quod sit legitimus: aliàs solus Papa dispensat cum illegitimo, vt possit obtinere beneficium curatum: consequenter in episcopiis est interdictū. Episcopi enim dispensant cum illegitimis solùm vt possint obtinere simplicia, vt leg. & no. in c. 1. de fil. presb. lib. 6. dummodo parantes eorum ibidem non ministret. Et ideo quando quis petit à Papa ꝙ possit tenere beneficium in ecclesia in qua genitor suus fuit, & est vel erit beneficiatus, secū dispensatur, sed solent in signatura addi hęc verba, videlicet, dummodo simul non ministrēt. 1

Secundo requiritur quod sit in ætate † legitima, scilicet 25. annorum. ca. cum in cunctis. de elect. & not. in c. si eo tempo. de rescrip. lib. 6. 2

Hinc est quod de stilo curiæ non datur † parochialis in titulum minori 18. annorum, sed in commendam, vsque ad decimumoctauum, & deinde in titulum. Regulariter autem parochiales non commendantur nisi episcopis, vel prælatis, aut valde qualificatis. Aliquando tamen commendantur regularibus personis, sed vna tantum & non duæ, similiter nec locus canonicalis aut portio. 3

Et in præmissis episcopi † dispensare non possunt quacumque causa subsistente, secundum Io. Mo. in c. cupientes. 4

5. deni-

§.denique.de elect.lib.6.& Ioan.Andr.in c.vnico.de æta. & qualita.eo.lib. Rationem assignat Philippus ibi, quia absurdum esset, quòd episcopus contra tam solenne concilium, de quo in d.cap. cum in cunctis. posset dispensare: 5 nam illud est † solius papæ, dispensare scilicet contra concilia.c.significasti.de elec.non autem inferioris, etiam si sit legatus de latere, vt nota.in c.dilec.de præben.& per Ioan. An.in ad di.Spec.in tit.de dispensa.§. cõsequenter.in prin. licet Arch.in ca.licet canon.de elect.lib.6. teneat contrarium.pro quo facit vna decis.242.incip.In religioso.in no 6 uis. Vbi dicit quòd ex magna † causa vtilitatis vel necessitatis dispensant episcopi contra concilia generalia.ca.tali.& can.exigente.1.q.7.Et per hoc infertur ibi, quòd ex magna causa potest episcopus dispensare cum monacho assumendo ad ecclesiam parochialem, licet illud sit expresse prohibitum per concilium Lateran.vt in c.2.de stat.mona. Sed quamuis hæc vltima opinio possit procedere de iure, arg.l.si hominem.ff.mand.& quod per illam legem in hoc proposito scribit Panor.in c.at si clerici.§.de adulterijs.de iud.& late per dominum Andr.Siculum in repeti.rubricæ.C.qui admitti.& per Fely.1.c.in de constitu. primam tamen tenet curia, vt nota.in d.iur.

Simplicia beneficia quam ætatem desiderent.

SVMMARIVM.

1 *Aetas quæ requiratur in obtinentibus simplicia beneficia.*

2 *Episcopi dispensant cum maiori 20.annorum ad dignitates sine cura & personatus.*

3 *Papa consueuit dispensare ad vnum curatum cum non qualificato constitut o in 19. anno & ad duo in ætate legitima, & cum nobilibus in minori ætate.*

4 *In Francia Papa dispensat ad curata, vt hic.*

5 *Curatus ad sacerdotium intra annum promoueatur, aliàs priuatur.*

6 *Per assequutionem secundi curati vacat primum curatũ.*

7 *Declaratio extrauagantis, Execrabilis, & ca. de multa.*

poni-

ponitur.

8 *Beneficium simplex requirens residentiam dicitur incompatibile cum curato, non tamen vacat ipso iure, sed debet priuari nisi resideas.*

9 *Vt sit locus extrauaganti Execrabilis, quæ requirantur.*

10 *Archidiaconatus dicitur personatus sonans in nomen dignitatis.*

11 *Conuocans capitulum an habeat iurisdictionem contra vocatos venire nolentes.*

12 *Pacifica possessio requiritur vt locum habeat extrauagans Execrabilis, &c. de multa.*

13 *Quis dicatur stetisse in pacifica possessione.*

14 *Pacifica possessio quæ requirat.*

15 *Beneficia consecrati in episcopum quando non vacent.*

HViusmodi autem idoneitas respectu † ætatis 1 non requiritur in obtinentibus simplicia beneficia: quia in illis maior septem annis idoneus reputatur etiam ad canonicatum ecclesiæ cathedralis.c. si eo tempore.de rescr.li.6.& no. gl.in specie c.ex eo.de elec.eo.lib.Idem ponit Rota decis. 204.incipien.Nota quod maior, in antiquis.licet per vnam regulam Cãcellariæ factam per Gre.13.caueatur aliter, videlicet quod prębendæ ecclesiæ cathedralis non nisi habentibus 14.annos conferantur: quo casu annus cœptus non habetur pro completo, vt ponit alia decisio. 324. incipiens, Supposita.in noui s. & Ægidius conclusio.727.quæ idem dicit.

Solet tamen dispensari ad canonicatus & prębendas in cathedralibus etiã metropolitanis & in collegiatis ecclesiis cum cõstitutis in 8. anno, regulis contrariis nõ obstantibus.

Non prætermitto vnum, quod videtur satis mirum circa istam idoneitatem in curatis respectu ætatis: quia in hoc † episcopi dispensare non possunt vt supra, & tamen dispen 2 sant, vt minores 25. annis, dummodo peregerint vigesimũ annum, possint obtinere personatus vel dignitates sine cura.cap.1.de æta. & qualitate. lib.6. nisi dicatur hoc ideo esse, quia non requiritur tanta idoneitas in dignitatibus, quanta in beneficiis curatis, cum sit ars artium regimen animarum, vt supra in alio proposito dixi.

Con

3 Consueuit tamen papa † dispensare super defectu ætatis pro non qualificato ad vnum curatum in 19. anno, & de secundo in ætate legitima. Sed pro nobilibus vel aliàs qualificatis ad vnum curatum in 17. anno, de secundo in 20. & de tertio in ætate legitima. Cum talibus enim dispensatur ad tria incompatibilia. argu.c.de multa. in fin.de præb.cum alijs minimè, nisi ex singulari gratia. In Francia 4 †tamen pro omnibus, & etiam pro non qualificato ad vnũ curatum, in 12. de secundo in 15. anno, & de tertio in ætate legitima.

5 Tertio requiritur † quod sit sacerdos, vel quod intra annum ad sacerdotium promoueatur, aliàs lapso anno integraliter, & cessante iusto impedimento si promotus non fuerit, remanet priuatus ipso iure, nec in hoc episcopi dispensare possunt, nisi ratione studij. Hæc probantur in cap. licet canon. & cap. commissa. iunct. cap. cum ex eo. de elect. in 6.

Quarto requiritur quod non habeat aliud curatum seu 6 aliud incompatibile: aliàs per † adeptionem pacificam secundi vacat primum ipso iure, per constitut. Execrabilis. Ioan. 22. & per cap. de multa. de præben. Sed in hoc plus 7 disponitur per constitur. execrabilis: quia † per illam qui consequitur secundum incompatibile, tenetur renuntiare primo absque moræ dispendio, verbo & facto in manibus ordinarii sub testimonio publico, aliàs efficitur inhabilis ad ordines ecclesiasticos sacros, & ad ecclesiastica beneficia, vt ibi, & debet intelligi de tali incompatibilitate, quę inducit priuationem ipso iure, prout est in duobus curatis, aut in curato & dignitate vel personatu etiam sine cura vel officio perpetuo, iuxta dispositionem dictorum iurium & c.t.de consuetu. lib. 6.

8 Secus dico in alia dissimili incompatibilitate, puta † si habens vnum curatum adipiscatur beneficium simplex requirens personalem residentiam ex priuilegio vel statuto siue consuetudine: nam licet tale etiam beneficium sit incompatibile cum vno curato vel aliquo alio de prędictis, vt notat Innoc. in c. ex tuę. de cler. non resid. & clarius in cap. fin. eod. titu. & Ioan. Andr. in clemen. gratię. in glos. 3. de rescript. nihilominus per adeptionem secundi talis non vacat primum ipso iure. Nam licet possit priuari tali benefi-

cio requirente residenciam, nisi eo resideat, non tamen ipso iure priuatus est aliquo illorum, vt ponit decis. 184. incipien. Nota quod habens. in antiquis, & ratio est, quia dispositio dictorum iurium, maxime constitu. execrabilis. pœnalis est, & debet solum in terminis suis teneri.

Item & secundo ad hoc vt sit locus † dictę constitutioni execrabilis, & pœnis in ea contentis, circa dignitates & beneficia incompatibilia, requiritur, quod illa sint curata strictè vel saltem large, secundum quod ponit Inno. in cap. cum satis. de offic. archi. & supra declaraui, videlicet quod habeant curam fori pœnitentialis vel contentiosi, prout innuit d. constitutio ad fi. 9

Et ideo tenui in quęstione occurrente in facto, quod obtinens personatum† qui sonat in nomen dignitatis de iure communi, prout est Archidiaconatus, vt po. decis. 173. incip. De thesauraria. in nouis. si retinet illum absque dispensatione cum beneficio curato, certe non incurrit pœnas dictę constitutionis execrabilis. dummodo talis dignitas non habeat curam strictè vel large. Vnde habet locum isto casu dispositio ca. de multa. sępius allegati. Dicebam istud procedere etiam si obtinens talem dignitatem haberet conuocare capitulum: † quia per hoc non diceretur habere aliquam iurisdictionem fori contenciosi, cum non possit punire in aliquo non venientes ad capitulum. Hęc est enim pœna canonicorum qui fuerunt vocati, si contemnũt venire, quia faciunt se alienos quo ad illum actum pro illa vice, intantum quod valet quod faciunt reliqui capitulantes, vt dicit Innoc. in c. 1. de ma. & obe. 10 11

Tertio, ad hoc vt sit locus dictis iuribus, requiritur† quod vtriusque incompatibilis habeatur pacifica possessio Secus ergo si non esset pacifica ex aliquo impedimento. ca. commissa. de electio. lib. 6. & licet varient doct. & glos. quę dicatur pacifica possessio, vt in d. ca. commissa. & etiam quędam decis. Rotę. videl. 61. incip. Sufficit impetranti. & 36. incip. Nota quod vbi aliquis. in antiquis, tamen quo ad hoc approbata est opin. Archid. & glos. in dict. cap. commissa. vt non sit locus cap. de multa, & similibus iuribus: nisi quando secunda assequutio est pacifica nedum de facto, sed etiam de iure, puta si statim, & incontinenti non fuit turbata & litigiosa, prout di. Ægidius conclusio. 597. 12

incip. Non est locus,& c.& ideo glo. in d.cap. commissa dicit quòd si possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio, hac constitutione arctatur. Dicitur autem aliquandiu stetisse in † pacifica possessione, qui possedit pacificè per vnum mensem, vel ad plus per duos, sec.docto. ibi Facit ad hoc quod no.Ioan.And.in c.ex parte abbatissæ. de priuile. Vbi dicit quòd dictio, diu, refertur secundum stilum curiæ ad 40.dies.

13

Quarto & vltimo, ad hoc vt sit locus dict.iuribus, requiritur quod habeat pacificam possessionem † nedum beneficij, id est exercitij curæ, sed etiam fructuum vel maioris partis eorum. Non enim sufficit pacifica possessio solius curæ, & minoris partis fructuum: quia licet illud sufficiat quo ad ordinem, non tamen sufficit quo ad incursum pœnarum dictorum iurium, nec quo ad inducendam vacationem primi curati ipso iure, prout tenent communiter doct.in d.cap.de multa,& glos.not.per illum text. in c.si tibi concesso,de præben.lib.6. Vbi vult, † quòd beneficia promoti ad episcopatum, non vacant etiam post consecrationem & adeptam possessionem, si fructus episcopatus aliquo tempore debentur alteri ex aliqua causa. Idem seq. Roma. consi.334 .incip. Circa primum, & alio consi.355. in penult.colum.illam etiam glos. exclamat ad hoc propositum,& Dom.consi.78.incip. Formantur,&c. Ex hoc infero quod promotus ad episcopatum titularem non perdit priora beneficia, per supradicta.

14

15

Dixi breuiter de requisitis quo ad personas huiusmodi curata beneficia obtinentes, seu obtinere volentes. Dicendum restat de modo & forma impetrandi.

De modo & forma impetrandi.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas curæ exprimatur in impetratione.*
2 *An & quando appellatione beneficiorum veniant curata.*
3 *Indultum cardinalium includit beneficia suorum familiarium etiam curata.*
Episcopi quando non dicantur familiares cardinalium.

4 *Procurator ad impetrandum vel acceptandum acceptat etiam curata.*
5 *Curata veniunt in literis motu proprio concessis.*
6 *Cura an exprimi possit per aequipollens.*
7 *Quando aliquid est datum pro forma, aequipollens non sufficit*
8 *Electus acceptando declarat votum suum.*
9 *Forma verborum baptismi non potest alterari.*
10 *Distinguitur an aequipollens satisfaciat.*
11 *Verba gratiae solum comprehendunt quod necessario inferunt:*
12 *Capitulum praescribit iurisdictionem corrigendi singulos de capitulo excludendo episcopum.*

Debet ergo in impetratione talium exprimi qualitas curae, aliàs curatum non includitur. c. cum illis. in princ. de praeb. lib. 6. vbi dicitur quod si mandatur prouideri de dignitatibus vel alijs beneficiis ecclesiasticis, curata non includit, ex quo non exprimitur de curatis, & hoc idem obtinet in impetratione iam vacantium, per regulam Cancellariae disponentem, quod aliàs gratiae desuper factae sint nullae, & hoc defectu intentionis concedētis, qui forte gratiam non concessisset, si qualitas curae fuisset expressa; ex quo in curatis requiritur maior idoneitas, quàm in alijs beneficijs, vt ibi.

Praedicta tamen procedunt in literis ambitiosis concessis ad petitionem supplicantis: in quibus non veniunt curata, de cura non habita mentione, vt supra.

Secus est in literis non restringibilibus, sed ampliandis, vt puta quando sit gratia in alium deriuatiua, quae est fauorabilis & amplianda. c. dudum. & c. si cui. de praeb. lib. 6. Tali casu & alijs similibus appellatione beneficiorum veniunt non solum simplicia, sed etiam curata, licet de cura non sit facta mentio, secundum doct. in d. c. cum aliis. Quod fundatur duplici ratione, videlicet tum propter gratiam principis, quae tali casu fauorabilis est & amplianda, ex quo in ea cessat ambitio. Tum etiam quia de propria significatione appellatione beneficii venit beneficium cum cura, praeterquam in literis restringibilibus, sec. Inno. in c. si. de praeben. Ex quo infero tria quae sunt notanda.

3 Primum, † quod in indulto Cardinalium de conferendis beneficijs suorum familiarium includuntur omnia beneficia etiam curata, vt po. Feder.consi.72. incip. Factum
4 tale est,&c. Et nota quòd † episcopi non sunt familiares Cardinalium quo ad indultum prædictum: licet in supplicatione super beneficijs episcoporum consueuit poni hæc clausula, & quod exprimi possit si dictus N.episcopus fuerit familiaris continuus commensalis alicuius Cardinalis, dum in minoribus erat.
5 Secundum, quod † procurator habens mandatum ad acceptandum vel ad impetrandum beneficia, poterit acceptare beneficia etiam curata, sec. Imol.in c.accedens.in 3.colum.de pręben.quia tale mandatum non est odiosum, sed fauorabile.
6 Tertium, quod † si literæ conceduntur motu proprio, tunc veniunt etiam curata, licet de cura non fiat in literis mentio, vt sentit glos. & seq. Lap.in dict.cap. cum in illis per bonam rationem, vt ibi per Philip. quicquid dicat Domi.ibidem.

Sed circa expressionem curæ in impetratione dubita-
7 tur de aliquibus. Et primo † vtrum sufficit exprimere curam per æquipollens: quod videtur, quia regulariter non refert quid ex æquipollentibus fiat.l. præsens.cum ibi not. C.de senten.cum similibus. Econtra videtur, quod non quia vbi requiritur certa expressio pro forma (prout in hoc casu impetrationis curatorum, vt supra) tunc non sufficit illud exprimere per æquipollens, imo tali casu longe differt quid ex æquipollentibus fiat, vt di. Bald.in l.si institorem seruum.ff.si cert pet. Et ideo tenuit collector decisionum decisio.844. incip. Canonici in antiquis, quod si compromissarij habent in forma mandati, vt scrutentur vota omnium, & singulorum, & ipsi inuenientes maiorem partem concordem in quendam de capitulo, ipsum eligunt eo non scrutato: certe non dicitur seruata forma
8 compromissi: ideo electio non valet, quia † licet ille acceptando declaret votum suum, vt ponit glos. in c. cum in iure.de elect. tamen non dicitur formaliter seruatus. Similiter dixit Inno.& seq.doct.in c.1. de baptis. quod non suffi-
9 cit dicere, Baptizo te in nomine Trinitatis, quia † illa verba, videlicet, Baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus

sancti

ſancti, ſunt de forma. Faciunt multa ſimilia, quę cumulauit Dominus Feli. in c. cum dilecta. ver. amplia. 11. de reſcri. Cum ergo (vt dixi) expreſſio curæ requiratur pro forma in impetratione curatorum. d. cap. cum in illis. videtur quod non ſufficit illam exprimere per æquipollens. Iſtam quæſtionem videtur terminare vna deciſio, (licet de prædictis matiuis non faciat mentionem) in ordine 13. inci. Vtrum cum quis impetrat. in tit. de præben. in antiquioribus, diſtinguendo, quod † aut æquippollens expreſſum eſt tale, quod de neceſſitate & infallibiliter infert curam, prout ſi exprimitur, quod tenetur audire confeſſiones, conferre eccleſiaſtica ſacramenta, & alia huiuſmodi: & iſto caſu talis expreſſio ſufficit, ex quo talia verba æquipollentia inferunt veritatem facta infalibiliter. Secus ſi exprimeretur æquipollens neceſſario curam non concludēs, prout quod beneficium vel eccleſia habet cœmeterium vel fontem baptiſmalem: quia talia non inferunt curam neceſſario vt ſuperius dixi. Conſequenter non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. l. neque natales. & c. in pręſentia. de proba. Et iſtam partem pulcherrimis rationibus ſequitur conſulendo Card. conſ. 30. incip. Quidam à presbytero. vbi tenet quod impetrans dignitatem curatam, non ſufficit quod curæ faciat mentionem per ęquipollens, puta quod habet collegium. Quia † verba gratiæ beneficialis conceſſæ ad inſtantiam impetrantis, ſolum comprehendunt illud quod neceſſario ex vi verborum inferunt, vt eſt caſ. in ca. non poteſt. in fi. de pręb. lib. 6. vbi ſi impetrans beneficium adiecit clauſulam, Non obſtante alio beneficio, &c. operatur ſolum ſublationem ſubreptionis, non autem diſpoſitionem. Sed poſſibile eſt quod eccleſia ſit collegiata & curata & quod dignitas principalis ibi non ſit curata, vt quia ex ſpeciali diſpoſitione inſtituentis vel alio iure poteſt curæ parochię & collegij ad alium pertinere, vt probat. ex nota. in c. ſtatutū. de ele. li. 6. & in c. irrefragabili. §. exceſſus. de offi. ordi. vbi probatur quod † capitulum poteſt pręſcribere iuriſdictionem corrigendi ſingulos de capitulo excludendo epiſcopum, ita quod nō ſit locus pręuentioni, ſecundum Ioan. And. ibi.

10

11

12

Dignitas absque fructu in ecclesia quandoque confertur.

SVMMARIVM.

1 *Dabilis est dignitas principalis in ecclesia, quæ nullam habet iurisdictionem.*
2 *Si dictum sit beneficium esse curatum, quod reperitur simplex, an literæ sint subreptitiæ.*
3 *Ex quo Papa concessit de maiori, fortius concessisset de minori.*
4 *Error respectu qualitatis demonstratiuæ non nocet, si alias constat de persona uel corpora.*
5 *Quæ dicantur imprimere subreptione, ponuntur.*
6 *Expressio dignitatis quæ est officium, non reddit gratiam subreptitiam.*
7 *Aliud est aliquid exprimere gratia taxationis, & aliud gratia demonstrationis,*
8 *De curato præbendæ annexo an sit facienda mentio.*
9 *Super annexo non requiritur dispensatio, nec quod de eo fiat mentio in impetratione.*

1 PRæterea est dare † dignitatem principaliorem in ecclesia, prout est Archidiaconatus, quæ tamen nullam habet iurisdictionem, vt probat optime Card. in d. consil. Ex quibus cõcludo, quod non sufficit facere mentionem de cura per æquipollens nisi illud sit tale quod de necessitate & infallibiliter infert curam per supradicta.

2 Secundo principaliter dubitatur de tali quæstione. † Vnus supplicat Papæ vt sibi prouideat de certo beneficio, cui asserit curam animarum imminere. Papa mandat illi de eo prouideri, narrando in literis secundum asserta in supplicatione, illi scilicet beneficio imminere curam animarum, reperitur postea quod est beneficium simplex, nullam habens curam. Vtrum gratia censeatur subreptitia propter falsam qualitatem expressam? Istud dubium ponit Rota. Dec. 562. incipien. Papæ supplicat. in antiquis. Et concludit ꝙ talis expressio curæ non nocet impetran-

petranti: quia ex † quo Papa concessit de qualitate maiori, 3
scilicet curata, multo fortius concessisset de minori, vt in
reg. cui conceditur. licet postea in fine decis. oppenat de c.
cui de non. de præben. lib. 6. vbi probatur quòd in beneficialibus concessionibus non valet argumentum de maiori ad minus.

Sed hoc non obstante ego teneo primam partem, quia hic est error in demonstratione tantum respectu qualitatis: constat autem quòd † error respectu qualitatis demonstratiuæ, si aliàs constat de corpore vel persona cum qua vel in quam disponitur, non vitiat dispositionem. l. falsa demonstratio. ff. de condit. & demon. in c. tua. de sponsl. 4

Pæterea facit alia ratio, nam illa dicuntur † imprimere subreptionem, quæ si fuissent expressa, vel non tacita, retraxissent Principem à gratia concedenda, vel saltem non ita de facili inclinassent eum ad concedendum. c. super literis. &c. postulasti. de rescript. Sed sic est quod tali casu fuit expressa talis qualitas, & supressa alia vera, quæ si fuissent expressæ, Papa nihilominus verisimiliter literas dedisset, cum maior idoneitas requiratur in curato, quàm in simplici: ergo sequitur quòd quem reputauit idoneum ad curatum, multo fortius idem reputasset quo ad simplex. Et per has consimilesque rationes idem tenuit alia decis. in impetratione dignitatem, exprimendo † quòd sit dignitas, & re vera sit officium. Nihilominus talis expressio non reddit gratiam nec impetrationem subreptitiam. ita ponderat Decis. 19. sub tit. de præben. in antiquioribus, & alia decis. 582. incip. Quidam obtinuit. in antiquis. Non obstat contrarium de ca. cui de non quia illud procedit † quando maius exprimitur causa taxationis gratiæ: secus quando causa demonstrationis, secundum doct. ibi, & ponit Domini. consi. 111. incip. Dominus noster. 5 6 7

Tertio & vltimo circa prædictam materiam dubitatur vtrum † habens beneficium curatum annexum præbendæ & canonicatui in cathedrali (non dico capellæ, quia non datur ynio ad indigniorem) teneatur in impetratione alterius curati facere mentionem de illo curato annexo? Et certè tenendo illud quod di. glos. in clemen. 1. de præben. quòd impetrans non tenetur exprimere qualitatem beneficiorum quæ obtinet, tunc quæstio non haberet dubium. 8

Sed casu quo etiam de qualitatibus obtentorum mentio fieri debet, adhuc illud non haberet locum isto casu: quia 6 † sicut super annexo non requiritur dispensatio, quamuis illud sit curatum, imo de iure communi licite potest teneri cum alio curato.c.super eo.de præben.lib.6.& po. Lappus alleg.36.incip. Vtrum absque dispensatione.ita & pariformiter non est necessaria expressio talis qualitatis in impetratione alterius beneficij:sed sufficit exprimere principale cui,annexum est tale curatum, secun.Dom.in d.c.super eo. & in d. consil.

De iuris patronatus prærogatiua.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus queritur tribus modis.*

2 *Episcopi authoritas est necessaria ad constituendum ius patronatus.*

3 *Per dationem bonorũ ecclesia constructa & consecratæ ius patronatus non acquiritur.*

4 *Nõ potest concedi ius patronatus in ecclesia iam consecrata nisi per Papam.*

5 *In dotatione,fundatione, vel constructione non requiritur quod expresse reseruetur ius patronatus.*

6 *Per reædificationem ecclesia an acquiratur ius patronatus.*

7 *Ecclesia reædificata quando censeatur eadem cum prima, & quando non.*

8 *An beneficia iuris patronatus cadant in gratijs expectatiuis.*

9 *Iuri patronatus laicorum an Papam derogetur.*

10 *Beneficia iuris patronatus laicorum non censentur reseruata,licet uacent in curia.*

Vacare in curia vel apud sedem, idem est.

11 *In permutationibus beneficiorum iuris patronatus laicô-rum,fiat de eo iure patronatus mentio.*

SEquitur videre de tertia qualitate beneficiorũ, quæ sunt iuris patronatus. † Quod ius queritur principaliter tribus modis videlicet dotatione, constructione, & fundatione accedente tamen autho-

authoritate episcopi, quæ † est necessaria ad creandum ius patronatus tam in clerico quam in laico.c.considerandum 16 q.7.& in c. nobis.de iur. patr. Ad illum enim pertinet examinare locum erectionis ecclesiæ,& ipsius dotem. Item disponere qualiter sit regēda & gubernanda.§.illud.in au. de monach. & in ca. nullus,de iur.patr. iun. cleme.1. eod. tit. Concessit autem ecclesia tale ius laicis, vt illi per hoc inuitarentur ad dotandas & construendas ecclesias, vt in d.iuribus.

Ex quo infertur, † quod si post constructam & consecratā ecclesiam daret quis illis dotē, per hoc non efficeretur patronus: quia esset imponere seruitutem rei sacrę quod est prohibitum. l.seruitutes.§.fin.ff.de seruitu. Quod enim humani iuris esset desinit,seruitutem non recipit. l.caueri.ff.commu.prædi.Et hoc tenet expresse glo.in.c.piæ mentis. 16.q.7.Idem tenuit Dom.consilio.32.incip.in Christi nomine,amen.Per examinationem prędictorum, &c.dicens quod episcopus seu alius prælatus † citra Papam non potest concedere laico ius patronatus in ecclesia iam consecrata, neq. in capella ipsius.pro quo fa.tex.opt.in c.hoc consultissimo.de reb. eccle. non ali.lib.6.vbi disponitur ꝙ concessio iuris patronatus in ecclesia iam consecrata, facta per prælatos laicis absque sedis apostolicæ licentia speciali sit nulla ipso iure:nec ex tali concessione ius aliquod acquiritur habile ad pręscriptionem.

Dubitatur modo circa prædicta de aliquibus. Et primo † vtrum requiratur quod in dotatione, constructione, vel fundatione expresse reseruetur ius patronatns. Calde. consi.5.in tit.de iur. part. refert aliquos tenere, quod nisi ędificans ecclesiam reseruet sibi expresse ius patronatus,nō remanet patronatus. Quod ego non puto verum: quia casus est in contrarium in c.significauit de testi.per quem tenet ibi Car. & seq.Pano.quod ex fundatione ecclesię acquiritur ius patronatus,licet fundator hoc ius expresse non reseruauerit, & trāsit ad hæredes,licet fundator hoc non dixerit. fa.etiam bona gloss.in c.cum dilectus. & ibi per doct. de consuetu.

Secundo dubitatur vtrum † ex reędificatione ecclesię destructæ acquiratur ius patronatus. Hoc dubium tangit Innocen. in rubri.de iur.par.& glo.magistra. in c.quoniā.

cod.ti. In quibus locis concluditur quod ad hunc effectum causandum duo requiruntur. Primo licentia episcopi. Secundo quod illa ecclesia sit omnino destructa, ita quod de nouo ędificans, à fundamẽtis redincipiat: quia tũc perinde est ac si de nouo construxisset. arg.c. consuluit. de Iudæ. & fac. bona gl. in ver. innouata. in c. de fabrica. de consecr. di.

7 1. quæ dicit † quod ecclesia reædificata in eodẽ loco à fundamentis non est eadem cum prima, sed diuersa, licet quo ad consecrationem (si ibi remansit altare) censeatur eadem ad euitandam iterationem sacramenti consecrationis. Si ergo est alia à prima, certe reædificans acquirit ius patronatus, & hoc seq. Domi. consi. 117. incip. Iesu Christi, &c. in quęstione, &c. vbi etiam subiici quod licentia de ecclesia ædificanda non sufficit illi qui reædificat vnde non erit patronus reædificatæ vbi per eum per bonas rationes.

8 Tertio † an sit locus expectatiuis in beneficijs quæ sunt iurispatronatus. Et breuiter dico quod non, nisi in literis aliud exprimatur: quia non est verisimile nec præsumendum, quod Papa tantum præiudicium voluerit facere patronis iure pręsentãdi, nisi illis deroget expresse, per illud quod di. gl. in c. 2. in ver collatio de præben. lib. 6. dum inquit, sæpius reperitur receptum in curia, Papam non conferre beneficia etiam vacantia apud sedem, si illa sunt de iure patronatus, & præcipue laicorum, quod est indubitatum

9 in iure patronatus † Regum cui numquam derogatur, etiam si beneficia apud sedem vacarent per obitum: quod est in solis regibus speciale. Ratio huius ponitur per aliam gloss. in c. cum dilectus de iur. patron. Ne scilicet laici retrahantur à constructione, dotatione, & fundatione ecclesiarum. Contra quam rationem Papa verisimiliter non veniret in specie: ergo multominus pręsumitur velle venire per verba generalia, quæ ponuntur in gratijs expectatiuis. arg. c. cum in generali. de offi. vic. li. 6. & l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. ff. de iniur. Et per hãc rationẽ tenuit Lap

10 pus alleg. 96. quod † huiusmodi beneficia iurispatronatus non censentur reseruata, licet vacent (intellige aliter quam per obitum, vt statim dicam) in curia Romana, vel apud sedem, quod idem est, vt no. gl. in c. statutũ. de pręb. lib 6. & hoc nisi (vt dixi) expresse Papa deroget iuri patronatus prædictorum, quod potest, vt di. gl. in clem. 2. in

ver. apoſtolicis. de præb. Conſueuit autem in talibus beneficiis vacantibus per obitum apud ſedem, derogari etiam in totum, licet ſint de iure patronatus laicorum ex fundatione vel dotatione: ſecus quando vacant ibidem aliter quam per obitum. infert etiam ibidem Lappus, quod † permutationes quę fiunt in curia de talibus beneficiis, non valent non facta mentione iuris patronatus, vt ſupra. Idem tenet Ægidius concl. 181. incip. In eo quod tenui, &c. 11

Ius patronatus quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Per quæ verba uideatur facta mentio de iure patronatus laicorum.*

2 *Clericus præſentans iuri patrimonij, per omnia cenſetur laicus.*

3 *Quando laicus & clericus habent ius patronatus ſimul.*

Sed dubium eſt † an per illa verba, quę in literis, aponi conſueuerunt, videatur de tali iure ſufficienter facta mentio, videlicet dum dicitur, Ad cuiuſcumq. ſeu quorumcumq. collationem, pręſentationem, vel quamuis aliam diſpoſitionẽ, &c. Dico quod non quia verbum præſentationis non includit iſto caſu præſentationem laicorum patronorum, ex defectu intentionis Papę: qui quotiens ſcribit pro aliquo beneficiando, non habet mentem nec intentionem quod ei conferantur eccleſia, in qua laicus habet ius patronatus: niſi aliud exprimat, vt ſupra, & po. Ioa. And. in c. dilectus, de of fic. leg. Illa ergo verba. Ad pręſentationem, &c. includunt præſentationem clericorum patronorum habentium ius patronatus ratione eccleſiæ: ſecus forte ſi ratione patrimonij, per illud quod di. glo. in clem. ſi. de iur. patronat. † quod clericus pręſentans iure patrimonij, per omnia cenſetur vt laicus. 1 2

Quid autem ſi ius patronatus † in aliqua eccleſia partim pertineat ad laicum: partim ad clericum ratione eccleſię: an ſub illis verbis, ad pręſentationem quorumcumque &c. 3

includatur tunc tale ius: & an si vacet in curia, censeatur reseruatum? Potest dici quod sic, quia tali casu pars clerici trahit ad se partē laici: & sic in totum censetur ius patronatus ecclesiasticum. arg. c. per tuas. & c. contingit. de arbit & quod dicit Bar. in. l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de app. & Panor. in c. 4. in 5. col. de præscrip. Tandē reperi vnam deci. quæ tenet hanc conclusionem expresse. in ordine meo. 266. incip. Nota quod Papa in antiquis. fac. cap. ꝑ in dubijs. de consecr. eccl. vel alt. & ideo consueuit in nouis prouisionibus iuri patronatus laicorum & clericorum mistim in totum derogari.

Iuris præsentandi & Iuris patronatus differentia.

SVMMARIVM.

1 *Quando laicus habet solum ius præsentandi, nō ius patronatus, an sit de hoc facienda mentio in impetratione.*
2 *Ius patronatus in alium certis modis hic descriptis trāsfertur.*
3 *Aliud est habere ius patronatus, & aliud habere ius præsentandi.*
4 *Valet gratia non faciens mentionem quod ius præsentandi pertinet à laicum.*
5 *Legatus confert beneficia in quibus laicus habet præsentandi ius.*
6 *Casus in quibus de iure patronatus laicorum non est facienda mentio.*
7 *In præsentando & conferendo plus attenditur possessio quam proprietas.*
8 *Dispensatus vt cum episcopatu retineat sua beneficia quæ sunt iurispatronatus laicorum retinet.*

QVARTO principaliter circa prædicta dubitatur, † quid si aliqui laici non sunt patroni, sed habent tantum ius præsentandi ex consuetudine vel prescriptione, siue alijs modis, de qui-

quibus ſtatim dicam, an valeat gratia apoſtolica ſuper aliquo conſimili beneficio, non facta mentione de iure pręſentandi, quod aliquibus competit ad illud beneficium? Sed prius pro euidentia iſtius notabilis dubij præmittendum eſt, quod licet ius patronatus acquiratur à principio tribus modis, ex quibus cauſatur ius patronatus, vt ſupra, tamen poſtquam † eſt iam acquiſitum per aliquem de dictis modis, tunc transfertur in alium certis alijs modis. 2

Primo ſucceſſione. c. conſiderandum. 16. q. 7. & in c. quoniam. de iur. patro.

Secundo donatione. c. ex inſinuatione. eo. tit. iun. c. j. li 6.

Tertio permutatione. c. nemini. 16. q. 7.

Quarto venditione, per quam tranſit cum vniuerſitate. c. cum ſecundum, & in c. ex literis. de iur. patro. Quos modos ponit gloſ. in c. piæ mentis. 16. q. 7. & Inno. in rubr. de iur. patro. Tamen vltra prædictos ſunt adhuc alii duo, videlicet conſuetudine, ſiue præſcriptione, item priuilegio: per quos etiam modos acquiritur ius præſentandi: non tamen per illos aut alios prædictos quęritur ius patronatur: nec per iſtos modos efficitur quis patronus, vt vult Domi. Gemini. conſi. 45. incip. conſuetudo. in 3. col. & ſentit Cald. conſi. 19. incip. Conceſſum eſt. in tit. de iur. patr. Vbi dicit † quòd patronus poteſt donare ſolum ius præſentandi, retento ſibi iure patronatus quo ad alia, alleg. Vincen. in d. ca. ex inſinuatione. Et ſic innuit, quod aliud eſt eſſe patronum, aliud habere tantum ius præſentandi. 3

Vnde redeundo ad principale quæſitum, dico quod † valet gratia apoſtolica licet non faciat mentionem de tali iure præſentandi: quamuis tale ius præſentandi competat laico ex aliquo de dictis modis, & hoc quia ceſſat tunc ratio ſuper qua fundatur illa concluſio, qua diſponitur per gratiam apoſtolicam non præiudicari patronis laicis: niſi de eis & dicto eorum iure fiat mentio, ne ſcilicet retrahantur à fundatione, conſtructione, & dotatione eccleſiarum, vt ſupra dixi, & hoc in terminis firmat Car. conſi. 69. incip. Vacante quadam parochiali. in 2. col. alleg. Fede. de Senis conſi. 63. Vbi plus dicit, quod † etiam legatus poteſt conferre talia beneficia, in quibus laici habent ius tantum præſentandi, quod non poteſt quando habent ius patronatus. c. dilectus. de offic. deleg. cum ſimilibus. 4 5

Prę-

Prædictis (vt puto) rationibus consueuit Papa in impetratione beneficiorum patronalium parcius derogare patronis laicis, qui habent ius patronatus aliquo de primis tribus modis, quam alijs habentibus tantum ius præsentandi. Nam istis derogant in totum, illis pro medietate tantum. Licet aliquando aliquo fauore derogetur illis ex duabus tertijs: nisi sit ius patronatus vnius tantum, quia non derogatur illi in totum, neque pro medietate derogari potest. Et hoc modo intelligo & restringo glos. in cap. 2. de præben. lib. 6.

Patent igitur ex premissis duo casus in quibus valet gratia apostolica de tali iure non facta mentione, vel ad plus sufficit mentio generalis, qualis est illa quæ communiter ponitur in gratijs expectatiuis, videlicet, Et alterius cuiuscunque collationem, præsentationem, &c.

6 Est alius & sic tertius casus, † vt si aliqui sunt veri patroni aliquo de tribus primis modis, sed non sunt in quasi possessione iuris præsentandi, sed quidam alij: quia tunc nec de istis habentibus ius tantum præsentandi debet necessario fieri mentio per proxime dicta, nec etiam de illis qui sunt veri patroni: ex quo per literas apostolicas eis non fit præiudicium quo ad præsentationem, quam non ipsi, licet aliàs sint veri patroni, sed illi quasi possessores habent facere, vt not. Inno. in c. cum ecclesia. de caus. pos. & prop. & prob. in c. consulationibus de iur. patro. vbi probatur cum ibi nota. quòd in præsentando plus † attendatur

7 possessio quàm proprietas. Et idem est in iure conferendi, di. decisio. Rotæ. 557. incip. Quidam impetrauit, & alia 555. incip. Vtrum sicut in antiquis. Vbi tenent, quòd valet collatio facta ab eo qui est in quasi possessione istius iuris, licet postea detegatur de non iure ipsius. Et ita illum tertium casum firmat Card. in consi. 69. in ver. sufficit enim.

Quartus & vltimus pro nunc ponitur per dominos de

8 Rota. decisio. 331. incip. Supposito facto. in nouis. † Vbi dicunt valere dispensationem Papæ dispensantis cum promoto ad episcopatum, ꝙ retineat sua beneficia: & comprehendit etiam beneficia iuris patronatus laicorum, quamuis de tali iure in dispensatione non sit facta mentio. Potissima eorum ratio hæc est, videlicet quia non tractatur,

de

de prĕiudicio patroni, ex quo tempore dispensationis nondum vacat effectualiter beneficium, consequenter nondum competit patrono ius prĕsentandi. argu. l. nam & si. §. post defectum. ff. de iniust. testa. cum alijs rationibus, vt ibi per eos. Et ista ratio & conclusio multum facit contra illud quod dicit Lappus, alleg. 96. quam superius retuli.

De iuris patronatus permutatione.

SVMMARIVM.

1 *In translatione iuris patronatus quis consensus requiratur, quando illa permutationis causa fit.*
2 *Regulariter beneficiorum permutationes fiunt de autoritate episcopi.*
3 *In permutatione beneficiorum iurispatronatus patronorū non requiritur consensus.*
4 *In permutatione beneficiorum interuenit uacatio, non tamen patronis libera.*
5 *In prouisionibus ad sedem apostolicam deuolutis non derogatur iuri patronatus. De eo tamen iure fieri debet mentio.*
6 *Derogatur fundationi beneficiorum.*

Qvinto, pro complemento istius qualitatis beneficiorum, quia superius dixi quod inter alios modos † quibus transfertur ius patronatus in alium, est permutatio. ca. nemini. 16. quĕstio. 7. quĕritur de duobus. Primo, vtrum in tali permutatione sit necessarius consensus & licentiá episcopi. Secundo, quid de consensu patroni.

Circa primum dicendum est, quod aut permutatio fit inter duos patronos habentes quilibet de per se ius patronatus in diuersis ecclesijs: & tunc non possunt illa permutare sine autoritate episcopi, casus est secundum vnum intellectum qui videtur placere ibi Pan. in c. querimoniam. de iur. patr.

Aut fit permutatio inter ipsos beneficiatos: & tunc idem, vt vult glos. in d. cap. nemini. Quia regulariter † permuta-

tiones beneficiorum fieri debent de auctoritate episcopi, vt si videt vnum esse magis vtilem in alia ecclesia, quàm sit ille qui eam possidet, & econuerso, possit eos permutare. ca. quæsitum. de rer. perm. Sed primum dictum intelligo verũ, quando fit permutatio inter priuatos, id est, ipsos beneficiatos: secus si cum monasterio vel ecclesia, cui laicus potest donare, & etiam ex causa permutationis concedere ius patronatus sine consensu episcopi. cap. vnico, & ibi hoc not. Philip. de iur. patro. lib. 6. allegat. Federic. ita tenentem consi. 225. incip. Si opinio.

3 Circa secundum, † an in permutatione quæ fit inter beneficiatos de auctoritate episcopi (vt dixi) requiratur consensus patroni, dico quod non: quia tunc demum patroni requiruntur ad præsentandum, & præstandum consensum, quando datur libera vacatio beneficij, & talis, per quam ipsi possint quemcunque voluerint (dum tamen idoneum) præsentare. ca. decernimus. 16. q. 7. & in ca. quod autem de iur. pat. Sed sic est † quòd quando beneficium vacat ex causa permutationis: licet tunc detur vacatio, vt prob. in c. 1. de rer. permu. lib. 6. non tamen datur libera vacatio, quod patroni possint quem voluerint præsentare. Nam permutantibus solummodo & non alijs, sunt talia beneficia necessario conferenda. cle. 1. de rer. permut.

4

5 Hinc est, quòd † in prouisionibus beneficiorum, quorum collatio est deuoluta ad sedem apostolicam, non derogatur iuri patronatus, cũ patroni ea vice se impedire non habeant & sic non: & sic non est necesse derogare. Debet tamen de iure patro. fieri mentio. Et hanc conclusionem quã pluribus alijs rationibus tenet Pe. de Anch. quẽ refert & seq. Domi. consi. 50. incip. In Christi nomine quæritur an episcopus.

6 Vltimo, non omitto vnum, quod seruat curia in talibus beneficijs, quia † solet derogari fundationi beneficiorum, etiamsi in illa caueatur expresse, quod obtinens tale beneficium teneatur apud illud residere personaliter, & intra annum ad sacerdotium promoueri, ac quod cum illo non possit aliud obtinere. Secus quando petitur fundationis derogatio quo ad omnes eius partes etiam non expressas vel exprimendas: quia illa non datur. Possunt enim esse tales, quòd illis papa non derogaret. Et ista sufficiant quo ad istã qualitatem beneficiorum.

Digni-

Dignitatis personatus & oficij differentia.

SVMMARIVM.

1 *Quæ dignitates includantur in expectatiuis literis ac nouis prouisionibus.*
2 *Dignitas quid sit.*
3 *Archidiaconatus sonat in nomen dignitatis, etiamsi nullam habeat iurisdictionem.*
4 *Personatus est honor sine administraitone.*
5 *Appellatione personatus in materia larga venit dignitas, secus in materia stricta.*
6 *Literæ ad personatum, non comprehendunt dignitatem.*
7 *Officium quid sit.*
8 *An priores mendicantium dicantur habere dignitatem, aut personatum, vel officium.*
9 *Appellatione prelatorum veniunt priores mendicantium.*
10 *Prior conuentualis est prelatus, nec potest esse procurator sine licentia superioris.*
11 *Prioribus mendicantium causæ possunt delegari à sede apostolica.*
12 *Vicarius episcopi in dignitate dicitur constitutus.*
13 *Vicerector debet honorari & sedere vt rector.*
14 *Archidiaconus non præcedat vicarium episcopi, & contra hoc non valet consuetudo.*
15 *Vicario generali episcopi possunt à sede apostolica causæ committi.*
16 *Quo ad officia & dignitates ecclesiarum plus attenditur consuetudo quam ius commune.*

TRanseo nunc ad dignitates, ad effectum vt sciri possit an & quando & † quæ dignitates inclu- 1 dantur in literis expectatiuis, & in nouis prouisionibus.
Et primo videndum est quid sit dignitas, & in quo differat à personatu, & officio.
Secundo de varijs qualitatibus ipsarum dignitatum.
Tertio an & quando veniant in literis beneficialibus.
Circa primum dicit Domini. in c. 1. de consue. lib. 6. † quod di- 2 gnitas habet se ad personatum & officium, tanquam genus ad

ad speciem.Nam dignitas est nomen generalissimum aptū denotare omnem habentem aliquem gradum præeminentiæ.alleg.glo.in c.denique.4.dist Sed in hoc clarius loquitur Oldr.consi.150. incip. In ecclesia Valentina vbi dicit φ si ista nomina propriè sumantur, neutrum est alterum, & longe inter se differunt:quia dignitas est quædam præeminentia cum administratione vel iurisdictione. l. honor.ff. de munerib. & hono. Et hoc modo episcopatus & abbatia sonant in dignitatem, vt not.docto. in c.2. de præben.lib.
3 6. similiter † Archidiaconatus sonat in nomen dignitatis, quia examinat promouendos: & alia exercet quæ magnam continent administrationem.c.ad nos,& per tot. de offic.archid. plus dicit Innocen.in c.de multa, quòd Archidiaconus ratione nominis sonat in dignitatem, etiam si nullam habeat iurisdictionem, ratione consuetudinis.
4 Personatus† autem minus dicit quam dignitas:quia est quidam honor sine administratione:inter quæ est magna differentia, vt prob. in l.ad rempub. ff.de mun. & honori. & isto respectu dignitas, & personatus sunt diuersa, & propterea diuersis nominibus nuncupantur. l. si idem. C. de codicil. Sed quando dignitas sumitur largè, tunc ista ambo sunt synonyma & conuertibilia alterum in altero, prout genus & species. Et ideo iura, quæ videntur aliquando exprimere & ponere ista vt diuersa & separata, potius faciunt hoc ad tollendas cauillationes, quàm ad finem vt denotent differentiam esse inter ista: nisi prout differ genus à specie, sec. Guil.de monte Laud.in extrauag. Execrabilis. Io.22. sup. vers. personatus.
5 Ex quibus infero† φ in materia larga appellatione personatus venit dignitas, puta in terminis.ca.si pluribus. Secus in materia stricta, in qua verba strictè & proprie debent accipi.l.j.§.is qui nauem.ff.de exerci.cum vulg.Consequenter statutum loquens de personatu non comple-
6 ctitur dignitatem, per dictam rationem. Idem † puto in literis ad beneficia,vt si quis impetrat personatum, non possit sibi prouideri de dignitate cum administratione vel iurisdictione.arg.c. quamuis.de.præb.lib.6.& not.in ca.cum in illis.eod. titu.
7 Officium † vero dicitur administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisdictione, & absque prærogatiua seu præeminentia,

nentia, sec.doct.in d.c.de multa.prout sunt syndici, procuratores, Castellani, & sacristæ vt per Rotam decisio.173. incipien. De thesauraria.in nouis. Vbi est bona decisio circa prædicta.

Sed antequam veniam ad secundum, dubitatur de aliquibus. Et primo vtrum † Gardianus fratrum minorum, & 8 priores mendicantium, dicatur habere dignitatem, aut personatum, vel potius officium. Et certe dici potest quod habent dignitatem proprie sumendo, ex eo quia habent præeminentiam cum administratione, & etiam iurisdictionem in illos de conuentu, iux.nota.in c.edoceri. de rescrip.& in cle.1.eo.tit. Hinc est † quod appellatione prælatorum ve- 9 niunt isti tales. vt est glo.not.in clem.dudum.in vers.non habentur.de sepult.& ibi Card.in §.statuimus:dicit se consuluisse † quod Prior conuentualis est prælatus, adeo quod 10 potest esse procurator sine licētia superioris, iux.illud quod di.gl.in l.cle.religiosus.de procu. ad idem fa.gl.in cle.1.in ver.prælatum. de electio.& bonus text.in c.quorundam.in ver.solium prælaturæ.eo.tit.lib.6.

Ex quo infero vnum satis notandum; quod ex quo tales dicuntur habere dignitatem (vt supra) † certe possunt 11 eis delegari causæ à sede apostolica, iux.c.statutum.de rescript.in 6.quod tenet & firmat expesse Domi.in ca.nullus. de elect.eod.lib. quem refert & seq. Fely.in c. insuper.de test. & ibi legendo latius dixi.

Secundo dubitatur an † vicarius episcopi dicatur habe- 12 re dignitatem. Et breuiter dico quod dicitur in dignitate constitutus, arg. c.præcipimus.93.dist.vbi probatur quod locum tenens debet honorari sicut principalis cuius vices gerit, per quem text.dicit Roma.sing.suo,360.incip. Bartholus, &c.† quod vicerector debet sedere & honoarari vt 13 rector: & similiter gaudet alijs prærogatiuis rectoris, secun. Barto.in l.si filius.ff.de legationib. Immo consuluit Abbas Panor.consi.20.& 21.incip. Casus, super quo consilium petitur, talis est, &c.† non valere consuetudinem; quod Ar- 14 chidiaconus præcedat vicarium episcopi: quia caret ratione, & non potest induci, nisi ex quadam ambitione, per d.c.præcipimus.Quod dictum refert & seq.Fely.in Rubr.de ma.& obedien.

Ex quibus infero quod † vicario episcopi generali pos- 15 sunt

sunt committi causæ, iuxta. dispo.d.c.statutum.quia est constitutus in dignitate. Secus in vicario foraneo, vt leg. & nota.in clem.& si principalis.de rescri.

16 Vltimo circa prædicta notandum est † quòd quo ad officia & dignitates ecclesiarum plus attenditur consuetudo, quàm ius commune, vt di. glo.in c.ad hæc, de exces. præla. & Card.consi.62.incipien. In ecclesia Bellunen.

De qualitatibus, dignitatum.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas, personatus, seu beneficium quando dicatur electiuum.*
2 *Papa si mandat conferri beneficium ad electionem capituli spectans, quod beneficium comprehendatur.*
3 *In literis beneficialibus verba debent accipi in proprio significatu, nisi vrgeat vitanda absurditas.*
4 *Verba gratiæ beneficialis ad instantiam, ea includunt quæ vi verborum inferunt.*
5 *Sub expressione modorum non venit modus electionis.*
6 *Appellatione beneficij electiui in literis beneficialibus non venit Canonia.*
7 *In receptione Canonici sufficit consensus illorum de collegio in capitulo præstitus.*
8 *Canonia quando dicatur electiua.*
9 *Consuetudo & legitima præscriptio dant statum beneficio.*
10 *Dignitates inferiores de iure communi non sunt electiuæ.*
11 *Quando simpliciter mandatur prouideri de dignitate, venit dignitas etiam electiua.*
12 *Aliud est prouidere in ecclesia, & aliud prouidere de ecclesia.*

AD secundum principale quæsitum, videlicet de qualitatibus dignitatum, dico quod quædam sunt electiuæ, quædam non. Et idem dico esse in personatibus, & etiam alijs beneficijs. Sed prius dicendum est electiuis. Dicitur † ergo dignitas, personatus, seu beneficium electiuum, quando occurrente illius vacatione proceditur ad electionem secundum formam

capituli, quia propter, de electio.

Ex quo infero † quod si Papa mandat prouideri de beneficio spectante ad electionem capituli; intelligitur de beneficio electiuo, modo prędicto & sic de electiuo proprie sumpto, scilicet in quo debet seruari prędicta forma de iure vel consuetudine, prout sentit Card. consil. 103. incip. Casus super quo, &c. Ratio est (vt colligitur ex verbis ipsius) quia † vocabula debent accipi in proprio significatu, maxime in literis beneficialibus: nisi absurditas vitanda in contrarium vrgeat. l. nō aliter ff. de leg. 3. & in c. praeterea. vbi bona gl. de ver. sig. Cum ergo mandatur prouideri de beneficio seu dignitate electiua, intelligendum est de tali, in quo vel in qua fit electio proprie sumpta. talis est autem ea sola quę fit seruata forma dicti capituli, quia propter. qui text. dat formam electioni: qua non seruata non dicitur proprie electio celebrata: quia forma est quę dat esse rei qua non seruata non dicitur illa res, sed alia. l. Iulianus. §. si quis rem ff. ad exhib. Consequenter tale beneficium in cuius vacantis electione non seruatur illa forma, non venit nec includitur in tali mandato: quia † verba gratiae beneficialis concessae ad instātiam impetrātis, solum illud beneficium includunt, & eum solum effectum operantur, quod seu quem ex vi verborum necessario inferunt. Talis enim gratia est restringenda & proprie intelligenda propter ambitionem, vt dicit formaliter Card. consi. 30. incipien. Quidam. A. presbyter. & retuli superius in alio proposito circa expressionem curae.

2

3

4

Infero aliud & secundum, quod in terminis c. cum in illis §. 1. de pręb. lib. 6. & cle. 1. eod. titu. in quibus dicitur † qđ expressis aliquibus modis in mandato de prouidendo, puta ad prouisionem, vel praesentationem. &c. etiamsi addatur, Vel quamuis aliam dispositionem non venit modus electionis. Ad hoc ergo vt sit locus dictis iuribus, id est, vt non veniat beneficium electiuum, requiritur quòd illud sit tale in cuius electione debet seruari forma saepe dicti capituli, quia propter. vt dixi expresse Gui. de monte Laud. in cle. 1. de praeb. & sequitur Card. in d. consil. 103.

5

Tertio infero quod † appellatione beneficij electiui in literis beneficialibus non venit canonia (& ista tertia illatio est exemplum primae illationis) quia in canonijs non

6

seruatur forma d.c. quia propter.sec.gl.& doct.ibi. Et ideo dicit Ægidius conclu.69.incip. Palatium, &c. quòd non reperitur præbendas, & canonicatus cathedrales esse electiuos. Hinc est quòd licet receptio canonicorum spectet ad collegium, tamen non est necesse, quòd tunc seruetur dispositio c.in Genesi de elec.quia ille tex.loquitur de ele-
7 ctione prælati. Consequenter † sufficit in receptione canonici quòd illi de collegio personaliter consentiant, dummodo consensus præstentur in capitulo, prout tenuit Lappus Abbas in repeti c.Iacobus. de simo.& glo.2.in c.sicut. de elect.lib.6. Hæc tamen intelligenda sunt sane, nisi de
8 † consuetudine esset in tali ecclesia inductum, vt forma dicti capituli, quia propter obseruari debeat in electionibus canonicatuum & præbendarum: quia tunc appellatione beneficij electiui in talibus literis veniret canonia. Consuetudo
9 † enim & legitima præscriptio dant statum beneficio, vt proba.in c.cum de beneficio.de præben.lib.6.& ponit Pet. de Anch.consi.162.incip. In quæstione ecclesiæ,&c. Idem dico de inferioribus dignitatibus, vt dicantur electiuæ ad hoc vt veniant, & includantur in literis, quando exprimitur modus electionis, aliàs minimè (vt supra) ita demum scilicet, quando de consuetudine illarum ecclesiarum in quibus existunt, seruaretur sæpe dicta forma in electioni-
10 bus earum. Hoc ideo dico, quia de iure † communi non dicunt electiuæ, cum in electionibus earum non sit seruanda forma dic.c. quia propter, ex quo per obitum illas obtinentium ecclesiæ non dicuntur viduatæ: quia non sunt sponsi ecclesiarum proprie, sed quasi sponsi, vt d.glo.in c.per venerabilem.in ver.adulterius.qui fil.sint legit. Et quòd dictę dignitates de iure non dicantur electiuæ, nec seruetur in eis forma sæpe d.c.quia propter. tenet glo.in d.c.sicut. & maior pars dominorum de Rota decisione 289. incip. Maior pars dominorum. in nouis.

Concludo ergo, quòd si in literis solum exprimitur modus electiuus, vt si mandatur prouideri de dignitate vel beneficio electiuo: tunc non venit Canonia, nec alia dignitas collatiua: nisi in electionibus earum de consuetudine seruetur forma d.c.quia propter. Secus quando exprimuntur etiam alij modi, prout fit communiter in huiusmodi literis ad beneficia: quia tunc virtute aliorum verborum

venit canonia, & etiam dignitas collatiua. Similiter quando in literis nullus modus exprimitur, sed simpliciter † mandatur prouideri de dignitate prima, quæ vocabitur tunc venit dignitas collatiua & etiam electiua, vt tenet glo. in cle. 1. in ver. quamuis. de præben. & ponunt docto. in d. cap. cum in illis. §. 1. Nec obstat si diceretur contra prædicta, ex quo dignitas episcopalis, & principalior in ecclesia collegiata sunt electiuæ (vt constat) ergo per rationes, de quibus supra, debent includi in literis ad dignitates electiuas. Sed ad hoc respondendo breuiter, quòd superius dicta procedunt quando mandatur prouideri de dignitate electiuâ in ecclesia cathedrali vel collegiata: quo casu non includitur ecclesia cathedralis nec principalis dignitas in collegiata, licet sint electiuæ: quia † tunc non esset prouidere in ecclesia, sed de ecclesia, iuxta glos. in clem. 1. in ver. in certa de præben. ponit Aegid. conclusione 706. incip. Supposito, & Card. consi. 30.

11

12

Dignitates quando includantur in literis Beneficialibus.

SVMMARIVM.

1 *Si mandatur prouideri de beneficio, non includitur dignitas.*
2 *In dispensationibus per defectũ natalium patientibus non datur ad dignitates maiores nec principales, nisi pro qualificatis.*
3 *Mandatum vicarij super conferendis beneficijs includit etiam dignitates.*
4 *Quando mandatur prouideri de beneficio, an possit prouideri de præbenda.*
5 *Priuilegium de percipiendis fructibus beneficiorum, includit præbendas & maiora beneficia.*
6 *In dispositione generali nõ includuntur beneficia ecclesiæ cathedralis, bene tamen ecclesiæ collegiatæ.*
7 *Papa facilius grauat vnum quam plures.*
8 *Minora benefitia possunt esse de consuetudine electiua.*
9 *An sufficiat facere mentionẽ de electione per æquipollens.*
10 *Plura requiruntur ad esse collegij.*
11 *Verba quæ supponunt aliquid, nihil disponunt.*

1 Circa tertium principale quæsitum, videlicet an & quando in literis beneficialibus includantur dignitates? Dico † quòd si mandatur prouideri de beneficio, non poterit prouideri de dignitate: quia in tali casu nomen beneficij debet sumi strictè, cum sit materia ambitiosa & restringibilis. c. quamuis. de præbend. lib. 6.

2 Hinc est quod in † dispensationibus ad quæcunq. pro patiente defectum natalium, non datur ad dignitates maiores nec principales. Et ideo solet cassari clausula. Et de speciali ad vitam, nisi pro qualificato, aut alias ex fauore.

Secus quando nomen beneficij exprimitur in gratia, cuius effectus deriuatur in alium: quia tunc includuntur etiam dignitates, prout sentit vna dec. in antiquio. sub tit.
3 de offi. vic. secunda in ordine. Vbi dicit † quod si episcopus dedit potestatem vicario conferendi beneficia, poterit conferre etiam dignitates non reseruatas: licet de dignitatibus nihil specialiter sit expressum. Hoc enim casu nomen beneficij sumitur large, cum non sit materia odiosa, sed fauorabilis. c. dudum. & c. si cui. de præbend. lib. 6. & sic per istã rationem sentit Rota, quod in primo casu non includitur dignitas.

4 Vtrum autem in primo casu, videlicet † quando mandatur prouideri de beneficio, possit prouideri de præbenda? Arch. in c. cui de non sacerdotali. de præben. libr. 6. tenuit quod non, arg. d. c. quamuis. propter materiam odiosam & restringibilem, Idẽ tenet. Io. An. in c. fi. eo ti. in antiquis. Sed Florianus ibi est in contraria sẽtẽtia: cuius opinio põt saluari in duobus casibus. Primo quando nomen beneficii profertur in materia larga, prout superius exemplificaui.
5 Similiter in terminis c. tua nobis. de ver. sig. Videlicet † quando conceditur priuilegium de percipiendis fructibus beneficiorum: quia præbendas & maiora beneficia includit, vt ibi. Secundo posset procedere etiam in materia stri-
6 cta. † quando mandatur prouideri de beneficio in ecclesia cathedrali, poterit tunc prouideri de præben. Secus si mandato nõ sit mentio de ecclesia cathedrali: quia tũc propter honorem & excellentiam illius in mãdato generali ad beneficia non includuntur præbendę, nec alia beneficia ecclesię cathedralis: nisi quando (vt dixi) sit de ea specifica men-

mentio, vt prob. in c. quamuis. §. quãquam. de præb. li. 6. Et ideo tenet Cancellaria, quod vbi est dispensatum cum illegitimo, quòd possit tenere beneficia cum cura & sine cura, etiam si ad ea quis per electionem assumatur, non includuntur beneficia ecclesiæ cathedralis: nisi de ea fiat mentio, secundum Rotam decis. 45. incip. Nota quod sec. aliquos, & hoc modo potest procedere opinio Archi. & Ioan. An. licet indistincte loquantur.

¶ Quam opinionem limito etiam non procedere in prębendis ecclesiæ collegiatæ: quia illę includuntur in mãdato generali ad beneficia: nã in ea cessat ratio honoris & excellentię, quę militat in ecclesia cathedrali. Et ita proprie loquitur præfata decis. 133. in antiq. incipi. Nota quod illi & c. vbi dicitur, quod illi cui mandatur prouideri de beneficio, poterit prouideri de prębenda in ecclesia collegiata, posito quod ad eam quis eligatur, vt ibi. Et licet supradicta distinctio (per quam reducuntur ad concordiam præfatę opiniones contrariæ) videatur esse satis iuridica, & procedere ex mente iuris: tamen stilus consuetudo curiæ videtur indistincte amplecti opinionem Archi. in c. cui de non. De stilo enim curiæ quando datur gratia ad largam, dicitur expresse in ea, quod possit acceptare canonicatum & præbendam in cathedrali vel collegiata ecclesia. Per quod datur intelligi quod alias, id est, si illud non exprimeretur in literis, non veniret præbenda etiam in collegiata: alias illa verba frustra & superflue exprimerentur, contra c. si. Papa. cum vulga. quod latius declaraui in sexta forma literarum expectatiuarum, vnde minime sunt mutanda, & c. l. minime ff de legibus.

¶ Non omitto tamen vnum quod sentit præfata decis. 133. dum vult quod in mandato ad beneficium includatur præbenda etiam electiua. Et forte intellexit etiam eo casu, quando aliqui modi sunt expressi, licet non electiui. Et sic sentit quod dispositio c. cum in illis. §. illis de prębend. libr. 6. & clem. 1. eod. titul. non habet locum in præbendis, & minoribus beneficiis electiuis, quod expressius tenet Cal. asserens se bis ita consuluisse, consilio. 12. In tit. de pręb. contrarium tenuit Guil. de monte Laud. in d. cle. 1. quem seq. Domi. in c. cum in illis † quia Papa facilius grauat vnũ quam plures. Et quia ratio illius tex. est vniuersalis, vide- 7

licet propter materiam ambitiosam & restringendam.

Quam opinionem ego intelligo procedere quando præbendę & minora beneficia in aliquo loco essent electiua de consuetudine antiqua: quia tűc expressis aliquibus modis non includerentur, sec. Io. An. in addi. Spec. in tit. de act. & peti. §. super petitionibus. ad fi. ver. per literas quoq;. aliàs

8 procederet opinio Cald. qui a† de iure, præbendæ & minora beneficia sunt collatiua, & non electiua, & sic circunscripta consuetudine nō haberet in eis locum dispositio d. c. cū in illis. §. 1. vt dixi superius in tertia illatione secundi q̃siti.

Vltimo, pro complemento præmissorum, quia dictum est sæpius de dignitatibus & beneficijs electiuis, item an & quã do includantur in literis beneficialibus, facta vel non facta

9 mentione modi electiui, quæritur opportune † vtrum sufficiat facere mentionem de electione per æquipollens. Dico quod non, vt ponit decis. Rotæ, 878. incip. Præmissa igitur. in antiquis. vbi dicitur quod ad hoc vt dicatur facta mentio de dignitate electiua, non sufficit quod sit facta mentio de collegio, nisi exprimatur quod est electiua: quia non sequitur, stant plures cum priore in tali ecclesia, ergo prioratus est electiuus. Forte enim spectat ad electionem alterius. Pro quo vltra illam decisionem fa. quod no. Arch. in c. monasterium. 16. q. 1. vbi dicit non esse bonam consequentiam, videlicet, in tali ecclesia stant multi clerici, ergo est

10 ibi collegium. Plura† enim requiruntur vt dicatur collegiū, de quibus per Inno. & alios in c. cum dilecta. de exces. prælat. consequenter non probat hoc esse, &c. Ex quibus apparet non sufficere, quod fiat mentio electionis per æquipollens, nisi illud esset tale quod argueret necessitatem, & veritatem facti infallibiliter, vt dixi in superioribus in alio proposito de mentione curæ per æquipollens.

Similiter non sufficit, quòd de electione fiat mentio in parte gratiæ exequutiua tantum. clem. 1. ad fin. de præben.

11 †quia verba quę supponunt aliquid, nihil disponunt, vt ibi, & plene per Felinum in c. licet. de offi. ordi.

Dixi in parte præcedenti de qualitatibus beneficiorum & dignitatum, & an, & quando includantur in literis Beneficialibus, cū multis quæstionibus necessarijs & opportunis dicendum est modo de tertia parte principali, videlicet De varijs modis vacationis

De

De varijs modis vacationis.

SVMMARIVM.

1. *Verbum, vacare, multiplicem recipit à iure expositionem.*
2. *Beneficium vel ecclesia quando dicatur vacare.*
3. *Vacatio alia est de iure, alia est de facto.*
4. *Ecclesia dicitur vacans, quando vacat de iure, sed non de facto.*
5. *Impetrans non tenetur modum vacationis exprimere.*
6. *Si fit simpliciter mentiò de vacatione beneficij, includitur omnis modus vacandi.*
7. *Impetrans male impetrat, si beneficium alio modo quàm expresso vacat.*
8. *Caute impetratur, si certus vacandi modus non exprimatur.*
9. *In impetratione canonicatus certus vacationis modus exprimitur.*
10. *Per resignationem ex causa permutationis vera inducitur vacatio.*
11. *Collatio fit de beneficio vacante.*
12. *Per renuntiationem possessio amittitur.*
13. *In beneficijs permutatis necessaria est noua collatio.*
14. *Si permutatio non perficitur opus est tamen noua collatione.*
15. *Beneficio priuandus potest renuntiare, non tamen causa permutationis.*
16. *Mandatum super certo beneficio beneficium afficit.*
17. *Impetrans beneficium in fauorem alterius reseruatum specialiter, non praefertur reseruatino.*
18. *Impetrans in euentum priuationis, prouidetur de beneficio causa permutationis per priuandum resignato.*
19. *Clausula quòd resignatio priuandi cedat in fauorem impetrantis, quando opponatur.*
20. *Expectantes apostolici non possunt acceptare beneficia ex causa permutationis vacantia.*
21. *Omnes recessus à iure cõmuni est odiosus & restringendus.*
22. *Obtinens dignitatem quando eam in praeiudicium expectantis resignare non possit.*
23. *Dispositio non dicitur generalis, quando tantum in vna*

specie potest verificari, quamuis generaliter loquatur.

24 *Permutatio facta in fraudem expectantis, non operatur effectum suum.*

25 *Ascendere potius cupimus, quam descendere.*

26 *Sola fructuum inæqualitas non facit sufficientem fraudis præsumptionem.*

27 *Per simplicem resignationem & illius admissionem beneficium vacat tam quo ad proprietatem, quam quo ad possessionem.*

IN hac parte subiiciam quot & quibus modis contingit vacare beneficia, & etiam varios modos prouisiuos; quod vtile est scire ad cognoscendum validitatem vel inualiditatem impetrationum & prouisionum papaliū. Pro euidentia primæ partis præmittenda sunt duo. Primum est, quod† verbum, Vacare, multiplicem recipit à iure expositionem, vt declarat Rom. consili. 350. incipi. Omnipotentis, &c. in casu propositæ cōsultationis, &c. Aliquādo enim Vacare exponitur, id est, cessare. l. qui tertia. ff. de ędi. edict. Aliquando dicitur vacans, id est, inutile. l. Quintus Cęcilius. ff. depositi. Sed proprie quo ad propositum nostrum† dicitur ecclesia seu beneficium vacans quod est vacuum seu non plenum. Hoc autem potest contingere dupliciter. Primo quia† vacat de iure & de facto, quia mortuus est plątus seu rector, & nemo in possessione reperitur. quo casu vacat de iure quo ad titulum, & de facto quo ad possessionem. Secundo† dicitur vacās, quando vacat de iure, sed non de facto: vt quando mortuo prælato siue rectore: aliquis reperitur in possessione saltem colorate c. cū nostris. de conceff. præb. & in c. licet episcopus.

Secundo præmitto † quod impetrans non tenetur de iure exprimere modum vacationis, secundum Ioan. de Fantu. prout refert Domi. & seq. Francus. in c. susceptum de rescrip. lib. 6. idem tenet Lappus alleg. 6. incip. in hac sexta. pro quo fa. gl. in cl. 1. in ver. quāuis. de præb. quæ dicit nō esse necesse exprimere modū per quē prouidetur beneficio Et† ideo si fit simpliciter mentio de vacatione beneficii includitur omnis modus prouidendi, ergo debet etiam includi omnis modus vacandi: vt dicit alia gl. in c. si propter. in ver.

(margin numbers: 1 2 3 4 5 6)

in ver. vacabunt. de rescr. lib. 6. & c. cupiētes, in prin. de ele. eo. lib. & hoc de iure. Verum quia de stilo & consuetudine curię solet exprimi certus vacationis modus, ideo subijciā multos modos quibus contingit vacare beneficia: vt impetrans sciat per quem modum vacat beneficium, quod vult impetrare. † Nam si vacet alio modo quàm expresso per impetrantem, male impetrat. c. susceptum. de rescrip. lib. 6. 7

Et ideo † cauti impetrantes in prouisionibus non exprimunt certum modum vacandi, sed impetrant certo modo vacan. quod solet concedi præterquam de canonicatu, & præbenda certo modo vacantibus: † tunc enim non datur, si non nominetur Canonicus: quia posset capere quemcumq; canonicatum in illa ecclesia. Et idem de alijs beneficiis, de quorum corpore non constat, puta simplicibus. Sed quia (vt prædixi) vt plurimum consueuit exprimi certus vacationis modus, ideo de illis latius subijciam. 8 9

Primo igitur incipiendo ab actibus voluntarijs, occurrit modus vacationis per renunciationem, & hoc videlicet ex causa permutationis, & per simplicem resignationem.

Primo casu, † quando resignatur beneficium ex causa permutationis, inducitur vera vacatio & possessionis & proprietatis, id est tituli, vt prob. in cap. vnico, de rer. permu. lib. 6. Ponderando illa verba, æquitatem præferentes in hac parte rigori. Idem not. in ca. inter cætera super verbo debeat. de præb. aliàs non esset possibile, quòd fieret per superiorem inuicem permutantibus aliqua collatio, † cum illa fiat de beneficio vacante. c. 1. & c. nulla. de conces. præb. & hoc exprese firmat Cald. consi. 4. incip. An renuncians, in tit. de renun. vbi assignat rationem, quia possessio † animo perditur, ergo per renunciationem amittitur, vt not. Inno. in cap. veniens, in 1. glo. de renun. cum alijs, vt per eum. 10 11 12

Ex quo infertur quod cum tali casu inducatur vera vacatio, vt supra, sequitur † quod in permutatione necessaria est noua collatio ipsis permutantibus: quod exprese firmat decisio Rotæ 393. incip. Nota resignatio. cum sequenti. in antiquis. Immo dico plus, † quod si permutatio non perficitur inter permutare volentes opus est similiter noua collatione, id est, quod illi qui iam resignarūt sua beneficia ex causa permutationis, reuertantur ad ea authoritate superioris, non autem authoritate propria, ne incurrant 13 14

pœnam

pœnam capituli cum qui de preb.lib.6.prout tenet.Io.An. in c.si beneficia eod.tit.& lib.quicquid dicat ibi Archi. Licet pro Archidiacono multum faciat ille text. dum dicit, libere reuertantur. Et sic innuit quod per se sua sponte possint ad suum quilibet redire beneficium. Sed istæ opiniones concordantur illo modo quia in beneficijs iam occupatis seruatur opinio Io. And.in vacantibus vero de iure & de facto procedit opinio Arch.prout attestatur vna dec.13. inci. Fuit dubitatum.in nouis. Tutius tamen est ꝙ vtroq. casu interueniat authoritas superioris, qui propter non secutam permutationem dat vnicuique eorum licentiam ad suũ beneficium reuertendi absq; alia collatione seu concessione executoris super reductione in pristinam possessionem: & talis licentia habetur pro collatione, vt ponit eleganter Rota decis. 863.in antiquis.

Et per supradicta dici potest, quod si Papa mandat prouideri alicui de certo beneficio, si vacat, vel cum primum vacabit: certe si beneficiatus resignet illud beneficium ex causa etiam permutationis, poterit nihilominus prouideri de illo taliter impetranti: quia reuera vacat quo ad titulum & possessionem, per superius dicta, quod videtur sentire Do.in cons.105. in 2.col.vbi dicit in casu simili, ꝙ licet pendere lite super priuatione beneficij ob aliquod

15 crimen, possit ille † qui venit priuandus, tale beneficium renunciare, vt sentit glo.not. in c.2.in ver. finita.ibi dum dicit, cedat vel decedat, vt lit. pen.libr. 6. non tamen hoc facere poterit ex causa permutationis: imo si fecerit resignationem ex causa permutationis, poterit de illo prouideri illi qui impetrauit in euentum priuationis. Quod ego intelligo verum quando fuit scriptum in terminis de quibus supra, videlicet, super certo beneficio, tum quia per resignationem inducitur vera vacatio, vt sępius di-

16 xi, tum etiam quia per tale mandatum † super certo beneficio, videtur illud iam esse affectum in fauorem impetrantis, & illi per hoc quæsitum ius saltem ad rem, quod ei auferri non debet ex facto beneficiati, per illud quod in simili di.gl. nota.in c.quamuis tibi.in ver. in genere.de præ

17 bend.lib. 6. † quod per secundum mandatum speciale factum super aliquo beneficio vacante, non præiudicatur primo continenti reseruationem illiusmet beneficij in fa-

uorem

uorem alterius: quia tam primum quam secundum potest dici speciale: & ideo prævalet primum, nisi de primo in secundo fiat mentio specialis, quasi sentiat glo. quòd propter reseruationem factam in fauorem primi censeatur affectum etiam antequam vacet, & illam glo. dicit notabilem Dom. consil. 103. in 1. col.

Secus dico quando beneficium esset alias reseruatum, sed non in fauorem certæ personę: quia tunc valet prouisio de tali reseruatione non habita mentione, vt vult deci. Rotæ 877. incipi. Vtrum si Papa in antiquis. Vnum tamen obstat cõtra determinationem Dom. quam superius retuli, dum vult, † ꝙ si priuandus resignet ex causa permutationis potest nihilominus de beneficio taliter resignato prouideri illi qui impetrauit in euentum priuationis. Obstat (inquam) tex. cum sua materia in c. susceptum. de rescrip. lib. 6. vbi dicitur, ꝙ expresso vno modo vacationis, puta in euẽtum priuationis non venit alius, vt puta ex causa permutationis. Et propter hoc in talibus impetrationibus per priuationem solet hæc clausula adijci, Et cum decreto † quod resignatio cedat in fauorem impetrantis, quod solet concedi post primã priuationis sententiam, ante minime. Et ita debet intelligi dictum Dom. alios non bene diceret.

18

19

Ex prædictis colligitur casus in quo beneficium vacans, ex causa permutationis potest conferri alteri quã permutãti, vt patet supra in ver. & per supradicta. Nec obstat tex. in capit. 1. de rer. permut. libr. 6. per quem disponitur quod † expectantes apostolici non possunt acceptare beneficia vacantia ex causa permutationis, nec de illis sibi facere prouideri. Quod procedit etiam si expectans haberet gratiam motu proprio, nihilominus non potest impedire permutare volentes, vt vult Domin. consil. 104. in pe. col. quia dico quod cum ille text. disponat illud ex quadam æquitate contra strictas regulas iuris, vt patet ibi. dum dicitur, Æquitatem præferentes in hac parte rigori, & certe tenendus est in proprijs terminis in quibus loquitur: quia † omnis recessus à iure est odiosus & restringendus. c. 1. de fi. presby. lib. 6. Vnde cum ille text. loquatur de expectantibus beneficia in certa, non debet habere locum in reseruatiuo habente gratiam ad certum corpus beneficij cum primum vacabit, cum iste plus iu-

20

21

ris habeat, quam ille qui expectat in genere.

Ex hoc infero vnum valde notandum, quod expectans dignitatem in certa ecclesia, quam primo ibidem vacare contigerit, si non sit in illa ecclesia nisi vnica dignitas post
22 pontificalem, certe illam obtinens † non poterit resignare simpliciter, vel ex causa permutationis in præiudicium expectantis, præsupposito, quod talis dignitas aliàs includatur in gratia expectantis: quia tunc militat eadem ratio in tali expectante, licet generaliter, quæ est in reseruatiuo specialiter, patet per text. in c. ex parte 1. de offi. deleg. cum
23 ibi not. vbi probatur sec. doct. † quod dispositio non dicitur generalis, quando potest verificari in vna specie tantum, quamuis generaliter loquatur. Quod intelligo sane quando dispositio loquens generaliter potest verificari in vna specie tantum, ita quod non in alia, prout posui exemplum de expectante dignitatem primo vacaturam in certa ecclesia, in qua non est nisi vna post pontificalem: tunc procedit quod dixi per rationem de qua supra, & per illud quod in simili dicit Bal. in l. quisquis. C. quor. app. non rec. & Canonistæ. in c. cum omnes. de consti.

Secus dicerem quando dispositio venit verificanda in vna specie de multis & diuersis speciebus, dummodo non certitudinaliter in aliqua earum, sed quæ prius occurrerit. Tunc enim procedit dispositio d. c. vnici. de rer. permu. lib. 6. Nam isto secundo casu potius dicitur dispositio generalis quam specialis, ex quo habitudinaliter comprehendit multas spés, licet effectualiter veniat verificanda in vna tantum quicquid hoc dicat Bar. in l. si domino. ff. de leg. 1. quem seq. Abb. Panor. in c. pastoralis. § quoniam. de rescr.

Limitatur aliter & secundo dispositio d. c. vnici cum superius dictis, videlicet vt non sit locus expectantibus, † quādo vacant beneficia ex causa permutationis. Illud est verum, nisi permutatio fieret fraudulenter ad excludendum expectantem, qui expectabat beneficium pingue verisimiliter de proximo vacaturum. Tunc enim si obtinens beneficium tenue illud resignet, & ex causa permutationis consequatur pingue, eo ipso probata est fraus per expectantem, qui potest illud pingue vel aliud, si prius ipsum vacare contigerit, petere & habere, vt est casus formalis in c. fin. de renun. lib. 6. fa. c. quia verisimile. de præsump. vbi proba

tur

tur quod non est verisimile, vt fiat permutatio beneficij pinguis cum tenui. Et ratio est, quia† temporibus nostris augeri cupimus, non minui, & ascendere potius quam descendere vt di. gl. in c. cum accessissent in vers. confirmatum. de consti. eadem verba ponit vna decis. 300. incip. Si mandetur alicui prouideri in nouis alleg. c. quanto. & cap. licet de transla. prælatorũ. Stantibus ergo huiusmodi circunstãtijs præsumendæ fraudis, succuritur expectanti (ut supra) alias †sola inæqualitas redditauum in beneficijs permutatis non facit sufficientem fraudis, præsumptionem, sec. Io. Mod. & Io. An. quos ibi seq. Moder. in d. c. vnico. de rer. permu. in 6. quod etiam tenet decis. Rotæ 129. incipiens, nota q̃ non vitiatur in antiquis. arg. l. dolus. C. de rescin. vend. 25 26

Secundus casus per eundem modum vacationis est, †quando vacat beneficium ex causa simplicis resignationis: prout quando quis sponte & libere resignat in manibus superioris habentis potestatem admittendi resignationem. Quo casu quantum ad resignantem vacat beneficium tam quo ad proprietatem, quàm quo ad possessionem. Sed non vacat statim quo ad superiorem, nisi ille acceptet resignationem, quia potest resignantem etiam inuitum ex causa in beneficio retinere. c. admonet. & c. quod in dubijs. cum ibi not. de renuntia. Istud tamen quod dixi quo ad resignantem vacare beneficium tam respectu proprietatis, id est, tituli, quam etiam quantum ad possessionem, intelligo sane de possessione iuris, qui illam perdit resignans, vt no. Inno. in d. c. quod in dubijs. Nam potest postea de facto incumbere in possessione: & si tali possessione spoliaretur, veniret restituendus, vt ponit Inno. in c. super hoc. de renuncia. & decis. Rotæ 158. quæ incipit, licet reus in nouis. 27

Resignationis modus & methodus.

SVMMARIVM.

1. *Resignatio fieri debet sponte, non per metum.*
2. *Voluntas coacta est voluntas.*
3. *Actus meticulosi de iure canonico regulariter tenent, possunt tamen elidi.*
4. *Vbi requiritur libera voluntas, coacta voluntas non dicitur voluntas.*

5 *Resignatio fiat libere. i. sine pactione, cōditione, vel modo.*
6 *Propositum in mente retentum non operatur conditionem vel modum.*
7 *Resignans vt conferatur certæ personæ, cessante aliàs fraude non est illicitum.*
8 *Expressio eorum quæ tacite insunt, etiam in spiritualibus nihil operatur.*
9 *Superior admitti resignationem simpliciter reiecta omni conditione & modo.*
10 *Renunciatio simoniaca non tenet, etiam in præiudicium renunciantis.*
11 *Collatio alteri quam compermutantibus facta, quare non valeat.*
12 *Ordinarius confert beneficium alteri quam illi cui in fauorem est resignatio facta.*
13 *Quis intelligatur superior vt possit resignationē recipere.*
14 *Resignatio debet fieri in manibus episcopi in cuius diœcesi situm est beneficium.*
15 *Qui præscripsit collationem, non per hoc censetur præscripsisse destitutionem, seu resignationis receptionem.*
16 *Potestas admittēdi resignationes debet specialiter cōcedi.*
17 *Executor ad prouidendum non potest resignationes recipere.*
18 *Auditor non recipit resignationes beneficiorum de quibus coram eo agitur, bene tamen cessionem litis & causæ.*
19 *Resignatio beneficij facta in manibus vicarij non habentis ad hoc speciale mandatum, non valet.*
20 *Per admissionem resignationis clericus ab ecclesia alienatur.*
21 *Vicarius specialis beneficialibus nihil validum facit.*
22 *Dispositio c. susceptum. de rescr. in 6. non habet locum in collationibus ordinariorum.*
23 *Habens potestatem recipiendi resignationem, non confert, nisi specialiter sit mandatum.*
24 *Vicarius præsentatos per patronos sine speciali mandato instituit.*
25 *Instituere præsentatos est necessitatis, & expeditur per modum iustitiæ.*
26 *Nullum tempus ad instituendum est præfixum, bene tamē ad præsentandum.*

Mo-

MOdo pro declaratione huius secundi casus sciendum est primo, quod resignatio † debet fieri sponte, alias si fiat per metum, non tenet ipso iure, vt vult. decis. 203. incip. Nota quod resignatio. in antiquis. vbi alle. nota. in c. super hoc. de renun. Quod est satis mirum, & non transit sine dubio, quia † voluntas coacta voluntas est. l. si mulier. §. si. ff. quod met. caus. not. gl. per illum tex. in c. merito. 15. q. 1. Vnde ex quo in resignatione facta per metum adest voluntas, deberet tenere mero iure, quamuis propter metum adhibitum possit rescindi, maxime cum † de iure canonico actus meticulosi regulariter teneant, licet possint rescindi, vel per exceptionem elidi, vt nota. in c. cum dilectus. quod met. cau. & ita in terminis, tenet alia decisio in nouis. 384. incipiens. Fuit dubitatum nisi saluando primam decis. Rotę dicatur, quod cum resignatio debeat fieri libere (vt statim dicam) si fit per metum, non dicitur voluntarie nec libere facta: quia † illud quod dicitur voluntas coacta voluntas est, non habet locum vbicumque requiritur libera voluntas, prout in matrimonio. cap. veniens & c. cum locum. de spons. quod expresse firmat glo. in d. c. merito & ita posset dici in resignatione, vt si fiat per metum, non teneat ipso iure. Et ita soluo primam decisionem, sed forte in puncto iuris secunda est verior.

Secundo requiritur quod resignatio † fiat libere, hoc est, sine aliqua pactione, conditione vel modo. c. cū pridem. de pac. no. gl. in c. cum vniuersorum. de rer. permut. & in c. ex parte. de offi. delega.

Ex quo infero, secundum aliquos, quod volens renunciare beneficio suo in fauorem alterius, non potest deducere in pactum, quod resignat cum hoc vt conferatur illi, vt videtur tenere Panor. post gloss. in d. ca. ex parte. Debet ergo pure & libere resignare in manibus superioris; licet gerat in animo vt conferatur certæ personę non renunciaturus alias, † quasi propositum in mente retentum non operetur conditionem vel modum. l. si repetendi. C. de cond. ob caus. cum vulg.

Posset tamen probabiliter dic † quod licite possit resignans verbis exprimere illud quod in mente gerit, dicendo, resigno in fauorem talis, tum quia isto casu cessat om-

8 nis pacto, conditio, siue modus: tum etiam quia † expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur etiam in spiritualibus, vt vult glo. in c. significasti. de elect. in c. 2. eo. tit. lib. 6. Et per has rationes tenet Domi. in c. vnico de rer. permutat. lib. 6. quod permutantes adinuicem sua beneficia possunt petere à superiore hanc permutationem, & exprimere, quod renunciant permutationis causa, vt probat. in cle: 1. eo. tit. quia (vt dixi) licet eis exprimere quod in mente gerunt: & in effectu pro hoc videtur esse casus in d. c. ex parte. vbi Papa non scripsisset sub illa forma, si continuisset simoniam, videlicet dum dicit, literas impetrauit, vt si auunculus suus Archidiaconatum quem habebat, vellet omnino dimittere, ipsum ei faceres assignari, &c. nec obstat verbum omnino, quod exponit ibi glo. id est, fine aliqua pactione, conditione, vel modo: quia intelligo ego de pactione, conditione, vel modo aliàs illicito, & continente simoniam, prout sentit gl. in d. c. vnico. dum exponens verbum libere, dicit, vt simonia vitetur. alleg. c. cum pridem. de pact. At resignare in fauorē certæ personæ, vt conferatur illi, non cōtinet aliquod illicitum, dummodo cesset fraus & simonia: ergo non debet censeri prohibitum per supradicta.

9 Puto tamen † quod superior possit admittere resignationem simpliciter reiecta omni conditione & modo: quia per resignationem resignans admittit titulum beneficij, & multo fortius possessionem iuris; quæ facilius perditur. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqui. pos. prout dixi superius. In facultate autem superioris est acceptare resignationem simpliciter, vel cum modo, cum totum hoc dependeat à

10 potestate ipsius. c. quæsitum. de rer. permut. Hinc est † quod licet renunciatio simoniaca non teneat etiam in præiudicium renunciantis, vt vult glos. in c. super hoc, in ver. pecuniæ. de renun. & po. decis. Rotæ 236. incip. Nota ꝙ resignatio. in antiquis: potest tamen superior eam simpliciter admittere, & tertio illud beneficium conferre, prout sentit Domi. consi. 125. in 2. colum. & ita teneo, excepta resigna-

11 tione, quæ fit ex causa permutationis. Quo † casu non valet si fiat alteri collatio, nisi ipsis permutantibus, vt in clemen. vni. de rer. permuta. & ratio illius cle. est sec. Stef. & Card. ibi quia talis renunciatio intelligitur fieri sub modo: ideo non habet effectum, nisi adimpleatur modus, id est, sequa-

tur

tur permutatio. Et licet istamet ratio videatur militare eo etiam casu quo fit resignatio per modum, de quo superius, videlicet vt alteri conferatur: dico tamen quod dispositio illius clem. non debet extendi, sed teneri tantum in terminis in quibus loquitur: quia venit limitatiue ad ius antiquum, quo beneficia resignata ex causa permutationis poterant alijs quam permutātibus conferri, adeo quod de illo iure necessaria erat gratiosa prouisio, vt non valeret collatio alteri facta. c. inter cætera, de præben. & in c. cum vniuersorum. de rer. permuta. & ideo extra casum d. cle. standum est in alijs casibus iuribus antiquis. Consequenter si ordinarius in primo casu conferat beneficium † alteri, & non illi in cuius fauorem fuit resignatum, neminit iniuriam facit, cum vtatur iure suo. c. cum ecclesia. de elect. cum vulg. 12

Tertio ad validitatem resignationis requiritur quod fiat in manibus superioris, vt ipsi dec. admonet. iun. c. in dubijs. 13 Ille autē intelligitur † superior in hoc casu, qui posset illum inuitum destruere, vbi di. glos. in clem. vnica. in ver. manibus. de renun. & ideo possibile est quod resignatio fiat in manibus vnius, & collatio ad alium pertineat iure suo.

Ex quo sequitur, quod licet quis possit conferre beneficium situm in diœcesi alterius episcopi ex priuilegio vel consuetudine præscripta: non ideo tamen poterit resignationem illius recipere, vt sentit glos. & ibi clare hoc firmat Cardi. in clemen. vni. de rer. permut. in 6. quæstio. Consequenter † debet fieri resignatio in manibus episcopi, in cuius diœcesi situm est beneficium quod resignatur, & non in manibus habentis illius collationem ex priuilegio vel prescriptione. Licet † enim præscripserit collationem, non sequitur ergo destitutionem, seu resignationis receptionem, quia tantum præscriptum quantum possessum, & non plus. c. si de. offi. arch. & c. auditis & c. cum olim, de præscr. Et ita in terminis tenet decisio. Rotæ 398. incip. Si aliquis episcopus. In nouis. Hinc dicit alia deci. 208. incip. Nota quod fuit in antiquis, quod habens potestatem conferendi beneficia vacantia, ex concessione superioris non potest admittere resignationem beneficiorum. Et propterea † opus est quod illud specialiter concedatur & expresse, videlicet, vt possit resignationes beneficiorum recipere, & resignata conferre, vt prob. text. apertus in cap. dudum. in 14 15 16

prin-

princip. de præben. lib. 6.

Hinc secundo dicit alia decis.531. inci. Quæritur vtrũ.
17 in antiquis. quod † executores gratiarum dati ad prouidendum non possunt admittere resignationes beneficiorũ, vt de beneficijs sic resignatis prouideant. & hoc per rationes de quibus supra.

18 Hinc tertio dicit alia decis.608. in antiquis. quod † auditor sacri palatij non potest recipere resignationem beneficij, de quo coram eo litigatur, sine speciali mandato Papæ: licet possit recipere cessionem litis & causæ. Et ita dicit seruare Rotam, quod est notandum propter cl. auditor. de rescrip.

19 Hinc quarto dicitur non valere † resignationem beneficij factam in manibus vicarij non habentis ad hoc speciale mandatum, prout consuluit Cald. consil. 3. incip. An renunciatio. in tit. de renun. assignat aliquas rationes: sed
20 hæc est potissima, per † admissionem renunciationis clericus ab ecclesia alienatur, sed vicarius alienationem facere non potest iuxta illud quod no. Inn. in c. ad hæc. de offic. archi. vbi dicitur archidiaconum, qui est vicarius episcopi, non posse alienationibus consentire: ergo nec vicarius generalis poterit renunciationem sine speciali mandato re-
21 cipere. De vicario † autem singulari, hoc est, ad id solum deputato, minus est dubium, vt po. decis. Rotæ. 288. incipiens, Nota quod episcopus. in antiquis. dicens quod vicario seu officiali generali potest dari potestas conferendi beneficia vacatura, & recipiendi resignationes. ca. si. de offic. vic. lib. 6. sed singulari personę de singulari beneficio committi non potest. c. deliberatione. §. prohibemus. de offi. leg. lib. 6. & ibi hoc no. Io. Andr. imo fortius tenet alia. decisi. 397. incip. Si episcopus. in nouis. quod nedum singulari personæ, sed nec etiam vicario generali potest committere episcopus in specie resignationem seu admissionem resignationis, & collationem certi beneficij: quia per talem commissionem datur via ad vacaturum beneficium cõferendum contra concilium Lateran. de quod c. nulla. de concess. pręb. cum similibus. Quod videtur valde mirum: & propterea non contentus de pręmissa determinatione inueni vnam decisionem mirabilem in antiquioribus quintam in ordine, in tit. de concess. præb. vbi tenet totum contra-

trarium, etiam in cõmissione quæ fit per episcopum singulari personæ, vt valeat & teneat: licet sibi cõmittatur quod recipiat resignationem certi beneficij, & ea recepta conferat, &c. quia per hoc non aperitur via ad vacaturum, & sic cessat votum captandæ mortis. Nam tali casu non committitur generaliter potestas conferendi quouis modo vacet illud beneficium, quo casu veniret etiam modus vacandi per mortem, consequenter non valeret: quia per hoc posset captari mors aliena, contra iura communia. At in casu præmisso & in terminis nostris non committitur generaliter potestas conferendi quouis modo vacet, sed dumtaxat si vacet per resignationem: per quem modum cessat ratio concilij generalis, & periculum captandæ mortis; quia si vacaret aliter quam per resignationem, non deberetur illi pro quo taliter scriptum est, iuxta c. susceptum. de resc. lib. 6. licet Domin. consi. 119. in fi. col. dicat quod dispositio † d. c. susceptum non habet locum in collationibus ordinariorum. quod aliter pro nunc non discutio. subiicit præfata deci. quod compilatores dictaminis libri sexti errauerunt in reddenda ratione ad. d. §. prohibemus. in c. deliberatione. præalleg. & quod ita fuit obtentum in Rota per tres instantias & sententias. Quod puto verissimum per rationes premissas, quæ sunt vrgentes. & sic quandoque bonus dormiat Homerus. 22

Quapropter retenta ista prouisione pro vera, vt possit committi in genere & in specie potestas recipiendi & admittendi resignationem, dico† quod talis commissarius nõ poterit beneficium sic resignatum cõferre, nisi ad conferẽdum habeat speciale mandatum, sine quo non venit alias facultas conferendi beneficia, prout tenet decis. Rotæ hoc expresse determinans secundum meum nu. 43. incipiens, Nota quod vicarius in antiquis. Quod videtur mirũ prima facie, quia † potest vicarius præsentatos per patronos instituere sine speciali mandato, sec. Arch. in c. fi. de offi. vic. lib. 6. & prob. in c. ex frequentibus de instit. ergo deberet etiam posse conferre beneficia resignata ex causa permutationis, cum vterque actus, expediatur ex necessitate iuris, & non de mera gratia, vt prob. in cą. 1. de instit. lib. 6. iuncto cle. vnic. de rer. permuta. 23 24

Potest dici soluendo hoc contrarium, vt ideo presentatos

tatos posset instituere sine speciali mandato, sed non conferre benefitia resignata ex dicta causa; † quia primum est praecisæ (vt ita dicam) necessitatis, & expeditur per modum iustitiæ, vt prob. tex. in c. decernimus. 16. q. vlt. nimirum si transit in generali mandato, vt ponit Aegidius, conclu. 93. incip. Licet vicarius. Secundum vero non est tantæ necessitatis, quia possunt taliter permutantes habere recursum ad episcopum pro collatione obtinenda. per illud quod in simili di. decis. Rotæ 23. incip. Fuit dubitatum. in nouis. Dubito tamen de ista solutione, quia istamet ratio de facultate habendi recursum ad episcopum, militat etiam in institutione obtinenda, ex quo maxime periculum non est in mora, quia † nullum tempus ad instituendum reperitur in iure expressum, sed tantum ad præsentandum, vt di. decis. 212. incip. Secundum omnes. in nouis. Præterea non videtur minor necessitas in secundo casu, quam in primo. transeat tamen propter authoritatem dominorum.

25

26

Ad ecclesiam cathedralem quomodo quis promoueatur.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per promotionem ad ecclesiam cathedralem.*
2 *Si post consecrationem & possessionem consecratus non recipit fructus, alia beneficia non vacant, sed ea retinet, ideo interim nec acceptari possunt, cui practica curia resistit.*
3 *Prouisio Papæ habet vim electionis & confirmationis.*
4 *Prorogatio de non consecrandis fiat motu proprio, non ad instantiam.*
5 *Dispensatio circa vnum, extenditur ad cõsequutiua illius.*
6 *Tempus consecrationis non currit inquisito, vel accusato, seu denuntiato.*
7 *Impeditus non potest dici negligens, nec incurrit pœnam negligentiæ.*
8 *Si prouisus facit se statim consecrari, an statim vacent priora beneficia.*

Secun-

SEcundus † principalis modus vacationis est per 1
promotionem ad ecclesiam cathedralem. Nam 2
beneficia promoti ad illam vacant postquam
cōsecratus extiterit, & pacificam possessionem
habuerit, vel per eum steterit quo minus eam assequere-
tur. c. cum in cunctis. §. cum vero. de elect. iun. c. licet epi-
scopus. de præben. lib. 6. Interim autem conferri non pos-
sunt, vt prob. in c. post electionem. in ver. confirmationem,
iun. glo. sup. eo. ver. de conces. præben. Et propterea di. alia
glo. Io. An. in c. si tibi concesso. sup. ver. vacare. de præben.
lib. 6. per illum text. quod † etiam post consecrationem & 2
adeptam possessionem si fructus episcopatus non perci-
pit promotus, vt quia ex causa certo tempore debentur
alteri, certe tunc priora eius beneficia alijs conferri non
possunt, sed per eundem interim retinebuntur. Plus dicit
Roma. consi. 335. incip. Circa primum. in 1. colum. quod
interim nedum conferri, sed nec etiam possunt acceptari,
argu. ca. beneficium. de reg. iur. lib. 6. in curia tamen Roma-
na contrarium practicatur, quia beneficia prouisi, & ibi-
dem consecrati statim conferuntur ante adeptam pos-
sessionem episcopatus. Quam quidem consuetudinem di-
Ioan. Andr. propter prædicta damnabilem, in clem. 1. glos.
sup. ver. collato. vt lit. pend. hoc etiam refert & seq. Roma.
consilio 345. in 4. colum. Ante consecrationem autem vel
ante lapsum tempus de consecrandis episcopis, etiam in
curia non solent conferri talia beneficia, licet † prouisio 3
Papæ habeat vim electionis & confirmationis, vt di. glos.
in c. 1. in ver. prouisionem. de elect. lib. 6. & prob. in c. cum
olim. & ibi Inno. de cau. pos. sed lapso tempore consecra-
tionis statuto à iure possunt de consuetudine curiæ (vt di-
xi) conferri statim, † nisi illud tempus prorogetur electo per 4
Papam motu proprio: secus si ad illius supplicationem, vt
di. decis. Rotæ 586. incip. Vtrum episcopus. in antiquis.
alleg. Inno. & Ioan. An. in d. c. cum in cunctis. vbi assignant
rationem diuersitatis inter primum casum & secundum,
quia in primo casu debet fieri larga interpretatio, ex quo
fuit dispensatum motu proprio, arg. c. si pluribus. de præb.
lib. 6. q ratio cessat in secundo. Sed d. Ant. & Pan. in d. §. cū
vero. tenent indistinctè, vt durante prorogatione etiā ad in
stantiā & supplicationem promoti facta, non vacēt interim

priora illius beneficia: nam vacatio beneficiorum venit con
5 secutiue ad consecrationem: dispensatio † autem ad vnum obtenta extéditur ad consecutiua illius. in glo. no. in c. quia in tantum. de præben. & in c. si quis in clero. 7. q. 1. facit ad hoc bonus text. in c. accepimus. de æta. & qualit. vbi probatur ꝙ approbatus ad ordines, videtur approbatus ad beneficium tãquam ordinum consecutiuum. Et hanc partem prædictis rationibus puto veriorem.

Quid autem si promotus ad episcopatum accusetur, inquiratur, seu denuntietur, ita quod pendente iudicio labitur tempus consecrationis, an possint sua beneficia conferri? Et certe † si tempus petendæ consecrationis non currit
6 inquisito vel accusato seu denuntiato, prout cõsuluit. Dom. consi. 42. in fi. col. tunc clarum est quod non vacant interim sua beneficia, ex quo non est negligens impetenda con
7 secratione stante impedimento: nam impeditus non potest dici negligens, nec incurrit pœnam negligentiæ, quamuis impedimentum prouenerit ex culpa sua, vt prob. bonus text. in c. quia diuersitatem. de conces. præb.

Vltimo pro complemento istius modi vacationis, quæ-
8 ritur vtrum † si prouisus de episcopatu facit se statim consecrari, debeat expectari lapsus trium mensium qui dantur à iure ad consecrationem, vel possint statim conferri priora eius beneficia? glo. in d. §. cum vero. tenet hoc vltimum, sed Ostien. ibi contra. Vnde concordando opiniones distinguit ibi Ioan. And. quod aut statim post consecrationem habuit possessionem episcopatus, & vera sit opi. gl. alias non sufficit sola consecratio. Hoc sequitur ibi Pan. & est verissimum.

Tertius Vacationis modus per c. de multa & Extrauagantem execrabilis.

SVMMARIVM.

1 *Tertius vacationis modus ponitur, videlicet per c. de multa & extrauagantem execrabilis.*

2 *In quo differant c. de multa & extrauag. execrabilis.*

3 *Assecutio secundi incompatibilis fit pacifica de iure & de facto.*

4 *Non dicitur assecutio pacifica, quando statim cœpit esse litigiosa.*
5 *Beneficium requirens residentiam, non operatur ipso iure vacationem.*
6 *Realis dimissio incompatibilis impedit pœnas extrauag. execrabilis.*
9 *Verba designant voluntatem & consensum, quæ declarantur factis.*
8 *Plus est factis demonstrare, quam verbis dicere.*

Tertius † vacationis modus est per ca. de multa. de præben. item per constit. execrabilis. Ioan. 22. in quibus disponitur, quod habens beneficium curatum, aut dignitatem, vel personatum etiam non curatum, si recipit secundum tale vacat primum ipso iure. Et idem si recipit alterum de his prohibitis simul cum alio. Vnde si habens personatum recipit dignitatem, vel beneficium curatum, aut etiam officium perpetuum, vacat primum, & econuerso; vt in prædi. iuribus, iun. c. I. de consue. lib. 6. Differentia † tamen est inter c. de multa. & constit. execrabilis in hoc, quia per c. de multa vacat primum ipso iure, sed retinet secundum nisi vtrūq. retinere contenderit, quia tunc etiam secundo spoliandus est, vt ibi sed per constit. execrabilis. disponitur plus in hoc, quia consecutus secundum tenetur renuntiare primo, & illud dimittere absq. moræ dispendio verbo & facto in manibus ordinarij sub testimonio publico alias est inhabilis ad ordines ecclesiasticos sacros & quęcunq. ecclesiastica beneficia, vt ibi in §. quia vero.

Modo pro declaratione prędictorum iurium aduertendum est ad aliqua. Et primo, vt dicta iura intelligantur quādo secunda assecutio † est pacifica nedum de facto, sed etiam de iure, puta quia non litigiosa: alias non est locus di. iuribus, † dummodo in limitibus legitimę possessionis moueatur lis, iux. glos. in c. commissa. de elect. li. 6. & expresse po. Ægidi. conclusion. 527. incipi. Non est locus & hoc modo debet intelligi & limitari decis. Rotæ 61. incip. Sufficit nouis. quę dicit quod impetranti beneficium vacaturum per assecutionem, sufficit probare assecutionem de facto. Quod ego intelligo, nisi in limitibus legiti-

 giti-

gitimæ possessionis fuerit eidem lis mota, vt superius dixi.

Secundo debēt intelligi in beneficijs incompatibilibus, qualia sunt illa, de quibus supra. Secus si habens beneficium curatum assequatur aliud simplex, quod† tamen requirit residentiam; quia per talem assequutionem nec perdit primum, nec secundo spoliandus est ex hoc capite, sed ex alio forte, si non resideat in eo, sec. do. de Rota decis. 184. incip. Nota q habens in antiquis, & assignat rationem ibi, quia c. de multa, est pœnale, & debet solum in terminis suis teneri, & sic illum casum non comprehendit.

Tertio quo ad consti. execrabilis. in §. quia vero. notandum est quod ad euitandas illas pœnas sufficit † q primum incompatibile dimittatur realiter, & cum effectu, licet non fiat verbalis dimissio, prout egregie tenet Aegidius conclus. 755. incip. Si rector, comprobans hoc multis argumentis, & respondens ad text. in di. extrauag. qui prima facie videtur innuere contrarium, dum dicit, verbo & facto, quasi innuat ille tex. quod non sufficit realis dimissio, nisi fit etiam verbalis, dicit Aegid. quod debet subaudiri in quantū ibi dicitur, verbo, vel alio modo equipollenti, puta signo, nutu, vel literis: sufficit enim vt qualitercunque coram ordinario etiam sine verbis suam voluntatem circa dimittendū primum incompatibile ostendat, arg. c. tuę cū ibi nota. de spons. Verba † enim designant voluntatem & consensum. c. is autem. 22. q. 2. qui consensus & voluntas ita declaratur factis sicut verbis. cap. dilecti filij. de appel. vbi dicit glos. quod † plus est factis demonstrare, quàm verbis dicere. l. si tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edicto. Satis est ergo quòd rector illius ecclesiæ intra mensem à tempore assequutionis secundi incompatibilis realiter cum effectu & sine fraude dimittat primum, & eius possessionem, licet intra dictum mensem coram ordinario sub publico testimonio illud verbo tenus non relaxet, quod est notandum.

Qui fieri sacerdos non cogitur post beneficium impetratum nisi anno expleto.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus sit per non promotionem ad presbyteratum.*

2 *Annus*

2 Annus ad promouendum quando & quibus non currat.
3 Dispositio capit. licet Cano. non habet locum in non curatis, licet requirant sacerdotium, sed tantum in parochialibus.
4 Obtinens beneficium presbyterale si non promueatur, illo priuatur, ipso iure.
5 Conditionem contrahentis tecum, & rei super qua contrahitur, non debes ignorare.
6 Verbum priuationis futuri temporis non importat sententiam ipso iure.
7 Vacatio ob non promotionem non fit nisi anno completo, in fine cuius valet licentia de non promouendo fauore studij per ordinarium concessa.
8 Promouendus ad presbyteratū ratione parochialis potest permutare in fine anni etiam decies.
9 Pluralitas permutationum fraudem necessario non concludit aliquando autem concludit cessantibus coniecturis.

Quartus principalis † vacationis modus est per cap. licet canon. de elect. lib. 6. quando obtinens ecclesiam parochialem non efficitur sacerdos intra annum: nam illo elapso si promoueri se non fecerit, priuatus est ipso iure, nulla etiam præmissa monitione, vt habetur ibidem. Currit † autem iste annus (vt dicit gl.) ex quo habuit pacificam possessionem, vel per eum stat quo minus habeat: nec currit iuste impedito, vt proba. in c. commissa. eo. tit. & ista sunt communia & vul. gratia.

Sed pro maiori premissorum declaratione, sciendum est quod dispositio d. c. licet canon. & huiusmodi vacationis respectu pœnæ ipso iure incurrendæ, habet † locum in ecclesia parochiali tantum, idest, cuius rector habet curam populi intra illos limites congregati. Hinc dicitur parochia quasi partitio curę, vt ibi decla. Domin. & Roma. consil. 356. sed non habet locum in alijs ecclesijs & beneficijs non curatis, vt per Rotam. decision. 520. incipi. Nota quod tenens. in antiquis. vbi dicit, quod tenens capellaniam requirentem sacerdotium, non priuatur ea ipso iure nisi fuerit monitus, posito quod non promoueatur

intra

gitimæ possessionis fuerit eidem lis mota, vt superius dixi.
Secundo debet intelligi in beneficijs incompatibilibus,
5 qualia sunt illa, de quibus supra. Secus si habens beneficium curatum assequatur aliud simplex, quod tamen requirit residentiam; quia per talem assequutionem nec perdit primum, nec secundo spoliandus est ex hoc capite, sed ex alio forte, si non resideat in eo, sec. do. de Rota decis. 184. incip. Nota q; habens in antiquis, & assignat rationem ibi, quia c. de multa, est pœnale, & debet solum in terminis suis teneri, & sic illum casum non comprehendit.

Tertio quo ad consti. execrabilis. in §. quia vero, notan-
6 dum est quod ad euitandas illas pœnas sufficit † q; primum incompatibile dimittatur realiter, & cum effectu, licet non fiat verbalis dimissio, prout egregie tenet Aegidius conclus. 755. incip. Si rector, comprobans hoc multis argumentis, & respondens ad text. in di. extrauag. qui prima facie videtur innuere contrarium, dum dicit, verbo & facto, quasi innuat ille tex. quod non sufficit realis dimissio, nisi sit etiam verbalis, dicit Aegid. quod debet subaudiri in quantū ibi dicitur, verbo, vel alio modo equipollenti. puta signo, nutu, vel literis: sufficit enim vt qualitercunque coram ordinario etiam sine verbis suam voluntatem circa dimittendū primum incompatibile ostendat, arg. c. tuę cū ibi nota. de
7 spons. Verba † enim designant voluntatem & consensum. c. is autem. 22. q. 2. qui consensus & voluntas ita declaratur factis sicut verbis. cap. dilecti filij. de appel. vbi dicit glos. quod
8 † plus est factis demonstrare, quàm verbis dicere. l. si tamen. §. ei qui. ff. de ædil. edicto. Satis est ergo quòd rector illius ecclesiæ intra mensem à tempore assequutionis secundi incompatibilis realiter cum effectu & sine fraude dimittat primum, & eius possessionem, licet intra dictum mensem coram ordinario sub publico testimonio illud verbo tenus non relaxet, quod est notandum.

Qui fieri sacerdos non cogitur post beneficium impetratum nisi anno expleto.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per non promotionem ad presbyteratum.*

2 *Annus ad promouendum quando & quibus non currat.*
3 *Dispositio capit. licet Cano. non habet locum in non curatis, licet requirant sacerdotium, sed tantum in parochialibus.*
4 *Obtinens beneficium presbyterale si non promueatur, illo priuatur, ipso iure.*
5 *Conditionem contrahentis tecum, & rei super qua contrahitur, non debes ignorare.*
6 *Verbum priuationis futuri temporis non importat sententiam ipso iure.*
7 *Vacatio ob non promotionem non fit nisi anno completo, in fine cuius valet licentia de non promouendo fauore studij per ordinarium concessa.*
8 *Promouendus ad presbyteratũ ratione parochialis potest permutare in fine anni etiam decies.*
9 *Pluralitas permutationum fraudem necessario non concludit aliquando autem concludit cessantibus coniecturis.*

Q Vartus principalis † vacationis modus est per cap. licet canon. de elect. lib. 6. quando obtinens ecclesiam parochialem non efficitur sacerdos intra annum: nam illo elapso si promoueri se non fecerit, priuatus est ipso iure, nulla etiam præmissa monitione, vt habetur ibidem. Currit † autem iste annus (vt dicit gl.) ex quo habuit pacificam possessionem, vel per eum stat quo minus habeat: nec currit iuste impedito, vt proba. in c. commissa. eo. tit. & ista sunt communia & vul. gratia.

Sed pro maiori præmissorum declaratione, sciendum est quod dispositio d. c. licet canon. & huiusmodi vacationis respectu pœnæ ipso iure incurrendæ, habet † locum in ecclesia parochiali tantum, idest, cuius rector habet curam populi intra illos limites congregati. Hinc dicitur parochia quasi partitio curę, vt ibi decla. Domin. & Roma. consil. 356. sed non habet locum in alijs ecclesijs & beneficijs non curatis, vt per Rotam. decision. 520. Incipi. Nota quod tenens. in antiquis. vbi dicit, quod tenens capellaniam requirentem sacerdotium, non priuatur ea ipso iure nisi fuerit monitus, posito quod non promoueatur

intra

intra annum,& idem ego intelligo de alio beneficio facer dotali, dummodo non curato. Ratio illius decisionis est, quia c.licet canon. est pœnale, & ideo non debet extendi, cum iuribus vulg.

4 Intelligo tamen sanè istud & limito, videlicet† nisi tale beneficium ex sui fundatione haberet hoc onus annexum cum pœna expressa, quòd obtinens illud promoueatur intra annum ad ordines illi annexos, aliàs priuetur: quia tunc si non facit se promoueri, perdit illud absque alia monitione, & sic tali casu habet locum d.c.licet canon. prout expresse firmat aliud decis.108.inci. Nota quòd vbi in anti quis. Imò plus dicitur ibi, quod ignorantia non excusat illum, dato quod obtinuerit huiusmodi beneficium ex causa

5 permutationis: quia† qui cum alio contrahit, conditionem contrahentis, & rei super qua contrahitur, scire debet. reg. qui cum alio de reg. iur. lib. 6.

Sed mirum est, quòd illa decisio ponat terminos quæstionis respectu priuationis per verbum futuri temporis, dum

6 dicit, aliàs priuetur, quod verbum † cum sit (vt dixi) futuri temporis, importat factum hominis, non sententiam ipso iure, iux. glo. in c.si diligenti. de for. compe. & in l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. maxime ex quo, vt dixi, illud c.licet canon. est pœnale, & consequenter nullatenus extendendum. Per quam rationem tenuit Aegidius de Bellamera conclusi. 153. incip. Papa, & c. quod si dispensetur per Papam cum eo qui tenuit ecclesiam parochialem non promotus per plures annos, & cõmitatur exequutoribus, quod dummodo ille ante omnia dimittat totaliter illam ecclesiam, se faciat ad sacros ordines promoueri. di. Aegid. dicitur tunc currere non à data illarum literarum, sed à die adeptæ possessionis, seu temporis quo per eum stetisset, & hoc quo ad effectum priuationis de qua in d. cap. licet ca-

8 non. Fundamentum huius suæ opinionis contra est illud, de quo supra, videlicet quia ca. licet canon. imponens pœnam ipso iure, non est aliqualiter extendendum, & ideo illius dispositio est exactè seruanda, ideoque ex quo impo-nit pœnam priuationis ipso iure, & loquitur in priuatione iuris ad rem: licèt regulariter citius perdatur seu tollatur ius ad rem, quam in re. c. si. de concess. præb. lib. 6. Pari modo igitur per eandem rationem dico in casu præmisso illius deci-

decisionis, quòd stante ordinatione fundatoris respectu priuationis per verba futuri temporis, non potest habere locum dispositio sæpe dicti capituli licet canon. quo ad incurrendam priuationem ipso iure. Quare puto quod verba illius decisionis sunt deprauata & corrupta, nisi dicatur, quòd decisio intellexit quod illo casu habet locum dispositio cap. licet canon. quo ad hoc vt monitio non sit necessaria, non autem quo ad incurrendam priuationem ipso iure, ex quo fundator fuit loquutus per verba futuri temporis, vt supra.

Secundo principaliter intelligenda sunt præmissa, vt per non promotionem vacet ecclesia parochialis ipso iure, scilicet dummodo annus intra † quem tenebatur promoueri, ex toto sit elapsus, & non ante, dato quod sit prope finem anni, ita quod certum sit illum promoueri non posse intra illum annum, vt prob. tex. in c. cōmissa. de elect. lib. 6. Et per hoc di. decis. Rotæ 188. Nota quod tenens in antiquis. valere licentiam concessam per ordinarium promouendo, quod non promoueatur causa studiorum, quamuis tempore licentiæ ille iam non posset promoueri propter breuitatem temporis circa finem anni: quia licet non possit promoueri: habet tamen ius in beneficio, donec annus totaliter sit elapsus. Posset etiam ecclesiam illam permutare, ex quo habet ius in illa, vt dixi. Imo fortius quo ad illud vltimum tenuit Oldr. consi. 203. incipien. Factum tale est, collata fuit, & cap. quod † habens ecclesiam parochialem potest eam permutare decies in fine vel prope finem cuiuslibet anni, vt quia primam tenuit per decem mēses sine promotione, & cum esset prope finem anni, permutauit eam cum alia ecclesia parochiali, quam etiam tenuit per decem menses: demum permutauit istam secūdam cum tertia, & tertiam cum quarta, & quartam cum quinta. Certe si in ista quinta promoueatur intra annum, vel si cum eo legitimè dispensetur, valebunt omnes illæ permutationes præcedentes: quia tempore cuiuslibet permutationis habebat ius in illa quam permutauit, ex quo (vt superius dixi) annus non erat totaliter elapsus. Nec † pluralitas permutationum fraudem necessario concludit: quia multa potuerunt esse causa iterandæ permutationis, vel vicinitas, vel loci amœnitas, aut aeris salubritas, argu. l. si cui fundus

7

8

9

 dus

dus.ff.de l.2.& in l.1.§.& alias videamus.ff.si quid in frau. patr. iun.l. si in emptione. ff. de minor. varię enim sunt ho minũ voluntates.l. quia poterat.ff.ad Treb.cum vulg. Posset tamen probabiliter dici, quod nisi essent tale coniecturæ, quę omnino & necessario excluderent fraudem, ex ipsa pluralitate permutationum toties reiterata satis concludenter esse probata fraus, arg. c. fin. de renun. libr. 6. alias adinuenta foret via ad illudendum dispositioni prędictorum iurium, & essent verbis & non rebus imposita, forentque ludibrio, vt dicit text. expressus in d.c. commissa. Nam posset quis sub isto colore percipere fructus tot ecclesiarum non existens in sacris, & forte ditatus ex patrimonio Iesus Christi, retrocederet, vt in simili di. tex. in c. cum ex eod. de elec. lib. 6. Tanta igitur variatio non caret suspicione fraudis: quia variatio in personis ecclesiastic. maxime vitanda est. cle. 1. de renun. & hoc modo intelligo & restringo consil. Old.

Beneficiatus contrahens matrimonium amittit beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Vacationis modus fit per contractum matrimonij.*

2 *Beneficiatus si per verba de praesenti matrimonium contrahit, renunciat suis beneficijs.*

3 *Impetrans per contractum matrimonij, solum habet probare uerba de praesenti, non carnalem copulam.*

4 *Contrahens matrimonium cum impubere 11. annos habente perdit beneficia, licet matrimonium non fuerit consummatum.*

5 *Quis dicatur pubertati proximus, ut ad matrimonium cõtrahendum sit aptus.*

6 *Si beneficiatus minor pubertate contrahat matrimonium per uerba de praesenti, eius beneficia uacant.*

7 *Contractus matrimonij de facto solum, an operetur vacationem beneficiorum.*

8 *Ordinatus in sacris, si de facto matrimonium contrahat, an beneficijs priuetur.*

9 *Bigamus indispensabilis est, nisi per Papam.*

10 *Actus nulli inducunt effectum iuris.*

Matrimonium etiam nullum, inducit publicæ honestatis impedimentum.

Quintus vacationis modus est per † contractũ matrimonij.c.1.& 3. de cler. coniug. Vnde si beneficiatus † contrahit matrimonium per verba de præsenti, videtur p. hoc renũciare suis beneficijs: quia cithara cum psalterio male concordat, id est, vita actiua seu laicalis cum vita contemplatiua seu clericali, vt leg. & not. in ca. diuersis fallacijs. eod. tit. vbi di. eleganter tex. cum vir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideo minus quæ Dei sunt valeat cogitare auferẽdum est stipendium, id est beneficium ab eo, quia Deo (à quo stipendium recipit) militare plenius non potest. Et propter hoc consueuit dispensari ad omnes ordines & beneficia cum illis qui olim contraxerunt cum vnica virgine nunc defuncta: ex quo iam cessat prædicta ratio.

1

2

Sed notandum est in practica quod impetranti beneficium vacans per hunc modum, sufficit † probare matrimonium per verba de præsenti contractum, quamuis non fuerit carnali culpa consummatum, vt dic. decisio. Rotæ 26 incipiens, Si impetretur. in nouis Imo plus tenet alia deci. 104. incip. Nota quod vbi. in antiq. quod si clericus † beneficiatus contraxit matrimonium cum impubere habente. 11. annos per verba de præsenti, perdit suum beneficium, licet matrimonium non fuerit consummatum. Et ratio est secundum Rotam ibi, quia ex quo non stetit per eum quin consummaretur, videtur habuisse animum perdendi beneficium. cap. nuper de bigamis. iunc. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui nota. infa. Et pondero verba illius decis. quia cum mysterio dicit de contrahente cum impubere habente 11. annos. eo quod illa ętas, cum sit proxima pubertati, dicitur apta ad matrimonium contrahendũ secundum vnam opinionem. Sed tenendo aliam opinionẽ quæ habet, & quæ est verior, videlicet illum dixi proximũ † pubertati, & consequenter aptum ad matrimonium contrahendum, qui distat à pubertate solum per sex menses, prout tenet gl. communiter approba. in c. continebatur. in ver. proxima. de impub. de spons. & ibi Inn. dicit illam esse circa duodecimum annum, & sic proximam pubertati, quę

3

4

5

habet

habet 11. annos completos cum dimidio, subijciens hoc esse tenendum, quicquid dicant alij.

Stante ergo ista opinione pro vera, quam consulendo sequitur etiam Card. consi. 3. Certe præfata decis. Rotę 103. superius relata non procedit absque dubitatione: quia contrahens cum puella habente vndecim annos, dicitur contrahere cum minore, cum qua non potest dici contrahi matrimonium, licet contrahatur per verba de presenti: sed iuris interpretatione intelligũtur solum sponsalia de futuro. c. vni. de desponsi. impub. lib. 6. Vnde beneficium contrahentis cum tali minoris ætatis, non videtur vacare: quia tunc demum vacat per contractum huiusmodi, quando matrimonium est legitime contractum, non autem per sola sponsalia de futuro, vt supra.

6 Idem dico si clericus beneficiatus † minor pubertate contrahit matrimonium per verba de præsenti, certe per eandem rationem non vacat eius beneficium, ex quo (vt dixi) iuris interpretatione intelliguntur contrahi solum sponsalia de futuro: & hoc in terminis firmat Ioan. An. in c. Ioannes. versi. de secundo cum quæris, &c. de cler. coniuga. vbi adducit duplicem rationem. Primo, quia sicut per acceptationem secuudi curati non vacat primum, nisi subsequatur possessio, vel stet per ipsum quo minus illam habeat. c. licet episcopus. de præb. lib. 6. cum similibus: sic nec per solam sponsionem de matrimonio contrahendo dicetur vacare beneficium.

Secundo, & ista est melior ratio. Sicut sponsalia de futuro non dissoluunt matrimonium. c. sicut. de spon. ita nec debent dissoluere primum coniugium spirituale. argu. c. inter corporalia. de transl. præl. Quapropter, vt soluetur illa decisio, dicerem in terminis in quibus loquitur, ꝙ per talem contractum clericus perdit beneficium, tunc demum quando minor cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem quia tunc sponsalia transeunt in matrimonium, iuxta iura communia. Vel oportet dicere ꝙ decisio prædicta intelligit de impubere proximo pubertati, per ea quæ superius dixi.

7 Quid autem † si matrimonium contractum per clericum beneficiatum non tenuit ex alio defectu quam ætatis? & tunc secundum Io. An. in d. c. Ioannes. si non tenuit ex defectu consensus procedentis à furore ex parte ipsius clerici

bene-

beneficiati, qui sic de facto contraxit, non perdit per hoc beneficium: quia sicut propter furorem non obligaretur profitendo. c. sicut tenor. de regularibus: ita nec matrimonium contrahendo. c. dilectus. de sponf.

Idem si non tenuit matrimonium propter furorem mulieris cum qua sic de facto contraxit: quia perinde est ac si cum imagine quadam vel cum dormiente contraheret. Idem si matrimonium non tenuit propter defectum consensus procedentis à metu, qui potuit cadere in constantem virum. c. veniens, & c. consultationem. de sponf. Nam tali casu non teneret renunciatio etiam expressa. ca. ad audientiam, quod metus caus. multo minus debet tenere tacita, quæ inducitur ex contractu matrimonij inualidi.

Si vero matrimonium † tenet ex consensu; sed non tenet propter sacros ordines clerici sic contrahentis, isto casu de rigore iuris debet perdere beneficia, sec. Ioan. An. Nihilominus si non incurrit ex illo contractu bigamiam poterit episcopus cum eo in officio, & beneficio post pœnitentiam dispensare. c. sane. 2. de cler. coniug. sed si incurrisset pœnam bigamiæ, indispensabilis est ab alio præter Papam. c. nuper. de big. Papa etiam † cum tali bigamio difficulter solet dispensare, nisi sit qualificatus, vel ad instantiam magni domini, & tunc ad priuilegium fori tantum etiamsi secunda vxor viuat. Cum bigamo tamen carente culpa bene dispensatur.

8

9

Posset tamen non absurde dici vltra Ioan. And. quod in omnibus casibus præmissis, præterquam in vno: vt infra subiiciam, clericus sic de facto contrahens, perdit beneficium mero iure, nec illud potest retinere absque dispensatione episcopi saltem, siue contrahat cum minore non proxima pubertati, siue cum furiosa, aut consanguinea: quia licet matrimonium in dictis casibus non teneat, tamen ille fecit quod potuit, & quantum ad se habuit ecclesiam pro derelicta, arg. eorũ quæ no. in c. quod in dubijs, & in c. admonet. de renun. Et dato ꝙ matrimonium taliter contractum per clericum sit nullum, debet tamen perdere beneficium mero iure: quia † actus etiam nulli inducunt effectum iuris, vt patet in ca. 1. de sponsa. lib. 6. nam matrimonium etiam nullum, & nulliter contractum inducit publicæ honestatis impedimentum. patet etiam in c. auditis. de elect. cum

10

multis ibidem, in quibus habetur quod electio prima inualida impedit secundam, nisi prima prius cassetur: ad idem facit l. plane. in princ. ff. de leg. 1. & text. in l. & si transferã. cum l. legatum. in fi. ff. de admi. leg. cum multis alijs, de quibus per Romanum consil. 335. incipit. Circa primum in 2. colum.

Ex quibus infero ad propositum de quo supra, vt quanuis matrimonium contractum per clericum non teneat in illis casibus, tamen ille mero iure debet perdere beneficiũ, nisi cum eo dispensetur, vt supra. Sed istud non procedit in vno casu, videlicet, quando matrimonium non tenuit ex defectu consensus procedentis à metu qui potuit cadere in constantem virum, quia in matrimonio requiritur consensus liber & ideo tali casu coacta voluntas non est voluntas, iux. in c. merito. 15. q. 1. Et sic isto casu non perdit beneficium per supradicta.

2. Religiosus professus beneficium possidere non potest.

SVMMARIVM.

1 *Ingressus religionis post professionem expressam uel tacitã operatur modum uacationis.*
2 *Qui possidetur non possidet.*
3 *Monachus moritur mundo, Deo tamen uiuit.*
4 *An inferior possit dispensare cum beneficiato uolent profiteri, ut retineat benefitium.*
Monachus proprium non habet etiam ex dispensatione Papa.
5 *Monachus potest præfici ecclesiæ parochiali, & alij beneficio seculari cum dispensatione episcopi.*
6 *Multa ualent retineri, quæ de nouo non possunt acquiri.*
7 *Regularis spoliatus beneficio seculari, petere potest restitui.*
8 *De priuatione ad habitum non datur regulariter regressus.*
9 *Medicus potest præseruare ægrotum, sed non suscitare mortuum.*

10 *Heres*

10 *Hæres, qui testatori non adhibuit medicum, vel malum adhibuit, tamquam indignus hæreditate priuatur.*

11 *Per promotionem ad ecclesiam, monachus à monasterio absoluitur, & cum eo nullam amplius habet communionem.*

12 *Monachus per promotionē ad ecclesiam parochialem aut aliud beneficium, à monachatu & ab abbatis obedientia non absoluitur.*

13 *Papa facit de monacho non monachum.*

14 *Solus monasterij ingressus nō operatur vacationis modum, sed requiritur quod fiat monachus.*

15 *Ingrediens monasterium vt fiat cōuersus an perdat suum beneficium.*

16 *Intrans religionem non perdit beneficium intra probationis annum, infra quem testari potest.*

SExtus vacationis modus † est per ingressum religionis post professionē expressam vel tacitā c. beneficiū. de regul. li. 6. Ratio huius potest esse duplex. Prima, quia beneficiatus possidet beneficiū, & dicitur esse ipsius. c. si tibi absenti. de pręb. li. 6. Religiosus † autē nihil potest possidere. cum ipse ab alio possideatur, arg. l. sic eueniet. ff. de adul. nec habet proprium, c. nō dicatis 12. q. 1. in c. cum ad monasterium. de stat. mona.

Secunda ratio est, quia † monachus moritur mundo, licet Deo viuat, iurib. vulg. Vnde sicut per mortem naturalē inducitur vacatio, ita & per istam ciuilem. c. beneficium.

Sed dubium est non paruum, † an de licentia abbatis & ex dispensatione episcopi possit volens profiteri retinere beneficium quod prius obtinebat. Et primo videtur quod non, quia esset dispensare, vt monachus habet proprium, arg. c. si tibi absenti. quod fieri de iure non potest, etiā per Papam: quia illud est contra substantiam regulę: & sic indispensabile. E contra videtur quod sic, quia † ex quo monachus post monachatum potest de licentia abbatis & cum dispensatione episcopi præfici ecclesiæ parochiali, & cuilibet beneficio consueto clericis secularibus assignari, vt not. in c. 2. de stat. monach. dum illud fiat ex causa vtilitatis vel necessitatis. c. cum pro vtilitate. &c. de cętero. 16. q. 1. multo fortius videtur posse dispensari cum volente profiteri, vt retineat beneficium si quod habet: quia † mul-

ta possunt iam habita retineri, quæ de nouo non possunt acquiri, vt patet in c. 1.& per tot.de corp.vitiatis.Hinc est ꝙ regularis,qui non potest obtinere beneficiũ sæculare absq. 7 dispensatione (vt dixi) nihilominus † si possedit,& præscripsit ab initio, potest illud retinere, adeo ꝙ si eo spolietur,dabitur ei restitutio,vt dicit dec. Rotæ. 114. incipiens, Nota ꝙ vbi regularis. in antiquis. Fortificatur dubium ex 8 alio:nam†cum de priuatione ad habitum non detur naturaliter regressus.l.cum res §.areã. ff. de sol.& monachus mortuus sit mundo, per assumptionem de nouo ad beneficiũ sæculare,resuscitatur:vnde si potest resuscitari ex dispẽsatione superioris,(quod est pene impossibile naturaliter, & miraculosum, prout in simili proposito dicit Rota, decisione.483. incipiente. Collatio facta in nouis ; & Aegidius conclus. 714.) certe multo potius debet posse præseruatione moriatur quo ad retentionem beneficij, vt pa- 9 tet in medico, † qui non potest suscitare mortuum, sed bene potest præseruare ægrotum per diligentem curam ne moriatur.

10 Hinc est quod hæres † qui testatori non adhibuit medicum,vel malum adhibuit,tanquam indignus priuatur hęreditate, quasi lex præsupponat quod per diligentem curam boni medici potuerit testator præseruari vt ex illa infirmitate non periret,vt per glos.iunc.tex.in l. quod si nolit.§.culpam.ff.de ædil.edict.& proba.in l. indignum.ff.de his quib.vt indig. Potest dici soluendo istud contrarium, quod ideo post monachatum potest monachus assumi ad ecclesiam parochialem,& eam habere & possidere vt suam 11 in titulum, quia per talem † promotionem absoluitur à monasterio, & nullam communionem amplius cum eo habet.Quam rationem ad aliud propositum in simili assignat Io.An.in ca.fi. de capel. mo. quem refert & sequitur Panorm.in c.quod Dei timorem.de stat.mona.Nimirum ergo ex quo ab alio iam non possidetur, potest ipse ecclesiam & beneficium pssidere.

Secus est in beneficiato volente profiteri, cum quo inferior dispensare non potest, vt retineat beneficium: quia ista sunt contraria, nec se compatiuntur adinuicem, videlicet stante professione habere beneficium,& sic proprium contra substantialia regulæ. Sed licet ratio videatur satis

colo-

colorata, tamen adhuc facit dubium: quia licet in primo casu absoluatur à monasterio & obedientia abbatis, vt dicit Io. An. † non tamen absoluitur à monachatu, nec à substantialibus regulæ, imo ab illis per solum Papam absolui potest ex magna causa & non aliter, ut not. doct. in d.c. cũ ad monasterium. Vbi concluditur, quod licet Papa non possit præcipere religioso aliquid quod repugnat regulæ ab eo professæ, nec est tali præcepto obediendum, vt di. Inno. in c. ne Dei ecclesiam de simonia illud tamen intelligitur vt non possit aliquid tale præcipere eo stante monacho, † sed bene potest eum de monacho facere non monachum vt per Inno. in c. presbyter. in fi. 1. glo. de sacramen. nõ iterand. & sic remanet dubium insolutum, nisi dicatur quod retinendo beneficium non dicitur habere proprium: quia possidet monasterium tale beneficium, ex quo eius nomine possidetur iurib. vulg. 12 13

Declaranda sunt modo verba quæ præmissi in principio istius modi vacationis. Et primo dixi, per ingressum religionis. Hoc ideo, quia † solus ingressus monasterij non operatur hunc effectum, nec alios qui causantur ex professione, nisi quis ingrediatur vt fiat monachus, seu religiosus vere & proprie: & ideo quoties fit mentio de ingrediente monasterium quo ad effectus prædictos, additur verbum, vt fiat monachus, vt prob. in c. 1. in princ. de regularib. libr. 6. 14

Ex quo infero quod ingrediens monasterium non vt fiat monachus, sed † conuersus monasterij, non perdit beneficium, sed illud retinet: quia dicit notanter Bald. in l. generali. & in aut. ingressi. quæ ibi immediate sequitur. C. de sacrosan. eccle. in 3. col. quod conuersi & offerentes se ecclesię regulari ita demum renunciant proprijs, nec possunt matrimonium contrahere seu testari, quando totaliter renunciant sęculo faciendo professionem: alias si non renunciant, tunc retinent vxores, & æquiparantur clericis sæcularibus. Et hoc modo dicit esse intelligendam glos. in c. vt lex continentiæ. 27. q. 1. quæ videtur aliqualiter sentire contrarium. Sed melius sentit ibi Arch. & in ca. ex eo de elec. li. 6. vbi dicit quod ad hoc vt offerens se ecclesiæ regulari præsumatur tacite profiteri, & sic renunciare proprijs, non sufficit promittere simpliciter obedientiam, nisi 15

promittat obedientiam monachalem: quia talis promissio & talis obedientia pro professione habetur.

Dixi etiam superius in princip. istius modi, post professionem expressam vel tacitam. Hoc ideo, † quia intra annum probationis intrans religionem non perdit beneficiũ, nisi adsit vnum de quatuor eorum quæ ponuntur in d.c.beneficium. Et ratio est, quia interim non dicitur perfectus religiosus, ex quo intra annum licite potest exire. Hinc est quod intra annum probationis potest facere testamentum vt per glo.in c.non solum.in ver. iudicijs, de regularib.li. 6.facit alia glo.in c.1.de relig.Dom.quæ dicit quod monachus non dicitur, nisi fuerit professus. Et hęc de varijs modis vacationum.

Quando quis veniat priuandis Beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Modi quibus beneficiati veniunt beneficijs priuandi.*
2 *Simonia multipliciter committitur.*
3 *Titulus de simonia quare non reperitur in sexto nec in Clementinis.*
4 *Notorius concubinarius quando beneficijs priuetur.*
5 *Crimen Sodomiæ impedit ordinis executionem, etiam post peractam pœnitentiam.*
6 *Periurus venit beneficijs priuandus.*
7 *Maius est præstare iuramentum corporaliter super librũ, quam simpliciter fidem promittere.*
8 *Nõ datur pro periurio priuatio beneficiorum, nisi sit periurium iudiciale.*
9 *Homicidia venit beneficijs priuandus.*
10 *Irregularitas incurritur per consilium in casu occurrenti datum super pœna sanguinis.*
11 *Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium dispẽsat simplex, & ad duplex solus Papa.*
12 *Episcopus sic nõ dispensat quando beneficia priuandi sunt impetrata, vt ea in euentum priuationis alteri conferentur.*
13 *Non residens in beneficio venit priuandus eo post monitionem.*

14 *Numquam signatur impetratio per priuationem, nisi ille veniat de iure priuandus.*

COnsiderandi modo essent † alij modi quibus venit quis priuādus beneficijs, quos breuissime pcurram. Et primo, notorius simoniachus in beneficio, ab eo deponitur. Idem in infamato, qui se purgare non potest. c. insinuatum. de simo. Vtrum autem possit cum simoniaco per episcopum dispensari, non insisto quia hoc latiorem requirit indaginem: † nam simonia quādoq. committitur in ordine, quandoq. in prælatura siue beneficio curato, quandoq. in simplici, quandoq. ignorante ordinato vel electo seu alias prouiso, quandoq. eo sciente, vel pecuniam dante: quæ plene examinat Ioan. Cal. in c. post translationem. de renunc. & reassumit Panorm. multa addendo in c. de simoniac. de sim. no. etiam in c. pe. de ele. quæ ego vlterius non prosequor, † quia temporibus nostris silet titulus de simonia: & ideo non reperitur in 6. nec cle. vt est notum.

Secundo, notorius † concubinarius si monitus non dimittat concubinam, suspenditur à beneficijs: & si se non corrigit, remouetur eisdem. c. sicut. & c. si autem de cohab. cler. & multo fortius si laboret vitio pessimo cōtra naturam, propter quod venit ita Dei in filios diffidentiæ. c. vt clericorū. de vit. & hon cler. & in c. clerici. de excef. prçla. & quod magis est, huiusmodi † vitium impedit ordinis executionem etiam post peractam pœnitentiam, vt no. do. Ant. in c. nisi cum pridem. cir. fi. prin. de renun. in quo etiam longius non insisto, tum quia (vt dicit Barto. in l. cum vir. nubit. in fœminam) illa lex non consueuit legi, quia de eius materia loqui non est honestum, tū etiam quia omnes declinauerunt & coinquinati sunt, sed Deus malos male perdet.

Tertio, † periurus qui non necessitate, sed voluntate venit contra iuramentum, licitū priuandus est beneficijs: quia non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine periurii irretiti, dicit text. in c. querelam. de iureiur. & in c. peruenit. de fide iuf. tamē non sic est in eo qui venit contra fidem promissam, cum pœnæ sint restringendæ: & maius † reputatur præstare corporaliter iuramentum supra librum, quā simpliciter fidem promittere, vt dicit Rot. decisio. 134. in-

cip. Nota ꝙ posito. in antiquis. quod est notandum, nam alibi di. gl. in d. c. peruenit. in glo. fi. quod idem est venire cōtra fidem promissam sicut contra iuramentum, quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam. c. iuramenti, 23. q. 5. Signatura tamen non dat pro periurio priuationem beneficiorũ, nisi sit periurũ iudiciale.

9 Quarto, homicida † venit priuandus propter irregularitatem quæ contrahitur ex homicidio, imo etiam ex de truncatione alicuius membri c. 1. de cleri. pugnan. in duel. & in c. fi. de homicid. lib. 6. not. glos. in ver. mutilet. eo. tit. in clem. vni. saluo eo quo dicitur ibi in illo text. multis aliis modis incurritur irregularis, quos hic non prosequor.

10 Sed vnum non omitto † quod si clericus in casu occurrēti consuleret & responderet de iure super pœna sanguinis imponenda per sęcularem, efficeretur per hoc irregularis, vt nota. in c. omnis lex. 3. di. & per docto. in c. ex literis ꝑ illum text. in. ver. cōsuluit. de exces. præl. & per Spec. in tit. de legato. §. iuxta. versi. quid si iudex habens latronem, &c.

11 Potest tamen † episcopus cum homicida etiam volũtario circa habendum beneficium misericorditer dispensare, vt di. tex. not. in. c. 2. in fi. de cler. pug. in duel. & in c. studeat 1. di. po. Inn. in c. 2. de cler. non ordi. mi. vbi dicit episcopũ quasi semper posse dispensare circa beneficium, arg. præd. iu. in quibus prob. quod dispensat cum homicida. Quod intelligit ibi Ost. & seq. Panor. vt circa simplex beneficiũ dispenset episcopus, circa curatum solus papa, ar. c. fi. de fi. presby. & c. 1. & 2. eo. tit. in 6.

12 Dico tamen quod † si quis in hoc casu & aliis pręmissis impetraret beneficium alicuius de supradictis conferendum sibi in euentum priuationis, non posset amplius cum eo episcopus dispensare etiam ante litis pendentiam, ex quo impetranti iam est quæsitum ius ad rem, prout singulariter tenet Dom. consil. 105. in fi. col. quod est summe notandum pro limitatione gl. in c. 2. in ver. finita. vt lit. pend. lib. 6. quæ dicit quod priuandus potest lite pendente cedere beneficio, & tamen non potest sęcum dispensari. Et ita intelligo quod dixi supra in principio huius tertiæ partis. in 3. colum.

13 Quinto & vltimo pro nunc, † non residens in beneficio post monitionem competentem potest eo priuari, nisi habeat

beat iustum impedimentum c. conquerente.& c. exparte. de cler.non resi. Alios casus quibus quis venit priuandus beneficiis, non prosequor, sed me remitto ad dispositionem iuris: quia † numquam signatur impetratio per priuationem nisi de iure ille veniat priuandus, etiamsi clericus petat priuari regularem & sibi conferri, vt latius dicam in sequenti tractatu Commissionum. 14

De modis prouisiuis.

SVMMARIVM.

1 *Modi prouisorij multi sunt, per quos beneficijs & ecclesiasticis prouidetur personis, qui hic describuntur,*
2 *Qui eligi non potest, debet à superiore postulari. Iniuria infertur, si idoneus postulatus non admittitur.*
3 *Finita emphyteosi per generationem, descendentes possunt iure petere quod eis reseruetur, & fit eis iniuria, si id denegetur, nisi prælatus rem pro se retineat.*
4 *Electionis via ecclesiis prouidetur.*
5 *Electo ante confirmationem non competit ius in re, licet electioni consentiat.*
6 *Si electus ante confirmationem moriatur, beneficium non dicitur vacare per eius obitum.*
7 *Via translationis prouidetur ecclesiis.*
8 *Inuitum Papa transfert, licet à principio quis inuitus acceptare episcopatum non cogatur.*
Papa transfert episcopum ex iuxta & rationabili causa.
10 *Omnes episcopos sine causa priuare, est vniuersalem ecclesiam turbare.*
11 *Sola voluntas in principe est magna & iusta causa.*
12 *Via collationis & prouisionis prouidetur ecclesiis.*
13 *Is ad quē spectat prouisio, prouidendo eligit et confirmat.*
14 *Verbum, prouisio, omnem modum prouidendi cōprehendit. idem de verbo, dispositio, & de verbo, ordinatio.*
15 *Collatio præsupponit cōcessionem beneficij, quæ tribuit ius in re, & facit beneficium illius cui confertur post ratificationem.*
16 *Superior ad quem est facta deuolutio ob negligentiam electorum, unico actu collationis seu prouisionis se expedit.*

17 *Via annexionis vnionis & incorporationis prouidetur ecclesiis.*
18 *Tribus medis fit vnio ecclesiarum hic descriptis.*
19 *Episcopus non potest vnire ad vitam.*
20 *Inferior episcopo potest vnire, prout & legatus de latere.*
21 *Via administrationis prouidetur ecclesiis.*
22 *Quibus datur coadiutor.*
23 *Cuius ætatis debeat esse coadiutor.*
24 *Per viam œconomatus ecclesiis prouidetur.*

SVperest modo pro complemento huius tertiæ 1 partis subicere † modos prouisiuos, qui multi sunt, per quos beneficiis & ecclesiis, item clericis & ecclesiasticis personis prouidetur. Nã 2 quandoq. prouidetur via postulationis: quia is qui † de iure eligi non põt postulat à superiore, & innititur gratię, licet iniuria sit si talis gratia per superiorẽ non concedatur: vt quando postulatus est idoneus. c. bonæ. cum ibi not. & per tot. de postul. præl. fac. ad hoc quod di. Bar. per illum tex. & per gl. in d. c. bonæ in l. 1. §. permittitur. ff. de aq. quot. & æ- 3 stiua. ꝙ † finita emphyteosi per generationem finitam, descendentes possunt petere quod eis refirmetur, & de facili impetrabunt, imo est iniuria si non fiat refirmatio: & ideo secundum eum possent appellare de iure canonico ad superiorem, vt cogat ꝙ refirmatio fiat, sicut in postulatione dicitur, in qua gratia fit si admittatur, iniuria si repellatur.

Sed istud dictum Bar. limitat Abb. Panor. in c. bonæ. 2. in pe. col. de postul. præla. quando prelatus vellet emphyteosim reuersam concedere extraneo: secus si vellet retinere penes ecclesiam: quia tunc cogi non posset ad refirmandum item descendentibus & non aliis extraneis hæredibus personæ defunctæ, in cuius persona finita est emphyteosis, competit ius petendæ renouationis, secundum Petr. de Ancha. consil. 134. incipien. Plene & subtiliter. & consil. 171. incip. Casus talis est, &c. & hoc quo admodum postulationis.

4 Quandoq. prouidetur † via electionis & illud proprie quando seruatur forma c. quia propter. de elec. secundum Inn. & doc. ibi & pon. Rota dec. 452. incip. Ex hoc insurrexit. in nouis. de quo plenius in superioribus dixi circa digni

tates & beneficia electiua, ad quæ me remitto.

Illud tantummodo circa hunc modum notandum est, † quod electo ante confirmationem superioris nō competit ius in re, licet ipse electioni de se factæ consentiat: sed tantùm ius ad rem reuocabile vel cōfirmabile per superiorem confirmationem, vt ten. glo. ord. in c. nosti. & c. qualiter. & in ca. transmissam. de elect. adeo † quod si electus ante confirmationem moriatur, beneficium non dicitur vacare per eius obitum, sed per obitum primi, sec. glo. in cle. 1. in vers. collatio. vt lit. pen. quam dicit singularem decis. penul. in nouis. fac. tex. & quod ibi not. in c. si electio. lib. 6. & glo. in c. cum venissent. de resti. in integ.

5

6

Quandoque † via translationis: vt quando Papa (cui soli hoc licet) transfert episcopos de vna ecclesia ad aliam ex causa necessitatis vel vtilitatis. c. inter corporalia, & c. quāto. cum c. si. de trans. præla. Imò tenent aliqui † quod Papa inuitum potest transferre: quia licet à principio non cogatur quis inuitus acceptare episcopatum, vt patet in c. gesta. & ca. vbi ista didicisti. 74. dist. tamen ex quo suo consensu quis episcopus factus est, potest per Papam inuitus ad aliam ecclesiam transferri, quod tenet Hostien. & Ioan. An. in c. & si vnanimiter de postu. prælat. vbi pro hac opinione allegant casum in c. scias frater. 7. q. 1. æquiparatur enim episcopus iam consecratus per respectum ad papam monacho, qui non potest contradicere suo superiori. cap. non dicatis. 12. q. 1. cum multis ibidem.

7

8

Sed prædicta opinio intelligenda est, vt Papa † possit transferre inuitum ex iusta & probabili causa, aliàs minime, vt probat multis rationibus, & argu. Roma. consi. 345. incip. Circa primum, &c. Vbi ex hoc infert, quòd ecclesia translati per Papam nuda voluntate, & si causa non vacat ante ipsius translati ratificationem, adeo quod Papa non potest interim, id est, ante consensum taliter translati de ea prouidere. Sed ista determinatio videtur mihi satis dura, quia si potest papa vnum episcopum priuare episcopatu, & remouere sine aliqua causa, licet † omnes episcopos priuare, & remouere non posset, quia sic vniuersalem ecclesiam turbaret, vt sentit glos. not. in cap. per principalem 9. quæstio. 4. quam approbat idem Roma. consi. 380. incip. Quæstio est, &c. quanto fortius poterit episcopum inui-

9

10

inuitum transferre ex sola & nuda sua voluntate : nec di-
11 citur tunc facere sine causa, quia † magna & iusta causa in principe est sola eius voluntas, vt di. glos. in l. relegati. in vers. ex aliqua causa. ff. de pœn. & semper in eo præsumitur iusta causa, nisi quando veniret contra vniuersalem statum ecclesiæ, vt in exemplo quod statim dixi : & hoc sentit Inno. & expressius Panor. in c. quanto. de consue. Cum ergo habeat pro ratione voluntatem, nec sit qui ei dicat, cur ita facis (vt d. glo. no. in c. quanto in ver. vicem Dei. de transla. prælato. vbi alleg c. quamuis. de pœni. dist. 3.) certè sequitur vt indistinctè possit transferre inuitum, vt vult prima opinio quam puto per hæc veriorem.

12 Quandoque & sic quarto prouidetur † via collationis seu prouisionis, quæ habet vim electionis & etiam confirmationis: vt not. Inno. in c. constitutis sup. ver. effectum. de appellatio. & glos. in c. 1. in ver. prouisionem. de ele. lib. 6. vbi
13 dicit † quod is ad quem spectat prouisio, prouidendo eligit & confirmat. Et idem in collatione, quæ similiter habet vim electionis & confirmationis. cap. cum olim. iuncto eo quod ibi notat Inno. de causa poss. & propr. & ista duo quasi
14 idem important, scilicet collatio & prouisio, nisi quòd † verbum, prouisio, est magis generale, aptum denotare omnem modum prouidendi: nam comprehendit nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem, vt dicit glos. not. in clem. fin. in vers. prouisioni. de elect. idem importat verbum, dispositio seu ordinatio, vt quando Papa reseruat beneficium dispositioni suæ seu ordinationi: per quæ verba comprehenditur omnis modus per quem de iure potest ecclesiæ prouideri, vt patet in clem. 1. in ver. dispositionem. de suppl. neg. præl. & in c. 1. §. fi. de consue. lib. 6. not. glos. in c. post electionem. sup. ver. ordinationem. de conces. pręben. cum similibus, sed verbum collatio, † strictius accipitur:
15 quia præsupponit concessionem beneficij, quæ tribuit ius in re, & facit beneficium esse illius cui confertur post ratificationem. ca. si tibi absenti. de præben. lib. 6. per quæ infert notabiliter Rom. consi. 350. incip. In casu propositæ consultationis, &c. Quòd si Papa reseruat beneficium suę collationi per commendam, quæ ius in re non tribuit, reseruatio non expirabit, cum per eam non verificentur verba reseruationis. Pro redeundo ad id quod in principio dixi,

ista

ista verba,& quodlibet de per se, habent vim electionis & confirmationis.

Hinc est,quòd superior † ad quem negligentibus electoribus,fit deuolutio, potest vnico actu collationis seu prouisionis se expedire:quod prob.in c.si postquam, in.fi.de ele. lib.6.cum alijs quæ in superioribus in simili proposito deduxi,faciunt not.in c.cum in illis.§.cum autem, & ibi bo. text.de præben.eo.lib. 16

Prædicta habent locum in collationibus & prouisionibus perpetuis:nam aliquando hæc verba sapiunt pronisionem non perpetuam, sed temporalem, vt fit in prouisione beneficiorum manualium, in quibus remouentur illa obtinentes ad nutum superioris,vt in clem. quia regulares. de suppl. negl. præl.& in commissionibus hospitalium, quæ non consueuerunt in beneficium conferri, vt per glos. in cle.quia contingit.de relig.dom.

Quandoque, & † quinto via annexionis,vnionis, & incorporationis, de quibus & eorum formis ac modo habetur plene per glos.& doct. in c.1.ne sede vacan.& ca.sicut vnire de excess. præla. per text. & glos. in clemen. vna.de rebus eccles.non alie.& in cle.ne in agro.§.ad hæc.Et breuiter tribus modis†fit vnio ecclesiarum. Nam quandoque v na ecclesia vnitur alteri principaliter, quandoque accessorie, quandoque dubitatur, quæ pulchre prosequitur Pet. de Ancha.consi.114.incip. Pro impetrante, & alias etiam dixi. Et quis possit venire, dic † quod episcopi in suis diœcesibus cum consensu suorum capitulorum perpetuo, & non ad vitam; quia sic esset prouidere personæ, non ecclesiæ, vt nota.docto.in iuribus præmiss.& Domini. consi. 38.in 6.colum. 17 18 19

Similiter†inferior episcopo vnire potest, si hoc præscripsit,vt no.Io.And.in cle.ne in agro.§.ad hæc de sta.mo. 20

Eodem modo legatus de latere, vt ponit Rota decis. 459.incip. Nota secundum maiorem partem dominorum in antiquis,& melius quàm alibi per Ægid. conclusio.513. incip. Conclusio,quòd legatus de latere cum seq.

Quandoque & sexto† via administrationis, quando additur alius administrator primo, qui appellatur coadiutor, & datur † primo suspecto de dilatione. cap. venerabili. de offic.deleg. Item leproso, c.tuo.de cler.ægr.iun. 21 22

ibi

ibi no.per Io.An Item epileptico.c.fi.eo.tit. Item multum seni, & alias propter infirmitatem impedito suum officium exercere.c.scripsit,& c.quamuis.cum c.petisti. 7.c.1.de coadiutore autem dando episcopo habetur in specie in c.j.de
23 cler.ægr.lib.6.Cuius † autem ętatis debeat esse coadiutor, di. Io.An.in c.fi.de cle.ægr.illam ætatem in coadiutore requiri, quæ requiritur in officio cui datur, vt coadiutor episcopi debeat esse ætatis, quæ requiritur in promouendo ad episcopatum.cap.cum in cunctis.de elect.In minoribus autem dignitatibus sufficit quod attigerit 25.annum,quia talis ætas requiritur de iure in promotis seu promouendis ad eas,vt in 5.inferiora,& de multis alijs circa hoc plene per Ioan.And.in c.fi.

Quandoque septimo & vltimo prouidetur ecclesiæ va-
24 canti † per viam œconomatus.c.illud.12.quæst.2.& c.cum vos.de offi.ordi.Sunt & alij modi quos non prosequor,sed præmissi videntur esse principaliores.

Et ista sufficiant quo ad tertiam partem principalem, in qua dictum est de varijs modis vacationum, & de modis prouisinis. Item quibus modis venit quis priuandus beneficijs. Competenti ordine dicendum est de quarta parte huius opusculi, videlicet de vi & effectu clausularum, quæ apponuntur in gratijs seu literis gratiosis.

De vi & effectu clausularum.

SVMMARIVM.

1 *In exordio alicuius dispositionis ponitur causa finalis dispositionis.*
2 *Dispositio sequens restringitur,& regulatur iuxta narrata in præfatione.*
3 *Causa finalis est obiectus intellectus.*
Quicquid agimus, propter finem agimus.
4 *Gratia non corruit,quamuis non verificentur omnia narrata in exordio literarum contenta.*
Causa finalis gratiæ exordio apposita, non verificatur,sed illi necessario statur.
5 *Si causa impulsiua non est vera, non propterea corruit dispositio.*

6 *Causa*

6 *Causa in dubio non præsumitur finalis.*

7 *Clausula, teque a quibusuis excommunicationibus, &c. ad quid ponatur in literis apostolicis.*

8 *In excommunicatum cadit titulus beneficij & ordinis susceptio, ille tamen nihil facit in exercitio.*

9 *Excommunicato non potest conferri beneficium, nec is illud licite retinere valet.*

10 *Dictio negatiua præposita uerbo potest, necessitatem importat.*

11 *Sententia excommunicationis à iure plus ligat quàm ab homine lata.*

12 *Syllaba non debet vacare in literis Papæ.*

ET primo circa gratias expectatiuas notandum est circa verba q̃ in exordijs apponi consueuerunt, videlicet, grata familiaritatis obsequia, &c. vel alia verba similia, quæ varijs respectibus variantur. Notandum est (inquam) quod licet † in exordio seu præfatione alicuius dispositionis ponatur causa finalis dispositionis, l. fi. ff. de hæredi. insti. po. Bar. per illum text. in l. cum hi. in princ. & in §. eam transactionem. ff. de transact. ita quòd † dispositio sequens restringitur & regulatur iuxta narrata in præfatione l. cum pater. § dulcissimis. ff. de leg. 2. quia vt di. Bal in l. 1. in 3. colum. C. de fal. causa adiecta. l. causa † finalis est obiectum intellectus, sicut signum est obiectum visus, & portus est obiectum nauigantium, & quicquid agimus, propter finem agimus. Credo tamen † quod gratia non corruit, quamuis non verificentur omnia narrata in exordio literarum. Quod sic demonstratur: quia aut in narratis in præfatione consistit causa finalis gratiæ, & tunc non oportet quod illa verificentur aliter, imò illis statur necessario, nec potest probari contrarium, ex quo super sic narratis fundatur intentio Papæ, per clem. 1. de probatio.

Aut talia narrata non fuerunt causa finalis gratiæ, sed potius causa impulsiua, † & tunc illa cessante, seu non existente vera, nõ cessat neque corruit dispositio. l. 1. §. sexum. ff. de postulan. & not. in c. cum cessante. de appella.

In dubio autem † præsumam non finalem, vt tenet glo. in l. 2. in fi. ff. de dona. quia licet Papa dicat se facere gratiam

propter

propter impensa sibi seruitia, ex quo tamen illa non specificat, dicitur simplex liberalitas, & non remuneratio ob causam, vt vult in simili Oldra. consi. 5. incip. Titius. Dicitur post modum in præfatione literarum.

7 Teque † à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, &c. ad effectum præsentium, &c. absoluentes, &c. Hæc clausula secundum aliquos in illis verbis ponitur ad abundantem cautelam, quia vt d. Card. consi. 40. incip. In

8 facto. in † excommunicatum cadit titulus beneficij, & ordinis sui sceptio, & valent cuncta quæ facit in sui essentia, licet non in exercitio, vt in c. pia. de except. lib. 6. & c. solet. de sen. excom. eo. lib. Ad quod bene facit quod dicit Comp. & recitat ibi Io. An. in c. quod sicut. de ele. videlicet, quòd electio facta de excommunicato vel suspenso licet non teneat, tamen ex tacito consensu eligentium sequuto post absolutionem confirmatur, quia dicunt quòd talis electio non erat nulla iure naturali secundum eos.

Verior tamen videtur alia opinio, & magis commu-

9 nis, † quòd excommunicatio ipso iure non potest conferri beneficium, vt prob. text. apertus in ca. postulastis. de cle. exc. min. dum dicit, Clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent retinere ea licitè, nisi forsan cum eis fuerit misericorditer dispensatum. Pondero dictionem negati-

10 uam † præpositam verbo, potest, quæ necessitatem importat, iux. glos. in reg. 1. de reg. iur. lib. 6. & hanc partem tenet Rota decis. 363. incipien. Nota quòd excommunicato. in antiquis. tam in excommunicato ab homine quam à

11 iure, & multo fortius quando à iure, † quia sententia iuris imponitur propter crimen, ideo plus ligat, argu. not. in ca. peruenit. de exces. prælato. Dico igitur quod clausula prædicta, Teque à quibusuis, &c. apponitur necessario & non

12 superflue (vt alij volunt) † quia nec syllaba debet vacare in literis Papæ, iux. glos. quam sæpius allegaui, in c. solitæ. de maio. & obedien. facit ad prædicta cle. si summus Pontifex, & quod ibi notat. de senten. excom.

De clausula motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, motu proprio, ad quid apponatur in literis apostolicis.*
2 *Clausula, motu proprio, inducit tacitam dispensationem.*
3 *Motus proprius non inducit dispensationem irregularitatis, vel alterius defectus.*
4 *Vitium illegitimatis prouenit à iure positiuo, etiam & irregularitatis, licet illa causetur ex homicidio.*
5 *Clausula, supplentes omnem defectum de plenitudine potestatis, quid importat.*
6 *Princeps ex certa scientia conferens incapaci, eo ipso cum illo dispensat.*
7 *Princeps non præsumitur vti potestate absoluta, nisi hoc dicat.*
8 *Paria sunt, Papam facere aliquid ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis.*
9 *Cognitio causæ non requiritur in concessione principis facta ex certa scientia.*
10 *Vacatio non est necessaria in concessione gratiæ principis facta ex certa scientia.*
11 *Clausula ex certa scientia, plus operatur, quàm clausula, motu proprio.*
12 *In dispensatione inferioris præcedit causæ cognitio, saltem summaria.*
13 *Motus proprius non probatur testibus, sed solis literis, bene tamen certa scientia.*
14 *Motus proprius de necessitate includit vnam negatiuam non coarctatam.*
15 *Certa scientia simplicem affirmatiuam includit.*
16 *Motus proprius non tollit ius tertij.*
17 *Certa scientia principis idem operatur quod clausula, non obstante.*
18 *De iure patronatus laicorum fiat mentio in literis Papæ.*
19 *Motus proprius non tollit defectum intentionis.*
20 *Motus proprius non excludit nec tollit qualitates intrinsecas.*

Sub-

SVbsequenter statim post principium literarum consueuit apponi calusula, Motu proprio, non ad tuam, &c. Quæ clausula cum sæpissime apponatur tam in gratijs expectatiuis, quam in alijs literis beneficialibus, plenius erit attingenda, quia

1 frequenter de eius effectu dubitatur. Et † licet per regulam Cancellariæ non suffragetur in alio nisi solum & dũtaxat ad tollendum & excludendum surreptionem: tamen ex dispositione iuris communis non solum operatur exclusionem surreptionis. c. si motu proprio. de præben. lib. 6. sed etiam quam plura alia, quorum aliqua enumerat Rom. consi. 327. incip. Istæ sunt rationes. Sed ego latius exordiar ponendo effectus principaliores.

2 Et primo clausula † motus proprij inducit tacitam dispensationem circa inhabilitatem personæ cui fit gratia, & concessio, dummodo talis inhabilitas proueniat à iure positiuo, secundum Roma. in d. consi. allegantem casum singularem in l. 2. C. de crim. sacril. & reprobat glo. quæ aliter sentit in clem. si Romanus. de præben. Sed mirandum est de Romano, quia totus ferè mundus sequitur & approbat illam glos. in pluribus locis, & maxime domini de Rota decisio. 112. incip. Dicebant domini in nouis. & ali. decis. 445. incip. Nota licet proprius motus. in antiquis. vbi dicunt

3 quod † motus proprius non inducit dispensationem irregularitatis, seu illegitimitatis, vel alterius defectus illius

4 pro quo scribitur: & tamẽ † vitium illegitimitatis prouenit à iure positiuo quo ad assequutionem dignitatnm & beneficiorum. c. innotuit. de elec. iun. c. osius, & est palea. 56. di. similiter & vitium irregularitatis. c. 1. de sen. excom. lib. 6. etiam si irregularitas causetur ex homicidio, secundum aliquos. Licet de hoc vltimo non sit plena concordia inter doct. vt plene per Marianum in repe. c. ad audientiam. de hom. cũ multis alijs quotis, de quibus per Fel. in c. humilis, de ma. & obe. vbi ponit, remissiuè tamen. per quę manifeste comprobat glo. in d. cle. si Romanus, & ipsemet Roma. approbat illam dicens esse singularem in singularibus suis sub nu. 418, incip. An verba, &c. vbi dicit ꝙ clausula illa, quæ in rescriptis apponitur, videlicet. † Supplentes oẽm defectum

5 (si quis interuenerit) de nostræ plenitudine potestatis, &c. supplet omnes defectus, & illos purgãt, præter eos qui concernunt

cernunt personam supplicantis vel contrahentis:quia illos minime supplet,alleg.sing.ver.Spec.in titu.de legat.quod refert Arch.in Cenomanensem. 56. di. illud. etiam comprobat ibi Roma.per d.gl.superius allegatam,quæ dicit ꝙ licet motus proprius tollat vitium surreptionis , aliam tamen inhabilitatem illius pro quo scribitur nõ tollit. & hoc puto verissimum.

Non obstat tex.alleg. per Roma. in d.l.2. dum dicit, Sacrilegij instar est dubitare an is dignus sit quem elegerit imperator,quia intelligitur de electo per imperatorem ex certa scientia, vt di. ibi gl. expres.quo casu cum † princeps 6 beneficium vel gratiam incapaci ex certa scientia confert vel quid ei concedit ad quod non est habilis, eo ipso super inhabilitate dispensare censetur. l. quidam consulebant & ibi late per doct.ff. de re iudi.& in l.idem Vlpianus.§.primo.ff.de excu.luto.not. glo.in ca. statutum.in ver.literarum de rescrip.lib.6.dummodo exprimatur in literis,quod ex certa scientia facit secundum gl.ibi.& ind.c.si motu proprio licet aliqui requirant etiam quod princeps super facto causæ cognitionem præmiserit, vt notatur in ca. 2. de schisma per gl. & Ioan.Andr.& Inn. in cap.veniens.de fil. presbyterorum. Quibus concurrentibus hæc clausula ex certa scientia,operatur,quod licet alias princeps † non præ 7 sumatur vti potestate absoluta , nisi de hoc faciat expressam mentionem, vt notat Inno. in c. innotuit. de elect. tamen si apponat in literis dictam clausulam, videtur vti potestate absoluta,etiam si de potestate absoluta mentionem aliter non faciat, vt sentit gl. notabilis in c. ad hæc versatis tamen credo.de rescr.dum vult † paria esse, Papam fa- 8 cere aliquid ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis vt exclamatur in hoc ibi ab omnibus, & per Panor. in c. 4. de re iud.& late per Fel.in c. cum inter. de excep.

Verius tamen videtur † non requiri quod per princi- 9 pem præmittatur alia causæ cognitio, quia eo ipso quod facit ex certa scientia , & illud exprimit in literis, videtur esse de facto informatus, & illud minime ignorare : ideo non requiritur alia causæ cognitio, ad quam non astringitur princeps , cum aliquid facit ex certa scientia seu de plenitudine potestatis. Imo plus dicit Innoc. in c. nisi cum pridem circa fin.in gl. super ver. indulgeri. de renuncia.

L quod

10 quod cum princeps † ex certa scientia vel plenitudine potestatis facit gratiam, non est necesse ad illius validitatem vacari illos, quibus ex ea prȩiudicium fieri potest: secus quando procedit ex potestate ordinaria, vt late probat Rom.consil.469. incip. Circa primum, &c.in 2. & 9.col.

Ex quibus clare apparet quod text.in d.l.2.non probat, 11 nisi de certa scientia,quȩ† in hoc plus operatur,quam motus proprius vt per eam expressam in literis videatur sublata inhabilitas impetrantis: quæ non tollitur per motum proprium, vt patet ex supradictis. Nec requiritur, in his quȩ fiunt ex certa scientia, quod princeps præmittat cau-12 sæ cognitionem(vt dixi)licet secus sit in † inferiore, in quo requiritur quod prȩcedat causæ cognitio salutē summaria super causis dispensationis:puta an sit necessitas vel vtilitas dispensandi, seu alia iusta causa subsit, vt not. Specul.in titu. de dispens.§. qualiter autem.versi.dicunt autem quidam.Quod non est in principe, vt supra.

Imo volunt aliqui quod in hoc etiam differat certa scien-13 tia à motu proprio, † quia non admittitur probatio per testes ad probandum motum proprium nec aliter potest probari nisi per expressionem in literis, vt vult glo.communiter approbata in d. c. si motu proprio in glo.fi.& seq. Rota dec.131. incip.Nota quod in c. si motu proprio in antiquis. Et tamen certa scientia bene probatur etiam aliter quam per expressionem,puta per testes: quod puto verius, quicquid dicat gl.in d.c. statutum. in ver. literarum. quam supra retuli.propter rationem differentiȩ inter hæc duo quā assignat vna decis.331.in nouis.& Ægidius conclusi.746. 14 incip.Licet obseruet, &c. videlicet quia † motuș proprius includit de necessitate vnam negatiuam non coarctatam, videlicet quod nullus super hoc vnquam Papæ supplicauerit Talis autem negatiua vel impossibilis est ad probandū. l.actor.C.de proba.& c.quoniam contra.eo titu.vel nimis 15 difficilis,vt not.præd.glos. in c.si motu proprio. Sed certa † scientia nullam negatiuam, sed simplicem affirmatiuam includit, quæ probabilis est nimirum si ista probari potest aliter quam per solam expressionem, illa non.

16 Tertio differt in alio, † quia motus proprius non tollit ius tertij, puta si beneficium spectat ad ius patronatus alicuius laici, de quo Papa sciuisset, nullatenus prouidisset,

iuxta

iuxta notata in c.2.de præb.lib.6.& tamen † certa scientia principis rescribentis idem operatur quod clausula non obstante.l.idem scribit §. fin. ff. de excus. tuto. & ponit Rota is ista additione quę est ibi.decis.111.cum seq.in nouis.quia (vt superius dixi) eo ipso quod prouidet de tali benefició ex certa scientia, videtur esse informatus de huiusmodi qualitate.s. quod sit iuris patronatus laicorũ:& ideo cessat tunc defectus intentionis Papæ, † qui quoties scribit pro aliquo beneficiando, non est suæ intentionis quod ei conferatur beneficium iuris patronus laicorum, nisi aliud exprimatur, seu aliter constet de mente Papæ, vt not.Io. An. in c.dilectus.de offi.leg. Dicitur autem satis constare eo ipso quod illud confert, seu conferri mandat ex certa scientia, quia perinde est ac si faceret de plenitudine potestatis per superius dicta.

17

18

Ex quibus patet quarta differentia inter ista, videlicet † quia licet motus proprius tollat defectum surreptionis, tamen non tollit defectum intentionis, vt not. Ioan. An. & doct.in d. c. si motu proprio.& ponit Ægidius. conclusio. 475. incipi. Pręmissę tres conclusiones.vbi dicit quod motus proprius non tollit surreptionẽ, quæ procedit ex intentione:& ideo infert in conclusione precedenti ibid. nõ valere gratiam etiam motu proprio, in qua fuit tacitum de iure patroni, ad quem spectat præsentatio propter defectum intentionis Papæ: qui si sciuisset nullatenus vel saltem non ita de facili contulisset.iux.nota.in ca.2.de præbend.lib.6. qui quidem defectus intentionis cessat in gratia quæ fit ex certa scientia, vt probaui.

19

Colligitur alia & sic quinta † differentia, quia motus proprius non excludit nec tollit qualitates intrinsecas, puta curam vel principalitatem beneficij de quo prouidetur seu prouideri mandatur, de quibus si non fit mentio in gratia etiam proprio motu facta, ipso iure est nulla, vt tenet Rota decis. 111 .in nouis. sæpius alle. quia hoc casu est defectus intentionis cum Papa non intendat prouidere dignitate vel cura, nisi illas qualitates exprimat.c. cũ in illis. & ibi hoc firmat Domi. de præb.lib.6. licet contrarium ibi teneat Francus, prout in superioribus retuli in secunda parte principali circa dignitates & beneficia curata, quod non disputo aliter pro nunc, sed præsupposito pro vero quod

20

statim dixi. Aliud est in gratia, quæ fit ex certa scientia, quia cessat hoc casu defectus intentionis, vt supra. Consequenter veniet beneficium habens dignitatem & curam: & hoc modo posset saluari opinio Franci. contraria in d. c. cum in illis. & ista sufficiant de primo effectu clausulæ motu proprio.

De Priuilegio motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium motu proprio datum, an extendatur ad litē pendentem.*
2 *Princeps non præsumitur derogare iuri tertij.*
3 *Leges generales fiunt motu proprio principis.*
Leges non trahuntur ad lites pendentes nisi hoc dicatur.
4 *Priuilegium lite pendente obtentum, non reuocatur tanquam attentatum.*

SEcundo principaliter operatur motus proprius sec. Roma. in prælleg. consil. quia facit † quod 1 priuilegium cum ea qualitate concessum, extēdatur ad litem pendentem cum eo cui concedi tur: licet secus si ad postulationem tacito de litis pendentia vt vult gl. quam dicit sing. in l. qui autem, in prin. in prima solutione contrarij. ff. si quis caut. sequitur hoc ibi Paul. de Castr. & Alex. dicentes per illam gl. quod si lite pendente princeps concedat priuilegium motu proprio, pars potest vti tali priuilegio, quamuis emanauerit lite pendente, & ita limitant. c. fi. vt lit. pen. & l. 2. C. eo. tit. cum similibus. Contrarium tamen & melius tenet ibi Dominus Iason alleg. primo. Io. An. in add. Spe. in tit de dol. & contu. §. fin. versi. potro. in add. magna. & Canonistas in c. causam. 2. de testi. vbi tenent quod priuilegium concessum pendente lite etiam motu proprio superioris, non nocet 2 causæ pendenti, non parti aduersę: quia † princeps non præsumitur derogare iuri tertij, per l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publi. & ideo dicit Spec. (quem Iason non allegat) in ti. de dispens. §. qualiter autē versi diximus ergo, quod demum valet priuilegium lite pen

den-

dente impetratum, si nulli affert præiudicium, alias minime. Ad idem facit alia ratio, † quia leges generales fiunt motu proprio principis.l.humanam.C.de legib.no.Bar. in auth.quas actiones.in 2.col.C.de sacro san. eccl.& tamen non trahuntur ad lites pendentes.l. leges & constitutiones C.de legi.& in auth.vt cum de app.cog.§.j. nisi hoc specialiter dicatur, quod etiam ad pendentia noua constitutio extendatur, vt probat tex.in cle.dispendiosam de iudi.in fi.& in clem.1.ad fin.de sequestr.pos. 3

Vtrum autẽ isto casu † priuilegium taliter impetratum lite pendente reuocetur per modum attentati, di. notabil. Ægidius conclus. 102.incipien.Si possessio beneficij.quod non, quia impetrare ius nouum lite pendente non est attentare:& ideo dicit in alia conclusio. 662. incipien. Si ex gratia, ꝙ post conclusionem & ante sententiam potest impetrari noua gratia, & canonizari absque obseruatione nouorum terminorum: sed bene proceditur in lite tali gratia & impetratione non obstante, ex quo de lite non est facta mentio, vt prob.in c. fi.vt lit. pen.quia vt dicit ibi Inn.non est verisimile ꝙ in præiudicium partis velit princeps lite pendente aliquid concedere. 4

Motus proprius quid operetur.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius operatur, vt indultum iniquitatem sapiens alicui motu proprio concessum, in eum non retorqueatur.*
2 *Intra tempus conficiendi inuentarium hæres non conueniatur à creditoribus hæreditarijs, debitores tamen conueniuntur.*
3 *Qui non potest conueniri, alios etiam non potest conuenire.*
4 *Differt priuilegium in iuris corpore clausum à priuilegio quod est extra.*

TErtio, motus † proprius operatur vt indultũ iniquitatem sapiens, alicui motu simili concessum in eundem non retorqueatur, vt est text.nota. qui non est alibi secũdũ doct.in l.si quis iniquũ 1

ff. quod quisq.iut.quia cessat ratio retorquutionis, ex quo tale ius non fuit ad postulationem partis concessum, vt ibi. & per illum tex.decidit notabil.Bar.in l. fina.§.donec.C. de iur.de liberan.q; licet hæres intra tempus† conficiendi inuentarium non possit à creditoribus hęreditaris conueniri, tamé ipse bene potest intra illud tempus debitores hę reditarios conuenire: nec tũc habet locũ retorquutio, quia non fuit illud concessum ad postulationem partis, sed ex priuilegio, & sic motu proprio. licet contra hanc determinationem Bar. multum stringat tex.in l. die Sabbati.C.de Iudæis.vbi disponitur,† quod in die sabbati & alijs festiuitatibus Iudæorum ipsi non possunt conueniri, nec etiam alios conuenire per quem dicit ibi Bar. quod si aliquis dies est feriatus quo ad te, vt non possit conueniri, debet etiam esse feriatus contra te, vt tu non conuenias alios, ad idem facit bonus tex.in l.2.§.sed & si agant.ff. de iudic. vbi legati, quia ex priuilegio legis durante legatione non possunt conueniri, si agant & conueniant alios, cõpelluntur se aduersus omnes defendere. Et ista pars per hæc contraria videtur verior propter æqualitatem seruandam in iudiciis. reg.c.non.licet actori. de reg.iur.li.6.& in.l. fi.C.de fruct. & litium expen. per quem dicunt ibi Bar.& docto.quod quãdo ius iniquum respicit processum litis tunc, illius iuris fit retorquutio, quamuis esset concessum motu proprio.

Possent tamen ista contraria reduci ad concordia distinguendo † inter priuilegium clausum in corpore iuris quale est quod hęres non possit conueniri intra annum: & etiam in casu iurium contrariorũ, aliud priuilegium extra ius, vt fiat retorquutio primi clausi in corpore iuris: & non secundi: quia ex quo clausum est incorpore iuris, & non præsumitur concessum ad postulationem partis, sed motu proprio principis: cum sit lex, debet esse communis. c. erit autem lex. 4. di. alias non diceretur lex, si non esset honesta, iusta, & communis, vt ibi. Quæ ratio cessat in priuilegio extra ius, quod dicitur lex priuata, non communis. c. priuilegia. 3. di. Ideo si conceditur motu proprio non debet fieri retorquutio, licet contineat iniquitatem reg. quod ob fauorem.& hoc puto verissimum.

Mo-

Motus proprius excludit dignitatem procesus.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius tolit diligentiam processus.*
2 *Gratia data motu proprio dicitur principis beneficium.*
3 *Quomodolibet, est dictio vniuersalis, qua comprehendit omnem modum & formam.*
4 *Exeeptio firmat regulam in casibus non exceptis maxime quando est iuncta cum dictione taxatiua.*
5 *Dictiones taxatiua habent implicitam uagatiuam.*

QVarto, motus proprius† excludit diligentiã processus:& sic inter duos expectantes eiusdem datæ, si vnus habet gratiam motu proprio, præfertur alteri dictã clausulã non habẽti, licet diligẽtiori in processu, secundũ Io.And. quẽ seq. doct. in c. duobus. de rescrip.li.6.quia ille tex.volẽs præferri diligentiorem inter duos eiusdẽ datæ, loquitur de gratiis similibus: sed istæ gratię sunt dissimiles, quia vna odiosa.c. quamuis. de præb.eod.li.fauorabilis, & sic amplianda. c. si pluribus, eo.tit.& li. Gratia† enim data motu proprio, dicitur principis beneficium, vt patet in dicto ca. si motu proprio. Vnde non sonat in ambitionem, & sic est late interpretanda. c.cũ dilecti de donatio. Consequenter alter non habens motum proprium, prius præsentando & sic ex suo facto tantum fauorem eius non minuet: secũdum Dom. in dicto c. duobus. Præterea habens canonicatum (in quo est ambitio) præfertur non habenti, vt ibi. Ergo fortius habens propriũ motũ, vbi deficit ambitio, & viget fauor pręferendus est non habẽti, ad hoc vt sit differentia inter gratiam fauorabilẽ & odiosam vel ambitiosam, per prædicta. Sed licet pręd icta sint vera de iure communi, ex dispensatione tamen regulę circa motum proprium disponẽte non procedunt quia per illam cauetur expresse, quod verba proprii motus quoad beneficia vacatura nulli quomodolibet suffragentur, nisi solum & dumtaxat ad excludendum surreptionem. Pondero dictionem quomodolibet, † quæ est vniuersalis, apta comprehendere omnem modum & formam: vt prob. iura quæ alleg. Domin. consilio. 115. in 2. colum. Pręterea exceptio firmat † regulam in casibus non exceptis. l. nam

 quod

quod liquide.ff.de pe.lega.l. quæsitum.§.deniq. & ibi Bar. ff.de funda.instr.l.generaliter.§.vxo..ff.de vsu fru. leg.maxime quando est iuncta cum dictione taxatiua, sicut est dictio, tantum, solum, & dumtaxat: quia licet alias exceptio non stet negatiue, nec excludat casus similes exceptuatis, vt est gl.singu.in l.1.C.de condic.indeb.& po.Panor.in capit. quoniam frequenter. vt lit. non conte. tamen quando est iuncta cum aliqua dictione taxatiua, stat negatiue ad
5 alios casus: quia huiusmodi dictiones † taxatiuę habent implicitam negatiuam:& ideo introductum fuit vt omnibus darentur expectatiue motu proprio, & bene, vt per Domin.consil.75.in 1.col. Cum ergo regula excipiat tantum casum surreptionis cum duabus dictionibus taxatiuis, certe alium non operabitur per prædicta.

Motus proprius an suppleat defectum ætatis.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius supplet defectum ætatis.*
2 *Mandatum motu proprio super vacante, extenditur ad vacaturum.*
3 *Paria sunt quod aliquid fiat ex certa scientia, & quod mentio de obstantibus fiat.*

1 QVinto, † motus proprius supplet defectū ætatis: quia licet alias non sufficiat impetrantem esse legitimæ ętatis ad beneficium curatum tempore vacationis beneficij, si tempore datæ non habet legitimam ætatem c.si eo tempore.de rescrip.lib.6.fallit tamen hoc, & non habet locum in gratia facta motu proprio, quia tunc poterit prouideri de curato, dummodo tempore prouisionis sit ætatis aptæ, sec. Dom. ibi quia causa propter quam in terminis illius. c. non potest prouideri de curato illi qui tempore dotis est legitimæ ætatis, licet tempore prouisionis sit ætatis aptæ, non est alia, nisi quia in ea parte in qua scribitur pro curato rescriptum est surreptitium tempore impetrationis: & sic nullum. Superuenientia ergo ætatis legitimę non potest validare rescriptum nullum per reg. non firmatur.de reg.iur.lib:6.

Sed

Sed quando Papa ſcribit motu proprio, tunc reſcriptum non eſt ſurreptitium in ea parte, cùm motus proprius tollat ſurreptionem. Conſequenter ſuperueniente maiori ætate non eſt quòd impediat quominus ille obtineat curatum. Non ſurreptio, quoniam illa ſublata eſt per motum proprium. Non inhabilitas ætatis, ex quo eſt legitimæ ætatis tempore prouiſionis. Et ita reſidet Domi. Confirmatur hæc opinio ex dicto Io. An. in c. dilectus filius G. de præb. vbi dicit, quod ſi Papa † motu proprio mādat alicui conferri eccleſiam vel præbendam, ſi vacat: ſatis eſt ꝙ vacat tempore collationis vel receptionis, licet non vacaret tempore datæ, per illam decretalem. Nihilominus prædicta opinio non placet alijs moder. & præcipue Franco, in d. c. ſi eo tempore. Quę etiam mihi non videtur ſuſtentabilis, quia licet motus proprius tollat ſurreptionem, vt di. Domi. tamen non tollit aliam inhabilitatem perſonę illius pro quo ſcribitur, vt late dixi in primo effectu iſtius clauſulæ. Et quamuis dictus defectus ætatis per viam ſurreptionis opponi non poſſit propter expreſſionem proprij motus: tamen opponi poterit per viam iuris communis, cum motus proprius non inducat diſpenſationem alicuius inhabilitatis, vt ſupra. Et ideo ſublato defectu taciturnitatis per motum proprium, remanet defectus iuris communis, & etiam intentionis concedentis, cum non ſit veriſimile, quod Papa per dictam clauſulam velit fraudare eccleſiam officio vnius ſacerdotis, à quo pendet tota deuotio fidelium, & hoc quaſi in terminis tenet Pet. de Anch. conſi. 20. incip. Viſo prædicto puncto, vbi dicit ſequendo opinionem Archidia. & Lappi in c. ei cui. de præb. lib. 6. quod clauſula generalis, non obſtante, & etiam clauſula, motu proprio non ſufficiunt ad tollendum defectum ætatis vel ordinis, cum prædicti defectus cauſentur ex perſona illius pro quo ſcribitur.

Secus eſſet ſi Papa ſcriberet pro patiente talem defectum, ex certa ſcientia: quia tunc ſi de ea conſtaret vel per expreſſionem in literis, vel aliter, non obſtaret defectus ætatis tempore datæ, dummodo adeſſet ætas legitima tempore prouiſionis: quia † paria ſunt quod aliquid fiat ex certa ſcientia, & quod fiat mentio de obſtantibus, vt ſentit gloſ. not. in c. 1. in ver. noſcatur. de conſtitu. lib. 6. ponit Panor. in c. ſi. vt lit. penden. & dixi ſupra.

Motus

Motus proprius includit in se pinguius Beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprius operatur relationem ad pinguiorem praebendam.*

2 *Electus, vt non teneatur vsque ad certum tempus promoueri, caute agit vt motu proprio dispensationem obtineat.*

3 *Quando immutatur verborum significatus, motus proprius non facit gratiam latiorem.*

4 *Motus proprius ampliat gratiam, quando per ampliationem nulli fit praeiudicium.*

5 *Motus proprius non praeiudicat vnioni facta per ordinarium.*

6 *Beneficium vnitum non potest permutari.*

7 *Actus procedens à mera liberalitate principis, nemini praeiudicans, late est interpretandus.*

8 *Vbi est motus proprius principis, ibi est mera liberalitas.*

9 *Nobilissimus in donis crescere debet, non decrescere.*

10 *Dictio aliorum, est apta comprehendere omnia in infinitum, & maiora expressis.*

11 *Dictio, quorumcunque, est vniuersalis, nec limitatur nisi in casibus à iure expressis.*

1 SExto similis motus operatur, quia † gratia motu proprio concessa in aliqua ecclesia de praebenda seu beneficio vacante, cum plures seu plura in eadem vacent, refertur ad pinguiorem siue pinguius: vbi si fuisset concessa ad petitionem alterius, referretur ad minorem, siue magis tenue, vt etsi casus not. in c. si pluribus. de praeb. lib. 6. Et ratio est, quia cum sit beneficium principis, late est interpretandum. c. cum dilecti. de dona. cum vulg. ad hoc. & ideo dicit Io. An. c. cum in cū-
2 ctis. de elect. quod si dispensatum † est cum electo vt non teneatur vsq; ad certum tempus promoueri, si dispensatio est facta motu proprio Papae, non vocabunt priora beneficia durante tempore dispensationis: secus si fuit concessa ad petitionem. argu. cap. quod dilectio. de consan. & affi. Sed de hoc vltimo me remitto ad ea quae dixi late in quinta

parte

parte principali huius operis in secundo modo vacationis circa beneficia promoti ad episcopatum.

Limitandus est tamen iste sextus effectus dupliciter. Primo, quia motus proprius non semper facit gratiam latiorem, quando scilicet per hoc immutaretur proprius verborum significatus, licet aliàs faciat gratiam vlterioris interpretationis, sec. Card. consi. 61. incip. volentes, &c.

Secundo limitatur, quia licet clausula motus† proprij sit 4 ampliatiua gratiæ, cum sit beneficium principis, vt supra: tamen illud est verum quando ex tali ampliatione nulli fit præiudicium, aliàs minime, sec. Domi. consi. 104. in fi. col. & ideo si tacetur qualitas beneficij respiciens ius tertij, tunc motus proprius ei non præiudicat, puta si est iuris patronatus laicorum, vt per Rotam decis. 112. quam etiam superius allegaui. Hinc est quod ista clausula non facit postea impetrantem præferri primo, nisi de illo sit mentio. sec. Imol. post Cald. in c. mandatum. in pe. colum. de rescrip. & sentit Domi. in c. duobus. eo. tit. lib. 6. vbi vult quòd motus proprius tollit diligentiam processus inter expectantes eiusdem datę, secus ergo si alter est prior in data: de quo dixi supra in quarto effectu. hinc etiam dicit Domi. in repeti. cap. postulasti. in 26. colum. de rescript. quòd † motus proprius non 5 præiudicat vnioni factæ per ordinarium etiam nondum sortitæ effectum, quia non tollit ius quæsitum alteri in re vel ad rem, quod notabi. limitąt Feli. in c. ad aures. in 5. colum. de rescrip. nisi cum clausula motus proprij esset clausula generalis. Non obstantibus quibuscunque per quæ gratia nostra posset quomodolibet impediri vel differri. quia tunc per talem clausulam intendit impedire ius alterius ad rem, & per clausulam motus proprij tollitur surreptio: quod est notabile, si esset verum.

Sed de ista limitatione ego dubito, quia licet motus proprius tollat defectum surreptionis, non tamen intentionis, vt sæpius est dictum supra. Cum igitur vnio legitime facta respiciat causam necessariam. c. tam de æta. & qualita. certe non est verisimile, quòd Papa voluerit eam tollere per prouisionem suam subsequentem: nisi de vnione expresse fiat mentio, vel saltem per illam clausulam, suspendentes quascunque uniones, &c.

Et ideo dicunt in simili domini de Rota decis. 150. incip.

Nota

6 Nota ꝙ beneficium. in antiquis, † quòd beneficium vnitum non poteſt permutari per illum qui tenet beneficium, antequam vnio ſortiatur effectum: quia aliàs ſequeretur ꝙ vnio poſſet eſſe inutilis per frequentes, & plures permutationes ſeu prouiſiones: quod non eſt de mente & intentione Papæ. Stat ergo dictum Domini. ſimpliciter & abſolute verum propter præiudicium tertij, quod nō tollit motus proprius. Secus ſi taceantur aliqua non concernentia alicuius præiudicium: quia illa tollūtur per dictam clauſulam, in eo

7 ꝙ † actus procedens à mera liberalitate principis nemini præiudicans eſt late interpretandus, etiā ſi materia ſit exorbitans & reſtringibilis, prout egregie probat Pet. de Anch. conſi. 295. incip. Pro clariori euidentia, vbi dicit, quod regula cancellariæ per quam gratiæ ſuper beneficijs motu etiā proprio factæ redduntur inualidę, niſi verus valor exprimatur in eis, cenſenda eſt odioſa, & per conſequens reſtringenda: quia cum ſit beneficium principis nemini præiudicans niſi concedenti, debet ampliari, per ſupra dicta. Ratio autem

8 iſtius rationis eſt, quia † vbi motus proprius principis, ibi mera liberalitas: ideo latiſſime interpretanda in rebus ſuper quibus latiſſimam habet poteſtatem, prout ſuper eccleſiaſticis beneficijs. c. 2. de præb. lib. 6. cum ſimilibus.

Ex quo patet quod dicta regula ſic reſtringens munificētiam ac donum ipſius principis, eſt odioſa, & naturæ beneficiorum oppoſita, igitur reſtringenda reg. odia. cum vulg. Nā

9 † propoſitum cuiuſlibet nobiliſſimi debet eſſe, vt in donis creſcat, & non decreſcat. cap. 1. de dona. per quæ infert aliqua multum notanda, ſ. quod d. reg. loquens generaliter de beneficijs debet reſtringi ad ſimplicia beneficia tantum, & non extendi ad perſonatus, officia, vel dignitates. c. quamuis. iun. c. cum in illis. de præb. lib. 6. Sed iſtud hodie forte non procederet propter regulam modernam, quæ dicit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum.

Pondero iſta verba vniuerſalia. Et primo dictionem, aliorum,

10 † quę de ſui natura eſt apta comprehendere omnia in infinitum, vt ponit Domini. conſi. 13. in 2. col. maxime quando non iungitur termino reſtrictiuo præcedenti, iuxta nota in cap. ſedes. de reſcrip. vbi dicit gloſ. quod dictio alius, apta eſt includere etiam maiora expreſſis. De quo ibi late per Feli.

Secundo

Secundo pondero dictionem. Quorumcunque † beneficiorum, quæ similiter est vniuersali dictio, nec limitatur nisi in casibus à iure expressis siue exceptis, vt pulchre per Domini.consi.131.in fin.col. Et sic ista prima illatio Anchara-ni non procedit hodie stante regula, de qua supra. 11

Secundo infert quod dicta regula cum debeat tanquam odiosa restringi, non debet extendi ad gratias factas motu proprio personis dominorum Cardinalium, arg.ca.quia periculosum.de senten.excom.lib.6.quia speciali nota digna sunt nisi exprimantur, videntur neglecta.l.item apud. §.hoc edictum.ff.de iniu. Infert etiam quędam alia satis notanda, vt ibi per eum.

Surreptitio beneficij tollitur motu proprio.

SVMMARIVM.

1 *Inferiores fuerunt motu proprio & per eum etiam surreptitio tollitur.*
2 *Ex mera liberalitate non potest aliqua culpa ascribi.*
3 *Motus proprius non purgat vitium falsæ expressionis.*
4 *Non est ita odiosus tacens verum, sicut exprimens falsum.*
5 *Corruit vnio, si causæ expressæ non sint veræ.*

SEptimo & vltimo sciendum est quo ad istam clausulam motus proprij, quia per appositionem illius etiam † in literis inferiorum tollitur surreptitio, prout in literis Papæ, vt probat text. & ibi Franc.in 1. not.in cap. si postquam de præben. lib 6. iuncta glos.in cap. fin.de offi.leg.eod.ibi. Nam iura non arctant superiorem ad exprimendum beneficia impetrantis, sed ipsum impetrantem. Vnde quando ei confertur beneficium motu proprio, & sic † ex mera liberalitate, non potest aliqua culpa ascribi eidem, vt per Card.in clem.2.de offi.or. Finaliter pro complemento istius clausulæ, non omitto, quod licet motus proprius tollat surreptionem, id est, purget vitium taciturnitatis: non † tamen purgat vitium falsæ expressionis. Et sic aliud est supprimere verum, & aliud exprimere falsum. Nam non † est ita odiosus tacens verum, sicut exprimens falsum: quia potuit tacere ex ignorantia, 1 2 3 4

vt dicit Panor. in c. sedes. in 1. col. de rescrip. Aliam ratione & magis claram assignat Fel. ex mente do. in c. ad aures. in ver. quartus casus est. eo. tit. vt ibi per eum, & ideo dicit no 5 tanter Car. consi. 96. incip. Papa vniuit, &c. non tenere † literas Papæ, in quibus expressis certis causis mandabat proprio motu quandam abbatiam vniri episcopatui, ex quo illæ causæ erant falsæ, quia per falsam expressionem constat quod fuit deceptus, quasi super illis causis fundaretur intentio Papæ. Vnde verisimile est quòd illis existentibus falsis, non fuisset gratiam concessurus. Nec obstat huic conclusioni clemen. 1. de proba. quia loquitur vbi Papa pro causa suarum literarum fundant se in facto per eum gesto. tunc enim non potest fieri probatio inferens mendicantium Papæ. At in casu præmisso & similibus fundat se in facto alieno: quo casu de veritate illius facti potest fieri quæstio, & contrarium probari, vt not. in di. clemen. 1. & ponit Panor. in cap. dudum. circa medium. in versi. & nota hoc dictum, & c. de priuil.

De clausula per te vel tuum procuratorem legitimè constitutum intra vnius mensis spatium.

SVMMARIVM.

1 *Collatio, facta durante mense ad per expectantem acceptanda datum, non valet, etiam expectante non acceptante.*
2 *An valeat acceptatio secundi in data intra mensem primi, si primus non acceptat.*
3 *Iuniores Canonici possunt optare intra tempus primi antiquioris.*
4 *Quod nullum est ob fauorem alicuius, potest tacite & expresse ab illo approbari.*
5 *Frigiditas quando sit causa dirimendi matrimonium.*
6 *An successor in beneficio possit dare de regula de triennali possessore.*
7 *Allegans ius tertij regulariter non auditur.*
8 *Rota semper innititur æquitati.*

Suc-

SVcceßiuè in huiusmodi literis expectatiuis subij citur hæc clausula, videlicet. Quę vt per te vel procuratorem tuum ad hoc legitime constitutum intra vnius mensis spatium, postquam tibi vel eidem procuratori vocatio illorum innotuerit, duxeris acceptanda, &c. Ista clausula multa operatur.

1 Et primo, quia † nulla censetur collatio interim ab ordinario facta, quamuis expectans non acceptet intra mensem, vt appositio mensis aliquid operetur. cle. cum ei qué. §. secus. de concess. præben. & ratio est secundum Paul. & Card. ibi, quia talis collatio ordinarij reperitur facta tempore inhabili, quo fieri non poterat, & sic opus est noua collatione. arg. c. bonæ. & c. pe. de elect.

Idem dico per eandem rationem quando secundus in data acceptauit intra mensem primi, quia requiritur similiter noua acceptatio intra secundum mensem, licet primus debito tempore non acceptet sec. Ioan. An. in addi. Spec. in rubr. de concess. præben. in prin. alleg. l. si filius. §. cum filius. ff. de bon. lib. cum alijs, vt per eum.

2 Sed ego † de illa sua determinatione dubitatio propter tex. notab. iunct. gl. in l. fi. C. quia admit. vbi agnitio bonorum possessionis facta per sequentem in gradu intra tempus primi qui eum præcedit, & sic ante tempus congruum, operatur effectum suum tempore congruo: nec est necessaria alia cognitio. Quod exclamat ibi Romanus, & proprie in terminis supradictæ quęstionis. tenet hanc partem ibidem Sely. per illum tex. in fi. & in l. filio. §. contra tab. ff. de inof. test. iun. gl. in ver. pertulit. fac. etiam. bona gl. in c. fi. in gl. pen. de consuetu. lib. 6. dum vult † quòd iuniores canonici 3 possint optare intra tempora primi, & valet optimo sequentium in euentum in quem antiquior non optabit. Et istam partem puto veriorem per supradicta, quam etiam disputando tenuit Io. Cald. prout refert, & seq. Aegidius de Bella mera conclusio. 468. incip. si primus, &c. Non obstat ratio contraria, quia ex quo appositio mensis & decreti respicit fauorem primi: certe ipse huic fauori potest & expresse & tacite renunciare: pro quo fa. bonus tex. in ca. si clericus. in §. verum. de præb lib. 6.

Hanc eandem conclusionem puto procedere, si in literis diceretur post illa verba, quod dixerit acceptandum, scilicet

scilicet ita quòd interim manus ordinarij, & cuiuslibet alterius sint ligatæ, prout antiquitus dicebatur tempore Clementis quinti, vt not. in d. clem. cum ei quem, & refert vna decis. 95. incip. paragraphus, in nouis. Quæ verba idem important quod decretum irritans cum appositione mensis. d. §. secus. Vnde † cum respiciant fauorem primi expectantis (vt dixi) certe potest ille approbare collationem ordinarij aut alterius interim factam, quæ non est nulla absolute & simpliciter, sed ita demum si ipse velit, prout in simili dicitur quod testamentum in quo filius in potestate est præteritus, est nullum, non absolute & simpliciter, sed ita demum si filius dicat nullum. l. filio præterito, cum materia. ff. de iniusto testamento. ad idem bonus tex. in l. non eo minus. C. de procu. & glo. not. in c. si quis acceperit in fin. 33. q. 1. vbi dicit quod vir qui † tempore contractus sciuit se frigidum, non potest recedere à muliere, si ipsa velit cohabitare eidē: quia frigiditas viri est causa sufficiens dirimendi matrimonium, scilicet ita demum si alter coniugum non frigidus velit, & ita teneo in præmissis.

4

5

6 Et per ista vidi aliàs practicari ꝙ † si impetretur beneficium pacificè possessum per triennium, successor in tali beneficio non potest dare de regula de triennali: quia illa decernit impetrationes huiusmodi irritas, & inanes censeri debere, videlicet in fauorem (vt dicebatur) possessoris, hoc est, ita demum si ipse opponat, aliàs minime per rationes de quibus supra.

Ego etiam allegaui in illa causa & informando dominos tenui contrarium, & mouebat ista ratione. Nam successor, qui nunc nititur dare de regula, non venit ex iure sui prædecessoris simpliciter, nec ex illius persona dicit se ius habere dicendo, ille non potuit molestari, nec ego debeo molestari, ex quo eidem successi: † quia sic allegaret ius tertij, quod regulariter est prohibitnm. l. loci corpus. §. competit. ff. si seruus vendice. Notatur in reg. si quis in ius. per Bar. in l. si tertius. ff. de acq. plu. arc. & late in l. qui cum hærede. ff. de except. rei iudi. Sed nititur ex decreto Papæ posito in regula de triennali, inferendo per hoc, quod impetratio aduersarij obstante decreto non valuit, ad quod facit bonus tex. in c. cum dilectus. de iur. patro. vbi H. obtinuit ecclesiam contra Guil. ex eo quia facta fuerat ipsi Guil. collatio contra

7

inhi-

inhibitionem & reseruationem legati intendentis prouidere cuidam nepoti suo. Et sic ex isto capite obtinuit fundādo se simpliciter in nullitate collationis, non autem ex iure, & persona illius nepotis reseruatiui. Non obstat modo dicta, l. filio præterito. in qua est principale fundamentum partis contrariæ, quia ibi expresse dicitur & statuitur vt tunc demum testamentum in quo præteritur filius iam natus, sit nullum cum ipse præteritus hoc dicere voluerit. At in casu præmisso Papa decernit impetrationem nullam de beneficio per triennium pacifice possesso non distinguēdo nec aliter declarando an velit vel non velit ipse possessor, ideo generaliter est ipsum decretum intelligendum. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præst. c. si Romanorum 19. di. cū similibus. Et istæ rationes aliquibus Dominis placuerunt; sed ad huc sub iudice lis est. Et profecto militant etiam & stringunt contra conclusionem principalem, & forte pars obtineretur in practica propter authoritatem Oldra. consil. 306. incip. quamuis pater Reueren. &c. Quam partem etiam tenuerunt consulendo doct. Collegij Patauini. vt habe. in consil. Card. num. 109. vbi adducunt rationes pulcherrimas ad vtramque partem, quare non prosequor vlterius. Et ideo credo quod † decis. Rotæ, quę semper innititur 8 ęquitati, amplecteretur partem quam supra tenui; quia altera pars sapit rigorem iuris. ista æquitatem, quæ in dubio sequenda est l. placuit. C. de iud. & in l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer. loc. Quæ æquitate motus in simili dixit Io. Mo. in c. statutum de præb. li. 6. & refert Rota dec. 833. incip. Cum ad collationem. in antiquis: quod si ordinarius confert beneficium intra mensem, quod fuit specialiter impetratum cum clausula inhibitionis & decreti; tenet sua collatio, si impetrans non vult vti suis clausulis & sua gratia. Et ista sufficiant in ista quæstione.

De disparitate Datæ.

SVMMARIVM.

1 *Si sunt duo expectantes disparis datæ, quilibet habet mensem integrum.*

2 *Expectantes in data, & processus fulminatione, habēt vnicum mensem.*

3 *Multis accusatoribus competit vnicum tempus prout & pluribus hæredibus ad petendum tutorem pupillo.*

4 *Diligentior processu prefertur habenti eandem datam.*

1 SEcundo principaliter notandum est circa mensem datum ad acceptandum, † quod si impetrantes sunt disparis datę, tunc quilibet habet integrum mensem ad acceptandam, ita vt durante mense dato primo impetranti, secundus in data acceptare non potest: & si acceptat acceptio & collatio est nulla propter decretum appositum in literis primi, vt deduxi in præcedenti quæst. late hoc firmat Old.consi.137.incip.plures.

2 Sed quando † sunt æquales in data & in fulminatione processus cum clausula acceptandi intra mensem, tunc omnes habent vnicum mensem, ita q̄ quilibet potest acceptare statim beneficium vacans inclusum in sua gratia, prout plene determinat Io.An.in addi.Spec.super rub. de cōcess. preb.idem tenet Io.Cal.approbans opinionem Zenzelini. in d.cle.cum ei quem & sequitur Dom.cons.133.incipiente, Casus talis est in pe.col.pro qua conclusione facit bonus tex.in c.fi.de consue.li.6. vbi ad optandum dantur tantum modo.20.dies, quotcunque sint optare volentes, prout etiā dixi supra in alio proposito. ad idem facit.l.2.§.fi.& l.4.in 1. respō.ff.de adult.vbi licet meritus in accusatione vxoris

3 adulteræ præferatur aliis, tamen tempus 60.dierum† currit simul sibi & alijs accusatoribus, sicut & alias omnibus q̄ vocantur ad successionem pupilli, currit annus ad petendum dati tutorem pupillo, alias perdunt ius succedendi. l. sciant.C.de leg.hæred. inducitur etiam pro casu dicta clemen.cum ei quem. vbi mensis currit à tempore quo vacatio nota est in ecclesia, & sic tunc statim currit omnibus.

4 Quid autem si † essent pares in data, sed dispares in fulminatione processus? puto quod quilibet haberet mensem ad acceptandum integrum de per se, quia ex dispositione regulæ Cancellariæ sunt dispares & non pares: nam per illam diligentior in fulminatione processus præfertur, & sic habet locum primum membrum.

Mensis in data quot contineat dies.

SVMMARIVM.

1 *Mensis ad acceptandum datus quod habeat dies.*
2 *In materia indifferenti appellatione mensis indistincte intelligitur de 30. diebus.*

Tertio principaliter pro declaratione dicti mensis dati acceptandum, quæri potest quot † dies debeat habere dictus mensis, ad quod breuiter respondeo, quod licet Bal. in l. cos. § fi. C. de appel. dicat quod in † materia indifferenti appellatione mensis indistincte intelligitur de 30. diebus, alle. l. fi. C. de iur. delib. de quo etiam per Bar. in l. cum bissextus. ff. de ver. sig. mihi tamē verior videtur doctrina gl. in c. quam sit in ver. mensem. de elect. lib. 6. vbi dicit quod mensis datus electo ad consentiendum post electionem sibi præsentatā, & tot dies habebit quot habuerit ille in quo præsentata fuit electio. Et ita dico in proposito illo, vt iste mensis habeat tot dies quot habuerit ille in quo vacauerit beneficium, & si dies aliqui lapsi erant, supplentur de mense sequenti, per dictā glo. quam ibi seq. Io. Mo. & Arch. & Bar. in dicta l. cum bissextus & ponit Alexan. cons. 42. in 3. volum.

Mensis à quo tempore incipiat currere.

SVMMARIVM.

1 *Mensis ad acceptandum quando incipiat currere.*
2 *Non in certis, sed incertis locus est coniecturis.*

Quarto, notandum est quod † dictus mensis incipit currere à tempore notæ publice vacationis in loco vel ecclesia beneficij vacantis. dict. cle. prima in fine quasi ius interpretetur impetrantem nō prius scire quam sciatur in dictis locis. Curret ergo dictus mensis, si impetrans sciat vacationem antequam sciatur in dictis locis. † quia non in certis, sed in certis locus est coniecturis, l. continuus. § cum ita. ff. de ver. oblig. Quod

tenet expresse Ægidius de Bellam. conclus. 574. Et est notandum quod indubitanter hodie procedit propter clausulam quę ponitur in literis, videlicet, intra vnius mensis spatium postquam tibi vel eidem procuratori vacatio huiusmodi innotuerit, &c.

Expectans an possit acceptare beneficium post mensem à tempore vacationis.

SVMMARIVM.

1 *Expectans non acceptat post mensem, etiam si adhuc beneficium sit vacans res integra.*

2 *Forma mandati exacte est attendenda, maxime in beneficialibus.*

QVinto non est omittendo illud quod tenet Ioa. And. in d. cle. cum ei quem. & seq. Rot. decis. 192. in antiquis. †1 ꝙ expectans non potest acceptare beneficium post mensem à tẽpore vacationis etiam si adhuc vacet & sit res integra. Sed huic cõclusioni multum obstat tex. in c. si tibi absẽti. in fi. de preb. li. 6. vbi post terminum assignatum ad consentiẽdum, si res est integra, licitum est consentire etiam si prius dissensisset sec. glos. ibi. dummodo isto vltimo casu conferens maneat in eadem voluntate per c. licet. de procur. ad idem bonus tex. in l. mancipiorum. ff. de opt. lega. per quæ iura tenet vna decisio. in conclusionibus Ægidij, quod creatus canonicus à Papa potest præbendã vacantem etiam post mensem acceptare, si res est integra: & est in ordine 738. incip. Canonicatus. Et istam partem tenet Arch. in c. dudũ. de præb. li. 6. quæ de iura videtur verior per prædicta. Sed prima potest procedere propter †2 formam mandati, quę exacte attendenda est. c. cũ dilecta. de rescrip. & in l. diligẽter. ff. mand. maxime in beneficialibus. c. cui de non. de præbend. lib. 6. Ex quo enim in literis dicitur quod intra mensem possit acceptare certe post lapsum mensis negare videtur, argu. l. cũ prætor. ff. de iud. cum simi. Præterea dato post mensem re integra adhuc posset acceptare: tamen executor de eo sibi prouidere non potest obstante forma mandati (vt supra) &

ita

ita per istam rationem inclinat Rota, decis. 34. incipien. Nota quod vbi impetrans. in antiquis. & Ægid. in d.conclus.superius alleg.

Executor quomodo beneficio vacanti prouidere possit.

SVMMARIVM.

1 *Facta acceptatione intra mensem, an executor post illum possit conferre beneficium.*
2 *Qualitas temporis adiecta acceptationi intelligitur repetita in collatione executoris.*
3 *Diuturna vacatio est ecclesia damnosa.*
4 *Executor succedit in locum Papa.*
5 *Licet tempus sit praefixum praesentationi, non tamen confirmationi seu institutioni.*
6 *Ad prouidendum nullum tempus est praefixum executori.*
7 *Quotiens determinatio potest plura respicere, debet tunc determinare potius verbum proximum quam remotum.*
8 *Semel affectum, semper durat affectum.*
9 *Negligentia impetrantis, gratiam corrodit, & facit expirare potestatem executoris.*
10 *Inductio in possessionem facta per executorem, habet vim prouisionis.*
11 *Inductio in possessionem est executio prouisionis.*
12 *Verba executiua operantur contractum matrimonij.*
13 *Necesse est quod expectans petat sibi prouideri.*
14 *Acceptatio requirit consensum impetrantis declaratum per verba vel actum.*
15 *Petitio confectionis instrumenti de prouisione facta absenti non habet vim acceptationis.*
16 *Procurator ad acceptandum beneficium habeat speciale mandatum.*
17 *Coniuncta persona sine speciali mandato beneficium non acceptat.*
18 *Coniunctio sanguinis, non supplet speciales defectus mandati.*
19 *Ratificatio fiat intra tempus, intra quod debet fieri actus ratificatus.*

20 *Laicus beneficia pro clerico tenquam procurator acceptat*
21 *Acceptatio est voluntatis declaratio.*
22 *Excommunicatus beneficiũ acceptat:sed non facit sibi pro uideri.*
23 *Inuestitus à laico non consequitur ius spirituale.*

1 SExto, quæritur† an facta acceptatione intra mensem, & sic tempore cõgruo, possit executor prouidere post mensem, & hoc circumscripta regula Cancellariæ, quam postea subijciam. glo. in d.cle.cum ei quem.in ver. intra mensem, sentit quod nõ possit, ibi dum dicit ita quod post mensem ex vi reseruationis acceptari, vel per executorem conferri non possit, quam glo. ita intelligit & seq. Car. ibi, & multi alii quos ipse refert. Idem tenuit & clarius ipsemet Card. consi. 61.
2 inci. Ad primum. motus tali ratione quia † qualitas temporis adiecta acceptationi inteligitur repetita in collatione executoris, cum vtrumq. fit sub vna oratione l.fi.§.cui dulcia. ff. de vin. tri. oleoque leg. & in c. secundo requirit. in prin. de appel. Et istam partem suadet restrictio facienda in tailbus literis beneficialibus c. quanuis. cum vulg. ne in perpetuum stet collatio in suspenso in præiudicium eccle-
3 siæ,† cui diuturna vacatio est damnosa c. quam sit de elect. lib 6. Contrariã partem tenet Pau. in.d.cle.vn. dicẽs quod mensis adijcitur reseruationi, & acceptationi non collationi per executorem faciendæ. Idem videtur tenere Io. Cal.
4 consi.32.in titu.de conces. præben. mouetur ista ratione, † quia executor succedit in locum Papæ, cui non est statutus certus terminus, nec currunt tempora sibi, vt no. Compo.in c. capitulum de rescrip. & po. glos.in clem.si de beneficio. in ver.sed nunquid.de præb. Pro hac parte adduco bonum
5 simile, quia licet †sit præfixũ tẽpus à iure præsẽtationi: imo nullum tempus reperitur præfixum a iure. ad instituendum vt di. vna decis. 212. incip Secundũ omnes in nouis. vbi adducitur simile de quæstione ista. scilicet de acceptante intra mensem sibi præfixum, cui licet non prouideatur per executorem intra multa tempora postea: non propterea
6 euanescit acceptatio, † quia ad prouidendum nullum tempus est pręfixum executori. Ita formaliter dicit pręd. decis.

Et

Et tenendo hanc partem posset responderi ad rationem Cardinalis faciendo argumentum totum contrarium suę rationi, quod tempus mensis videatur assignatũ acceptationi, & non collationi. Quod probatur ex ipsa proximitate verbum dictę clausulæ: nam † quoties determinatio potest plura respicere, debet tunc determinare potius verbum proximum quam remotum.l. talis scriptura ff. de leg. 1.cum l.seq.c.cum dilecti.de donat. & maxime sec. Cal.in di.consi.quando actus non sunt connexi: sicut est acceptare per impetrantem,& conferre per executorem:qui actus sunt diuersi. Cum autem proximum verbum appositioni mensis sit acceptatio, quia litera gratię dicit, Quod intra vnius mensis spatium duxeris acceptandum certe ista determinatio mensis apponitur acceptationi tantum: vnde non videtur repetitia in collatione executoris, prout arguit Car.

7

Ex quibus apparet quod ista quæstio est multum dubia: credo tamẽ quod prima pars sit verior, quia reperio quod etiam Papæ currit tempus ad conferendũ, vt prob. in c. statutum.de pręb lib.6. vbi dicitur quod si Papa beneficia vacantia in curia non confert intra mẽsem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinet, poterunt illa confere: multo fortius idem debet esse in executore.

Et licet dubium sit an dispositio d. c. statutum procedat hodie de consuetudine & stilo curiæ,secũdum † quẽ semel affectum semper durat affectũ, vt po.Rota dec. 700.& Lap. alleg. 96. incip. Beneficia, &c. tamen quicqnid sit de stilo,verũ est de iure quod dixi. Ad idẽ faciet,quia † negligentia impetrantis corrodit suam gratiam, & facit expirare potestatem executoris,vt prob. in c.tibi qui.de rescrip.lib. 6.& in c.si clericus.1.respond.de præben.eo.lib. Et ita per ista iura tenuit Gasp.de Cald.contrarius patri in hoc consi. 33.incip.Intra quantum tempus, inducendo d. iur. vt ibi per eum.

8

9

Et propterea ad omnem dubitationem tollendam cautum est hodie per regulam cancellariæ, quod quicumque vigore gratium expectatiuarum acceptauerint quæcunque beneficia &c. debeant intra vnius mensis spatium à tempore huiusmodi acceptationis computandum, de huiusmodi beneficijs sic acceptatis per suos executores vel sub-

executores facere sibi prouideri, alioqui, &c. Et pôdero pro declaratione prædictæ regulæ & præmissorum, quia satisfactum est illi & eius dispositioni, si probetur sola inductio in possessionem facta per executorem intra tempus requisitum à regula, licet aliter non probetur alia prouisio seu col
10 latio: † quia talis inductio habet vim prouisionis, vt concludunt Domini de Rota dec. 441. incip. Fuit dubitatum in
11 nouis.ad quod vltra rationes eorum facit ratio, quia † inductio in possessionē est exequutio & quoddam consequens prouisionis: vnde faciendo consequens. videtur facere & eius antecedens l. oratio. ff. de sponsal. & melior. text. in c.ex parte.de spons. vbi † verba exequutiua operantur con
12 tractum matrimonij. Et ita per illum tex. tenet in terminis istis Ægid. de bella. conclus. 225. incip. In causa, &c.

Aduertendum est & aliud ad declarationem eiusdem regulæ dū dicit, Facere sibi prouidere. Ex quibus verbis datur
13 inteligi † quod ad validitatem prouisionis faciēdæ per executorem, necessario est præambula petitio per illum cui debet conferri, vt sibi conferatur. Quo expresse prob. in d. cl. vn. ibi, petendo sibi, &c. Et ideo petitio semper debet scri-
14 bi, vt videatur beneficium fuisse acceptatum: quia † acceptatio requirit voluntatem seu consensum impetrantis siue sui procuratoris declaratū per verba vel per aliquem actū, qui non esset indifferens, puta si recipere collatum ab executore: quia ex hoc videretur acceptare. d. cle. vn. versi. quē
15 etiam vbi tex. alternatiue loquitur. Et ideo petitio † confectionis instrumenti de prouisione facta absenti, non habet vim acceptationis: quia est actus indifferens, cum etiam cōtradicens possit petere instrumētū fieri, & cōsequēter talis actus non debet inducere acceptationem, quia non probat hoc esse, &c. c. in præsentia. de probat. cum similibus. & ita expresse firmat Card. cons. incip. A n assignatio. Verum quia supra proximæ dixi sufficere voluntatem seu consensum
16 procuratoris ipsi expectantis, † qui debet esse legitime constitutus, & habere speciale mandatum, vt di. gloss. in d. cle. vn. in ver. presenti. Archi. & Ioan. Andr. in ca. ne ca-
17 ptandæ. de preben. lib. 6. & ideo procurator generalis † vel coniuncta persona non possunt acceptare, nisi super hoc habeant speciale mandatum (vt dixi) quod firmat decisio. 313. incipi. Nota Paulus. antiquis. & alia 297. incip.

incip. Purificatio. in nouiss. de quo etiam per Inno.in cap. accedens de præben.& seq.ibi Panor. Ratio est, quia † coniunctio sanguinis non supplet speciales defectus mandati, vt in l.pater. ff. de mino. Bene verum est quòd huiusmodi personæ possent acceptare sine mandato : sed beneficium seu ius in eo non quæreretur expectanti, nisi ratificaret intra tempus debitum, per illud quod di.glos.in c. quam sit,de elect. lib.6. quæ vult † quod in istis spiritualibus potest interuenire ratihabitio negociorum gestorum, sed opus esset quòd dominus (qui est principalis) habeat ratum intra illud tempus, intra quod ipse tenebatur declarare animum suum, per l. pen. ff. rem rat. habe. quod est notandum. 18 19

An autem laicus † possit constitui procurator ad acceptandum, tenet Ioan. An. in loco præallega. quòd sic quem seq. ibi Panor. nam non authorizat in hoc casu laicus, nec sibi aliquid acquiritur:sed transit illud ius spirituale in dominum:sicut aqua per canelam lapideum. Ego assigno aliã rationem, quia † acceptatio nil aliud est, quàm voluntatis declaratio:& istud cadit laicum, & quemlibet incapacem, prout est † excommunicatus, qui potest acceptare, sed non facere sibi prouideri, vt tenet dec.126. incip. Nota quod excommunicatus, in antiquis, nudum enim consensum exprimit nomine alterius. Vnde sicut quis potest contrahere tanquam procurator matrimonium carnale cum illa cum qua non posset suo nomine, vt puta clericus:ita etiam dicendum est in matrimonio spirituali:nam valet argu. de carnali ad spirituale, & econuerso.cap.2.de transla.præla. cum alijs similibus. 20 21 22

Ex quibus apparet:sec.doct.in d.§.quem etiam,quod licet laicus non possit pro se acceptare beneficium cuius tanquam laicus non est capax.ca.cum adeo. de rescrip.& notat.in c.ex frequentibus. de institu.potest tamen acceptare pro alio, & illi acquirit ex collatione exequutoris absque vera aliqua cessione. Ad quod fa. quod not.Inno.& doct.in c.quod sicut.de elect.& in c.postulasti. de iur. patro.de laico habente collationem præbendarum ex concessione Papæ, † quia inuestitus ab eo non consequitur aliquid spiritualitatis ab illo, sed à confirmatione vel alio ministro ecclesiastico. 23

Ante

Ante purificationem vtrum sint ligatæ manus ordinarij.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius an possit conferre ante purificationem gratiæ.*
2 *Sequuta purificatione, gratia & decretum retrotrahũtur.*
3 *Negligentia exequutoris non nocet expectanti diligenti.*

Septimo & vltimo pro declaratione istius clausulæ. Quæ intra mensem, &c. dubitatur vtrum d. clem. vni. §. secus. habeat locum in gratia, quę dicitur in forma pauperum, sequuta purificatione illorum verborum. Quatenus de vita & conuersatione, &c. hoc est quærere vtrum ante purificationem sint ligatæ manus ordinarij. In hoc dubio domini de Rota fuerunt varij: maior tamen pars tenuit † quod ante purificationem possit ordinarius conferre, quia decretum non ligat ante purificationem gratię, licet in gratia sit oppositum certum tempus, vt habetur in duabus decisionibus, vna est in antiquis 450. incip. Nota quod alia in nouis. 95. incipien. secus. Verior tamen videtur opinio tenẽtium contrarium, quod interim sint ligatæ manus ordinarij, dummodo sequatur postea purificatio tempore congruo, & hoc vt decretum & appositio mensis aliquid operetur, dicto §. secus. Item quia † sequuta purificatione gratia & decretum retrotrahuntur, maxime si ibi est clausula retrotractiua iuxta vnam decisionem, quam in superioribus deduxi. Et hanc partem tenuit Ioan. de lig. in c. proposuit. de concess. præben. & Ioan. Cald. in d. clem. vni. imo plus tenet ibi Card. quod si expectans in forma pauperum petijt intra mensem purificari conditionem suæ gratiæ, & circa hoc fecit † omnem diligentiam, sed per exequutorem stetit, nihilominus dictus expectans nondum purificata sua gratia fecit acceptationem intra mensem, valet sua acceptatio, intantum quod lapso mense ordinarius conferre non poterit beneficium taliter acceptatum: quod dicit esse singulare & nouum. Sed de hoc est vna decis. in terminis. 395. incip. Nota si impetrans. in antiquis.

Ex quo apparet, quod multo magis censentur ligatæ manus

nus ordinarij intra mensem, licet gratia nondum sit purificata, dummodo in tempore fiat eiusdem purificatio, & etiam postea casu quo per expectantem non stetit, vt supra. Et hoc puto verissimum quicquid dicat Aegidius conclus. 360. Hæc de clausula intra mensem, sufficiant.

SVMMARIVM.

Clausula districtius inhibentes, & decernentes ex nunc, &c. quid importet.

Competenti ordine in huiusmodi literis sequitur clausula. Districtius inhibentes, &c. Istæ clausulæ magnum effectum operantur quia vt di. glosam clemen 1. in ver. inhibentes, de iur. patro. valent gesta contra mandatum Papę, si fiant per eum, qui aliàs circa illud quod mandatur habere iurisdictionem & potestatem ex se, licet contrafaciens veniat puniendus, vt in c dilectus filius G. de præben. nisi in mandato & literis Papæ sit appositum decretum cum inhibitione: nam per hæc ligantur manus illorum etiam ante præsentationem talium literarum, vt not. in c. si soli de concess. præben. lib. 6. De quo latius dixi in prima parte principali, in antepenul. charta, verbi.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, cum plenitudine iuris Canonici, quid includat.*
2 *Canonici creati dumtaxat, dicuntur Canonici in herbis.*

Subsequenter dicitur in literis expectatiuis, in canonicum creato tibi stallum in choro, & locum in cap. eiusdem ecclesiæ cum † dicti iuris plenitudine assignantes, &c. Ista verba (vt dixi in prima forma literarum expectatiuarum.) de iure includunt omnia iura canonicalia, & præcipue perceptionem quotidianarum distributionum, secundo. Anto. in c. pro illorum. ad fin. de præben. de consuetudine tamen quasi vbique seruatur contrarium: quia † creati in canonicos antequam assequantur præbendam intra numerum, non participant de iuribus canonicalibus, & vocantur canonici

nici in herbis, sec. dominos de Rota decis. 445. incip. Si legatus in nouis cum alijs, vt dixi in dicta prima forma.

Significatio clausulæ inducentes & inductum defendentes.

SVMMARIVM.

1 *Quam vim habeat clausula, inducentes, & inductum defendentes, ac contradictores compescendo.*
2 *Deputatus ad ponendum in possessionem, in contradictores non habet iurisdictionem.*
3 *Quanto tempore durat potestas clausulæ, defendas inductum.*
4 *Per clausulam, contradictores, &c. datur iurisdictio.*
5 *Delegatus regulariter in extraneos iurisdictionem non habet.*
6 *Exequutor cum clausula, contradictores, compescendo, non potest compescere de iure contradicentes.*
7 *Possessor beneficij non tenetur desistere à possessione, si iuri vult stare.*
8 *Nolens possessionem sine causæ cognitione dimittere, non dicitur indebite contradicere.*
9 *Quando agitur vt quis cesset à molestatione, intelligitur de molestatione de facto, non de iure.*

Sequitur postmodum alia clausula, videlicet, 1 S. †Inducentes te, & defendentes inductum, &c. Ista clausula ideo apponitur, quia vbicunque deputatur quis ad nudum ministerium prout est inducere aliquem in possessionem, apposita clausula scilicet, & defendentes inductum, cum alia quæ statim in litteris sequitur, videlicet. Cõtradictores, &c. post talis exequutor in exequutione mandati exercere iurisdictionẽ compescendo contradictores, quã nec haberet sine dictis clausulis, sec. Io. An. in c. quærenti. de offi. deleg. Ex hoc d. Io. An. infert ad propositũ notab. Pan. in c. pro illorum. de præb. †q͏̃ de-2 putatus ad ponendũ aliquem in possessionem, non habet iurisdictionem in contradictores, nec potest eam exercere, nisi apponantur huiusmodi clausulæ. Et idem quãdo deputatur

tatur quis ad conferendum. Subijcit etiam ibi. Pano. quanto † tempore duret potestas istius clausulæ, defendas inductum, &c. Et refert quosdam tenere quòd durat ad instar potestatis conseruatoris, iux. c. fi. de offi. leg. li. 6. & sic quod claudatur anno. Sed Ioan. Andr. di. ibid. quod auditur curiam tenere, quod si inductus in possessionem possedit aliquandiu pacificè, tunc expirat eius potestas. Quod satis placet Panor. ne præiudicetur potestati ordinariæ, argu. c. ad hæc. de rescrip. & c. peruenit. 11. q. 1. 3

Tertio dicit ibi Panor. ex mente glos. quòd † per istam clausulam. Contradictores compescendo, datur iurisdictio non solum inter partes, sed etiam contra extraneos contradicentes de facto: secus si contradicant de iure. Quæ verba ponderanda sunt ad duo. Primum est, quia † regulariter delegatus non habet iurisdictionem in extraneos turbantes partes, nisi quando sua iurisdictio impeditur. c. 1. de offi. ordi. & bona glos. in c. non solum. de appella. lib. 6. Sed virtute huius clausulæ potest ferre excommunicationem in omnes extraneos etiam, vt dixi. Secundum est, † quia potest compescere contradicentes de facto: secus si contradicant de iure. Ad quod optimè facit elegans consi. Oldr. 81. incipiens. Quod processus vbi concludit quòd † possessor beneficij non tenetur desistere à possessione ad mandatum exequutoris, ex quo non resistit de facto, sed paratum stare iuri: quia non debet sine causæ cognitione expelli à possessione. l. licet. de præben. lib. 6. & in l. fin. C. si per vim vel al. mod. 4 5 6 7

Ex quo infert Old. quod sententia excommunicationis etiam nominatim in eum lata non tenet: nam exequutor non habet in eum potestatem nec aliquam iurisdictionem: nisi indebitè contradicat. Certum est autem quod † nolens possessionem sine causæ cognitione dimittere, non dicitur indebite contradicere, vt ibi latius per eum. Facit etiam ad hoc quod dicunt do. in c. in præsentia. in 4. not. de probandum declarant quid importat † quando agitur vt quis cesset à molestatione: nam intelligitur de molestatione facti, & de facto, non autem iuris. Bene facit dictum Bald. in l. j. in 6. col. C. de his quæ pœ. nomi. & quod cõsuluit Pe. de Anch. consi. 87. incip. Omisso primo dubio, &c. 8 9

De clausula amoto quolibet detentore.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Amoto quolibet illicito detentore, quid operetur.*
2 *Clausula quæ opponitur in exequutione gratiæ, non firmat gratiam aduersus vitium surreptionis circa coloratam facti alterius possessionem.*
3 *Habens ab ordinario collationem beneficij reseruati dicitur intrusus, & non habens possessionem, sed nudam detentionem.*

VLterius sciendum est, quòd in mandatis de prouidendo, & in nouis prouisionibus vltra prædictas clausulas consueuit apponi clausula, 1 † Amoto exinde quolibet illicito detentore: de qua habetur in c. proposuit. de concess. præb. & respicit beneficia vacantia. Tandem operatur hunc effectum, vt possessio facti aliàs colorata non inualidet literas neque gratiam, licet de tali possessione non sit expresse facta mentio: nam satis videtur facta mentio de possessione facti per istā clausulam secundum Io. And. & Panor. in c. cum nostris. eo. tit. & Card. consi. 31. incip. Millesimo. in fi. aliàs literę sunt surreptitiæ, vt ibi cum multis similibus. Dicit autem ibid. Panor. ex mente Lap. de Castel. & Io. Cal. quod hoc procedit quando hæc clausula ponitur in literis gratiosis: secus si in 2 literis exequutorialibus, vel in exequutione gratię, quia † ea, quæ apponuntur in exequutione gratiæ, non firmant gratiam aduersus vitium surreptionis prout est casus in clem. 1. de præb. Idem seq. Domi. consi. 86. & hoc est multum notandum sec. eund. Panor. quia hodie dicta clausula communiter consueuit apponi in fine literarum in exequutione ipsius gratiæ consequenter attenta dispositione d. clem. 1. de præben. non tollit vitium surreptionis circa coloratam facti alterius possessionem.

Ex quo sequitur quod virtute huius clausulæ non poterit hodie exequutor amouere quem à possessione colo- 3 rata, nisi sit merus intrusus, vt † quia ex collatione ordinarij possidet beneficium reseruatum quo: casu non censetur habere titulum, vt sentit Domi. in ca. cum qui. de præb. lib.

lib.6.imo nec possessionem, sed nudam detentionem, vt per dominos de Rota decisio.66. incipien. Nota quod vbi aliquis.in antiquis, & hoc propter decretum, quod habet annexum, vt dicit alia decis.429.in antiquis.

De clausulis non obstantiarum.

SVMMARIVM.

1 *Vires clausulæ nonobstantiarum quæ sint.*

Per clausulam, nonobstantibus constitutionibus, &c. statuta ecclesiarum an sint dilata.

2 *Clausulæ derogatoriæ generales non tollunt ordinationes fundatorum, si illi sint laici.*

3 *Licet clausulæ, nonobstan. tollant impedientiã gratiam, inhabilitatem tamen personæ non remouent, nec dispensationem inducunt.*

POst prædictas clausulas sequuntur clausulæ non obstantiarum generales. Et primo in gratijs expectatiuis, in quibus dicitur, nonobstantibus constitutionibus & ordinationibus, &c. Per istas clausulas † generales derogatorias sublata vel saltem dilata censentur statuta contraria ecclesiarum, vt puta actu sacerdotium requirentia vel aliquid simile, ita quod expectans vel aliàs impetrans apostolicus potest huiusmodi beneficia acceptare, licet non sit in sacerdotio constitutus: dummodo sit in tali ætate quod intra annum possit promoueri in sacerdotem, prout in terminis firmant domini de Rota, decis.466. incip. Nota quod statuta in antiquis. per ca.ei cui de præben.lib.6.cum ibi not. per Ioan. And.& per eundem in c.si pro clericis pauperibus. eo.titu. & lib. Dicunt tamen domini in dicta decisione, quod clausulæ† prædictæ non tollunt nec derogant ordinationi fundatoris in suo testamento: quia sicut Papa non vult præiudicare in præsentatione patronis: ita nec in tollendo ordinationem vel vltimam voluntatem eorundem. argu.cap. cum dilectus cum ibi not. de iur. patro. Quam conclusionem intelligit procedere Compilator decis.in nouis, decis. 3. incipien. Si statutum.&c. in statutis seu ordinationibus laico-

laicorum, quibus Papa vult & post latius præiudicare, iux. not.in d.c.cum dilectus, & 6.q. 1.c.decernimus. Subijcit in
3 fine præd.decis.3. quod † huiusmodi clausulæ non obstantiarum, quamuis tollant impedientia gratiam, puta vitium surreptionis: defectum tamen seu inhabilitatem personæ non remouent, nec dispensationem contra ius commune inducunt: contra quod ius commune Papa in dubio per tales clausulas non intendit dispensare, vt not.per Io. Mo. in c.cum aliquibus.de rescript.lib.6.cum alijs, vt ibi.

Verba contrarijs quibuscunque quid operentur.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, contrarijs quibuscunque, quid importet.*
2 *Studentes Romæ percipiunt fructus beneficiorum suorum, non obstante statuto ecclesiæ, quod per annum prius fiat residentia.*
3 *Generalis clausula quantum ad comprehensa sub ipsa complectitur sic singula ac si esset specialiter enumerata.*
4 *Clausula, non obstantibus, an tollat iuramentum, & pœnam, & quicquid obstat in contrarium.*
5 *Generalis non obstantia sententiarum nō tollit sententiam de expresso consensu Papæ latam.*
6 *In nonobstantijs fit mentio de iuramento, & confirmatione apostolica.*
7 *Clausula, non obstante certo canonicorum numero, quid importet.*
8 *Quando non fit necesse mentionem facere de canonicorum numero.*

1 POst dicta verba generalia sequuntur alia verba magis vniuersalia, videlicet. † Contrarijs quibuscunque, & debet repeti illud verbum, Non obstantibus, vt in c.cum nō deceat, & in c.quia sæpe.de electio.lib.6. Ista verba magis respiciunt consuetudines & statuta ecclesiarum, quàm verba præcedentia: quæ tollunt vel magis differunt constitutiones & ordinationes apostolicas, prout patet ad sensum. Propter huiusmodi clausulas consulit. Old.consi.117.incip. Bonæ memoriæ,

quod

quod studentes † Romę possunt percipere fructus benefi- 2
ciorum suorum non obstante statuto ecclesiæ quo cauetur
quod per annum debeant facere residentiam, quia illud sta
tutum intelligitur sublatũ per huiusmodi clausulas genera-
les, non obstantibus contrarijs quibuscunque. Et ratio est,
quia generalis clausula † quantum ad compreheñsa sub ipsa 3
sic singula cõplectitur, ac si essent specialiter enumerata l. si
chorus in prin. ff. de le. 3. & hoc indicat verbum vniuersale,
Quibuscunq. l. hoc art. ff. de hęr. instit. & in l. si creditores.
C. de pact. Plus. dicit Card. consi. 25. ad finem, incip. In Dei
nomine Amen. In causa & quæstione. quod † clausula. Non
obstantibus tollit iuramentum & pœnam, & quicquid ob- 4
stat in cõtrarium. Casus de iuramento in c. cum aliquibus.
de rescrip. lib. 6. & de pœna etiam est casus ibidem iunct.
glos. super verb. firmitate alia. & gl. dicit, puta vinculo pœ-
næ. Sed salua pace tanti viri contrarium est verius. vt tenet
gl. ordin. in c. cum deceat. super ver. effectus superius al-
leg. quæ dicit quod ex generali non obstantia constitutio-
num non tolluntur constitutiones iuramento firmatæ, si-
milis. glo. in clem. dudum. verb. pacta. de sepul. quæ dicit
quod generalis non obstantia pactorum non tollit pacta
& conuentiones modo aliquo firmatas & istas glo. excla-
mat ad hoc Rot. conf. 393. incipien. Pręsens consultatio.
& consilio 404. & alio. 436. facit quod ponit Ægidius con
clus. 534 incip. Si Papa dum dicit † quod generalis non ob- 5
stantia sententiarum non tollit sententiam latam de ex-
presso consensu Papæ: quia aliud est simplex sententia ta-
lis per dictas gl. Non obstat tex. alleg. per Card. in dicto ca
pit. cum aliquibus. quia ibi expresse in † nonobstantiis fit 6
mentio de iuramento & confirmatione apostolica, dum di-
citur, Non obstantibus eiusdem ecclesiæ priuilegiis, consue
tudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione apostoli-
ca, vel quacumque firmitate alia roboratis. Et sic innuit
quod necessarium est de his mentionem expressam facere
Hoc idem tenet Domin. consi. 65. in fi. col. & alio consi. 83.
in. 1. col. Et ita seruatur & practicatur in gratijs expecta-
tiuis, in quibus expresse apponuntur prædicta verba, de
quibus in dicto ca. cum aliquibus. Ergo sine illlis non intel
ligeretur derogatũ statutis & constitutionibus iuratis, vel
per sedem apostolicam confirmatis: alias frustra membra-

nas occuparent.can.si Romanorum 19.distin. & bona glo. in cap. solitæ de maior. & obedien.

Vltra prædictas clausulas non obstantiarum generales consueuit derogari in specie quibusdam statutis & consuetudinibus, & præcipue in expectatiuis, quæ fiunt in canoni-

7 cum creatum. Primo dum dicitur, Ac de† certo canonicorũ numero. Ista clausula ideo in literis apponitur, quia nõ est de intentione Papæ prouideri alicui in ecclesia numerata non facta mentione de numero: nec intendit in dubio frangere numerum, nisi dicat, Non obstãte certo canonicorum numero, vt prob. in c. constitutus. de rescript.

8 Ex quo sequitur quod si † canonicatus vacat de præsenti vel si Papa mandet prouideri de primo vacaturo: istis casibus non est necesse apponere istam clausulam, nec facere mentionem de numero canonicorum: quia neutro casu frangitur numerus, sec. doct. in c. constitutus. quicquid dicat ibi Compost. quod est notabile, & seruatur de stilo.

Quomodo derogetur statutis & consuetudinibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula derogatoria statutis & consuetudinibus optandi ad quid ponatur.*

2 *Quando opus sit derogare consuetudini de optando.*

3 *Optio, & optandi consuetudo cessat in præbendis vacantibus apud sedem apostolicam, & beneficijs qualitercunq. reseruatis.*

4 *An & quando in reseruatis habeat locum optio.*

5 *An valeat consuetudo de optãdo præbendas specialiter reseruatas etiam motu proprio, vel vacantes in curia.*

1 INsuper derogatur † statutis & consuetudinibus de optando, quibus cauetur quod vacantibus canonicatibus & præbendis pinguioribus, antiquiores canonici pinguiores præbendas sic vacantes optare possint. Ista clausula ponitur ad tollendam dispositionem c. fi. de consuet. li. 6. vbi dicitur ꝙ

per

per rescriptum apostolicum pro præbenda primo vacatura mandatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur. Hinc est quod si ibidem est consuetudo quod antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim, non obstante rescripto & mandato apostolico, possunt antiquiores vacantem optare præbendã: nisi cõsuetudini præfatæ & similiter statuto derogetur, vt supra. Quæ †derogatio necessaria est eo casu, quando mandatur prouideri de præbẽda pinguiori, dicendo. Præbendam vero etiã ex pinguioribus. &c. Nec isto casu sufficeret generalis derogatio statutorum & consuetudinum, vt ponit vna dec. 300. incip. Si mandetur in nouis. quia gratia impetrantis in præbenda non optata suum nõ posset sortiri effectum, ex quo expresse mandatur de maiori præbenda prouideri: vnde illã minorem non optatam habere non posset, propter ca. cui de non de præben. li. 6. minus posset habere pinguiorem, si ad illam venitur tãtum per optionẽ & consuetudinem, cui per illas clausulas generales nõ derogatur. Ideo (vt in principio dixi) opus est illis in specie derogare. Quod procedit etiam si gratia sit facta motu proprio, secundum doct. ibi & po. Domi. de sancto. Gemi. consi. 104.

Cessat tamen †optio & talis consuetudo in præbendis vacantibus apud sedem, vt dicit tex. in d. c. cũ in tua. ex quo libera earum dispositio de iure communi spectat ad papam, c. licet. de præben. eo. lib. nec est opus tunc specialiter derogare dictæ consuetudini de optando: sed sufficit generalis derogatio statutorum & consuetudinum: quæ tali casu extenditur ad statuta etiam iurata, secundum Rotam in tit. de rescrip. decis. 12. incip. Nota si aliquod. in antiquis.

Cessat similiter optio in præbendis & beneficijs qualitercunq. reseruatis non tantum reseruatione generali clausa in corpore iuris (vt statim dixi) sed generaliter in omnibus, vt pon. dec. Rotæ. 219. inci. Nota quod sec. in antiquis.

Eodem modo vacans in curia nõ potest optari (vt supra) ita nec etiam fructus grossi obtenti per canonicum in curia defunctum, etiam si illi grossi fructus redeant ad capitulum vt vult alia dec. 296. incip. Sicut canonicatus. in nouis.

Aduertendum tamen est quod licet prædictæ decisiones videantur vllæ quod consuetudo de optando non habeat locum generaliter in omnibus qualitercunque reseruatis: me-

lius tamen in hoc distinguit Card.consi.19. incip. Dominus Papa. vbi dicit quod † aut Papa facit reseruationem generalem beneficiorum (sicut aliquando fit) & tunc in totum sublate est optio, siue per se conferat, siue mandet conferri. Aliquando facit reseruationem specialem, & tunc si illa sit facta motu proprio, idem est dicendum, scilicet quod non habet locum optio. Intelligo tamen sic vtrumque casum, quod in literis sit clausula saltem generalis, videlicet, Non obstantibus statutis & consuetudinibus, &c. alias non intelligeretur tollere consuetudines particularium locorum, nisi hoc exprimeret.c.j.de consti.lib.6. Si vero reseruatio specialis non sit facta motu proprio, tunc nisi apponatur clausula specialis, per quam in specie derogatur consuetudini de optando, habet locum optio. argu. ca. quamuis & ca. si propter tua, de rescript. lib.6.& c.cum in ecclesia.de præben.eod.lib. Hanc distinctionem sequuntur moderni in d.c. cum in tua. in 5. in præbendis assignantes rationem istius vltimi membri, quando reseruatio non fit motu proprio, sed ad petitionem alterius, vt sit locus optioni, quia tunc talis gratia procedit de radice ambitionis.c. quamuis.de præben. lib.6.

5 An autem valeat† consuetudo contra prædicta scilicet de optando præbendas specialiter reseruatas etiam motu proprio, vel vacantes in curia, ponit Cald.consi. 3. in tit. de consue.vt ibi per eum.

Papa an grauet ecclesiam super prouisione duorum.

SVMMARIVM.

1. *Papa non intendit grauare eandem ecclesiam super prouisione duorum.*
2. *Refert an gratia sit impendenti, an executa.*
3. *Onus finitum non habetur amplius pro onere.*
4. *De clausula, Seu si hodie pro alio vel alijs, &c.*
5. *Ordinarij possunt hodie multum conqueri.*
6. *Papa cum omni prælato in iurisdictione & potestate concurrit.*

Post

POst hæc in literis dicitur, Aut si aliqui apostolica vel quamuis alia authoritate in dicta ecclesia in canonicos sint recepti, vel vt recipiantur insistant, aut alias similia beneficia expectent, &c. Ista clausula ponitur ad tollendam dispositionem c. mandatum. de rescript. vbi dicitur quod cessantibus clausulis in dubio, Papa † non intendit grauare eandem ecclesiam seu eundem collatorem super prouisione duorum: imo à principio Papa non scribebat pro aliquo beneficiando, vt di. ibi Panor. & dixi ego in principio istius operis. Vnde in volumine decreti non reperitur huiusmodi gratias vnquam fuisse concessas, cum tendant in graue præiudicium ordinariorum arg. c. 490. di. & c. peruenit. 11. q. 1. Postmodum incepit eas concedere, cum moderamine tamen, vt in c. constitutus. & c. ex insinuatione. de rescrip. Et ideo quando scribebat pro secundo, apponebat illam clausulam, Si pro alio non scripsimus, quia (vt dixi) non intendebat grauare eandem ecclesiam pluribus, prout in simili dicitur in l. Titia. §. qui inuita. ff. de lega. 2. non esse verisimile quod pater voluerit grauare filium duplici onere. Hodie summi Pontifices non habent hunc respectum, imo indifferenter quampluribus concedunt literas expectatiuas cd eundem collatorem & tollendum antiquum stilum & consuetudinem curiæ de non grauando eundem pluribus, apponunt in literis hanc clausulam, Aut si aliqui, &c. Et est notandum, quia cum misterio dicuntur illa verba, Sint recepti, vel recipiant insistant, ad tollendas opiniones glo. Ost. & doct. in d. c. mandatum, distinguentium vtrum † tempore secundarum literarum prima gratia pendeat, vel iam sit executioni mandata: vt primo casu non valeant secundæ literæ, nisi sit apposita prædicta clausula, per quam constet quod Papa velit grauare ecclesiam in pluribus. Secundo casu minime, argu. l. 2. in fine. iuncta l. non tantum. in princip. ff. de excus. tut. Nam in l. 2. dicitur, quod habẽs tres tutelas non debet onerari quarta. Subditur in l. non tantum hoc. esse verum si primæ tres pendent: secus si sunt finitæ. Et sic probatur ibi, quod † onus iam finitum non habetur amplius pro onere: ergo idem in proposito finita prima gratia & executa, non potest allegari pro onere contra secundum impetrantem. Quæ distinctio est satis iuridica: licet aliqui eam impugnent.

1

2

3

gnent. Et propterea ad omnem dubitationem tollendā ap ponuntur prædicta verba, quæ comprehendunt, & gratiam finitam siue executam, & adhuc pendentem: quod clarius declaratur circa finem literarum, dum dicitur, Seu

4 si hodie † pro alio vel alijs super æquali vel æqualibus gratia seu gratijs in dicta ecclesia, necnon de simili beneficio literas duxerimus concedendas. Nos enim tam illas quam præsentes effectum sortiri volumus, quacunque con stitutione apostolica contraria non obstante, &c. Per quæ verba manifeste apparet de intentione & voluntate Papæ volentis & intendentis grauare eandem ecclesiam & eundem collatorem super prouisione plurium. Et ideo bene

5 dicit Panorm. in d. c. mandatum. quod hodie † possunt ordinarij multum conqueri, cum ex reseruationibus summi Pontificis & ex literis expectatiuis ius conferendi sit quasi abdicatum ab ipsis ordinarijs. Sed certe si bene consideretur hæc materia, non habent de quo conquerantur: quia Papa concedendo reseruationes & gratias expectatiuas vtitur iure suo, cum sit ordinarius ordinariorum.

6 c. cūcta per mundum. 9. q. 3. & † cū omni prçlato concurrit. in iurisdictione & potestate, vt not. Ioan. Mona. in c. si eo tempore. de electio. lib. 6. & Bald. in c. 1. qui feud. dar. poss. in vsibus feudorum. in princip. maxime quia reseruauit ipsis ordinarijs quatuor menses ad conferendum & multi habent alternatiuas, & sic non excluduntur à iure conferendi in totum, prout latius dixi in principio operis.

Clausula, Seu, quid operatur in prouisionibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Seu super prouisionibus sibi faciendis, quid operetur.*
2 *Pauperes expectantes præferuntur diligentioribus in processu.*
3 *Clausula, Anteferri, operatur vt posterior præferatur priori solum ius ad rem habenti.*

Dein-

DEinde sequitur alia clausula, videlicet, † Seu si super prouisionibus sibi faciendis, & Per istā clausulam dat Papa antelationem expectanti, vt præferatur quo ad assecutionem beneficiorū cadentium in sua gratia omnibus aliis habentibus similes gratias in illa ecclesia à quocunque quibus omnibus priusquam authoritate sua ibidē in canonicos receptis, aut alia beneficia in illa ecclesia expectantibus, vult illum pro quo scribit anteferri, dictis gratiis saluis manentibus quo ad assecutionem aliorum beneficiorum. 1

Ex quibus verbis suspendit interim gratias ab aliis concessas, & præseruat illas quas ipsemet pontifex ibidem iam aliis expectantibus concessit: ad quos non extenditur clausula, Anteferri, quasi eos relinquat in dispositione iuris cōmunis, scilicet vt prior in data alteri præferatur: & si sunt pares in data tūc præfertur diligētior in processu. iux. c. duobus cum ibi not. per doc. de rescrip. lib. 6. & ponit decis. Rotę 403. incip. Nota si vnus. in antiquis. exceptis pauperibus expectantibus, † qui præferuntur diligentoribus in processu quo ad beneficia simplicia, prout latius dicam in vltima parte principali circa prærogatiuas. 2

Dictas autem gratias ab alias concessas suspendit etiam si per eas ad inhibitionem, reseruationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum. Per ista verba vltima credo quod includatur etiam acceptatio, citra tamen prouisionem subsecutam, & sit sensus, vt iste expectans pro quo sic scribitur, præferatur aliis habentibus gratias ibidē sedis apostolicæ vel legatorum, etiam si illis prius acceptassent quam iste, dummodo prouisio non sit subsecuta: quod sic probatur. Nam per solam acceptationem quęritur tantū modo ius ad rem, vt prob. in c. quoddam de præbend. lib. 6. Constat autem quod per † clausulam, Anteferri, posterior præfertur priori habenti solum ius ad rem, vt ibi ponit vna decis. in antiquioribus, quæ incip. Vnus innoc. De quo latius dixi supra in prima parte circa primam formam mandati de prouidendo. 3

Clausula Seu si episcopis, Archidiaconis quid operetur in prouisionibus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, Seu si episcopis, &c. quid operatur.*
2 *Papa sibi manus non ligat per queuis verba nec illa etiã ligantur per verba suorum prædecessorum.*
3 *Par in parem non habet imperium.*
4 *Clausula, de tenore de verbo ad verbum exprimendo, quid operetur.*
5 *In rescripto contra miserabilem personam impetrato de miseria fiat mentio.*
6 *Quando specialiter dicatur facta mentio de priuilegio.*
7 *De priuilegio Cluniacensium fiat specialis mentio.*
8 *Sufficit de priuilegio derogatorio facere mentionem assertiue, licet non dispositiue.*

1 IN literis subsequenter dicitur, Seu † si Episcopis, Archidiaconis, &c. à dicta sit sede indultum, quod ad receptionem, & cætera. minimę teneantur, & ad id compelli non possint. 2 per ista verba apparet quod † numquam ligantur manus Papæ per quæcumque indulta & priuilegia sua vel suorum prædecessorum, vt probatur in cap. dudum. & c. quamuis. 2. de prę b. lib. 6. Quia nemo potest sibi legem imponere à quo non licet reducere. l. pe. ff. de pact. l. si quis in principio testamenti. ff. de legatis 3. Et ideo quęcunque & quacunque verba dicat summus Pontifex in suis priuilegiis vel constitutionibus, aut quamcunque potestatem det alicui, nihilominus maiorem retinet penes sed ad totum illud cessandum vel limitandum. Et idem (vt dixi) quo ad priuilegia & constitutiones suorũ prędecessorum, qui non possunt successoribus legem imponere pari post se imo eadem potestate functuris, cum † par in parem non habeat imperiũ 3 vt dicit textus formalis in cap. innotuit. de ele. fa. l. ille a quo §. tempestiuum. ff. ad Trebel. & bo. tex. in c. si. in vltimis verbis. de rescrip. lib. 6.

Derogat ergo per ista verba omnibus priuilegiis & indultis in contrarium facientibus, etiam si essent talia, de qui-

quibus ac toto eorum tenore plenam & expressam, ac de verbo ad verbum oporteret facere mentionem. Et qualibet alia dictæ sedis apostolicæ indulgentia non obstante, de qua eiusque toto tenore habenda sit in literis mentio specialis. Ista † verba apponuntur ad tollendam surreptionem & defectum intentionis Papæ, vt prob. in c. cum ordinem. de rescript. vbi per rescriptum non tollitur priuilegium Cistercienfium, nisi in rescripto fiat mentio de illo ordine. Et sic requiritur mentio singularis, prout apparet ex verbis præmissis, dum in principio huius clausulæ dicitur, Seu si episcopis, archidiaconis, archipresbytero, præposito, capitulo, & personis præfatis, vel quibusuis alijs sit indultum, quòd ad receptionem, &c. Per quæ verba (vt dixi) fit specialis & singularis mentio: aliàs non sufficerent verba sequentia quantumcunque sint generalia & prægnantia, iuxta doctrinam Inno. cap. significantibus. de offic. deleg. vbi notabiliter dicit quod † rescriptum impetratum contra miserabilem personam, non valet, nisi expresse de miseria ipsius faciat mentionem. Per hoc etiam fa. quod no. Cy. in l. vna. C. quand. imper. int. pup. & vid. vbi dicit, quòd si monialibus aliquibus concessum est priuilegium quod non teneantur ad collectas, non tenētur ad procurationes Cardinalium, etiam si habeant priuilegium, ꝙ possint imponere collectas, non obstante aliquo priuilegio: quamuis in priuilegio Card. dicatur quod Papa intendit derogare cuicunque priuilegio in contrarium facienti: † quanquam de ipso deberet fieri mentio specialis: talis enim mētio non sufficit, quia debet fieri mentio specialis. Quod dictum procedit secundum Card. consi. 136. incip. Factum sic se habet. in 5. col. Quando in priuilegio monialium esset clausula, ꝙ non teneantur ad procurationes, nisi fiat de ipsarum ordine mentio specialis: & subijcit ibidem exemplum magis clarum ex mente Guil. de monte Laud. in cle. dudū. vers. nos etenim. de sepul. vbi di. quod † per literas impetratas à Papa super beneficio non derogatur priuilegio Cluniacensium, per quod eis conceditur, ꝙ non teneātur recipere impetrantes apostolicos, nisi de ordine Cluniacensi vel de eorum indulto in literis fiat mētio, & hoc etiam si in literis impetratis sit clausula, non obstantibus, &c. siue qualibet alia dictæ sedis indulgentia cuiuscunque tenoris, etiam de

4

5

6

7

qua

qua debeat fieri mentio specialis. Ratio omnium præmissorum est, quia si secus diceretur, priuilegium primum esset nullius roboris, quod non est dicendum. Adducit quæ-
8 dam alia Card. in d. consi. vt per eum. Credo† tamen quòd stantibus talibus priuilegijs sufficit de ipsis facere mentionem specificam & singularem assertiuè, licet non fiat dispositiuè, arg. c. 1. cum ibi not. de constit. lib. 6.

De iuramenti præstatione.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, seu si præsens non fueris ad præstandum iuramentum, quid operetur.*

2 *Ad præstandum iuramentum de obseruandis statutis ecclesiæ per alium, requiritur speciale mandatum.*

3 *Idonea cautio, & idoneus procurator, quo intelligitur.*

4 *Ad acceptandum beneficiũ requiritur speciale mandatũ.*

1 SEquitur in literis alia clausula, videlicet, † Seu si præsens non fuerit ad præstandum de obseruandis statutis, & consuetudinibus ecclesiæ seu ecclesiarum prædictarum solita iuramenta, &c. Per ista verba datur intelligi, quod iste actus, hoc est, præstare
2 iuramentum super obseruantia statutorum, † requirit mandatum speciale, prout apertius probant verba quæ sequuntur, scilicet. Dummodo in absentia tua per procuratorem idoneum, id est habētem ad hoc speciale mandatum, prout, ego intelligo, argu. l. si mandato. §. vlt. ff. mand. & in c. ex parte. iun. glo. in ver. sufficiens. de ver. sig. iun. l. sancimus.
3 C. eo. tit. In quibus iuribus habetur, quòd nomine † cautionis regulariter sola promissio inteligitur: sed cum adiicitur, idonea, intelligimus fideiussores vel pignora.

Pari modo inelligo procuratorem idoneum in hoc casu, hoc est, habentem speciale mandatum: sicut & aliàs dicitur quod ad acceptandum beneficium pro absente requiritur speciale mandatum, iux. glos. tritam in clemen. vni. in ver. absenti. de concess. præb. Nec sufficit procurator generalis, aut etiam coniuncta persona, vt ponunt doct. in c. accedens. de præben. & Rota decis. 323. incip. Notat Paulus. in antiquis.

tiquis.fa.text.in cap.fin.de iur.cal.

Debet ergo habere talis procurator speciale mandatum iurandi corporaliter in animam constituentis super obseruatione,&c.arg.tex.opt.in c.procurator.de elec.lib.6.

Sed ad hoc est aduertendum, quia ex forma literarum arctatur impetrans, cum ad ecclesiam seu ecclesias ipsas accesserit, corporaliter præstare huiusmodi iuramẽtum de obseruandis statutis & consuetudinibus,non obstãte,quod in absentia per idoneum procuratorem illud præstiterit, vt probant illa verba quæ in literis dicunt. Dummodo in absentia tua per procuratorem idoneum, & cum ad ecclesias ipsas accesseris,corporaliter illa præstes. Et sic requiritur vtrunque, vt denotat natura copulæ.l. si hæredi.plures.ff.de con.inst.cum alijs iuribus tritis & vulgar. ad hoc.

Pluralitas beneficiorum est incompatibilis sine dispensatione.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,volumus autem, quod quum primum,&c.quid operetur.*

2 *Clausula, Quam ex nunc vacare decernimus, quem habeat effectum.*

PEnultimo in huiusmodi gratijs expectatiuis consueuit apponi hæc clausula, volumus † autem quod quum primum alicuius dignitatis, personatus, aut cum cura administrationis,vel officij,seu curati beneficij vigore præsentium possessionem pacifice fueris assequutus,eædem præsentes literæ, & processus habiti per easdem, & inde sequuta quæcunque quo ad reliquum illi incompatibile,sint cassa & irrita, nulliusque roboris vel momenti.

Pro cuius declaratione sciendum est, quòd ista clausula ponitur solum, & duntaxat quando in duabus collationibus datur dignitas, personatus, administratio cum cura, vel officium aut beneficium curatum, & creatur canonicus:aliter non.Et hoc quia pluralitas prædictorum est incompatibilis sine dispensatione.cap. de multa. de præbend.

iun.

iun.c.1.de consue.lib.6.Item ponitur ad hũc effectum,quia licet detur gratia ad duo incompatibilia, per hoc non censetur dispẽsatum super retentione vtriusque. c.non potest. §.cum vero.de præb.lib.6. imo in hoc plus disponitur per istam clausulam quam per ius commune: quia adepto pacifice primo incompatibili, expirat gratia quo ad assequutionem secundi, & consequenter nedum prohibetur retentio vtriusque, prout de iure communi, sed etiam assequutio. Et ideo apparet ꝙ non stat sine virtute operandi, licet prima facie videatur sonare idem quod ius cõmune, iux. iu.vulg.

Solet etiam poni hæc clausula, quando obtinenti ecclesiam parochialem datur gratia ad aliud incompatibile, dicendo in hunc modum, volumus autem quod quum primũ vigore prę(s)entium dignitatem, personatum, aut officium vel beneficium curatum fueris pacificè assequutus, dictam parochialem ecclesiam, quam (vt præfertur) obtines, & quam ex nunc vacare decernimus, omnino dimittere tenearis ista verba bene concordant cum dispositione iuris communis, maxime cum constitutione execrabilis. Ioan.22. & exprimuntur ad maiorem declarationem. Et ideo illa verba,

2 Quam † ex nunc vacare decernimus, debent intelligi, scilicet post pacificam assequutionem secundi, nõ autem quod vacet statim de præsenti, sed in euentum pacificæ assequutionis secundi, prout de iure.

De clausula nulli omnino hominum.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, nulli ergo omnino hominum, &c. quid operetur.*
2 *Inhibitio non impedit ea quæ iuris sunt, & de iure, sed ea quæ sunt facti.*
3 *Clausula, indignationem omnipotentis Dei, &c. quid importet.*
4 *Qui sine iusta causa literis Papæ se opponit, mortaliter peccat.*

1 VLtimo dicitur, Nulli ergo † omnino hominum liceat, &c. Comminatur per hanc clausulam Papa omnibus qui ausi fuerint contradicere literis suis sine iusta & rationabili causa, vt probant

bant illa verba, quæ sequuntur, videlicet, infringere, & ei au su temerario contraire. Ex quo patet quod si quis contradiceret, & se opponeret de iure, & non de facto: talis non comprehenderetur sub ista clausula, iuxta notata per doctores in c. in præsentia in 4. notabili de probationibus. cum alijs quæ latius deduxi supra declarādo clausulam, contradictores compescendo. Bene facit quod eleganter scribit Oldr. consi. 136. incip. Quod ex productis. in fi. col. Vbi dicit, † quod inhibitio non impedit ea quæ sunt iuris, sed ea quæ sunt facti, id est, prohibet solum ea quæ de facto fiunt, non autem quæ iuris sunt, & de iure fiunt. alleg. l. fi. ff. quod quisque iuris. Et quod no. Inno. in c. veniens, de præscript. 2

Effectus autem huius comminationis subijcitur per illa verba quæ sequuntur, videlicet, Si † quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Ista clausula importat quatenus verbum ipsum sonat: quia Deus & eius apostoli indignati ex hoc facto, non exhibebunt se gratiosos, vt dicit Bar. in extrauagan. qui sint rebelles. in ver. indignationem nostram. 3

Ex quo sequitur quod † contradicens, & se opponens sine iusta causa literis & mandato Papæ, peccat mortaliter, prout innuunt prædicta verba: quia si Deus illi indignatur & irascitur: ergo peccat mortaliter, iuxta illud Psalmistæ, iniquos odio habui. fa. c. odio. 86. di. & ad principale dictum bonus tex. in c. 2. de ma. & obe. ibi dum dicit, in libro Regum legitur, qui non obedierit principi. & glos. exponit, id est, Papæ, morte moriatur, id est, mortaliter peccat. Nam debet ei reuerenter parere, vt di. tex. in c. si quando. de rescript. Bald. tamen in c. 1. §. porro. 2. col. quę si prima causa benefic. amit. dicit quod ista verba in literis Papæ significant priuationem beneficiorum. Sed mihi magis placet dictum Bar. de quo supra. Hæc de clausulis principalioribus gratiarum expectatiuarum dicta sufficiant. 4

Clausularum quorundam comprehensarum in literis Apostolicis.

SVMMARIVM.

1 *Clausula quando expectās in forma pauperum vult aliam impetrare expectatiuam.*

2 *Impe-*

2 *Impetrans tenetur facere mentionem tam de iure in re, quam de iure ad rem.*

3 *Casus in quo non operetur tantum, genus quo ad omnia, sicut species quo ad speciem.*

4 *Notabilis expressio speciei non contentatur per expressionem generis.*

SVnt & aliæ quædam clausulæ, quæ secundum diuersitatem casuum, & occurentium negotiorum in literis apostolicis apponuntur: quas cursim prout occurrunt per curam.

1 Et primo, quando ille † qui expediuit literas in forma pauperum, impetrat aliam gratiam expectatiuam, solet in secundis literis exprimi huiusmodi clausula: Seu quod beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura ad collationem, &c. pertinens, authoritate literarum nostrarum in ea forma secundum quam pro pauperibus clericis beneficiandis dudum scripsimus, te asseris expectare, quas quidem literas & processus habitos per easdem, & quæcunque inde sequuta ex nunc cessamus & irritamus. Ista clausula necessario apponitur propter tex. in c. in nostra. de rescrip. vbi probatur quod habens vnam gratiam expectatiuam, si vult impetrare aliam, tenetur facere mentionem de prima: aliàs secunda gratia censetur surreptitia.

2 Ex quo infertur quòd nedum † de iure in re, sed etiam de iure ad rem, debet impetrans aliam gratiam, debet (inquam) & tenetur facere mentionem: & ad hoc illum text. allegat Rota decisio. 449. incipien. Quidam habens in nouis. Et est notandum quod debet fieri mentio expressa, & specialis de prima expectatiua in impetratione alterius: & non sufficit mentio generalis, sec. Panor. ibi, licet aliud dixerit Compostel. qui putauit sufficere si dicatur, non obstante, quod pro eo in alia ecclesia scripsimus. Debet ergo mentio esse expressa & specialis sub ea forma quam præmisi, referendo verba clausulæ, vt supra.

3 Et sic † casus in quo non operatur tantum, genus quo ad omnia, sicut species quo ad speciem. Nam licet sub genere comprehendantur omnes species generis, vt not. in l. iurisgentium. §. sed si

4 fraudandi. ff. de pact. tamen vbi † requiritur notabilis expressio speciei, non sufficit facere mentionem per genus.

Et

Et ratio est, quia expressio per speciem posset retardare principem à concessione, quod ast notandum.

Si vero expectans vt supra impetraret beneficium vacãs, tunc ponitur clausula, quod literæ super gratia expectatiua concessæ sint cassæ, postquam fuerit assequutus beneficium,&c. Hæc clausula ponitur propter text.in c. si pauper clericus.de præben.lib.6.ideo autem hoc exprimitur quod literæ sint cassæ, quia postquam expectans in forma pauperum assequutus est beneficium, cessat iam causa primarum literarum, vt di. ibi text.nec distinguitur isto casu verũ beneficium habitum nunc per expectantem sit compatibile vel incompatibile cum illo quod expectat, prout alias distinguitur in cle.gratiæ.de rescrip.quia vtroque casu militat ratio dicto capitulo si pauper.superius relata.

De expectatiua ad diuersa beneficia.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ad quid ponatur in literis.*
2 *Præstimonia cui dentur in titulum.*
3 *Pensio aliquando assignatur in titulum.*

SEcundo, sciendum est quod clausula. † non obstantibus cõstitutionibus,& ordinationibus apostolicis, tunc demum apponitur in literis, quando datur expectatiua ad duo vel plura beneficia: quia pluralitas beneficiorum est canonibus inimica.c. quia intantum.de præben.& in c.sanctorum.70. dist. Secus quando ad vnum beneficium tantum: quia tunc nihil obstat, arg.c.cum secundum. de præb.nisi ille cui expectatiua conceditur, in tituletur de alio beneficio. 1

Item non ponitur quando impetrans obtinet solummodo præstimonia, & præstimoniales portiones: quia in istis secũdum consuetudinẽ multitudo non est canonibus inimica: & ideo non est in eis eadẽ ratio quæ in beneficijs, prout formaliter di.Old.in simili proposito.conf.160.inci.In ecclesia Calaguritana.ad fi. Quod ego intelligo verũ, tenendo illam opinionẽ, ꝙ † prẹstimonia non assignentur in titulũ, 2 nec

nec dentur pro titulo beneficij, prout not.doct.in c.fin.de cleri.non resid.& cle.gratię.de rescrip. Sed tenendo aliam opinionem, quòd dentur in titulum, prout tenuit do.Ant. in cle.fi.de offi.ordi.tunc necessario esset dicta clausula apponenda. Posset tamen probabiliter dici illam non esse necessariã, ex quo præstimonia de iure vel consuetudine non requirunt residentiam, nec aliquod seruitium ecclesiasticũ vel speciale, prout late deduxi in secunda parte principali.

Item posset dici de obtinente annuam pensionem super 3 beneficijs ecclesiasticis: licet illa † quandoque assignetur in titulum, vt vult glo.in clem. fi.in ver. quodcunque de vit.& hon.cle.in contrarium tamen facit text. cum ibi nota.in c. ad audientiam.de rescrip.& quod no.Io. An.in c.postulasti. eo.tit.& Domini.in c.si pauper. de præben.lib.6. ideo circa hoc & etiam quo ad præstimonia me remitto ad stillum & practicam.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, cæterisque contrarijs quibuscunque, ad quid ponatur.*

2 *Non est nouum, vt aliquibus specialiter numeratis, generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat.*

TErtio notandum est quod clausula, Cæterisque 1 † contrarijs quibuscunque, non ponitur in literis quando debet subnecti aliud contrarium, sed dicitur, statutis & consuetudinibus contrarijs quibuscunque, aut si aliqui.&c.vt superius latius deduxi. Est enim clausula generalis, quæ solet sequi specialiter enumerata: 2 †non enim est nouum, vt aliquibus specialiter enumeratis generalis clausula subsequatur, quæ omnia comprehendat.l.si seruus seruum.§.inquit lex.in fi.ff.ad leg. Aqui. c.quoniam contra falsam. de probat.& in ca.qui ad agendum.de procura.lib.6. Et ideo notarij in fine orationis solent dicere, &c. vt nota.in l. Gallus.§. quidam recte. ff. de libe.& posthu.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, aut ex alterius cuiuscunque persona, ad quid ponitur in literis beneficialibus.*

2 *More*

2 *Mors vnius non est mors alterius.*

Clausula, Quouis modo va. omnes comprehendit vacationis modos.

3 *Alius est relatiuum precedentium cum eadem qualitate.*

QVo uero ad alias clausulas quæ apponuntur in mandatis de prouidendo & in nouis prouisionibus, dixi latius in prima parte principali huius operis, dum descripsi formas huiusmodi mandatorum, excepta clausula, † Aut ex alterius cuiuscunque persona, quæ ideo ponitur, quia alias si beneficium vacaret per obitum alterius personæ, vel alias qnomodocunque, non deberetur taliter impetranti. Nam mors est modus vacationis: & † mors vnius non est mors alterius, vt nor.doc.in c. susceptum. de rescrip. lib. 6. quod procedit etiam si esset apposita clausula, Vel alio quouis modo: quia illa concernit omnes modos vacationis ex persona illius de quo est facta mentio in literis, sed non alterius quia verbũ alius† est relatiuum præcedentium cum eadem qualitate, vt in c.sedes.de rescrip.& nota. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. Quare solet in supplicatione addi, Vel cuiusuis alterius vt ponit vna additi. in nouis. dec. 27. Et ista de clausulis principalioribus dicta sufficiant. Nunc agendum, quibus modis expirent literæ ad beneficia.

Quibus modis expirent literę ad beneficia.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de prouidendo alicui de beneficio, expirat, si mandans re integra moriatur.*

2 *Ante prouisionem res dicitur integra.*

3 *Reuocatoria in crastinũ assumptionis papæ, quid operētur,*

4 *Per fulminationem processus res amplius non dicitur integra*

5 *Executor nihil facit antequam literas receperit sua potestatis, quam non habet ante receptionem, nisi in habitu.*

6 *De primo rescripto non potest contra secundum excipi, nisi illud præsentatum fuerit.*

O 7 Non

7 *Non sufficit ostendere executori bullã in plũbo existẽtem.*
8 *Gratia papæ dicitur perfecta per solam signaturam, & eius solo verbo.*
9 *Gratia non est perfecta per solam signaturam quo ad potestatem executoris deducendam ad actum.*
10 *Gratia papæ non potest probari nisi per literas.*
11 *Constitutio papæ potest probari per testes.*

Dicendum est modo de quinta parte principali, videlicet de durabilitate literarum apostolicarũ hoc est, Quibus modis expirent literæ ad beneficia. Circa quod primo occurit tex. in c. si cui. in vlt. resp. de præb. lib. 6. iun. nota. in c. si super gratia. de offi. dele. eod. lib. in quibus habetur quod si papa mandat prouideri alicui de beneficio, † expirat mandatum, si mandans re integra moriatur, per quæ iura di. Ægid. conclusi. 543. incip. conclu. quod mandatũ factũ per legatũ de prouidendo certę personæ de certo beneficio tũc vacante, expirat ipso iure legato moriente ante mandati executionem quia † ante prouisionem dicitur res integra, ideo mortuo mandate expirat mandatum. §. recte. inst. mandati. Et ista cõclusio Ægidij est notãda pro ampliatione. d. c. si cui. quia ille tex loquitur quando mandatur prouideri certæ personæ de incerto beneficio vacaturo: quo casu non est tantum dubium, cum gratia non respiciat nec videatur afficere aliquod beneficium certum. At in casu conclusionis Ægidij, cum scribitur de certo beneficio iam vacante, videtur quęsitum ius (saltem ad rẽ) illi pro quo scribitur: & tamẽ ante prouisionem dicitur res integra, & expirat gratia, vt supra. Idem videtur tenere Rota dec. 349. incip. Si Papa. in nou.

Et per hęc infero ad intelligentiam regulæ reuocatoriæ † expectatiuarum, quæ fit in crastinum assumptionis moderni Pontificis: quia per illam reuocantur expectatiuæ in aliqua sui parte sunt sortitæ effectum. Vnde a contrario sensu si aliqua ipsarum non est sortita aliquem effectum, non cẽsetur reuocatio ipso facto per mortem concedentis. Et ideo solent omnes indifferenter reuocari, quando nouæ expectatiuæ conceduntur. Nam vt dicit Dom. post Lap. in d. c. si cui. propter † fulminationem processus, quã fecit executor præsentata sibi bulla expectatiua, non dicitur amplius res

inte-

integra. Consequenter talis gratia non reuocatur ipso facto per obitum concedentis: nisi per successorem expresse reuocetur, vt prob. in c. pe. & fi. de preb. li. 6. In quibus patet quod Bonifacius reuocauit expresse expectatiuas Cælestini: per quas erat quæsitũ ius ad rem. Et ita facit quilibet modernus Pontifex, vt superius dixi.

Ideo autẽ dixi de fulminatione processus quam fecit executor bulla expectatiua sibi præsentata: quia executor† quicunq. non potest fulminare pocessum: nec quicquam aliud exequi de his quæ ad exequendum mandantur, nisi primo receperit literas suæ potestatis. Nam ante earum præsentationem habet potestatẽ habitu, sed nõ actu, vt pro tex. in c. super eo. in. fi. de appel. & in c. vt debitus. cum suo vero intellectu. eo. ti. Vbi patet ꝙ† impetrans primum rescriptum (ꝙ nondum est præsentatum) non potest excipere de ipso contra secundum (quod est præsentatum) donec ipsum primum præsentet: quia virtute primi iudex per ipsum datus procedere non potest ante illius receptionem. Et ita per ista iura tenet expresse decis. 459. incip. Circa tertium. in nouis. vbi subiicit hæc verba, Indubitatum est quod executor nondum præsentatis sibi literis non potest facere processus, per nota. Ioan. An. in nouellam. in c. duobus. in glo. mag. de rescrip.

Et ex his patet quod non † sufficit ostendere bullam expectatiuã executori existentem in plumbo, licet illa iam sit plumbata, prout aliqui maliciosi faciunt: tum propter regulam modernam, quæ hoc vetat expresse: tũ etiam ex dispositione iuris communis; secundum quod vbique ponderatur receptio literarum, vt probat tex. c. cum teneamur. in principe. de præb. ibi mandatum nostrum receperis. & in c. susceptum. de rescrip. lib. 6. in prin. & clarius. in d. c. super eo. in fi. ibi, literas recipesse:

Nec obstat prædictis quod gratia papæ dicitur perfecta de iure per † solam signaturam, & solo eius verbo sine aliqua expeditione literarum, vt prob. text. cum glo. in c. institutionis 25. q. 2. & in clem. dudum. §. nos enim. de sepul. ponit Rota decisio. 881. incipi. Nota quod vbi gratia. in antiquis. Quia ad hoc respondeo, quod licet sit perfecta quo ad se in suo esse, non tamen quo † ad potestatem executoris deducendam ad actum: nisi post confectio

nem & præsentationem literarum, arg.l.vnicæ.C.de mād. princi. & in c. nobilissimis. 97. di.Præterea dato quod sit
10 perfecta in se (vt dixi) tamen † non potest probari nisi per literas maxime de stilo curiæ, vt di. dec. 332. incip. Licet Romana curia.in nouis.

Et ideo dicit notabiliter Ægidius conclusio.644.incip. Si papa. quod per solam signaturam non dicitur dispositū de beneficio, si impetrans moriatur, vel vxoretur, seu religionem profiteatur literis non confectis: quia sola signatura non probat:licet in hoc aliqui teneant contrarium vt per Ioan. And. in prin.lib. 6.in nouel.& per Arch. in c. si electio super ver. ex eo.de elect.eod.lib. Sed primum est verius & procedit de stilo, vt dixi: imo etiam de iure secundum aliquos, qui tenent quod gratia Papæ non dicitur perfecta, nisi reducatur in mundum, arg. l. contractus C. de fid. instr. & hoc tenet glossator regularum in reg. 25. vbi allegat Bald. hoc aperte dicentem in ca.1. in 2. col.per quos fiat inuesti.& Old. consi. 226. incip. Quod articuli dati, &c.

Ego tamen de iure hoc non ausim firmare per primo allegata. Item cum sint certi casus in quibus requiritur scriptura, de quibus per glo.in c. 1. de censib.lib.6.in alijs videtur permitti quod fiat probatio per testes. & ideo dicit Rota dec.96.incip.Nota quod reseruationum. in antiquis.
11 † quod constitutio Papæ potest probari per testes qui assistebant ei, quia scriptura non est de esse siue de substantia legis siue constitutionibus, vt d.alia dec.256. incip. Constitutio in nouis. & hoc teneo de iure.

Cessante causa cessat effectus.

SVMMARIVM.

1 *Literæ in forma pauperum expirant, si impetrans obtineat beneficium ante executionem earum,*
2 *Cessante causa mandati, cessat & mandatum.*
3 *Pauper renunciat suæ gratiæ, acceptando quodlibet beneficium competens ad viuendum.*

Secun-

SEcundo principaliter expirant literæ ad beneficia, quando cessat causa propter quam illæ fuerunt cõcessę. Et † ideo in forma pauperum expirant, si pauper clericus expectans sub tali forma assequatur interim aliud beneficium. c. si pauper. de præb. lib. 6. Papa enim per illas literas intendit prouidere paupertati clerici nullum habẽtis beneficium. Vnde si interim assequatur aliquod beneficium, iam non dicitur pauper. Consequenter † cessante causa mandati, cessat mandum, vt ibi. & in c. postulasti de rescrip. 1 2

Et est notandum quod † acceptando quodlibet beneficiũ pauper expectans renunciat suæ gratiæ, secundum Domi. ibi. quia tex. c. non distinguit quale vel quantum debeat esse beneficium quod acceptatur: sed dicit simpliciter, aliud beneficium. Credo tamen ego quod tale debeat esse beneficium, de quo possit viuere competenter: quia alias non cessaret causa mandati, cum per beneficium multum tenue non censeatur prouisum eius paupertati. fa. c. de monachis. & quod ibi nota. de præben. & in c. is cui. eod. tit. lib. 6.

Gratia extinguitur per negligentiam.

SVMMARIVM.

1 *Gratia per negligentiam impetrantis expirat.*
2 *Negligens quando quis dicatur, iudicio iudicantis relinquitur.*
3 *Executor secundi impetrantis potest mouere primum, vt sibi prouideri faciat intra tempus certum.*
4 *Clausula, Quod duxerit acceptandum, quid operetur.*
5 *Potest quis acceptare post tempus, dummodo res sit adhuc integra.*

TErtio expirat † huiusmodi literæ ad beneficia, quando ille cui mandatur prouideri de præbenda prima vacante, negligit petere primam sibi debitam, tunc extinguitur gratia per ipsius negligentiam. c. si clericus in pr. de præb. lib. 6. Quãdo autem dicatur esse negligens, di. ibi gl. quod istud † arbitrio boni viri, id est: iudicis reliquendum est, arg. l. continuus. § cum ita 1 2

ff.de verboblig.non .n. ftatim poft mortẽ neceffe habet eã petere, imo aliquod tẽpus illi affignandum eft, in quo de liberet an præbenda fibi debeatur de iure, vel non. Idem dicunt Domini de Rota decifio. 422. incip. Nota primus & fecundus. in antiquis afferentes communiter practica-
3 ri quod † executor fecundi impetrantis poteft monere primum vt faciat fibi prouideri præfigendo eidem tempus.cõpetens, quo elapfo poterit fecundus prouidere. Sed ifte cafus limitandus eft dupliciter.

Primo,nifi in literis primi effet claufula,Quam duxerit acceptandam:quia tunc licet per negligentiam omittat primam acceptare,poterit nihilominus petere fecundam nulli alii debitam ,fecundum Rotam decifio.37.Nota quod vbi &c.Nec ifto cafu habet locum difpofitio d.c.fi clericus.Idẽ tenet Dom.confi.108.in fi. col. vbi vnum aliud addit quod
4 claufula prædicta † Quam vel quod duxerit acceptandum, operatur, quod fi impetrans male acceptat primum, poteft illo dimiffo aliud acceptare:quod alias non poffet.

5 Secundo limitatur quando neglexit petere † debitã, ad hunc tamen dum res eft integra, tunc poteft illam adhuc vacantem petere,& acceptare ,fecundum glof.ibi. in ver. aliam.& feq. Ægidius conc.738.incip.Canonicus.allegat ad hoc tex.in c.mancipiorũ.ff.de optio, leg.& in c. fi tibi abfenti.de præb.lib.6.& Inno.in c.cũ in cunctis. de elect.

Gratia femel extincta non amplius reuiuifcit.

SVMMARIVM.

1. *Literæ expirant, quando, expectans confequitur aliud, quod cum illo quod expectat,de iure tenere non poteft.*
2. *De priuatione ad habitum non datur regreffus.*
3. *Litigans fuper curato,fi recipit fecundum fimile,eo ipfo videtur liti renunciare.*
4. *Ignorans non præfumitur facere renunciationem.*
5. *Qui non facta proteftatione acceptat.eft in culpa.*
6. *Per acceptationem nullum fcienter factam, confumitur gratia.*
7. *Imputandum eft illi qui fibi non præuidit quod prouidere debuit.*

8 *Non praesumitur ignorantia in actu, quē quis debuit prauidere.*
9 *Qui possessionem non relaxat ex quo sciuit ius sibi non cōpetere, dicitur in mora esse.*
10 *Facilius ad rem perditur, quam ius in re.*
11 *Quando constat de non iure, non est expectanda noui iuris declaratio.*
12 *Protestatio praeseruat gratiam.*

QVarto modo † expirant quando expectans beneficium cōsequitur aliud quod cum illo quod expectat, de iure tenere nō potest, vt est casus. in cle. gratiæ. de rescript. ꝙ procedit etiam si tale beneficium recipit nedum in titulum; sed etiam in perpetuam vicariam, secundum Romanum consi. 356. incip. Circa primum arg. clem. vn. de offi. vica. 1

Et est notandum quod huiusmodi gratia per talem modum semel extincta, amplius non reuiuiscit, licet ille renunciet vel sit paratus renunciare beneficio interim adepto, vt di. ibi. tex. in fi. quia † de priuatione ad habitum non datur regressus. l. qui res. §. aream. ff. de solut. ad quod facit glo. nota. in c. gratia. in glo. fi. de rescr. li. 6. quæ dicit quod si elegi vnum ex beneficijs mihi competentibus, nō possū pœnitere etiam integra, per regul. quod semel placuit. lib. 6. facit etiam quod eleganter ponit Pet. de Anch consi. 214 incip. Franciscus. Vbi dicitur quod † litigans super beneficio, & acceptans secundum, quod cum primo de quo litigatur, teneri non potest, videtur eo ipso liti renunciare, per d. cle gratiæ allegat etiam Inn. & Compost. in ca. in nostra. de rescrip. quod est notandum. 2 3

Limitatur tamen iste modus & di. clem. gratię, vt non habeat locum in eo qui recepit secundum incompatibile credens in eo sibi ius competere, tum quia tex. in c. eum qui de præbend. lib. 6. superflueret, tum etiam quia dispositio. d. clem. gratiæ. loquitur in tacita renunciatione † quam ignorans non præsumitur facere, argum. l. si per errorem. ff. de iur. omni. iudic. & ita mirabiliter firmat Ægidius cōclusio. 563. incipient. Conclusio, quod clementina gratiæ, &c. subiiciens quod tali casu præsumitur ignorātia, nisi 4

probetur scientia. l. verius. ff. de probatio. cum similibus.

Sed de istis verbis, & de tota ista conclusione Ægidij ego valde dubio, licet istis diebus fuerit deducta & allegata in practica coram Dominis de Rota. Ratio quæ memouet
5 est, quia ille fuit in † culpa acceptando secundum sine protestatione consueta, videlicet si & inquantum, &c. alioquin, &c. per glo. in c. cum in multis. de rescrip. in 6. col. cum aliis per Roman. consilio: 339. incipien. Præsens consultatio vbi expresse approbat dictum illius glo. intelli-
6 gendo eam † in faciente acceptationem nullam scienter, vt tunc gratia consummatur. pro quo facit l. 3. iunc. l. seq. quæ incip. scyphi. ff. de opt. leg. vbi probatur quod habens facultatem acceptandi iure proprio, si scienter male acceptat suam acceptandi facultatem intelligitur consumpsisse. Ad idem facit tex. in c. si compromissarius. cum ibi no. de elect. lib. 6. & quod alias dicitur malam electionem sciẽter facienti, eam in culpam ascribi, propter quam facultate sibi concessa priuatur l. 1. §. hæc actio ibi, sibi imputare debet ff. si mens. fal. modum dix. & in l. 3. cum l. seq. ff. de minor. Ita dicendum est in proposito istius dubij: quia im-
7 putare † debet sibi quod acceptauit sine protestatione, & non præuidit illud quod prouidere debuit. s. sibi nullum ius in dicto beneficio competere. l. si quis domum. ff. loca Io.
8 An. in ca. Ioannes. de homic. Vnde in actu † quem quis debuit præuidere, non præsumitur ignorantia: nec est probabilis. arg. l. cætera. §. fi. ff. de leg. 1. quem tex. ad hoc vltimum formaliter allegat Rota. dec. 117. incipi. Nota quod vbi aliquis. in antiquis. & sic de directo contra Ægidium, qui dicit quod hoc casu præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia. Sed esto quod hoc sit verum, & quòd propter probabilem errorem gratia non sit consumpta quin possit variando aliud acceptare, per l. 2. in fi. ff. de optim. lega. vbi probatur non consumi facultatem acceptando ob acceptationem illegitime factam errore probabili: tamen dico quod adhuc fuit in culpa, si præsupponatur quòd
9 fuit † in mora non relaxandi possessionem statim quod sibi constitit ius in dicto beneficio se non habere, & sibi illud non esse debitum: Vnde per hoc censetur sua gratia consumpta, per tex. quem Roma. dicit singul. in c. si beneficia. de præben. lib. 6. (vbi habetur quod habens bene-

ficium,

ficium, si aliud acceptat purans illud sibi debitum, ita demum redit ad primum, si postquam certior effectus est de iure sibi non competenti in secundo, omnino & sine difficultate aliqua illud acceptatum dimittit) quòd si difficultatem in dimittendo fecerit, tunc perdit facultatem redeundi ad primum, in quo habebat ius totale. Ergo multo fortius perdit quis commoditatem gratiæ, expectatiuæ per quam prius & antequam deducatur ad actum, consequitur quis ius solummodo † ad rem, quod facilius perditur, quam ius in re. c. antepenul. de præben. lib. 6. & in c. si. de concef. præben. eo. lib. perdit inquam commoditatem gratiæ, si certior † effectus de non iure suo in beneficio acceptato, illud sine difficultate non relaxat, sed mora & negligentia præcedente. Nec est necesse isto casu expectare sententiam super declaratione non iuris sui, imo statim potest, & debet illud dimittere, vt possit aliud acceptare, vt probat multis rationibus Roma. in præfato consi. 319. quod est celeberrimum in ista materia. Idem expresse tenent domi. de Rota, decis. 142. incip. nota quod vbi est notorium in antiquis.

10

11

Ex quibus patet quod multipliciter redditur dubia præfata conclusio Ægidij (de qua supra) si ita generaliter intelligatur prout sonat: ideo (vt saluetur) oportet eam restringere, vt intelligatur altero de tribus modis: vel quando recepit secundum incompatibile cum protestatione, vt supra quia: † protestatio præseruat gratiam. arg. l. pro herede. ff. de acq. hære. & eorum quæ habentur in c. cum M. Fer. de consti. vel quando non habuit pacificam possessionem secundi nec per eum stetit quominus haberet. c. commissa. de elect. lib. 6. & in c. licet episcopus. de præc. eo. lib. Aut tertio casu quando probabili errore ductus credidit sibi ius in secundo competere: demum certior effectus de non iure suo, statim sine aliqua difficultate illud relaxauit. Quibus casibus prima gratia salua manet, vt virtute illius possit acceptare beneficium in ea inclusum per d. l. 2. ff. de opt. leg. iun. c. si beneficia. Et hoc modo cessant omnia contraria.

12

Exe-

Exequutoris potestas tantum durat, quantum durat potestas collatoris.

SVMMARIVM.

1 *Post deuolutionem factam ab ordinario, exequutor non confert.*
2 *Exequutor confert. beneficia ad papam deuoluta, non ad inferiores.*
3 *Papa non potest grauari à seipso.*
4 *Præsentatio literarum operatur affectum.*
5 *Nullum tempus est præfixum exequutori ad prouidendum.*
6 *Exequutor succedit in locum papæ, cui non currunt tempora.*
7 *An per solam acceptationem impediatur deuolutio.*

QVinto principaliter expirant quando gratia cõprehendit primum vacaturum, ita ꝙ non aliud vlterius. Quo casu si certa persona grauatur per rescriptũ dato exequutore, & illius. s. collatoris tempus est elapsum, puta semestre, obhocque deuolutum ad inferiorem: certe tunc † post deuolutionẽ exequutor se intromittere de illo beneficio nõ potest: quia durat eius potestas solũ, donec durat potestas collatoris. Casus est iun. gl. in cle. si de beneficio. de præb. Et ratio huius dispositionis est sec. Car. ibi, quia aut exequutor vult cõferre tanquã spectans ad collationẽ primi, & non potest, cum amplius ad illius collationẽ non spectat ea vice tanquam ad alium deuolutum. c. 2. dec onces. præb. Aut vult conferre tanquam spectans ad colationem eius ad quem facta fuit deuolutio, & similiter non potest: quia de illo non recepit mandatum, nec debet grauari non expressus in rescripto. c. cum in illis, in fi. de præb. lib. 6. Item per hoc præiudicaretur iuri quæsito, tertio, quod sibi auferri non debet reg. indultum. cum vulga. Hæc dicũt procedere, nisi per tot negligentias collatio steterit in suspenso, ꝙ ad papam sit deuoluta: tunc enim exequutor conferre illud potest, per illam cle. in fi. Et ratio est, † quia hoc vltimo casu grauaminis, & præiudicium tertij, cũ papa † non possit dici grauari à seipso, & rescriptum late sit interpretandũ in pręiudicium concedentis. c. cũ dilecti.

lecti.de dona. Nimirũ si potest conferre deuolutũ ad papã, licet non reseruatum specialiter aut generaliter, prout de hoc vltimo attestantur do.de Rota decis.489. incip. Nuntius apostolicus.in nouis. & alia decis.301. in antiquis.

Sed iste casus est multipliciter limitandus. Primo, vt non procedat in exequutore dato ad prouidendum: quia tunc per † solam pręsentationem literarum factum ordinario, affectum est beneficium, ita vt amplius non curatur dilígẽtia vel negligentia illius in conferendo: quia si post terminum statutum ab exequutore ordinarius sit negligens, non causetur deuolutio ad inferiorem: sed exequutor poterit prouidere eo amplius non vocato casus est in cap. si capitulo. de concess.præben.lib.6.nec isto casu habet locum quod dicit Card.in dicta cle.si beneficio, quod durat potestas exequutoris solum donec durat potestas collatoris, prout supra retuli: quia imo est exequutor ad prouidendum potest prouidere etiàm post sex menses, † cum nullum tempus sit sibi pręfixum ad prouidendum,tenet Pan.in clem.vni.§.secus.de concess. præb.licet contrarium innuat ibi gl. in ver. intra mensem.sic intellecta per Card.ibi.& clarius in cons. 61. Tamen primum est verius, † quia exequutor succedit in locum Papæ, cui non est statutus terminus, nec currunt tempora. Et ita per istam rationem tenet Cald.consi.32. incipien. An sicut.in titu.de præben. licet eius ratio possȩt cauillari per c.statutum. de præb.lib.6. Sed de hoc aliàs in superioribus latius dixi. ad quod circa istud me remitto. Non procedit ergo dispositio prędictæ cle.si de beneficio.in huiusmodi exequutore ad prouidendum. Quod videtur satis iuri consonum per supradicta, licet gl.& doct.ibi generaliter loquantur intelligentes illum text. in quolibet exequutore indistinctè, de quo satis miror: submitto me tamen rationi & veritati.

4

5

6

Secundo limitatur vt procedat in exequutore ad compellendum: quia per præsentationem huiusmodi mandati non afficitur beneficium: consequenter, si ordinarius est negligens per sex menses causatur deuolutio ad superiorem, & habet locum d.cle.si de beneficio nisi in literis esset decretum irritans: aut exequutor ordinario insinuasset & interdixisset. Quibus casibus cum sit affectum beneficium adeo, ꝙ alteri facta de eo collatio non tenet,

net,vt prob.in c. si soli.de concess. præben.lib.6. certe nec poterit causari deuolutio ad superiorem.Nam affectio beneficij(quæ prędictis casibus inducitur)tolli non potest in prę iudicium impetrantis per negligentiam ordinarij,sicut non tollitur per contrarium factum, id est, per collationem quã facit alteri, vt ibi.& in c.tibi qui.de rescrip.eo.lib.imo nec tollitur eadem affectio per negligentiam exequutoris, sec. Lap.in ca.2.de concess. præben. nisi concurrat negligentia impetrantis:quia tunc illa corrodit gratiam suam , vt prob. in d.c.tibi in fi.& in c.si clericus.1. resp.de præb.

Ex quo elicio tertiam imitationem,quando scilicet impetrans ante deuolutionem acceptasset illud beneficium : quia tunc(cum dici negligens non possit) impedietur deuolutio, ex quo per acceptationem est iam sibi in beneficio quæsitum ius ad rem.c. pen. de præb.lib.6. cum simil. Hoc

7 tamen non pono pro constanti , ꝙ per solam † acceptationem impediatur deuolutio cum per illam solam non censeatur affectum beneficium, quin teneat alteri facta collatio.c.dilectas.de præb.nisi concurrat alterum eorum , quæ supra dixi,& quæ habentur in c.tibi qui.& c.si soli. & istud optime probant illa iura,si bene ponderentur.

Quarto limitatur vt non procedat quando in literis esset clausula . Quod duxerit acceptandum : quia tunc licet non debeatur primum vacans deuolutum per negligẽtiam, ad aliud tamen acceptandum gratia salua manet, per illud quod dicunt domini de Rota, decis.37.incip. Nota quod vbi sunt duo.in antiquis. Ita limitantes . cap.si clericus. de præb.lib.6.& Domi.consi. 108.in fi.col.

Expirant literæ gratiæ quando mandatum de prouidendo est conditionale.

SVMMARIVM.

1 *Consumuntur literæ conditionales , si conditio deficit.*
2 *Præsumptio est , quod ita , sit sicut iudex declarauit .*
3 *An processus exequutoris super narratis faciat fidem in iudicio .*

SExto principaliter consumitur gratia, & expirãt

1 literæ † quando mandatum de prouidendo est conditionale:& non existit, sed deficit conditio requisita à Papa:quia tunc non potest effectualiter

liter

liter prouideri impetranti,ex quo non verificatur conditio de qua in literis,puta, prouideas tali, si nullum possidet beneficium,vel si accesserit consensus capituli, seu quid aliud extrinsecus verificandum.arg.l.cedere diem.ff.de ver.sign. & c.si pro de rescrip.lib.6. & ita expresse firmant. Pan.in c. 1.in fi.col.de re iudi.vbi ad hoc adducit quod in simili notat Bar.in l.is cui.ff.de verb.obli.in illa quæstione,si iudex dedit tutorem adulto tãquam minori,vt non teneat datio, ex quo in veritate non erat minor,per l. Seiæ egressæ.ff.de tuto.& cura.dat.ab his.vbi hoc clare probatur. Secus si dedit alicui curatorem vt prodigo,qui non erat prodigus:quia tunc tenet datio, licet in veritate non sit prodigus, vt not. glos.in l.j.C.de cura.fur. assignat rationem diuersitatis, vt ibi per eum quam Abbas Panor.in d.c.1. reducit ad propositum huius materiæ, limitando vt conclusio de qua supra, non habeat locum quando conditio de qua in literis, esset verificanda facto, id est cognitione ipsius iudicis, vt puta si repererit eum vitæ laudabilis,&c.quia tunc tenet prouisio, licet conditio in veritate non existat. Cum enim ista veniant verificanda per iudicis cognitionem, † præsumptio est quod inṡint,ex quo iudex sic declarauit.arg.tex.in §. semel autem.inst.quib.ex cau.manu. non licet.Vbi dicitur satis esse ꝙ semel fuit causa approbata, siue sit vera, siue non. Bene tamen fatetur Panor.quod superior postmodum ex officio procedens poterit prouisionem cassare, si non repererit requisita arg.c.pastoralis.de appella.& quod notat glos. in clem.vni.de offic.delega.& idem voluit ipse Panor.in c. fi.de præsumpt.vbi plene per eum. 2

Sed hoc vltimum ego limito per vnam conclusionem Ægidij in terminis sub numero 618.incip.Si exequutor. Vbi dicit quod licet † processus executoris super narratis in gratia parte absente non facit fidem in iudicio, in quo agitur de non existẽtia narratorum:tamen hoc verum esse dicit,nisi forma mandati habere quod de repertis in inquisitione fidẽ faceret exequutor sub proprio eius sigillo: quia tunc crederetur processui,& huiusmodi sigillo, propter formam mandati, prout attestatur Specu.in titu. de remiss.§. vtile.in fi.quasi voluerit tunc Papa quod eius assertioni, & processui plene stetur,argu.l. Teopompus.cum ibi nota.per Bar.ff.de dot.prælega.maxime,cũ & alias magna fides adhibea- 3

hibeatur ei cui committitur aliquod negocium extra iudicium expediendum, quando super illo negocio refert, vt not. Inno. in c. 1. in fi. penul. glo. de fid. instr. Io. An. & mod. in c. post cessionem. de proba. & ibi late dixi legendo isto anno. Plenius tamen creditur quando scribitur, vt supra.

SVMMARIVM.

1 *Gratia per solam acceptationem consumitur, si illa est valida.*

1 SEptimo consumitur † gratia per solam acceptationem, licet prouisio exequutoris non subsequatur, prout tenet Oldr. consi. 229. incip. Hæc sunt dubia. vbi dicit quod sola acceptatio gratiam consumit. l. apud Aufidium. ff. de opt. leg. cum alijs, vt per eum, licet aliqui velint istud procedere quando acceptatio est valida, aliàs non. De quo superius late dixi.

Octauo datur de consumptione gratiæ, si acceptantur simul plura beneficia excedentia simul taxam literarum: quia licet valeat quo ad primum, secundum, & tertium quæ non excedunt: in alijs tamen excedentibus non est locus gratiæ tanquam iam consumptæ, vt per Ægidium conclus. 301. incip. Si accepto. per iura quæ allegat, vt per eum. De hac re satis, vt transeamus ad materiam de Prærogatiuis expectantium.

De Prærogatiuis expectantium.

SVMMARIVM.

1 *Occultator alienæ laudis est par furi.*
2 *In cælestibus generis nobilitas non attenditur, sed potius vitæ honestas, & morum probitas.*
3 *In humanis quare attendatur nobilitas.*
4 *Licet arguere à ratione legis, quamuis specialiter expressa non sit.*
5 *Vices gerens debet gaudere prærogatiuis illius cuius gerit vices.*
6 *Dignitas superueniens potius debet prodesse, quàm obesse.*

7 *Dispensatio facit licitum, quod aliàs eßet illicitum.*
8 *Simile non est idem cum eo cui assimilatur.*
9 *Quando est pars ratio in similibus, dispositum in vno extenditur ad aliud.*
10 *Qui locum tenet alterius, honorari debet sicut principalis cuius vices gerit.*
11 *Cessante ratione legis, cessare debet lex:*
Prærogatiua solum debentur officialibus laborantibus.
13 *Non militum testamenta confirmantur, sed quæ à militibus facta sunt.*
14 *Clausula in fine posita, an sit ad omnia superiora referēda.*
15 *Referendarij, & alij curiæ officiales ab ordinarijs sunt exempti, nec possunt ab illis excommunicari, etiam si actu officia non exerceant.*
16 *Non sufficit quem fuisse officialem tempore datæ, nisi sit tempore vacationis.*
17 *Nouus auditor quando gaudeat priuilegijs auditorum.*
18 *Officiales sedis apostolicæ an præferantur pauperibus expectantibus.*
19 *De natura clausulæ Singulis alijs, est comprehendere omnia apta in infinitum.*
20 *Si vinco vincentem te, à fortiori vinco te.*
21 *Dictio, quæcunque, non semper stat vniuersaliter, sed limitatur in casibus à iure exceptis.*
22 *Expectantes in forma pauperum præferuntur diligentioribus in processu quo ad simplicia.*
23 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
24 *Pauperes præferuntur familiaribus papæ descriptis.*

RESTAT postremo de prærogatiuis Expectantium, & de multiplici intellectu regulæ prærogatiuarum: quæ licet satis bene glosata fuerit per illum dominum de Sotto Hispanum, cuius laudem in eo in quo bene dixit non tacebo, cauens illud quod vulgo dici solet, † occultator laudis alienæ 1 par furi est l. hæreditatem. §. fin. ff. ad leg. Falcid. nihilominus quia in multis ab eo dissentio tam in intellectu præfatæ regulæ, quàm etiam in compluribus eiusdem determinationibus, dicam domino inspirante quod sentiam: demum cōplectendo totam regulam cum sua materia, faciam decem

prin-

principales conclusiones cum quibusdam corrolarijs, & illationibus opportunis.

Præmittendum est igitur pro aliquali fundamento, & 2 ratione d.regu. quod † licet in cœlestibus non attendatur generis nobilitas, & aliæ similes prærogatiuæ, sed potius vitæ honestas & probitas morum gratum Deo faciunt, & idoneum seruitorem, qui ad regimen ecclesiæ non multos secundum carnem nobiles & potentes elegit, sed ignobiles & pauperes, eo quod non est personarum acceptio apud 3 ipsum, vt dicit text. formalis in c. venerabilis. de præb. † in humanis tamen alia habetur consideratio certis de causis, vel (vt ita dicam) respectibus, vt puta nobilitatis & diuitiarum, per illud quod di. gl. in c. constitutis. de appel. videlicet quod per nobiles & potentes defenditur & subleuatur ecclesia, quæ per pauperes deprimitur, & expilatur. fa. ca. de multa. circa fi. de præb. Item habetur consideratio laborum quos sustinent officiales sedis apostolicæ, qui nominantur in secunda parte regulæ, quos sequentibus omnibus qualitercunque qualificatis, & diligentioribus in processu, vel receptis aut creatis in canonicos, voluit per hanc regulam summus Pontifex anteferri, & merito quidem, vt is gradus cæteros antecedat, quem prolixior labor fecerit anteire. dicit tex. elegans in l. nemo. C. de offi. magist. officior. fa. l. j. C. de præposi. labo. lib. 12.

Et hanc puto esse veram rationem: quare prædicti officiales fuerunt ita prærogatiuati vltra alios, videlicet in recompẽsationem laborum, vt dixi. Quæ ratio cum sit vnica, 4 nec alia conuenientius reddi possit: certe licitum † ex ea arguere, quanuis non sit scripta, seu specialiter expressa, vt est casus in l. milites agrum. in princ. ff. de re mili. quem ad hoc allegat Bald. in l. maximum vicium. C. de libe. præte. & Roma. consilio 32. incip. Visa municipali, & alio consilio centesimo, incipiente, In præsenti causa. facit bona glos. in l. quamuis. C. de fideicom. Vnde arguendo à dicta ratione infero duo satis notanda.

5 Primum est, quòd † episcopi gerentes vices auditorum debent gaudere prærogatiuis concessis auditoribus Rotæ per istam regulam: quicquid dicat in hoc dominus de Soto: quia dico quòd ex quo tolerantur pro auditoribus per summum Pontificem, & pariformiter laborant cum alijs, debent

debent etiam in recompensationem laborum gaudere iisdem prærogatiuis.fa.tex.in c.charitatem,& in c.quicunq. 12.q.2.iun.c.cum secundum de præb. ibi, dum dicit, Qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede.

Præterea dignitas † episcopalis superueniens auditori debet eidem quo ad hoc potius prodesse quàm obesse, arg. l.non distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arbit.fa.bo.text.in cap.2.de offic.deleg.lib.6.vbi dicitur, Pontificali dignitate præditis plurimùm deferri conuenit, & eos plus alijs honorari: ergo & prærogatiuari, licet honestum esset (vt di. tex. in d.§.sacerdotio) quod potius vacarent sacris quàm alijs occupationibus. Tamen ex quo toleratur per papam (vt dixi) illa tolerantia operatur tacitam dispensationem. 6

Quæ dispensatio facit licitum, quod alias esset illicitũ vt di.gl.in c.dudũ ecclesia Rothom.in ver.retinere.de ele. alias concessum ob gratiam, retorqueretur in odium, contra regulas communes. Non obstat ratio dicti domini de Sotto dum dicit quod vicem gerens alterius non gaudet ijsdem priuilegijs quibus principalis, cum non sit idem, quod alteri assimilatur, sec.eum.alleg.glo. in l.mercis appellatione.ff.de ver.sig. Poterat allegare aliam magis communem in l. quod Nerua.ff.depositi. Ad quod ego respondeo, quod licet † simile non sit idem cum eo cui assimilatur, vt prob. gl. prædictæ.tamen quando in similibus reperitur per omnia eadem ratio: tunc † dispositum in vno extẽditur ad aliud illi simile etiam in materia stricta & restringibili, puta in maleficiis, & pœnis maleficiorum. Hæc sunt verba Bald.in terminis referentis Spec. in l.si quis non dicam rapere. in 1.col.C.de episc.& cle.fa.glo.in ver. Italiæ de temp.ord.li.6. Cum ergo in episcopis vices auditorum gerentibus sit per omnia eadem ratio, prout in aliis auditoribus, propter labores communes illis omnibus: certe debet esse eadem iuris dispositio. iurib. vul. fac. ad prædicta bonus tex. in c. præcipimus.93.di. Vbi dicitur, quod † locumtenens alterius honorari debet sicut principalis cuius vices gerit: & in hoc dicitur singularis ille text. per Roma. sing. suo.360.incip. Bartholus, inferentem ad. q. vt per eum. 7 8 9 10

Infero aliud & secundum, quod Referendarij & alij officiales (de quibus in secunda parte regulæ) non debent gaudere illis prærogatiuis, si tẽpore vacationis beneficio-

11 rum non exercent actu sua officia, quia† cum tali casu cesset, ratio regulæ (quam supra ponderaui) cessare etiam debet eius dispositio. l. adigere §. quamuis. ff. de iur. patr. Nam

12 † qui non laborat, an manducet: non enim ferendus est is qui lucrum amplectitur & commodum, onus autem sub ire recusat. d. tex. in l. vn. §. pro secundo. C. de cadu. tol. Et ideo mens regulæ fuit dare illas prærogatiuas non simpliciter officialibus sedis apostolicæ, sed laborantibus eisdem, & actu sua officia exercētibus. Quod vltra prædicta probatur, necessario dupliciter.

Primo per tex. quasi in terminis in l. Titius. ff. de testa.

13 mil. Vbi dicitur quod constitutionibus principum † non, militum testamenta confirmantur, sed quæ a militibus facta sunt. & glo. & ibi exponit, idest, in actu militiæ existentibus. Ecce quod priuilegium datum militibus in testando, quomodo velint, & quomodo possint l. 1. & l. diuus. eo. tit. extenditur ad illos tantum, qui testantur in actu militiæ existentes. Idem ergo de prærogatiuis huiusmodi officialium, ideo (& hoc est secundum) nominatis omnibus officialibus prędictis, subiicit regula in fine illius clausulæ, vi-

14 delicet, Sua officia actu exercentes. Quę clausula † referenda est ad omnes superius nominatos, ex quo non potest assignari concludens ratio quare ad omnes referri non debeat, vt probatur in l. 3. §. si filiis. ff. de lib. & posth. & in l. 1. C. de li. præter. notat plene Bart. in l. talis. scriptura. ff. de leg. 1. Et in specie per ista iura tradit hanc regulam Roma consilio 180. incip. Si admittimus. &c. Vnde cum non appareat ratio cur dicta clausula magis conueniat abreuiatoribus de parco maiori (quibus immediate adiungitur) quam aliis officialibus ibidem nominatis: certe necessario debet dici, quod ad omnes referenda est per supra-

15 dicta. Benefateor quod † referendarij & alij officiales ibidem nominati sint exempti ab ordinarijs: ita quod excommunicari ab eisdem vel suspendi non possunt, eo ipso quod sunt officiales sedis apostolicæ & Papæ: licet non exerceant actu officia sua per illud quod dicit decis. Rotæ. 207. incipiens. Licet extra ordinationem. in nouis. de capellanis honoris Papæ, vt sint exempti ab ordinarijs, etiam si non exerceant actu officia sua. Illud tamen non puto procedere in terminis istius regulæ; quę cum exorbitet à iure communi,

muni, vt patet ex c. duobus. de rescrip. debet intelligi, & ita interpretari, vt quam minimũ fieri possit lædatur ius cõmune. c. quę à iura de re. iur. lib. 6. cũ simili. Et hanc partẽ puto verissimã, quicquid dicat in hoc glossator in illa regula.

Patet ergo ex præmissis requiri duo copulatiue, vt prædicti officiales in ea parte regulæ nominati potiantur illis prærogatiuis. Primo videlicet, quod actu exerceant sua officia. Secundo ꝙ sint officiales tempore vacationis, vt probant verba regulę ibi, In assecutione beneficiorum. Et † sic non sufficeret quem fuisse officialem tempore datæ: nisi illa qualitas etiam adsit tempore vacationis, ar. l. in delictis §. si. extraneus. ff. de noxal. Et istud tenet etiam Dominus de Sotto, & bene. Idem ego dico si tempore datæ non erat officialis dummodo tempore vacationis adsit illa qualitas: quia gaudebit prærogatiuis officialium, arg. c. ei cui. de præbend. lib. 6. iun. glo. final. & eorum quæ in simili quæstione. tenet Domin. consil. 113. quod † nouus auditor Rotæ gaudet prærogatiuis auditorum, etiam quantum ad gratiam ante auditoratum obtentam; dummodo tempore vacationis si de numero auditorum.

16

17

Dubitatur modo de aliquibus circa istam partem regulæ. Et primo, verum † prædicti officiales præferantur pauperibus expectantibus quo ad assecutionem simplicium beneficiorum. Magna & dubitabilis est quæstio: nam prima facie videtur quod officiales illis non præferantur, propter regulam quę disponit circa priuilegium pauperum, dum vult eos singulis alijs quacunque antelationum prærogatiua munitis præferri. Pondero illa verba, Singulis aliis, quæ in materia larga (qualis est illa de qua loquitur prædicta regula) † de sui datura sunt apta comprehendere omnia in infinitum, vt probant iura quæ adhoc allegat Domin. consil. 13. in 2. col. Comprehendunt igitur etiam prædictos officiales quia per totum dicit, & c. l. Iulianus. ff. de leg. 3. cum vulg. Item verba illa, Quacunque antelationum prærogatiua munitis, sunt multum generalia, & stant vniuersaliter: consequenter comprehendunt omnes qualitercumque prærogatiuos. ca. si Romanorum. Accedit ad hoc, quod regula ista prærogatiuatum exorbitans à iure communi, vt patet ex c. duobus. Illa continens priuilegium pauperum non exorbitat, sed est

18

19

fauorabilis. E contra videtur quod prædicti officiales præ-
20 ferantur per illud quod dicitur,† si vnico vincentem te, vin co etiam te. c. authoritate Martini. de concess. præb. lib. 6. cum similib. Sed sic est quod prædicti officiales præferũtur per istam regulam aliis diligentioribus in processu, & creatis in canonicos, qui tamen in canonicos creati præferuntur pauperibus expectantibus, vt apparet ex illa reg. ibi, dũ dicit, non canonicatus, & præbendæ fuerint, &c. Ergo patet quod etiam prædicti officiales sunt pauperibus præferendi, per illud ꝙ præmisi, si vnico vincentem te, vinco etiã te Et tenendo hanc partem potest responderi ad verba generalia illius regulæ pauperum, quæ superius ponderaui.
21 Nam† dicto, quæcunque non semper stat vniuersaliter, sed limitatur in casibus iure exceptis, vt probat per aliqua iura Domin. consi. 131. in fi. col. Vnde cum huiusmodi officiales sint specialiter exempti per istam regulam prærogatiuarum sub verbis magis generalibus & multum prægnantibus, vt probant illa verba, quæ dicunt, Omnibus alijs quasi litercũq. qualificatis, & ibi. Quorumcumq. beneficiorum, & rursus ibi, Quacunq. diligentia. certe ex his videretur dicendum quod verba generalia illius regulæ limitantur per istam regulam, & per eius verba generaliora. Et sic quęstio remanet dubia.

Inclinando tamen in fauorem pauperum & contra officiales, dico falsam esse rationem supra pro parte officialiũ
22 adductam, videlicet† quod diligentiores in processu præferantur pauperibus expectantibus in beneficijs simplicibus: imo pauperes diligentioribus præferuntur, quia alias parum aut nihil contulisset papa per illam regulam pauperibus. Præterea excipit aliquos casus ibi summus Pontifex in quibus pauperes præferre noluit: ergo includit omnes alios, quia † exceptio firmat regulam casibus non exce-
23 ptis l. nam quod liquide. ff. de penu. leg. l. quæsitum. §. deni que. ff. de fun. instru. Vnde stante hoc pro vero (prout est) corruit illud argumentum, si vinco vincentem te, &c. Licet militet quo ad creatos in canonicos, qui præferuntur pauperibus, & postponuntur prædictis officialibus. Sed non curo multum de illo argumento, quia est materia brocardica: & posset retorqueri in fauorem pauperum, & contra officiales. Nam certum est quod illi postponuntur fa-

tur familiaribus papæ descriptis, vt patet ex hac regula prærogatiuarum in fine, etiam si dicti officiales, vel quiuis alij haberent prærogatiuas ad instar descriptorum: quia ille conceduntur sine preiudicio eorum quibus descriptis †pauperes præferuntur non obstante bulla descriptorum: 24 quæ licet excipiat personas cardinalium dumtaxat, non tamen per hoc excludit pauperes per prius iam exceptos, per regulam de qua supra, iuxta iura communia & vulg. Ad hoc ergo sequitur, ex quo pauperes, vincunt descriptos & descripti vincunt prædictos officiales: certe ipsi pauperes debent vincere etiam ipsos officiales, per illud, si vinco vincentem te, &c. Et hanc partem sequerer, ego iudicando habendo respectum ad paupertatem clericorum, quibus fauendum est in assecutione simpliciũ saltem beneficiorum ne in opprobrium ordinis clericalis mendicent per illud quod dicitur in ca. diaconi. 93. di. & in c. clericos. 1. q. 2. & quod not per doct. in c. postulasti. de rescript. & in c. pauper. de præbend.

Mistum in pœnalibus non venit appellatione simplicium.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione simplicium an veniat mistum in pœnalibus, & odiosis.*
2 *Mens disponẽtis operatur vt casus simplex ad mistum extendatur.*
3 *Duplex qualitas concurrens in vna persona habetur pro vnica.*
4 *Exceptio in vno inducit conclusionem omnium aliorum casuum sub regula comprehensorum.*
5 *Sufficit respondenti dare instantiam.*

SEcundo principaliter dubitatur circa istam partem regulæ, quę vult prædictos officiales omnibus alijs præferri debere, non obstante diligentia, quacunq. receptione, vel creatione in canonicum. Quid si oẽs prædictæ prærogatiuæ sint iunctæ simul

in vno, vt si quis alius expectans sit diligentior in processu, & sit receptus vel creatus in canonicum, an si aliquis prędictorum officialium concurrat cum tali, tollat eidem omnes illas prerogatiuas simul iūctas? Glossator in ista regula

1 tenet ꝙ non, & mouetur potissime ista ratione, †quia appelatione simplicium nō venit mistum in pœnalibus.c. ita tutum.de elect.lib.6. Item quia ista regula tanquam exorbitans à iure communi debet restringi.

Sed ego teneo totum contrarium, isto fundamento quia

2 in odiosis appellatione simplicium venit casus mistus, †quādo disponens cogitauit de vtroque & vtrumque expressit, quamuis separatim. Tunc enim mens disponentis extenditur ad casum mistum, & consequenter eius dispositio, vt est casus singu. in l. si ita facta. ff. de iniust. testa. quem ita intelligit dominus Iason in l. Gallus. §. & quid si tantum in 4. fallentia. ff. de li. & post. & clarius in. l. 2. in princi. ff. de verb. oblig. Nam ibi in exhæredatione (& sic in materia odiosa) expressis duobus casibus simplicibus alternatiue, puta si filius natus nataue sit exhæres esto, vtriusque natis, & sic occurrente casu misto, nō rumpitur testamentū, quia vterque censetur exhæredatus quod non est ex alio nisi qa (vt dixi) testator de vtroq; cogitauit, vtrumq; expressit, licet alternatiue, Nimirum si dispositio illa simpliciū quan uis odiosa extenditur casum mistum ex mente disponentis & identitate rationis, pari modo dico in proposito, ex quo papa cogitauit de omnibus istis ꝓrogatiuis: & illas omnes expressit, licet alternatiue, certe voluit dispositionē istius regulæ in ea parte procedere quo ad omnes sequentes, quatenus etiam omnes prædictæ prærogatiuæ concurrent copulatiue in vno, quasi omnes illo tunc pro vna tantum censeri voluerit. Ad ꝙ facit ꝙ not. Cy. & Pe. in l. cum quęstio. C. de leg. & Bar. in l. si seruus communis. ff. de stip. ser uorum vbi dicunt ꝙ si quis legat priori bibliam, & cuilibet fratrum vnam cappam, prior nō debet habere nisi bibliā, non etiam cappam tamquam frater, licet in eo concurrat duplex qualitas, prioris scilicet & fratris. Nam ex eo quod est prior, non desinit esse frater. c. fina. de simonia. Et

3 † sic illa duplex qualitas concurrens in eadem persona habetur pro vnica, ne vna, & eadem res diuerso iure censeatur. l. eum qui ædes. ff. de vsuc. Posito etiam quod dictæ

præ-

prærogatiuæ concurrentes in vno non censerentur nisi plu res,adhuc dico idē,quia perinde est ac si disiunctiuę essent in pluribus personis. Vnde sicut tunc nullus illorum respectu suæ prærogatiuæ præcederet officialem, eodem modo nec istæ, in cuius persona omnes simul concurrunt, ex quo censetur iure diuersorum, arg.l.spadonem.§.qui iura multa.ff.de excus.tutorum. facit l. si consul.ff.de adoptio. Et per hoc tollo notata per Innocen. Ioan.And.& docto. in cap.cum olim de re iud. de duplici voce,& duplicatis distributionibus.

Non obstat ratio glossatoris, de qua supra, & tex.quem allegat quia procedit, eo casu quo non militat identitas rationis in misto,quæ militat in simplici,vt apparet in casu d.c.statutum.de elect.li.6.vbi dispositio. c.licet.canon.eo. tit. & lib. quod loquitur de ecclesia parochiali simpliciter non extenditur ad ecclesiam quæ cum qualitate parochialitatis habet misturam collegialitatis, ea ratione, quia in isto misto non militat ratio quæ sub est in simplici, cum prouideatur tunc curæ per collegium, secundum docto.ibi. At hic est identitas rationis in casu misto, igitur,ex diuersis non bene infertur.l.Papinianus.ff. de minor. & sic concludo officialem de ibi enumeratis prçferendum,non obstā te concursu illarum prçrogatiuarum simul in vno.

Tertio & vltimo quæritur pro intelligentia istius partis, numquid prçdicti officiales præferantur nominatis vigore indulti per Reges Hispaniæ. Et in hoc videtur dicendum quod non: quia(vt audiui) indultum excipit tantum familiares Papæ descriptos, quibus non vult præferri nominatos:ergo de alijs videtur concedere.arg.c. nonne. de præsumpt. & l.cum prætor. ff. de iudic. exceptio † enim in vno, inducit inclusionem omnium aliorum casuum comprehensorum sub regula l. quæsitum. §.denique. ff. de fun. instru. cum alijs superius allegatis in simili proposito. E contra videtur quod officiales nominatis per indultum præferantur ratione maioris præeminētiæ & prærogatiuæ ipsius nominatis. Nam officiales videntur nominati per Papam ex dispositione istius regulæ: illi per Regem, qui est multo inferior ipso Papa.c. solitæ.de ma.& obe. & in c.duo sunt. 96. dist. facit ad hoc ca. hi qui & ca. si a sede de præbend. libro. 6. Ad rationem contrariam potest re-

sponderi dando instantiam, quia expectantes in forma pauperum, præferuntur in beneficijs sine cura prædictis nominatis vigore indulti, prout dicitur seruari in practica. Et tamen dicti pauperes expectantes nō sunt excepti per indultum, sed solum familiares descripti: ergo idem potest dici de prædictis officialibus. Et sic soluitur illud arg. † quia sufficit respondenti dare instantiam, iux. glo. in c. sicut vrgeri. 1 q. 1. nihilominus inspiciendus est tenor indulti, & ita iudicandum. c. porro. de priuil.

5

SVMMARIVM

1 *Dictio repetitiua operatur multa.*
2 *Non est verisimile quod eadem lex corrigat seipsam incontinenti.*
3 *Quandoque lex exponit seipsam.*

CIrca tertiam partem regulæ in qua dicitur, [Alii vero nobiles ex inferiori genere nobilium, magistri in theologia, &c. Omnibus aliis etiā creaturis, &c. similiter præferantur.

Notandum est ꝙ illa verba, Omnibus aliis, intelliguntur, scilicet, inferius, superius, nominatis, non obstante dictione illa repetitiua præcedentium, similiter, † cuius natura est, vt omnia expressa alio casu superiori, habeant locum in casu inferiori, vbi dicta dictio ponitur. Et idem in aliis similibus dictionibus repetitiuis, sec. Domi. formaliter per glo. ibi. in c. cupientes. §. insuper sup gl. in ver. præsentaue rint. de elec. lib. 6. Nihilominus in casu istius regulæ repetit alias qualitates contentas parte superiori, non autem prælationem personarum ibidem expressarum, vt isti præferantur illis: alias corrigeret se incontinenti, quod non est dicendum, nec presumendum, per illud quod di. gl. in l. non ad ea in ver. præsens. in fine. ff. de condi. & demon. Quam gl. Cy. & Bald. in l. si domino. C. per quas perf. nob. acqui. extendunt ad dispositionem legum & statutorum dicentes † non esse verisimile quod eadem lex incontinenti corrigat seipsam: eodem modo nec statutum. Et idem seq. Roman. consi. 104 incip. Pater reuerende. in 2. col. Est ergo sensus regulæ, vt nobiles ex inferiori nobilium genere,

1

2

nere, & alij in hac tertia parte nominati, omnibus alijs, scilicet sequentibus, similiter præferantur, id est, quacunque diligentia, receptione, vel creatione in Canonicum non obstante, prout iam dictum erat in parte superiori. Quod etiam in hac parte repetit quo ad hic expressos respectu omnium inferiorum declarando seipsam: licet satis intelligeretur illud repetitum per dictionem, similiter, vt dixi. Quandoq; enim repetitur bis idem per eadem vel diuersa verba ratione maioris declarationis, vt patet in cap. super quæstionum.iun.c.cum te.de offi.deleg.& † quandoque lex 3 est expositiua sui ipsius, vt colligitur ex l.Gallus.ff. de libe, & posthu cum multis simili. Exprimendo ergo illas qualitates explicitè voluit exponere & declarare dictionem, similiter, in qua illud continebatur implicitè, ad quod fa.bo. glo.in cap. 1, in ver.& filio.de sum.trini.& fid. catho.lib.6, quæ est ad propositum not.

Nobiles qui apud Papam reputentur.

SVMMARIVM.

1 *Mercatores an possint dici nobiles.*
2 *Exercens mercaturam an dicatur exercere artem vilem vel mechanicam.*
3 *Negatio quæ fit in rebus vilibus & minutis, dicitur mechanica & vilis, & sic eam exercens non potest dici nobilis*
4 *Veneti & Florentini possunt nobiles dici.*
Nobilitas dicitur qualitas per principatum tenentē illata,
5 *Nobilitas consistit in reputatione.*
6 *Natus de patre nobili, & matre plebeia, dicitur nobilis, sed non econtra.*
7 *Mulier nubens plebeio, perdit nobilitatem.*
8 *Quantum ad honores, & dignitatem, inspicitur conditio patris, non matris.*
Bastardi an dicantur nobiles, & de nobilium genere.

DEclarata quo ad corticem & contextum ista parte regulæ, dubitatur circa eam de aliquibus. Et primo quos intelligit nobiles hic Papa. Et licet in hoc multa verba effundat dominus de Soto,

1 to, subijciens † quod Veneti & Florentini ac aliarum ciuitatum mercatores non possunt dici nobiles, prout tenet in tractatu suo nobilitatis, ad quem se remittit. Sed salua pace sua dico quod possunt dici & sunt nobiles, non obstante mercatura quam exercent: quia † exercens mercantiam

2 non dicitur facere artem vilem aut mechanicam, quando illa est magna, ita quod maiorem partem suarum facultatum tenet in mercantijs. Et ideo talis de iure non subiacet muneribus & oneribus, præcipue sordidis, vt probat tex. & ibi Bar. in l. semper. §. negotiatio ff. de iur. immun. & ponit Ale. consi. 99. in 4. vol. † Negotiatio autem quæ fit in re-

3 bus vilibus & minutis. dicitur vilis & mechanica: & ideo eam exercens non potest dici nobilis, vt est tex. quem dicit ibi Bal. esse nobilem. in l. nobiliores. C. de commerc. Cum ergo nobiles Veneti faciant mercantias in rebus magnis & pręciosis, & maiorem partem suarum facultatum in eisdem teneant, propter hoc non possunt dici ignobiles

4 Et idem † de Florentinis & alijs consimiles mercantias exercentibus. Dico ergo quod sunt nobiles, quia in eis cadit diffinitio nobilitatis quam ponit Bart. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. vbi dicit quod nobilitas dicitur qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honestos plebeios receptus ostenditur. Et dicuntur de iure communi esse in ordine decurionum, penes quos non existente alio rectore vel superiore dicitur esse gubernatio ciuitatis. l. vbi absunt. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. Licet ergo nobilis dicatur multis modis: tamen quo ad istam regulam intelligo de nobili secundum communem & vulgarem modum loquendi, arg. l. Labeo. ff. de supel. leg. & l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. cum vulg. videlicet ex stirpe quia ita vulgus accipit, prout di. Bal. in d. l. nobiliores. C. de commerc. Et non requiritur quod descendat de stirpe multum magna, vt quo ad hanc partem regulę includatur: sed quod differat in sua ciuitate ab alijs communibus ciuibus, & sit illis pręstantior, vt colligitur ex suprascriptione ca. Petrus. 39. di. Vnde satis

5 est quod in illo loco sit tantus habitus & reputatus, † pro tali inter alios ibidem pro nobilibus reputatos, & quod admittatur cum eisdem communiter & indistincte in congregationibus, officijs, & sessionibus. Multum enim in hoc

facit

facit consuetudo particularis locorum, & communibus ibi dem reputatio. Et ideo dicit Inno. in c. de multa. de præb. quòd illa est dignitas, quæ in loco reputatur dignitas: & si non reputatur dignitas, non est dignitas: licet aliàs sit de iu re communi. Hinc est quòd circa officia & dignitates eccle siarum magis attenduntur particulares consuetudines loco rum, quam ius commune, vt di. glo. de Archidiacono. in c. ad hæc de exces. præla. Et idem di. glo. circa officia. in c. 2. de offi. archi. & expressius Inno. in c. 1. eo. tit.

Sed quid si aliquis† habuit patrem nobilem de nobili genere secundum consuetudinem & reputationem illius loci matrem vero plebeiam, an descendens à talibus dicatur nobilis? Dico quod sic: quia popularis siue plebeia mulier nupta vni nobili dicitur nobilis: nam coruscat radijs mariti. l. fœminæ. ff. de senato. & notatur in l. si Augustæ. ff. de legatis secundo. Non est sic in casu conuerso, quando plebeius accipit in vxorem mulierem nobilem: quia cum ipse tunc nō efficiatur nobilis, vt di. Bart. in d. l. fi. C. de verb. signifi. per l. pronunciatio. ff. eo. tit. certe nobilitatem (quam ipse non habet) non transfundit in filium. Est alia & melior ratio, quia tali casu † ex quo illa nobilis nupsit plebeio, perdidit nobilitatem. Sicut enim mulier, propter viri nobilitatem coruscat & extollitur, ita propter eius ignobilitatem deprimitur. vt in l. j. & l. mulieres. C. de digni. lib. 12. iunct. d. l. fœminæ. Consequenter natus ex talibus dicitur plebeius, cum vtrunque parentem plebeium habeat, vnum ex natura, alium ex participatione. Quantum † enim ad honores & dignitatem inspicitur conditio patris, & non matris, vt not. glo. & do. in l. partum. C. de re. vend. An autem bastardi dicantur nobiles, & de nobilium genere, quæstio est trita & vulgaris, de qua per Bar. & alios in l. suggestioni. ff. de ver. sign. & concluditur quòd non, per rationes, vt ibi per eos.

6 7 8

In studio generali an comprehendatur licentiatus sub nomine doctoris.

SVMMARIVM.

1 *An licentiatus in studio vniuersali, doctorum gaudeat prærogatiua.*

2 *Dictio,*

2 *Dictio, etiam, auget, & includit quod prius non includebatur.*
3 *Quis non dicitur miles, nisi postquam in numerum relatus est aliorum militum.*
4 *Doctores militant, & peculium quasi castrense habent.*
5 *Doctor dicitur, postquam insignia accepit doctoratus.*
6 *Aliud est esse talem, aliud gaudere priuilegio talis.*
7 *In fauorabilibus, licentiatus gaudet priuilegio doctorum.*
8 *Aliud denominationem non recipit ab eo quod erit, sed ab eo quod est.*
9 *Factus non dicitur episcopus, ex quo nondũ est consecratus.*
10 *Destinatum non habetur pro complemento.*
11 *Clericus destinatione animi non potest impitrare beneficiũ.*
12 *Inter doctorem graduatum extra vniuersitatem, & licentiatum in vniuersitate, debet seruari ius commune.*
13 *Scripturæ ordinem semper non seruamus.*
14 *Si familiaris Papæ tempore assumptionis concurrat cum graduato in vniuersitate, debet seruari ius commune.*
15 *Seruandum est illud quod verisimiliter princeps studuisset si de illo statuendo postulatus fuisset.*
16 *Qui fuerunt socij passionum, sint & princeps consolationum.*
17 *Satis dicitur expressum, quod colligitur ex mente disponentis.*
18 *Euidens dicitur quod ex coniecturis colligitur.*
19 *Dicitur expressum in libello quod colligitur ex præsumptionibus.*
20 *Licentiatus in uniuersitate, æquiparatur doctori graduato extra uniuersitatem.*
21 *Doctor in utroque iure, si ignorat Canones, non, præcedit bonum canonistam.*
22 *Collegium aduocatorum faciunt uniuersitatem studij Romani.*
23 *Primo licentiatus, postea doctoratus, præfertur doctorato medio tempore.*
24 *Voluntas Papæ habetur pro ratione, cum non sit qui ei dicat, Cur ita facis?*
25 *Papa habet plenissimam in beneficialibus potestatem.*
26 *Ante doctoratum quis ter debet approbari.*
27 *Talis præsumitur intentio principis, qualis est legis.*

28 *Dictio*

28 *Dictio aliquibus, verificatur in re minima.*
29 *Vnitas non est numerus, sed principium numeri.*
30 *Legentes in domibus priuatis non gaudent priuilegio doctorum legentium.*
31 *Ad legendum publicè quis non admittitur, nisi prius doctoretur.*
32 *Scholares non possunt legere publicè, etiam tanquam substituti.*
33 *Præcedentia declarant sequentia.*

SEcundo principaliter dubitatur in ea parte huius tertiæ partis dum dicitur, Magistri in Theologia, & Doctores in vtroque vel altero iurium, &c. † An licentiatus in studio vniuersali, gaudeat prærogatiua doctorum quo ad istam partem regulæ. In quo glosator huius regulæ arguit pro & contra: tandem concludit pro parte affirmatiua quod sic, & mouetur quibusdam rationibus, vt per eum, qui subijcit, quod hæc videtur esse veritas. Sed cum venia sua mihi videtur, quod sit maxima falsitas, & contra verba & mentem istius regulæ. Primum patet ex clausula siue parte immediate sequente, in qua fit mentio de licentiatis in vtroque vel altero iurium, vt patet ex dictione † etiam, quæ de sui natura est implicatiua, & auget quod primo non includebatur, vt patet ex quotis, de quibus per Domi.consi.120. in fi. & alio 125. quas hic non refero. Vnde cum tota ista regula sit diuisa per clausulas siue paragraphos seu versiculos, certe sequitur quod posita in clausula siue versiculo inferiori, non referuntur ad superiorem clausulam siue versiculum, vt est glo.not. quam ibi ponderat Domini.in c.vt circa. in ver.coram, de elect.lib.6.allegat similem in c.vnico.de post.præl.eod.lib.nisi quando in sequēti esset dictio repetitiua præcedentium, vt supra in alio proposito dixi. Et sic ex quo in sequenti expressit de licentiatis, certe noluit in precedenti de illis intelligere alias sciuisset id exprimere si voluisset, iuribus vulg. quod autem sit contra mentem huius regulæ, probatur sic. Nam certum est quod summus Pontifex in suis dispositionibus in dubio præsumitur conformari cum iure communi, quando aliud non exprimit. cap. causam quæ. de rescript.in capit.

pro-

propoſuit.de conceſ.præben. Sed ſic eſt quod de iure com-
3 muni non† dicitur miles, niſi poſteaquam in numeros rela-
tus eſt aliorum militum, vt eſt caſus in l.ex eo.ff.de teſta.
mil.vbi tex.ſubijcit hæc verba. Proinde qui nondum in nu-
meris ſunt licet etiam electi tyrones ſint,& publicis expen-
ſis iter faciant nondum milites ſunt:debent enim in nume-
4 ros referri. Ergo idem dicendum eſt in doctoribus † (nam
& ipſi militant,& habent peculium quaſi caſtrenſe,ꝭ.fori.&
l.aduocati.C.de aduoc.diuer.iudic.) vt quis non poſſit dici
5 doctor,† niſi poſtquam acceperit inſignia doctoratus:non-
dum enim milites ſunt,vt dicit ille tex.& ſimiliter nec do-
ctores. Non obſtat l.pen.eo.titu. quia non dicitur ibi quod
cingendus ſit cinctus, & aſcribendus ſit aſcriptus:aliàs con
tradiceret legi præcedenti, dum dicit.Nõdum milites ſunt
(vt ſuperius retuli) ſed diſponit quod cingendus vel aſcri-
bendus gaudeat priuilegio iam cincti & iam aſcripti, vt
probant illa verba ibi poſita, videlicet, Cingi confeſtim
iuſſus, teſtamentum de caſtrenſi peculio facere poteſt. Et
in hoc conſiſtit priuilegium militum.

6 Inter Hæc autem † eſt differentia, eſſe talem & gaudere
priuilegio talis,ſicut patet per multa exempla. Nam par-
tus conceptus nondum dicitur natus : & tamen in his quæ
concernunt eius fauorem,gaudet priuilegio natorum.l. qui
in vtero.ff.de ſtatu homi.& in l.prægnantis.ff.de pœn. Si-
militer incedens in habitu clericali, & portans coronam,
ſi nondum habet aliquem ordinem, non dicitur clericus:&
tamen gaudet priuilegio.c.ſi quis ſuadente,17.quæſt.4.ſe-
cundum Archid.ibi. Licet aliqui in hoc contradicant, vt in
ſuperioribus ad aliud propoſitum retuli, & idem in ſimili-
bus. Ex quibus patet ſolutio, & intellectus illorum iurium
quæ prima facie videntur contraria, ſed ſoluuntur(vt dixi)
quia aliud eſt eſſe militem, aliud gaudere priuilegio mili-
tum. Et ſimiliter aliud eſſe doctorem,aliud licentiatum,qui
gaudet priuilegio doctorum in fauorabilibus:ſed non eſt
doctor,per ſupradicta, & ſi dicatur, ex quo licentiatus gau-
det priuilegio doctorum:ergo includitur in hac parte regu
læ. Quod ego nego,quia regula eſt exorbitans & reſtringen
da, ex quo tollit ius alterius, ſcilicet, diligentiam proceſ-
ſus,receptionem, & creationem in canonicum, vt ſupra di-
7 xi. Et ſic non ſumus† in fauorabilibus, in quibus licentiatus
gaudet

gaudet priuilegio doctorum, vt supra. Satis ergo fuit (attenta ista ratione) quod includatur in parte sequenti, vt sit aliqua differentia inter licentiatum, & doctorem: quam per istam regulam Papa voluit constituere, ponendo doctores in clausula præcedenti, licentiatos autem in sequenti: vt sit sensus, quod doctor graduatus in studio vniuersali, præferatur licentiato creato vel recepto in canonicum, aut diligentiori in processu, quamuis sit licentiatus in studio vniuersali. Et de talibus potest intelligi clausula sequens, quicquid dicat glo. ibi.

Quod autem ista differentia (quam facit hic Papa inter doctorem & licentiatum) sit iuridica, probatur ratione: † quia aliquid non recipit denominationem ab eo quod erit, sed ab eo quod est, sec. Bal. in l. si nondum. C. de fur. inferens ibidem duo. Primum est, quod licet testator mandet in domibus suis fieri ecclesiam: non tamen interim dicitur ecclesia. Secundum est si ciuitas interficit electum, non dicitur interfecisse episcopum: nec priuatur episcopatu, prout quando interficit episcopum consecratum. c. ita nos. 25. q. 2. Nam† electus non dicitur episcopus, ex quo nondum est consecratu. c. tua nuper. de his quę fiunt à præl. c. cum dilecti. de dol. & contu. Præterea † destinatum non habetur pro completo. l. cætera. §. sed si parauerit. ff. de leg. 1. vbi probatur quod res legata vt adiungatur ędibus, potest interim alienari: quia non est idem, aliquid esse in habitu, & esse in actu. Et† ideo clericus destinatione animi nō potest impetrare beneficium vt clericus quia potest dici clericus habitu tantum & destinatione animi: sed non actu prout late per multa motiua probat. Do. Fel. in c. cum adeo, de rescrip. quicquid dicat glo. in c. 2. de initiatu.

Concludo ergo licentiatum etiam in studio vniuersali non includi in ista tertia parte seu clausula, sed in sequenti, ex quo sequitur ista conclusio, Quod doctor graduatus in aliqua vniuersitate studij in vtroque vel altero iurium præfertur licentia in vtroque vel altero iurium, etiam ab vniuersitate studij, quacunque diligentia, processus receptione, aut creatione in canonicum nonobstante: satis est enim quod licētiatus fuerit parificatus doctori graduato extra vniuersitatē per cellulam seq. ita ꝙ paribus passibus ambulat, nec vnus alteri præfertur: nisi sit diligētior in processu,

cessu, aut creatus in canonicum:

Ex quo facio aliam conclusionem, quod doctor graduatus extra vniuersitatem non prefertur licentiato ab vniuersitate diligentiori in processu, vel recepto aut creato in canonicum: † quia doctores extra vniuersitatem & licentiati ponuntur inferius in eadem cellula. Per quod datur intelligi quod mens & intentio Papæ fuit, vt omnes positi in eadem cellula præferantur positis in cellulis sequentibus, non autem positis in cellulis præcedentibus. Et similiter interpositos in vna, & eadem cellula concurrentes se non fiat aliqua antelatio, nisi quatenus esset vnus altero magis graduatus vel magis qualificatus, prout inferius dicitur. Constat autem doctorem graduatum extra vniuersitatem non esse magis graduatum quo ad hoc, aut magis qualificatū, quàm sit licentiatus in vniuersitate per supradicta. fa. bonus tex. in l. magistros. ibi, Optimorū consensu conspirante. C. de profe. & medic. lib. 10. Nec est arguēdum ab ordine literæ quo ad positos in eadem cellula: quia † non semper ordinem scripturæ seruamus. di. gl. in c. j. de iur. cal. lib. 6. per l. nec ordo. ff. de sol. Licet ergo in cellula sequenti in ordine literę pręmittantur doctores extra vniuersitatem licentiatis cum rigore examinis, & sic vniuersitate, vt sępius dixi: non propterea sequitur quod tales doctores præferendi sunt huiusmodi licentiatis diligentioribus, aut receptis vel creatis in canonicos, sed erit ius commune inter eos seruandum.

Ex quo infero vnum aliud quo ad istam tertiam partem, quod nobilis ex inferiori genere nobilium, vel magister in theologia, aut doctor in vtroq. vel altero iurium graduatus in aliqua vniuersitate studij, nullus eorum per se prefertur familiari Papæ non descripto, qui erat familiaris continuus cōmensalis tēpore suæ assumptionis, diligentiori in processu, vel recepto aut creato in canonicum: licet de prædictis familiaribus post supradictos fiat mentio in ista cellula, quicquid dicat dominus de Sotto, qui arguendo ab ordine literæ, tenet in hoc contrarium, & minus bene iudicio meo, quod patet apertissime ex quinta parte, in quā dicitur. Inter se autem si concurrunt ipsi graduati & familiares vltimo loco scripti, ius commune seruari voluit.

Ex quibus verbis arguo sic. Sicut enim quando vnus graduatus extra studium vniuersale concurrit cum familiari

Papæ

papæ, qui post assumptionem ad eius familiaritatẽ venit, vel cum vno ex 12. familiaribus cardinalium, inter eo sic concurrentes debet seruari ius commune, per illum §. Eodem modo & pariformiter dico † quod si graduati in studio vniuersali, vel alij positi in ista tertia parte concurrũt cum familiaribus Papæ non descriptis, qui erant familiares continui commensales tempore assumptionis: inter eos sic concurrentes debet etiam ius commune seruari, prout seruari voluit quo ad positos in quarta parte, quia vtrobique est eadem ratio, & sic debet esse eadem iuris dispositio l. illud. ff. ad le. Aqui. c. inter corporalia. de transf. præl. Nec obstat quod papa in illa quinta parte expressit de familiaribus positis in quarta parte proxime præcedenti per illa verba, Et familiares vltimo loco scripti, &c. quia qua ratione dictos familiares post assumptionem venientes ad familiaritatem, qui ante nõ sustinuerunt labores & seruitia in eius cardinalatu, & etiam alios duodecim Cardinalium æquiparare voluit graduatis extra vniuersitatem, eodem modo & pariformiter mens & intentio sua fuit idem seruari debere inter graduatos in vniuersitate, siue alios in quarta parte positos & familiares existentes tempore assũptionis. Non obstat ergo quod papa expressit de illis, & nõ de istis: quia idem expressisset de istis, si de hoc fuisset interrogatus, iuxta glo. not. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pac. quæ dicit quod licet aliquis casus expresse decisus non sit in lege vel statuto, † nihilominus id seruandum est quod verisimiliter statutum fuisset si de illo postulati fuissent statuentes. Ad idem fa. gl. in clem. 1. in ver. præsidentes. de re scrip. quas allegat & sequitur Roman. consilio. 392. incip. Circa primũ. & Anchranus consi. 84. incip. Domomina, &c. non enim absque misterio posuit familias post assumptionem ad eius familiaritatem venientes & alios 12. familiarium cum graduatis extra vniuersitatem studij generalis: & sic in clausula inferiori: alios autem familiares existẽtes tempore suæ assumptionis in clausula superiori inter graduatos in vniuersitate studij generali; quia istos voluit maiori prærogatiua afficere, vt † qui fuerunt socij passionum, sint etiam magis participes consolationũ, arg. c. cũ secundum. de præb. l. 2. C. de offi. magist. officio. ibi. dum dicit, Is gradus cæteros antecedat, quem prolixior labor

14

15

16

fecerit anteire. Consequenter sicut in familiares positos in quarta parte & graduatos, de quibus in eadem clausula, simul concurrentes inter se, ius commune seruari voluit eodem modo considerata mente & intentione principis, ex ratione proxime assignata, idem censetur voluisse seruari inter familiares & graduatos qui ponuntur in ista parte tertia, vt inter eos simul concurrentes seruetur etiã ius commune. & sic non obstat quod de istis non expressit, arg. c. ad audientiam, de decimis & l. vnica circa fin. C. de
17 cadu. toll. quia dico † quod satis dicitur expressum illud quod colligitur ex mente & intentione disponentis, per rationem naturalem (qualis est de qua supra) quæ vnica & sola reddi potest, licet verbis expressis non sit specificata. l. milites agrum. ff. de re mil. cum alijs concor. superius in alio proposito, facit bonus tex. in l. licet imperator. ff. de
18 leg. 1. † vbi euidens dicitur id, quod colligitur ex coniecturis: & illum ad hoc allegat Panor. in c. licet causam. in 13. not. de probat. & idem quod ponit Ægidius conclusione
19 734. incipi. Si in libello. vbi sentit † quod dicitur expressum in libello, quod colligitur ex præsumptionibus. Concludo ergo & ex præmissis facio breuiter has conclusiones. Prima sit, quod licentiatus in vniuersitate studij generalis postponitur doctori graduato in consimili vniuersitate ex quo de licentiatis fit mentio in cellula inferiori,
20 & per alia de quibus supra. Secunda, † quod talis licentiatus in vniuersitate æquiparetur doctori graduato extra vniuersitatem, ex quo ponuntur in eadem cellula, cum alijs rationibus, vt supra. Et inter eos concurrente in simul seruetur ius commune circa diligentiam processus & alia, prout in c. duobus. Nam vt plurimum doctores qui graduantur extra vniuersitatem studij generalis, sunt illiterati & ignari de quibus ait Cicero. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Et ideo talis gradus non facit vt quis dicatur magis graduatus licentiato in vniuersitate, ad quod bene facit quod dicunt doc. moderni in c.
21 clerici, de iud. quod legista qui habet titulum † in vtroque iure, & ignorat canones, non præcedit bonum canonistam: nec dicitur magis graduatus illo. Idē sentit Pet. de Anch. in c. 1. de part. dū loquitur de legistis nescientibus rubricas decretalium. Et hodie videmus multos tales, sec. do. Fel. in
rub.

rub.de ma.& obe. Nec est bona ratio illa quam dicit Dom. de Sotto, sufficere quod sint doctores quomodocunque & vbicumque quando in vniuersali studio non potuerunt fecisse sumptus doctorales: quia illa ratio non est vniuersaliter vera: nec habet locum saltem in doctoribus qui fiunt hic in vrbe: vbi modico sumptu & non magna impensa possunt doctorari per collegium † aduocatorum: qui faciũt vniuersitatem studij Romani: quod studium nobilius est & magis antiquum alijs vniuersalibus studiis, quoniam legum originem anterior Roma sortita est, dicit test. in authen. vt ecclesia Romana in princ. fa.l.sed & reprobari, in §.pe.& fi.ff. de excu.tut. & l. eos in prin.ff.de vaca.mune. Magis in specie tex. in. c.2. de priu.li.6. & vtinam essent bona salaria, quia non deficerent boni lectores: iuxta illud, Sint mœcenates, non deerunt Flacce Marones. Ex quo patet quod ratio illa non est vniuersalis, nec concludit. Posset tamen procedere eo casu quo quis esset licentiatus in studio vniuersali, & doctoratus extra vniuersitatem: quia talem dicerem magis graduatũ simplici licentiato, ita vt si concurreret cum eo, esset eidem licentiato præferendus, non obstãte diligentia in processu, siue receptione, vel creatione in canonicum & hoc per §.vlt.vbi disponitur q̃ magis graduati minus graduatis pariformiter præferantur. Et ita limito istam secundam conclusionem.

22

Facit ad hoc quod notabiliter ponit Ang. Aret. in. §.quidam in 10.col.inst.de acti. Vbi dicit quod † primo licentiatus postea doctoratus, præcedit illum qui medio tempore fuit doctoratus per tex. sing. in l. 1. C. de consu. lib. 10. Vnde simili dico quod procedit licentiatum simpliciter in vniuersitate, licet ille fuerit doctoratus extra.

23

Tertia conclusio sit, quod doctor in vtroque vel altero iurium graduatus in aliqua vniuersitate studij generalis, non præfertur familiari papæ, qui erat familiaris continuus commensalis tempore suæ assumptionis, licet non sit de descriptis; sed inter eosdem in simul cõcurrentes debet seruari ius commune, sicut inter familiares post assumptionem ad familiaritatem Papæ venientes, necnõ illos 12. singulorum cardinalium & doctores graduatos extra vniuersitatẽ. Et idẽ dico de alijs qualificatis, de quibus in 3.& 4. parte respectu familiarium in qualibet earum partiũ nomi

nominatorum.

Nõ obstat si diceretur, Ergo secundum prædicta stabularius papæ cõcurrit & æquipatatur doctori in vtroq. vel altero iuriũ, & cũ eodẽ pari passu ambulat, & similiter cum alijs qualificatis, de quibus in 3. & 4. parte. Cui absurdo non po-
24 test aliud responderi, nisi ꝙ ita† principi placuit: qui habet pro ratione voluntatẽ, iux. glo. in l. relegati. ff. de pœnis. ꝙ maxime vendicat sibi locum in papa: quia non est qui ei dicat, cur ita facis? iux. gl. in c. quanto de transla. prӕl. potissi-
25 me† in beneficialibus quorum plenam & liberam habet potestatem. c. 2. de præb. in Sexto & in cle. 1. vt lit. pen.

Sequitur quarta pars regulę, cuius materia pro maiori parte fuit expedita in parte superiori. Et dicit hic in pr. gl. quod in hac parte dicitur de alijs graduatis extra vniuersitatem, ex quo postea infert quod licentiatus in altero iurium in studio vniuersali non comprehenditur in hac parte: sed in superiori. Quod ego non puto verum, quia in parte superiori nulla penitus fit mentio de licentiatis in aliqua vniuersitate vel extra. Vnde non est nostrum hoc velle supplere, argumen. capit. ad audientiam cum similibus, maxime ex quo verba deficiunt circa hoc, nec apparet aliter de mente disponentis. l. scire oportet. §. aliud ff. de excusa. tutor, ibi. Sed & si maxime verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult &c. fa. quod dic. Cy. in l. non dubium. in pen. quę. C. de legib. Quod autem verba deficiant, hoc clarum est, quia nullum verbum de licentiatis in parte tertia. vt dixi, & de mente probaui late supra. Dico ergo ꝙ hic loquitur de licentiatis in studio vniuersali: quia communiter fiunt licentiati in talibus studijs ab illis de vniuersitate in priuato examine, in quo datur eis licentia quod possint doctorari quando velint tunc demum fit publicum examen vt declarat Bar. in l. vnica C. de athlet. li. 10. Ex quo apparet ꝙ licentiati non fiunt extra vniuersitatem, prout clare colligitur ex verbis Panor. in c. proposuisti. in fi. col. de proba. dũ
26 dicit, Ante† doctoratum debet quis ter approbari. Primo à præsentantibus. Secundo in examine priuato à doctoribus collegij. Tertio in publico. Et sit per illa verba, videlicet, A doctoribus collegij, sentit aperte quod licentiati fiunt à collegio vel vniuersitate, consequenter arguendo à communiter

niter accidentibus. l. nam ad ea ff. de legib. Et ab eo quod de iure fieri debet, sequitur quod in ista quarta parte intellexit papa de licentiatis in studio vniuersali, non extra: quia † talis præsumitur esse intentio Principis, qualis est legis scriptę. c. causam quę. de rescrip. & in ca. proposuit. de concess. præben. Et hunc intellectum clarissime ostendunt verba in hac parte regulę posita, dum dicitur, Et cum rigore examinis licentiati. Nec obstat dictio, Cæteri quę videtur esse aduersatiua pręcedentis orationis: quia hoc procedit quo ad graduatos expressos in parte pręcedenti, & repetitos simpliciter in ista sequenti: quo casu dictio Cęteri, aduersatur in hoc vt hic non intelligatur de graduatis in vniuersitate, sed extra. Sed non aduersatur quo ad licentiatos, de quibus nullum verbum in pręcedenti. 27

Secundo principaliter aduertendum est, dum in hac parte dicitur, Necnō in medicina & in artibus magistri, qui post susceptum gradum aliquibus annis legerint. Per quot annos debent legisse magistri in medicina & in artibus, vt gaudeant ista prerogatiua? Puto ad minus requiri quod biennio legerint, arg. l. vbi numerus, ff. de testib. Et reg. pluralis locutio. lib. 6. Hoc etiam suadet natura dictionis, † Aliquibus, quę verificatur in re minima, vt per glo. in cle. 1. in ver. aut earum parte de foro compe. Ergo etiam in numero breuissimo, qualis est numerus binus: quo numero non potest esse breuior: quia † vnitas non est numerus, sed principium numeri: sec. gloss. in l. si quis ante. in ver. solum. ff. de acqui. pos. licet Bar. ibi dicat quod est idē ius de principio numeri, quod de ipso numero: de quo, vt ibi per eum, & per eundem, in l. non ideo. C. de hered. insti. Puto etiam quod debent legisse in studio generali, non autem in domibus suis priuate, licet contrarium dicat in hoc dominus de Sotto, & minus bene, vt probat tex. nos iun. gl. in versi. committunt. in proœ. digestorum. §. hęc autem tria. Vbi dicit quod † priuilegium doctorum non habent qui alibi legunt quàm in studijs generalibus & aliis regiis vrbibus, quæ id habent ex priuilegio. 28 29 30

Tertio notandum est pro declaratione illorum verborū. Qui post susceptum gradum, &c. quod ideo requirit eos legisse post susceptum gradum: † quia nisi prius quis doctoretur, non admittitur ad legendum publice. In eo enim 31

actu exercendo requiritur titulus & gradus doctoralis. l.magistros.C.de profes.& medi.lib.10.& ponit Abb.in c. clerici.de iudi. Ex quo sequitur quod scholares † non possunt legere publice, etiam tamquam substituti doctorum per illud quod dicit signanter Bal. in l. parabolani. C. de epis.& cle. Cur autem regula in ista parte actum profitendi requirat potius in magistris artium & medicinæ, quam in magistris in Theologia vel doctoribus iurium, non potest aliud rationabiliter dici, nisi quia sic principi placuit. fac.l. non omnium.ff. de legib. cum vulg.

32

Quarto & vltimo ad declarationem istius partis quæro in quantum dicitur de 12. familiaribus singulorum cardinalium, an intelligatur simpliciter (prout verba sonant) de familiaribus tantum: vel requiratur etiam quod sint continui commensales ipsorum Cardinalium: quod puto verius, quicquid dicat glossator: quia † præcedentia declarant, sequentia.l.si seruus.plurium.§.fi.ff.de leg.1. Et clausula posita in præcedēti, intelligitur repetita in sequenti, quando alias sine repetitione sequeretur aliquod absurdū, vt per Bart.in l.j.ff.de pac.dota.sed sic est quod si illa clausula, videlicet Continui commensales, adiecta familiaribus Papæ, non intelligeretur repetita quo ad familiares cardinalium: certe isti viderentur fauorabiliores illis, quod esset absurdum, & contra partem septimam in qua expresse dicitur, Ipsi autē familiares suæ S. supradictis 12. familiaribus cardinalium cęteris paribus præferantur. Non obstat ratio glossatoris in quantum ponderat illam qualitatem, videlicet, Continui commensales, quę adijcitur primis nō secundis, arg.l.3.§. filius.ff. de lib.& posth. quia dico quod illud procedit quando illa qualitas conuenit tātum illi cui adijcitur, & nō alijs secus si vtrique. Et ita soluit & intelligit illum tex. Romanus consi.180.incip.Si admittimus.in fi. col. At in casu nostro conuenit omnibus, igitur, &c.

33

Renuntians familiaritati Cardinalis non amplius gaudet Prærogatiua.

SVMMARIVM.

1 Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secūdū tēpus verbi

2 Fa-

2 *Familiaritas dicitur esse instar cuiusdam societatis, quæ li cet consensu plurium contrahatur, tamen alterius dissensu soluitur.*
3 *Cessante familiaritate, cessant priuilegia familiaritatis ratione prouenientia.*
4 *Licentia nominandi intelligitur de prima tantum.*
5 *An & quando priuilegium vnico actu consumatur.*
6 *Postquam priuilegium est consumptum, nō potest amplius producere effectum.*

QVinta pars principalis regulæ clara est, quia in ea æquiparantur graduati & familiares Papæ, necnon duodecim familiares singulorum Cardinalium in libro cancellariæ apostolicę descripti, ita vt inter eos scilicet graduatos & familiares adinuicem concurrentes seruetur ius commune. Intelligo autem & extendo istum §. vt dixi in tertia conclusione tertiæ partis principalis, vt ibi. Verum quia hic clarius in parte superiori fit mentio de duodecim familiaribus singulorum Cardinalium, quæri potest, Si cardinalis nominauit semel duodecim familiares suos continuos commensales in cancellaria, demum aliqui ipsorum recedunt de familiaritate ipsius vel moriuntur: an possit alios loco ipsorum nominare? Ista quæstio præsupponit vnum, quod nominatus inter illos duodecim recedens de familiaritate Cardinalis non gaudeat amplius ista prærogatiua. Cuius contrarium sentit hic glossator, maxime si familiaris fuit licentiatus sine causa, vel ille ex causa se expediuit totaliter à Cardinali, ar. c. cum non stat. & c. imputari. de reg. iur. libr. 6. Quod ego non puto verum, † quia qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi l. in delictis. §. si extraneus, ff. de noxal. & in l. Titius. & ibi clare Bar. ff. de testam. milit. Vnde cum hic & in parte superiori dicatur quod familiares prędicti omnibus alijs scilicet inferioribus pręferantur pariformiter scilicet in assecutione beneficiorum, & hic dicatur quod inter graduatos & familiares vltimo loco scriptos seruetur ius commune, subaudiaturq. scilicet in assecutione beneficiorum. Ergo sequitur per rationem (de qua supra) quod ad hoc vt familiaris gaudeat ista prærogatiua non sufficit quod tempore datæ fuerit familiaris, nisi per

fistat in eadem familiaritate tempore vacationis. Nec obstat quod per eum non stat, quia dico illud non esse in con
2 sideratione, nam † istæ familiaritates sunt ad instar cuiusdam societatis: quæ licet consensu plurium contrahatur, tamen alterius dissensu dissoluitur. §. manet institu. pro socio. & ff. l. 2. & l. si conuenerit. eod. titul. In hoc ergo inspicitur nuda voluntas vtriusque, non autem iusta vel rationabilis causa. Et hoc quo ad priuilegia prouenientia ratione familiaritatis, vt illa cessent † cessante familiaritate
3 qualitercumque, licet non cesset affectio beneficiorum: quia semel affectum, semper durat affectum. Et hoc expresse vult regula super impetratione talium beneficiorum.

Stante ergo hoc pro vero, quod vtroque casu sumitur familiaritas, & expirat ista prærogatiua quo ad nominatum mortuum vel recedentem de familiaritate. dubium est an expiret etiam quo ad Cardinalem, quin possit alium loco illius nominare. Et videtur glossatori quod alium nominare non possit: † quia ista licentia nominandi intel-
4 ligitur de prima tantum, & non vlteriori l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. c. non potest. de præb. libr. 6. Demum subijcit quod ita consuleret induci si assideret. Sed contra istã determinationem facit de directo quod in simili quæstione tenet Dom. post Io. Mo. & Io. An. in c. sicut. de verb. sign. li. 6. vbi dicunt quod si episcopus habet priuilegium cum temporis præfinitione, vt possit eligere quatuor clericos suis obsequijs insistentes, qui percipiant fructus beneficiorum suorum in absentia, illosque eligat: & demum aliquis illorum cedit vel decedit: certe loco illius poterit alium subrogare, ar. l. sicut in annos. 2. resp. ff. quib. mod. vsusf. amit. ad idem l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. Vbi etiã eius qui natus est post testamentum, vel eius qui post in familiã venit, habetur ratio, fa. etiam l. si mancipia. ff. de fund. instrum. vbi si testator legauit fundum cum instrumento & mancipijs quæ ibi erant, veniunt etiam mancipia post inducta colendi causa in illum fundum. Quæ omnia concludunt Cardinalem loco illius posse alium nominare. Confirmatur hoc bona ratione; nam cum Cardinali non autem familiaribus fit hæc gratia & facultas nominandi concessa, certe ipsius persona est principaliter attenda,

denda.arg.c.si cui.de præb.lib. 6. Non obstat motiuum tenentis contrarium: quia dico quod cum ista gratia & facultas concessa Cardinali si fauorabilis, non odiosa, vt per Ancharanum consi. 131. sequitur ergo quod debeat extendi, & non consumi ex prima nominatione, quæ caruit effectu.fac.c. ex tuæ. de cler. non resid. Nihilominus prædictis non obstantibus prima pars videtur verior, quia priuilegium de quo loquimur † & gratia nominandi producit suum effectum momentaneum: quo producto consumitur priuilegium, licet effectus non perseueret. Secus in priuilegio producente effectum extensiuum cum certi temporis præfinitione: quia tunc per totum illud tempus debet sortiri suum effectum, ita quod, producto vno effectu & eo sublato multiplicabitur alius, & alius effectus donec durat tempus præfinitum. Et isto casu locus est subrogationi. Et ita proprie procedit quæstio doct. in d.c. sicut. Secus est in casu præsentis quæstionis, vbi priuilegium non habet certum tempus successiuum, sed statim per vnum actum, i. per primam nominationem producit suum vnicum effectũ. scilicet vt talis nominatus habeat istas prærogatiuas: quo effectu producto consumitur priuilegium consequenter nõ est locus subrogationi, quia † postquam priuilegium est cõceptum, non potest amplius effectum producere. Et ideo per hæc & similia dicit signanter Ægidius conclus. 626. incip. suppositis, &c. ꝙ si Papa dat potestatem Regi Franciæ nominãdi duas personas idoneas in sua coronatione in certa ecclesia, certe si semel nominauit duas personas ad duas præbendas, illis deficientibus non poterit alios subrogare: quia sic procederetur in infinitum: iura autem infinitatẽ abhorrent.ca.cum in multis.de rescrip. lib. 6.cum concor. allega.ibi in glo. Concludo ergo quod loco familiaris deficiẽtis, qui fuit semel nominatus, non poterit alius nominari, per supradicta.

5

6

Magis graduatus an minus graduato præferatur.

SVMMARIVM.

1 *Inter nominatos in eadẽ cellula, primo nominatus præfertur*

tur secundo nominato.

2 *Quando purus Canonista praeferatur puro theologo in beneficijs obtinendis.*

3 *Duo vincula magis stringunt quam vnum.*

4 *Scientia theologiae habet nobilius subiectũ caeteris sciẽtijs.*

5 *Scientia canonica est melior in ecclesia Dei, participatione aliorum bonorum.*

6 *Doctor in vtroque iure praefertur puro theologo.*

7 *Persona in scriptura primo nominato videtur esse dignior.*

8 *Omnis substitutio, est institutio.*

9 *Nobilis de genere Ducum praefertur alteri nobili de genere Marchionum.*

10 *Consuetudines in iura feudorum sunt contra iuris communis regulas.*

11 *Vnaquaque prouincia suo sensu abundat.*

12 *Maioritas consideratur secundum consuetudinem regionis in qua beneficium est situm.*

13 *Causae reales clericorum circa feuda non deciduntur secundum ius canonicum.*

14 *Episcopus delicti priuat clericum beneficio alibi sito, sed exequutio realis fit a beneficij episcopo.*

15 *Beneficiatus respondet episcopo in cuius dioecesi est situm beneficium.*

16 *Magis nobiles praeferuntur minus nobilibus, secundum communem reputationem.*

17 *Cardinales quare sunt episcopis digniores.*

18 *Si verba sunt ambigua, intelliguntur secundum communem intelligntiam loci vbi sunt prolata.*

19 *Si filij ducum concurrunt inter se, magis qualificatus, vel magis graduatus alteri non ita qualificato praefertur.*

20 *Quando concurrunt duo priuilegiati dispari priuilegio, priuilegium potentius praeponitur.*

21 *Quando aliqua coniunguntur diuersa inter se, tunc referenda sunt singulis singula.*

22 *Quis magis dicitur nobilis, ex quo est proximior stipiti à quo causatur nobilitas.*

23 *Digniores alteri loco sedere debent.*

24 *Sedere immediate post episcopum, denotat dignitatis maioritatem.*

Primogenitus sedet à dextris regis.

25 *Cu-*

25 *Cubicularij secreti alijs digniores sunt cubicularijs.*
26 *Nobilis ex vtroque parente præfertur nobili ex altero tantum.*
27 *Locus nobilior maiorem confert nobilitatem.*
28 *Dignior est canonicus ecclesiæ cathedralis, quam canonicus alterius ecclesiæ, licet sint æquales in redditibus.*
29 *Episcopus ciuitatis nobilioris est dignior episcopo minoris ciuitatis.*

VIdendum est nũc de sexta parte principali, quæ vult † quod inter graduatos, & qualificatos (de quibus supra) magis graduatus præferri debeat minus graduato, & magis qualificatus minus qualificato, seruato tamẽ ordine suprascripto. Quæ vltima verba important secundum glossatorem, ꝙ seruetur ordo nominationis tam quo ad graduatos, quã quo ad qualificatos: vt sit sensus † ꝙ inter nominatos in eadẽ cellula primo nominatus præferatur secũdo nominato, & ille tertio, & sic deinceps in reliquis ibidẽ nominatis, quamuis posteriores sint magis graduati prioribus. Ex quo infert ꝙ magister in theologia quia est primo nominatus præfertur Doctori in vtroq; iure. Quod ego non puto verũ, quinimo cum & ipsum ius Canonicũ censeatur esse diuinũ, & in c. nimis. de iureiu. & in c. qualiter. 2. de accu. voluerunt elegãter Host. & Io. An. in beneficijs obtinẽdis purũ Canonistam præferri debere puro Theologo: nisi ecclesia in qua est illud beneficiũ ad quod concurritur, magis Theologo indigeat, vt quia sit hæreticis vicina. Ita eleganter dicunt pręfati doct. in c. 1. de consang. & affi. Idem consulendo seq. Lud. Ro. cons. 333. incip. Quo ad primum. in fi. col. & sic loquuntur in fortioribus terminis. s. in puro Canonista. Multo ergo fortius in doctore vtriusque iuris, quia† duo vincula magis stringunt quam vnum. c. 1. de treu. & pace. l. fin. C. de adopt. & in authen. post fratres. C. de legit. hære. Præterea licet † scientia Theologię habeat subiectum nobilius cęteris scientijs, cum principalis eius sermo sit de Deo, vt patet ex etymologia vocabuli: tamen scientia Canonica † est melior & vtilior in ecclesia Dei, participatione aliorum bonorum, quia eius subiectum est homo dirigibilis non solum in bonum commune, sed etiam in Deum secundum sacras regulas, vt nota. in proœ. decretal. & ponit Panor. in cap. clerici. de iudi.

1 2 3 4 5

6 Concludo ergo † ꝙ doctor in vtroque iure (quia est magis graduatus) pręfertur puro Theologo, & tollit sibi diligentiam processus & receptionem siue creationem in canonicum, per supradicta.

Ex quo infero non esse verum generaliter & indistincte quod debeat seruari ordo nominationis simpliciter inter nominatos in eadem cellula, vt primo nominatus præferatur sequentibus ibidem diligentioribus in processu, vel receptis aut creatis in canonicos, nisi ita demum quando primo nominatus esset magis graduatus inter graduatos, vel magis qualificatus inter qualificatos, de quibus in eadem cellula. Quod apertissime demonstratur ex quarta parte, vbi primo nominantur baccalarij formati in Theologia quam doctores in vtroque iure. & tamen nemo sani capitis diceret ꝙ bacchalarius formatus in Theologia debeat præferri doctori in vtroq; cũ etiam magister illi nõ præfeferatur, vt superius probaui similiter in tertia parte prius nominantur doctores iurium quam familiares Papæ tempore suæ assumptionis: & tamen illi non præferuntur istis, sed inter eosdem debet seruari ius commune, sicut inter familiares vltimo loco scriptos, & doctores graduatos extra vniuersitatem, vt in quinta parte eodem modo.

In quarta parte primo nominantur præfati doctores graduati extra vniuersitatem, quam licentiati in studio generali cum rigore examinis: & tamen cæteris paribus illi non præferuntur istis, prout hæc omnia superius probaui.

7 Ex quibus apparet ꝙ licet alias persona primo † nominata in aliqua scriptura videatur esse dignior, iux. gl. vul. in c. quorundam. in ver. prædicatorum. de electi. lib. 6. facit bonus tex. iun. glo. in c. penul in ver. nominatus. eo. tit. & li. & in c. 2. & ibi. Panor. in notabilibus, de judi. tamen Papa in ista regula non habuit talem respectum, vt inter nominatos in eadem cellula primo nominatus censeatur dignior, & sequentibus ibidem eo ipso præferatur tollatque eis diligentiam processus & alia: sed habuit considerationem, vt omnes positi in priori cellula præferantur positis in cellula inferiori, licet sint diligentiores in processu, recepti vel creati in canonicos. & istud proprie vult dicere ista sexta pars in illis verbis, videlicet, Seruato tamen ordine supra scripto. s. cellularum, quia digniores quosque

posuit

posuit in cellulis superioribus, per ea quę dicit glo. in d.c. quorumdam. cum alijs concor.

Hinc est quod baccalarios & licentiatos non posuit in prima, secunda, & tertia parte, sed demum in quarta, ad denotandum quod positi in pręcedentibus cellulis sunt illis digniores & præferendi: sicuti in simili videmus quādo testator in suo testamento facit plures gradus hæredum: vt puta, si ille hæres non erit ille hæres esto. Et deinceps inquantum velit testator substituere potest, dicit text. instit. de vulg. substitut. in prin. & in l. 1. cum l. sed si plures. ff. eo. tunc enim quamuis omnes possint dici hæredes instituti, quia † omnis substitutio est institutio, vt di. glo. in l. Gallus. ff. de li. & post. in prin. nihilominus omnes instituti & positi in primo gradu præferuntur omnibus positis in gradu sequenti: quibus. s. substitutis & positis in gradu sequenti ita demum locus est, quando primi in totum deficiūt vt probat tex. no. in l. quidam testamēto. ff. de vulg. & pup. ibi, dum dicit eam videri voluntatem patrisfa. fuisse, vt in tertio gradu scriptos hæredes ita demum substitueret, si tota hęreditas vacasset: licet communiter dicatur ad illum text. illud procedere ex præsumpta voluntate defuncti, secundum quam coniunctus præfertur substituto, alias regulariter est contrarium, videlicet vt substitutus præferatur coniuncto leg. 2. §. si duo. ff. de bon. pos. secundum tab. & l. vn. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. tol. quod hic longius non disputo, sed me remitto ad notata per Bar. & moder. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. satis est ꝙ (quantum ad principale propositum) procedit similitudo respectu graduum siue cellularū, vt illi qui sunt primi gradus, præferantur alijs sequentibus in gradu vel cellula inferiori tamquam digniores: quamuis illi sequentes sint magis graduati quā primi. Et sic inter primos & secundos non consideratur quo ad prælationem maior gradus vel maior qualitas, sed inter nominatos in eadem cellula concurrentes inuicem inter se, habet locum ista sexta pars, vt magis graduati minus graduatis, &c. præferantur: non autem seruatur simpliciter ordo nominationis. Qua propter correspectiuando primo qualificatos nominatos in eadem cellula, secundo graduatos ibidem nominatos, prius qualificatos cum qualificatis, & graduatos cum gradua-

de tuto.& cura.datis ab ijs. Similiter si tractatur de onere rei, inspiciendus est locus vbi sita est res, argumento l.fin. C.de prædijs nauicularìorum.lib.10. Et ideo dicit notabiliter Hostiensis, & referunt doct.in cap.quod clericis.de foro compet. † quod causæ reales clericum circa feuda non deciduntur secundum ius canonicum, sed secundum consuetudinem terræ & curiæ regis. Ad idem facit bonus tex.in.c.postulasti.eo.tit. Vbi episcopus † delicti condẽnat clericum de dilecto priuando illum beneficio alibi sito: sed exequutio realis fit ab epscopo beneficij. Per quem textum dicit ibi Panor, quod† ratione beneficij tenetur beneficiatus respondere & obedire illi episcopo in cuius diœcesi habet beneficium, alleg. Inn. in c.cum iamdudum de præb. 13 14 15

Ex quibus concludo quod concurrentibus prædictis, videlicet vno qui esset de genere Marchionum, qui in sua prouincia reputarentur maiores Ducibus, cum alio de genere Ducum in Italia, vbi seruatur contrarium ad beneficium situm in Italia: certe tunc descendens de genere Ducum preferendus esset alteri ratione beneficij siti in Italia. Et idem in casu econuerso.

Hæc eadem dico procedere in nobilibus ex inferiori genere nobilium (de quibus in tertia parte) quãdo adinuicem concurrũt, † vt magis nobiles præferantur minus nobilibus secundum communem reputationem. Et potest dari exemplum, vt si nobilis Venetus cõcurrat cum nobili Ragusino, qui & ipsi nobiles sunt, habentes dominium, & suam rempublicam: certe si simul concurrant, Venetus erit proferendus Ragusino tanquam magis qualificatus secundum communem reputationem. Sicut enim nobilitas consistit in reputatione, vt superius dixi, & ponit Bart. in repetitione l.j. C.de digni.lib.12. ita etiam maioritas nobilitatis. 16

Præterea nobiles Veneti sunt nobiliores nobilibus Ragusinis ratione maioris administrationis, & amplioris imperij, quod longe & late terra mariq; protenditur: consequentes sunt illis digniores, prout dicimus † de Cardinalibus, qui sunt digniores episcopis ratione maioris officij, & administrationis, eo quod præsunt gubernationi vniuersalis ecclesiæ, vt per Bar. in l.j.§.si quis in appellatione.ff.de app. Eodẽ respectu Archidiaconus maior est Archypresbytero propter maiorem administrationem, vt d.gl. in c.deliberatione 17

tione . in ver.electionis.de offic.leg.lib.6. Et idem dico in similibus exemplis maioris & minoris nobilitatis respectu nobilium ex inferiori genere, vt secundum prædictas considerationes vnus præferatur alteri tanquam magis qualificatus, per istam regulam in hac sexta parte, dum dicit ibi, Inter omnes & singulos suprascriptos magis qualificati, &c. Et si in reputatione inter prædictos esset differẽtia, vt quia Veneti alicubi plus & minus reputarentur nobiles, quàm alij tunc attenderem reputationem loci vel regionis vbi situm est beneficium ad quod concurritur per supradicta. Facit etiam bonus text. & quod ibi plene notat Barto. in l. Labeo. ff. de suppel. lega. & in cap. ex literis. i. de sponf. Vbi 18 si † verba sunt ambigua, intelliguntur secundum communem intelligentiam illius loci vbi prolata sunt. Ad idem melior tex. in l. precia rerum. ff. ad l. fal. vbi dicitur quod ex loco & tempore rerũ præcia variantur. nec enim tantundẽ Romę & in Hispania oleum ęstimatur. Vnde ꝗ simili illi qui habentur pro multũ nobilibus in aliquo loco, extra illum tanti non habentur & ideo in hac diuersitate debet attendi reputatio illius loci & regionis vbi situm est beneficium, vt supra.

Dixi iam in hac prima conclusione quando nobilis de genere Ducum cõcurrit cũ nobili de genere Marchionum vel Comitum, quis eorũ alteri præferatur. Nũc dicendũ est quando nobiles de genere Ducum concurrũt inter se: & de genere marchionum inter se, & similiter de genere Comitũ 19 inter se. Circa quę facio secundam conclusionem, † ꝙ si filij Ducũ concurrunt inter se, magis qualificatus vel magis graduatus præfertur alteri non ita qualificato vel non ita graduato. Ex qua cõclusione sequũtur infrascriptæ illationes.

Prima est, quod descendens de genere Ducum & Marchiõnum præfertur alteri descẽdenti de genere Ducum ac Comitũ, tanquam magis qualificatus. Quod sic probatur, 20 quia † quando concurrũt duo priuilegiati dispari priuilegio tunc priuilegium potentius pręponitur. l. verum. §. fi. cum l. seq. ff. de min. & in. l. fi. ff. ex quibus cau. ma. plene ponit Bar. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. refert & seq. Pan. in c. in præsentia: de probat. Sed sic est quod priuilegium primi est potentius, quia est compositum ex altero de duobus simplicibus, potentiori quam sit alterum de duo-

duobus simplicibus secundi, cum communiter Marchiones sint digniores comitibus, Ergo primus dicitur magis qualificatus secundo, per istam literam.

Prętereat† quando aliqua coniunguntur diuersa inter se cum suis diuersis qualitatibus permistim, tunc referenda sunt singula singulis, vt prob. tex. iunc. glo. not. in c. si quis pecunia. in ver. laicis. 79. di. Vnde in proposito referendo qualitates singulas singulis, licet prædicti in genere ducũ sint æquales, & ideo vnus aduersus alterum isto respectu non vtatur aliquo priuilegio, concassatis tamen priuilegijs paribus, iuxta l. assiduis. C. qui poti. in pig. hab. debent vti iure communi, vt ibi. Constat autem quod de iure communi est disparitas inter eos respectu aliarum qualitatum: quia Marchio maior est comite. Regulariter igitur primus reperitur magis qualificatus quam secundus, consequenter est illi pręferendus. 21

Secunda illatio, quod si vnus est filius Comitis, alter nepos alterius comitis: primus pręfertur secundo: quia† dicitur magis nobilis, ex quo magis proximus stipiti à quo causatur nobilitas. Et hoc tenet Dominus de Sotto, & bene, arg. §. aliam cum gl. inst. de bo. pos. quę dicit quod † digniores altiori loco sedere debent. Dicitur autẽ altior, qui est proximior domino. Poterat allegare ad hoc bonum text. in l. vnica. C. de præpos. labor. ibi. Immunitate digni sunt, quos nostri lateris comitatus illustrat. Facit etiam quod in simili dicunt Io. An. & Dom. in c. fi. de offi. leg. lib. 6. vbi inter signa maioritatis respectu inferiorum dignitatum in ecclesia dicunt potissimam esse† sedere immediate post episcopũ. Hinc dicit Bal. in l. decernimus in 3. no. C. de sacrosan. eccl. ꝙ primogenitus regis sedet à dextris regis ex quo datur intelligi ꝙ cęteris est honoratior, per gl. ibi. quæ dicit, ꝙ ille qui sedet à manu dextra superioris, dicitur magis honorari sedente ad sinistram. Et ista videntur in vsu quotidiano. Per hæc potest dici ꝙ inter familiares Papę ille dicatur dignior cæteris paribus, qui magis est propinquus ad latus Papæ. Et ideo † cubicularij secreti iudicandi sunt digniores alijs cubicularijs, per text. in d. l. vnica. ibi, nostri lateris comitatus illustrat. Hæc eadem dico procedere in alijs qualificatis inferioribus respectu aliorum consimilis qualitatis, vt magis qualificati præferantur minus quali- 22 23 24 25

ficatis. Ex quo nascitur.

26 Tertia illatio, ꝗ si vnus est nobilis† ex vtroque parente, pręfertur alteri nobili ex altero tãtum, arg. c. 1. de treug. & pa. & in auth. post fratres. C. de leg. hær. Faciunt quæ latius deduxi supra in tertia parte regulæ. vers. sed quid si aliquis.

Quarta & vltima illatio respectu huius secundę conclusionis est, quod inter nobiles ex eodem genere nobilium circum scripta cõmuni reputatione (de qua superius dixi)

27 dicerem de† iure illum dici magis nobilem, qui esset nobilis in loco nobiliori: quia habens dignitatem in loco nobiliori, præfertur alteri licet sit eiusdem nominis, vt per Inno.

28 in c. fraternitatem. si de dona. Vbi dicit† quod dignior est canonicus ecclesiæ cathedralis, quam canonicus alterius ecclesiæ, licet in redditibus sint æquales, quod refert & seq. do. Fel. in rubr. de ma. & obe. Et ex hoc posset argui quod

29 †episcopus ciuitatis nobilioris esset dignior episcopo minoris ciuitatis. Quod vltimum non affirmo, propter tex. directe in contrarium in c. legimus. cum gl. in ver. eiusdem meriti. 93. distin. Puto tamen quod illatio sit vera, quia communiter sic seruatur quo ad nobiles, igitur, &c.

Tertia principalis conclusio quod officiales sedis apostolicæ (de quibus in secunda parte) concurrentes inter se, siue sint eiusdem qualificationis, vt referendarius cum referendario: siue diuersæ, vt referendarius vel protonotarius de participantibus cum Auditore Rotę & similiter alij ibidem nominati. si concurrant adinuicem, magis qualificati debent præferri minus qualificatis per istam literam in sexta parte, ibi. Et similiter inter omnes & singulos suprascriptos magis qualificati, &c. Quæ verba intelliguntur siue concurrãt inter se qualificati eadem qualificatione, siue diuersa, vt superius exemplificaui. Sed istam maioritatem qualitatis non intelligo simpliciter ex ordine nominationis, vt primo nominati hoc ipso intelligantur digniores sequẽtibus & magis qualificati, prout sæpius circa istam regulam in superioribus dixi, arg. l. nec enim ordo. ff. de sol. & gl. in c. 1. de iur. cal. lib. 6. cum de quibus supra: quia si id voluisset ita debere intelligi, expressisset. arg. c. ad audientiam. cum vulga. Consequenter hanc considerationem reliquit in dispositione, priuilegiorum concessorum collegijs ipsorum

rum officialium, quorum tenores sunt inspiciendi, & iuxta illos iudicandum c.porro.& c.recepimus. de priuile. & de fid.instru.c.accepimus, &c.quoniam facti quæstio est illis non visis:nec eorum tenoribus potest dari certa doctrina, iux.tex.C.de transac. l. 15. ſ. Vt responsum congruum accipere possis, insere pacti exemplum.

Verum quia (vt audiui) singula collegia prædictorum officialium habent priuilegia vberrima, & eiusdem pene tenoris, videlicet quod omnibus preferantur, exceptis personis dominorum cardinalium & familiariũ Papæ descriptorum cum clausulis derogatorijs: & ideo in hac varietate dicerem illos officiales reputari magis qualificatos & cæteris præferendos, qui essent vtiliores reipublicæ, & magis laborarent pro communi vtilitate, arg.l.2. C.de off.magi.offic. ad ꝙ facit tex.optimus in authen.de referen.in prin.col.2. vbi dicit imperator quod omnibus opportune prouidendum est, sed tanto magis ijs qui nobis vtiliores constituti sunt. Hãc autem rationem conijcio ex mẽte Papæ quæ colligitur ex procœ.vt in prin.dixi. videlicet in recompensationem laborum quos prædicti sustinent circa Papam & sedẽ apostolicam, prout innuunt illa verba in præfatione regulę posita.ſ. Iuxta personarum conditiones & merita. Certum est autem quod ille qui magis laborat, magis meretur. d.l. nemo. C.de officio.mag.offic. ibi, is gradus cæteros antecellat, quem prolixior labor fecerit anteire. Et ideo iuxta laborem constituẽda est operario merces. Nec obstat quod in Euangelio legitur de operarijs nouissima hora venientibus, qui pares facti fuerũt illis qui venerant summo mane, & sustinuerant pondus diei & æstus. Quia dico † quod illud mystice, & in figura dictũ est de populo Iudaico & Gẽtili, ad denotandũ mysteriũ fidei: vnde non est trahendũ necessario in exemplum.c.ex parte de conuers.cõiug.c.gaudemus.de diuor. & in c.nos si incõpetenter.ver.Balaã.2.q.7. 30

Ex quibus infero † quod Auditores Rotæ, qui laborant plus omnibus alijs in ministranda iustitia toti mundo, tanquam magis qualificati debent præferri aliis quibuscunque exceptis personis Cardinalium & familiarium Papæ descriptorum, & forte etiam nobilium, qui ponunt in prima parte regulæ, non obstante diligentia processus receptione, vel creatione in Canonicos, & hoc in recompensationem 31

 labo-

laborum, quos pro vtilitate Reipublicæ continuo patiuntur, non obstantibus priuilegijs aliorum officialium cum quibusuis clausulis derogatorijs, per quæ non intelliguntur reuocata priuilegia auditorum concessa in remunerationem labornm excedentium labores aliorum, per ea quæ singulariter & multum egregie scripsit Ludo. Ro. circa priuilegia auditorum. in consilio. 436. incipi. Quod indultum Petri, &c. per totum. vbi allegat nouem rationes, vt per eum. Post auditores in alijs officialibus idem dicerem, vt vtiliores & magis laborantes circa Rempublicam & sedem apostolicam, tamquam magis qualificati cæteris, præferantur easdem ratione. Inter se autem si concurrunt qualificati eadem qualificatione, puta auditor cum auditore, aut referendarius cum referendario, tunc cõquassatis priuilegijs hincinde ratione communis officij prouenientibus, iux. l. verum. §. si. ff. de mino. & l. assiduis. C. qui poti. in pig. hab. debent attendi aliȩ qualitates, vel alter alteri præferatur scilicet magis graduatus minus graduato, & inter æqualiter graduatos prius graduati, vt vult regula in hac parte sexta. Pondero ista verba vltima in quibus dicitur. Quod inter ȩquales graduatos præferatur ille qui ȩst prius graduatus. Nam sic innuit a contrario, quod inter non æqualiter graduatos non attenditur prioritas graduationis, sed maioritas gradus. Itaque doctor in vtroque iure præfertur doctori in altero iurium etiam prius graduato. Ad quod fa. bo. glo. in c. Isidorus. 16. di. dicens quod non attenditur prioritas temporis, sed maioritas auctoritatis, per quam gloss. di. Domin. in ca. Episcop. 17. dist. quod si vnus Canonicus est maior altero scientia, vel nobilitute vitæ, præcedet alium etiam prius receptum. Ergo eadem ratione doctor magis graduatus debet præcedere minus graduatum, quamuis ille minus graduatus fuerit prius graduatus. Cæteris autem paribus debent attendi ea quæ ponuntur in octaua parte regulæ, quam nunc expedio: videlicet vt præsentes in curia, qui eam per sex menses ante vacationem beneficiorum secuti fuerint. absentibus ab eadem etiam graduatis extra studium generale pariformiter prȩferantur: & sic præsentes in curia præferuntur absentibus, propter labores quos sustinent curiales, & varias ȩrumnas. Ad quod bene facit dictum Bal. in

rubr.

rubr. de offi.proco. vbi dicit quod dignior est Cardinalis, qui est præsens in curia, quam qui est extra curiam, arg.l. 1. C. de præpos. labo. lib. 12.

Hinc est quod quando Cardinalis est absens, non gaudet prærogatiua regulæ super præstando consensu in beneficijs quę impetrantur per obitum suorum familiarium: quãuis etiam tunc requiratur expressio nominis & tituli ipsius Cardinalis, quasi illud sit datum pro forma in impetratione ex quo regula habet decretum irritans, iux. doctri. Bal. in l. 1. ff. de lib. & post. & ideo nullo pacto omitti potest. c. dilecto. & ibi do. Ant. Imo. & Abb. de præb. Bar. in l. de his. ff. de transac. & ita teneo, licet aliqui contra.

Quando autem concurrũt præsentes inter se, vel absentes inter se: tunc non beneficiati beneficia obtinẽtibus pręferuntur: quod est summe ęquum, & iuri consonum vt patet in c. cum adeo. & c. postulasti, de rescript. & in c. cum secundum de pręben. cum similibus.

Et est sciendum quod omnia quæ in hac parte octaua dicũtur, debẽt intelligi cæteris paribus, vt dicit litera. Quę verba iudicio meo hoc importãt, vt si qualificati eadẽ qualificatione, puta duo filij Ducũ concurrant inter se, vel duo nobiles ex inferiori nobilium genere inter se: aut duo graduati in studio vniuersali, qui sint pares in gradu & in tempore graduationis inter se, & sic oĩa sint paria quo ad qualitates & gradus, & etiam paritatem datæ: tũc præmissis existentibus paribus, præsentes præferuntur absentibus, & inter præsentes non beneficiati beneficiatis. Similiter inter absentes adinuicem concurrentes non beneficiati beneficiatis, etiam diligentioribus in processu, vel receptis an creatis in canonicos, vt denotat illud verbum, Pariformiter, quod est repetitiuum qualitatum in secunda parte regulæ positarum iux. glo. in c. cupientes. § insuper. de elec. li. 6. Constat autem quod nominati in secunda parte regulæ tolunt aliis inferioribus diligentiam processus, receptionem, & creationem in canonicum. Et similiter nominati in sequẽtibus cellulis tollunt posterius nominatis, vt denotant verba repetitiua, similiter, pariformiter, posita in fine cuiuslibet cellulæ. Vnde cum verbum pariformiter, de quo in ista parte, importet in pręcedentibus cellulis, vt tollatur diligentię processus & aliæ prærogatiuæ iuris communis: ergo

sequitur quod idem debet importare quo ad hic nominatos, per illud, vulgare, quod præcedentia declarant sequentia. l. si seruus plurium. §. fina. ff. de leg. 1. alias vnum & idē verbum diuersimodam haberent significationem, quod videtur absurdum, maxime quando apponitur in eadem dispositione & eadem l. argu. l. 3. §. filius. ff. de libe. & posthu. vbi probatur quod clausula posita inter plura capitula, siue ponatur ante omnia, siue post omnia, refertur ad omnia Multo fortius quando repetitur in fine cuiuslibet capituli, debet idem significare, & eundem effectum importare: ne vna eadem res diuerso iure censeatur. l. eum qui ędes. ff. de vsuc. c. cognouimus. 12. q. 2.

Et hunc intellectum puto esse verissimum, licet contrarium dicat dominus de Sotto, & minus bene, iudicio meo: Non obstat sua ratio, dum arguit ab absurdo dicēs. Si familiaris Papæ post assumptionem ad familiaritatem veniens, non tollit diligentiam processus graduato extra vniuersitatem, sed inter eos simul concurrentes debet seruari ius commune, vt vult ista regula in quinta parte, quāto minus solummodo præsens in curia non familiaris Papæ, sed alias forte stabularius vnius curialis, non debet posse tollere tali graduato diligētiam processus? Sed salua pace, quia si est stabularius, iam non est ita qualificatus sicut alius: & sic cætera non sunt paria, vt vult regula in ista parte, perdit enim prærogatiuam sui gradus licet alias sit graduatus ex quo exercet officium ita vile. argu. tex. in c. fi. de vit. & honesta. cler. iunc. clemen. prima, eodem titu. Et ideo vt euitetur absurdum quod ipse adducit, oportet intelligere quod pręsens in curia ita demum tollat diligentiam processus absenti, quando ambo sunt graduati, vel alias habent pares qualitates: tunc cęteris existētibus paribus præsens tollit diligentiam processus absenti.

Et hoc apertissime declarauit modernus pontifex Iulius 2. dum in sua regula pręrogatiuarum noluit quemcumque præsentē in curia debere præferri absenti graduato, etiam extra vniuersitatem: sed ita demum, si præsentes in curia ad minus in artibus magistri, vel in aliqua alia facultate baccalarij, seu de nobili genere procreati extiterint.

Illa sunt verba formalia modernæ regulæ, quæ cum mysterio fuerint apposita ad declarandam mentem alio-

rum

rum Pontificum præcedentium. Et fuit optime factum, vt vnde ius prodijt, interpretatio quoque procedat. c. inter alia de sentem. excom. Lex enim debet esse clara. c. erit autem. 4. distin.

Hæc quo ad tertiam conclusionem principalem dicta sufficiant. Alias tres conclusiones, & sic sunt sex, posui supra circa tertiam partem regulæ, in ver. concludo ergo & ex præmissis, &c.

Nobilis inferior an pręferatur graduato.

SVMMARIVM.

1 *An nobilis ex inferiore nobilium genere, præferatur theologo, vel doctori iurium.*
2 *Naturalis qualitas inspicitur & accidentali prefertur.*
3 *Magis est meum quod per meam virtutem acquiro, quam illud quod per antecessores habeo.*
4 *Vniuersalis ecclesia, viris indiget literatis.*
5 *Consuetudo de non recipiẽdo quempiam in Canonicum, nisi nobilem, non valet.*
6 *Nobilis moribus, præfertur nobili ex genere tantum.*
7 *Verbum, sublimes, respicit magnos nobiles, nõ inferiores.*

VNde facio septimam conclusionem. Sed quia est disputabilis ad vtramq. partem, pono eam per modum dubij videlicet, † Vtrum si nobilis ex inferiore nobilium genere non graduatus concurrat cum magistro in Theologia, vel graduato in vtroq. vel altero iurium in studio generali, qui non sit nobilis ex genere, quis horum præferatur? Et certe (vt prædixi) dubium est disputabile; quia omnes prædicti ponuntur in eadem cellula: vnde videndum est quis eorum de iure censeatur dignior, & magis qualificatus.

Et primo pro nobilibus facit argumentum ab ordine literę. Nam in ista reg. & in c. de multa. ad fi. de præben. præmittuntur nobiles.

Secundo, ad idem facit ratio: quia quando † concur- 2

rit qualitas naturalis & accidentalis, inspicitur & præfertur naturalis. l. qui habet. ff. de tutel. Sed nobilitas potest dici qualitas naturalis, scientia vero accidentalis iux. glo. in ca. si forte de elec. lib. 6. igitur. &c.

Sed pro graduatis fa. glo. elegans in l. si quid in bello. 3 in ver. erat ff. de capt. & postl. re quę dicit ꝙ magis est meũ quod per meam virtutem & probitatem acquiro, quam illud quod per antecessores habeo. Et Phalaris in quadam sua epistola sic inquit, Ego solam virtutem nobilitatem scio cætera omnia fortunam. Fieri enim posset vt ex ignobilibus parentibus quis efficiatur clarus, & ex claris ignobilis. Pro hac parte facit text. in ca. cum ex eod. de elect. lib. 6. vbi di 4 citur † quod vniuersalis ecclesia viris literatis per maxime noscitur indigere, similiter dicit tex. in c. venerabilis. de præben. quod vix ad calumnia dignitatum, nedum ad præbendas viri eminentis scientię valent reperiri. Et ibi etiam 5 reprobatur † consuetudo vel statutum disponens quem nõ admitti in canonicum alicuius ecclesiæ nisi sit nobilis. Et ita illum textum notat ad hoc Rom. consi. 327. incip. Istæ sunt rationes.

Tandem pro veritate inclinarem in istam partem per elegans dictum Cy. qui videtur decidere hanc quęstio-6 nem in l. prouidendum. C. de postu. vbi dicit † quod nobilis moribus & scientia, præferendus est nobili ex genere tantum: quia ille nobilitatem exquirit à se, alius vero pollet nobilitate suorum. Sed si quis esset nobilis moribus & genere, tunc est præferendus ei qui nobilis est moribus tantum, quia duplex decus fulget in eo, & suum proprium & suorum. Hoc dictum Cy. refert & seq. Panor. in c. 1. de dona. allegando pro eo bonum tex. in c. numquam. de vitiis. l. 6. dist.

Et tenendo hanc partem posset responderi ad c. de multa. supra pro nobilibus inductum, videlicet quod loquitur de magnis nobilibus, de quibus in principio huius 7 regulæ. Et hoc denotat illud † verbum, Sublimes personas, quod proprie respicit magnos nobiles, non inferiores.

Sed hanc conclusionem limito, vt non procedat quando nobilis non graduatus esset pręsens in curia, quia tunc præfertur absenti graduato extra vniuersitatem, vt vult

regu-

regula Iulij, dum dicit, Seu de nobili genere procreati extiterint. Sed non præfertur graduato in studio generali per vniuersitatem: nec tollit illi diligentiam processus vel receptionem in canonicum, aut creationem: quia regula in ista parte octaua (quæ vult præsentem præferri debere absenti, non obstante diligentia processus, secundum intellectum quem superius tenui) loquitur quando absens est graduatus extra vniuersitatem. Secus ergo quando in vniuersitate, arguendo à contrario sensu, quod argumentum est validissimum in iure. l. j. §. huius rei. ff. de officio eius. cum vulgaribus.

Graduatus in omnibus artibus an præferatur Doctori.

SVMMARIVM.

1 *Habens plures gradus, quorum per se nullus sufficit ad alium præcedendum, non præcedit illum virtute omnium ipsorum.*

2 *Duæ probationes singulariter de se imperfectæ, non inducunt plenam probationem, vt vincatur vna de se plena & perfecta.*

3 *Regula exorbitans non est extendenda extra suos terminos, in quibus præcise loquitur.*

4 *Per curam & consilia Cardinalium Respublica Christiana regitur & expeditur.*

Octaua conclusio. Quod si quis habet omnes istos gradus, videlicet quod sit baccalarius formatus in theologia, & licentiatus in iure ciuili cum rigore examinis, item magister in artibus talis non prefertur decretorum doctori, & multo minus in vtroque iure graduato in studio, generali: quia † habens plures gradus (quorum nullus per se sufficit ad præcedendum alium) non precedit illum virtute omnium ipsorum, vt eleganter proba. Roma. consi. 332. incip. Quo ad primum. per l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excus. tuto. qui est optimus tex. per quem dicit Ægidius conclus. 500. incip. Quod duo. † duas probationes singulariter de per se imperfectas non

non inducere plenam probationem, vt vincatur vna de se plena & perfecta. Vnde cum singuli prædictorum graduum non sufficiant de per se contra doctorem decretorum, vt inquit ista regula coniungendo tertiam & quartam cellulam, prout in eis dixi: igitur nec omnes simul iuncti debent sufficere contra talem doctorem & graduatum.

Nona. Si concurrat familiaris Papæ cum vno de duodecim familiaribus singulorum Cardinalium, & ambo sint pares in data, & fulminatione processus, ac in cæteris æquales, præfertur familiaris Papæ per istam regulam in septima parte. Quam intelligo de familiaribus Papæ, etiam post eius assumptionem in familiaritate receptis, ex quo regula generaliter, & indistinctè loquitur c. si Romanorum. 19. distin. & in l. j. §. generaliter. ff. de lega. præstan. Et pondero quia non dicitur in hac parte, pariformiter præferantur, sed cæteris paribus præferantur. Per quod datur intelligi, quòd huiusmodi familiares Papæ non præferuntur prædictis duodecim familiaribus Cardinalium diligentioribus in processu, vel receptis, aut creatis in canonicos. Quod suadet ratio, vt quanto minus fieri potest, lædatur ius commune

3 per istam regulam, quæ est † exorbitans, & non extendenda extra suos terminos, in quibus præcise loquitur. c. 1. de fil. presby. lib. 6. quod enim non mutatur, &c. l. sancimus. C. de testa. l. præcipimus. C. de appella.

Decima & vltima conclusio: Familiares continui commensales Papæ descripti in cancellaria apostolica; omnibus in hac regula enumeratis præferuntur, exceptis pauperibus expectantibus (vt in superioribus dixi) & etiam personis dominorum Cardinalium, per † quorum curam & cō-

4 silia Resp. Christiana regitur & expeditur, vt dicit Oldra. consi. 211. incip. Ad propositum. Verum quia instat principium studij, & vrgent lectiones ordinariæ, receptui canam. Laus Deo, & beatæ virgini ac diuo Hieronymo conterraneo meo. Amen.

Explicit tractatus super Literis Gratiæ.

EIVSDEM IOANNIS STAPHYLÆI TRACTATVS,

DE SIGNATVRA IVSTITIAE, & rescriptis apostolicis in forma breuis.

SVMMARIVM.

1 *Literæ de iustitia sunt aut commissiones, aut breuia, aut rescripta.*
2 *Sub appellatione rescriptorum omnes literæ de iustitia comprehenduntur.*
3 *Literæ de iustitia fiunt, & expediuntur per diuersos super diuersis materijs, & vario stilo.*
4 *Commissiones conceduntur per Papam in publico consistorio.*
5 *Papa committit signaturam Cardinali, quo ad commissiones quas signat, ad maiorem partem referendariorum.*
6 *Auditores Rotæ habent iurisdictionem delegatam in diffiniendo:*
7 *In curia Romana nullus habet iurisdictionem nisi Papa.*
8 *Vt quis dicatur habere iurisdictionem ordinariam, oportet quod respectu territorij habeat administrationem.*
9 *Pronunciationi Papæ standum est.*
10 *Commissiones conceduntur per solam signaturam, & non registrantur.*
11 *Falsitas in literis de iustitia non præsumitur, sicut in literis de gratia.*
In re modica non præsumitur, quod dolose agatur.
12 *Sumptum de registro supplicationum signaturarum, non facit fidem in indicio.*

ABSOLVTO tractatu Literarum Gratiæ, dicendum est de literis Iustitiæ, quarum summa diuisio hæc est. † Quia aut sunt commissiones, aut breuia, aut rescripta: licet hæc omnia large sumpto vocabulo sub † appellatione rescriptorum comprehendatur: quia ius, & iustitiam concernunt. l. falso. C. de diuer. rescr. ibi, ad ius scribuntur & in c. causam quæ. de rescrip. Proprie tamen & strictè inter se diffe-

3 differunt, quia fiunt & expediuntur † per diuersos super diuersis materijs sub diuersa forma & varia, ideo diuersis nominibus nuncupantur, iux. l. si idem. C. de codicillis & quod not. Abb. Panor. in cap. quoniam contra falsam. in notab. de probat.

4 Commissiones namque † conceduntur aliquando per papam in consistorio publico, & proponuntur per aduocatos consistoriales, vt omnes palam & publice videant summum Pontificem facere iustitiam cum ęquitate. c. 1. de offi. deleg. iuncto cap. forus. de verb. signifi. Sed vt plurimum propter multiplices occupationes † committit istam signaturam alicui Cardinali, qui videt commissiones cum referẽdarijs, & signat ad maiorem partem ipsorum, vel committit alicui episcopo partem, vt patet per experientiam, & ponit glos. in regu. 25. Prædictarum commissionum subiecta materia sunt causæ inceptæ vel incipiendæ in Romana curia: & diriguntur auditoribus Rotæ pro maiori parte. Et † ideo dicuntur habere iurisdictionem delegatam in

6 diffiniendo, vt dicit glo. in clemen. auditor. de rescrip. & ponit Spec. in tit. 3. §. 1. post principium. Diriguntur etiam Episcopis & alijs prælatis in Romana curia commorantibus, † quia ibi nullus habet ordinariam iurisdictionẽ, nisi

7 Papa, vt no. Archid. in c. experientię. 11. q. j. Facit quod legitur & notatur in clem. ne Romani de electio. licet aliqui dicãt auditorem Cameræ & auditorem contradictarum habere ordinariam. Ista tamen consistunt plus in facto quam in iure, vt dicit Cardina. in d. clemen. audito. subiiciens ꝙ si aliud non appareat in dubio, vera est opinio Archi. quod

8 omnes habent delegatam, quia † non habent certam administrationem respectu territorij, quod requiritur ad hoc vt quis dicatur habere ordinariam, iux. not. in c. cum contingat. de for. competen. sed deputantur personis, arg. c. penul. de in integ. restit. Et ita pronunciauit Bonifacius

9 Papa, vt refert Io. And. in loco superius allegato. † Cui pronunciationi standum est. ca. in causis. de re iudica. Omnes ergo in Romana curia existentes iudicant aut ex generali delegatione Papæ, vt dicit Specu. in tit. 1. §. 1. in versi. sed nunquid. in fi. aut ex specialibus, & particularibus commissionibus, de quibus modo loquimur.

10 Conceduntur autem huiusmodi commissiones, † per

solam

ſolam & ſimplicem ſignaturam abſque alia expeditione bullarum, & ſecundum ipſarum tenores, & formas iudices iudicant, vt vult regula 25. Facit quod not. glo. in c.institutionis.25.q.2. & per docto.in proœmio ſexti. Nec reſtringantur prout ſupplicationes:† quia cum illæ contineant iuſtitiam,& iſtæ vero gratiam: non præſumitur ita falſitas in illis,ſicut in iſtis.c.pen.de crimi.falſi.ſicut non præſumitur quod in re modica doloſè agatur.l.ſi oleum.§. fi. cum l.ſeq. ff.de dolo.ſa.cap.ex literis. de fid.inſtr. Et ex his colligitur cauſa qua re† ſumptum de regiſtro ſupplicationum ſignatarum, non facit fidem in iudicio, vt dicunt do.de Rota.deciſ. 621.incip. Nota ſumptum. in antiquis. Sed in commiſſionibus aliud ſeruatur,vt patet ex præmiſſis. 11 12

De ſignatura literarum iuſtitiæ.

SVMMARIVM.

1 *De varijs modis ſignaturæ in commißionibus.*
2 *Plura ſunt negocia, quàm vocabula.*
3 *An omnia petita in commiſſione intelligantur conceſſa, ſi non ſunt cancellata.*
4 *Ad procedendum ſummarie ſpecialis requiritur commiſſio.*
5 *Sub verbo ſummarie,veniunt verba de plane ſine ſtrepitu & figura iudicij.*
6 *Vicecancellarius,in poteſtate cum papa olim concurrebat.*
7 *Eius eſt interpretari, cuius eſt condere.*
8 *Vicecancellarius per ſe vel ſuum regentem de mandato papæ commiſſiones ſignat.*
9 *Non præcedente petitione,certa non poteſt ferri ſententia.*

Dicendum eſt modo† de ſtilo & forma ſignaturæ, 1 quę fit varijs modis in huiuſmodi commiſſionibus ſecundum varietatem, & diuerſitatem caſuum,& materiarum occurrentium. Et eſt mare magnum, & campus latiſſimus ad currendum. Et quia complecti omnia eſſet nimis arduum,& mihi difficile,† cum 2 plura ſint negocia, quàm vocabula.l.4.ff.de pręſcrip.(ſemper enim natura nouas cupit edere formas, vt dicit text.

in l.2.§.sed quia.C.de vete.iu.enuclea.)ideo ex multis pene infinitis aliquas formas & nonnulla exempla subiiciam. Sed prius præmittendum est vnum generale, videlicet, † Quod licet omnia petitā in commissione intelligantur concessa, si non sunt cancellata (vt di. Rota decisio.388. incipien. Nota quod si petatur.in antiquis, & 77.in nouis.per ca.olim de rescrip.)sunt tamen quædam quæ debent specialiter & expresse concedi in signatura, vtputa si in commissione petitur quod procedatur in causa simpliciter, & de plano sola facti veritate inspecta, &c. Licet prædicta verba non sint cancellata, nec aliquod eorum, si signatura tantum habeat, audiat talis, & iustitiam faciat: auditor vigore talis commissionis non potest procedere summarie, &c. prout fuit petitum: quia hoc non videtur commissum, imo neglectum. Si enim Papa voluisset hoc, expressisset.c.ad audientiam.de decimis.Ita formaliter dicit Rota decis. 389. incipien. Nota quod si in commissione.in antiquis. Præterea requiritur † expressio & specialis commissio de mandato Papæ ad procedendum summarie, vt est tex.in cle.sæpe.de verb.sign.in princ.ibi, committimus, & procedi mandamus, &c. Et ideo ab hoc vt intelligatur concessus summarius processus, debet signatura dicere, Audiat talis, & procedat summarie, &c. quia tunc sub illo verbo,&c.† veniunt omnia alia in commissione non cancellata, videlicet de plano, sine strepitu & figura iudicij, quæ tamen sunt diuersa, & vnum sine alio sæpe ponitur & committitur, vt notat Ioan.And.in d.cle.sæpe. & ita attestantur domini de Rota in decis.præalleg.& alia in nouis.358.incipien. Si commissione, &c. Idem ponunt in antiquis decisio. 788.incipien. sciendum est. vbi dicunt quod ita declarauit semel vicecancellarius. Et loquitur secundum illa tempora, quando vicecancellarius poterat de mero iure declarare dubia iuris: † nam concurrebat cum Papa in potestate, vt ponit Cardi.in clem.Romani. de electio. Hodie habet potestatem restrictam & limitatam per certas regulas, & bene, vt fit vnum caput & non plura in vno corpore, tanquam monstrum.c.in apibus.7.q.1.iunc.c.quoniam in plerisque.de offic. ordi. Et ideo quando occurit aliquod dubium iuris, vt in casu præmisso, recurritur ad Papam pro declaratione, † quia eius

eius est interpretari, cuius est condere.c.inter alia.de sententia excommuni.

Pro commissionibus † autem simplicibus recurritur ad vicecancellarium, qui per se vel per suum regentem cancellariæ signat. De mandato domini nostri Papæ,&c. Redeundo ad propositum, quando signatura dicit, quod procedatur summarie,&c.qui termini sunt seruandi in beneficialibus vel prophanis: Item quando dicit,quòd procedatur sola facti veritate inspecta, vel terminis non seruatis: Item quando conceditur vtrunque copulatiuè, quomodo & qualiter sit procedendum, declarat magistraliter decis.Rô.33. incipiens, quando committitur. in nouis. 8

Vnum non omitto pro complemento huiusmodi signaturæ, quod vbi petitur summarie procedi in causa magna, & datur quod summarie, tunc solet addi, quod articuli sint loco libelli. Nam aliàs † non præcedente petitione non posset ferri certa sententia prout requiritur.§.curare. instit.de act.& l. hæc sententia.C.de senten.quæ sine cert. quantita. Et ideo tali casu articuli duplici funguntur officio: tenent enim locum petitionis, & locum facti probandi, secundum Oldrad.in quæstio.223. & ponit additio ad Rotam in decis.33. in nouis. 9

De gratia apostolica ante literarum confectionem.

SVMMARIVM.

1 *Si petatur posse experiri literis non confectis, quomodo signatura extendatur.*
2 *Gratia apostolica ante literarum confectionem dicitur res informis & imperfecta.*
3 *Gratia dicitur perfecta quando in mundum reducitur.*
4 *Literæ dicuntur expeditæ, quando sunt plumbatæ.*
5 *Ex sola impetratione commissionis, nō dicitur reus vexari.*
6 *Vexatio & molestatio incipit à citatione.*
7 *Fatigatio ponderatur quo ad expensarum refartionem.*
8 *Cautela, vt quis possit experiri literis non confectis fere vsque ad sententiam.*

9 *Commissiones sunt communes actori & reo.*
10 *Ex literis non expeditis quare sit inuentum, quod non possit expediri.*
11 *Sumptum bullarum de registro, facit fidem in iudicio.*
12 *Litis pendentia inducitur de iure post citationē exequutā.*
13 *Si actor moritur post decretam citationem, habet locum regula de subrogandis.*
14 *In priuilegijs pendente lite impetratis fiat de ea lite mentio, aliàs sunt nullius vtilitatis.*
15 *Per solum decretum citationis inducitur litis pendentia quo ad praeiudicium impetrantis.*
16 *Non datur commissio literis non confectis super duobus beneficijs, nisi contra unum.*

His ita generaliter cognitis, deueniendum est ad particularia, quia (vt in superioribus dixi in simili proposito.) tunc veriores efficiuntur sermones nostri, cum ad indiuidua descendimus, secundum Philosophum.

1 In primis igitur sciendum est, quod† petens posse experiri literis non confectis, debet apponere in commissione istam clausulam, videlicet. Quas tamen intra terminum ad articulādum expedire paratus est. Aliàs debet istud addi in signatura. Quod fit propter regulam cancellariæ, quæ cassat commissiones fiendas super beneficijs concessis per gratiam apostolicam, de quibus non sunt literæ apostolicæ confectæ, cessat etiam processus desuper habendos. Quę regula habet in se ęquitatem, quia (vt supra dixi alio proposito ex mente Rotæ decisio.621. in antiquis) sumptum de registro supplicationum signatatum non facit fi-
2 dem in iudicio. Gratia † enim apostolica ante confectionem literarum dicitur quædam res informis, & imperfecta, quæ postea in confectione literarum formaliter ponitur, & ad suum esse perfectum per adiectionem clausularum necessariarum reducitur, vt di. formal. Rota decisio.458. incip. Circa secundum. in nouis. Et ideo dicit Oldra. consi. 227. & Bald. in cap. 1. in 2. colum. per quos fiat inuestitura.
3 quod quælibet † gratia Papæ non dicitur perfecta, nisi reducatur in mundum per confectionem literarum, argumen. l. contractus. C. de fid. instrumen. Curia tamen tenet

literas

†literas dici expeditas, quando sunt plumbatæ. Ad quod be 4 ne fa. tex. in c. licet. de crimi. fal. & quod ponit Dom. ex mẽ te Lap. in c. si cui. de præben. lib. 6.

Derogatur igitur prædictæ regulæ per talem signaturam modificatam, vt supra. Nam datur commissio literis non confectis, & valet dummodo in termino ad articulandum literas expediat, nec pro hoc fit præiudicium reo: † quia 5 ex sola impetratione commissionis non dicitur vexari seu molestari, iuxt. gl. not. in cle. 1. in ver. vexare. de rescrip. & prob. in c. cæterũ. §. verũ eo. tit. in antiquis. vbi ille qui prohibetur impetrare iudicem sub pœna, si solummodo impetrat, non ponitur, nisi sequatur vexatio. Et licet prædictum terminum ad articulandum præcedant tres alij termĩni, videlicet addicendum contra commissionem, item ad libellandum libellarique videndum, item ad iurandum, iuratique videndum de calumnia & veritate dicenda (Ex quibus potest contingere † vexatio & molestatio rei quæ 6 incipit à citatione. sec. Imol. in dicta clem. 1. ad fi. & ponit dominus Fel. in c. ex tenore. in 1. col. de rescrip. facit quod norat Bar. in l. amplius non peti. ff. rem. rat. ha & Bal. in l. 1. C. de nudi.) Nihilominus toleratur talis signatura, quia potest esse quod impetrans commissionem faciat citari reũ & quod insuper seruet prædicto tres terminos: & tamen reus nullas expensas patietur, vt quia est præsens in curia vel si sit absens forte citatus nõ comparebit. Et sic non potest prætendere aliquod interesse, cum nihil interim expendat, facit bonus tex. in c. dispendia, de rescip. li. 6. Vbi 7 ponderatur fatigatio † solum quo ad expensarum resartionem: secundum Ioan. And. & Dom. ibi. ad idem text. in dicto ca. cæterum. §. vero vbi ponderatur quod ille coegit reum laborare. Et sic ponderatur fatigatio rei quo ad expensas. Quibus cessantibus cessat vexatio, fatigatio, & molestia, prout verba ipsa sonant. Pone enim quod impetrãs in termino ad articulandum non expediat literas, & quod reus est præsens in curia, vel si est absens, non comparuit (vt dixi) certe non dicetur vexatus vel fatigatus in aliquo nec potest prętendere aliquod interesse etiam quo ad hoc vt suum beneficium non efficiatur litigiosum respectu regulæ de subrogandis: quia cautum est sibi per vnam clausũ ã quæ apponitur in tali commissione, vt inferius dicam.

Aduertendum tamen est, quia cauti procuratores solent
8 per indirectum extorquere commissiones † vt possint experiri literis non confectis, & illas non expedire quasi ad vltimum fere vsque ad sententiam exclusiue: formant enim commissionem quo ad istum effectum sub hac forma. Constitutionibus & ordinationibus apostolicis regulisque cancellariae apostolicae sanctitatis vestrae, illa praesertim, qua inter caetera voluit, quod causarum commissiones & inde secuta literis apostolicis super concessis gratijs non confectis nullius sint roboris vel momenti, cui specialiter & expresse placeat derogare, dummodo praefatus. N. literas apostolicas super huiusmodi concessionis gratia expediri fecerit antequam ipse terminum ad articulandum in huiusmodi causa obseruet. Stante ista commissionem & ea signata, faciunt citare reum, seruatoq. termino ad dicendũ contra commissionem, nihil aliud curant facere, ad effectũ vt non cogantur expedire literas in termino ad articulandum, quẽ actor seruare non curat: & dato quod reus citatus prosequatur litem, & instet in obseruatione terminorum, quod facere potest in vim commissionis obtentae per actorem, quia † commissiones sunt communes, ita quod reus po
9 test vti rescripto impetrato etiam cum clausula prȩiudiciali per actorem, & econuerso. c. 1. & 2. de mut. petit. not. Inno. in c. ex conquestione. de restit. spol. & Domini de Rota decisio. 402. incip. Si actor. in nouis. nihilominus non excluditur actor quin post terminum ad articulandum tantum & seruatum per reum, possit ipse literas expedire: & processus interim factus valet: quia commissio arctat illum ad expediendas literas circa terminum ad articulandum seruandum per ipsum actorem (vt supra in forma) & non curat de termino ad articulandum seruato vel seruando per reum, quia verba ita sonant, à quibus non est recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3. cum vulg.

Sed quamuis ista cautela seruetur à multis, nihilominus
10 est contra mentem prȩdictȩ regulae, † quȩ facta est ad obuiandum fraudibus impetrantium, qui habentes solam signaturam molestant possessores, vt laboribus & sumptibus fatigati compellãtur vel componere, vel cedere iuri suo vt in simili dicit tex. in c. si. de rescri. & sic manifeste fit per hoc fraus legi & praefatae regulae: quia amplexantes verba

illius faciunt contra eius mentem, & voluntatem statuentis, vt dicit tex. in l. non dubium. C. de legi. Alias inuenta esset via ad subuertendum prædictam regulam: & videretur imposita verbis, & non rebus, vt dicit in simili tex. in c. commissa. de elec. lib. 6. Præterea huiusmodi impetrationes & commissiones beneficiorum contra possessores sæpius fiunt in fraudem & cum malitia, vt superius dixi. Et ideo malitijs hominum non est indulgendum. l. in fundo. ff. de rei vend. c. sedes. de rescrip. cũ alijs cõmunibus ad hoc.

Vtrum autem dicatur satisfactum huiusmodi signaturæ, si actor in termino ad articulandum, vel intra ipsum terminum producat sumptum bullæ, & non ipsam bullam? Certe dicendum est quod sic, † quia sumptum de registro literarum apostolicarum bullatarum, facit fidem in iudicio. Et ita tenet & seruat curia Romana, prout attestatur Rota dec. 621. incip. Nota sumptum. antiquis. 11

Insuper in eadem commissione super dicta materia apponitur alia clausula, videlicet, quod interim beneficium ipsum etiam quo ad effectum regulæ de subrogandis minime censeatur letigiosum: alias non datur commissio literis nõ cõfectis posse experiri: nisi cũ prædicta clausula, Quod beneficium interim non sit litigiosum etiam quo ad prędictam regulam. Et est notandum quod cum mysterio apponitur dictio implicatiua, etiã ante verbum quo ad, &c. propter multiplices alios effectus rei litigiosæ, prout de iure & per glo. in c. 1. de alien. iudi. muta causa fac. & per doc. in c. 3. vt lit. pen. & ideo potest possessor interim possessionem beneficij libere in alium trãsferre, nec reuocabitur per modum attenti, quia cessat tunc vicium litigiosi, propter quod id alias fieri prohibetur, vt ponit decis. Rotæ. 55. in nouis.

Ista ergo clausula apponitur ad tollendas fraudes impetrantium beneficia per alios possessa, qui nullo vel non ita bono iure suffulti videntes possessorem beneficij valde senem, vel alias verisimiliter de proximo moriturum, introducunt litem super illius beneficio, vt gaudeant beneficio regulæ dę subrogandis. Facit ad similem malitiam tex. in c. fin. de renunc. lib. 6. Vnde prouidetur huic morbo per dictam clausulam, propter quã interim non intelligitur inducta litis pendẽtia, † licet alias de iure inducatur post citatio 12

tionem executam, iuxta tex. & glo. in clemen. fina. vt lite penden. quam pro notabili allegat Abbas Panor. in c. gratum. de offi. deleg. Sed potest Romanus pontifex ex causa (quam prædixi) per suam signaturam limitare in certo casu dispositionem iuris communis. arg. c. inter alia. de senté. excom. cum similibus.

Dico tamen quod lis dicitur interim pendere quo ad præiudicium actoris taliter impetrantis quo ad tria, de quibus in præsentiarum recolo. Et primo, † quia si ipse moreretur ante terminum ad articulandum, dummodo post decretam citationem contra reum possessorem, certe haberet locum regula de subrogandis in fauorem possessoris, arg. eorum quæ dicit Ægidius conclus. 380. quæ incipit. Si faciens committi, quod faciens causam committi contra possessorem, & obtinens creationem ad partes, si ante illius executionem spoliet aduersarium, reuocabitur per modum attentati, quia cle. 2. vt lit. penden. habet locum etiã in acto re ante executionem citationis factam cõtra reum, vt tenet palatium & attestatur idem Ægidius concl. 595. quæ incipit, Si pendente inquisitione, &c.

13

Secundo dicitur inducta litis pendentia respectu actoris quo ad alium effectum, videlicet quo ad † priuilegia impetranda, & similiter quo ad impetrationem gratię per ipsum actorem in præiudicium aduersarij super eo super quo lis pendet, si non fiat mentio de lite, adeo vt in ea lite talia impetrata nullum commodum afferant actoris, nec in commodum reo, vt probat. in ca. causam quæ de test. & ibi bona glo. & in c. 1. & c. dilectus. vt lit. pend. c. dudum. de priuil. cum similibus.

14

Tertio quia dictus actor impetrans non potest cedere ius suum alteri etiam ante dictum terminum ad articulandum & cessio diceretur facta lite pendente, consequenter posset reuocari per eum possessorem. cle. 1. §. si vero. vt lit. pend. Facit quod dicit decis. 411. incip. Si lite pendente in nouis. Ratio autem omnium præmissorum est quia † inducitur litis pendentia quo ad præiudicium impetrantis per commissionem ab eo obtentam, & citationem decretam contra aduersarium, licet illa nondum ad citati notitiam peruenerit, vt dicit formaliter Romanus consi. 330. incip. Circa primum. in 1. colum. clemen. enim. 2. vt lit. pen. volens

15

lens ad introducendam litis pendentiam necesse fore citationem ad citati notitiam peruenisse, non loquitur quo ad pendentiam introducendam ex parte agentis: sufficit enim quo ad ipsum solum citationis decretum: quia ex quo ipse certus est de commissione, & citationis decreto certe amplius certiorari non debet. de reg. iur eum qui certus. lib. 6. c. ab excommunicato. de rescrip. cum simil.

16 · Vlterius sciendum est quod non † datur huiusmodi commissio literis non confectis posse experiri super duobus beneficiis, nisi contra vnum, & tunc ita demum si ambo beneficia sint in eadem supplicatione: quia tunc, ex quo ambo sunt in eadem supplicatione, & impetrantur ex persona eiusdem, vnica censeatur gratia, ex quo signatura dicit, Fiat vt petitur, iux. regulam Cancellariæ. 60. fa. l. scire debemus. cum materia. ff. de verb. obligat. Secus si peteretur commissio super duobus vel pluribus beneficiis contra diuersos, quia non conceditur nam ex quo sunt plures diuersæ gratiæ in diuersis supplicationibus, debet pro vnaquaque obtineri specialis commissio, & de perse separata. argumento eorum quæ dicuntur de pluribus capitulis connexis vel separatis, per gl. in l. etiam. §. j. ff de minor. per Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de li. leg per Bar. in l. 2. C. de re iud. & in l. ampliorem. C. de appella. quæ sunt loca communia.

Commissio an non detur super validatione processus.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter detur commissio super validatione processus parte absente habiti.*
2 *Sufficit quoquomodo ad notitiam peruenerit citatio.*
3 *Clausula, supplentes defectus omnes ex plenitudine potestatis, quid importet.*
4 *Citatio est de iure naturali & diuino: & sic tolli vel suppleri per principem non potest.*
5 *Papa non potest supplere consensus defectum.*
6 *Defectus mandati dicitur esse insanabilis.*
7 *Plus est mandatum fuisse reuocatum, quã à principio nõ habuisse.*

habuisse.

8 *Nullitas defectus mandati non sanatur, etiam refectis expensis.*

9 *Iudex legitimet personas antequam processum incipiat.*

10 *Iudex ex officio potest compellere procuratoré vt exhibeat mandatum.*

11 *Defectus iurisdictionis & competentiæ non sanatur.*

12 *Sufficit tacitus consensus in iurisdictionis prorogatione.*

13 *Imprimis & ante omnia debet constare de iurisdictione.*

14 *Contra tres sententias conformes non potest opponi aliqua exceptio, donec plenariæ fuerint executioni demandatæ.*

15 *Nunquam censetur sublata nullitas per quam negatur iurisdictio.*

16 *Papa quando confirmet sententiam iuste vel iniuste latã.*

17 *Ante latam sententiam sanatur nullitas processus sine refectione expensarum in beneficialibus, non in prophanis.*

18 *Sñia confirmatoria primæ nulla non est nulla, sed iniusta.*

19 *Qui confirmat, nihil de nouo facit, sed confirmat prout prius erat.*

20 *Primus iudex exequitur sententiam confirmatam, non secundus.*

1 POstremo quo ad hanc signaturam super dicta materia addo vnum, videlicet, quod † non datur commissio super validatione processus, quando fuit processum parte absente, nisi cum illa clausula, scilicet. Parte legitimæ citata, alias minime conceditur. Licet enim sanentur defectus processus: tamen defectu, citationis est insanabilis etiam refectis expensis.

Et hoc quando in totum fuit omissa citatio: secus quando non fuit debito modo executa, & non seruata forma: quia sanatur talis nullitas cum clausulam, dummodo ad no-
2 titiam citati peruenerit. Et tunc † sufficit quoquo modo de tali citatione notitiam habuerit si modo fuit notitia plena & certa vt probat tex. in clem. causam. ad fi. de ele. ponit Roman. consil. 360. & alio consi. 410. Rota decis. 271. in nouis. Et inter modos probandi quod sic citatur habuit notitiam, est vnus videlicet, si postea misit procuratorem ad illam causam. vt ponit Ægidius conclus. 59. & alia

439. Istis ergo casibus sanatur defectus minus legitimæ citationis: secus quando in totum fuit omissa, quia tunc talis defectus insanabilis est, vt probat tex. elegans, licet multum communis in clemen. pastoralis versic. cæterum. de re iudic. & ibi Cardi. in 3. notabili colligit quod clausula quæ ponitur in processibus seu priuilegiis. Supplentes † ex plenitudine potestatis omnes defectus, si qui forsan interuenerunt, intelligitur quo ad defectus iuris positiui, puta circa solennitates requisitas à iure. Idem dicit Panormit. per illum tex. in cap. 1. de transact. referendo Specul. in titul. de legat. §. nunc ostendendum. versic. 13. vbi notabiliter dicit quod hæc clausula, Supplentes omnes defectus; &c. refertur duntaxat ad solennitates iuris, non autem supplet defectum inhabilitatis personarum. Et ideo subiicit Card. in dicto versi. cæterum. quod per illam clausulam nō intelligitur dispensatum, vbi est necessaria dispensatio argum. eius quod notatur in cap. veniens. de fil. presbyterorum. sic etiam non inducitur absolutio ab excommunicatione, secundum eum per clemen. si summus de senten. excommuni. Quod dictum est notabile, cum talis defectus videatur esse iuris positiui, iuxta nota. in c. veritatis. de dol. & contu. & per modernos in c. post cessionem. de probat. tamen hoc ideo est, quia per illam clausulam non inducitur aliquod extrinsecum, neque dispensatio, nec habilitatio personarum (vt prædixi) multo minus supplet defectum naturalem, qualis est citatio: † quæ dicitur esse de iure naturali & diuino, iuxta illud, Adam vbi es consequenter per Papam & alium quemlibet principem tolli vel suppleri non potest, iuxta not. per Innocen. & omnes in c. quæ in ecclesiarum. de constitut. princip. plene per omnes in fi. C. si contra ius vel vti. publi. & in specie quo ad citationem fa. bonus text. in ca. 1. in fin. de caus. poss. & proprie.

3

4

Eadem ratione Papa † non potest supplere defectum consensus, vt vult notabi. Io. An. & Pano. in c. per venerabilem. qui fil. sint legit. vbi dicunt quod Papa non potest inducere matrimonium supplendo consensum, cum ille sit de iure naturali, vt est notum.

5

Hinc est, quod etiam † defectus mandati dicitur esse insanabilis. Nam vbi processus est nullus, vel sententia nulla,

6

cite videntur eius iurisdictionem prorogasse. Sufficit † 12 enim tacitus consensus in prorogatione, vt tenet Barto. in l. 1. ff. de iud. & Innoc. in cap. ad petitionem. in princ. de accus. gl. in l. vna. C. qui pro sua iuris. & in l. j. in vers. inchoare C. qui pro sua Iurisd. Aut ignorabãt eũ esse incõpetẽtẽ & tunc processus inde sequutus, est nullus propter defectum cõsensus, qui est insanabilis, vt supra. Quanuis enim potuisset illum de iudice incõpetente facere nõ petentem: tamen error impediuit prorogationem, cum nihil sit tam contrarium cõsensui quã error. l. si per errorem. ff. de Iuris. om. iud.

Et ex iis infertur quod sanatis nullitatibus cum clausulis quantumcunque prægnãtibus, non intelligitur sanatus defectus iurisdictionis: † quia in primis & ante omnia debet constare de iurisdictione. ca. cum in iure. de of. dele. 13

Et ideo licet contra tres † sententias conformes non 14 possit opponi aliqua exceptio, donec plenarie fuerint executioni demandatæ, Clem. vt calumniis. de re iud. potest tamen opponi exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis, sec. docto. ibi. & facit gl. sing. in cle. vni. de sequest. quæ dicit quod † nunquam censetur sublata nullitas, per quam 15 negatur iurisdictio: quia oportet quod constet de iurisdictione iudicantis, & per illam decidit ibi Card. quęst. dictat statutum, quod sententia arbitri nulla obstante exceptione mandetur executioni, debet intelligi, ita tamen quod constet quod sit arbiter, & quod sententiam tulerit. Facit quod in simili dicit Bar. in l. 1. § hoc interdictum. ff. quod vi aut clam.

Vlterius notandum est quod licet signatura sanet defectus ex via nullitatis refectis expensis, quod semper apponitur quotiens sanatur nullitas, de qua per partem aduersam opponitur, nunquam tamen sanat defectum ex via siue ex capite iniustitiæ, quia vt dicit Pan in c. 4. circa fi. de re. iud. inferendo ad intellectum illius text. ꝙ requiritur sententiam fuisse latam iuste & rationabiliter, ad hoc vt per Papam confirmetur, quando procedit ex iustitia & potestate ordinata. † Sed ex plenitudine potestatis potest 16 confirmare sententiam quantumcunque iniustam, vt legit. & no. in ca. hoc quippe. 3. q. 6. & per glo. magistram. in can. nullus. 9. q. 2. fa. text. in c. ad petitionem. de accus.

Quod

Quod vltimum intelligit magistraliter Pan.in d.c. 3. procedere in dependentibus à libera potestate principis, vt in beneficialibus, quorum Papa habet liberam & absolu-
17 tam potestatem,clem.2. alias, 1.vt lit.pend.Qua ratione † in huiusmodi beneficialibus solet sanare nullitatem processus ante latam sententiam sine refectione expensarum, quod non facit in prophanis, nisi allegetur paupertas, prout latius dicam in sequentibus, quia in beneficialibus (vt dixi) habet liberam potestatem, vt patet ex notabili dicto domini Anto. in c. constitutus de relig. do. Sanat ergo iniustitiam in talibus rationibus prædictis. Sed si sententia deficit in iustitia naturali, non potest per principem confirmari seu talis defectus suppleri, vt est text. not.in.clem. pastoralis. de re iud. Et ideo (vt in principio istius col. dixi) numquam per signaturam iustitiæ sanatur defectus ex via iniustitiæ, nisi vno casu,qui(prout accepi) post longam discussionem obtentus fuit coram Innocentio Papa 8. videlicet quando prima sententia fuit nulla forte ex defectu ordinis positiui, iux.l.prolatam. C. de sententijs, & in §. diffinitiua vers.item sententia 2. quæst. 6. & secundũ illam primam confirmauit.Quo casu super vtraq. data fuit
18 sanatio refectis expensis: quia licet † secunda setentia confirmatoria primæ nullæ non fuit nulla, sed iniusta not. per Bartol.in l.si expressum.ff. de appellation. & in l. 1. per illum text.ff. quæ sent.sine appella.rescind. vbi dicit quod sententia confirmatoria primæ nullę, est nulla sicut prima quando expressus est error in prima: nam tunc idem error est in secunda, qui est in prima. d.l. §.si vero prima est nulla ex alio capite quam propter errorem expressum in ea, tunc secunda illius confirmatoria non est nulla, sed iniusta: quia præsumitur ꝙ iudex pronunciauit bene iudicatum,respectu iniquitatis non nullitatis, quam ignorabat subesse. Licet ergo secunda confirmatoria primæ non sit nulla, sed iniusta(vt dixi) tamen super vtraque datur sanatio, cum illa iniustitia secundæ sententiæ non tangat merita causæ, & oriatur totaliter ex illa nullitate: vnde quasi eodem morbo effectualiter videtur infecta. Nam à primordio tituli posterior formatur euentus. l. 1. circa fi.C. de impon.lucr.describ.

19 Præterea qui† confirmat, nihil de nouo facit, sed confir-

firmat prout erat prius c. inter dilectos. §. porro. de fid. instru. iun. c. ... & 2. de cōfir. vtil. Hinc est quod agitur ex sententia confirmata, & non ex confirmante secundum vnam opinionem, quam recitat, gl. in l. eos. in ver. vel iniustā. C. de appel. Et ideo si secundus iudex ad quem, simpliciter confirmat primam sententiam nullo addito vel detracto, † tunc primus exequitur eam, & non secundus se. Osti. 10 Inn. & Pano. in c. pastoralis, §. præterea. de offic. deleg. & in c. cum in ecclesia. de appel. ponit Io. And. in addit. Spec. in tit. de execu. sent. §. 2. in versi. sed pone. Ex quibus apparet quod secunda consummatoria effectualiter habet dependentiam à prima, & ideo cum prima fuit nulla, etiam secunda in effectu censetur nulla potius quam iniusta. Nec 5 debet haberi consideratio quod secunda potuit transire in rem iudicatam: quia re vera ille transitus non meruisset solitum fauorem, ex quo confirmabat & faciebat esse iudicatū id quod erat fundatum in nullitate, per supradicta.

In impetratione iuris noui quid obseruandum.

SVMMARIVM.

1 *Impetrare ius nouum lite pendente, non est attentare.*
2 *Actor lite pendente potest sibi acquirere nouum ius tam in possessorio, quam in petitorio.*
3 *In causa beneficiali deducitur omne ius ab initio, quod cōpetit vel competere potest vtrique parti.*
4 *Reus possessor iniustus non petit expensas, si actor est nouo iure victor, licet in fine litis sit productum.*
5 *Temeritas actoris & res in litigando quo ad expensarum refectionem compensatur.*

POstremo circa istam materiā sanationis notāda sunt duo. Primū est quia quādo processus nō est, nullus, nec vsquequaq. iniustus aut inualidus, sed pendet ex futuro euentu, puta ex bono vel non bono iure partis agentis, tunc propter bonum ius de nouo superueniens lite pendente datur commissio, quod ex eisdē, actis iudex procedat super hoc nouo iure. Exemplum, Litiga-

quia loquitur eo casu quando reus absoluitur ex non iure actoris, quod cessat in casu isto. Puto tamen quod licet reus succumbat propter nouum ius actoris: tamen non condemnabitur sibi in expẽsis factis per actorem ante productionem illius noui iuris, quia vterque temere egit, & actor litigando sine bono iure vsque tunc, dicta l. eum quem temere, & reus offerendo defensioni iniustæ, per dictam l. is qui se obtulit, & sic temeritas vtriusque adinuicem compensatur quo ad refectionem expensarum factarum ante productionem noui iuris per actorem. argu. l. si ambo. ff. de compensat. cum similibus.

De sanatione contractus inualidi.

SVMMARIVM.

1 *Nunquam sanatur contractus inualidus.*
2 *Dare nouum ius in meritis causæ, est potius gratia quam iustitia.*
3 *Rescriptum concedens aliquid contrarius, dicitur priuilegium quia mutat nomen rescripti.*
4 *Insignatura de Iustitia, numquam derogatur statutis, secus in alia, nec datur quod de spolio & proprietate simul cognoscatur.*
5 *Suspenditur petitorium, & examinatur possessorium solũ.*
6 *In dubio præsumitur commissio, & non gratia.*
7 *Cur signatura dicit, videat protector.*
8 *Ordo ecclesiasticus confunditur, si vnicuique sua iurisdictio non seruatur.*
9 *Transitus in rem iudicatam extinguit subreptionem.*
10 *Dantur commissiones super nullitate, non obstante quod à tali sententia non fuit appellatum.*
11 *Sententia etiam nulla executioni demandantur.*
12 *An & quando exceptio nullitatis impediat executionem sententiæ.*
13 *De clausula, Sine iudicio legitima executionis.*
14 *Quatenus de facto est processum, etiam de facto potest reuocari parte non citata.*

Se-

1 SEcundum est, & pro nunc vltimum, circa istam materiam sanationis. Quod† nunquam sanatur contractus inualidus, neque testamentum, neque confirmantur consuetudines per istam signaturam iustitiæ commissionum: per quam nihil conceditur quod tangat merita causę, quia† non esset mera iustitia, sed potius gratia, dare nouum ius in meritis causæ. Et ideo di. gl. notanda. in c. 1. in ver. noscatur de constit. lib. 6. quod †si rescriptum concedit aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen rescripti, & dicēdum est priuilegium. c. priuilegia. 3. dist. & in c. Abbate. de verb. signifi.

2

3

4 Hinc est quod † in ista signatura de iustitia nunquam derogatur statutis, secus in alia, arg. l. 2. C. de diuer. rescrip. ibi, ad ius rescribuntur. & c. causam quæ. de rescrip.

Similiter in ista non datur, quòd simul de spolio, & proprietate cognoscatur, & iudicetur: quia obstat dispositio iuris communis, de quo in cap. literis de restitu. spolia. ibi prius, &c.

Si tamen spoliatus intentat à principio simul & semel possessorium & petitorium, tunc licitum esset aduersario super vtroque se defendere, & petere quod simul de spolio & proprietate cognoscatur, & iudicetur, vt vult glo. in cap. cum ecclesia. in glos. 2. de caus. posses. & proprieta. si tamen

5 iudici videbitur, † poterit suspenso petitorio examinare solum possessorium, & illud prius terminare. capit. secundum, & ibi clare Panormita. eod. titu. quod procedit etiam si spoliator habeat commissionem de procedendo simul in vtroque, quod datur aliquando ex fauore, vt per Ægidium conclus. 506.

Constat autem, quod stilus signaturæ commissionum

6 † in dubio præsumitur commissio, & non gratia, vt di. Domini. post Ioan. An. in c. si cui. de præben. lib. 6. Et hoc patet per multa exempla, in quibus apparet, quod Papa in dubio non præsumitur in ista signatura concedere aliquid in præjudicium alterius, nec facere gratiam, nisi aliud exprimat. Hinc est, quod quando vnus petit monitorium dari contra debitorem defuncti, cuius ipse qui petit est creditor, datur, sed cum ista clausula. Absque præiudicio potioris creditoris: reg. potior. lib. 6. & ff. & C. qui potio. in pigno. habe. per totum.

Similiter vbi materia tangit Cameram, signatura † dicit, Videat Camera vbi tangit religionem. Videat protector, quia ipse est verus & legitimus ordinarius illorum de illa religione, vt di. Card. consi. 17. incip. Casus post factum, &c. Eodem modo vbi tanguntur officia papæ, signatura dicit, Videant Domini secretarij, quia † ordo ecclesiasticus confunditur, si vuicuique sua iurisdictio non seruatur. c. placuit. 11. q. 1. fa. ad præmissa bonus tex. in. c ex tenore. de foro competent. ibi, sic sumus viduis in iustitia debitores, quod alijs iniustitiam facere non debemus. 7 8

Hinc est vltra prædicta quod si post executionem sententiæ aliquid petitur super materia executionis vel surreptionis monitorij, nō datur per istam signaturam aliquid quod tangat rem iudicatam: ideo non datur super subreptione, † quia transitus in rem iudicatam extinxit subreptionem. De qua potest opponi dupliciter, vt dicit Panor. post Innoc. in c. constitutus. versi. extra gl. de rescri. Primo contra literas dilatorie, vt in c. ad audientiam. eod. titu. Secundo potest opponi peremptorie cōtra gratiam: cū subreptio concernat ipsam gratiam, & eam vitiet. ca. si motu proprio. de præbend. lib. 6. cum similibus. Sed vsq. ad sententiā opponi potest, & non vltra, sicut in alijs exceptionibus peremptorijs. l. peremptorias. C. sent. rescrip. nō posse. Secus dico si aliquid allegatur quod concernat nullitatem iudicij & sententiæ, vt cum dicitur iudicium nullum fuisse, quia iudex incompetens vel excommunicatus. C. quand. prouoc. non est necess. per totum. & si à non competenti iudi. per totum. similiter in exceptione falsi procuratoris. l. licet. C. de procu. Nam cum istis & similibus casibus iudicium sit nullum potest agi. de nullitate ex dictis capitibus, † & dantur cōmissiones etiam post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, quia transitus in rem iudicatam non extinguit prædictas exceptiones: licet improprie dicantur exceptiones illis casibus, vt dicit gl. magistra in l. prima. C. de iur. & facti ignor. & in ca. Exceptionem. de except. nec potest dici iudicatum l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & in l. 2. C. quando prouoc. non est necess. 9 10

Hinc est quod vbi agitur de nullitate, & petitur super ea nullitate procedi, nō debet addi in signatura ista clausula, Sine præiudicio rei iudicatæ, secūdū aliquos: quia (vt sta-

tim

tim dixi)si sententia est nulla, non potest dici iudicatū:sed dicitur illo modo, sine præiudicio trium sententiarū, propter clem.vt calumniis de re iud.Alij aliter dicunt moti ista
11 ratione, ex eo quod sententiæ † nullæ etiam executioni demandantur, iuxt.nota.per doct.in ca.cum in iure.do offi. deleg.Sed potest distingui ex mente Bar.in d.l.4.§.condē-
12 natum. Quia † aut ex parte eius, qui petit procedi super nullitate nihil est probandum, vt quia dicit quod non fuit citatus, vel non fuit procurator qui egit: & tunc procedit prima opinio,cum dictis casibus non possit dici iudicatum. & exceptio huiusmodi nullitatum impedit executionem d.§.condēnatum.& in l.licet.ff.de procur. Idem quando in causa nullitatis aliquid est probandum,dummodo possit probari incontinenti.l.si prætor.§.Marcellus. ff.de iud. & in l.iudicati. C.si ex fal.instru. Aut probatio fiēda super nullitate habet altiorem indaginem: & isto casu potest procedere secunda opinio,quia tunc non obstante exceptione nullitatis sententia potest executioni demandari. l. fin. C.de ordine cognit.cum similibus.

Consequenter tunc debet addi. Sine tamen prȩiudicio rei iudicatæ: quod procedit quando executio nondum est facta, alias si est facta, & aliquid petitur contra eam, nō debet in commissione dici,Sine præiudicio rei iudicatȩ:
13 quia iam est facta executio, sed dicitur sine † præiudicio legitimæ executionis. Idem si nondum est facta executio, sed iudex incepit eam facere,vt dicā latius infra in versiculo quando committitur causæ nullitas, &c. Et est notandū quod cum mysterio additur illud verbum, legitimæ. quia si alias non sit rite & legitime facta executio, sed contra dispositionem iuris communis, vel formam sententiȩ, nō meretur solitum fauorem.Et ideo † quatenus de facto processit, potest de facto reuocari,etiam non citata parte,iuxt. fin. dictum Innoc.c. cum dilecti. de elec. quod exclamat
14 Francus in cap.1.in princ.de reli.dom.li.6.Et ideo dicit idē Inno.in c.quȩrelā in 2.col. de elec.ꝙ possessio vnius alteri data iuris ordine non seruato,pōt de facto reuocari,posses sore etiam non vocato facit glo.ord. in l.minor in princ. ff. de euict. cum multis similibus dictis ad propositum, de quibus per Rom. consi. 320. incip. Hæc illorum. in h. col.

Exce-

Exceptio sola plus operatur ad impediendam executionem quam actio nullitate mota cum inhibitionibus.

SVMMARIVM.

1 *Casus in quo plus operatur exceptio, quam actio mota etiã cum inhibitionibus iudicis.*
2 *Consultius est apponere in signatura illa verba, Sine præiudicio rei iudicatæ.*
3 *Iudex quando non debeat curare de exceptione vel appellatione.*
4 *Subrogato non datur effectus executorialium habitarum per defunctum, nisi, &c.*
5 *Sufficit reo quod vincat per non ius actoris, etiam si constet de non suo iure.*
6 *Noua gratia per actorem impetrata debet intimari reo absenti.*
7 *Iudex in commissione petitus non datur.*
8 *Iudices qualiter dãtur partibus præsentibus, vel absentib.*
9 *Non signatur commissio alteri præiudicialis, nisi prius ille citetur.*
10 *Quando partes non concordant in iudicem, qualibet pars eligit vnum, & curia tertium.*
11 *Datur commissio petenti procedi in petitiorio iam suspenso sed refectis expensis.*
12 *Variare non licet cum discrimine alterius.*
13 *Clausula, Absque retardatione solutionis pensionis.*
14 *Literis Papæ humiliter, & cum reuerentia est parendum, donec constet de contrario.*
15 *Inferiores regulariter de iure non possunt pensiones perpetuas imponere, maxime, vt transeant ad successores.*

AD prædicta facit maxime pro distinctione quam superius feci, elegans decisio Rotæ 280. quę incip. Licet per viam in nouis, vbi dicitur † quod licet exceptio nullitatis impediat executionem sententiæ quæ transiit in rem iudicatam,

tam, si incontinenti probetur coram iudice, qui illam sententiam tulit, tamen huiusmodi executio non impeditur per viam actionis super nullitate, etiamsi iudex (cui nullitas huiusmodi est commissa) inhibeat primo iudici volenti exequi sententiam suam. Et sic sentit Rot., quod maioré effectum operatur sola exceptio quo ad impediendam executionem sententiæ, quam actio super nullitate mota cum inhibitione secuta. Quod videtur contra text. in ratione sui cum ibi notatis per gl. magistram in c. 2. de ord. cog. quod crimen probatum per exceptionem nō punitur sicut quādo probatur per viam actionis. Sed ratio motiua dominorum quare secundo casu nōobstante inhibitione potest fieri executio, est ex eo, quia motio litis huiusmodi non impedit executionem, sec. Inn. in. d. c. cum in iure peritus, (quod ego intelligo cum distinctione quam superius feci) nec etiam inhibitio impedit, quia non est legitime facta. c. non solum in fi. & c. Romana. de appel. li. 6. Concludūt igitur Domini in prędicta decisione, quod fiat executio per primū iudicem per quam non impeditur litis prosecutio super nullitate. Ex quibus apparet † quod melius & consultius est apponere in signatura illa verba, Sine tamen præiudicio rei iudicatæ, vt non retardetur executio & prosecutio litis super nullitate suo marte decurrat, ex quo interim præsumitur pro veritate rei iudicatę, & contra impetrantem, arg. text. optimi. in l. 2. C. de falsis. vbi probatur ꝙ † quando executor percipit ꝙ malitiose opponitur exceptio falsi causa differendæ executionis, debet facere executionem salua manente quæstione falsi. fa. elegans dictum Inn. in. c. post electionem, in fi. de conces. pręb. vbi dicit ꝙ quandocunque iudex vehementer pręsumit contra excipientem quod malitiose excipiat nō debet talem excipientem admittere, nec de appellatione curare: quia illa non prodest, nisi probetur veritas causæ, vt per Panor. referentem istum dictum Inn. in c. super eo de. appellat. & in c. de cætero. in fin. col. de re iudi. Nec est admodum præiudicialis dicta executio agenti in causa nullitatis, quia si in ea obtinebit, etiam obtinebit reuocationem executionis. ea. suscitata de restitut. in iure. c. in nostra. & cap. auditis. de procurato. cum multis similibus. Et per hoc iura vtriusque partis seruantur illæsa per huiusmodi signaturas. Nam (vt superius dixi)

Papa

Papa per istam signaturam iustitię non præsumitur in dubio concedere aliquid in præiudicium alterius partis, nec facere aliquid gratiose, nisi id exprimat, vel aliter appareat de sua intentione: & hoc probaui superius aliquibus exemplis. Possunt & alia exempla adduci.

Nam si quis subrogatur illi qui iam habuit executoriales contra aduersarium, † non datur tali subrogato effectus executorialium, nisi intimetur condemnato huiusmodi subrogatio; quia forte impugnabit eam ex regula de subrogandis, vel aliter. Nam † sufficit reo quod vincat per non ius actoris, etiamsi constet de non iure suo, puta per confessionem vel alias, arg. nota. per Compost. in ca. mandatnm de rescript. iun. l. fin. C. de rei vend. & ponit decisio Rotæ. 419. quæ incip. Nota an reus in antiquis. Et ad prædictam practicam de intimatione subrogationis facienda facit in simili decisio. Rotæ 320. quæ incipit. Licet in causis. in nouis. vbi dicitur † quod noua gratia per actorem impetrata lite pendente super beneficio, est intimanda reo possessori etiam contumaci, nec curanti venire vel mittere quia forte vult & potest de subreptione eam impugnare. Ergo etiam subrogatio intimanda est condemnato per eandem rationem: & hoc quasi in terminis ponit Aegidius conclusio. 156. incip. Mortuo, &c.

Patet etiam ex alio iustitia istius signaturæ. Nam nō dat iudicem petitum ab vna parte, quia dicit elegās tex. de iud. Obseruandum est ne † is iudex detur, quem altera pars nominatim petit: id enim iniqui exempli esset, &c. fa. etiam tex in c. ad hæc. de rescrip. Ideo consueuit dicere supplicatio, Alicui probo viro, &c. & postea petitur verbo. Et sic per indirectum datur iudex petitus secundum voluntatem petentis. Tamen circa hoc distinguit pulchre Panor. in c. cæterum, in fi. col. de rescri. quod aut † vtraque pars est pręsens coram superiore, & non debet superior dare iudicem ad petitionem vnius. d. l obseruandum, Et ideo regens Cācellatiæ non consueuit in curia committere causam auditori Rotæ, quando vna partium allegat talem anditorem habére suspectnm, & si vnum vel duos habet pars suspectos, tunc regens committi alteri auditori secundum suum turnum & certum ordinem quem seruat.

Aut pars est absens, & alia est præsens: & tunc de stilo est, vt detur iudex ad petitionem vnius partis, salua alteri parti facultate recusandi iudex & causa rationabili. c. insinuante. de offic. deleg. Et si petit præsens aliquid præiudiciale alteri parti, & dicta pars est præsens in curia, fit citatio in audientia per edictum generale, secundum Panor.
9 in d. c. cæterum. sed Inn. in c. cum olim. de re iud. non vult quod sufficiat citatio in audientiā, sed tali casu debet fieri in persona, vel ad hospitium, ad dicendum quare talis cōmissio nō debeat signari. Et hoc seq. ibi. Fel.. allegans Pau. de Castr. consi. 51. qui dicit quod postquam Inno. hoc tenet non est amplius de hoc dubitandum, cum fuerit pater veritatis. Et ita seruat reuerendissimus Cardi. Alexan. qui est alius pater veritatis, & habet in manu sceptrum iustitię tanquam alter Salomon..

10 Quando vero † vtraque pars est præsens, sed non concordant in iudicem, tunc quælibet pars eligit vnum, & curia tertium. secun. gl. in d. l. obseruandum. de quo me remitto ad stilum curiæ, quem in hoc non perquisiui. fac. c. ex literis de constit. & c. quam graui. de cri. fal. Commenda-
11 tur istius signatura etiam ex hoc: nam † quando quis petit procedi in petitorio reiecta sua suspensione, eiusdem habet commissionem, sed refectis expensis in quibus fatiga-
12 uit aduersarium in possessorio: quia non † licet variare cū discrimine alterius, vt di. tex. in l. prætor edixit. in princ. ff. de iniur. Facit reg. mutare. de reg. iur. lib. 6, & in clemen. cum illusio. de renunciat. & hoc in terminis de refectione expensarum in tali casu tenet Ostien. in summa de caus. pos. & propr. in §. an quęstio possessionis. versi. sed si prius proponit. & ponit decis. Rotæ 205. quæ incip. In causa. in
13 nouis. Non minus commendatur ex alio, quia † causa non debitæ pensionis non committitur, nisi cum clausula, Absque retardatione solutionis eiusdem: quę clausula ponitur duplici ratione. Prima est, propter fraudes & militias recusantium soluere pensiones legitime impositas: quibus malitijs non est indulgendum. l. in fundo. ff. de rei vend. & in ca. sedes. de rescrip. fa. pro ista practica bonus text. in l. 2. C. de fals. quem superius in alio proposito induxi. Alia & secunda ratio est quare opponitur, videlicet propter honorem Papæ mandantis solui pensiones

per

per eum impositas. Et sic vt eius literæ super pensione non careant obedientia, † quibus est humiliter & cum reuerentia parendum, donec constet de contrario. ca. si quando. de rescrip. ibi, Mandatum nostrum reuerenter ad impleas, &c. Quæ rationes cessant in pensionibus impositis ab inferioribus; † qui regulariter de iure non possunt pensiones perpetuas imponere, maxime vt transeant ad successores. c. nisi essent. de præben. Et ideo quando pensio est ab inferiore imposita, tunc datur commissio super dicta pensione, & non apponitur prædicta clausula, absque retardatione, &c. 14 15

De commissione super raductione pensionis.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo detur commißio super reductione pensionis.*
2 *Pensio potest esse excessiua, non tamen est reducenda.*
3 *Volenti & consentienti super enormi pensione non fit iniuria.*
4 *Ceßio beneficij admittitur cum reseruatione omnium fructuum loco pensionis, præcipue in Francia.*
5 *Pensio reducitur aut reformatur ad instar contractus venditionis.*
6 *Pensio communiter non datur vltra tertiam fructuum partem.*
7 *Quæ sit iusta causa petendi reductionem pensionis.*
8 *Clericus vltra quam facere poßit nõ conuenitur, ad instar militis.*
9 *Licet Papa apposuerit manum in aliqua commißione, tamen reformatur, si venit reformanda.*
10 *Ex quo Papa apposuit manum, videtur omnibus alijs de & super eo ademisse potestatem.*
11 *Factum proprijs manibus dicitur, quando fit ab habente mandatum speciale.*
12 *Statur literis Papæ asserentibus resignationem fuisse factam in suis manibus.*
13 *Verba narratiua Papæ de resignatione beneficij per procu-*

ratorē facta, non probant vacationem, nec procuratorium quo ad iudicationis effectum.

14 *Reseruatio beneficij probatur per verba Papæ.*

15 *Papæ non statur, quando est contra iura, & in præiudicium iuris alteri quæsiti.*

16 *Papa semper ius alterius præseruat.*

17 *Quando legitime constat de paupertate, cedere bonis non est necesse.*

1 ET est notandum quod † non datur simpliciter commissio super reductione pensionis, etiam successori illius qui consensit, nisi cum clausula, Prout de iure faciendnm esse cognouerit, quia forte Papa scienter dedit antecessori quod posset obligare beneficium vltra tertiam partem fructuum Forte etiam data est pensio super fructibus beneficij non resignati, quæ solet concedi dummodo exprimantur illius fructus.

2 Præterea † potest esse pensio excessiua, & tamen non est reducenda, puta si is qui cessit fuit deceptus, cum crederet valorem beneficij esse magnum, ductus assertione optātis beneficium, non curantis de enormi pensione. Ad quod facit bona glo. in simil. in c. fin. de consuet. li. 6. ibi minorē forte ex causa sibi gratiam, &c.

3 Præterea † volenti & consentienti super enormi & excessiua pensione non fit iniuria neque dolus. l. 1. §. vsque adeo. ff. de in iur. & in l. nemo. ff. de regu. iur.

4 Hinc est quod admittitur† cessio beneficij cum reseruatione omnium fructuum loco pensionis, pręcipue in Francia. Sed communiter solent imponi huiusmodi pensiones vsq. ad tertiam partem fructuum, & quandoq. vsq. ad medietatem. Et tunc in supplicatione dicitur, etiam si dicta ēd sio super fructibus dicti beneficij tertiam partem huiusmodi fructuum excederet, dummodo illorum medietatem nō

5 excedat. † Tunc enim esset reducenda, si medietatem excederet. Nam quemadmodum reformationi subiacet contractus venditionis, quando vltra dimidiam iusti præcij circumuētio interuenit. vt in l. 2. C. de rescin. ven. & in c. cum causam. de emp. & ven. pari modo reformationi subiacet pensio, cum illa vltra dimidia iustæ pensionis excedit

dit. Hic est casus (prout ibi) quo ad hoc parificantur prætium & pensio, in l. item si prætio. §. fin. cum l. seq. ff. locat. iunc. d. l. 2. C. de rescin. vend. Posset tamen quis scienter consentire pensioni etiam vltra medietatem (vt superius dixi) & renunciare reductioni, sed communiter† non conceditur vltra tertiam partem fructuum eiusdem, præcipue si sit ecclesia parochialis, vel dignitas valoris viginti quatuor ducatorum, ne beneficia tantum grauentur, sed possint illorum onera supportari. arg. c. de monachis. in fi. de prębend.

Et ideo iusta causa petendi reductionem † pensionis, est reddituum & fructum diminutio contingens post impositam pensionem, qua stante beneficium grauatum onere pensionis non sufficit ad eam persoluendam, & sustinendum simul onera ipsius beneficij, prout eleganter consuluit Ludo. Roma. consi. 369. incip. Circa primum. versi. quo ad quintum, &c. mouetur ex notatis per doct. & præcipue per dominum Anto. in c. præterea. de iur. patron. decidentiũ in simili, quod si census à Diœcesano in fauorem patroni tẽpore fundationis impositus ecclesiæ fundatæ, in tantum ecclesiam onerat, quod si soluatur, non possit necessitatibus ecclesiæ seu sustentationi præsbyteri subueniri, tunc patroni census diminui & moderari debet. argu. tex. in c. 1. de consuet. vbi est expressum ꝙ tolli debent vel moderari consuetudines ecclesijs grauamen excessiuum imponẽtes. Ad idẽ in simili bonus tex. in c. suggestum de deci. facit etiam bonus tex. in c. quanto. de censibus.

Præterea hoc est priuilegium † clerici, vt non cõueniatur vltra quam facere possit, ad instar militis armatę militię, vt di. glo. ord. in l. miles. ff. de re iud. id est, debet sibi tantũ relinqui, vnde ipse & sui ministri eidem necessarij possint sustentari, vt dicit alia glo. in c. studeat. l. di. Concludo ergo ꝙ iuste petitur reductio pensionis ex dicta causa, non obstante indulto ꝙ ad certam partem reduci nõ possit ex quo contingit diminutio fructuum ex post facto, per supradi.

Et hoc important illa verba quæ apponuntur in huiusmodi commissionibus super reductione, videlicet, Prout de iure faciendum esse cognouerit: quia attenta diminutione fructuum contingente ex post facto, & consideratis oneribus in cumbentibus beneficio grauato pensione, ac aliis,

vt supra, poterit reduci, & debito modo moderari.

9 Et ex his apparet quod† etiam si Papa apposuit manum in aliqua supplicatione vel commissione, & venit de iure reformanda, sine dubio reformatur. Nam (vt superius dixi) licet Papa dicat in supplicatione, quod pensio ad certam partem reduci non possit, si tamen de iure ex dictis causis venit reducenda, indubie reducitur & reformatur. Ad quod faciunt bona iura text. in ca. sententiam 35. quæst. 9. in ca. cum ex literis. de integr. rest. & in ca. cum olim. de re iud. In quibus dicitur sententiam Romani Pontificis posse in melius commutari. Facit elegans consi. Ludo. Ro. in ordine 511. incip. Christi nomine repetito. Circa propositam. Nec obstat si dicatur, ex† quo Papa apposuit manum, videtur omnibus alijs de & super eo ademisse potestatem. arg. cap. vt debitus. de appell. consequenter commissionem non censeri reuocatam, nec posse reformari, nisi proprijs manibus Papæ reuocetur vel reformetur: quia † dico quod satis propriis manibus factum fuisse dicitur, cum ab habente mandatum speciale fiat, vt est text. in c. mulieres. in fi. de senten. excom. ibi. cum his cõmittat vere, cuius authoritate vel mandato delictum committi probatur fa. etiam tex. in l. ita tamen. §. gessisse. ff. de admi. tut. & in l. 1. §. deiecisse ff. de vi. & vi. arm. cum aliis vulg. ad hoc.

10

11

Ex his etiam potest sumi ratio vnius obseruantiæ, quam seruat signatura. Nam † licet stetur literis Papæ asserentibus resignationem fuisse factam in suis manibus, iuxt. clemen. literis. de proba. si tamen talis resignatio facta appareat per procuratorem, & de falsitate illius mandati dubitatur, existentibus aliquibus coniecturis, committitur arbitrio auditoris, vt præfigat terminum parti, ad dicendum quo mandato vti velit, & an ex eo resignatio subsequuta fuerit. Nam vt dicit signanter Aegidius conclusione 233. quæ incipi. Si Papa. † quod verba narratiua Papæ de resignatione beneficii in suis vel alterius manibus facta per procuratorem, non probant vacationem nec procuratorium, & hoc quo ad effectum ad iudicationis, vt per eundem Aegidium conclusion. 290. & alia 342. incipi. Ad effectum, & ca. licet contrarium in casu simili firmet Pet. de Anc. consi. 399. incip. Intentio Dominæ

12

13

Con-

Constantiæ,&c.vbi dicit quod † si Papa in prouisione quam facit de beneficio, narrat se specialiter dictum beneficium reseruasse suæ prouisioni, dum talis illud obtinebat, ex his verbis secundum eum probatur plene reseruatio, & præsidentia possessoris tunc temporis, sed dictum Ægidij in suis terminis puto fore verius, existentibus aliquibus coniecturis, de & super falsitate eius, quod narratur per Papam, vt superius dixi: quia tali casu non est arguere Papam de mendacio, sed quod fuerit circumuentus. Et ideo dicit idem Pet.de Ancha.in consi.præcedenti, quod incipit. Præmitto pro clariori,&c. quod dicto seu assertioni † Papæ non statut quando est contra iura, & in præiudicium iuris alteri quæsiti, quod non est suæ intentionis velle tollere.l.j.§.si quis à principe,& §.merito.ff.ne quid in loco publi.c.ex tuarum.de vsu pal. maxime in ista signatura iustitiæ,in † qua non vult derogare iuri alterius, præcipue cum graui damno.Et licet vni concedat aliquid gratiose, semper tamen præseruat ius alterius, conformando se dispositioni iuris canonici, & etiam ciuilis, vbi deficit ius canonicum.can.si in adiutorium. 10.dist.cum multis similibus quod patet per alia plurima & varia exempla, quæ subijciam per ordinem prout occurrent materiæ, quas vidi vel practicaui,seu à practicis habui,iuxta tex. in l.si auiam. C.de inge.manumis. ibi, si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres, &c. 14 15 16

Quando quis petit admitti ad beneficium.cap.Odoard. de solut. vel alternatiue ad cessionem bonorum, aut ad terminum quinquennalem, iuxta l. fina. C. qui bon.ced. possunt.semper in signatura dicitur. Constito summarie de paupertate, & prout de iure. Et hoc propter multa, quæ requiruntur circa hoc iux.nota.in dict.cap.Odoardus.Nec † est necesse, quod aliter cedat bonis, dummodo possit legitime constare de paupertate,secundum Panor.ibi.& Rotam decis.567.incip.Vtrum possit. ad fi.facit bona glo.in l.miles.ff.de re iud.& in can.audeat. l.di.& de materia.dict.c. Odoardus. plene per Bal.in fin.instit. de actionib. 17

Duplici contritione nemo teritur.

SVMMARIVM.

1 *Quis non debet duplici contritione conteri.*
2 *Quando iudex ecclesiasticus fecit quod potuit, inuocat brachium seculare.*
3 *Delegatus non inuocat brachium seculare, nisi id in signatura dicatur.*
4 *Episcopis inhibetur sub pœna suspensionis, non excommunicationis.*
5 *De modo concedendi interdictum, propter non paritionem.*
6 *Magna & notabilia in verborum generalitate non includuntur, nisi de his expresse dicatur.*
7 *In aduentu regis vel principis interdictum suspenditur.*
8 *Contra reges literæ contẽtiosæ non dantur per cancellariã.*
9 *Exhortationi Papæ est parendum.*

PEtenti committi inhibitionem sub censuris, & pœnis, &c. datur solum de inhibitione sub censuris: quia † non debet quis duplici contritione conteri. c. at si clerici. in fin. de iudi. & in ca. presbyter aut diaconus. 81. distin. nisi sit maxima contumacia, vel materia grauissima, tunc datur etiam sub pœnis. Ad quod facit bonus text. in cap. quoniam frequenter in fin. vt lit. non contesta. ibi, dum dicit. Ita videlicet quod alterutra pœna, quæ magis timeri debeat, iudex à principio sit contentus, ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruit proteruitas contumacis, facit etiam bonus tex. in c. cum in cunctis. §. fin. de elect. quod ibi Pano. in 1. not. ponunt doct. in ca. tuæ. de procura. & in l. senatus censuit. ff. de accus. Additur etiam quandoque, & de brachio seculari, prout de iure: nam † quando iudex ecclesiasticus fecit quod potuit, & non habet vltra quod faciat, potest tunc de iure inuocare brachium seculare. c. cum non ab homine. de iudi. & in c. 2. de malefi. po. Oldr. consi. 89. incip. Episcopus inuocat, &c.

Et est notandum, quod nisi in signatura adderetur, & de brachio seculari, non posset † delegatus inuocare tale auxilium, secundum Anch. in c. vt officium. §. fi. de hæreti. lib. 6. di-

6. dicentem curiam ita tenere, quicquid dicat Io. And. in c. significasti. de offic. deleg.

Item est notandum, quod quando petitur inhiberi sub pœna excommunicationis, si inter eos quibus est inhibendum, sint episcopi vel superiores prælati, tunc † ponitur quo ad eos sub pœna suspensionis, non excommunicationis: defertur enim illis in pœnis imponendis tunc propter reuerentiam sacri officij quod exercent, vt est casus in c. 2. de offic. de leg. lib. 6. iunct. glo. in c. 1. de cle. venat. tamen etiam propter periculum plurimorum. Et ideo sententiam suspensionis & interdicti tales non incurrunt, nisi de ipsis expressa mentio habeatur, vt dic. tex. in c. quia periculosum. de senten. excommu. lib. 6. 4

Ex quibus apparet, quod istæ censuræ debent à principio moderate concedi tam respectu personarum, vt patet ex præmissis, quàm etiam locorum in quibus morantur, & degunt personæ contumaces.

5 Et ideo vbi petitur poni interdictum † propter non paritionem forte exequutorialium, cum magna difficultate conceditur. Vnde primo ponitur in ecclesia parochiali aduersarij, & alia ecclesia parochiali vel collegiata. Demum crescente contumacia datur in duobus monasterijs vel ecclesijs collegiatis, & si nec sic resipiscat, tota diœcesis supponitur interdicto vltimo loco, vbi præmissa non afferunt remedium oratori contra aduersarium, qui tandiu in sordescit, interdicitur ecclesia cathedralis, quæ aliàs non censetur interdicta, nisi expresse interdicatur, licet tota diœcesis & Ecclesiæ ciuitatis interdicantur propter eius excellentiam & honorem argu. c. quamuis. §. quanquam. de præben. lib. 6. & quod notabat Compos. ante illam decretalem, in ca. capitulum sanctæ Crucis. in versi. item quæritur de hac forma, &c. & Oldrad. consil. 186. incip. Thema tale est, & domini de Rota decis. 45. incip. Nota secundum aliquos. in antiquis. Nam ista † magna & notabilia, nisi de eis expresse dicatur, nulla verborum generalitate includuntur l. prætor ait. §. quod autem. ff. de iniur. c. sedes. de rescript. l. eos. C. de aquæ duc. lib. 11. 6

7 Aduertendum tamen est, quod † in aduentu regis vel principis in vrbe in qua dicta ecclesia cathedralis est sita, interdictũ suspenditur, & in hoc defertur talibus personis arg. c.

folitæ.ibi, regi tanquam præcellenti.de maio.& obe.ficut
8 & alias defertur eifdem. Nam † contra Reges non dantur literæ contentiofæ per Cancellariam. Et in literis quæ eis destinantur per Papam, non ponitur. Mandamus quatenus. fecundum Specu.in titu.de refcript.præfen.§.ratione formæ.verfi.item contra Reges.facit bonus tex. vltra Specu.in clemen.prima de tefti.ibi, Reges eofdem & principes
9 in domino exhortamur, quamuis dicat ibi glof. quod† licet exhortatio Papæ videatur confilium, eft tamen confilium reuerentiæ, cui neceffatio parendum eft, iuxt.not.in ca.ad aures. de ęta.& qualita.

Quid autem fi nec per tot gradus interdicti pareatur? tūc poteft petere orator exequutiue procedi per brachium feculare, arg.c.cum non ab homine. in fi.de iudi. Sed tunc in commifsione debet addi hęc claufula videlicet, in euentum quod docuerit, &c.

De claufula cautione præftandi iudicis arbitrio.

SVMMARIVM.

1 Qualiter cautio debet preftari per abfoluendū à cenfuris.
2 Cautio iuratoria fufficit illi qui ob iniectionem manuum violentarum in clericum, eft excommunicatus, non autem pro crimine manifefto, vel contumacia.
3 Datur prærogatio fatalium, fed arbitrio iudicis.

1 VLtimo quo ad materiam cenfurarum iam incurfarum fciendum eft, quod † vbi excommunicatus vel fufpenfus petit fe abfolui à cenfuris præftita iuratoria cautione, caffantur regulariter ifta verba, & loco eorum dicitur. Cautione præftanda iudicis arbitrio, quia debet infpici qualitas perfonarum, an fit de folo earum iuramento confidendum.arg.c.literas. de præfumpt. & hoc per doctrinam.Inno.in cap.ad reprimendam.de offi.ord.& ibi Panor.in cap. qua fronte. de appell. & in c.ex parte, de verb. fignifi.

Sed ego diftinguerem prout diftinguit glof.nota.in cap.
2 ad hæc de fenten.excom. quod aut †quis petit abfolui obinie-

iniectionem manuum in clericum, & tunc sufficit sola cautio iuratoria. per c.ex tenore, & c.cum desideres.eo.tit. Si vero pro contumacia vel crimine manifesto, tunc sufficiens debet cautio præstari.c. ex parte. de verb. sign. & ibi dicit glo.quod sufficiens cautio est, si pignora vel fideiussores dentur.l.si mandato. §.vlti.ff.manda.cum similibus.

Vbi petitur † prorogatio fatalium, semper dicitur in commissione per signantem, Arbitrio iudicis, quia forte pars non fecit debitam diligentiam in tempore debito prout facere debuit, iux.ea quę habentur in c.cum sit Roma.de appel. Non enim sufficit probare solum impedimentum tempore primi fatalis, nisi etiam probetur, quod tale impedimentum fuit immediata causa quare non potuit prosequi appellationem tempore debito, & ideo debet docere se fecisse debitam diligentiam.per tex.not.in l.qui commeatus. in princ.ff.de re milit.& ibi Bart.& in l.quibus diebus. in prin.ff.de condi.& demon.& Bal.in l.properandum.§. sin autem vtraque.C.de iudic. 3

Causa Ecclesiæ quibus committi debeat.

SVMMARIVM.

1 *Causa ecclesiæ, & qualibet alia spiritualis non committitur laicis etiam de consensu partium, bene tamen ipsis cum clerico.*
2 *Clericus tanquam dignior trahit ad se laicos.*
3 *Causæ prophanæ regulariter non committuntur in curia Romana.*
4 *Semel transmissibile perdurat pertransmissibile.*
5 *Causa denegatæ pensionis regulariter non committitur in curia.*
6 *Causa iniuriarum ex partibus non committitur in curia, nisi accessorie ad aliud concessibile veniat.*
7 *Casus in quibus causæ prophanæ in curia committuntur.*
8 *In Cardinalibus multa sunt introducta specialia.*
9 *Viduis & pauperibus, & alijs personis miserabilibus signatura dat commissiones in curia etiam super rebus prophanis.*
10 *Res feudalis de sui natura est coram domino feudi tractanda.*

11 *In*

11 *In dubio non est verisimile quod papa causam pendentem coram vno iudice ab eo voluit auocare, nisi id faciat ex certa scientia.*

DIcendum est modo succinctè de aliquibus causis seu materiis quę reijciuntur per istam signaturam Iustitiæ, & non solent signari certis respectibus. Et primo † causa ecclesiæ & quęlibet alia spiritualis non committitur laicis etiam de consensu partiũ. Ad quod fac. c. decernimus. de iudi. iun. c. si diligẽti, de for. compe. nisi laico vel laicis associetur aliquis clericus, qui vna cum illis vel terminet vel concordet. Quæ obseruantia fundatur in dispositione c. per tuas. ad fin. de arbit. ibi, à duobus laicis & vno clerico, &c. † Clericus enim tanquam dignior trahit ad se laicos minus dignos, arg. c. quod in dubijs. de consecratio. eccles. facit notabile dictum Bart. per illum tex. in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de appellatio. vbi dicit quod si laicus & clericus debitores cõueniuntur simul, ambo debent conueniri coram episcopo ratione clerici, ad idem quod ponit Ludouicus Roman. consi. 265. incipien. In casu proposito. vbi dicit quod si iudicantes vel arbitrantes sunt mistæ personæ, vtputa vnus clericus, alter laicus: debet tali casu appellari, & similiter peti reductio ad iudicem ecclesiasticum ratione clerici, qui (vt dixi) tanquam dignior trahit ad se laicum. facit etiam elegans doctrina Panormitani, in cap. de 4. & 6. col. versi. sed circa prædicta. de rescript. Vbi dicit quod si laicus habet rem commnnem, & indiuisibilem cum ecclesia, tunc contra laicum non præscribitur spatio à iure communi ita tuto contra laicum, sed conseruatur ius suum propter ecclesiam. per l. si communem. ff. quemad. seruit. amit. & quod in simili not. glos. in cap. vnico. de iur. patrona. lib. 6. & ibi Ioan. Andr.

3 Causæ prophanæ † non committuntur in curia, nec signantur per istam signaturam, nec etiam debent proponi: quia non sunt de foro ecclesiæ. ita. tex. in c. si clericus laicũ, de fo. comp. Hinc est quod ista signatura non cõmittit causam dotis à matrimonio separatam, quia tunc dicitur causa prophana, & ideo coram iudice seculari agi debet, vt per gl. in c. de prudẽtia. in ver. incidens. de do. inter vir. & vxo. nisi

nisi lis fuisset semel inchoata per partes coram iudice ecclesiastico, argu. eius quod † dicitur. Semel transmissibile 4 perdurat transmissibile. l. videamus. ff. quod met. causa. cum similibus. Item non committi † in curia causa denegatæ pen 5 sionis, cum mere consistat pensio in temporalitate, & non dicitur causa beneficialis, per illud quod in simili dicunt doct. in c. postulasti. de rescrip. & in c. ad audientiam. 2. eo. tit. nisi cessans soluere sit in curia, vel nisi solutio pensionis sit destinata Romę, quia tūc videtur ibi contraxisse. Et ideo potest ibi conueniri, per c. Romana, in §. contrahentes de fo. compe. lib. 6. iun. l. contraxisse. ff. de act. & obli. Similiter † causa iniuriarū ex partibus non committitur in curia, nisi 6 veniat accessorie ad aliud concessibile, arg. d. c. de prudentia, & l. quotiens. C. de iudicijs. In quibus probatur quòd iudex cognoscit accessorie de causa, de qua principaliter cognoscere non potest. Idem quando reus apprehenditur personaliter in curia, secundum aliquos.

Excipiuntur quidam casus in quibus dantur & signā tur commissiones in curia super prophanis.

Primus † est, quando partes consentiunt. Quid enim 7 aliud agit prætor; nisi in partes sint concordes? l. j. §. inde quæritur. ff. de nou. oper. nunc. fa. l. si conuenerit. ff. de re iud. & in l. j. §. si conuenerit. ff. depo.

Secundus, quando causa est ardua, puta supra quingentos florenos, secundum aliquos. Sed hoc puto esse arbitrarium. argu. l. non quicquid. ff. de iud fa. c. de causis de offic. deleg. & in l. j. & 2. ff. de iur. delib.

Tertius, quando non speratur iustitia in partibus ob potentiam forte vel fauores aduersarij, argu. c. statutum. §. cum vero. de rescrip. lib. 6. præcipue quando clerici conqueruntur de laicis, & seculares iudices in exhibenda iustitia sunt remissi. c. cum sit generale. & c. licet. de for. compe. bona glo. in c. si clericus. eo. tit. De hoc tamen tertio casu latius dicam in sequentibus respectu aduocationis causarum à partibus in curiam.

Quartus, de causis prophanis in terris ecclesiæ, arg. c. si duobus. de appel. & c. venientes. de iureiurando.

Quintus, quando supplicat Cardinalis pro seipso, sec. aliquos, † in Cardinalibus enim multa specialia introducta 8 sunt, vt patet ex c. ijs quę. de ma. & obe. iun. eo. quod d. Inn. in c.

in c.dilectus.de capel.mo. Nam sicut honore aliis præeminet, ita maiori debet prærogatiua gaudere, vt dicit tex.in c.de offi.leg.lib.6.

Hinc est quod de consuetudine curiæ committunt Cardinales obseruationes terminorum auditoribus suis, etiam sine speciali mandato Papæ, vt per Ægidium concl.43. quæ incip. Articulus.

Item statur dicto Cardinalis in iis quæ aguntur coram eo in causis sibi commissis, sec.eund. Ægidium, concl.183. incip.assertioni, quod procedit etiam in præiudicialibus, præsertim vbi alij papę in talibus non assistũt, vt per eund. conclus.636. incip. Supposito, &c. quicquid dicat glo.de iure.in c.sicut nobis.de senten.excommu. Item Cardinalis non inhibetur per auditorem. sec.eund. Ægid.cum multis similibus, prout de stilo & consuetudine curiæ.

9 Vltimo quo ad prædictam materiam viduis † & pauperibus, & aliis miserabilibus personis dat signatura cōmissiones etiam super rebus prophanis, quia tales personæ sub protectione ecclesiæ esse dignoscuntur, vt prob.in c. ex parte.de for.compe.etiam si patiantur oppressionẽ circa 10 rem feudalem, † quæ alias de sui natura tractanda est coram domino feudi.c.cæterum.de iud.c.ex transmissa.c.verum.& ca.ex tenore.de for.compet. dum dominus feudi in exhibendo iustitiã non probatur negligens, vt in dictis iuribus. Sed quo ad viduas & alias miserabiles personas credo quod indistincte procedat primum dictũ, vt possint agere in foro ecclesiæ, etiamsi dominus feudi probetur negligens, cum sint sub protectione ecclesiæ, vt dixi, & optime probatur in d.c.ex parte,& ibi Panor. dicit illum tex.sing. ad hoc in vltimo notabil. excepto si tunc lis penderet in partibus corã domino temporali, quo casu posset excipi.de tali litispendentia contra commissionem factam auditori in curia ad instantiam viduæ vel alterius miserabilis personæ, ex quo de dicta lite in commissione non sit facta mentio secundum Ægidium conclu.45. quæ incipit. Exceptio, &c.

11 Quia † in dubio non est verisimile quod papa causam pendentem coram vno iudice, ab eo velit auocare, nisi ex certa scientia id faciat: quod in dubio non pręsumitur, nisi de processu expressam faciat mentionem.ca.coram.de offic. delega.& cap.inter monasterium. de re iudi. Sed nec tunc

solet

solet causam auuocare si iam sit instructa.arg.c. pastoralis. de caus.posses. & proprieta. ibi, vt iam possit causa diffinitiuę sententię calculo terminari,&c.nisi secundum aliquos orator paratus si præstare iuramentum de perhorrescentia iux.nota.in c. statutum. §. cum vero. de rescript. lib. 6. de quo tamen latius dico infra in simili proposito, in versi. econtra causa, &c.

Signatura non dat commissiones contra iudices.

SVMMARIVM.

1 *An signatura dat commissiones contra iudices.*
2 *Iudicare est onus quod quis appetere non præsumitur.*
3 *Punitur non deferens appellationis interpositæ ad papam.*
4 *Quando plura narrantur,datur signatura solum de commissione causæ.*
5 *Simplex responsio intelligitur talis,qualis præcessit interrogatio.*
6 *Ad citandum quem personaliter in curia,requiritur specialis commissio.*
7 *Dependens à negotio principali debet ad iudicē illius negotij aduocari.*
8 *Causa prætensæ appellationis à grauamine in curia non committitur nisi cum negotio principali.*

SIgnatura † non dat commissiones contra iudices vel executores authoritate iudicium procedentes, licet enormiter pars dicat se læsam, vel alias dicat se indebite spoliatam. Et ratio est, quia si passim darentur cōmissiones contra tales, numquam inuenirentur iudices vel executores, timentes se in posterum posse molestari,& sic semper se exonerarent ab isto onere. † Nam iudicare, onus est c. pastoralis. ibi.exonerare.de offic. deleg.& in l.fin.§. iudicandi.ff.de muneri. & honori.Non præsumitur autem quis appetere onerosa, vt di.gl. in c. si contra vnum in gl. magna.de offi.dele.li.6. Credo tamen ꝙ si essent maxima proteruitas & inhobedientia iudicis, vt quia non obstante

appellatione,& inhibitione auditoris,processisset in causa, nimis fauendo parti, tunc daretur commissio contra partem & iudicem. Et ita proximis diebus ego obtinui in causa canonicatus Sibenicen. contra quendam Leonardum de Datis Florentinum. fa. c. de priore. de appell. vbi dicitur
3 quod punitur † non deferens appellationi interpositæ ad papam:& mittitur ad curiam puniendus: quia debet deferre ob reuerentiam superioris, nedum vbi est certum appellationem ipsam fore probabilem, sed etiã vbi dubitatur an probabilis sit interposita,sec.dominum.Antonium. in c. vt debitus de appellatio.per.c.sacro.ad fi.de sent. excommunic. idem ponit Ludouic. Roma. vbi multa allegat in consi. 501.incipiente. Vt declarationem, &c.
4 Quando† narrantur plura in commissione,quia papa nõ est plene de omnibus informatus, dat signaturam solum de commissione causę.Pari modo seruatur in signatura gratiæ inter quas est solum vna concedenda; tunc ponitur illa specifice in signatura, puta de prouisione, vel de dispensatione,seu confessionali in forma, &c. Alias si simpliciter diceret,placet:vel Cardinalis diceret, Cõcessum vt petitur
5 omnia petita intelligerentur concessa, quia † simplex responsio intelligitur talis qualis pręcessit interrogatio, vt probat.in §.Præterea institu.de inutil.stip.& in l.Titia.§. idem respondit. ff. de ver. oblig. Ideo in primo casu habẽs signaturam solum de commissione causæ,si vult quod committattur aliquid in specie de narratis in comissione, puta quod aduersarius citetur personaliter,vel quid simile: facit vnam reformationẽ,& sic illud de facili obtinet. Et ad illud de citando quem personaliter, ꝙ requiratur expressa commissio in curia,fa.tex. iun. bona gl.in c.fi.in ver. personaliter.de dilatio. & ponit decis.Rotæ, in antiquis 389.
6 quę incip.Nota ꝙ regulariter.vbi dicitur, ꝙ auditor† etiã in causa criminali non potest reum citare vt compareat personaliter,nisi hoc habeat specialiter commissio. Et licet ex multis & diuersis causis concedantur citationis personales,ita ꝙ tunc non sufficit mittere procuratorem, vt dicit decisio.272.quæ incipit.Licet contra.in nouis.tamen passim & indifferenter id non conceditur. Et ideo quando narrantur plura propter quorum quodlibet posset citandus declarari, non datur quod citetur personaliter, nisi omnia

verifi-

verificentur, vel nisi aliquod eorum esset valde graue, ar. c.1.in fi. de iudi.lib.6.& in cle.1.eod.tit.cum similibus.

Si causa † principails agitetur in vno loco coram certis 7 iudicibus, & aliquid dependens siue ad dictam causam attinens in alio de facili aduocatur, & committitur iudicibus negotij principalis, & hoc ne continentia causę diuidatur l.nulli C.de iudi.c.dispendia.de rescr.lib.6. Et ideo † si cau 8 sa agitetur in partibus coram vno iudice, & contingat appellari ab aliqua interlocutoria vim diffinitiuæ habente, puta si ille pronunciauit se iudicem competentem, iux.glo. in authen.habita C. ne fil.pro parte.non auditur appellatus, si petat committi in curia causam prætensæ appellationis tantum. Ideo additur in commissione, Cum toto negotio principali, & hoc per rationem de qua supra. De facili autem auocatur negocium principale de partibus beneficialibus, tam quia tales causæ sunt tractandæ in curia de sui natura, tum etiam vt impinguetur & bonificetur ipsa curia, dummodo non sit conclusum in causa: quia tunc non auocatur. Et ideo solet in commissione dici, Coram quo ad nonnullos actus (circa tamen conclusionem causæ) processum extitit. non fit aliqua mentio quod causa sit instructa coram illo iudice, quia cum magna difficultate auocaretur, vt superius dixi per c. pastoralis.de causa posses.& proprieta.ibi, si vero conclusum, &c.

Clausula & per breue sanctitatis vestrę quomodo intelligenda.

SVMMARIVM.

1 *Quando commissio petitur per breue, nõ solet transire certis rationibus hic descriptis.*
2 *In partibus non committuntur appellationes per breue, nisi certis casibus.*
3 *Pauperes non tenentur ad expensas eis impossibiles.*
4 *De clausula derogatoria dictionem.*
5 *Hodie gaudent breuitate moderni.*
6 *Non est de intẽtione papæ quod alicui tollatur ius quoquo modo quæsitum neque per se, neque per suos antecessores nisi aliud appareat in beneficialibus.*

7 *Papa in concessione bullarum videtur quasi contrahere, quando accipit multam pecuniam.*
8 *Qualiter detur restitutio aduersus rem iudicatam, vel tres sententias.*
9 *Clausula parito iudicato, quid importet.*
10 *Refert an sententia fuerit lata præsente parte, an per contradictas i. absente.*
11 *Causarum merita partium assertione panduntur.*
12 *Nimia contumacia quid operetur ad restitutionem denegandam.*
13 *Qualiter conceditur restitutio aduersus sententias, quando narratur paupertas.*
14 *Qui non est soluendo, ad fructuum restitutionem, nec expẽsarum impossibilium tenetur.*
15 *Malitia procuratoris non debet domino imputari.*
16 *Petens restitui habet docere in aliquo de sua iustitia.*
17 *In prophanis non datur restitutio aduersus sententias, sed restitutionis causa committitur.*

1 QVando petitur † commissio ad partes per breue semper additur in commissione. Et per breue sanctitatis vestræ, &c. alioquin in curia non solet transire. Et credo quod istud seruetur duplici de causa. Prima est propter lucrum officialium, vt orator cogatur expedire bullam, in qua plus exponitur. Secunda, per breue habet orator iudicem quem petit postea verbo: sed si per bullam, tunc apponitur in principio, & si alia pars opponit, tunc coguntur concordare de iudice. fa. gl. in l. obseruandum. ff. de iudi. & superius latius dixi præ-
2 dictis etiam respectibus † non committuntur appellationes in partibus per breue, nisi in certis casibus, puta pro pauperi-
3 bus † qui non tenentur ad expensas eis impossibiles, vt di. Aegidius conclus. 44. quæ incip. Allegatio paupertatis per l. procuratorem. §. si. ignorantes. ff. manda. Item committitur appellatio per breue in partibus, quando alia pars habuit commissionem similiter per breue, & hoc vt seruetur æqualitas inter partes. reg. non debet licere. lib. 6.
4 Item in terris ecclesiæ quando in commissione † est clausula derogatoria constitutionis Bonifacianæ de vna, & concilij generalis de duabus diætis, de quibus in c. nonnulli. de

rescrip.

rescrip.& in c.statutum.eo.tit.li.6.additur, dummodo non vltra duas vel vltra tres, referendo singula, singulis, id est, quo ad constitutionem Bonifacii, dūmodo non vltra duas, quo ad concilium generale, non vltra tres, fa.bona glo.de relatione singulorum ad singula, in c.si quis pecunia.79.di stin. Sed hodie † gaudent breuitate moderni, vt etiam syllabam vnam non necessariam non apponant, vt dicit glo. in.l. 1.ff. quod met. caus. & ideo dicuntur solum illa verba dummodo non vltra tres, & est melius. Cancellaria tamen non derogat dictis, sicut nec committit causam simplici clerico, prout attestatur Aegidius conclusio. 81. quæ incip. Consensus partium. per cle. ne Romani. de elect. cū concordan. de quo latius dicam infra in materia rescriptorum. 5

Insuper inter alias regulas quas habent referendarii, potissime frequenter ista, qua cauetur quod multa reiiciuntur per signaturam, Placet, quatenus tollatur ius quæsitum, nec est necesse quod dicatur quomodo tollitur ius quęsitū, quia † non est de intentione papæ quod alicui tollatur ius quoquo modo quæsitum neque per se, neque per suos antecessores, nisi aliud appareat in beneficialibus, iuxt.ca.penu. & fi. de præben.lib.6.& in c. fi. de conces. præb. eod. lib. fa.l.2.§.merito.& §.si quis à principe. ne quid in loco pub. Secus quando peteretur aliquid contra bullam, in cuius cō cessione † papa quasi contraxisset accipiendo multam pecuniam quia factum vigore talis bullę non solet reiici, etiam cū dicta clausula, nisi orator dicat quomodo tollat ius quęsitū, & hoc quia multum refert an fuerit ius quæsitum per ius positiuum qui princeps potest derogare, an per ius gentium. iux. notat. per moder. in l. Gallus. §.& quid sit tātum ff.de liber.& posthu. 6 7

Quando est lata vna sententia contra aliquem, & transiuit in rem iudicatam, vel sunt tres sententię conformes, ita quod non licet tertio prouocare. c.sua nobis. de appel.& in l.vni. C.ne lic. ter. prouoc. & tunc si reus condemnatus vult agere de nullitate ipsarum, aut alicuius ex eis, admitti tur via ordinaria, sed cum temperamento, de quo in cle.vt calumniis.de re iud. si vero non dicit eas nullas, sed iniquas † tunc ex quo præclusa est sibi via appellandi, & sic cum non habet remedium ordinariū, debet recurrere ad extraor 8

dinariorũ & petere restitutionẽ ad appellandũ à diffinitiua, vel contra lapsum fatalium ad appellationẽ prosequẽdam, arg. l. in causæ. ff. de mino. ex clausula generali, si quia mihi iusta causa esse videbitur. l. 1. & per totum. ff. ex quib. cau. ma. Quę restitutio conceditur, sed cum magno moderamine & temperamento: nam etiam quando non sunt tres sententiæ, dum tamen sit res iudicata, datur restitutio, sed †cum clausula, Parito iudicato, quæ importat vt orator dimittat possessionem, restituat fructus perceptos, & soluat expensas, vt probat. in c. fi. de restitu. spolia & in d. cle. vt calumniis. ibi, plenarie, &c.

9

Sed hoc habet locum quando dicta sententia est lata parte præsente vel eius procuratore. Secus † si per contradictas, quia tunc restituitur solum refectis expensis, in quibus fatigauit aduersarium, arg. c. exceptionem, de except. Sed non cogitur dimittere possessionem, ex quo causa non fuit plene discussa propter absentiam alterius partis, quia † causarum merita partiũ assertione pãduntur. l. fi. C. si per vim vel alio modo. Sed istud ꝙ dixi de refectione expensarum, in tali casu debet intelligi quando fuit apprehensus personaliter. Secus si per edictum, ita quod verisimiliter potuit ignorare: tunc non est necessaria aliqua restitutio sed simpliciter cõmittitur causa super appellatione omissa à die notitiæ, per illud quod dic. dec. 363. inci. Cũ iura in nouis.

10

11

Sed si per contradictas essẽt latæ duę sententiæ vel tres tunc propter † nimiam contumaciam partis non datur restitutio nisi cum dicta clausula, Parito iudicato. fac. bonus tex. in l. Fulcinius. § fi. ibi. propter nimiam contumaciam. ff. ex quibus cau. in pos. ea. Si vero tres sententię non sunt latæ per contradictas, sed cum parte vel eius procuratore, tunc attenditur quomodo & ex qua causa petatur restitutio. † nam si narratur paupertas ab eo qui vult restitui, cõceditur restitutio, iuxta. tex. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. & quod notat Innocen. & Abb. c. ex ratione. de appella. & gl. ordinar. in l. eos. C. eod. titu. conceditur (inquã) restitutio, sed cum ista clausula: videlicet, Placet dimissa possessione, & constito de oratoris paupertate. Et est iustissima concessio, quia quo ad possessionem dimittendam non potest allegare impedimentum paupertatis, ideo in eo debet parere iudicato, fructus vero & expensæ reseruan-

12

13

uantur in finem litis. Pro quo fa. bonus text. in c. olim. de restit. spolia. vbi probatur secundum vnum intelle. quod † 14 qui non est soluendo, ad restitutionem fructuum non vrgetur, similiter nec expensarum impossibilium, vt in superioribus dixi ex mente Aegidij, conclus. 44. quæ incipit, Allegatio, &c.

Si vero non narratur paupertas, sed aliquid aliud propter quod prætendit orator sententias non mereri executionem, vt puta si termino misit procuratorẽm ad prosequẽdum, sed procurator decepit eum & nõ iuit, quo † casu mali 15 tia procuratoris non debet Domino imputari, vt dicit decisio Rotę 155. quę incip. Si certus terminus. in nouis. per l. qui mittuntur. ff. ex quibus cau. ma. istis & similibus casibus datur restitutio prout de iure, quæ restitutio tunc non conceditur ex gratia, sed de iure communi. Ideo datur prout de iure, vt dixi: alias conceditur cum clausula, Parito iudicato & constito de bono iure. Quo † casu docendum est in 16 aliquo (licet non plene) de iustitia volentis se restitui etiam quo ad negocium principale, per rationem quam ponit Aegidius conclusio. 38. incip. ecclesia prędicta procedunt in beneficialibus, in quibus. datur restitutio aduersus sententias, vt supra.

In prophanis vero non † datur restitutio, sed committi- 17 tur causa restitutionis per hæc verba. Placet de restitutione prout de iure. Computatur autem quadriennium a iure vltimæ sententiæ, quando petitur restitutio aduersus tres sententias vel probationes omissas. Nam vltima sententia (quę finem liti imponit) est quæ lædit: & ideo ab illo tempore incipit læsio, & tempus petende restitutionis, vt late ponit decisio Rotæ 165. quæ incip. Latis tribus sententiis. in nouis decisionibus.

Subrogatus an teneatur iustificare ius illius in cuius locum subrogatus est.

SVMMARIVM.

1 *Subrogatus quando teneatur iustificare ius illius in locum cuius subrogatur.*

2 *Non auditur actor petans aliquid in libello, quod aduersario ob est, & sibi non prodest.*

3 *Contra electum vel confirmatum non admittuntur ad excipiendum de crimine illi quorum non interest.*

4 *Quorum non interest, non admittuntur, etiam in beneficialibus.*

5 *Sufficit eo quod vincat per non ius actoris, etiam si constet de non suo iure, etiam in beneficialibus.*

6 *An habens tres sententias contra se, sit audiendus, si petat quod ante omnia canonizetur subrogatio subrogati.*

7 *Pro non litigante datur subrogatio.*

8 *Post litem finitam non est necesse derogare de subrogandis regulæ.*

9 *Lis finitur per sententiam appellatione non suspensam.*

10 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*

11 *Casus in quo post litem semel finitam adhuc locus est regulæ subrogandis.*

12 *Ad instantiam potentiorum non deberet derogari regulæ de subrogandis.*

13 *Cardinales vna cum papa iudicant omnes, ipsi vero à solo papa iudicantur.*

14 *Appellatione Cardinalium comprehenditur papa.*

15 *In monasterijs consistorialibus regulariter non datur subrogatio, nec admittitur resignatio.*

16 *Priuandus ob crimen potest cedere beneficio in alterius fauorem.*

1 Vltimo quo ad istam materiam notandum est, ꝙ † licet subrogatus teneatur iustificare ius illius in cuius locum subrogatur vt ponit Aegidius conclusione. 112. per regulam cum quis in ius. lib. 6. & intimare subrogationem condemnato, vt per eund. Aegid. conclu. 156. Ista tamen non habent locum quando quis subrogatur illi qui habuit executoriales vigore trium sententiarum contra aduersarium, qui non potest amplius prætendere aliquod interesse, ex quo (vt dixi) habuit tres sententias contra se, & non est restitutus. Et ideo non auditur dictus aduersarius condemnatus, vel eo defuncto alius qui illi successit, si petat quod non

detur

detur effectus exequutorialium iam decretarum ad instantiam primi, in cuius locum ergo successi, nisi canonizata mea subrogatione, quia sua non interest, ex quo nullus eorum obtinuit restitutionem aduersus tres sententias. Facit ad hoc elegans dictum Inno. in cap. cum Bertoldus, in fin. de re iudi. vbi dicit, † quod non auditur actor petens aliquid in libello, quod aduersario obest, & sibi non prodest, argumento l. in fundo. ff. de rei vendi. ad idem quod not. in cap. quod super ijs. in ver. excludatur. de accusa. vbi dicit † quod ad excipiendum de crimine contra electum siue cõfirmatum, non admittuntur nisi illi quorum interest, per regulam generalem, quę habet quod non † solent audiri quorum non interest. arg. c. veniens. de testi. cum vulg. quæ regula procedit, & habet locum etiam id beneficialibus, secundum glo. in c. post electionem in gl. fi. ibi, vel ideo non fuit auditus. de concess. præben. Nihilominus ista determinatio (super qua fundatur stilus signaturæ) in hoc casu videtur posse impugnari, † nam sufficit reo, quod vincat per non ius actoris, etiam si constet de non iure suo. l. loci corpus. §. competit. ff. si serui. vend. l. qui accusare. C. de eden. & in c. vnico. vt eccles. benefi. Quæ iura etiam in beneficialibus locum obtinent. sec. Compost. in c. mandatum. de rescript. & seq. Ludo. Roma. consi. 347. incip. Quod ad articulum. in 1. col.

Consequenter licet † per tres sententias constet de non iure condemnati, tamen videtur audiendus si petat quod non detur effectus exequutorialium contra se, nisi prius canonizetur subrogatio subrogati. forte enim subrogatio non tenuit, & potest impugnari. Et ideo ex quo est possessor, satis est quod vincat per non ius subrogati. Item melius est, quod iste iniuste remaneat in sua possessione, quamuis iniusta vel vitiosa, quam quod alter vitiose ingrediatur: nec propter hoc ille iniustus possessor (qui habuit tres sententias contra se) remanebit in beneficio, quia ordinarius illum poterit ex officio remouere, per c. ordinarij. de offic. ordi. lib. 6. Et ista ratione in terminis vtitur decis. Rotæ 419. quæ incip. Nota an reus. in antiquis.

Ex quibus manifeste apparet, quod petenti talem commissionem non potest dici tua non interest, ex quo habuisti tres sententias contra te, & non es restitutus: imo

potest

potest sua plurimum interesse, vt patet ex præmissis. Et ideo in superioribus dixi signaturam seruare, quod vbi quis subrogatur illi qui habuit executoriales contra aduersarium, non datur ei effectus illarum, nisi intimetur condemnato huiusmodi subrogatio, quia forte impugnabit eam: ergo iam interest, alias ad impugnandum non admitteretur, per superius allegata. Potest tamen practicari prima opinio, & ille stilus in illis qui se intruserunt in beneficio post mortem illius qui habuit tres sententias contra se vel inuenientibus pro suo interesse, iux.tex.cap.2.vt lit.pend. lib.6.qui cum non habent aliquam possessionem, non possunt petere quod non detur effectus executorialium decretarum contra defectum, nisi canonizetur subrogatio subrogati. Nam tunc verum est dicere quod sua non interest, ex quo non possident, & aduersus tres sententias non sunt restituti. Et hoc modo intelligo illam obseruantiam & stilum signaturæ, de quo supra.

7 Et ex prędictis patet, ꝙ etiam † pro non litigante datur subrogatio in locum, & ad beneficium illius qui iam habuit executioriales contra aduersarium, & illis nondum exe-

8 quutis decessit. Nec isto † casu necessarium est derogare regulæ de subrogandis collitigantibus, ex quo lis iam est finita per sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, iux. text. cum gl. in c.1. de lit. cont. li.6. & in l. causas. C. de tran-

9 sac. in quibus probatur † quod per sententiam non suspēsam appellatione finitur lis: & sic non dicitur amplius collitigās, multo fortius post tres conformes, nisi aduersus eas sit restitutus: Quo casu efficitur collitigans, vt prius erat: quia

10 † restitutio est in pristinum statum repositio. l. ꝙ si minor. §. restitutio. ff. de minori. & in l.1. C. de sent. pass.

11 Et ideo post restitutionem † credo quod in eo haberet locum regula de subrogandis, quia virtute restitutionis dicitur adhuc lis pendere, consequenter sua subrogatio intra mensem potest imptrationem alterius erit potior, & pręualebit impetrationi alterius tertij per dictam regulam de subrogandis, nisi illi derogatum esset in impetratione illius tertij, prout sæpe & quasi indifferenter derogatur in beneficijs litigiosis vacantibus per cessum vel decessum, quod minime fieri deberet, ne propter nouos aduersarios qui maliciose interdum subrogantur, litigia in ecclesiarum dis-

pen-

pendium prorogati contingat, vt dicit elegans tex.in c.si 2. cōtra quos. vt lit.penden.lib.6.& potissime derogatio dictę regulæ de subrogandis † deberet denegari potentioribus, 12 præcipue dominis Cardinalibus, qui possunt minacem vultum & terribilem feruorem suis aduersarijs ostendere.arg. tex.in l.vnica: C.si rector prouinciæ & in l.1.C.si quacumque præditus potestate. Nec est dubium eos esse potentiores alijs clericis, imo vero potentissimos, quia vt dicit.Io. Andr.in cap.cum olim. de re iudi. Cardinales † vna cum 13 papa iudicant omnes, ipsi vero à solo papa iudicantur. Hinc est quod † appellatione Cardnalium comprehenditur 14 etiam papa, vt tenet Arch.in c.sacrosancta.12. distinct. Et ideo iactura causæ affici deberent hi qui sibi patrocinium potentiorum aduocant, vel eius iura & actiones cedunt, annullata penitus cessione, vt disponit tex.in l.1.& 2. C.ne liceat poten.

Et ideo istis de causis tempore Inno.8. Cardinalis Aleriē.tunc signator denegauit expresse derogationem dictæ regulæ de subrogandis, licet multum esset ad concedendum sollicitatus per Reuerendissimum Cardina.sancti Petri ad vincula, nunc Magnanimum Iulium 2. Pontifi. maxi. qui tunc in Cardinalatu petebat commendari omnia beneficia cuiusdam sui familiaris per obitum eiusdem vacantia, & se etiam in litigiosis cum derogatione dictę regulę subrogari, sed fuit sibi denegatum (vt dixi) & bene per supradicta, ptopter quæ quando derogatur dictæ regulæ solent apponi ista verba, videlicet, Attento quod orator non est cedente potentior. Aliquando tamen ex fauore derogatur in casu præmisso, videlicet pro Cardinalibus per obitum familiarium suorum ideo bonum est esse Cardinalem, & habere fauores.

Est & alius casus in quo non derogatur regulæ de subrogandis, sed nec datur subrogatio, vdelicet † in beneficijs consistorialibus, hoc est, monasterijs virorum valorē ducentorū florenorū auri communē æstimationem excedentiū, quia talia sunt per vnā regulā reseruata, & de illis solet prouidere papa consistorialiter.ideo in illis non datur subrogatio, nisi præcesserit alia prouisio vel commenda consistorialis. Et ita seruat stilus, qui pro iure habetur, c.ex literis.de constit.& in c. quàm graui.de cri.fal. cum similibus. 15

Hinc

Hinc etiam est, quod non admittuntur resignationes talium monasteriorum dictum valorem excedentium, quia (vt dixi) illis consistorialiter prouidetur de personis idoneis, aut commendantur illiteratis, & asinis ferratis, iux. illud Io. Mod. in c. cum ex eo. de elec. lib. 6. Vltimo quo ad istam materiam subrogationis occurrit etiam alius casus, in quo non datur subrogatio videlicet vbi de crimine agitur ad priuationem, quia beneficium non est litigiosum, sed per 16 sona propter crimē.† Et ideo antequam priuetur, potest cedere in fauorem alterius, vt sentit glos. not. in c. 2. in ver. finita. circa medium. vt lit. penden. lib. 6. Eadem ratione non datur gratia si neutri vel si nulli. Tamen post diffinitiuam priuationis sententiam gratiæ prædictæ, & subrogatio dari possunt, quia per sentētiam prouidetur de beneficio. Et ideo quando in impetratione priuationis ponitur clausula. Et cum decreto, quod si priuandus metu priuationis post accusationem, & inscriptionem beneficium huiusmodi in alterius, quàm oratoris fauorem resignauerit, iudices nihilominus ad exequutionem literarum priuationis procedere possint, perinde ac si resignatio huiusmodi minime facta fuisset, tunc addi solent hæc verba, videlicet. Post primam priuationis sententiam, quia (vt dixi) per sententiam prouidetur de beneficio, cle. auditor. cum ibi notá. de rescrip. Non prosequor vlterius hanc materiam subrogationis, quia maiori parte potius concernit signaturam gratiæ quàm iustitiæ.

Signatura iustitiæ ad quid seruiat in causa beneficiali.

SVMMARIVM.

1 *Priuationes propter crimen, in quibus committuntur casibus in curia.*
2 *Impetrans contra priuandum ob crimina, tenetur ad probationem omnium propositorum criminum.*
3 *In causis criminalibus non datur summarius processus.*
4 *Qui excommunicatus missam celebrauit, beneficijs priuandus venit, cum sit effectus irregularis.*
5 *Priuandus ob irregularitatem per celebrationem incursam,*

sam, debet habuisse excommunicationis notitiam, saltem per famam.

6 *Priuatio ob non pensionis solutionem, soli pensionario datur.*

7 *Signatura impetrationis per priuationem quomodo fiat.*

8 *Reuocans procuratoris in materia beneficiali quando fit periurus, si per prius non reuocare iurauit.*

9 *In iuramento semper est excepta superioris authoritas.*

10 *Non vales votum de nunquam petendo à papa dispensationem super voto.*

11 *In prophanis non datur restitutio, sed restitutionis committitur causa.*

VErum quia supra proxime facta est mentio de priuatione propter crimen, ideo subijciam aliqua quæ seruat signatura iustitiæ in tali materia. Et primo sciendum est, †quod priuationes huiusmod non solent committi in curia, nisi delictum sit ibi commissum, vel quia censuræ ob quarum incursum datur priuatio, fuerunt in illa fulminatæ, aut priuandus sit præsens, & residens in eadem curia. Istis casibus priuandus sortitur ibi forum, vt proba. in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. fa. c. postulasti. & c. fi. de foro compet. cum ibi plane notatis per scribentes. 1

Secundo notandum est, quod quando impetrans narrat multa delicta per priuandum commissa, & postea in conclusione petit committi probis viris, vt si eis de præmissis vel altero præmissorum constiterit, dictum N. &c. tunc semper consueuerunt cassari illa verba, vel altero præmissorum, quia dictus impetrans diffamans aliquem de pluribus criminibus † debet arctari ad probandum omnia quibus illum diffamat, & propter illam rationem euitatur tex. qui nititur probare contrarium in c. inter cæteras. de rescript. & quod per illum dicit decisio Rotæ 68. quæ incipit. Licet plura. in nouis. Si enim non probat omnia, tenetur ad pœnam talionis vel saltem ad pœnam diffamationis. cap. super ijs. de accusa. & in c. licet Heli. de simonia. 2

Hinc est quod in priuationibus, & alijs causis criminalibus, puta iniuriarum, quando agitur criminaliter, non datur, & quod sumarie, quia (vt dixi) interest partis propter pœnam 3

nam

nam talionis. In causis autem ciuilibus & prophanis datur summarius processus, vt in superioribus dixi: sed solent cassari hæc verba, videlicet, sola facti veritate inspecta, nisi ex fauore. Ob quæ autem crimina dantur priuationes huiusmodi, dixi late in 3. par. præcedentis tractatus, & vltra ibi dicta addo duo. † Primum est qn̄ quis existens excōmunicatus celebrauit missas: quo casu irregularitatē incurrit, & est priuandus beneficijs, c. latores. & c. postulastis. de cle. excō. mi.

4

Sed aduertendum est, quod datur tali casu priuatio, & signatur impetratio, si ab homine fuit excommunicatus: sed tunc addi debent in supplicatione hæc verba, videlicet, declaratus & publice denunciatus, propter concilium Constantien. Et sic istis concurrentibus datur priuatio sub forma prædictā, secus quando à iure exigerem, tamē in primo casu † quod ille habuisset notitiam excommunicationis, vndecunque saltem per solam famam, nam tunc celebrando diuina incurrit irregularitatem, vt est casus quem ibi pōderat Panor. in tertio notab. in c. illud. de cler. excom. mini. sed quoad priuationem beneficiorum requirit (vt dixi) ꝙ celebrauerit declaratus, & publice denunciatus.

5

Secundus casus est in quo datur priuatio vltra insuperioribus enumeratos, videlicet ob non solutionem pēsionis, & propter incursum censurarum. † Sed huiusmodi priuatio non debet committi nisi ad illius instantiam cui debetur pensio, quia illius tantum interest, & ideo alij non audiuntur. c. cum inter. de elect. & in c. non solent. 2. q. 6.

6

Postremo quo ad illam materiam datur vna regula generalis, quod nūquam † signatur impetratio per priuationem, nisi in forma iuris, id est, nisi de iure ille veniat priuandus, etiam si clericus petit priuari regularem, & sibi conferri. Nec debet poni cōditionaliter, si priuandus est, propter honorem signaturæ, quæ videretur ignorare iura, & tenderet in eius dedecus, iux. illud in l. 2. §. seruius. ff. de orig. iur. nisi esset articulus valde dubius in iure an quis ob talem causam debeat priuari, quia tunc datur prout de iure in forma iuris. Hæc licet tangant signaturam gratiæ, conferunt tamen ad intelligentiam signaturæ iustitiæ, & ideo volui ea hic inserere. Qui iurauit † non reuocare procuratores in materia beneficiali, reuocando eos absque authoritate superioris, efficitur periurus, vt d. gl. in c. fi. in ver. reuocatus.

7

8

de procura.lib.6.alleg.c.ficut, & c.fi inter, de fponfa.in fi. Ideo ad hoc vt fine metu periurij, poffit eos reuocare, debet petere relaxationem à iuramento quæ danda eft in materia beneficiali, fecus in materia contractuum. Et ideo quando minor petit abfolui à iuramento, de quo in auth. facramenta puberum.C.fi aduer.vendi.vt poffit petere restitutionem aduerfus contractum, debet fic dici, ꝙ abfque metu periurij aperiatur ei via ad implorandum officium iudicis fuper reftitutione, quatenus de iure fit ei concedenda. Et eft notandum, quod per talem fignaturã non conceditur minori reftitutio aduerfus contractum per rationem quam ftatim fubijciam, fed folum aperitur fibi via ad petendam reftitutionem non obftante iuramento, † in quo intelligitur femper excepta authoritas fuperioris. c. venientes. de iureiur. Nec incurrit periurium veniendo contra iuramẽtum, quia certum eft iftum actum effe licitum, ex quo vult cõtrauenire authoritati fuperioris. Ad quod bene facit quod eleganter voluit Card.confi.25.incipien. In Dei, &c. In caufa, & quæftione, &c. quod qui in tranfactione promifit fub pœna non impetrare iudicem, fi impetrat facta mentione tranfactionis, non incidit in pœnam, per tex.no. in c.cæterum. de refcrip. vbi do. Fely. corroborat hoc per dictum Ricar. in 4.dift.38.q.9.art.3. Vbi firmat† non valere votum de nunquam petendo à papa difpenfationem fuper voto, quia effet in præiudicium fuperioris, cuius authoritas eft femper excepta etiam in iuramento, vt fupra. 9

10

Quare autem per talem fignaturam non conceditur reftitutio, dico quod ideo illud eft, quia † in prophanis non datur reftitutio, fed committitur caufa reftitutionis, vt in fuperioribus dixi. Et ifto refpectu dicitur in ifta materia fuper reftitutione. Quatenus de iure fit ei concedenda. Iufta autem caufa concedendi reftitutionem in materia. d.auth.facramenta puberum, eft fi de dolore ipfa, & euidenti iniquitate contractus arguatur, nam tunc iuramẽtum effet vinculum iniquitatis, & confequens non feruandum. c.fi vero. de iureiu. & c.inter cætera. 22.q.4. & ideo de facili relaxatur, cum contra iniquitatem iudex debeat occurrere. Et ita in terminis prædictæ authen. facramenta puberum. expreffe d.Pet.de Anch.conf.83.incip. Vifis diligenter, & alio conf. 180.incip. Vifa diligenter, &c. 11

De clausula, si neutri, in literis gratiæ apposita.

SVMMARIVM.

1 *Clausula quæ apponitur in gratijs, sed neutri, quod expediantur primæ literæ prouisionis.*
2 *Ante causæ introductionem lis non dicitur, nec impetrans potest dici collitigans.*
3 *In quo differt gratia si neutri, à gratia perinde valere.*
4 *Qualiter conceditur citatio per edictum.*
5 *Qualiter deponunt testes super non tuto accessu.*
6 *Brachium seculare quando debeat concedi.*
7 *Commissio de iustitia non datur post cõclusionem in causa.*

1 QVando aliquis † petit gratiam si neutri, literis non expeditis, attento quod prius obtinuit posse experiri literis non confectis, tunc debet poni hæc clausula. Et dummodo literis primæ prouisionis expediat: Vel sic, & quod super concessione huiusmodi literas omnino expedire teneatur. Et sic datur gratia si neutri, super sola supplicatione signata, virtute cuius stante prima concessione quam obtinuit posse experiri literis non confectis, poterit introducere litem ad effectum ob-
2 tinendi gratiam si neutri, quæ datur † postquam causa coram iudice legitime fuerit introducta, ante enim lis non dicitur, nec impetrans interim dici potest collitigans. argu. l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. & c. forus. de verbo. signifi.
3 & quod not. glos. in l. iudicium soluitur. ff. de iudi. Et † in hoc differt gratia neutri, ab illa perinde valere, nam non datur perinde valere super supplicatione signata, sed super literis expeditis in literis, perinde valere narrandis, ad hoc vt possint de surreptione impugnari. sola enim concessio & supplicatio signata dicitur res in formis, & imperfecta ante cõfectionem literarum, vt dicit Rota decis. 458. incip. Circa secundum in nouis. & in superioribus dixi circa prin. huius tracta.

Si petitur committi causa cum facultate citandi etiam per edictum, debet addi, & consueuit apponi ista clausula, videlicet, constito summarie de non tuto accessu, & hoc pro-

propter tex. in cle. 1. de iudic. Vnde tunc necessarium est ꝙ super hoc fiat informatio per auditorem per aliquos testes an sit verum quod dicit supplicans, & si inuenitur modo prędicto † quod citandi sunt tales, decernitur etiam citatio per edictum, & ita seruat Rota, prout attestatur dec. 753 quę incipit, dic quod. in c. dudum, &c. in antiq. 4

Qualiter † autem debēt deponere testes super non tuto accessu in tali casu, ponit alia dec. 693. quæ incip. no. ꝙ aliquotiens. in antiquis. sufficit enim ꝙ dicant se credere ꝙ impossibile vel non tutum sit illos personaliter vel in domo citare. Et est aduertendum ꝙ cum misterio ponitur dicta clausula eo modo vt supra, quia si simpliciter signaretur vt petitur, tunc non esset necessarium, ꝙ super non tuto accessu fieret aliqua informatio, vt di. dec. 782. quæ incip. si aliquis. in antiquis. 5

Vbi quis petit executiue procedit constito de certa qualitate, & subdit de brachio sæculari, &c. solet addi hæc clausula, in euentum scilicet quod docuerit, &c. Brachium † enim seculare non debet passim & indifferenter concedi; sed tunc in casu in quo ecclesia vel iudex ecclesiasticus fecit quod potuit, & non habet vltra quid faciat. cap. cum nō ab homine, de iudi. & in c. 2. de male fi. ibi, si necesse fuerit. cum aliis iuribus ad istud propositum allegatis per Oldra. consi. 89. incip. episcopus. Dixi etiam aliquid super hoc in pręcedentibus, ad quæ me remitto. 6

Non datur aliqua † commissio de iustitia post conclusionē in causa, etiam si in ea de cōclusione huiusmodi implicite vel explicite mentio fiat, nisi expresse derogetur conclusioni, & hoc propter regulam cancellarię sic disponentem, contra quam inuenta est cautela, & practicatur. Nam quando est conclusum in causa, ille qui vult habere commissionem aliquam in illa causa, producit certas materias de nouo. vel aliquos testes: & si per auditorem admittuntur, videtur tacite rupta conclusio: quia auditori non obstat conclusio, vt ponit Rota dec. 5. quę incip. Si post conclusionem. in nouis. & quod dicit glo. in c. cum dilecti in versic. decennium de elect. postquam igitur rupta est conclusio, tunc præsentatur commissio, & valet & sic (vt dicit glossator in illa regula) oportet in illis habere iudicem propitium per illud quod dicit gl. in reg. in iudicijs. lib. 6. 7

De verbis corrigentibus exorbitantia.

SVMMARIVM.

1 *In reformatione debent tolli exorbitantia.*
2 *Quando in cõmißione est aliquid à stilo & communi cursu exorbitans, commißio dicitur falsa.*
3 *Electa in abbatissam, petens confirmari eius electionem dicat se electam per conuentum, aut medietatem illius, non per moniales.*
4 *Aliud est dicere, capitulũ fecit, & aliud, canonici fecerũt.*
5 *De executorialibus intimandis intruso lite pendente.*
6 *Commißio super homicidio qualiter fiat.*
7 *Fideiussor non interuenit quando est imponenda mortis pœna.*
8 *Carceratus, per procuratorem defenditur.*
9 *Qualiter conceditur moratoria in curia.*
10 *Cum dicitur, idonea cautio, non sufficit hypotheca.*
11 *Minus est dare hypothecã, quam pignora vel fideiussores*
12 *Qui non habet immobilia, nec cautionem dare potest, dat iuratoriam.*
13 *Casus in quibus moratoriæ non dantur.*
14 *De signatura, quando petitur executio sententiæ.*
15 *De verbis papæ & Cardinalis circa signaturam.*

VLterius pro declaratione omnium præmissorum & etiam sequentium sciendum est ꝙ licet præinseratur vna supplicatio vel commissio, in qua sit aliquid exorbitans: & reformatio sit honesta 1 tamen semper †, in reformatione debent addi verba corrigentia illam exorbitantiam: quia potest esse quod sit falsa illa præinserta. exemplum, Dicitur in præinserta quod causa priuationis committatur in curia, quod non datur regulariter, prout in superioribus dixi, tunc in reformatione debet poni, ꝙ extra curiam, & idem in similibus. Facit ad hoc ꝙ not. Old. cons. 215. incip. Pũcta breuia, vbi tenet quod gratia dicitur obreptitia quando in ea narratur imperfecte & truncate alia gratia prius obtenta. Bene ergo facit referendarius corrigendo verba commissionis præinsertæ, quia

ex

ex quo in ea continetur aliquid † exorbitans à stilo communi cursu signaturæ, præsumitur quod sit falsa, iuxta glo. in c. causam quæ. in versi. rationi de testi. & est bonus tex. in c. ex parte. 1. de rescript. & in c. porrecta. de confirma. vtil. vel inutil. 2

Hinc insurrexit alia practica nam cum oratrix dicit se electam per moniales eiusdem monasterij, tunc stante ista narratione illius electio non consueuit confirmari, neque dari ei noua prouisio, nisi† dicat se electam per conuentum aut medietatem conuentus: quia illa verba, per moniales, cum sint nomina designantia singularia corpora, possent verificari de duabus tantum, forte enim duæ mulieres elegerunt: quo casu verum esset dicere, quod moniales elegerunt. l. inter illam §. vlt. ff. de verb. sign. & in l. libertas. §. fina. ff. de manu. testamen. Vnde propter hæc in noua prouisione debet poni clausula, videlicet, Et de consensu medietatis conuentus. Sed (vt dixi) satis esset dicere se electã per conuentum absque eo quod exprimantur aliter nomina monialium, ex quo ponitur nomen collectiuum, per illud quod eleganter ponit Old. consi. c. incip. In executione. vbi tenet quod† valet procuratorium capituli, si dicatur per nomen collectiuum, videlicet, Capitulum constituit procuratorem, nec est necesse tunc exprimere nomina canonicorum. Secus si dicatur per nomina singularia, puta Canonici, per supradicta. 3 4

Datur talis commissio† quod executoriales possint intimari intruso pendente lite, non cognito per executorem an sit intrusus pendente lite, non per talem cognitionem, & disceptationem retardetur executio, fa. c. pastoralis. §. quia vero de off. delega. ibi, cum non cognitio sed executio tantum demandetur eidem. fa. l. si vt proponis. C. de except. rei iudic. & in c. de cætero. de re iudi. Est & alia ratio cur per executorem non debeat cognosci de intrusione, quia facta intimatione executoralium & illis reproductis, si auditor nolit illum declarare, tunc citabit eum, & tunc coram auditore docebitur quod fuit intrusus pendente lite. facit quod nota. in c. non solum, de appellatio. lib. 6. & per Rotã decis. 411. incip. Si lite. in nouis. 5

Quando homicida † in terris ecclesię petit committi causam appellationis per eum interpositę in partibus, 6

tunc in signatura semper ponuntur hæc verba, Oratore in carcere constituto. quod fit vt purget indicia, item ne eludat aufugiendo primam & secundam sententiam, cum illa sit corporis afflictiua, & tendat ad pœnam mortis. l. 3. de episc. audi. ibi, homicida qui fecit expectet. & est similis tex. in decreti. 3. dist. c. omnis. vbi ponitur pœna interficien-

7 tis alium, quia damnatur ad mortem. † Nec in tali casu potest accedere fideiussor, ex quo (vt dixi) venit imponenda pœna mortis, iux. gl. vulg. in c. cum homo. 23. q. 5. & ponit Bald. in l. si quis reum. C. de custo. reo. Istis respectibus datur commissio & signatura vt supra cancellaria tamen hoc non seruat, sed committit causam appellationis simpliciter cum clausula, Quod iustum fuerit decernatis, &c.

8 Stante tamen prima signatura, & oratore in carcere cõstituto, tunc admittetur procurator ad eum defendendũ, ex quo ipse personaliter seipsum defendere non potest, licet alias in causa criminali non possit interuenire procurator. l. pe. §. ad crimen. ff. de publi. iud. c. veniens. de accu sa. & ita firmat decis. 201. quæ incip. Licet in causa criminali. in nouis.

9 Quando † conceditur moratoria in vrbe alicui grauato onere debitorum, solent addi hæc verba, videlicet, data idonea cautione. & hoc per tex. qui ita disponit in l. vniuersa. C. de precibus imperato. offeren. canonizata in ca. vniuersa. 25. quæstione. 2. Aliquando additur etiam ista clausula, Et ad electionem creditorum, an velint extunc bona immobilia pro satisdatione acceptare. Ponitur enim in electione creditorum an velint acceptare cautionem ideoneam, cuius nomine intelliguntur fideiussores vel pignora. l. mandato Titij. §. fina. ff. manda. & in l. ergo. §. adijci. ff. de fideicom. lib. vel acceptare hypotecam immobilium de qua ideo specialiter exprimitur, quia sub illis verbis generalibus videlicet, Data idonea cautione, non inclu-

10 ditur: † nam cum dicitur idonea cautio, non sufficit hypoteca, vt probat eleganter Oldrad. consilio 68. incipiente,

11 Nomine cautionis, &c. Et † licet minus sit dare hypotecam, quam pignora vel fideiussores, vt per Oldra. in dic. consilio tamen istud ponitur in electione creditorum & satis est quod illis ad eorum voluntatem qualitercunque satisfiat, argum. l. si rem. §. satisfactam. ff. de pignora. actio.

actio. Quid autem si debitor qui impetrauit morationem: non † potest dare idoneam cautionem, nec etiam habet im- 12
mobilia? tunc dabit quam potest, videlicet iuratoriam, argument. text. in authen. generaliter. C. de episcopis & cler. & l fin. §. insuper. C. de assertio. tol. & in §. sed hodie institu. de satisda. fa. c. alma. de senten. excomm. lib. 6. & quod nota glo. in l. 1. ff. qui satisda. tenen. In quibus iuribus probatur quod si habens satisdare, facultatē satisdandi non habet, tunc sufficit cautio iuratorio, licet aliud videatur inuere tex. in l. 2. C. de tuto. vel cura. qui satis non dedit. & glo. ordi. in l. 4. C. de vsufr. sed loquuntur in alijs casibus, vt ponit Romanus consi. 439. quod incip. Circa primum. in fi. colum.

Prædicta procedunt † quando moratoriæ conceduntur 13
in vrbe. In partibus autem non dantur moratoriæ laicis extra terras ecclesiæ, argu. illius quod ponit Innoc. in c. inquisitioni. de senten. excom. fa. c. si duobus. ad fi. de appel. & c. venientes. de iureiur. non dātur etiam clericis in odiū laicorum, arg. tex. in c. nouit. in prin. de iud. & quod ponit glo. in c. si clericus laicum. in ver. de consuetudine. de foro compe. & sic ex prædictis apparent duo casus in quibus non dantur moratoriæ.

Alius & tertius casus est, nam contra executoriales non datur moratoria, quia in executorialibus apponuntur certi dies ad parendum iudicato, & arctatur tempus quadrimestre, quod datur condamnatis, iuxta. l. 2. C. de vsu. rei. iud. facit l. si debitori. cum ibi notatis. ff. de iudi.

Quartus casus est, quia pro fideiussoribus non datur moratoria, quia sic res iret in infinitum, infinitas autem reprobatur à iure. c. 2. de rescr. lib. 6.

Quando petitur committi executio sententiæ, quia nō fuit appellatum intra decē dies, iuxt. c. concertationi. de appel. lib. 6. & in auth. hodie. C. eo aut quia appellatio man sit deserta, & non fuit consequuta intra tempus à iure datum. iux. c. cum sit Romana. de appel. cum similibus istis casibus. † Dicitur in corpore commissionis, aut in clausulis 14
vel in signatura, Placet, vel, Fiat constito de re iudicata. nā si sententia est nulla, non potest dici res iudicata. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Sentētia .n. nulla numquam transit in rem iudicatam. Pari modo stante nullitate senten-

tiæ non poteſt cauſari vel produci deſertio, iuxta iura communia.

25 Et nota hic incidenter, quia† quando Papa ſignat ſupplicationẽ de gratia, dicit, Fiat vt petitur, niſi ſit materia quæ ſignatur motu proprio, prout ſunt expectatiuę: quia tunc ſimpliciter dicit, Fiat motu proprio, & non additur. Fiat vt petitur motu proprio, quia implicaret contradictionem & hoc vbi eſt gratia noua, ſed vbi eſt reformatio, dicit, Fiat. Et Cardinalis ſignans dicit, Conceſſum Io. Cardinalis, alias ſignatura Cardinalis ſemper dicit, Conceſsũ vt petitur, &c. Quando vero papa ſignat commiſſionem dicit, Placet. niſi reſcribat ad partes committẽdo, quia dicit, Fiat. Et ita ſeruat ſtilus in ſimilibus.

Clauſula, Et cum negotio principali, quare ponatur in fine commiſſionis.

SVMMARIVM.

1 *Non committitur cauſa grauaminis niſi cum negotio principali, ne cauſæ continentia diuidatur.*
2 *In euentum legitimæ appellationis ab interlocutoria, committitur auditori cognitio cauſæ principalis non alijs.*
3 *Delegatus in appellatione interiecta à grauamine per interlocutoriam illato, non cognoſcit de negotio principali.*
4 *Cauſa ſemel in curia commiſſa, regulariter non extrahitur ab ea.*
5 *Cauſa quando euocetur in curia.*
6 *Quæ conſiſtunt in animo, per ſolum iuramentum probantur.*
7 *Qnando eoipſo euocetur cauſa, mentione alia de lite non habita.*
8 *Auditor non poteſt ſine ſpeciali mandato admittere articulos obiectiuos poſt terminum.*
9 *Ex quo quis habet remedium ordinarium, non eſt ad extraordinarium recurrendum.*
10 *Vnicuiq. licet in ſuo facere quod vult, licet alius per hoc damnificetur.*
11 *Qui dat articulos obiectiuos, non dicitur proprium ius tueri, ſed alienum impetere.*

12 Om-

12 *Omnis exceptio datur seruo, quæ ipsum duntaxat tuetur non alium grauat.*
13 *Materia obiectiua est odiosa, & restringenda.*
14 *Iudex æquitate prorogat terminũ, etiã parte non vocata.*

QVando appellatur ab interlocutoria, & petitur committi causa grauaminis auditori, tunc† addi tur in pede commissionis hęc clausula, videlicet, Et cum toto negotio principali: quod ideo fit, ne continentia cuusæ diuidatur. l.nulli. C. de iudic. & c.i. de sequest.pos.& fruct.& aduerte† quod tali casu non poni- tur tota causa in cognitione auditoris, nisi in euentum legi timæ appellationis ab interlocutoria, vt dicit Aegidius Bell.conclus.319. incip.Si auditori.& sequenti. Idem po- nit vna decisio in nouis.in titu. de appel.tertia in ordi.Nõ ob. quod illa verba, & cum toto negotio principali, viden- tur secundũ hoc esse superflua, & nihil prima facie operan tur, ex quo illud inerat de iure, quod esset iudex totius cau- sæ in euentum gradaminis c. vt debitus.de appella.quia re spõdet Ægidius vbi supra quod c.vt debitus.loquitur in iu- dice ordinario appellationis secus in delegato, † qui causa obseruandi formam rescripti non posset cognoscere, nisi de grauamine etiam iustificato, si non esset dicta clausula. Imo plus dicit Aegidius conclus.sequen.incip.Illud ꝙ &c. quod etiam si auditor de consensu partium procederet su- per toto negocio non iustificato grauamine, adhuc liceret partibus iredire ad iudicem à quo, quia c.vt debitus.ponens totum negotium in manibus iudicis ad quem, cui constitit de grauamine, non habet locum in delegato, vt supra. Facit ad hoc bonus tex.in c.Romana.in prin.de foro com- peten.libr.6.

Audiui tamen quod stilus Romanæ curiæ se habet in cõ trarium in causis grauaminum de partibus, secundum quẽ si est commissa auditori causa grauaminis de partibus cum toto negotio, quamuis auditor prænuntiat male appella- tum, nihilominus non reuertitur causa ad priorem iudi- cem, prout attestatur Feli.in c.causam quæ. de rescrip.pro quo facit quod dicit idem Aegidius conclu.48.incip.Pro- cessus,&c. † Causa enim semel commissa in curia non ex- trahitur regulariter, nisi cum maxima difficultate, & bo-

na iustificatione, vt puta si facienti cõmitti causam in Rota inhibeatur per suum dominum temporalem, vt faciunt dñi mei Veneti, qui sub grauissimis pœnis non permittunt ꝙ eorum subditus trahat alium subditum ad curiam Ro. Ideo tunc solet extrahi causa, quamuis iam pendeat in Rota, & committitur in partibus. Et ita obtinui in vna causa mea cõtra quendam obstinatum & bestialem aduersarium, qui tandem meritas dedit pœnas, non ob. l. vbi cœptum. ff. de iud. quia ex quo alia pars, scilicet rea, procurauit talem inhibitionem, vt communiter faciunt intrusi in partibus nostris, certe non potest excipi de litis pendentia coram primo iudice, consequenter valet processus agitatus coram secundo, per illud quod notat. Pano. in c. cum M. Ferarien. circa fin. de constitutio. & in c. ex tenore. iun. c. cum contingat. in 2. notabil. de rescrip. & ita seruatur.

5 Econtra † causa iam incepta in partibus reuocatur, & cõmittitur in curia, etiam si ad aliquos actus ibidem sit processum, citra tamen conclusionem in causa. arg. c. pastoralis de cau pos. & proprie.

Vnde etiam si causa sit instructa, nihilominus euocatur, dummodo in commissione sint apposita dicta verba, Citra tamen, &c. & ita intelligo quod dixi in superioribus in simili proposito.

Solet tamen huiusmodi commissio semper iustificari, dicendo quod orator sperat non posse consequi iustitiæ

6 complementum in partibus † Quo casu sufficit hoc probare per solum iuramentum impetrantis, quia ea quæ consistunt in mente vel animo alicuius, aliter probari non possunt, vt dicit decisi. Rotæ. 42. quæ incip. Si impetratur. in nouis. allegat. ca. si vero de senten. excom. & ca. vt circa de rescr. in 6.

Et est aduertendum quod non est necesse petere specialiter in tali commissione quod causa auocetur à primo iudice. sufficit enim solum narrare pendentiam litis coram illo, & petere quod alteri committatur, quia si si-

7 gnatur, Audiat talis, &c. † eo ipso euocata censetur causa à primo sine alia expressa reuocatione, sec. dom. de Rota decis. 67. incip. Si petatur, in nouis. Et ratio est, quia satis constat de mente committentis alteri causam, quod voluit eam à primo reuocare, ne continentia causæ diuida-

tur

tur, & contingat intricatio processum.c. pastoralis, & cap. cum contingat.cum ibi not.de rescrip.

Auditor† non potest sine speciali mandato admittere articulos obiectiuos post terminum, ideo opus est quod fiat commissio releuans pro talibus articulis admittendis, vigore cuius commissionis admittitur impetrans ad probandum materias obiectiuas, non obstante lapsu termini, & hoc in prima instantia dumtaxat, sed non in secunda vel tertia, vt vult decisio. 92. quæ incip. Commissio impetrata. Ratio est, quia in dictis alijs instantijs, videlicet secunda & tertia, potest tales articulos de nouo in termino dare, iuxta.l.per hanc. C.de tempo.appella.& in c.cum Ioan.de fid.instr. Vnde ex † quo habet ordinarium remedium, non est ad extraordinarium recurrendum.l.in causæ. ff.de mino.saluo si in secunda vel in tertia instantia specificari non posset illa materia, vt quia esset negatiua, vel alias impossibilis ad specificandum, quia tunc potest, & debet admitti in dictis instantijs vigore dictæ commissionis, non obstante mala specificatione, secundum Domi.vt supra. Et hoc modo debet intelligi, quod dicit Ægidius, conclus.422.quæ incipit. Commissio, vbi nimis generaliter loquitur, sed debet intelligi vt supra.

8

9

Et ista procedunt in materia obiectiua, vt iudex non possit post terminum admittere articulos obiectiuos sine noua commissione, & speciali mandato. Dicit tamen Ægidius conclus. 270. quod articuli obiectiui non dari in termino postea in alio termino dari possunt, si alius terminus huiusmodi per iudicem assignetur, & ab assignatione termini nõ appelletur. Puto tamen ego quod male facit iudex assignando alium terminum, quia talis materia est odiosa & restringenda, ex quo non est directè de iure ecclesiæ, vel dantis personæ, vt not.in cap.vt circa.de elect.& in clem.constitutionem.eod.tit. Sicut † enim licet vnicuique in suo facere quod vult, licet per hoc alius damnificetur: non licet tamen, quod in alienum immitat etiam stramenta.l. Proculus.ff.de dam.infec.& in l.sicuti. §.Aristo.ff.si serui vendicetur. Et ideo † qui dat articulos obiectiuos, non dicitur proprium ius tueri, sed alienum impetere. l.3.§. si duo.ff. ad Carbo. Hinc dicit l.quoniam Alexandrum. C. de adul. quod seruus accusatus à domino de adulterio, non potest

10

11

exci-

excipere de lenocinio, quia vt dicit Oldra. consi. 170. incip. ad hoc, &c. vbi optime declarat istam materiam, † omnis
12 defensio datur seruo, quę ipsum duntaxat tuetur, non alium grauat quod facit exceptio lenocinij. l. 2. §. si publico. ff. de adulte. & in l. ita pudor. C. eo. tit. & similiter alia materia obiectiua. Nec moueat quemquam secundum Oldr. vbi supra, quod per indirectum, & ex quodam consequenti facit ad ius dantis, quia hoc attendi non debet. l. j. ff. de autho. tuto. & in l. is qui duos delibera. lega.

13 Ex quibus apparet, † quod materia obiectiua est odiosa, & restringenda, & ideo non admittitur vlterius post terminum vel malam specificationem nisi vigore commissionis releuantis, vt supra. Audiui tamen, quod alias fuit reiecta quędam commissio Regien. in qua putabatur post elapsum terminum ad articulandum admitti quendam ad probandum de falsa expressione valoris in impetratione per aduersarium facta, sed illud ideo forte, quia poterat ei consuli per gratiam, si neutri.

14 secus est in alia materia, in qua † potest iudex ex æquitate prorogare terminum. c. consuluit. de offic. deleg. & ponit Ægidius inserendo ad pulchrum casum, conclusio. 177. incip. In casu, &c. & sic non obstante lapsu termini admittere articulos qui sunt de bono iure dătis, parte alia etiam non vocata, quia dicit Bald. in c. 1. in princ. de milite vasal. qui contumax est, quod interloquutoria, qua iudex dilationes suas moderatur augendo vel minuendo eas, potest fieri parte non citata. allega. Innc. in c. ad petitionem. de accu. & idem dicit Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. per edictum. in 2. colum. quamuis contrarium teneat Bald. in l. j. in fin. C. quomodo & quando iudi. Sed primum est verius, quia non requiritur citatio partis in interloquutoria, quæ fit modici præiudicij, puta quæ citationem partis contineat, vel prorogationem termini, secun. Bart. & communiter doct. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsul. & leg. & in l. quod iussit. §. fin. de re iudi.

Cau-

Causa possessionis commissa Auditori, non committitur causa proprietatis.

SVMMARIVM.

1 *Si commissa est possessionis causa, an propterea dicatur causa proprietatis commissa, & econtra.*
2 *Petitorium est principalius, & trahit ad se possessorium.*
3 *Commissiones in curia, late sunt interpretandæ.*
4 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
5 *Commissiones non extenduntur ad ea quæ sunt præter vel contra intentionem committentis.*
6 *Cõmissio includens aliquem vt reum, non suffragatur illi, si actor esse velit.*
7 *Non datur commissio sæpe causis motis, & mouendis in futurum contra certum nominatum.*
8 *Constet appellationem fuisse interpositam tempore commissionis, alias commissio est nulla.*
9 *Quando eadem die appellatur, & commissio impetratur.*
10 *Non ius impetrantis non inficit ipso iure commissionem impetratam.*
11 *Valet cessio facta vni ex litigantibus lite pendente per tertium.*
12 *Ad videndum taxari fructus expensas, citatur pars.*
13 *De modo liquidandi fructus per iudicem.*
14 *Non derogatur regulæ de insordescentibus.*
15 *Potestas exequendi non solet auocari, quando iudex facere exequutionem cœpit.*
16 *Non est verisimile quod Papa velit auferre iurisdictionẽ vni iudici, & dare alteri nisi appareat de eius certa sciẽtia, quod velit eam auocare.*

SI commissa † est causa possessionis auditori, non videtur commissa causa proprietatis, nec econtra, vt probat tex. in l. si de proprietate. C. si à non compet. iud. quod intellige verum, secund. Bald. in cap. 1. de caus. pos. & proprie. quando delegans commisit causam discretiue, nam committendo vnum specialiter & expresse, aliud non expressum videtur denegasse, arg. l. cum prætor. ff. de iud. cum simili-

milibus. Sed si committat absolute & indiffinite, puta committimus causam, quæ vertitur inter Titium & Sempronium super tali re, tunc vtraque causa videtur commissa, scilicet possessionis & proprietatis, vt vult glos. not. in c.2. in glos. 1. de caus. pos. & proprie, quando delegans commisit causam discretiue. nam committendo vnum specialiter & expresse, aliud non expressum videtur denegasse, argu. l. cum prætor. ff. de iudic. cum similibus. Sed si committat absolute & indefinitè, puta, committimus causam quæ vertitur inter Titium & Sempronium super tali re; tunc vtraque causa videtur commissa, scilicet possessionis & proprietatis, vt vult glos. not. in c.2. in glos. 1. de caus. poss. & proprie, quæ alleg. optim. text. in c. ad hoc. de sequestr. & poss. fruct. de quo latius dixi isto mane in lectione ordinaria allegando duas decisio. vna est in ord. 396. in nouis. alia Ægidij Bell. de vi. in quibus tenent indistincte vtranque causam videri commissam, siue committatur decretiuè siue indefinite, maxime quando simpliciter committitur peti-
2 torium, quod † est principalius, & trahit ad se possessorium, licet de eo in commissione specialiter non exprimatur. cap. cum ecclesia, & ca. cum dilectus. de caus. posses. & proprie.
3 item quia † commissiones sunt late interpretandæ in curia, vt not. Innocen. in cap. super literis. de rescript. Sed istæ rationes iudicio meo militant eo casu quando commissa est causa absolute & indefinite, tunc enim includitur vtraque
4 causa: † nam indefinita æquipollet vniuersali, iux. glos vulg. in cap. vt circa. de elect. lib. 6. cum similibus. Secus quando delegans commisit causam discretiuè per rationem quam prædixi, & ita conclusi in lectione. Possent tamen saluari prædictæ decisiones, quando in commissione essent apposita verba quæ possent applicari ad vtrumque, iux. doctri. Inno. in c. episcopi, de reb. eccles. alie. vbi dicit quod sub il-
5 la forma qua scribitur per Cancellariam. Ea quæ de bonis talis ecclesiæ alienata repereris, ad ius & proprietatem ecclesiæ studeas reuocare. Quo casu dicit Inno. quod potest agi super possessorio & petitorio, quod non est mirum, quia talia verba comprehendunt vtrumque, alias minime, per supradicta.

Ex quibus collige, quod licet commissiones sint late interpretandæ in curia, vt di. Inno. quem supra retuli, tamen non

†non extenduntur ad ea quæ ſunt contra vel præter intentionem committentis, vt ſuperiùs probaui. Et ideo dicit deciſ. Rotæ 103. in nouiſ.† quod commiſſio impetrata per actorem contra duos reos, victo vel mortuo impetrante finitur, in tantum quod auditor non poterit procedere vigore illius commiſſionis inter illos duos reos ſimul conuentos volentes inter ſe experiri, ſed neceſſaria eſt noua commiſſio, quia nullus iſtorum obtinuit hanc commiſſionum, & quia mutatæ ſunt perſonæ. nam qui primo fuit reus, nunc eſt actor. Et ideo illa commiſſio quæ comprehendebat illum vt reum, non extenditur ad illum eundem, vt actorem, licet alias ſit nominatus in commiſſione, quod eſt notab. ad cap. P. & g. cùm materia. de offi. deleg. 5 6

Non datur † commiſſio ſuper cauſis motis, & mouendis in futurum etiam contra certum nominatum, & ita ſe habet ſtilus in ſimilibus, vt legi. & not. in c. ad hæc. de reſcrip. niſi liquido appareret de veritate reſcripti ſeu commiſſionis, & certa ſcientia Papæ, quia tunc parendum eſſet. fac. c. audita. in princip. de reſti. ſpol. & quod notat. in c. ſi quando. de reſcript. aliàs minime, bene tamen datur commiſſio ſuper cauſis motis, & mouendis per impetrantem, dummodo non addatur illud verbum, in futurum. Et tunc talis commiſſio extenditur dumtaxat ad cauſas tunc, id eſt, tempore impetrationis, & non poſtea exortas, vt vult deciſ. 148. quæ incip. Commiſſio. in nouis, quod dicit procedere etiam ſi poſtea ſtatim inciperet competere actio, puta ſi poſt impetrationem incipiat poſſidere, & ſpoliatus vult agere de poſſeſſorio, certe non poteſt vigore dictę commiſſionis, quę non extenditur ad futura vt dixi, fac. c. ſi. de reſcript. ibi, ad futuras trahunt controuerſias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ. Et ideo dicit Ægidius Bell. concl. c.† quod ſi conſtat appellationem non fuiſſe interpoſitam tempore commiſſionis impetratę, talis commiſſio effectualiter nulla eſt, quia ad futuram appellationem extendi non poteſt. alleg. c. nonnulli. de reſcr.† Quid autem ſi eadem die fuiſſet appellatum, & ſimiliter impetrata commiſſio, quod iſtorum præſumeretur præceſſiſſe? Et videtur Ægid. inclinare, quod excipiens contra commiſſionem haberet probare commiſſionem præceſſiſſe, vt ibi per eum, & latius ponit vna deciſio, 210. quæ incipit. Si immediate, in nouis. 7 8 9

Sed

Sed quid si impetretur commissio super certa re, & quibusdam alijs rebus, iux.c. Pastoralis, de rescrip.& tempore impetratæ commissionis nullum ius sibi competit in illius rebus, sed post impetrationem sibi ceduntur vel donantur? an valeat commissio taliter impetrata? d. notab.decis. Rotæ 176. quæ incip. Commissio impetrata in nouis, quod valet etiam si cessio vel donatio fiat post litem contestatam. per c.abbate sane. de re iudi.lib. 6. pro quo facit bona ratio, 10 † quia non ius impetrantis noui inficit ipso iure commissionem impetratam, aliàs exceptiones peremptoriæ concernentes negotium principale possent obijci contra literas, & litis contestationem impedirent, contra casum.ca.1. de lit. contest.lib.6. Sed istud ego intelligo dummodo ex inspectione commissionis non appareret euidenter de non iure impetrantis, alias non daretur sibi commissio, vt si exprimeret talem causam etiam proprietatis, qua expressa non darentur literæ etiam ad possessorium, iuxta singulare dictum Vinc. quod ibi clare declarat Abb. in c.ex parte.b.in fi.col.de fo.compe.& Roma.consi.499. alias procedit quod statim dixi ex mente Rotæ.

Ex quo infertur alia conclusio secundum dominos vbi 11 supra, quod cessio † facta vni ex litigantibus lite pendente per tertium, valet & tenet.cle.2. cum ibi not. vt lit.penden. Nec ista sunt contraria conclusioni præcedenti, quia commissiones non trahuntur ad futuras controuersias, vt dixi supra, sed super controuersia tempore impetrationis iuste vel iniuste exorta includunt omne ius tunc competens impetranti vel competiturum ex post etiam post litem contestatam.d.c. Abbate sane, quod est sane intelligendum quãdo impetrans non expressit certam causa, sed in genere dixit sibi ius competere absque alicuius causæ declaratione seu specificatione, vt vult ille tex.no.

Latis tribus sententijs conformibus, vel vna quæ transiuit in rem iudicatam, solet impetrari vna commissio per quam committitur eidem auditori, qui tulit tertiam sententiam, vel primam appellatione non suspensam, vt taxet fructus à tempore motæ litis perceptos per illum qui succubuit, & etiam expensas, vt superius in alio proposito dixi. Dubitatur modo an in sententia taxationis saltem expensarum debeat citare aliam partem? Bar. in l. terminato. C. de

de fruct.& lit.expen.dicit quod non.& in l.2.C.quomo.& quando.iudi.† Sed in curia seruatur contrarium, quia citatur pars per cursorem ad videndum liquidari fructus, & taxandum expensas, vt ponit decis.Rotæ 404.quę incip.Fuit dubitatum vtrum sub exequutor.in no.

12

Qualiter † autem auditor habeat liquidare fructus, ponit decisio Rotæ 337. quæ incipit Auditor. in nouis. vbi dicit, quod habet declarare taxando fructus singulis annis tantum valuisse & valere, fietque postmodum coram exequutore computus quot annis possederit, & fructus perceperit, & compelletur per eundem exequutorem ad restituendos omnes fructus vsque ad illud tempus perceptos. Non solet dari commissio de fienda sequestratione aliarum rerum, quam earum de quibus agitur, etiam obtentis exequutorialibus, & sequuta excommunicatione, aggrauatione, reaggrauatione,&c. Et ideo si possessor beneficij post primam sententiam latam contra se in curia non dimittat possessionem beneficij, nec velit ponere fructus in sequestrum, prout tenetur, iux. clemen.1. de sequest. tunc non datur commissio de sequestrandis fructibus aliorum beneficiorum eiusdem. Eodem modo si quis innodatus est prædictis censuris pro certa summa pecuniarum, in qua extitit condemnatus, quia iudicato non paruit: non datur etiã contra talem commissio, in qua petitur quod debeant sequestrari fructus suorum beneficiorum vsq; ad condignam satisfactionem illarum pecuniarum.fac.ad hoc rub.& nigr. C.de prohibit. sequest.

13

Istud tamen debet sane intelligi, cum ista modificatione, videlicet, nisi lapsum foret tãtum tempus, vt propter insordescentiam in censuris exequutio nimium differretur. Et ideo in tali cõmissione debet exprimi tempus, in quo talis debitor sic mansit innodatus & insorduit, tunc enim propter nimiam illius contumaciam, & insordescentiam dabitur cõmissio de fructibus beneficiorum sequestrandis, argum.c. quoniam frequenter.in fin.vt lit.non contest.& l.Fulcinius. §.fin.vbi bonus tex.ex quib.caus.in poss.ea. Datur enim tali casu huiusmodi commissio propter insordescentiam, tanquam remedium subsidiarium in eorum odium qui tandiu insordescunt, & contemnendo censuras ecclesiasticas veniunt in profundum malorum. cap.cum non ab homine.de

14 iudi. Propter quod non† solet dari derogatio regulæ de insordescentibus, nisi pauperibus, præsertim quando per annum insorduerunt. Et si ponantur hæc verba in supplicatione, videlicet, etiam in singulis casibus, eiusdem regulæ verba huiusmodi consueuerunt tolli propter Bullam in cœna Domini.

Quando committitur causa nullitatis alicuius sententiæ cum illa clausula consueta, sine tamen præiudicio legitimæ 15 exequutionis, prout in superioribus dixi,† tunc non solet dari commissio, quod iudex cui committitur causa dictæ nullitatis, procedat ipse super exequutione, quatenus sit procedendum auocata tali potestate exequendi ab alio iudicio, & hoc quando idem iudex cœpisset facere exequutionem. fac.tex.vulg. in l.vbi cœptum.ff.de iudi. & quod no.in c.ex tenore.de rescri.ad idem faciunt notata per Inno.in c.cum M.de consti.c.vt nostrum.de appel.& c.vt debitus. eod.tit. 16 per quæ apparet,† quod non est verisimile, quod Papa velit auferre iurisdictionem vni iudici, & dare alteri, nisi appareat de certa eius scientia, quod velit eam auocare. Idem dicit Ægidius conclusione 419.quæ incipit.Si adiutori,&c. Et hoc indubitanter procedit in Romana curia, secus in partibus, per rationem quam in superioribus dixi.

Processus factus per exequutorem sententiæ contra intrusum valet.

SVMMARIVM.

1 *Valet processus contra intrusum, mentione non facta de intrusione lite pendente.*
2 *Quando petitur dari iudici adiunctus.*
3 *Cautius est agendum quando vertitur maius periculum.*
4 *Datur adiunctus etiam post litem contestatam, dummodo non sit conclusum in causa.*
5 *Ad solam allegationem suspicionis, nouus iudex non debet dari.*
6 *Ad solam allegationem datur adiunctus.*
7 *Propter solam confeßionem iudicialem spolij, exequutoriales non possunt decerni.*
8 *Præceptum iudicis, loco sententiæ succedit.*

9 Ponens

9 *Ponens videtur fateri omnia in positionibus contenta.*
10 *Positio etiam iurata, per errorem facta, potest reuocari.*
11 *In possessorio sufficit titulus coloratus.*
12 *Coloratus quando dicatur titulus.*
13 *Si constet in iudicio de titulo reprobo, spoliatus non debet restitui.*
14 *In prophanis propter notorium non ius agentis, non impeditur restitutio.*

VTrum † autem valeat processus factus per executorem sententiæ contra intrusum, licet de intrusione facta lite pendente, vel post sententiã non cognouerit? Dicendum est quod valeat secundum dominos de Rota dec. 480. quæ incipit, Si executor. in nouis. 1

Et ideo datur commissio quod executoriales possint intimari intruso pendente lite non cognitio aliter per executorem an sit intrusus pendente lite, vt in superioribus latius dixi.

Dantur literæ per Cancellariam quando petitur † deputari adiunctus propter suspicionem iudicum ab aduersario impetratorum. Sed hoc datur quo ad Cancellariam ita demum, si nondum est ad litis contestationem processum; iux. not. per doc. in c. insinuante, de offi. deleg. & c. causam quæ, eo. titu. iun. l. apertissimi. C. de iudic. Signatura autem raro consueuit concedere adiunctum propter intricationes iudiciorum, quæ inde contingunt. arg. c. cum contingat, de rescrip. nisi forte in criminalibus propter magis periculũ quod in illis† vertitur, ideo cautius est agẽdum. l. sciant. C. de probat. cum vulg. 2 3

Dat† autem signatura adiunctum etiam post litem contestatam, dummodo non sit conclusum in causa; raro tamen hoc concedit, vt præmisi, & aliquid tangam in sequentibus. Ideo autem propter suspicionem iudicium ab aduersario impetratorum datur ad instantiam alterius partis adiunctus, non autem illis primis totaliter inclusis dantur noui iudices, quia † ad solam allegationem suspicionis non debet dari nouus iudex, cum habeat allegans remedium arbitrorum, iux. c. suspicionis. de offi. deleg. & in c. ab arbitris. eo. tit. lib. 6. 4 5

6 Ideo † ad ſolam allegationem datur adſunctus, ad hoc vt lites ſine ſuſpicione procedant. l.apertiſſimi.C.de iud.& pro deputatione huiuſmodi adiuncti fac.ibi authen.ſeq. ſi vero. licet loquatur in dando adiunctum quando ordinarius recuſatur.

Sed idem ſeruatur de ſtilo curiæ quando iudices impetranti allegãtur ſuſpecti per aliam partẽ, vt patet ex præmiſſis.predicta procedunt quando petitur adiunctus vt ſupra.

Aliud ſeruatur circa dandum confitentem, quia in tali materia ſemper conſueuit dici, Dummodo partium ipſarum confidens per eoſdem iudices eligatur.Poſt quam deputationem & electionem ſi deputatus vna cum dictis iudicibus vel eorum altero procedat,parsq.redeat conquærens de duobus iudicibus ad nutum aduerſarij impetrantis, & propterea velit auocare ab eis cauſam, & alteri committi, non auditur:quia(vt ſuperius dixi)ad ſolã allegationẽ ſuſpicionis non datur nouus iudex,per rationem vt ſupra. Ideo tunc additur in commiſſione, quod prædictis iudices procedere non valeant ſine deputato alias ad inſtantiam ipſius oratoris impetrato.Et ita ſeruatur.

Si ſpoliatus beneficio agit de ſpolio, aduerſarius eius videns ſe ſuccumbere obtinet procedi in petitorio dicto ſpolio purgato,quod tamen poſt trinam dilationem eidem

7 conceſſam non facit. petit modo ſpoliatus † quod propter iſtam confeſſionem aduerſarij(quæ iudicalis eſt) decernantur executoriales ad inſtar rei iudicatæ. An debeat hoc ſibi cõcedi?Audiui quod alias hoc fuit denegatum per Reueren.Cardi.Alex. Et potuit eſſe ratio, quia dato etiam quod talis confeſſio ſit iudicialis, & in confeſſum nullæ ſint partes iudicis.l. proinde. cum vulg.ff. ad leg. Aquil. tamen requiritur ſaltem præceptum iudicis.l.ſi debitori.ff.de iud.

8 quod præceptum † ſuccedit loco ſententiæ.ſec.Panormi.& doct. in. c. ſi. de confeſ.Item quia conſtito de errore forſan poſſet reuocari, iux. not. per Ioan. And. in c.ſi de iure

9 iuran.li. 6. vbi dicit quod poſitio, & ſic confeſſio, † quia ponens videtur confiteri omnia contenta in poſitionibus

10 iuxt.nota in ca.1.de confeſſio.eodem.li.†poſitio(inquam) facta per errorem poteſt reuocari docto.de errore,etiam ſi ſit iurata,dummodo fiat per modum credulitatis,ſec.Ægid. concl.431.Cum ergo talis confeſſio.in omnibus vim ſenten-

tentiæ non sortiatur, certe non possunt decerni aliquo modo tales executoriales vigore solius confessionis, quamuis illa sit iudicialis, vt supra.

In possessorio † non statuitur terminus de probando canonico titulo, quia in eo sufficit quod existat coloratus, vt notat. Inn. in c. in literis. de restitu. spolia. quod est receptũ potius per stilum, quam quod sit introductum de iure communi. Ratio autem istius stili, quod agens interdicto recuperandę, teneatur coloratum titulum producere, fuit introducta & sumpta à paritate rationis. c. eũ qui de eo qui mit. in possess. caus. rei seruan. li. 6. Et hoc firmat collector decisionum in nouis, decis. 393. quæ incip. Si cooferatur subiiciens ex mente Innoc. in c. ex parte de restitu. spolia. sufficere pro† colore quod agens interdicto probet se authoritate superioris possessionem beneficij apprehendisse, licet forte sua collatio siue electio sit vitiosa & nõ canonica, quia etiam prędo restituendus est. c. in literis. cum seq. de rest. spo. fa. c. cum nostris. de conces. præb. cum ibi not. 11 12

Quod ego intelligo procedere cũ ista limitatione, videlicet † nisi notorie constaret in iudicio de titulo reprobo petentis. restitui, iux. notabile d. Inn. in c. cum ecclesia Sutrina. de cau. possess. & proprie. vbi dicit quod prædo & possessor malæ fidei restituendus est, nisi constet in iudicio eum esse prædonem per confessionem vel pacta, vt in ca. significasti. de diuor. fa. c. ad decimas. de resti. spo. lib. 6. & quod not. Inn. in c. constitutus. de fil. presbyterorum. 13

Quid autem si conuentus super spolio vult improbare titulum allegatum, excipiendo ipsum nunquam sed alium tẽpore spoliationis prætensæ possedisse, petitque ad id probãdum se admitti, an sit audiendus? In hoc per omnes dominos fuit alias conclusum quod sic, sed collector tenet contrarium, talem scilicet in probando hanc exceptionem nullatenus audiendum, nisi de hoc notorie constaret, vt dixi statim ex mente Inn. hæc. ponit dec. 439. quæ incip. si agenti, in nouis. & certe collector mouet bonis rationibus, vt in dicta decisione. & paret ex præmissis. Prædicta procedunt in beneficialibus ne in illis detur vitiosus ingressus per rationem c. eum qui.

Secus † in prophanis, in quibus propter notorium nõ ius agentis non impeditur restitutio, quia in illis cessat ratio 14

quæ militat in beneficialibus, & subest odium spoliatoris, prout tenet decisi.7. quæ incip.Nota quod vbi agitur.in antiquis.& Oldr.consi. 1. vbi quo beneficialia ponit notabile dictum quod spoliatus possessione beneficij manu & authoritate regia fuerat consecutus, non venit restituendus. Quod ego intelligo quando de hoc constaret notorie, vt supra.

Decretum irritans an necessario apponatur in commissionibus.

SVMMARIVM

1. *In commißionibus iustitiæ, decretum irritans non apponitur.*
2. *Præsentatio commissionis operatur acquisitionem iurisdictionis actu.*
3. *Ad hoc vt poßit inhiberi, oportet coram iudice inhibente litem pendere.*
4. *Præsentata commissione iudex potest inhibere.*
5. *Datur commissio quod simul cognoscatur de nullitate, innouatis, & principali.*

1 IN commissionibus † iustitiæ decretum irritans non consueuit apponi. Vnde si in commissione petatur adiunctus deputari, nō debet addi clausula, Quod si absque eo quicquam fieret, ex nunc irritum sit & inane, &c. Sed in tali casu per signantem solent addi ista verba, Quod si post commissionem præsentatam secus actum fuerit, &c. Dicunt tamen aliqui & forte non male, quod etiam talis additione non est multum necessaria, cum statim valeat inhiberi alijs coniu-
2 dicibus per ipsum adiunctum, † qui statim præsentata commissione recipit iurisdictionem actu. c. super. eo. 2. de appell. no. glo. in c.1.in ver.receptis.de procur. in cle. Archi. in c.is cui,de offi.dele.lib.6.& in c.is. qui de procu. eo.lib. cum multis alijs quotis allegatis per Roman.consi. 354. incip.Quo ad primum, &c. Vnum tamen videtur obstare, in quantum dixi quod adiunctus præsentata commis-
3 sione statim potest inhibere alijs coniudicibus, quia † ad

hoc

hoc vt possit inhiberi oportet coram iudice inhibente pendere litem, vt prob. in c. tuam. de ord. cog. c. lator. & c. causam. qui fil. sint legi. sed lis non potest dici pendere, nisi saltem secuta citatione. cle. si. vt lit. pend. Ergo ante & sic statim præsentata commissione videtur quod adiunctus non possit inhibere.

Nihilominus hoc non obstante contrarium practicatur: nam † iudex præsentata commissione decernit simul & semel citationem cum inhibitione. Ad quod faciunt no. per Bald. in authen. causa quæ fit cum monacho. & melius in l. presbyteri. C. de episc. & cle. & per Domi. Ant. in d. c. cauã. pro qua practica facit bona ratio, quia inhibitio potest fieri præsente & inuita altera parte, & suis iudicibus, ergo & absentibus, & minime citatis, per regul. quod potest inuitis ff. de reg. iur. facit. l. 4. §. illud. de fideicom. liber. Concluditur ergo quod adiunctus potest statim inhibere, vt supra. Sed quia talis inhibitio non impedit processum illorum coniudicum, nisi postquam eisdem intimatur, ideo bonum est quod addantur in commissione illa verba, Quod si post commissionem præsentatam secus, &c.

Si diuersæ causæ etiam forsan dependentes diuerso tempore sint introductæ, & contingat illas auocari & alteri committi, parsq. ex aduerso instet vt eodem modo diuersis scilicet temporibus decidantur, prout etiam decidisset primus iudex, ne registra & causæ inculcentur. argu. l. permisceri. ff. de acquiren. pos. & l. ordinarij. C. de rei vendi. nihilominus consueuit addi in tali commissione hæc clausula coniunctim vel diuisim, Prout præfato iudici vel auditori videbitur quod fit ea ratione, quia posset forte expedire partibus vt omnes causæ (de quibus actum est) simul & semel diffinirentur, & econtra, vt est tex. optimus. in c. 2. de cau. pos. & proprie. vbi probatur quod licet simul actum est de possessorio & petitorio per spoliatum, quo casu de iure debet vtrunque vna sententia terminari data prærogatiua possessori in ordine pronunciandi, vt in c. cum ecclesia Sutrina. & c. cum dilectus. eod. tit. si tamẽ iudici videbitur hoc expedire & fore conducibile, poterit discutere probationes super possessorio, & illud prius terminare. Pari modo si viderit magis expedire vt simul terminentur, poterit simul & semel vna sententia diffinire, quia commistio & cumula-

tio conseruans ius partium & illis proficiens debet per iudicem admit.l.1.ff.de quib.reb ad eund.iud.ea.debet enim iudex parcere sumptibus litis, vt sic quam minime fieri possit grauentur partes in illis.c.vt litigantes.de offi.ord.lib.6. cum similibus.

5 Qua ratione conceditur † cõmissio quod simul & semel cognoscatur & iudicetur de nullitate sententiæ, innouatis seu attentatis, & negotio principali, ne continẽtia causę diuidatur, & fiant plura registra in damnum & dispendiũ partium, quod bonus iudex debet cauere, vt dixi. Et in similibus casibus.

Citatio personalis quando decerni possit per Auditorem.

SVMMARIVM.

1 *Auditor non citat quem personaliter sine speciali commissione.*
2 *Citatio personalis propter quas causas concedatur.*
3 *Clausula, Constito de assertis, quid importet in commissionibus.*
4 *Verbum constito, importat vocationem partis.*
5 *In informatione super non promouendo debet pars vocari,*
6 *Verba impropriantur ratione materiæ subiectæ.*
7 *In iudicialibus semper requiritur partis vocatio.*
8 *Quando agitur de remodica & paruo preiudicio, non est necessarium quod pars citetur.*
9 *Clausula, constito de paupertate, vel constito de bono iure.*
10 *Mandatum de non innouando intelligitur scilicet in præiudicium litis.*
11 *Inhibendi non sunt, nisi collitigantes.*
12 *Pendente appellatione omnia debent esse in eodem statu quantum ad collitigantes, non quantum ad extraneos.*
13 *Quando signatura dicit, prout de iure, quid significet.*
14 *Spoliatus, post sententiam contra se in possessorio latam que transiuit in rem iudicatam, auditur, sed refectis expensis.*
15 *Que acta pereunt perempta instantia.*
16 *Iteratio terminorum fit vnico actu.*

17 *Si commissio habet quod simul & semel, &c. nihilominus primum potest expediri de quo prius constat.*

Citatio personalis † non potest decerni per auditorem, nisi expresse & specialiter sibi committatur, vt d. glo. exposuit. in ver. personaliter. de dila. Ex multis autem & diuersis causis citationes personales conceduntur, vt in c. 1. de iudi. lib. 6. & in cle. 1. eod. tit. & inter cætera quando agitur de crimine contra aliquem, etiam ciuiliter † conceditur citatio personalis, tum propter pœnam ordinariam sibi pro crimine infligendam, & causam in qua non potest interuenire procurator l. penul. §. ad crimen & in c. tuæ tum etiam propter enormitatem forte criminis, & scandali exorti in partibus. Et quia forsan non potest ita plene constare nec probari per testes de facto, sicut per suam responsionem & confessionẽ, ijs respectibus conceditur citatio personalis, prout superius in alio proposito dixi. Solet tamen in cõmissione super tali materia dici illum de ijs fore publice diffamatum, & ideo additur in commissione, Citet personaliter, si repererit de contentis in commissione publice diffamatum. Quo casu super infamia & diffamatione illius auditor recipit testes, sed non recipit aliquos testes pro parte infamati de bona fama, vt firmat decisio Rotæ 477. incipien. Auditor in nouis.

Secus forte si in commissione diceretur, † constito de assertis, quia tunc non potest citare illum personalliter, nec facere informationem super infamia, nisi prius citet procuratorem illius, & recipiat testes pro parte sua super bona fama: & hoc propter † verbum constito, quod importat vocationẽ partis, iux. glo. in cle. præsenti. in ver. constiterit. de censib. & po. decis. 684. quæ incip. Dic. quod si in aliqua in antiquis. Et in similibus casibus quando in commissione dicitur, constito de assertis. nam semper citanda est pars, vel eius procurator, antequam auditor faciat summariam informationem super assertis in commissione. Imo danda est ei copiã receptorum in informatione super assertis, vt nota. sentit decis. 773. in antiquis.

Et ex hoc infero quod si committitur auditori, vt constito sibi illum cuius beneficium est impetratum tamquam

1
2
3
4

vacans, per eius non promotionem, per verisimiles coniecturas non fuisse promotum, præfigat ei tempus intra quod doceat de promotione, vel de impedimento, aut dispensatione.iuxta cap.commissa.cum ibi not. de elect. lib.
5 6. Certe habita tali commissione auditor in informatione huiusmodi super non promotione debet † primo & ante omnia vocare partem, & summarie de hoc cognoscere, & hoc propter naturam illius verbi,constito,&c. Idem tamen dicendum esset hoc casu, etiam si in huiusmodi commissione non esset verbum constito, sed aliud, puta, si inuenerit, vel si repererit, quia talia verba licet de sui natura non inferant necessario vocationem partis, vt superius dixi,tamen quando adijciuntur in personam iudi-
6 cis, & circa materiam iudicialem, accipiuntur pro verbo si constiterit. Et sic ratione subiectæ materiæ impropriantur, argu.si.vno.ff. loca. Et hoc in terminis firmat Ægidi.
7 conclu. 176. Incip.Auditor,&c. In† iudicialibus enim semper requiritur(secundum eum)partis vocatio.c.inter quatuor. de maio. & obe. c. in nomine Domini de test. Quæ decisio in hoc non procedit mihi sine dubio,quia talis informatio potius est extraiudicialis:quo casu satis videtur quod ipsi auditori & sibi soli concludat,vt sentit dec.Rotæ.477. in not.quam super allegat. & alia in antiq.675. quę incipit, Nota si ponatur.

In commissione & possent tamen istæ decisiones concor-
8 dari cum dicto Ægidij, vt quando ponitur in commissione,si inuenerit,vel si repererit, & agitur † de re modica & paruo præiudicio, tunc non est necessarium quod pars citetur. Secus quando tractatur de graui præiudicio, vt in exemplo Ægidi. circa informationem super non promotione, cum talis materia sit grauis, ex quo agitur de priuatione, in qua est procedendum citata prius parte, & adhibita summaria cognitione super tali extraiudiciali informatione, vt vult Ægid. Et hanc distinctionem videtur sentire decisio Rotæ. 686 quæ incipi. Dominus Petrus. in antiquis: Quæ distinctio potest habere locum etiam
9 quando adest in commissione illa † clausula, Constito de assertis, vel alia similis, puta, constito de paupertate, aut constito de bono iure. licet aliqui dicant his & similibus casibus indistincte non requiri citationem partis, quasi

huiusmodi informationes sint extraiudiciales, & propterea dicunt sufficere, quod si soli iudices concludant: pro quo faciunt duæ decisiones superius allegatæ.

Hodie practicaui vnam commissionem, quę talis est. Petebatur vt constito de re iudicata mandaretur eidem auditori taxari fructus & expensas. Item quod procederet super attentatis & innouatis lite pendẽte, & quod inhiberet tam parti contrariæ, quàm etiam iudicibus & colonis, nę aliquid innouarent lite pendente. in pede commissionis erat additum ad illa verba de non † innouando, videlicet. In præiudicium dictæ litis. Quę clausula ideo apponitur, quia non omnia quæ fiunt lite pendente, etiam per ipsas partes, dicuntur attentari vel innouari, nisi fiant in præiudicium illius litis. Et ideo si reus lite pendente continuat suam possessionem, non dicitur attentare. c. 1. vt lite penden. in c. dudum. de priuileg. Nec iudex dicitur innouare, si reformat possessionem appellanti in qua turbatur pendente appellatione, c. cum teneamur. de appel. facit ad hoc quod notat Inno. in c. dilectæ. de excep. 10

Signatura autem dictæ commissionis erat talis, videlicet. Placet prout de iure. De quo valde miratus sum, attento quod omnia petita in dicta commissione sunt iuridica, & procedunt de iure, vt patet ex præmissis. Sed forte ideo fuit signata prout de iure, quia petitum fuit, vt inhiberetur etiam colonis, qui non sunt de collitigantibus. Constat † autem de iure non esse inhibendum, nisi collitigantibus tantum arg. eor. quæ notan. in l. creditor. §. mandatorem. in princ. ff. mand. & in c. Ro. §. in alium. de appella. lib. 6. In quibus locis habetur in simili, † quod pendente appellatione omnia debent esse in eodem statu. Hoc verum quantum ad collitigantes, non quantum ad extraneos: licet aliqui dicant inhibendum esse etiam illis, qui liti possunt præiudicare, vt sentit decis. Rotæ 58. incip. Nota quod vbi auditor. in antiquis. Istis (vt puto) respectibus fuit dictum in signatura. Placet † prout de iure. Et isto modo semper concipitur signatura quando omnia petita non sunt concessibilia, vel quando aliquis articulus est valde dubius in iure, tunc committitur iudici vt procedat circa illud, prout de iure. Fa. c. cum venisset, ibi, secundum ius, & cap. 1. de eo qui mit. in possess. cau. rei seruan. 11 12 13

14 Quando † sententia absolutoria fertur in possessorio pro possidente & spoliante, & contra spoliatum in expensis cōdemnatum: si dicta sententia transiuit in rem iudicatam, & spoliatus petat restitui propter negligentiam sui procuratoris debito tempore non appellantis, auditur, sed refectis expensis, nisi alleget paupertatem: quia tunc datur sibi commissio constito de ipsius paupertate, & expensę reseruantur in fine litis, aliàs tenetur prius satisfacere expensas possidenti, vt prædixi. Et hoc modo debet intelligi & limitari decis. Rotæ 319. quæ incip. Licet spoliato. in nouis. vbi dicit spoliatum succumbentem in possessorio, & volentem resumere petitorium antea per ipsum suspensum, non teneri ante huiusmodi resumptionem satisfacere possidēti de expensis, in quibus extitit condemnatus, sed victor recuperet eas (si velit) vigore exequutoriæ suæ super sententia prędicta factæ, & nihilominus in petitorio procedat. Ratio est secundum dominos, quia tali casu cessat odium ex parte spoliati, sed non cessat in casu econuerso, quando scilicet spoliator succumbit in possessorio. Quo casu ante ingressum petitorij per ipsum intentandi, debet spoliatus plene, & integraliter restitui, etiam quo ad fructus & expensas. c. fi. de ordi. cog. c. Pisanis. de restitu. spoliato. & in c. significauerunt. de testi. Primus ergo casus debet limitari, vt spoliatus succumbens in possessorio non teneatur ante omnia satisfacere de expensis, si velit prosequi vlterius causam in petitorio vel possessorio, nisi dicta prima sententia transiuisset in rem iudicatam, tunc nihilominus auditur si velit prosequi, sed refectis expensis (vt supra) propter transitum in rem iudicatam, per præmissa.

Quando instātia statutaria dierum vtilium est decursa, puta in capitolio secūdum statuta vrbis, & dubitatur quod sententia propter id subiacet nullitati, tunc impetratur cōmissio, vt in omnem euentum reiteratis omnibus terminis, simul & semel ac vnico contextu iudex ad vlteriora procedat & terminet. aliàs iustitiam ministrando, datur talis commissio, sed refectis expensis. Pro ista practica facit bona gl. iunct. tex. in l. properandum. in prin. C. de iudi. in 15 ver. triēnij, vbi tenet quod † perempta instantia, ex quo pereunt acta ordinatoria, sententia super illis lata non tenet, quia reperitur lata sine tela iudicij, & substantialibus debitis

bitis. Perimitur enim citatio libelli, litis contestatio, satisdatio, & similia, quæ sunt acta litis ordinatoria, sed non perimuntur acta causæ tendentia ad veritatis indagationē, vt depositio testium, confessio partium,&c. huiusmodi, vt hæc proban. ex l. cum lite mortua. ff. iudica. solui. iunct. l. cum antea. C. de arbitris,& l. iubemus. C. de libe. cau. ponit Inno.& seq. Panormita. in c. causam quæ. j. de testib.& Bar. in d. l. cum lite. Et licet prædicta iura loquantur in peremptione instantiæ per lapsum triennij de iure ciuili, idem tamen intelligo in peremptione instantiæ statutariæ, quamuis illa sit breuior, arg. l. 2. C. de noxali. cū similibus. Isto ergo respectu ex quo instantia statutaria est decursa, & ob id sententia non valet, supplicatur vt † reiterentur omnes termini simul & semel ac vnico contextu, pro qua practica fac. glos. not. quam ibi ad hoc ponderat Bart. in l. mutari. in princip. ff. de procu. Et Panor. in c. quia Gul. de iudic. debet tamen prius reficere expensas, vt supra. Et vide quod de reiteratione terminorum dicit Decisio 35. incip. Si mandetur. in nouis. Quando hęres institutus in aliqua hæreditate conuenitur à pluribus creditoribus vel alijs prætendentibus habere aliquod ius in bonis, & rebus dictæ hæreditatis, si adiuit cum beneficio inuentarij, iux. l. fin. C. de iur. delibe. ne in varijs curiis habeat distrahi, potest petere commissionem, vt committatur vni iudici causa de & super discussione bonorum, aut termino quinquennali, iuxta l. fina. C. qui bon. cede. poss. post quam obtentam & præsentatam,& si super aliqua re, quæ sit de pertinentijs dictæ hæreditatis, conueniatur dictus hęres coram alio iudice etiam ordinario, puta vicario Papæ, tunc potest petere aliam commissionem cum prima præinserta ad euitandum circuitus & expensas, vt illa causa à vicario auocetur, & committatur primo iudici cum dicta causa discussionis audienda, terminanda,& decidenda, prout iuris fuerit. Et datur talis commissio, argum. c. dispendia. cum similibus de rescrip. lib. 6. Sed in pede commissionis adduntur ista verba. Simul vel separatim: quod fit per rationem quam in superioribus dixi in simili proposito.

16

Si pars innodata censuris obtineat committi causam super nullitate censurarum, iux. ea quę habentur in c. j. de appel.& in c. per tuas. de sen. excō. cum simi. potest nibilominus

nus alia pars petere commissionem,& conceditur, quod simul & semel procedatur super confirmatione vel informatione sententiæ,& etiam super prætensa nullitate censurarum. Pro quo facit,quia commistio cõseruans ius partium & illis proficiens debet admitti, vt prob.in c.2.de caus.poss.& propie. Secus si commistio ius peruertat,quia illa reprobatur.c.exhibita.de iudi. & supra iam bis dixi in simili

17 proposito. Puto † tamen quod quæstio censurarum potest prius expediri, si de ea prius constet, non obstante tali commissione, quæ habet quod simul & semel &c. quia hoc non tollit commissio, sed solum tollit priuilegium, quod habet prætensa nullitas censurarum. Ad quod optime fa.conclus. Ægidij 406. vbi formaliter dicit. Quæstione spoliationis beneficij mota incidenter per modum attentati, & lata vna sententia super attentatis, scilicet pro suspensione petitorij, si reus spoliator impetret commissionẽ vt præmissis non obstantibus procedatur super petitorio & possessorio simul, nihilominus potest prius possessorium expediri, si de eo prius constet, per rationem de qua supra.

An contra religiosum S. Ioan. Hierosolymitani procedi possit.

SVMMARIVM.

1 *Qui de ordine S. Ioannis Hierosolymitani est, coram magistro Rhodiensi debet conueniri.*
2 *Datur commissio aduersus obligationem simoniacam, etiam in forma cameræ factam.*
3 *Transactio, resignatio, & quilibet actus simoniacus celebratus non tenet, etiam in præiudicium resignantis, & paciscentis.*
4 *Iuramentum interpositum super obseruatione peccati mortalis est nullum.*
5 *Conuentiones turpes non validantur iuramento.*
6 *Relaxatio præsupponit vinculum.*
7 *Promittens soluere vsuras, non peccat.*
8 *Iuramentum continens turpitudinem vtriusque, non requirit relaxationem.*
9 *Processus qui portantur ad curiam de partibus, modicum valent.*

10 *Quan-*

10 *Quando sanatur nullitas non refectis expensis.*

SI quispiam† de ordine & religione S. Ioan. Hierosolymitani conueniatur coram aliquo iudice etiam delegato apostolico, potest petere commissionem, & datur quod auditor cameræ inhibeat iudici & parti ne contra talem oratorem in illa causa procedat, etiam sub pœna pecuniaria, puta quingentorum ducatorum, tales enim debent conueniri coram Magistro Rhodiensi, vel certis suis iudicibus iuxta eorum priuilegia à sede apostolica indulta dicto Magistro Rhodien. & illi ordini. Facit tex. cum sua materia in c. cum ordinem. de rescrip. cum multis ibi per doct. 1

Stilus signaturæ est in obligationibus, quæ fiũt in forma cameræ non dare absolutionem à iuramento ad effectum agendi. Ad quod facit in simili bonus tex. in c. super hoc. de renun. & in c. sollicite. de resti. spolia. Si tamen sit facta aliqua transactio simoniaca super beneficio, & vna partium obligauit se cum iuramento in forma cameræ, certe si petat transactionem tanquam simoniaca testandi, datur† sibi cõmissio, nec est necesse tali casu apponere in pede commissionis ista verba. Non obstante iuramento, † quia cum transactio, resignatio, & quilibet actus simoniacè celebratus non teneat etiam in præiudicium resignantis & paciscentis, vt not. Inno. in c. cum vniuersorum. de rer. permutatio. Arch. in c. dudum. in princ. de præb. lib. 6. & glo. in c. super hoc. de renun. nimirum si etiam non validatur iuramẽtum, alias esset vinculum iniquitatis contra suam propriam naturam. c. & si Christus, de iureiur. cum similibus. Non est ergo necesse apponere in fine illa verba, qui (vt dixi) in hoc casu simoniæ iuramentum non tenet. Imo posset teneri, quod sit ipso iure nullum, † quia iuramentum interpositum super obseruatione peccati mortalis, quale est in hoc casu simoniæ, est nullum, cum ita demum debeat seruari, si seruatum non vergit in dispendium salutis æternæ. ca. quamuis. de pact. lib. 6. & in c. licet. de iureiuran. eo. lib. pręterea † tales conuentiones sunt turpes, consequenter non validantur iuramento. l. generaliter, & l. si plagij. ff. de verbo. oblig. & ibi. no. Bar. & latius in l. si quis pro eo. ff. de fideiussoribus, nec obstat tex. in c. 1. & c. debitores. de iureiur. quæ 2 3 4 5

iura probant, quod iuramentum pręstitum per debitorem super soluendis vsuris, mero iure tenet, & obligat iurantem patet; quia recipiens cogitur illud relaxare, ex quo
6 continet peccatum. † relaxatio enim præsupponit vinculum. c. ad dissoluendum. de despons. impub. & in l. decem. de verb. oblig. quia respondetur ad ista iura, quod procedunt quando iuramentum continet turpitudinem & peccatum ex parte suscipientis tantum, prout in casu dicto-
7 rum iurium. † nam promittens soluere vsuras non peccaat, sec. Panorm. ibid. de quo per Inno. in ca. super eo. de vsur.
8 Sed quando † ex vtriusque parte, videlicet recipentis & præstantis iuramentum, continet turpitudinem & peccatum, tunc non est opus aliqua relaxatione, quia ipso iure non valet, regu. non est obligatorium. lib. 6. ca. si vero. de iureiuran. & 22. q. 4. per totum.

Si in causa prophana petitur procedi reiectis quibuscunque nullitatibus si quæ sunt, præterquam ex defectu iurisdictionis, constito de bono iure super negotio principali, datur talis cōmissio ante latā sententiā sine aliqua refectione expensarū, prout etiā in beneficialibus vt in superioribus dixi. Sed istud credo habere locum quādo processus fuit factus in partibus, & dubitatur quod subiaciat aliquibus nullitatibus, tunc sanantur nullitates, etiam sine
9 refectione expensarum, vt dixi. Quia † cōmuniter processus qui portantur de partibus, modicum valent, vt dicit Ægidius conclus. 74. quæ incip. Termini instantiæ &c. præterquam si esset defectus citationis iurisdictionis mandati, & ex capite iustitiæ, qui defectus sunt insanabiles, vt in superioribus dixi. Vidi tamen sanari nullitatem processus, agitati etiam in vrbe, videlicet coram dominis conseruatoribus, sine aliqua refectione expensarum, nisi sit aliqua nullitas insanabilis, vt supra.

Sed istud habet locum eo casu, quando per partem ad-
10 uersam non datur de nullitate processus, alias † non datur sanatio etiam ante latam sententiam, nisi refectis expensis, saluo quando allegatur peupertas, tunc conceditur reseruatis expensis in fine litis, per ilud quod habetur in cap. olim. sec. vnum intell. de restit. spo. & quod ponit Ægid. concl. 44. Et in tali casu debet constare de paupertate aliter quā per iuramentum eam allegantis, & ita vidi seruari.

Fatalia

Fatalia quo vigore prorogentur.

SVMMARIVM.

1 *Fatalia quomodo prorogentur, & ad quod tempus.*
2 *In totum dicurso fatali, non datur prorogatio.*
3 *Tempora sunt communia appellanti & appellato.*
4 *Reformatio super errore qualitatis beneficij vel nominis proprij.*
5 *Quando causæ prophanæ non soleant ad curiam aduocari.*
6 *An hodie fiat cōsideratio ad iuramentum perhorrescentiæ.*
7 *Signatura regulariter non dat adiunctum.*
8 *Causa finita non debet suscitari per rescriptum principis.*
9 *Remittentibus actiones suas non est dandus regressus*

Fatalia † prorogantur aliquando, vigore bullæ 1 Innocentianæ, aliquando vigore commissionis bis, ter, quater, & pluries arbitrio iudicis. Et prima prorogatio datur ad annum, iuxt.c.cum sit Romana. de appella. Secunda vlteriores ad sex menses, quæ debent peti ante decursum fatale, alias eo † in totum decurso non datur prorogatio, arg. tex. nota- 2 bil. in l. sed & si manente. ff. de precario, & hoc etiam ad instantiam appellati volentis in causa beneficiali prosequi causam appellationis extraiudicialis interpositę in partibus ad papam, quia obstat sibi decursus fatalium (secundum aliquos domnios) nec potest se iustificare ex taciturnitate, & negligentia aduersarij appellantis, quia appellatus debuit petere intra tempus vel fatalium prorogationem, vel instare super expeditione causæ: tempora † enim sunt 3 communia tam appellanti quam appellato. c. statuimus. de elect. lib. 6. & in cle. si appellationem. de appell. alij & maior pars voluerunt contrarium, vt ponit decisio Rotæ 467. quæ incip. Nota quod maior pars. in antiquis.

Si petatur ꝙ auditor procedat ad vlteriora non obstante ꝙ alterum ex dnobus beneficijs nominatis in pręinserta dicatur esse parochiale, cū in veritate sit beneficium simplex, & ob id fiat vna reformatio, illa nō datur, ex quo talis reformatio nō correspondet præinsertę. Et sic auditor nō habet urisdictionē super simplici beneficio. fa. c. P. & g. de of. del.

Sim-

4 Similiter si sit † erratum in præinserta quo ad expressionem nominis proprij ipsius intrusi, licet non in cognomine, non datur reformatio super hoc, nisi ille fuisset personaliter citatus vel diceretur in reformatione. Constito quod deuenisset ad notitiam intrusi. Istis casibus daretur commissio errore nominis non obstante, fa.l.si quis in fundi vocabulo.ff. de.lega.1.& l.4. C.de testamen.cum vulg.& propterea fuit reiecta vna supplicatio, quia ex præmissis non erat iustificata propter solam æquiuocationē nominis proprij, ad quod facit bonus tex.in c.inter dilectos.de fid.instr. & quot no.per doct.in c.fi.de rescri.& in c.quoniam abbas, de offic. deleg. facit ad hoc decisio Rotæ 133. incip. Error nominis: in nouis.licet dicat & maxime,&c.

Si appellatus super appellatione aduersarij in causa prophana obtineat committi per breue causam in partibus, appellans qui interposuit dictam appellationem, non auditur si petat causam à partibus auocari, & committi in Rota, quamuis dicat se paratum iurare, quod non sperat posse consequi iustitiæ complementum in partibus. Et ratio est, 5 † quia causæ prophanæ non solent de partibus committi in curia, non expresso considerabili valore, & multo minus auocari, cum non sint fauori nostri.c.si clericus laicum. de foro competen. cum similibus. Nec multum est in consideratione, quod orator dicat se paratum iurare, cum multi sint faciles ad iurandum, & sæpe ac frequenter peieratur. Vnde non habetur consideratio de tale iuramentum propter periculum animarum.arg.c.clericos.de cohabi. cleri. & mulie.& l.2.C.de indic.vidui.

Et ista etiam de causa non solet concedi auocatio causarum suspicionis gratia, nisi narratis causis militantibus quo ad suspicionem. Nec sufficit in genere dicere iudicem fore amicissimum aduersario, & oratori suspectissimum secundum iura canonica, licet aliud sit de iure ciuili.l.aper-6 tissimi.C.de iudic.† Nec hodie (secundum aliquos practicos) sit consideratio ad iuramentum perhorrescentiæ, de quo cap.statutum.§.cum vero.de rescript.lib.6.& hoc propter periculum animarum, vt dixi,& ita vidi quasdam commissiones reiectas. Quod facit contra illos qui dicunt, quod omnia conceduntur pro deferendis causis ad curiam, causa illam bonificandi, sed ego vidi non concedenda non con-

concedi, vt patet ex præmissis.

Prædictis respectibus signatura non † consueuit concede re adiunctum sine vrgenti causa, & magna iustificatione, vel in causa criminali, & hoc propter intricationes causarũ & processuum exinde prouenientium, vt in superioribus dixi. Et ideo fuit rejecta vna commissio per quam petebatur cõmitti in euentum præuentionis per partẽ aduersam. Quod procedit sine dubio in Romana curia, vbi non habet locũ dispositio cap. oblatæ. de appell. imo statim datis apostolis pars appellata potest impetrare commissionem super appel latione, & sic præuenire appellantem secundum Ioa. Mon. super rubrica de rescriptis.

7

Idem forte habet locum extra curiam, quando ad instãtiam appellati committitur causa appellationis per breue. Et sit ratio, vt citius finis litibus imponatur. ca. finẽ de dol. & contu. & vt circuitus vitetur. cle. auditor. de rescrip.

Quæ rationes habent locum etiam in commissionibus extra curiam, licet aliud sentiat vna decisio Rotæ. 104. quæ inci. Capitulum oblatæ & est eadem in antiquis. Quicquid sit in hoc, reiecta fuit præfata supplicatio circa adiunctum in euentũ præuentionis, vt supra. Cancellaria tamen in suis rescriptis seruat. c. oblatę prout dicã in materia rescriptorũ

Vnus ex colligantibus nõ sperans posse prosequi causam propter impotentiam soluẽdi registrum pro parte sua, cessit liti & causæ. non admittitur si petat hoc non obstante restitui ad prosecutionem causæ in statu quo erat, ac si non cessisset. & ratio est, quia causa quantum ad eum dicitur finita: & ideo † iterum suscitari non debet per rescriptum principis. l. causas vel liter. C. de transact. ex quo enim sponte cessit, succedit ratio quæ dicta † quod remittentibus actiones suas non est dandus regressus ad eas leg. quæritur. §. si venditor. ff. de ædi. edi. fa. c. super hoc. de ren.

8

9

DE LITERIS APOSTOLICIS IN FORMA BREVIS.

SVMMARIVM.

1 *Quæ sit causa per quam signatura commissionum multipliciter & sæpissime variatur.*
2 *Rescriptorum duæ sunt species, per quæ negotia committuntur extra curiam.*
3 *Rescripta in forma breuis per quos expediantur et per quē signentur.*
4 *Breuia sic dicantur,*
5 *Forma breuis de non promouendo ad tempus.*
6 *Prorogatio de non promouendo ad annum.*
7 *Prorogatio hac non fit vltra triennium, nisi petens fuerit subdiaconus.*
8 *Prorogatio ipsa fit ante tempus lapsum, non post, quia tūc datur noua dispensatio.*
9 *An per secundam dispensationem tollatur prima circa idem.*
10 *Dispensatio ad duo beneficia incompatibilia datur per breue.*
11 *Dispensatio dicens quod quis possit plura beneficia obtinere, intelligitur de beneficijs alias canonice adeptis.*
12 *Per dispensationem nouus non conceditur titulus.*
13 *In dispensationibus fit strictissima interpretatio.*
14 *Facultas testandi per breue solet concedi.*
15 *De medicis non curatur.*
16 *Cum religiosis circa facultatem testandi parcius dispensatur, & cum licentia superioris.*
17 *In licentia testandi debet subesse iusta causa, alias non vales.*
18 *Dominium reum ecclesiæ non est penes papam, sed penes Deum.*
19 *Nulla ratio permittit vt quod pro communi vtilitate datum esse dignoscitur, vsibus cuiusquam applicetur.*
20 *Clericus conferens prius tantundem ecclesiæ de suo proprio, potest de bonis ecclesiæ testari.*

Post

POst commissiones & aliqualem earum notitiam, quia illæ concernunt causas inceptas vel incipiendas in curia Romana, prout in præcedentibus compendiose dixi, attēto quod in illis non potest dari firma regula, & certa doctrina circa omnia negotia propter diuersitatem casuum occurrentium & varietatem temporum, per † quæ signatura commissionum multipliciter & sæpissime variatur, iux. tex. in c. non debet. de consan. & affi. ideo post præcedentem tractatum dicendum est aliquātulum latius de secundo genere rescriptorum, quæ respiciunt causas incipiendas extra Romanā curiam, & similiter alia negocia continentia gratiam, quæ committuntur & expediuntur vigore huiusmodi rescriptorum in partibus. 1

Horum rescriptorum † duæ sunt species principales. Aut enim expediuntur in forma breuis. aut per cancellariā procurantibus illa procuratoribus audientiæ contradictarū sanctissimi D.N. Papæ. 2

Sed prius dicendum est de rescriptis † in forma breuium quæ conficiuntur à solis secretarijs, & per papam signantur in cera rubea annulo piscatoris supplicatione introclusa in breui. Quandoq. tamen fiunt absq. supplicatione introclusa, vt statim dicam. Et habent eandem vim quam rescripta. prout d. glo. 1. in suprascriptione extrauag. vnigenitus, & refert Fel. in rub. de rescrip. Appellantur autem † breuia, quia fiunt & scribuntur breuibus verbis, sec. Bal. in c. 1. de controuer. inuesti. 3 4

Aliquando non habent supplicationem introclusam, prout quando conceditur per breue dispensatio de non promouendo ad certum tempus, cuius tenor sequitur, & est talis forma.

Iulius Papa † 2. Dilecte fili, Salutem & apostolicam benedictionem. Cupientes commodis tuis (quantum cum Deo possumus) paterna benignitate consulere, tuisque in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, vt ratione Archidiaconatus ecclesiæ Tragurien. quem (sicut asseris) in dicta ecclesia obtines, aut cuiuscunq. alterius beneficij ecclesiastici curati, vel alias sacros ordines requirentis per te pro tempore obtenti, ad aliquem ex sacris etiam subdiaconatus ordinibus ad biennium à data præsentium computandum, vt 5

te. Ad quod bene facit gloss. not. in ca. 2. qui de præbend. lib.6. dum in simili quæstione respondet ad b. l. sed & si manente.

Tutius tamen est obtinere per breue apostolicum huiusmodi dispensationem ratione studij, quæ datur etiam ad omnes ordines ex iusta causa, vt quia petens secum dispensari, non percipit fructus ecclesiæ pro qua est ad strictus, ex eo quod alteri (puta illam resignanti) sunt reseruati loco pensionis.

Quid autem si cum dispensato per papam de non promouendo existente ad hũc intra illud tempus episcopus dispensat ratione studij, an † per istam secundam dispensationem videatur à prima recessum quo ad residuum temporis, ita quod statim incipiat currere tempus secundæ dispẽsationis? Puto quod sic, argu. c. veniens. cum ibi not. de præscript. & ponit Oldr. consi. 203. in fin. quod incip. Factum tale est, &c.

Insuper † conceditur aliquando dispensatio per breue ad beneficia incompatibilia, præcipua ad duas dignitates obtinendas in vna ecclesia ad duos menses. Item ad duos canonicatus & præbendas ad quatuor menses post habitam pacificam possessionem, raro tamen & cum difficultate dispensatio & habilitatio dantur per breue.

Aduertendum tamen est quod quando Papa dispensat cum aliquo, vt possit plura beneficio incompatibilia simul perpetuo vel ad tempus retinere (vt supra) debet † intelligi de beneficijs alias canonice adeptis, sec. Panorm. per illum tex. in c. dudum. 2. de elect. in pe. no. Solum enim operatur talis dispensatio, vt ei pluralitas non noceat. † non autu m conceditur titulus de nouo, si beneficia essent minus canonice adepta, nisi aliter fieret expressio magis specialis, ad quod facit bonus tex. in. c. si gratiose. in fi. de rescrip. lib. 6 & melior in c. non potest. §. 1. & 2. de præbend. eod. lib. vbi dicitur quod prouisio alicui facta per sedem apostolicam de beneficio, non obstante quod aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit, & † hoc quia in dispensationibus fit strictissima interpretatio, c. 1. & 2. de fil. presb. lib. 6. Et propterea extat vna regula cancellariæ, qua disponitur quod per quancunque signaturam in quauis gratia nulla dispensatio veniat, nisi super

dispensatione principaliter sit facta, vel si alias nihil operaretur.

14 Solet† etiam per breue concedi facultas seu licentia testandi de bonis intuitu ecclesiæ quęsitis ad certam summā, & pro parua summa datur in forma, nec consueuit tali casu

15 componi cum datario, alias sic, quia † de modicis non curatur. l. scio. & in c. & si quæstiones. cum vulga.

16 Et cum † religiosis circa facultatem testandi parcius dispensatur, quia non datur eis talis licentia, nisi de licentia eorum superioris, arg. c. cum ad monasterium. de stat. reg. & in clem. religiosus de procur. Item de non magna summa, per illud quod in simili ponit Ægid. conclus. 247. vbi dicit quod frater minor episcopus de bonis ecclesiæ modicū quid videlicet 30. florenos propter impensa obsequia donare potest, fa. l. iubemus. C. de sacrosan. eccl. & cæterum de donat.

Vidi tamen religioso episcopo concedi facultatem testādi ad summam decem milium ducatorum. Datur autem ad maiorem vel minorem summam arbitrio papæ, qui in hoc debet informare suum arbitrium ex iustis & rationabili-

17 bus causis, † alias non potest sine iusta causa hanc licentiam testandi concedere. vt singulariter probat Panorm. in repe. c. cum esses. in 15. col. de testa. Ratio est, quia secundum

18 opinionem veriorem, † dominium rerum ecclesiæ non est penes papam, sed penes Deum, iuxta notata per Innocen. & docto. in c. cum super. de cau. possess. & proprie. Vbi hoc tenui isto anno legēdo, per tex. in c. cum ex eo, de elec. li. 6. cum multis alijs iuribus & rationibus. Si igitur hęc bona Dei sunt, & ex fructibus eorum debeat subueniri egentibus, vt in c. videntes. 12. quæstio. 1. certe secundum Abba. nulla

19 † ratio permittit vt quod pro communi vtilitate datum esse dignoscitur, vsibus cuiusquam applicetur. c. ratio nulla.

20 de præben. Dicit etiam ibidem Panor. quod licet † clericus simpliciter de bonis ecclesiæ testari non possit, si tamen tantundem de suo proprio ecclesiæ cōtulerit, quantum vult alienare, hoc bene ei licebit, allega. ca. si episcopus. 12. quæstio. 5. dummodo ante alienationem rei ecclesiasticæ conferat tantundem de suo proprio, secus si post, vt latius per eum.

Licentia vendendi bona ecclesiastica quomodo per breue concedatur.

SVMMARIVM.

1 *Licentia, si in euidentem, quando datur per breue.*
2 *Clausulæ quæ ponuntur in supplicatione, si in euidentem.*
3 *Aliquando per breue solet concedi & dari possessio beneficij.*
4 *Princeps eo ipso dispensat, quando quid ex certa scientia facit contra regulas vel iura.*
5 *Dispensationes matrimoniales in forma breuis dantur.*
6 *Compositio in dispensationibus matrimonialibus non commendatur.*
Sine iusta causa non procedit dispensatio quo ad Deum.
7 *Quæ sint iustæ causæ dispensandi super matrimonio.*
8 *Altare portatile non datur per breue, nisi ex gratia.*
9 *Licentia vtendi lacticinijs datur per breue.*
10 *Quis non est præsumendus immemor suæ salutis.*
11 *Licentia doctorandi datur per breue, & in vrbe per signaturam.*
12 *Pari priuilegio gaudet id quod est in esse productum, & id quod est in potentia propinqua.*
13 *Doctores examinantes scholarem doctorandum debent iurare saltem de credulitate super sufficientia.*
14 *Datur Iudæo licentia doctorandi in medicina.*
15 *Doctoratus est dignitas.*
16 *Licentia extrahendi reliquias datur sub sola signatura.*
17 *Cadauera confinatorum extra ciuitatem, non possunt reduci sine licentia principis.*
18 *Licentia visitandi sepulchrum Domini & alio loca vltramarina datur sub sola signatura.*
19 *Confeßionale datur sub sola signatura, etiam de casibus reseruatis.*
20 *Confessio debet fieri proprio sacerdoti, semel saltem in anno etiam si habeatur licentia alteri confitendi.*
21 *Proprius sacerdos quis dicatur.*
22 *Licentia promouendi extra curiam datur per breue.*
23 *Papa non intendit facere præiudicium ordinarijs.*

24 *Episcopis & superioribus conceditur quod vno die dominico vel festiuo ad omnes ordines promoueri possint.*

1 DAtur † per breue licentia vendendi bona ecclesiastica, præcipue terras & possessiones incultas & steriles, & pecuniam exponendi in alijs bonis in euidentem ecclesiæ vtilitatem, iuxta cap. terrulas. 12. quæstio. 2. & in authen. item prædium. C. de sacrosan. eccle. ponit gl. in ver. in onere. in l. si fundus. ff. de reb. eor. Sciendum tamen est quod istud conceditur per breue supplicatione introclusa, vel per rescriptum apostolicum in forma, Dilectus. tunc demum & eo casu, quando valor non ex cedit centum ducatos, aut annuus census quinque ducatos, & tunc in clausulis supplicationis debent dici ista verba, Et per breue. S.V. hac supplicatione introclusa, vel quo literæ per cãcellariam expediantur per rescriptum apostolicum in forma, Dilectus attento quod præcium non excedit centum ducatos, &c.

Alioqui non datur per breue, sed per bullam. Sed quan-
2 do est in vrbe, tunc per solam signaturam: debet † tamen tunc exprimi titulus prælati vel canonici cui committitur. Dicitur etiam in clausulis super tali materia. Et quod pecunia apud ædem sacram, vel aliquem probum virum deponatur, donec pro alijs bonis stabilibus exponantur. Ad quod bene facit tex. in l. acceptam. C. de vsur. Demum in fine clausularum semper ponitur hæc clausula, videlicet, Et si in euidentem. Quod ideo ponitur, vel si non est in clausulis, debet poni per referendarium in pede supplicationis, ad hoc vt signator ponat illa verba in signatura, attento quod in hac materia solet fieri difficultas super alienatione huiusmodi bonorum propter diminutionem dotis. Et ideo quando aliquis petit quod possit alienare siue vendere possessionem vel aliquid aliud immobile suæ ecclesiæ ad effectum reperitionis domus vel ecclesię, tunc consueuit proponi supplicatio in signatura, quia (vt dixi) solet in similibus fieri difficultas propter diminutionem dotis. fa. c. nulli liceat. & c. qui abstulerit. 12. quæstio. 2. & in c. res. ecclesiæ. iun. c. videntes, 12. quæstio. 1. cum similibus.

Con-

Consueuit † etiam aliquando concedere Papa per suum breue supplicatione introclusa, & mandare quod prouisus de aliqua dignitate vel beneficio, ponatur in possessionem per executorem in partibus, ante expeditionem bullarum: quo casu non potest opponi de regula cancellariæ cōtraria, disponente non debere iudicari secundum tenorem, supplicationis concernentis gratiam, sed secundum tenorem literarum expeditarum. Nec etiam potest opponi de extrauag. Bonifa.viij.quæ incipien. iniunctæ. Nam ex quo constat de voluntate Papæ, & de eius certa scientia, non habet locum præfata regula vel constitutio, cui per hoc videtur derogare. arg.l. quidam consulebant.ff.de re iud.& ff. de excus.tut.l.idē Vlpianus.§.1.ff.de offi.præto.l Barbarius. not.gl.in c.2.de schismat.in c.statutum.super ver.literarum.de rescr.lib.6.& in cle.& si principalis, in ver.obseruari. Per quæ iura probatur quod † cum princeps concedit aliquid incapaci ex certa scientia, vel facit actum contrarium iuri, eo ipso super incapacitate vel iure contrario dispensare censetur. Ergo valet tali casu inductio in possessionem non obstan. præmissis. Imo dicunt aliqui quod non datur priuatio illius, qui cum sola supplicatione se intrusit. Qúod est valde mirum propter prædicta.

3

4

Dispensationes † matrimoniales nonnunquam conceduntur in forma breuis, consueuerunt tamen communiter remitti ad Datarium propter compositiones. quod iudicio meo non bene sonat in auribus fidelium præcipue laicorum, qui ex hoc scandalizantur. ad quod facit bonus tex. in c.fi. de transa. † Aut enim non subest iusta causa dispensandi, & tunc non deberet concedi dispensatio etiā cū compositione, quia non est tutus quo ad Deum, cum quo Papa dispēsat sine causa, iux.gl.in c.non est.de voto.& in c.quanto.de iureiur.aut adest iusta & legitima causa, & tunc deberet liberaliter dispensari cessante qualibet cōpositione. Nam tunc gratia & sic dispensatio dicitur quodammodo debita. iux.not. in c.bonæ.2.de postu.præl.& in l.1.§.permittitur.ff.de aqua quot.& æsti. † Iusta autem causa dispēsandi in gradibus à iure diuino prohibitis est bonum quietis & pacis, quia non nisi in pacis tempore bene colitur author pacis, vt in cle.super cathedram.de sepul.fa.c.2.de despon.impub. vbi toleratur contractus matrimonij inter capaces

5

6

ces ex defectu ætatis, quando ex eo sequitur bonum pacis.

Similiter est iusta causa dispensandi, vt matrimonium in gradu prohibito de facto contractum toleretur, quando ex separatione graue scandalum oriretur.ca quia circa. de consang.& affi.sicut & alias dispensatur vt firmum maneat matrimonium de facto contractum in gradu prohibito, in quo longo tempore perseueratum fuit, & inde suscepta proles.ca.de gradibus.35.quæst.8. & in cap.non debet de consang.& affi.sicut ad prædicta.c.constitueretur.l. dist.& in §.nisi rigo. 1.quæst.7.& quod per Roma.not. consi.307. ex quibus poterit instrui volens formare supplicationes in præmissis.

8 Altare † portatile non datur per breue, nisi ex fauore & singulari gratia:nec deberet concedi passim, & indifferenter omnibus,sed tantummodo nobilibus aut graduatis, vel alias dignis personis.argum.in authen.vt in pri.do.fac. mis.non fiant.colum.5.bene facit c.fin.de offic.deleg.in ca. de multa.in fin.de præben.iunct.clemen.vnic. de baptis.& etiam non solet concedi in locis apostolica, seu ordinaria authoritate interdictis,prout audiui ab officialibus.Et tunc solum in petentis, & familiarium suorum domesticorum præsentia, nisi esset vir dignus & qualificatus, tunc potest dari etiam in præsentia aliquarum aliarum personarum, & in forma.

9 Datur † per breue licentia vescendi lacticinijs,& ouis,& carnibus,de consilio tamen vtriusque medici,id est, animæ & corporis. An autem medicus animæ, hoc est, presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se habuisse consilium à medico corporis, vt ob aliquam iustam

10 causam vescatur præmissis?puto quod sic,† quia non est præsumendus immemor suæ salutis.c.sancimus.1.q.7. & in c. significasti.2.de homic.Ad quod benefacit quod not. glo.in clem.1.in ver.habita.de priuileg.& in c.placuit.de pœnit. distin.6.& in c.tua nos.in glo.de sponsa.& matrimo. Quid autem si licentia nihil diceret de carnibus,sed solummodo de lacticinijs, & ouis, an tunc comprehenderetur sanguis? glos.in c.fi.82.distin. dicit quod sic, de quo me remitto ad Barba.in suo tractatu.de pręst.Card.in 1.quæst.col.5.vers. & eleganter dixit Guil.

11 Licentia † doctorandi extra terras ecclesiæ non debet

dari

dari per breue. Et ideo Reges Hispaniæ habent indultum, quod nullus etiã vigore breuis doctorari debeat, nisi prius in aliqua vniuersitate eiusdem Regni fuerit examinatus. Consueuit tamen derogari tali indulto, & aliàs conceditur huiusmodi licentia per breue ex gratia.

In vrbe autem datur sub sola signatura, & committitur alicui prælato vel aduocato consistoriali adhibitis duobus vel tribus eiusdem facultatis doctoribus vel licentiatis, qui quo ad hoc habentur pro doctoribus, ex quo sunt licentiati, & de proximo cingendi. vulg. l. penult. ff. de milit. testa. facit bonus tex. in l. qui pœnæ. ff. de manumis. & in c. fi. de Iudę. Vbi probatur quod † pari priuilegio gaudet id quod est in esse productum, & id quod est in fieri, & potentia propinqua. Additur etiam in huiusmodi licentia doctorandi hæc clausula, videlicet. Et assistentium votis iuratis. Et hoc ideo ponitur, † quia doctores examinantes scholarem doctorandum, debẽt iurare saltem de credulitate super sufficientia illius, sec. Bar. in proœ. ff orum. ad quod bene facit tex. in l. nemini. C. de aduo. diuer. offic. vbi doctor attestatur iureiurando de peritia scholaris. Formam autem huiusmodi iuramenti ponit Panor. in c. proposuisti. de proba. in pen. col. videlicet. Quod non priuato odio, neque amicitia, &c. & quod id quod deponunt, perceperunt secundum peritiam artis eorum, & credunt ita esse, vt colligitur ex c. quotiens. de testib.

12

13

Vidi etiam in † vrbe per solam signaturam dari licẽtiam Iudæo assumendi gradum doctoratus in medicina, vigore cuius fuit doctoratus per collegium medicorum, me ibi existente, & authoritatem pręstante vice & domini mei reuerẽ Card. S. Georg. Camerarij & Vicecancellarij studij Romani, & dixi ibi, quod ille Iudæus non potuisset doctorari alias sine speciali licentia S. D. N. Quia † doctoratus est dignitas, à qua arcentur Iudæi tanquam infames, sec. Bart. l. fi. C. de Iudæ. & in l. omnes. C. de decur. lib. 10. ponit Abb. in c. clerici. de iudic. & in c. proposuisti. de probatio.

14

15

Licentia † recipiendi reliquias ex capella monasterij S. Anastasij trium fontium, & portandi ad partes datur similiter sub sola signatura, in qua consueuit addi clausula. Et de licentia Commendatarij dicti monasterij. Ad quod facit bonus text. in capit. corpora de consecra. distinct. 1.

16

vbi dicitur quod nemini licet corpora sanctorum de loco ad locum transferre sine consilio principis, id est, Papæ fa. l.ossa.ff.de relig. Imo nec corpus cuiuslibet alterius traditum iam perpetuæ sepulturæ licet transferre de vna ecclesia ad aliam, nisi habita simili licentia, & ex rationabili causa.l.vlt.C.de religiosis. Et tunc solent in signatura addi hæc verba, videlicet. Sine præiudicio.argum.l.2.§.si quis à principe.ff.ne quid in loco publi.cum vulg.

Quando autem est depositum solummodo in ecclesia, hoc est, quando corpus non est traditum perpetuę sepulturæ, licitum est illud transferre ad alium locum sine licentia & authoritate alicuius, se.gl.in d.c.corpora.per l.si necdum. C.de religiosis, dummodo transferatur ad locum vbi alias

17 viuus stare poterat, † quia cadauera rebellium vel confinatorum non possunt sine licentia principis reduci ad ciuitatem in qua viui stare non potuerunt.sec.Bar.per illum tex. in l.si quis insulam.ff.de cada. puni.seq. Card.in cle.1.de pœn.& remi.& Bal.in l.2.C.qui test.fa.poss.

18 Pari † modo datur sub sola signatura licentia visitandi sepulchrum Dominicum, & alia loca vltramarina, etiam pro absentibus, pro religiosis, de licentia tamen eorum superioris, & hoc ne sub specie peregrinationis vagentur, & discurrant per diuersas mundi partes.c.si cupis. 16. q.1. Si quis tamen in præmissis, & multis alijs quæ dantur sub sola signatura, velit expedire literas in forma breuis, de facili audietur, & erit gratum officialibus. Solent enim multi pręcipue venientes de partibus, esse multum curiosi, & non credentes in præmissis solam sufficere signaturam, expediunt literas siue in forma breuis, vel alias per

19 Cancellariam, & sic vidi aliquos † expedire confessionale, quod alias datur sub sola signatura, etiam de casibus reseruatis, iux.cap.de multa.de voto, & quod not.in ca. quod translationem.de offi.lega.semper tamen in clausula de reseruatis adduntur ista verba, videlicet. Casibus in Bulla Cœnę domini contentis dumtaxat exceptis. Similiter conceditur petentibus, quod possint recipere sacramenta ecclesiastica à quocunque catholico sacerdote, sed tunc solent addi hæc verba, videlicet. Præterquam in Paschate, & sine præiudicio. Ad hoc est dictum Abb. & doct.in c.omnis, de

20 pœnit.& remiss. vbi dicit per illum text. ꝙ † confessio debet

fieri

fieri proprio sacerdori semel saltem in anno, videlicet, in Pascha Resurrectionis Domini, etiam si talis habeat licentiam confitendi cuilibet alteri. Et intellige † proprium sacerdotem isto casu. ratione domicilij, vbi audit diuina per annum, secun.glos.in cap.placuit. de pœnit. distin.6. quia & ibi decimas personales dare debet.c.nouum genus. de decim.fa.quod not. Card.in clemen.pastoralis.§.rursus. de re iudic. 21

Datur † per breue licentia promouendi extra Romanam curiam à quocunque catholico antistite ad omnes ordines, in qua consueuit addi hæc clausula, videlicet. De licentia sui ordinarij.fa.c.nullus.de paroch & 9.quæst.2.per totum. Papa † enim non intendit facere præiudicium proprijs ordinarijs, argum. cap. peruenit.11. quæstio.1. fit etiam hoc ad obuiandum fraudibus: nam multi propter excessus per eos commissos à suis ordinarijs repulsi confugiunt ad alios ordinarios, quibus excessus huiusmodi sunt incogniti, & recipiunt ab eis omnes ordines virtute huiusmodi breuis,& ideo semper debet addi dicta clausula.fa. c.1.de temp.ord.lib.6. 22 23

Insuper huiusmodi licentia promouendi datur sub sola signatura, sed † episcopis & superioribus solummodo conceditur, quod vno die Dominico vel Festino ad omnes ordines promoueri possint. Et hoc est quo ad illos speciale, prout & pleraque alia, iuxt. text. in cap.2. de offic.delega. lib.6. & in cap. quia periculosum. de senten. excommu.eod. lib. cum similibus. 24

Indultum percipiendi fructus in absentia conceditur per bullam stando in curia Romana.

SVMMARIVM.

1 *Non datur per breue indultum de fructibus percipiendis in absentia.*
2 *Indultum hoc non cõprehendit distributiones quotidianas.*
3 *Appellationes non committuntur in partibus per breue, nisi ex causa.*
4 *Miserabilis persona quæ dicatur.*

5 *In iudicijs æquitas est seruanda.*
6 *Per breue committitur negotium principale cum causa appellationis.*
7 *Quando committitur causa appellationis ad instantiam appellati.*
8 *Dispensatio & prorogatio ad duo semestria per breue datur promoto ad locum regularem.*
9 *Datur licentia moniali manendi ex iusta causa extra proprium monasterium, etiam in domo patris vel fratris.*
10 *Exemptio ab ordinario per breue.*
11 *Absolutio & rehabilitatio homicidij per breue.*
12 *An detur rehabilitatio homicidæ voluntario ad ministerium altaris.*
13 *Rehabilitatio datur his qui causas sanguinis agitauerunt.*
14 *Dispensatio per breue super defectu oculi.*
15 *Commutationes legatorum per breue.*
16 *Reseruationes beneficiorum per breue.*
17 *An valeat resignatio & prouisio de beneficijs reseruatis, de reseruatione facta mentione.*
18 *Dispensatio per breue, super ætate ad sacerdotium.*
19 *Inferior circa ætatem in sacerdotio dispensare non potest.*
20 *Cum monachis dispensatur in 21. anno ad omnes sacros ordines.*
21 *Licentia manendi extra monasterium per breue.*
22 *Licentia manendi in alio ordine cum absolutione ab apostasia per breue.*
23 *Qui sine licentia ad alium ordinem etiam strictiorem se transtulit, potest reuocari.*
24 *Confirmatio ius de nouo non tribuit.*
25 *Prorogatio temporis de cõsecrandis episcopis ad biennium per breue.*
26 *Quando prorogationes conceduntur sub sola signatura.*
27 *Tempus quod per prorogationem indulgetur, debet computari à fine termini iuris.*
28 *Per breue datur licentia fratribus & sororibus tertij ordinis S. Francisci matrimonium contrahendi.*
29 *Cum bigamis an Papa dispensare soleat ad ordines.*
30 *Cum neophytis dispensatur ad omnes ordines, & beneficia.*

In

INdultum † de fructibus in absentia percipiendis non datur per breue, sed per bullam, stando in Romana curia, vel in altero beneficiorum residendo, seu studio, vbi illud vigeat generale, insistendo. Et est necessarium huiusmodi indultum existentibus in studio, qui aliàs de iure communi non percipiunt fructus suorum beneficiorum in absentia cessante dispensatione, consuetudine, vel statuto ecclesiæ, sec. glo. in c. 2. de priuil. lib. 6. licet aliud dicat gl. in c. de quibusdam. 37. dist. de quo ibi late per Domi. & per scribentes in cap. licet. de præben. Et nota quod huiusmodi indultum † non comprehendit distributiones quotidianas, sec. glo. in d. c. 2. quia illæ non dantur etiam præsentibus qui non intersunt diuinis. c. vni. de cler. non resid. lib. 6. 1 2

Regulariter † non committuntur appellationes in partibus per breue, nisi ex causa, puta pro pauperibus, quibus in hoc & in multis aliis fauetur, quia sunt miserabiles personæ, super quibus natura mouetur ad miserandum, sec. Io. And. in c. significantibus. de offi. dele. fa. bon. tex. in c. 1. de postu. Vbi dicitur, quod † miserabilis persona est quę per se non potest causam promouere propter paupertatem. Item iusta causa cōmittendi appellationem in partibus per breue, est quando alia pars habuit etiã breue, † quia in iudicijs ęqualitas est seruanda. l. in sacris. C. de proxi. sacr. scrini li. 10. & reg. in iudicijs, & quod ibi no. lib. 6. Item in terris ecclesiæ, non tamen passim, sed cum aliquali iustificatione. Refert autem quod committatur per breue, quia datur iudex petitus, quod est mali exempli, iux. l. obseruandum. ff. de iudi. 3 4 5

Solet etiam per † breue committi negotium principale vna cum causa appellationis, quod ideo fit, nec continentia causę diuidatur. l. nulli. C. de iudic. & c. 1. de seque. poss. & fruct. Hinc est quod etiam in curia non committitur Auditori causa grauaminis, nisi cum toto negotio principali, vt apparet ex decisione Ægidij 319. incip. Si auditori, & dixi latius supra in materia commissionum. 6

Insuper † ad instãtiam appellati committitur causa appellationis in forma, sua nobis, & hoc quando appellans intra octo menses, & vltra huiusmodi suam appellationem non fuerit prosequutus. ad quod fac. ca. oblatæ cum ibi. nota. de appel. licet illud ca. & eius dispositio non seruetur in causis 7

appel-

appellationum committendis in curia Romana, prout attestatur decis. Rotæ 104. in nouis, & 444. in antiquis.

Et aduerte quando aliqua materia expedibilis per breue petitur expediri in præmissa forma. Sua nobis vel simili, tunc loco illius clausulæ. Et per breue S.V.&c. ponitur ista clausula. Et per rescriptum S. V. in forma, sua nobis, vel, significauit. Quæ via est commoda multis, cum sit celerior expeditio quam per breue.

8 Datur per breue † dispensatio ad sex menses promoto ad locum regularem seu canonicalem portionẽ, & ex iusta causa conceditur prorogatio ad alios sex menses, quod interim non teneatur suscipere habitum per alios eiusdem ordinis vel ecclesiæ gestari solitum, nec professionem emittere regularem: debet tamen peti huiusmodi prorogatio intra primos sex menses, & illis nondum elapsis, argu. l. sed & si manente. ff. de precario, & demum à fine illorum computatur secundum semestre, argu. not. in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. & tetigi superius in simili proposito.

9 Moniali † professæ certum ordinem in aliquo monasterio, datur per breue licentia transeundi ad aliud monasterium monialium alterius ordinis cum mutatione habitus, quia (vt d. tex. in cle. 1. de elec.) rationi non congruit, vt homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur. hoc tamen fit iusta causa subsistente, & de consensu superiorum ordinum prædictorum, & nõ alias.

Aliquando etiam ex iusta causa conceditur per breue moniali, quod in domo sui patris vel fratris extra monasterium (quoad vixerit) religiose permanere possit, de licentia tamen sui superioris, & ea durante, fac. tex. in c. periculoso. de stat. reg. lib. 6. & quod habetur in c. mulieres. de iudi. eo. lib. Et inter alias iustas causas potest esse ista, videlicet, si moniales illius monasterij, susceperunt habitum alterius monasterij, & ipsa quæ petit licentiam, velit permanere in habitu quem semel suscepit, & in ea vocatione qua vocata est (quoad vixerit) perdurare, & non variare, cum variatio in personis maxime ecclesiasticis reprobetur. clem. 1. de renun. cum similibus.

10 Datur per breue † exemptio ab ordinario, iusta causa subsistente, puta si subditus dicit suum ordinarium sibi fore suspectum & inimicum occasione forte litis quam habet cum

eo:nam ex contentione etiam iuridica oriuntur inimicitiæ & multotiens grauissimæ.c.1.vbi Panor.& moder.de iud. & in c.item cum quis.cum seq.de restit.spol.& ob id conceditur huiusmodi exemptio, quia ratio naturalis dictat ꝙ inimici & suspecti iudices esse non debent.c.quia suspecti. 3.q.5.c.secundo requiris.de appel.& in l.apertissimi.C.de iudi. Restringitur tamen & limitatur huiusmodi exemptio in tali casu, videlicet lite illa duntaxat durante, arg. ca. ad hęc. de appel.

11 Homicida † etiam clericus absoluitur per breue à reatu homicidij, omnisque inhabilitatis ac infamiæ macula siue nota per ipsum occasione homicidij contracta penitus, & omnino absoluetur, ac ad omnes & singulos pristinos honores, statum & famam restituitur & reponitur.

An autem vigore huiusmodi breuis poterit obtinere beneficium si sibi conferatur? puto quod sic, argu. tex.in ca.2. in fi.de cler.pug.in duel.maxime quia vt plurimum voluntario etiam homicidæ petenti dispensari datur signatura de absolutione & obtentis, & ad simplicia postea signatura potest ampliari iuxta qualitatem casus homicidij.argu.c.sicut dignum de homicid.

12 Aliquando ponitur clausula pro presbytero homicida videlicet eo ad triennium suspenso à die perpetrati delicti & extra locum perpetrati homicidij. Sed † an intelligatur rehabilitatus voluntarius homicida vigore talis breuis ad ministerium altaris? puto quod non, nisi aliud expresse dicatur, vel nisi velit ingredi religionem mendicantium: quo casu datur rehabilitatio ad omnes ordines etiam in altaris ministerio, quia ingressus religionis omnem tollit irregularitatem.in authen.de monac.in princ.& in c.1.56.dis.vel saltem inducit facilitatem dispensandi, vt not. glo.& doc. in c.2.de aposta.& in c.1.de fi.presby.

13 Parimodo † datur rehabilitatio etiam in altaris ministerio, & ad beneficia quæcunque illis qui fuerunt procuratores vel alias iudices in causis criminalibus, & tulerunt sententias sanguinis, ex quibus illata fuerunt vltima supplicia. Nam etiam ex administratione iustitiæ in causa criminali & sanguinis incurritur irregularitas.c.sententiã.ne cler.vel mona.& in c.ex literis.de exces.prel.cum simi. In summa datur huiusmodi rehabilitationes in plus & minus

14 iuxta qualitatem personarum, & varios casus homicidij.

Conceditur dispensatio † per breue petenti secum dispēsari super defectu oculi ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines, & ꝙ in illis etiam in altaris ministerio ministrare libere & licite valeat, dummodo tamen in oculo non tāta appareat deformitas, quod ex hoc possit populo scandalum generari: quasi magis impediat grandis macula seu deformitas oculi, quam totalis clausura. c. 2. de cor. viciatis. fa. l. qui caluum. §. 1. ff. de ædil. edict.

Aduertendum tamen est, quod quādo supplicans in hoc casu est absens, tunc committitur ordinario vt diligenter inspiciat oculum & defectum de quo supplicatur: alias si est in curia pręsens, ostēdit se referendario, defectū huiusmodi postea relaturo. Quandoque etiam committitur alicui prælato in curia residenti. Promoto ad cappellaniam habentem annexum onus personale celebrādi in ea missas & alia diuina officia, datur dispensatio per breue, vt eidem cappellanię per aliquem sufficientem & idoneum vicariū deseruiendo, ac missas & alia diuina officia huiusmodi celebrari faciendo, eidem cappellaniæ personaliter deseruire
15 minime teneatur. ad ꝙ fa. c. significasti. cū ibi no. de præb.

Dantur† etiam per breue commutationes legatorum ad piam causam in aliam causam piam. Et est de casibus reseruatis papæ. cle. quia contingit. de religio. dom. not. in c. ꝙ translationem. & de offi. leg.

Aduertendum tamen est (secundum aliquos practicos) quod licet legatum incertum, puta pro incertis pauperibus, soleat commutari pro pauperibus consanguineis, vel pro aliqua fabrica, dicunt tamen quod certum legatum ad certum opus deputatum non cōsueuit papa commutare, & hoc non ex defectu potestatis sed voluntatis. fa. ff. de condit. & demonstra. l. in conditionibus. In conditionibus primum locum voluntas defuncti obtinet, eaque regit conditiones, &
16 dominatur in testamentis.

Reseruationes † beneficiorum vidi concedi per breue per cessum vel decessum vel quancumq. aliam commissionem ad dicta beneficia obtinendum cum derogatione quorumcumque collatorum indultorum etiam sanctæ Rom. ecclesię Cardinalium. Istud tamen solet concedi personis multum gratis, vel de sede apostolica benemeritis, alias non,

quia

quia huiusmodi reseruationes sunt odiosæ, ex quo per illas aperitur via ad vacaturas, & præiudicatur collatoribus ordinarijs. vt d. gloss. in c. præsenti. de offi. leg. lib. 6. Vtrum † autem stante huiusmodi reseruatione valeat cessio facta in manibus papæ in fauorem alterius, & prouisio inde sequuta de beneficio sic vt supra reseruato? Dico quod non nisi in ea fiat specialis mentio de huiusmodi speciali reseruatione, nec sufficiunt tali casu clausulæ generales derogatoriæ quarumcumq; reseruationum ex quo reseruatio concernit certum corpus illius beneficij, vt vult gl. not. in c. quamuis tibi. in ver. in genere. & prę b. lib. 6. & ponit Do. consi. 103. in 1. col. 17

Datur dispensatio† per breue existenti in 22. vel circa ætatis anno, & in ordine diaconatus constituto, vt promoueatur ad sacerdotium aliquo die Dominico vel festiuo, etiam extra tempora a iure statuta, de quibus in c. 2. & 3. de temp. or. dummodo alias reperiatur idoneus, & aliud canonicum ei non obsistat, super quo sua & Antistitis eligēdi per eum conscientia oneratur. Debet tamen taliter ordinādus habere licētiā à suo ordinario. c. nullus. de parochijs 18

Quis autem intelligatur ordinarius in hoc casu, habetur in c. 3. de tempo. or. li. 6. & ex prædictis apparet† quod inferior circa ætatem in sacerdotio dispensare non potest, quod tenet gl. in cle. fi. in ver. anno, eo. tit. Quod autem dixi de constituto in 22. anno. intelligo procedere in clericis sæcularibus, quia† cum monachis dispensatur in 21. anno ad omnes sacros ordines. 19 20

Professo ordinē† regularem datur per breue licentia, vt extra illum ordinem illiusq. domos & claustra possit & valeat commorari, & quod alicui capellę vel ecclesiæ cum cura vel sine cura de consensu tamen illius rectoris in diuinis deseruire, ac etiam animarum curam suscipere in parochia similiter possit & valeat, de licentia tamen sui superioris. Puto tamē quod etiam vicarius generalis illius ordinis possit dare huiusmodi licentiam professo, quia per hoc non pręficitur ecclesię parochiali, quo casu necessaria est dispensatio superioris, vt not. in c. 1. de sta. mo. in summa. 21. q. 1. & in c. 2. dist. 22. licet aliqui contra, vt ponit decis. Rotę 483. quæ incip. Collatio facta. in nouis. 21

Regulari † professio certum ordinem (qui nulla supe- 22

rioris sui super licentia, obtenta habitu etiam illius ordinis dimissu, ad alium ordinem etiam regularem se transtulit) datur per breue seu committitur absolutio ab apostasia, necnon ab excommunicationis, alijsq. ecclesiasticis censuris & pœnis, quas præmissorum occasione quomodolibet incurrit: item dispensatio super irregularitate si quam contraxit celebrando dum talibus censuris existeret innodatus cum potestate perpetuo remanendi in illo ordine ad quem transiuit. Sed non consueuit cum tali dispensari ad beneficia regularia, vel etiam vnum seculare curatum, nisi cum magna difficultate. Et nota quia necessaria est huiusmodi licentia illi qui propria authoritate transiuit ad alium ordinē

23 vt possit in eo licite remanere, quia† alias posset per suum superiorem reuocari, dato quod transiuerit ad religionem arctiorem, ex quo recessit nō petita saltem licentia à dicto suo superiore, sec. gl. in c. intelleximus, de æta. & qual. in c. mandamus. 19. q. 3. ponit Ost. Io. An. & communiter omnes in c. licet. de reg. Credo tamen quod transit ad aliam religionem etiam laxiorem, non incurrit pœnas. c. 2. ne cler. vel mo. lib. 6. per rationem quam pon. Ro. consi. 341. incip. Circa primum, &c.

Aliquando etiam illi qui habuerunt licentiam à superiore proprio, petunt illam subsistentia firmiori apostolica authoritate confirmari, & datur tunc huiusmodi confirmatio per breue cum clausula, videlicet, durante licentia. Et ra-

24 tio est, quia† confirmatio ius de nouo non tribuit. c. inter dilectos. de fid. instr. licet aliquos alios effectus operetur, vt not. glo. in c. si. 11. dist.

25 Electis in episcopos † datur per breue dispensatio, vel potius prærogatio temporis de consecrandis episcopis à canonibus diffiniti, quod est trium mensium post obtentam cōfirmationem, vt not. in c. in cunctis. §. cū vero, de elect. & ideo electis in episcopos in Francia non datur prorogatio de nō promouendo ad sacros ordines, nec temporis supradicti de consecrandis episcopis, nisi eorum electiones fuerint de sede apostolica confirmatæ.

26 Quædam † aliæ prorogationes conceduntur sub sola signatura, videlicet, terminus de publicando vigore gratiæ ad tres menses. Item prorogatur tempus regulæ de annali ad alium annum, dummodo intra primum annum adhuc

exi-

existat, quia tempus lapsum prorogari non potest. l. sed & manente. ff. de preca. sed datur noua concessio. aliquando datur dispensatio cum noua prouisione. Item prorogatur terminus de intimando vigore gratiæ ad sex menses. Similiter prorogatur terminus ad intimandum in loco beneficij resignationem in manibus papæ factam ad tres menses subsistente causa, arg. c. quia diuersitatem de concess. præb. Isti termini quandoque prorogantur ad longius tempus iuxta qualitates temporum, & causas in supplicatione expressas, argu. legis. 1. & 2. ff. de iur. delib. & c. consuluit. de offi. deleg.

Illud autē regulare † est In huiusmodi prorogationibus, 27 quia semper tempus quod de nouo indulgetur, debet cōputari à fine, termini per ius commune vel regulas concessi arg. nota, in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Et ideo consueuit addit clausula, videlicet, Nondum elapsi, aut de proximo instanti &c.

Dispensatur † cum fratribus & sororibus tertij ordinis 28 sancti Francisci per breue, quod possint contrahere matrimonium. Ex quo nota ꝙ licet tales licite vtantur matrimonio iam contracto, cum dicantur habere potius quendam modum viuendi, quam certam regulam, sec. Io. An. in cle. cum ex eod. de sent. exc. tamen non videntur posse de nouo contrahere sine dispensatione, quia multa prohibentur fieri, quæ iam facta tenent. l. patre furioso. cum vulg. Potest autem cum talibus sine aliquo scandalo dispensari circa matrimonium contrahendum, quia non sunt vere & proprie religiosi, & potius participant de natura laicorum, cum habeant proprium in singulari, secūdum Domi. cons. 41. & Io. An. vbi supra.

Datur etiam dispensatio per breue ad omnes ordines & beneficia illis qui olim contraxerunt matrimonium cum vnica & virgine iam defuncta. Sed † cum bigamis aut 29 maritis viduarum corruptarum non dispensatur. c. accutius. & c. vna. 26. d. Potest tamen Papa ex certa scientia dispensare cum talibus ad omnes ordines propter plenitudinem suæ potestatis. c. 1. de transact. c. proposuit. de concess. præben. maior est enim apostolo in potestate. c. sacrosancta 22. dist.

Sed de potestate iuridica & ordinaria non consueuit

IOANNIS NICOLAI GIMONTEI IVRISCON. CLARISSIMI.

De Gratijs Expectatiuis.

TRACTATVS.

ARGVMENTVM.

Licet futura beneficia gratia fieri non possit: Mandato nihilosecius apostolico, & nominatione id fieri posse receptum est, & mandatario rum concurrentiũ vter alteri præferri debeat.

SVMMARIVM.

1 *Prouisionem ad futura beneficia non valere. Extendit ad pacta futuræ successionis nu.2.3.50.64. Nec gratiam expectatiuam concedendam. num. 59. Rationem adfert a nu.3. vsque ad nu.9. & nu.18.*
4 *Lites minuendas esse.*
5 *Præcepta Dei ex quibus constent.*
10 *Literas imbibant iuuenesque, senesque, & quibus sit inuigilandum.nu.11.*
12 *Bonos mores literis prædiscendos, & quæ literarum studio necessaria.nu.13.*
14 *Euagari quibus incommodum, & qui euagationis notandi sint.nu.16.eorum pœnæ.nu.18.*
15 *Exclamatio in corruptas virgines.*
17 *Monachorum quæ libido.*
19 *Collationem Iurisdictionis esse ex sentia Pano.contra Io. And.cuius rei ratio nu.26. & id quomodo accipiendum. nu.27. & 28.*
20 *Eam tamen iure communi ad Episcopum pertinere.*

21 *Quæ sint iurisdictionis, qui huius fructus n.22. et hi, mortuo prælato, cui debeantur. n.23. & a quo tẽpore ad prælatum pertineant. n.24.*

25 *Prælatum vsuifructuario æquipar ari.*

26 *Fructus successori futuro reseruandos.*

29 *Clericos iure duplici bona possidere.*

30 *Bona ecclesiæ in quos distribuenda.*

31 *Aurum ecclesiasticum & in quo consistat. nu. 32. nec eo ab vtendum esse. num. 33.*

34 *Ecclesia quid, quotuplex, & quis eius conditor. & cur varia habuerit initia. n. 42.*

35 *Templum, eiusdemque primus conditor Moses.*

36 *Ecclesiæ Christi persecutiones quandiu ingruerint.*

37 *Apostolorum singuli quibus populis verbum Dei nunciauerint. & à Christi passione templum consecrationes. n. 38. 39. 40. & 41.*

42 *Bona clericorum varie transmitti pro diuersitate adquisitionis. nu. 43.*

44 *Intellectus varij. ad. c. 1. de preben. & dignitatibus. & in beneficio ecclesiastico successioni locum non esse.*

45 *Appellatione populi & clerum non venire.*

46 *Consanguineis ecclesiastica beneficia conferenda non esse.*

47 *Collationis ius trasmitti non posse, quod extendit, numero. 48. & 49.*

51 *Publica commoda priuatis præferenda, & à quibus:*

52 *Contrariarum aliquot legum conciliatio, & intellectus, & parentibus potius, quam patriæ parendumue sit.*

53 *Clericorum appellatione sacerdotes non venire quomodo accipiendum. limittat. nu. 54.*

55 *Beneficij appellatio quæ contineat.*

56 *Doctorum appellatione qui veniant. eorum insignia. n. 57 & priuilegia. 58.*

60 *Beneficia vacare pluribus modis, quam morte. & 62. & 63.*

64 *Pluralitate beneficiorum priuatus agi ad id quod interest posse vel eius hæres.*

65 *Decretal. accedens. de concess. preben. in antiquis correcta causa. Ampliat. nu. 66.*

CAP. I.

SEd nunc ordine congruo de gratijs expectatiuis quæ ad beneficia obtinenda conceduntur, vidẽdum est, quare vt faciliori via ad hanc materiã accedamus hanc facio regulam

Prouisio quæ datur, vel promißio quæ sub primo beneficio vacaturo fit non valet.

† Hanc regulam firmat tex. in cap. 2. de conceß. præb. vbi ex concilio Lateranen. nulla ecclesiastica ministeria, seu beneficia tribui debent alicui, seu promitti priusquam vacent. hanc subiungens rationem ne quis mortem proximi optari videat, & in cuius locum & beneficium se crediderit successurum, quam præfati concilij ordinationem Alexander tertius Rom. pontif. approbauit. in cap. relatum. eo. ti. itidem fecit Inn. tertius. in c. ex tenore. c. titul. & quod dictum Lateranense concilium ita constituerit hæ possunt esse rationes. Prima aperta est ne, vt dixi, votum captandæ mortis inducat. d. c. 2. de conceß. præben. quod fieri non debet cum id saluti animarum graue adferat præiudicium. d. c. ex tenore. c. detestanda. & c. ne captandæ. de concess. pręben. in 6. † & sic nulla obligatio ex tali promißione contrahitur cum contra ius sit: quare fit etiam vt pactum de futura succeßione non valeat. l. ex eo instrumento. C. de inutil. stipul. & l. vltima. C. de pactis cum simil. eodem modo etiam non tenet promißio de præbenda, seu alio beneficio non vacante, & si de consensu illius, qui eam habet talis promißio fiat. ca. quod autem. in fi. de iure patronatus. † Secunda ratio quia lites innumeræ & contentiones per has gratias expectatiuas excitantur, ad quas finiendas bonus iudex elaborare debet. c. finem litibus, de dolo. & contuma. & c. 2. de sententia, & re iudi. addo text in cap. 1. de appell. in 6. cum similibus, ipsarum enim litiũ sumptus magni sunt, & euẽtus dubij. l. quod debetur. ff. de peculio. Vnde dicit Panor. in ca. 1. de appel. melius esse pati modicũ quam intrare certamina litium: de quo vide gloß. in verb. litium §. inoluerunt autem hactenus. tit. de causis in pragma. sanctio. Tertia ratio, quia rancores, & iurgia, inde nutriuntur, charitate enim diligitur Deus & proximus, vnde Christus Matthæi. 19. capit. diliges proximum sicut teipsum

1 2 4

5 sum &c. & Lucæ 10. † Præceptum Dei est eum diligere ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut teipsum: scilicet ex charitatis affectu & effectu, & qui sic diligit Deum & proximum, legem implebit Romanorum 13. cap. cum ex his leges & Prophetæ pendeant. Matthæi 22. nomine autem proximi omnis homo intelligitur vt vult ibi Augustinus, vnde idem August. hæc est vera fides, quæ per dilectionem operatur, verba cuius habentur in c. charitas. de pœniten. distin. 2.

6 † Quarta ratio, quia pluralitates beneficiorum ob has gratias expectatiuas tuetur ambitio, quæ pluralitas, vt plene superius dixi iam, inimica est canoni.

7 † Quinta ratio, quia pauperes sæpissime ab litigatoribus potentioribus deprimuntur, cum ipsi potentes de facultatibus, quas habent, confidentes eos fatigant laboribus, & expensis: vt consequenter ipsi pauperes, aut componere, aut iuri suo cedere compellantur, iux. cap. nonnulli. in princ. de rescrip. Hi vero, qui ita abundant diuitijs, nihil pertimescunt, quod redimere minus existiment, cap. pauper. 11. quæst. 3. igitur tales pauperes ad Romanam curiam, vel alibi discurrentes vexationes subeunt innumeras, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, iugulantur, & varijs affliguntur incommodis.

8 † Sexta ratio, quia facultates, ac pecuniæ regnorum & prouinciarum supra modum exhauriuntur subtili ingenio, tanquam aurum a barbarijs vt verbis Imperatoris vtar in l. 2. C. de commercijs, quibus verbis fere vsus est etiam Roma. Pon. in cle. abusionibus in prin. de pœni. & remissio.

9 † Septima ratio quia & per has gratias spectatiuas iuuenibus, † qui studio literarum & alijs bonis operibus intenti 10 esse deberent, materia vagandi datur, quod profecto dolendum est, cum ipsis senibus dociliores sint testante hoc Impera. Iustiniano in prooemio suarum institu. sub his verbis. Cupidæ legum iuuentuti, & facit optime tex. in l. præcipiunt. ff. de ædilitio edict. & si contingat nos senes iam in iuuentute non studuisse, in senectute discere nos non pudeat, exemplo iureconsul. in l. apud Iulianum. ff. de fideicommissarijs libertatibus: simile de Augustino legimus in cap. si habes 24. quæstio. 3. quare iure hic addere possumus, quod à sapiente scribitur capitu. 1. Prouerbiorum, audiens sa-

sapiens sapientior erit &c. & si quis nunc sit qui hæc spernat suum saltim imitetur seruatorem, qui & si a primo instanti conceptionis suæ plenus gratia, & veritate esset, Ioannis 1. capitu. tamen in suæ ætatis anno duodecimo in medio doctorum inuentus est. Quid? vt eos audiret, vt Lucæ 2. capit. quare enim ad hoc Episcopi cæterique prælati ecclesiæ non cogitant, & ab eorum exemplari quare exemplum non assumunt? qui & si senes sint, aut quamuis alia generis nobilitate prędíti à quantumque minimis discere non erubescant. facit tex. in capitu. nullus. 28. distinctio. & capitu. de Constantinopolitana, distinctio. 22. a Seneca etiam habes nullam ætatem ad discendum seram esse. Melius enim est sero, quam nunquam, si Valerio Maximo credamus suo libro octauo, titu. septimo, iuuenes vero ex toto corde scientiam scripturarum diligant, & carnis lasciuias spernent capitu. nunquam, de consecr. distinctio. 5. † Intellige de scripturis, quæ ad delinquendum non inuitent: quare consulerem ego comœdias, fabulas turpes, & amatorias iuuenes non legere: quia talia incentiua libidinum sunt. capitu. sacerdotes cano. legant. & cano. ideo. 27. distinctio. & melius esset eos nihil scire: quia scientia bonis moribus non exornata scientia non dicitur: imo boni mores quauis scientia pręferendi sunt, argumen. capitu. sedulo. 38. distinctio. & l. magistros, de prof. & medi. libro decim. C. † Quod & psaltes regius satis aperte ostendit ex ordine literæ psalmo 118. dicens, bonitatem & disciplinam, & scientiam doce me &c. ibi enim scientiam bonitati postposuit, & hæc certe verba esse debent cuiuscunque boni scholaris ad Deum deprecatio, qui his tribus necessario eget, argumen. cap. cum in cunctis de elect. dum ibi vult grauitatem morum, & scientiam literarum clericis esse necessariam: qua re fit vt scholaris simplex bonis moribus imbutus doctori male morigerato veniat præferendus, cum doctoris officium sit scholares præcellere moribus. dict. l. magistros. facit tex. in l. prima de annonis ciuilibus, libro vndecimo, & in cap. vilissimus, prima quæstio prima. Scientia enim, quæ vitam hominis maculat, laudanda non venit. cap. cum pridem. §. pro defectu de renuntia sed boni mores sunt qui scientiam exornant, † ad quam consequendam expedit scholarem attentum, beni-

11

12

13

beniuolum, ac in suis delectionibus esse continuum.l. 1.§. huius studij ff. de iusti. & iur. facit. cap.ex studijs. de præsump. & ca.1.de elect. † quod multum facit aduersus scholares vagos, & male suis lectionibus attentos: quę vagatio nedum ipsis scholaribus damno est, imo quibuscunque alijs, potissimum tamen monachis & monialibus summe periculosa est. Quid enim magis timendum est, quam monialem vagari? ob quam laxatis habenis honestatis modestia monachali sexusque verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personatum discurrunt, & frequenter infra eadem monasteria personas admittunt suspectas, in illius cui suam integritatem voluntate spontanea deuouerunt grauem offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum: Nec sit quispiam, qui meum sermonem putet aliquem tangere specialiter: sed hæc tantum dixi, vt, si quæ tales sunt, quæ hoc genere morbi laborent, bonæ valetudini studeant cum præoccupatæ hora mortis sera fit illis pænitentia Sed quid dicam? quid non erumpo in vocem? quid cogitationibus æstuo. † quantæ sunt hodie virgines nobiles, & dicatæ CHRISTO, sapientes, eruditæ quæ ruunt in foueam turpitudinis, concipientes dolorem & parientes iniquitatem, dantesque canibus sanctum, & Margaritas mittentes ante porcos. Ab immundis enim, & luteis laceratum est nomen sanctitatis & propositum castitatis: etenim vnum malum bona plurima secum trahit. Ad tales nunc meus sermo est, quæ multipliciter misere cum gloria virginitatis nomen etiam perdunt: quandoquidem si re careatis, carere nomine debetis. Vnde incipiã? quod primũ? quod vltimum dicam? bona commemorẽ, quæ perdidistis? an ma la defleã, quæ inuenistis? Eratis virgines in paradiso Dei, eratis inter ecclesias sponsę CHRISTI? eratis templum domini, eratis habitaculum Spiritus sancti, & cum eo (toties dico) eratis. Necesse est, vt toties etiam ingemiscatis; quia non estis, quod fuistis. incedebatis in ecclesia, tanquam columbæ splendebatis, vt argentum fulgebatis, vt aurum eratis tanquam stellæ in manu Domini, nullum ventum, nullas nebulas pertimescentes. Quæ est ista subita conuersio? quæ est ista repentina mutatio? DeDei virginibus factæ

factæ estis corruptio sathanæ, de sponsis CHRISTI estis scorta execrabilia, de templis domini phana immunditiæ: de habitaculis Spiritus sancti diaboli tuguria: quæ incedebatis cum fiducia, vt columbæ, nunc lateris in tenebris vt stelliones, quæ fulgebatis aurum propter virginitatis decorem: nunc viliores factæ estis luto platearum, quæ fueratis stellæ radiantes in manu domini veluti ex alto ruentes cœlo in carbonem atrum conuersæ estis: væ vobis (miseræ) & iterum væ quæ tanta bona parua temporis luxuria perdidistis; quàm vobis spem apud episcopum domini reliquistis? cuius membra tollentes fecistis membra meretricum? Quis vos Spiritus sanctus visitabit? cum eum repudiaueritis? sed veniamus ad humana vt illa diuina cognoscantur, nonne vestam faciem conscientiæ commissa tanquam plumbum inclinant, præmunt? Nonne tenebræ ante oculos (vt dura caligo) versantur? Nonne timor animas vestras, & membra quassat? Si homines in carne constitutos, & alicuius dilecti obnoxios intueri non potestis graui vndequaque confusione sepultæ, quid enim facietis coram prophetis? quid coram Maria? quid denique, coram Angelis sanctis? sed dicturæ forsan estis non potuimus sustinere, quia carnem nimis fragilem circumferebamus: respondebit vobis beata Catherina cum suis innumerabilibus sociabus, & nos eadem carne amictæ fuimus, nec tamen plenum propositum castitatis nostræ fragilitas carnis potuit mutilare. Reuera non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit antea corrupta. Heu perditæ, iámne sentitis quantum vobis mali, & in carne, & in anima nepharia libido contulerit? Non istam de vobis confusionem vester spectauerat pater: non hunc luctum, & has lachrymas ex vobis sibi crediderat vestra nasci mater? quæ partus sui gemitus per vestram virginitatem consolabatur: non fratres vestri? non sorores hoc ex vobis dedecus spectabant? quos omnes vno gladio vestri sceleris grauiter sauciastis? Quibus vos spinis serpens ille nequissimus obligauit? quibus vos venenis infecit? ille qui Euam matrem nostram primam decœpit? vt tanta vos cecitate percusserit, vt tantam animarum vestrarum faceret obliuionem? Nonne estis me moratæ, qualis die illo, quo habitum assumpsistis, facta est allocuto? nonne ita vobis allocutum est? Aspice filia, intuere virgo, quantus ad sponsi tui, & Domini gloriam cõuenerit

populus,

populus, seruare te oportet, quod sub tantis testibus polliceris. Semper cogita, cui virginitatem spoponderis tuam, facilius te oportet sanguinem cum spiritu fundere, quam perdere castitatem. Vincor ego lachrymis cum hæc recordor, compungor stimulis cũ ad hæc humana exempla cõsidero. Ergo & vos hæc cogitantes & mentibus vestris contractantes facti vestri ipsæ iudices estote crudeliores, inhærere pœnitentiæ vsque ad vitæ vestræ exitum, & quæ propriꝫ in domino peccastis, ab illo solo quæratis remedium. Quid causę enim est, quare ita lapsæ estis? nonne diuagatio? † quæ & si in quocunque statu reprehendatur, maxime tamen in viris & fœminis religiosis. cap. cum singula de præbendis in 6. & cap. quanto de officio ordinarij. Quid ergo potissimum ad abusum monacharum addam? nonne hoc? † vt hodie totam curam ponant in legendis nescio quibus codicibus, lectio quorum promptissimas eas reddit vt in sinistrã partem declinent. Non tales igitur consulerem codices legant qui incitamenta malorum sunt, sed quid oporteat eas facere habetur in illo c. vnico, de statu regula. in 6. quę si sana mente sint, ea exequentur, ne subita ira Dei superueniat (& vt illo latiali vtar prouerbio) bono inteligenti pauca sufficiant. Quis nunc est qui nesciat quantum vitium sit vagatio, & vt nostrum principale prosequar negotium, solum delictum vagationis sufficiens est ad priuandum quem beneficio, etiam si beneficiatus ex sui benefici) natura ad residentiam personalem non teneatur, capitulo non oportet, iuncto capitulo sequenti. proxime, septima quæstione prima. † Et beneficiatus in suo beneficio residens si quod priuilegium habet illud amittit, si vagari incipiat, glo. in verbo residebunt §. item quod ad dictas. in titu. de colla. in prag. Pręterea per talem vagationem priuilegium fori etiam amittitur, poteritque talis vagus vbilibet conueniri. §. si quis vero, authen. vt nulli iudicum, collatio. nona, & l. prima. C. vbi de crimine agi oporteat, communiter scribentes in l. hęres absens. ff. de iudi. & Panormitanus in capitulo si. de foro competenti, nec valeret consuetudo, quæ licentiam vagandi daret, nec eam prælatus posset concedere. vagari enim sonat in sinistram partem. Quare talis consuetudo vel licentia esset contra bonos mores, & vtilitatem ecclesiarum. capit. primo de consuetu. notat ita Inno. in capitulo ex tuæ. de cleric. non

16

17

18

resi-

resident. Octaua ratio, quia per has gratias expectatiuas collatoribus ordinarijs, & patronis ecclesiasticis officium & potestas conferendi beneficia subtrahitur, cum per eas manus ipsorum ligentur: quare fit, vt ordo ecclesiasticus cõfundatur, qui ab ipso papa seruari debet, vt in titulo de annatis, circa principium in prag. Ordo ecclesiasticus dicitur confundi, dum vnicuique sua iurisdictio non seruatur. c. peruenit. 11. quæstione prima. † Collatio enim beneficiorm est 19 iurisdictionis. vnde per eum qui solum in Episcopum cõfirmatus est, potest fieri licet nondum sit consecratus. capitulo suffraganeis, & ca. transmissam, cum ibi notat. de elect. & cum conferre beneficia sit uoluntariæ iurisdictionis extra suum territorium, Episcopus conferre potest. cap. nouit. & quę ibi notantur, de offic. delegat. excipe tamen casum capituli statutum. de præben. in 6. sed Ioan. Andr. in capitulo quanquam. de elect. eodem libro. contrarium voluit dicens proprie collationem beneficiorum non esse iurisdictionis episcopalis, nam, inquit, ea non vuenit in translatione iurisdictionis, nisi expresse exprimatur. capitulo finali de offi. vic. in sexto, nec ad capitulum, sede vacante, transit, licet aliter succedat in iurisdictione. cap. illa. ne sede vacante. & c. 1. eod. tit. in 6. Prætcrea multi reperiuntur Episcopi non habentes collatione beneficiorum, & multi non Episcopi habentes. Quare concludit confirmationem & institutionem esse solum & proprie iurisdictionis episcopi per cap. conquærente. de offic. ordi. & cap. cum ex iniuncto. de hæreticis, ideo confirmatio & institutio ad capitulum ne sede vacante, transeunt, non tamen libera collatio at Ioan. And. in hac sua opinione aduersatur Panor. in cap. cum olim. de maior. & obed. dicens collationem beneficiorum de iure cõmuni spectare ad episcopum & capitulum vt not. in c. fi. de suppl. negl. præla. c. cum ecclesia. de elect. & c. irrefragabili. de offic. ord. † & sic collatio est 20 iuris episcopalis. unde inferiores ab episcopo non possunt hanc potestatem sibi vendicare, nisi hoc iure speciali habeant: quare fit vt patronis sit gratiose concessum eos præsentare posse. c. 3. de iure patro. extra, licet adhuc hoc non dicatur collatio, sed præsentatio: ne tales collatores dicantur, sed patroni: reliqua vero dicit episcopis esse reseruata. ca. 1. 16. q. 7. c. omnes Basilicę. eadem causa & quæstione,

cano-

canone, regenda. 10.q.1.& c.1. de capellis monachorum. Quantum autem attinet ad hunc articulum, scilicet an collatio sit iurisdictionis Episcopi necne: dicam quid sentiam, & firmabo iurisdictionis esse, quia, vt ante dixi, per eum qui in episcopum confirmatus est collatio fieri potest. d. ca. suffraganeis & c. transmissa quod non fieret si esset ordinis. Et quæcunque episcopus habet, vel sunt ordinis, vel iurisdictionis, hoc enim nimis planum est, & quod conferre sit iurisdictionis, hęc est omnium communis opinio nec in ea dubitandum est: sed vt nunc scrupulus qui ex prædicta. Ioan. And. opinione oriri posset, auferatur. dum dicebat liberam conferendi potestatem non transire ad capitulum, licet ea
21 †quę sunt iurisdictionis episcopi in ipsum transeant, vt iudicare, punire, subijcere, instituere, destituere, corrigere, reformare, excommunicare, pœnitentiam imponere, synodum celebrare, omniaque iura pro prædictis debita recipere, duplicem assignabimus rationem, & sic ad c. illa ne se.
22 va. per alleg. ver. sensum dabimus. † Altera igitur est ratio: quia conferre computatur inter fructus vt not. in d. ca. cum olim, de maio. & obe. fructus vero futuro successori reseruari debent. c. quia sæpe de elect. in 6. cle. statutum. eod. tit. &
23 c. fi. de offic. ordi. in 6. † Sed quantum ad hanc reseruationē fructuum aduertendum est ne in errorem incidamus: quia semper fructus beneficij non reseruanrur futuro successori, imo hæredibus prædefuncti beneficia aliquando debentur, à quo autem tempore dubium est: sine qua velint inter beneficiatum defunctum, & ecclesiam fieri diuisionem: vt pro rata, & parte anni beneficiatus fructus percipiat pro qua subijt onus in ecclesia sicut fructuum dotis inter virum & hęredes mulieris fit diuisio pro ea parte anni pro qua maritus
24 onera matrimonij subijt. l. diuortio. ff. solu. mat. † Alij vero dicunt beneficiatum fructus ecclesiæ facere suos statim, ex quo sunt à solo separati à quocunque & cuiuscunque nomine fiat ad instar bonæ fidei possessoris: vt in l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsur. l. si vsufructuarius. ff. quibus modis vsusfructus amittatur. l. coloni. & l. si apes. §. fi. ff. de fur. Sunt & alij dicentes hoc verum esset ex quo eos percipit, & non ante, vt vlusfructuarius. §. is vero. in insti. de re. di. qui vsufructuarius dicitur fructus præcepisse cum ab eo, vel eius nomine fuerunt collecti: licet nondum sint in horrea reconditi,

vt not. in d. l. si vsufructuarius. & cap. si propter, de rescrip. in 6 & in cap. præsenti. de offic. ordina. eo. lib. Harum enim opinionum quæ diuersæ sunt ego vltimam tanquam magis communem, & veritati consonam sequar quam hac ratione confirmo: † quia beneficiatus vsufructuario comparatur in vita, vt de fructibus donare possit, ergo &c. moderate tamen. cap. cæterum. de donatio. licet aliud sit eo in infirmitate constituto: quia tunc non vsufructuario, sed vsuario similis est, vt de illis disponere non possit in testamento, nisi intuitu Eleemosynæ. capit. quia. & capit. relatum. de testament. sed administrationem non habens, vt canonicus, vel capellanus, aut similis in vita, & in morte, vsufructuario cõparatur, ita quod de talibus fructibus testari semper possit. argu. cap. requisisti. in fine, de testamen. notat ita etiã Osthien. in capit. fina. de peculio clericorum. cæterique doctores in alijs varis locis. † Et si rigore iuris seruato quicunque beneficiati fructus ecclesiarum in morte suos nos faciãt quantum ad transmissionem ad hæredes, cap. ad hæc de testamen. cum simil. vt plenius infra tangam. tamen de generali huius regni consuetudine fructus ecclesiastici iam acquisiti ad hæredes transmittuntur, sicut & de vsufructuario ante diximus, & sic si collectis eisdem fructibus clericus decedat, sint hæredis ipsius, facit ad hoc textus. in l. 1. & ibi glossa. & Bartol. de annonis ciuilibus. l. 11. C. Ioann. Andr. in dicto capitulo præsenti. & Archidiacon. in capitulo statutum. §. assessorem. de rescript. in 6. facit ad hoc quod legitur, & notatur in l. defuncta. ff. de vsufructu. dictus Hosten. tamen in cap. final. de peculio clerico. putat talem consuetudinem regni clericos à peccato non excusare, qui tempore mortis omnes ecclesiæ prouentus dant, & relinquunt parentibus etiam diuitibus. Idem dicit dictus archidiaconus in summa 12. quæstione tertia, sed hæc melius paulo post discutiemus, facile nunc quisque dignoscet quanta sit vtilitas vt sciamus à quo tempore beneficiatus fructus suos faciat, vt de ipsis valeat disponere, & non quod futuro successori reseruentur. credo tamen ego hodie in quacunque prouincia esse consuetudinem super lucrandis istis fructibus. at mihi sufficit, vt quid iure cautum sit, ostenderim.

† Erat igitur, vt ad principale reuertar negotium hæc

prima ratio:quare ius conferendi licet iurisdictionis sit, sede vacante ad capitulum non transeat simul cum alia iurisdictione:quia conferre inter fructus computatur,qui reseruari debent futuro successori prædictis iuribus.†quod tamē intellige, vt satis dictum est si ad huc beneficiatus fructus suos non fecerit.& vt plenius hunc articulum quotidianum tangam,scire oportet clericum bona posse habere dupliciter,& sic etiam dupliciter fructus suos facere, vel habere potest bona ecclesiastica, & acquisita intuitu ecclesiæ, vel etiam acquisita intuitu personæ propriæ,vel alterius. quantum vero attinet ad bona illa quæ intuitu ecclesiæ acquisita sunt de iure dico, nec ex testamento, ab intestato ad hæredes ipsius clerici transeunt siue talia bona mobilia sint, siue immobilia:sed ecclesiæ debent remanere.c.1.& c. ad hæc.de test. ratio est, quia clericus, qui bona ecclesiastica possidet ipsorum simplex administrator, & dispensator tantum est, vt est prænotatum † & vt talium verus dispensator quadrifariam ea diuidere habet, quicumque is sit, vel Prælatus, vel alius simplex beneficiatus, seu clericus: ita vt quartam partem tantum sibi retineat, ex qua ipse cum sua familia queat sustentari,aliam pauperibus eroget,aliam dedicet fabricæ ecclesiæ,aliam vero clericis,& templi seruitoribus,hunc modum destribuendi habes in c.quatuor autem iunctis quibusdam sequentibus 12. q.2.† Aurum enim habet ecclesia, non vt seruet: sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus.c.aurum.eadem causa.& quæst. † quod intellige etiam in pecunia clericorum intuitu ecclesiæ acquisita cum idem videatur esse.quid enim opus est custodia, quod nihil iuuat?An ignoramus, quantum auri,& argenti de templo Domini,& sacerdotibus eiusdem Assirij abstulerunt, qui cum Nabucdonosor rege Hierusalem ceperant,& inde omnia vasa abstulerant,locum omnino profanātes.4. reg. penult.& vlt.cap.& Danielis.1.iusto enim iudicio fit quod non capi. Christus, capiat fiscus. scias summum esse periculum abuti bonis ecclesiæ quod in 5. Danielis Capitulo manifesto exemplo ostenditur, cum Balthasar rex Babyloniorum grande conuiuium suis optimatibus faceret, iam tumulentus præcepit, vt vasa aurea, & argentea adferrentur, quæ Nabucdonosor pater eius de templo Hierusalem detulerat, vt in eisdem ipse optimates eius, vxores,

res,

tes, & concubinæ biberent, quod & factum est, vt ibi in textu sequitur, & ex post in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex respiciebat articulos manus scribentis, & quæ sequuntur ibi; igitur Daniel introductus est, vt talem scripturam interpretaretur, & hæc erat scriptura, mane, techel, phares, fuitque ipsius Danielis horum verborum interpretator, mane, numerauit Deus regnum tuum & compleuit illud: Techel, appensus in statera, & inuentus es minus habens: phares, diuisum est regnum tuum & datum est Medis & Persis, eademque nocte interfectus est Balthasar rex chaldæus & iuxta verbum Danielis. Darius Medus in regno successit.

† Quis enim est qui hoc exemplo non moueatur, ne bonis abutatur ecclesię: bonis enim seu redditibus ecclesiæ ab vti dicimus, dum in alios vsus quam prædixerimus expendimus. Gloria enim episcopi & cuiuscunque alterius beneficiati ecclesiæ esse debet pauperum opibus prouidere, & ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs: verba sunt Hierony. ad Nepotianum, quæ habes in c. gloria episcopi. 12. q. 2. super prædictis igitur ita me resoluo, res ecclesiæ seu intuitu ipsius acquisitæ, nisi seruata forma præd. c. quatuor autem expendi non debent, & quia de bonis ecclesiæ sermo noster nunc est, ne aliquod dubium remaneat quid dicamus ecclesiam esse nunc ostendam, † ecclesia enim græca voce catholica dicitur. i. vniuersalis, ca. catholici, vndecima distin. quæ duplex. est ecclesia militans, & ecclesia triumphans, illā enim triumphantē dicimus vbi sancti gloria Dei in vnum fruuntur, introitum cuius, auxiliante altissimo, post depositum huius misere carnis nostræ ergastulum, expectamus: & de hac ecclesia triumphante nihil ad rem nostram pro nunc. Aliam dicebamus ecclesiam esse, scilicet militantem, & hæc alia materialis est vt locus constructus ad diuina officia celebranda, alia autem est spiritualis, quæ est fidelium congregatio. cap. ecclesia, de consecra. dist. 1. sicut enim materialis ex congregatis in vnum lapidibus dicitur, sic & spiritualis ex diuersis catholicis hominibus. Ecclesia enim Græce conuocationem sonat, tamquam omnes ad se vo-

33

34

rioris sui super licentia, obtenta habitu etiam illius ordinis dimissu, ad alium ordinem etiam regularem se transtulit) datur per breue seu committitur absolutio ab apostasia, necnon ab excommunicationis, alijsq. ecclesiasticis censuris & pœnis, quas præmissorum occasione quomodolibet incurrit: item dispensatio super irregularitate si quam contraxit celebrando dum talibus censuris existeret innodatus cum potestate perpetuo remanendi in illo ordine ad quem transiuit. Sed non consueuit cum tali dispensari ad beneficia regularia, vel etiam vnum seculare curatum, nisi cum magna difficultate. Et nota quia necessaria est huiusmodi licentia illi qui propria authoritate transiuit ad alium ordinē

23 vt possit in eo licite remanere, quia † alias posset per suum superiorem reuocari, dato quod transiuerit ad religionem arctiorem, ex quo recessit nō petita saltem licentia à dicto suo superiore, sec. gl. in c. intelleximus, de æta. & qual. in c. mandamus. 19. q. 3. ponit Ost. Io. An. & communiter omnes in c. licet. de reg. Credo tamen quod transit ad aliam religionem etiam laxiorem, non incurrit pœnas. c. 2. ne cler. vel mo. lib. 6. per rationem quam pon. Ro. consi. 341. incip. Circa primum, &c.

Aliquando etiam illi qui habuerunt licentiam à superiore proprio, petunt illam subsistentia firmiori apostolica authoritate confirmari, & datur tunc huiusmodi confirmatio per breue cum clausula, videlicet, durante licentia. Et ra-

24 tio est, quia † confirmatio ius de nouo non tribuit. c. inter dilectos. de fid. instr. licet aliquos alios effectus operetur, vt not. glo. in c. fi. 11. dist.

25 Electis in episcopos † datur per breue dispensatio, vel potius prærogatio temporis de consecrandis episcopis à canonibus diffiniti, quod est trium mensium post obtentam cōfirmationem, vt not. in c. in cunctis. §. cū vero, de elect. & ideo electis in episcopos in Francia non datur prorogatio de nō promouendo ad sacros ordines, nec temporis supradicti de consecrandis episcopis, nisi eorum electiones fuerint de sede apostolica confirmatæ.

26 Quædam † aliæ prorogationes conceduntur sub sola signatura, videlicet, terminus de publicando vigore gratiæ ad tres menses. Item prorogatur tempus regulæ de annali ad alium annum, dummodo intra primum annum adhuc

exi-

existat, quia tempus lapsum prorogari non potest. l. sed & manente. ff. de preca. sed datur noua concessio. aliquando datur dispensatio cum noua prouisione. Item prorogatur terminus de intimando vigore gratiæ ad sex menses. Similiter prorogatur terminus ad intimandum in loco beneficij resignationem in manibus papæ factam ad tres menses subsistente causa, arg. c. quia diuersitatem de concess. ptęb. Isti termini quandoque prorogantur ad longius tempus iuxta qualitates temporum, & causas in supplicatione expressas, argu. legis. 1. & 2. ff. de iur. delib. & c. consuluit. de offi. deleg.

Illlud autē regulare † est In huiusmodi prorogationibus, quia semper tempus quod de nouo indulgetur, debet cōputari à fine, termini per ius commune vel regulas concessi arg. nota. in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Et ideo consueuit addit clausula, videlicet, Nondum elapsi, aut de proximo instanti &c. 27

Dispensatur † cum fratribus & sororibus tertij ordinis sancti Francisci per breue, quod possint contrahere matrimonium. Ex quo nota ꝙ licet tales licite vtantur matrimonio iam contracto, cum dicantur habere potius quendam modum viuendi, quam certam regulam, sec. Io. An. in cle. cum ex eod. de sent. exc. tamen non videntur posse de nouo contrahere sine dispensatione, quia multa prohibentur fieri, quæ iam facta tenent. l. patre furioso. cum vulg. Potest autem cum talibus sine aliquo scandalo dispensari circa matrimonium contrahendum, quia non sunt vere & proprie religiosi, & potius participant de natura laicorum, cum habeant proprium in singulari, secūdum Domi. cons. 41. & Io. An. vbi supra. 28

Datur etiam dispensatio per breue ad omnes ordines & beneficia illis qui olim contraxerunt matrimonium cum vnica & virgine iam defuncta. Sed † cum bigamis aut maritis viduarum corruptarum non dispensatur. c. accutius. & c. vna. 26. d. Potest tamen Papa ex certa scientia dispensare cum talibus ad omnes ordines propter plenitudinem suæ potestatis. c. 1. de transact. c. proposuit. de concess. præben. maior est enim apostolo in potestate. c. sacrosancta 22. dist. 29

Sed de potestate iuridica & ordinaria non consueuit

IOANNIS NICOLAI GIMONTEI IVRISCON. CLARISSIMI.

De Gratijs Expectatiuis.

TRACTATVS.

ARGVMENTVM.

Licet futura beneficia gratia fieri non possit: Mandato nihilosecius apostolico, & nominatione id fieri posse receptum est,& mandatario rum concurrentiũ vter alteri præferri debeat.

SVMMARIVM.

1 *Prouisionem ad futura beneficia non valere. Extendit ad pacta futuræ successionis nu.2.3.50.64. Nec gratiam expectatiuam concedendam. num. 59. Rationem adfert a nu.3. vsque ad nu.9. & nu.18.*

4 *Lites minuendas esse.*

5 *Præcepta Dei ex quibus constent.*

10 *Literas imbibant iuuenesque,senesque,& quibus sit inuigilandum.nu.11.*

12 *Bonos mores literis prædiscendos,& quæ literarum studio necessaria.nu.13.*

14 *Euagari quibus incommodum; & qui euagationis notandi sint.nu.16.eorum pœnæ.nu.18.*

15 *Exclamatio in corruptas virgines.*

17 *Monachorum quæ libido.*

19 *Collationem Iurisdictionis esse ex sentia Pano.contra Io. And.cuius rei ratio nu.26. & id quomodo accipiendum. nu.27. & 28.*

20 *Eam tamen iure communi ad Episcopum pertinere.*

 21 *Quæ*

21 *Quæ sint iurisdictionis, qui huius fructus n. 22. et hi, mor tuo prælato, cui debeantur. n. 23. & a quo tẽpore ad pra latum pertineant. n. 24.*

25 *Prælatum vsuifructuario æquiparari.*

26 *Fructus successori futuro reseruandos.*

29 *Clericos iure duplici bona possidere.*

30 *Bona ecclesiæ in quos distribuenda.*

31 *Aurum ecclesiasticum & in quo consistat. nu. 32. nec eo ab vtendum esse. num. 33.*

34 *Ecclesia quid, quotuplex, & quis eius conditor. & cur va ria habuerit initia. n. 42.*

35 *Templum, eiusdemque primus conditor Moses.*

36 *Ecclesiæ Christi persecutiones quandiu ingruerint.*

37 *Apostolorum singuli quibus populis verbum Dei nuncia. uerint. & à Christi passione templum consecrationes. n. 38. 39. 40. & 41.*

42 *Bona clericorum varie transmitti pro diuersitate adquisi tionis. nu. 43.*

44 *Intellectus varij. ad c. 1. de preben. & dignitatibus. & in beneficio ecclesiastico successioni locum non esse.*

45 *Appellatione populi & clerum non venire.*

46 *Consanguineis ecclesiastica beneficia conferenda non esse.*

47 *Collationis ius trasmitti non posse, quod extendit, numero. 48. & 49.*

51 *Publica commoda priuatis praferenda, & à quibus:*

52 *Contrariarum aliquot legum conciliatio, & intellectus, & parentibus potius, quam patriæ parendumue sit.*

53 *Clericorum appellatione sacerdotes non venire quomodo ac cipiendum. l imittat. nu. 54.*

55 *Beneficij appellatio quæ contineat.*

56 *Doctorum appellatione qui veniant. eorum insignia. n. 57 & priuilegia. 58.*

60 *Beneficia vacare pluribus modis, quam morte. & 62. & 63.*

64 *Pluralitate beneficiorum priuatus agi ad id quod interest posse vel eius heres.*

65 *Decretal. accedens. de concess. preben. in antiquis correcta causa. Amplias. nu. 66.*

CAP. I.

SEd nunc ordine congruo de gratijs expectatiuis quæ ad beneficia obtinenda conceduntur, vidẽdum est, quare vt faciliori via ad hanc materiã accedamus hanc facio regulam

Prouisio quæ datur, vel promissio quæ sub primo beneficio vacaturo fit non valet.

† Hanc regulam firmat tex. in cap. 2. de conceß. præb. vbi ex concilio Lateranen. nulla ecclesiastica ministeria, seu beneficia tribui debent alicui, seu promitti priusquam vacent. hanc subiungens rationem ne quis mortem proximi optari videat, & in cuius locum & beneficium se crediderit successurum, quam præfati concilij ordinationem Alexander tertius Rom. pontif. approbauit. in cap. relatum. eo. ti. itidem fecit Inn. tertius. in c. ex tenore. c. titul. & quod dictum Lateranense concilium ita constituerit hæ possunt esse rationes. Prima aperta est ne, vt dixi, votum captandæ mortis inducat. d. c. 2. de conceß. præben. quod fieri non debet cum id saluti animarum graue adferat præiudicium. d. c. ex tenore. c. detestanda. & c. ne captandæ. de conces. preben. in. 6. † & sic nulla obligatio ex tali promissione contrahitur cum contra ius sit: quare fit etiam vt pactum de futura successione non valeat. l. ex eo instrumento. C. de inutil. stipul. & l. vltima. C. de pactis cum simil. eodem modo etiam non tenet promissio de præbenda, seu alio beneficio non vacante, & si de consensu illius, qui eam habet talis promissio fiat. ca. quod autem. in fi. de iure patronatus. † Secunda ratio quia lites innumeræ & contentiones per has gratias expectatiuas excitantur, ad quas finiendas bonus iudex elaborare debet. c. finem litibus, de dolo. & contuma. & c. 2. de sententia, & re iudi. addo text in cap. 1. de appell. in 6. cum similibus, ipsarum enim litiũ sumptus magni sunt, & euẽtus dubij. l. quod debetur. ff. de peculio. Vnde dicit Panor. in ca. 1. de appel. melius esse pati modicũ quam intrare certamina litium: de quo vide gloß. in verb. litium §. inoluerunt autem hactenus. tit. de causis in pragma. sanctio. Tertia ratio, quia rancores, & iurgia, inde nutriuntur, charitate enim diligitur Deus & proximus, vnde Christus Matthæi. 19. capit. diliges proximum sicut teip

sum

1 2 4

5 sum &c. & Lucæ 10. † Præceptum Dei est eum diligere ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut teipsum: scilicet ex charitatis affectu & effectu, & qui sic diligit Deum & proximum, legem implebit Romanorum 13. cap. cum ex his leges & Prophetæ pendeant. Matthæi 22. nomine autem proximi omnis homo intelligitur vt vult ibi Augustinus, vnde idem August. hæc est vera fides, quæ per dilectionem operatur, verba cuius habentur in c. charitas. de pœniten. distin. 2.

6 † Quarta ratio, quia pluralitates beneficiorum ob has gratias expectatiuas tuetur ambitio, quæ pluralitas, vt plene superius dixi iam, inimica est canoni.

7 † Quinta ratio, quia pauperes sæpissime ab litigatoribus potentioribus deprimuntur, cum ipsi potentes de facultatibus, quas habent, confidentes eos fatigant laboribus, & expensis: vt consequenter ipsi pauperes, aut componere, aut iuri suo cedere compellantur, iux. cap. nonnulli. in princ. de rescrip. Hi vero, qui ita abundant diuitijs, nihil pertimescunt, quod redimere minus existiment, cap. pauper. 11. quæst. 3. igitur tales pauperes ad Romanam curiam, vel alibi discurrentes vexationes subeunt innumeras, & inter viarum discrimina nonnunquam spoliantur, iugulantur, & varijs affliguntur incommodis.

8 † Sexta ratio, quia facultates, ac pecuniæ regnorum & prouinciarum supra modum exhauriuntur subtili ingenio, tanquam aurum a barbarijs vt verbis Imperatoris vtar in l. 2. C. de commercijs, quibus verbis fere vsus est etiam Roma. Pon. in cle. abusionibus in prin. de pœni. & remissio.

9 † Septima ratio quia & per has gratias spectatiuas iuuenibus, † qui studio literarum & alijs bonis operibus intenti
10 esse deberent, materia vagandi datur, quod profecto dolendum est, cum ipsis senibus dociliores sint testante hoc Impera. Iustiniano in prooemio suarum institu. sub his verbis. Cupidæ legum iuuentuti, & facit optime tex. in l. præcipiunt. ff. de ædilitio edict. & si contingat nos senes iam in iuuentute non studuisse, in senectute discere nos non pudeat, exemplo iureconsul. in l. apud Iulianum. ff. de fideicommissarijs libertatibus: simile de Augustino legimus in cap. si habes 24. quæstio. 3. quare iure hic addere possumus, quod à sapiente scribitur capitu. 1. Prouerbiorum, audiens

ſapiens ſapientior erit &c. & ſi quis nunc ſit qui hæc ſpernat ſuum ſaltim imitetur ſeruatorem, qui & ſi a primo inſtanti conceptionis ſuæ plenus gratia, & veritate eſſet, Ioannis 1. capitu. tamen in ſuæ ætatis anno duodecimo in medio doctorum inuentus eſt. Quid? vt eos audiret, vt Lucæ 2. capit. quare enim ad hoc Epiſcopi cæterique prælati eccleſiæ non cogitant, & ab eorum exemplari quare exemplum non aſſumunt? qui & ſi ſenes ſint, aut quamuis alia generis nobilitate pręditi à quantumque minimis diſcere non erubeſcant. facit tex. in capitu. nullus. 28. diſtinctio. & capitu. de Conſtantinopolitana, diſtinctio. 22. a Seneca etiam habes nullam ætatem ad diſcendum ſeram eſſe. Melius enim eſt ſero, quam nunquam, ſi Valerio Maximo credamus ſuo libro octauo, titu. ſeptimo, iuuenes vero ex toto corde ſcientiam ſcripturarum diligant, & carnis laſciuias ſpernent capitu. nunquam, de conſecr. diſtinctio. 5. † Intellige de ſcripturis, quæ ad delinquendum non inuitent: quare conſulerem ego comœdias, fabulas turpes, & amatorias iuuenes non legere: quia talia incentiua libidinum ſunt. capitu. ſacerdotes cano. legant. & cano. ideo. 27. diſtinctio. & melius eſſet eos nihil ſcire: quia ſcientia bonis moribus non exornata ſcientia non dicitur: imo boni mores quauis ſcientia pręferendi ſunt, argumen. capitu. ſedulo. 38. diſtinctio. & l. magiſtros, de profeſſ. & medi. libro decim. C. † Quod & pſaltes regius ſatis aperte oſtendit ex ordine literæ pſalmo 118. dicens, bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam doce me &c. ibi enim ſcientiam bonitati poſtpoſuit, & hæc certe verba eſſe debent cuiuſcunque boni ſcholaris ad Deum deprecatio, qui his tribus neceſſario eget, argumen. cap. cum in cunctis de elect. dum ibi vult grauitatem morum, & ſcientiam literarum clericis eſſe neceſſariam: quare fit vt ſcholaris ſimplex bonis moribus imbutus doctori male morigerato veniat præferendus, cum doctoris officium ſit ſcholares præcellere moribus. dict. l. magiſtros. facit tex. in l. prima de annonis ciuilibus, libro vndecimo, & in cap. vilifſimus, prima quæſtio prima. Scientia enim, quæ vitam hominis maculat, laudanda non venit. cap. cum pridem. §. pro defectu de renuntia ſed boni mores ſunt qui ſcientiam exornant, † ad quam conſequendam expedit ſcholarem attentum, beni-

11

12

13

factæ estis corruptio sathanæ, de sponsis CHRISTI estis scorta execrabilia, de templis domini phana immunditiæ, de habitaculis Spiritus sancti diaboli tuguria: quæ incedebatis cum fiducia, vt columbæ, nunc lateris in tenebris vt stelliones, quæ fulgebatis aurum propter virginitatis decorem: nunc viliores factæ estis luto platearum, quæ fueratis stellæ radiantes in manu domini veluti ex alto ruentes cœlo in carbonem atrum conuersæ estis: væ vobis (miseræ) & iterum væ quæ tanta bona parua temporis luxuria perdidistis; quàm vobis spem apud episcopum domini reliquistis? cuius membra tollentes fecistis membra meretricum? Quis vos Spiritus sanctus visitabit? cum eum repudiaueritis? sed veniamus ad humana vt illa diuina cognoscantur, nonne vestam faciem conscientiæ commissa tanquam plumbum inclinant, præmunt? Nonne tenebræ ante oculos (vt dura caligo) versantur? Nonne timor animas vestras, & membra quassat? Si homines in carne constitutos, & alicuius dilecti obnoxios intueri non potestis graui vndequaque confusione sepultæ, quid enim facietis coram prophetis? quid coram Maria? quid denique, coram Angelis sanctis? sed dicturæ forsan estis non potuimus sustinere, quia carnem nimis fragilem circumferebamus. respondebit vobis beata Catherina cum suis innumerabilibus sociabus, & nos eadem carne amictæ fuimus, nec tamen plenum propositum castitatis nostræ fragilitas carnis potuit mutilare. Reuera non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit antea corrupta. Heu perditæ, iámne sentitis quantum vobis mali, & in carne, & in anima nepharia libido contulerit? Non istam de vobis confusionem vester spectauerat pater: non hunc luctum, & has lachrymas ex vobis sibi crediderat vestra nasci mater? quæ partus sui gemitus per vestram virginitatem consolabatur: non fratres vestri? non sorores hoc ex vobis dedecus spectabant? quos omnes vno gladio vestri sceleris grauiter sauciastis? Quibus vos spinis serpens ille nequissimus obligauit? quibus vos venenis infecit? ille qui Euam matrem nostram primam decœpit? vt tanta vos cecitate percusserit, vt tantam animarum vestrarum faceret obliuionem? Nonne estis memoratæ, qualis die illo, quo habitum assumpsistis, facta est allocutio? nonne ita vobis allocutum est? Aspice filia, intuere virgo, quantus ad sponsi tui, & Domini gloriam cōuenerit

populus,

populus, seruare te oportet, quod sub tantis testibus polliceris. Semper cogita, cui virginitatem spoponderis tuam, facilius te oportet sanguinem cum spiritu fundere, quam perdere castitatem. Vincor ego lachrymis cum hæc recordor, compungor stimulis cũ ad hæc humana exempla cõsidero. Ergo & vos hæc cogitantes & mentibus vestris contractantes facti vestri ipsæ iudices estote crudeliores, inhærere pœnitentiæ vsque ad vitæ vestræ exitum, & quæ propriè in domino peccastis, ab illo solo quæratis remedium. Quid causæ
16 enim est, quare ita lapsæ estis? nonne diuagatio? † quæ & si in quocunque statu reprehendatur, maxime tamen in viris & fœminis religiosis. cap. cum singula de præbendis in 6. & cap. quanto de officio ordinarij. Quid ergo potissimum ad
17 abusum monacharum addam? nonne hoc? † vt hodie totam curam ponant in legendis nescio quibus codicibus, lectio quorum promptissimas eas reddit vt in sinistrã partem declinent. Non tales igitur consulerem codices legant qui incitamenta malorum sunt, sed quid oporteat eas facere habetur in illo c. vnico, de statu regula. in 6. quę si sana mente sint, ea exequentur, ne subita ira Dei superueniat (& vt illo latiali vtar prouerbio) bono inteligenti pauca sufficiant. Quis nunc est qui nesciat quantum vitium sit vagatio, & vt nostrum principale prosequar negotium, solum delictum vagationis sufficiens est ad priuandum quem beneficio, etiam si beneficiatus ex sui beneficij natura ad residentiam personalem non teneatur, capitulo non oportet, iuncto ca-
18 pitulo sequenti. proxime, septima quæstione prima. † Et beneficiatus in suo beneficio residens si quod priuilegium habet illud amittit, si vagari incipiat, glo. in verbo residebunt §. item quod ad dictas. in titu. de colla. in prag. Pręterea per talem vagationem priuilegium fori etiam amittitur, poteritque talis vagus vbilibet conueniri. §. si quis vero, authen. vt nulli iudicum, collatio. nona, & l. prima. C. vbi de crimine agi oporteat, communiter scribentes in l. hęres absens. ff. de iudi. & Panormitanus in capitulo si. de foro competenti, nec valeret consuetudo, quæ licentiam vagandi daret, nec eam prælatus posset concedere. vagari enim sonat in sinistram partem. Quare talis consuetudo vel licentia esset contra bonos mores, & vtilitatem ecclesiarum. capit. primo de consuetu. notat ita Inno. in capitulo ex tuæ. de cleric. non
resi-

resident. Octaua ratio, quia per has gratias expectatiuas collatoribus ordinarijs, & patronis ecclesiasticis officium & potestas conferendi beneficia subtrahitur, cum per eas manus ipsorum ligentur: quare fit, vt ordo ecclesiasticus cõfundatur, qui ab ipso papa seruari debet, vt in titulo de annatis, circa principium in prag. Ordo ecclesiasticus dicitur confundi, dum vnicuique sua iurisdictio non seruatur. c. peruenit. 11. quæstione prima. † Collatio enim beneficiorm est 19 iurisdictionis. vnde per eum qui solum in Episcopum cõfirmatus est, potest fieri licet nondum sit consecratus. capitulo suffraganeis, & ca. transmissam, cum ibi notat. de elect. & cum conferre beneficia sit uoluntariæ iurisdictionis extra suum territorium, Episcopus conferre potest. cap. nouit. & quę ibi notantur, de offic. delegat. excipe tamen casum capituli statutum. de præben. in 6. sed Ioan. Andr. in capitulo quanquam. de elect. eodem libro. contrarium voluit dicens proprie collationem beneficiorum non esse iurisdictionis episcopalis, nam, inquit, ea non vuenit in translatione iurisdictionis, nisi expresse exprimatur. capitulo finali de offi. vic. in sexto, nec ad capitulum, sede vacante, transit, licet aliter succedat in iurisdictione. cap. illa. ne sede vacante. & c. 1. eod. tit. in 6. Præterea multi reperiuntur Episcopi non habentes collatione beneficiorum, & multi non Episcopi habentes. Quare concludit confirmationem & institutionem esse solum & proprie iurisdictionis episcopi per cap. conquærente. de offic. ordi. & cap. cum ex iniuncto. de hæreticis, ideo confirmatio & institutio ad capitulum ne sede vacante, transeunt, non tamen libera collatio at Ioan. And. in hac sua opinione aduersatur Panor. in cap. cum olim. de maior. & obed. dicens collationem beneficiorum de iure cõmuni spectare ad episcopum & capitulum vt not. in c. fi. de suppl. negl. præla. c. cum ecclesia. de elect. & c. irrefragabili. de offic. ord. † & sic collatio est 20 iuris episcopalis. unde inferiores ab episcopo non possunt hanc potestatem sibi vendicare, nisi hoc iure speciali habeant: quare fit vt patronis sit gratiose concessum eos præsentare posse. c. 3. de iure patro. extra, licet adhuc hoc non dicatur collatio, sed præsentatio: ne tales collatores dicantur, sed patroni: reliqua vero dicit episcopis esse reseruata. ca. 1. 16. q. 7. c. omnes Basilicę. eadem causa & quæstione,

cano-

canone, regenda. 10.q.1.& c.1. de capellis monachorum. Quantum autem attinet ad hunc articulum, scilicet an collatio sit iurisdictionis Episcopi necne: dicam quid sentiam, & firmabo iurisdictionis esse, quia, vt ante dixi, per eum qui in episcopum confirmatus est collatio fieri potest.d. ca. suffraganeis & c. transmissa quod non fieret si esset ordinis. Et quæcunque episcopus habet, vel sunt ordinis, vel iurisdictionis, hoc enim nimis planum est, & quod conferre sit iurisdictionis, hęc est omnium communis opinio nec in ea dubitandum est: sed vt nunc scrupulus qui ex prædicta. Ioan. And. opinione oriri posset, auferatur. dum dicebat liberam conferendi potestatem non transire ad capitulum, licet eà

21 †quę sunt iurisdictionis episcopi in ipsum transeant, vt iudicare, punire, subijcere, instituere, destituere, corrigere, reformare, excommunicare, pœnitentiam imponere, synodum celebrare, omniaque iura pro prædictis debita recipere, duplicem assignabimus rationem, & sic ad c. illa. ne se-

22 va. per alleg. ver. sensum dabimus.† Altera igitur est ratio: quia conferre computatur inter fructus vt not. in d. ca. cum olim, de maio. & obe. fructus vero futuro successori reseruari debent. c. quia sæpe de elect. in 6. cle. statutum. eod. tit. &

23 c. fi. de offic. ordi. in 6.† Sed quantum ad hanc reseruationẽ fructuum aduertendum est ne in errorem incidamus: quia semper fructus beneficij non reseruantur futuro successori, imo hæredibus prædefuncti beneficia aliquando debentur, à quo autem tempore dubium est: sine qua velint inter beneficiatum defunctum, & ecclesiam fieri diuisionem: vt pro rata, & parte anni beneficiatus fructus percipiat pro qua subijt onus in ecclesia sicut fructuum dotis inter virum & hęredes mulieris sit diuisio pro ea parte anni pro qua maritus

24 onera matrimonij subijt. l. diuortio. ff. solu. mat.† Alij vero dicunt beneficiatum fructus ecclesiæ facere suos statim, ex quo sunt à solo separati à quocunque & cuiuscunque nomine fiat ad instar bonæ fidei possessoris: vt in l. qui scit. §. in alieno. ff. de vsur. l. si vsufructuarius. ff. quibus modis vsusfructus amittatur. l. coloni. & l. si apes. §. fi. ff. de fur. Sunt & alij dicentes hoc verum esset ex quo eos percipit, & non ante, vt vsusfructuarius. §. is vero. in insti. de re. di. qui vsufructuarius dicitur fructus percepisse cum ab eo, vel eius nomine fuerunt collecti; licet nondum sint in horrea reconditi,

vt

vt not. in d. l. si vsufructuarius. & cap. si propter, de rescrip. in 6 & in cap. præsenti. de offic. ordina. eo. lib. Harum enim opinionum quæ diuersæ sunt ego vltimam tãquam magis communem, & veritati consonam sequar quam hac ratione confirmo: † quia beneficiatus vsufructuario comparatur in vita, vt de fructibus donare possit, ergo &c. moderate tamen. cap. cæterum. de donatio. licet aliud sit eo in infirmitate constituto: quia tunc non vsufructuario, sed vsuario similis est, vt de illis disponere non possit in testamento, nisi intuitu Eleemosynæ. capit. quia. & capit. relatum. de testament. sed administrationem non habens, vt canonicus, vel capellanus, aut similis in vita, & in morte, vsufructuario cõparatur, ita quod de talibus fructibus testari semper possit. argu. cap. requisisti. in fine, de testamen. notat ita etiã Ostien. in capit. fina. de peculio clericorum. cæterique doctores in alijs varis locis. † Et si rigore iuris seruato quicunque beneficiati fructus ecclesiarum in morte suos non faciãt quantum ad transmissionem ad hæredes, cap. ad hæc de testamen. cum simil. vt plenius infra tangam. tamen de generali huius regni consuetudine fructus ecclesiastici iam acquisiti ad hæredes transmittuntur, sicut & de vsufructuario ante diximus, & sic si collectis eisdem fructibus clericus decedat, sint hæredis ipsius, facit ad hoc textus. in l. 1. & ibi glossa. & Bartol. de annonis ciuilibus. l. 11. C. Ioann. Andr. in dicto capitulo præsenti. & Archidiacon. in capitulo statutum. §. assessorem. de rescript. in 6. facit ad hoc quod legitur, & notatur in l. defuncta. ff. de vsufructu. dictus Hosten. tamen in cap. final. de peculio clerico. putat talem consuetudinem regni clericos à peccato non excusare, qui tempore mortis omnes ecclesiæ prouentus dant, & relinquunt parentibus etiam diuitibus. Idem dicit dictus archidiaconus in summa 12. quæstione tertia, sed hæc melius paulo post discutiemus, facile nunc quisque dignoscet quanta sit vtilitas vt sciamus à quo tempore beneficiatus fructus suos faciat, vt de ipsis valeat disponere, & non quod futuro successori reseruentur. credo tamen ego hodie in quacunque prouincia esse consuetudinem super lucrandis istis fructibus. at mihi sufficit, vt quid iure cautum sit, ostenderim.

25

26

† Erat igitur, vt ad principale reuertar negotium hæc prima 27

prima ratio: quare ius conferendi licet iurisdictionis sit, sede vacante ad capitulum non transeat simul cum alia iuris-
28 dictione: quia conferre inter fructus computatur, qui reseruari debent futuro successori prædictis iuribus. † quod tamē intellige, vt satis dictum est si ad huc beneficiatus fructus suos non fecerit. & vt plenius hunc articulum quotidianum tangam, scire oportet clericum bona posse habere dupliciter, & sic etiam dupliciter fructus suos facere, vel habere potest bona ecclesiastica, & acquisita intuitu ecclesiæ, vel etiam acquisita intuitu personæ propriæ, vel alterius. quantum vero attinet ad bona illa quæ intuitu ecclesiæ acquisita sunt de iure dico, nec ex testamento, ab intestato ad hæredes ipsius clerici transeunt siue talia bona mobilia sint, siue immobilia: sed ecclesiæ debent remanere. c. 1. & c. ad hæc. de test. ratio est, quia clericus, qui bona ecclesiastica
29 possidet ipsorum simplex administrator, & dispensator tan
30 tum est, vt est prænotatum † & vt talium verus dispensator quadrifariam ea diuidere habet, quicumque is sit, vel Prælatus, vel alius simplex beneficiatus, seu clericus: ita vt quartam partem tantum sibi retineat, ex qua ipse cum sua familia queat sustentari, aliam pauperibus eroget, aliam dedicet fabricæ ecclesiæ, aliam vero clericis, & templi seruitoribus, hunc modum destribuendi habes in c. quatuor autem
31 iunctis quibusdam sequentibus 12. q. 2. † Aurum enim habet ecclesia, non vt seruet: sed vt eroget, & subueniat in
32 necessitatibus. c. aurum. eadem causa. & quæst. † quod intellige etiam in pecunia clericorum intuitu ecclesiæ acquisita cum idem videatur esse. quid enim opus est custodia, quod nihil iuuat? An ignoramus, quantum auri, & argenti de templo Domini, & sacerdotibus eiusdem Assirij abstulerunt, qui cum Nabucdonosor rege Hierusalem ceperant, & inde omnia vasa abstulerant, locum omnino profanātes. 4. reg. penult. & vlt. cap. & Danielis. 1. iusto enim iudicio fit quod non capi. Christus, capiat fiscus. scias summum esse periculum abuti bonis ecclesiæ quod in 5. Danielis Capitulo manifesto exemplo ostenditur, cum Balthasar rex Babyloniorum grande conuiuium suis optimatibus faceret, iam tumulentus præcepit, vt vasa aurea, & argentea adferrentur, quæ Nabucdonosor pater eius de templo Hierusalem detulerat, vt in eisdem ipse optimates eius, vxo-

res,

tes, & concubinæ biberent, quod & factum est, vt ibi in textu sequitur, & ex post in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex respiciebat articulos manus scribentis, & quæ sequuntur ibi; igitur Daniel introductus est, vt talem scripturam interpretaretur, & hæc erat scriptura, mane, techel, phares, fuitque ipsius Danielis horum verborum interpretator, mane, numerauit Deus regnum tuum & compleuit illud: Techel, appensus in statera, & inuentus es minus habens: phares, diuisum est regnum tuum & datum est Medis & Persis, eademque nocte interfectus est Balthasar rex chaldæus & iuxta verbum Danielis. Darius Medus in regno successit.

33 † Quis enim est qui hoc exemplo non moueatur, ne bonis abutatur ecclesię: bonis enim seu redditibus ecclesiæ ab vti dicimus, dum in alios vsus quam prædixerimus expendimus. Gloria enim episcopi & cuiuscunque alterius beneficiati ecclesiæ esse debet pauperum opibus prouidere, & ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs: verba sunt Hierony. ad Nepotianum, quæ habes in c. gloria episcopi. 12. q. 2. super prædictis igitur ita me resoluo, res ecclesiæ seu intuitu ipsius acquisitæ, nisi seruata forma præd. c. quatuor autem expendi non debent, & quia de bonis ecclesiæ sermo noster nunc est, ne aliquod dubium remaneat quid dicamus ecclesiam esse nunc ostendam, 34 † ecclesia enim græca voce catholica dicitur .i. vniuersalis, ca. catholici, vndecima distin quæ duplex. est ecclesia militans, & ecclesia triumphans, illã enim triumphantẽ dicimus vbi sancti gloria Dei in vnum fruuntur, introitum cuius, auxiliante altissimo, post depositum huius misere carnis nostræ ergastulum, expectamus: & de hac ecclesia triumphante nihil ad rem nostram pro nunc. Aliam dicebamus ecclesiam esse, scilicet militantem, & hæc alia materialis est vt locus constructus ad diuina officia celebranda, alia autem est spiritualis, quæ est fidelium congregatio. cap. ecclesia, de consecra. dist. 1. sicut enim materialis ex congregatis in vnum lapidibus dicitur, sic & spiritualis ex diuersis catholicis hominibus. Ecclesia enim Græce conuocationem sonat, tamquam omnes ad se vo-

cet, quod nomen magis ecclesiæ spirituali conuenit quam materiali: quia homines & non lapides conuocantur: Materialis tamen spiritualem designat, cuius quidem spiritualis Christus Dominus conditor fuit, qui nos docuit vt Deum spiritu coleremus Apostolo dicente. 1. Corinth. 14. c. Orabo spiritu, orabo & mente. Psallam spiritu, psallam & mente & quia spiritus noster corpore continetur, † hinc factum est vt continens corpus templum dictum sit, hoc affirmat Paulus apostolus, in sua ad Corint. 1. epistola 6. c. ita inquiens. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est &c. Quis vero ecclesiæ materialis prius fuerit conditor, nos hunc locum Mosi assignabimus qui. 1. tabernaculum Deo fecit vbi preces, & pia vota illi exoluerentur, & in eo facta est archa in qua lapideas clauserunt tabulas quibus leges à Deo Mosi datæ insculptæ erant, deinde Salomon rex templum Hierusalem magnificentissimo apparatu ædificauit. Hæc fuit synagoga materialis, vt vulgo nunc vocatur, quam tamen spiritualem vocauit Dominus, ita Mosem alloquens Sume Aaron, & filios eius, & omnem synagogam conuoca &c. Post euangelicum tamen dogma inter gentes publicatum, vbi loci prima ædes seruatori nostro dicata fuerit, certo dicere non ausim, ne diuinae potius, quam veritati inhærere dicar: sed in re, quæ parum nota est, coniectare licet. † Porro a Christi statim ascensione prima in Christianos persecutio à iudæis cœpit, vt ex actis Apostolorum constat, secundam vero crudelis Nero indixit, qua vix finita, tertiam veluti diram luem Domitianus incœpit: sic alij alias vsque ad tempora Diocletiani & Maximiniani imperatorum persecutiones immanissimas continuarunt, quo fere hoc toto temporis interuallo tantum aberat vt aliquod templum à nostris Christianis publice ædificaretur, vt etiam omnia occulta essent, & sacella potius, atque eadem abdita & plerunque subterranea, quam apertis in locis, ac publicis fierent. Est tamen consentaneum credere in remotis locis in quibus non peruaserat ille persecutionum furor: phana aliqua interim aut ædificata, aut quę prius dęmonum fuerant Christo dicata ab Apostolis fuisse, qui vbique gentium omni tempore ad propagandam christianam religionem totis viribus in-

incubuerant,† quod aut in Aethiopia à Matthæo, aut in India, à Thoma, & Bartholomæo, aut in Scythia ab Andr. aut à Ioan. & Philip. in minore Asia, aut ab vtroque Iacobo cum Matthia in Iudæa, aut à Simone Cananeo & Iuda Iacobi in Ægypto & Parthia. At vero primus & princeps eorũdem Apostolorum beatissimus Petrus & coapost. Paulo iam ad fidem Christi conuerso peragratis prius diuersis regionibus prædicando, tandem Romæ adstitit mœnibus. quorum omnium prædicatione ijs gentibus Christianæ pietatis lux ab initio effulsit, & crediderim, & dixerim. † Nec abhorret, præterea à fide aliquam ædem fuisse primitus à Iacobo minore hierosolymis Deo dicatam, qui ibidem etiam cathedram episcopalem primus habuit, primusque rem diuinam ritu apostolico facere cœpit, authore Eusebio Romę non reperio, quod sciã, aliud antiquius templum ædificatum, aut dicatum, vel ad vsum sacrorum fuisse conuersum quam Thomæ Nouati in vico patritio quod † Pius primus Romanus Pontifex, natione Italus, patria Aquilensis, Praxedis eximiæ sanctitatis fœminæ rogatu diuæ Potentianæ eius sorori dedicauit multaque dona huic templo obtulit, ac sæpius eo in loco Deo præstitit sacrificium, vbi & fontem baptismi constituit, ac Benedictus consecrauit, multosque baptizauit ad finem nostram venientes anno circiter 150. ab eo qui humanæ salutis fuit. Primus † Higenius tamen papa natione Græcus patria Atheniensis qui Pium præcesserat, author fuit, vt templa sacris dedicarentur cerimonijs, vetuitque ne tigna reliqua ve materies ad ædificanda templa congesta in prophanos vsus conuerterentur: posse tamen ad structuram templi, vel cœnobij concedente Episcopo transferri, nec ita multo post, † Calixtus primus natione Romanus iam sese tyrranorum odio remittente ædem in Transtiberina regione Beatæ Virgini struxit, cœmiteriumque ex suo nomine condidit via Appia, vbi multorum martyrum repositi erant cineres. Videntur hodie his locis, vt recepi, & sacella quædam, quibus occultorem diuinam prisci illi pietatis cultores fecisse creduntur quod vti ostendimus, publice non liceret, sed hoc de ecclesia dictum sufficiat. Quod autem superest dicendum,

37 38 39 40 41

vide per de Salua. diffuse in suo tractatu de beneficio.par. 1.q.5.† & quare ecclesia Apostolica vniuersalis, & catholica dicatur, & qualiter varia habuit principia, vide ibi à nu. 2. vsq. ad numerum.31.& breuiter de omni hac materia fere per totam illam suam quęstionem quintã. † sed quicquid de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis in puncto iuris dixerimus quantum ad eorum dispositionem, & transmissionem ad hæredes de generali huius regni Franciæ consuetudine vt ostendi, fructus ecclesiastici iam acquisiti ad hæredes transmittuntur alia autem bona quæ intuitu personæ ipsius clerici acquisita sunt, vel de hæreditate alicuius, aut aliter ad eum peruenerunt, transeunt ad consanguineos clerici ab intestato, vel ex testamento etiam iuxta voluntatem clerici: quod probat tex.in ca.1.& c.cum in officijs. de testa.& melius adhuc in c.relatum in 2.eod.tit.quare ex prędictis concluditur, † hæreditariam successionem in bonis ecclesię locum non habere, & iste est communis intellectus. cap. 1.de præbend.in quo ex ordinatione concilij Pictauiensis melius de clero, siue Populo ecclesiastico, bona iure consanguinitatis habere debet, cui secundum hunc intellectum est text. similis in ca.ad hęc. de decimis. Ego vero duos adhuc intellectus addam ad illud.ca. 1.de prębend. primo vt loquatur, non de bonis prouenientibus à beneficijs: sed de ipsis beneficijs, nec vt in illis iure sanguinis succedatur, & iste intellectus depræhenditur à titu.sub quo illud.ca.1.descriptum est: qui de beneficijs loquitur, & non de bonis ab ipsis beneficijs prouenientibus; quasi secundum hunc intellectum disponere velit iure sanguinis in beneficijs non esse licitum succedere, & ad hoc concordat text.in ca.apostolica.8.quęstio. 1.& fere tota illa quęstio.cap. præsentium de fili. pręs. ca. consuluit. de iure patron. & ca. ad decorem. de institutio. cum simi. & ratio ad hunc intellectum, & ad omnia prędicta iura hæc esse potest, quia succedere in beneficijs iure sanguinis maximum esset ecclesiæ damnum, cum expediat in ea honestas habere personas, vita, & moribus commendatas.ca. cum in cunctis. & c.ne pro defectu, de elect. & ca.indecorum.de æta.& qualita.cum plerisque alijs & cum in litera illius capituli primi dicatur, vt nullus de clero siue

ue populo &c. dubium ex illis verbis cadere posset, †an ap pellatione populi clerus veniat: quare vide bonam glo. ad hoc in verb. populo, tit. de causis in princip. in prag. in qua videbis appellatione populi clerum non cõtineri, per tex. in capitulo ex parte. de priuilegijs. vbi clerus & populus vt diuersa ponuntur. 45

Sed id verum intellige in odiosis per capitulum si sententia. de senten. excommunicationis in 6. vbi interdicto populo clerus non censetur interdictus, nec contra, sed in fauorabilibus sub nomine populi clerus comprehenditur attenta propria significatione vocabuli Populi. §. plebiscitum. institut. de iure natu. &c. vbi appellatione Populi omnes ciues veniunt, etiam Patritij, Senatores. quod etiam verum videtur argumento text. in cap. dilecti, de foro compet. vbi priuilegium concessum Angelis in gratia, ad clericos extenditur.

†Vel alius adhuc potest dari intellectus prædi. c. 1. vt de successione in conferendis beneficijs loquatur quasi videatur decidere nullum collatorem conferre debere beneficia iure sanguinis, hoc est, iunctis sibi sanguine ratione sanguinis tantum, cum ipsa beneficia rationali & quodammodo liberali, non autem carnali conferre debeant. cap. relatum & c. graue de præben. Beneficia igitur ecclesiastica nõ propter sanguinem sed propter merita vitæ sunt concedenda quod optime nobis per Hieronymum ostenditur, cuius verba habentur in cap. Moyses. 8. quæstio. 1. vbi inquit Moyses, qui ita amicus Dei erat vt eum facie ad faciem Dominus alloqueretur. Potuit vtique successores principatus (quia dux filiorum Israel erat) filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem, se extraneum ad hoc de alia tribu elegit, Iosue: scilicet quia Moyses ex tribu Leui erat & Iosue ex tribu Ephrain, mandans insuper ipse Moyses hebręis filijs, ut post eius mortem nullum alium præterquam dictum Iosue in ducem reciperent, in hoc Prælatis ecclesiæ exemplum relinquens optimum, qui non nepotibus suis, seu alijs consanguineis, sed extraneis benemeritis potius beneficia conferre debent. Hoc tamen satis iam supra tetigimus. sed quæ nunc de Moyse diximus habentur originaliter Deuteronomij 3. cap. caueat igitur ita indignum fauore carnali ad bene- 46

ficium promouere, quia certe peccat grauiter. ideo in alio sæculo grauem etiam sentiet pœnam, ita gl: in verb. indignorum, versicu. nam ecclesiarum, in proœmio pragma. Vnum & verissimum dicam nihil enim est quod magis ecclesiæ Dei officiat quam indignos ad regimen assumere animarum. cap. nihil est, de elect. isti sunt igitur tres varij intellectus ad prædictum cap. 1. de præbend. quorum duo vltimi nostri proprij sunt. Omnesque nostro iudicio stare possunt sed ne à principali materia videamur omnino
47 discessisse, secunda est ratio † quare ad capitulum, sede vacante, ius conferendi beneficia non transeat: quia collatio est quædam donatio, & in ea Episcopus vtitur quadam liberalitate dum alicui confert, c. relatum. de præben. & nota in ca. quamuis eod. titu. in 6. instituendo vero seu confirmando quem in beneficio ipse Episcopus propterea dici non potest liberalis, cum eum qui rite præsentatus vel electus est, instituere, & confirmare teneatur, alias recurreretur ad superiorem iure deuoluto arg. c. 2. de conces. præb.
48 his igitur duabus † rationibus noluerunt iura futurum Episcopum priuari huiusmodi liberalitate, quæ etiam non transit in visitatorem ecclesię cathedralis vacanti datum ab alio quam Papæ cum non possit etiam conferre huiusmodi beneficia ad solum episcopum spectantia. cap. fi. de sup. negl. præla. in 6. † Neque etiam coadiutor prælato datus ob se-
49 nectutem ipsius vel valetudinem corporalem vel dementiam, aut propter aliud impedimentum perpetuum, ita vt officium suum nequiret exercere. sic notat Ioan. monachi & archidia. in c. 1. per illum text. de cleri. ægro. in 6. & huic coadiutori, etiam quęlibet alienatio prohibetur. d. ca. 1. & quantum ad hunc coadiutorem datum episcopo quando conferre, vel quidpiam agere valeat, vide per glo. in verbo iurisdictio. versi. ordinarius, & prope fi. glos. in titu. de colla. in pragma. istæ ergo sunt duæ illæ rationes quare ad capitulum, sede vacante non transeat autoritas conferendi beneficia quæ ad Episcopum spectabant: imo reseruentur successori, licet in omnia alia iurisdictione (vt prædixi) capitulum succedat quandiu vacat sedes. Ad nostrum tamen principale negotium reuertor. † Erat agi-
50 tur hæc octaua ratio quare gratiæ expectatiuæ sublatę sunt quia per eas iurisdictio conferendi beneficia aufere-

ferebantur, manusque collatorum per eas ligabantur, & sic ordo ecclesiasticus confundebatur, quod fieri non debet (vt iam dixi) imo Roma. Pontifices, qui & si de potestate absoluta omnia possint vt superius iam meminimus, tamen dum officia inferiorum nimis sibi vendicant, à magis fructuosis operibus bonum vniuersale concernentibus ipsos inferiores retrahunt, fitque propterea, ne correctiones suorum inferiorum curent, † vt publica vtilitas expostulat, quæ priuatæ præferenda est, maxime vbi in ea priuata includitur, argumen. l. actione. §. 1. ff. pro socio & l. vnicæ. §. fin. C. de cad. tollen. & authen. res quæ. Comm. de leg. & c. scias, iuncta glos. ibi. 7. quæstio. 1. vnde infero prælatum, & quemuis iudicem alium debere bonum publicum priuato præferre, licet priuatum sub publico inclusum non sit prædictis iuribus, & similibus: præterea infero si contingat fabrum officinam suam iuxta scholas publicas habere, ita quod studium exercentes impediat à tali loco per iudicem expelli debet ratione boni viri publici, quod quidem à studio ipsorum scholarium pendet, authentica habita. C. ne filius pro patre. Et vide per glo. & Bart. in l. j. ff. soluto matri. ita etiam Cynus in l. altius. C. de seruitutibus, & aqua. Imola. in cap. vestra. de loca. & conduct. Panor. in cap. fi. de iudicijs, adhuc ex prædictis infero prælatum sua propria negotia debere negotijs ecclesiæ sibi commisse postponere. cap. quicunque & ibi archid. 12. quæst. 4. vnde Hostien. in tit. de maio. & obed. §. & ad quid, in sua summa, & Henricus Boyc. in c. licet, de regularib. dicunt, si Episcopus clerico sibi subdito præcipiat, vt pro negotijs suæ ecclesiæ accedat alicubi, talis clericus propter curam rei familiaris se excusare non potest. Postremo infero filium plus teneri iuuare rempub. quam parentes. l. postliminium. §. filius cum ibi notatis. ff. de cap. & postli. reuers. & l. minime. ff. de religio. & sumpt. funerum, ibi ex ordine literę, nec obstant nunc iura sequentia quæ ad hoc contraria videntur: vt l. veluti. ff. de iusti. & iur. vbi parentes patriæ pręferuntur, & l. hi, qui. cum seq proxime. ff. de postulando: quia hæc omnia iura ita conciliari debent. † Si enim parentes vnum pręcipiant, & patria aliud, quod sit contrarium tunc iustiori præcepto parendum est l. j. in fin. cum immediate seq. ff. ne quis eum qui in ius &c. Si vero vtrunque præceptum iustum est,

51 52

prius

prius patriæ est obediendum. iste enim est verus intellectus omnium prædictorum iurium, quod si vterque rem præcipit illicitam, eo enim casu nemini parendum est.c. si dominus, cum alijs sequen. 11. quæstio.3.facit.l.ad ea.ff. de regu. iur. Complures adhuc rationes alias addere possem: quare promissio de primo beneficio vacaturo non valeat, quas pro nunc subticeo, cum quisque etiam per se possit colligere, quæ certe omnia statui clericali, & sacerdotali damnum, & diminutionem diuini cultus adferunt, nec est quod mirandum sit, si dixerim clericali, & sacerdotali, cum † appellatione clericorum sacerdotes non veniant, quod tamen verum arbitror in materia odiosa, & restringibili, vt de clero, & populo dicebamus. capitu.eum qui. de præben. in 6. vbi in rescriptis beneficialibus, tanquam odiosa sint, appellatione præbendæ, sacerdotalis non venit, facit tex.in cap.fina.eod.titu.in antiquis, vbi etiam appellatione beneficij in rescriptis, simpliciter proferendo non venit rectoria, vel dignitas, idem tenet Panor.in rubr. de vita, & honestate clerico. & Inno.in ca.sedes.de rescrip. adde nunc rationem ad prædicta: quia sacerdotes, & alias dignitates habentes aliam habent adhuc qualitatem, quæ in simplicibus clericis non reperitur. ad hoc congruit optime, quod voluit tex.in cap.statutum. de elect.in 6.vbi appellatione ecclesiarum parochialium non veniunt ecclesiæ parochiales collegiatæ in materia odiosa, habent enim hanc qualitatem: quia collegiatæ sunt vltra curam: quod verum intellige, nisi ex hoc sequeretur magna absurditas si non essent comprehensæ.capitu.per exceptionem.de priuilegijs.in 6.sed † in materia fauorabili, vel indifferenter sub nomine clericorum bene continerentur sacerdotes, & omnes cuiuscunque gradus sint ecclesiastici. cap. cleros. 21. distinct.ita etiam Panormita. in dict.rubr. de vita, & honesta.cleric. & Ioan.Monachi in cap.vnico.de cleric. ægro tan.in 6.vnde omnes, qui laici non sunt; clerici dicuntur, cum sint tantum duo genera Christianorum, clericorum; scilicet & laicorum.ca.duo sunt genera.12.quæstio.prima, quod probatur etiam ex ethimologia vocabuli.clerici enim dicuntur à cleros græce quod latine dicitur, tanquam in sortem domini electi sint.capitu.cleros.21.distin. & capitu. cum secundum apostolum, de præben. quod apparet etiam

53

54

ex rubro, & nigro titu. de vita, & honesta. cleric. nam in rubro dicit solum de clericis, & in nigro sermo fit nedum de clericis simplicibus, imo & de prælatis, etiam Episcopis, idem probatur in illo titul. de clericis, ægrot. Bona est enim consequentia, est Episcopus, ergo clericus. capitu. cum adeo de rescript. & capitu. ex literis, de transactio. † quare infero, quod appellatione beneficij in materia fauorabili veniat episcopatus: quod idem dico de Archiepiscopatu, Patriarchatu, & Papatu per regulam primam, de regu. iur. in 6. & ita tenuit etiam Angelus de Clauasio in titu. de beneficio, in sua summa: † vt simile de Licentiato, & Doctore dici solet: quia vbi de fauore agitur, Licentiatus pro Doctore habetur, argumen. l. penult. ff. de milita. testamen. si vero ageretur de odio, tunc non comprehenditur: quia in pœnalibus, & odiosis voces sunt stricte interpretandæ. l. quicquid astringendæ. ff. de verborum obligationum. Ergo multo minus scholaris, vnde dicit Aretinus in §. vltimo. institu. de testamen. militis, quod male faciunt hodie scholares deferentes ea quæ pro insignijs Doctoribus assignantur, priusquam quis Doctor sit priuilegio doctorum gaudere non potest, nec deferre † insignia doctoratus: vt pileum cum flosculo, annulum aureum, vt fit in Italia, similiaque doctori requisita, nec profiteri se doctorem, cum non sit, alias talis in falsum incideret. l. eos. §. fina. iuncta glos. ibi & doctrina Barto. ff. de falsis. de Licentiato tamen videtur, quod pro doctore habēdus esset: quia cum proxime doctorandus sit, pro doctore haberi debet, sicut & miles qui de proximo cingendus est, pro cincto habetur. dict. l. penult. ff. de mili. testam. Ego vero crederem indistincte appellatione doctoris in quauis dispositione fauorabili, vel odiosa Licentiatum non comprehendi, cum Licentiato requiratur adhuc alia publica approbatio, nec prima priuata ei sufficit. l. magistros. C. de profess. & medicis. lib. 10. facit clemen. 1. de magistris, & ita hodie seruari videmus maxime in ressortu parlamenti Tolosani. † Præterea doctores dignitatem habent, & militibus præferuntur, glos. in verbo concilijs prope finem, in procemio pragmaticæ. Magna enim est doctorum authoritas maxime regentium qui noctes, & dies vt homines erudiant, laborant, & sic pro republica,

55 56 57 58

quæ

quæ talibus viris eruditis eget. Parum enim esset iura habere quibus regi debet respubli. nisi essent, qui ea intelligerent, & demum executioni demandarent. hoc enim triuiale est: quare merito Imperator tales Doctores regentes nobiles esse voluit, & ita nobiles, vt ducibus, & comitibus voluerit comparari, maxime si viginti annis iura in-
terpretati publice fuerint in ciuitate, in qua est approbata vniuersitas. Hæc habentur in l. vnica. de professo. qui in vrbe Constantinopoli. & coniuncta glos. fina. ibi. lib. 12. C. At nunc, & si duo iura interpretati fuerint Doctores regentes non cum Imperatore auditores (de malis intelligo: quia non illos, qui animi mobilis sunt) ducibus comparabunt, nec comitibus, sed deliris hominibus, & insanis. Hęc sunt igitur eorum stipendia post multos, ac longos labores in lectione quotidiana assumptos. Propterea tamen non debet doctor ob subsanationem, & derisum talem, vel quantumcunque persecutus fuerit à sua lectione cessare: quare audias super hoc quid dicat. Anacletus summus Pôtifex in c. scimus 43. distin. inquit enim ibi, Scimus autem multos ob id infestari doctores suos vt eos perdant, & placita propriç voluntatis adimpleant, non tamen propterea doctores, in quantum vires suppetunt, à recta ęmulatione, & bona intentione recedere debent, scientes: quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Hæc ibi: sed his postpositis ad nostram principalem redeo materiam. Prędi-
59 ctis† igitur rationibus, ac pluribus alijs quas ad hæc potuissem addere Constantiensi concilio, & Basiliensi statutum est vt pontifex qui erit pro tempore has expectatiuas gratias nullo modo nullaue ex causa concedat, cum ipsæ præ cæteris debeat obtinere iuxta illam tritam iuris regulam, illum debere carere vitio, qui in alium dicere paratus est l. viro, & l. cum mulier. ff. sol. ma. aliud tamen censendum est de promissione facta a collatore, qui promittit prouidere cum poterit: quia talis promissio valet, & ipsum collatorem sic promittentem obligat, textus est ad hoc apertus in cap. accedens de concessione præben. & hæc ratio est, quia talis promissio, cum potero, est generalior, quam sit hęc, cum vacabit. nec in ea cum potero, non est mortem alterius expe-
60 ctare, sicut in ea, cum vacabit: †nam sunt qui priuari possunt beneficijs aliter, quam morte, vt puta si quis duas habeat

ecclesias,

ecclesias, alteram eligere & alteram dimittere compellitur, casus est expressus in cap. referente. de præben. aliter vtraque veniret priuandus si vtranque retinere contenderet. ca. de multa. de præben. † Beneficiatus tamen, qui in primo beneficio fecit expensas de proprio patrimonio, secundum incompatibile beneficium accipiens, primum dimittere non cogitur, nisi expensæ factæ ei restituantur. argum. cap. quicunque, 12. quæstio. 2. quare infero, si clericus moriatur intestatus, heres eius poterit expensas repetere quas clericus in beneficio fecit de suo patrimonio. Maxime, si clericus expresse illas repetendas decreuerit, ita abbas in c. de multa. in 4. colum. versi. 2. fallit. de præben. & cum ita promittentes obligarentur, Hostien. & Panor. post eum dicunt aduersus tales posse agi ad interesse. argu. §. fin. institut. de verborum obligatio. vbi non solum res in stipulationē deduci possunt imo etiam facta, vt si quid fieri vel non fieri stipuletur: preterea secundum canones ex pacto quantumcunque nudo oritur actio. ca. 1. de pact. c. quocunque suffragio. 12. quæst. 2. cum similibus. † Vel etiam vacantia beneficia dicuntur, & eisdem priuari possunt, quando sunt aliqui, qui eis sponte renunciant, licet raro tales viderim, vel etiam in casu capituli, vacante. de præben. quo disponitur vt de vna præbenda vacante duæ fieri possint, si eius suppetant facultates. † Et adhuc multis modis alijs qui beneficio priuari potest etiam morte alterius non expectata, quę mortis expectatio causa fuit derogationis illius promissionis beneficij cum vacabit. Sępe enim aliquid permittitur in genere quod in specie non permittitur, c. non existimemus. 53. questio. 1. & l. j. §. qui quæstionem. ff. de quęstionibus, sed post multa vt rem veram dicam & ne aliquem verâ doctrina de fraudem decretalis illa accedens, quę vult promissionem beneficij, cum potero, valere hodie per Bonifacium octauum in ca. detestanda. de conces. præben. lib. 6. correcta est, vbi decidit, † Omnem promissionem, per quam datur via ad beneficia vacatura, esse reprobatam, & hęc sunt illius c. sequentia verba. Licet olim fuisset canonica constitutione decretum, intelligit de illa decretali accedens, quod hi qui aliquibus promittunt, cum poterunt; vel cum facultas sese obtulerit, de beneficijs ecclesiasticis prouidere facultate se offerente, debeant prouidere. Correctio sequitur: quia

quia tamen, ficut experientia docuit, per promiſſiones huiuſmodi, quæ fiunt ſub tali palliatione verborum mortis aliene votum etiam ingeritur, ac perſonis eccleſiaſticis grauamina plura inferuntur huiuſmodi malis, & animarum periculis occurrere cupiẽtes, prouiſiones eaſdem, & alia quaſcunque de cætero faciendas per quas directe, vel indirecte aperiri via ad beneficia vacatura valeat auctoritate apoſtolica pœnitus reprobamus, & omnibus viribus vacuamus. Decernentes inſuper per tales prouiſiones nullum deinceps quomodolibet obligari: hęc ſunt igitur verba d. ca. deteſtanda. † Ratio autem correctionis illius cap. accedens. fuit abuſus collatorum, quem timeo adhuc eſſe hodie, qui iſtis promiſſionibus beneficiorum abutebantur, & ſic illo c. deteſtanda probatur abuſum eſſe iuſtam cauſam caſſandi illa quæ aliter iuſta erant: † ſæpe enim fit vt propter abuſum princeps priuilegia conceſſa aliquibus quaſſet, & hoc fundamento mouentur iuſtificarij huius Regni Franciæ, non permittunt ſcholares tam noſtræ florentis, & vetuſtiſſimæ Academicę Caturcenſ. quam aliarum etiam gaudere eorum priuilegijs dicentes ipſos ſcholares abuti eiſdem, ſed ad Carrotium reuertor. Hæc promiſſio enim, cum potero, omnes modos vacandi includit, & ſic vacationem per mortem, quæ quidem per c. 2. & c. ex tenore de conceſſ. pręben. ſuper ea promiſſionem non admittit propter votum captandæ mortis alterius. cum in ea promiſſione, cum potero, poſſit machinari mors proximi, ficut in ea, dum vacabit, quare tanquam promiſſio turpitudinem continens non obligat. l. generaliter, iuncta proxime ſequen. l. ſi plagij. ff. de verbo. obligatio. & toto illo titu. de conditione ob turpem cauſam. ff. & C. præterea, & talis conditio impoſſibilis eſt, quia omnis conditio turpis, & eſt iſta, de iure eſt impoſſibilis, vt ſuperius dicebamus.

(Marginal numbers: 65, 66)

SVMMARIVM.

1 *Iudæo conuerſo ad fidem beneficium conferri poſſe.*

2 *Petro pontificatus quo tempore conceſſus & omnem Epiſcopum Roma. pontifici in quibus parem. nu. 3.*

4 *Diſcipuli quæ de cauſa electi: & numerum collegij præfinitum augeri poſſe & nu. 5.*

6 Maudatis

6 Mandatis de prouidendo qui pontifices vsi sint, & nu. 7. 10. 11. 12. & 13.
8 Ordinarium collatorem semel in vita in mandatis grauari posse, & num. 14. limito vt nu. 16. & 19. sublimito vt nu. 17. & id quomodo accipiatur. nu. 18.
9 Clausulas aliquot in mandato non expressas intelligi.
15 Mandata ad casus non expressos extendi non debere.

CAP. II.

HÆ igitur Expectatiuę gratiæ, quas hodie mandata de prouidendo dicimus, licet olim ab ipsis Romanis Pontif. passim concederentur, prædictis tamen rationibus, & plerisque alijs per concilium Lateranense de quo in cap. 2. de conces. præben. necnon, & per Alexandri tertij constitutionem, de qua in cap. ex tenore. eod. titu. prorsus abrogata fuerunt. Quapropter Roma. pont. ordinarios per hæc mandata vlterius grauare non solebant: sed idem ipse Alexander (vt arbitror) primus fuit, qui mandata, quibus Romana curia hodie vtitur, adinuenit, vt quisque prospicere potest in capitulo eam te. de rescriptis, in quo dictus Alexander tertius Episcopo Turonensi mandat, † vt M. qui de gente Iudęa duxerat originem, & diuina inspiratus gratia fidem Christi susceperat, recipiat in canonicum & prębendam ei conferat, nec dedignaretur ea causa, quod Iudęus esset: quasi illis verbis dicere vellet, de iudęis ad fidem nostram conuersis fundatam fuisse Ecclesiam militantem, nam post Seruatorem nostrum à beato Petro Apostolo sacerdotalis ordo cœpit: † quia Pontificatus primus eidem in ecclesia datus est Domino ei dicente, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.

Ita igitur his verbis concessus fuit Petro Pontificatus, & sic ante Christi passionem, cum etiam hoc antea ei dictum fuerit, & in hoc videtur contrariari in capitulo considerandum, & capitulo fidelior. quinquagesima distinctione vbi habes Petrum post passionem Christi pastorem ecclesię fuisse datum, & non ante: sed, vt hęc, quæ contraria videntur, concilium, dicendum arbitror Petrum ante Christi passionem fuisse tantum apostolum, & post passio-

nem

nem fuisse pastorem creatum, vide textum ad hoc in c. si. gnificasti. de electione, quod ex prædictis Christi verbis innuitur etiam, dum dixit, tibi dabo claues, &c. hoc enim erat in futurum promittere si non de præsenti dare, quantum vero ad cæteros apostolos: dico eundem honorem habuisse & potestatem qui etiam iubente ita eis domino, in toto orbe terrarum dispersi euangelium promulgarunt:
3 † vnde argumentum suum ponit omnem Episcopũ summo Pon. patrem esse, quod tamen intelligas, quantũ ad ordiné, & ratione consecrationis cap. loquitur in princ. 24. q. 1. Petrus tamen quantũ ad administratione fuit aliis maior. c. puto. 2. q. 7. quando autem apostoli omnes consecrati fuerint, nullibi reperitur. Et si sint qui dicant hoc in cœna domini fuisse dicere eis domino, hoc facite in meam com. &c. c. in Christo de con. di. 2. alij dicunt, dum eis dictum est, ite &c. c. proprie de con. di. 4. de Paulo vero, & Bar-
4 naba habes in cap. quod dic. 75. di. † At apostoli messem multam videntes, & operarios paucos esse, rogauerunt dominum messis, vt mitteret operarios in messem suam; vt eis præceperat dominus Matthæi. ix. & Lucæ. 10. quare factum est vt ab ipsis apstolis. 72. discipuli eligerentur inter quos fuit diuus Martialis Lemouicorum, & illius nostri triumphantis collegij Tholosani patronus mirificus, quorum discipulorum typum gesserunt presbyteri, atque in eorum loco in ecclesia sunt constituti. Ex quibus opti-
5 mum † nunc desumi potest argumentum, licet in ecclesia aliqua certus clericorum numerus præfixus sit, tamen si illius ecclesiæ excrescant facultates, præbendæ etiam augeri debent: sed de hoc vide plene in c. cum Martinus Ferrariensis cum ibi notat. de constit. & in c. quanto. cum ibi nota. extra de censibus: sed ne nugari videar, fuit igitur dictus Alexander omnium primus qui post Lateranen. concilium, & post suam propriam constitutionem mandatis
6 vsus † est, quibus hodie Romana curia vtitur: quæ quidem Innocentius iij. qui statim dicto Alexandro in sede successit, demum est prosecutus, vt in capitulo dilectus, in secundo, de præbendis. vbi quidam G. clericus mãdatum ab ipso Inno. impetrauerat, direxeratq. illud capitulo Nouarien. mandat prædictus Inno. cuidam Vercellen. Episcopo tanquam delegato ad dictum mandatum exequendum:

vt vacante canonicatu in dicta ecclesia Nouarien. dictum G.clericum in canonicum recipi faciat,& fratrem.† ex post Honorius tertius, dicti Innoc. immediate successor hæc mandata concessit etiam, vt habetur. in c. capitulum sanctæ crucis de rescript. deinceps Gregorius nonus prædicti Honorij immediatus successor idem fecit, vt habetur in c.mandatum.cum duobus proxime sequenti.de rescrip. vbi potissimum in illo cap. mandatum. cuidam Nouiensi episcopo mandauit, vt magistrum S.recipi faceret in canonicum & fratrem suæ ecclesiæ, si eidem pro alio non scripsisset. & sic his verbis fit manifesta probatio semel tantum in vita Papam his mandatis grauare ordinarios, nec intentionis ipsius esse eos grauare super duorum receptione, † etiam si clausula, si pro alio non scripserimus, apposita non fuerit in mandato, tamen semper subintelligitur, sicut illa clausula, si persona idonea est, vt in capitu. causam, quæ. de elect. & illa si preces veritate nitantur, vt in cap. 2.de rescrip. ratio enim est: quia dictę clausulæ, & similes non videntur in esse conditionaliter, nec conditionem faciunt, cum eas necessario adesse oporteat, nec valeret impetratio aliter, vt dicturus sum melius, infra, & sic ex d.verbis.ca.mandatum.desumi argumentum potest, Papam personas literatas nolle alicui inferre graue præiudicium,simile habetur in cap. super eo.de offic. delega.ca. licet de offic. ordi. c. ex tuarum.de authoritate, & vsu pallij.c.nunc vero.9.q.3.& l.2.§. merito & §. si quis à principe.ff.ne quid in loco publi.fiat.† post quem Gregorium, ecclesia pro pastore vniuersali Inno.quartum habuit, qui author fuit decretalis.1. de conceff. præb. in 6.in qua.d.Inn. gratiam fecit cuidam Drachoni in Carnothensi ecclesia, sub hac forma, quia mandauit illius ecclesiæ canonicis, vt d.Drachonem in canonicum reciperent,& fratrem,præbendamque, vel dignitatem,si quam vacare contingeret, eidem Drachoni conferrent,quam duceret acceptandam, &c. Postea † Bonifacius octauus longo satis interuallo post.d.Innocentium, pontifex supremus creatus decretalem vltimam de præbend. in 6. compilauit, vbi mandauit Episcopo Pictauiensi, vt cuidam clerico de primo beneficio vacaturo in ecclesia Pictauien. prouideret, cuius collatio spectaret ad dictam ecclesiam, qua sic habita gratia

7

8

10

11

vacauit beneficiũ in dicta ecclesia, collatio cuius ad vnum canonicum tantum spectabat, & non ad omnes simul, dubium erat tale beneficium sub prædicta gratia comprehenderetur, respondet ibi Bonif. distinguendo, de quo vide ibi plenius, satis enim est per illam decretalem nos ostendisse
12 ipsum Bonif. his mandatis fuisse visum. † subsequenter Clemens v. qui nostræ nationis fuit, & prouinciæ Burdegalensis medietate post. d. Bonif Papa creatus in concilio Viennensi quædam quæ super his mandatis dubia erant decla-
13 rauit, quæ omnia vide cle. vnica. de concess. præben. † postremo Leo 10. qui nostris diebus rexit ecclesiã vna cum inuictissimo, & venerandę memoriæ Franc. rege Franciæ, certam his mandatis formam in hoc Franciæ regno statuit, cum antea diuersæ formæ essent, ratione quarum multa in
14 dies oriebantur dubia. Ab ipsis igitur ordinatum † extitit quemlibet Ro. pontif. semel dumtaxat sui Pontificatus tempore literas in forma mandati, de qua forma titulus expressus est per eundem Leo. in concordatis, possit concedere, quibus literis mandatis qui pro tempore erit Romanus Pōtifex. collatores qui ad eorum collationem decem beneficia habebunt, & patronos ecclesiasticos qui totidem habebunt, ad præsentationem in vno beneficio grauare possit. Si vero minus habeant quam decem huiusmodi mandato per Papam grauari non possint. Ad quod vltimum facit tex. in c. cui de non sacerdotali. de præben. in 6. vbi est casus, si in aliqua ecclesia integræ preben. & dimidiæ etiam, & per Romanum pontificem mandetur alicui integram conferri præbendam, licet is, pro quo scriptum extitit, dimidia contentus esse velit: ei de ipsa virtute talis mandati non po-
15 terit prouideri hac ratione. † Nam homini mandata (quorum fines diligenter obseruandi sunt) non debent ad casus alios quam expressos extendi, & quia forma mandati vult si decem habeant &c. ergo ad eos qui minus, quã
16 10. habent extendi non debet. † Si vero quinquaginta, aut plus habeant in duobus beneficijs, seruata tamen semper prędicta forma, illos grauare poterit. Hæc enim sunt concordatorum verba. Sed quod de collatoribus ordinariis, & patronis ecclesiasticis nunc diximus, ita à summo
17 pontifi. grauari posse scilicet † alter tamen de patrono laico dicendum est, qui nullo modo per hæc mandata grauari po-

potest, proinde nec patronorum laicorum beneficia in turno graduatorum simplicium vel nominatorum cadunt, glo. est notanda ad hoc in verbo ecclesiastico tit. de colla. in pragm. cui est gl. similis in verbo præsentatio. §. statuit autem, eo. tit. † Quę vera intellige vbi talia beneficia pure spectarent ad præsentationem laicorum: quia aliter est vbi laicus & clericus simul pręsentarent ꝙ fieri potest, arg. c. per tuas de arbitr. vbi in causa ecclesiastica in arbitrum clericum & laicum simul compromitti potest, sic etiam & in iure præsentandi concurrere possunt. Quo casu talia beneficia saperent naturam clerici tamquam dignioris, c. vnico. §. vtrum, de iure patr. in 6. facit c. ꝙ in dubiis, de consec. ecclesiæ vel alta. Addo tex. adhuc in l. quę religiosis. ff. de rei vendi. & quod optime voluit Henricus boyc. in cap. pastoralis. de iure patr. dicens quando clericus, & laicus simul præsentant, laicus in pręiudicium clerici variare nō potest, idem voluit Panor. in c. cum propter, eo. tit. sed plenius de his vide per prędict. gl. in verbo ecclesiastico, tit. de colla. in pragma. & † Quod dixi de beneficijs ad præsentationem patroni laici expectantibus mandatarijs non deberi, nec per ea ipsos patronos laicos grauari posse. idem putes de beneficio monoculo, est de vnico beneficio spectante ad collationem alicuius, quod quidem beneficium non cadit sub aliquibus impetrationbus vt vult gl. in verbo turnum. §. item placuit. de coll. in prag. & hanc rationem addo, quia verisimile non est Papam in hoc voluisse talem collatorem grauare, qui cum vnicum habeat beneficium ad collationem, fieri potest id semel in vita sua vacare: ne igitur nomen collatoris in vnum deferat ita iure decisum est: sed vt super hoc articulo breuiter agam de his vide Rotam decisione. 241. in antiq. & plenius adhuc per Salua in suo tract. de beneficio parte 3. quæstio. 11. & numerum. 25. & in summa de his mandatis apostolicis vel gratis expectatiuis seu reseruationibus vide plenius, quam dixerim per glo. in verbo reseruationes titu. li, de electionem prope princi. in prag.

18

19

SVMMARIVM.

1 *Limitatio regulæ morte mandantis expirat. & num. 3. 4. & 5.*

2 *Quando desinat res esse integra, & quibus casibus.*

CAP. III.

SEd nunc in hac materia mandatorum de quæstione summe vtili quæro an mortuo Romano Pontif. qui mandatum concessit ipsum mandatum expiret? videretur, quod sic per l. mādatū. C. mandati & §. recte instituta eodem & leg. fin. ff. de solutionibus. hæc enim iura clamitant morte mandatis mandatum expirare, & ita hoc in iure tritum est, vt pro regula habeatur. † Quæ tamen ita modificanda est vt illa vera censeatur re integra & non alter, & sic iura prædicta intelligenda sunt. † Sed vsque quo res integra dicatur nunc sciendum est. In causis enim res integra dicitur donec lis sit contestata per l. & quia. ff. de iurisdic. omni. iudic. sed in negotijs quærendum est, an qui accepit negotium, & in eo aliquid in cœperit, vel quædam præparamenta fecerit, vt est casus in l. 1. §. cœpisse. ff. de pollicitatio. l. si pecuniam, in princ. ff de cond. ob causam datorum, & tunc dico reuocari non posse ne suum officium ei damnosum sit, arg. l. si seruus communis. §. qui vero. ff. de furt. in contractibus autem vt in emptione & venditione: licet mandata fuerit emptio, res integra dicitur donec emptor venditori arras dederit, aut aliter obligatio fuerit subsecuta, & ita in similibus dicas. Quantum autem ad materiam nostram & quæstionem propositam attinet, intelligendum est rem non integram esse, quia concesso mandato à summ. Pont. iam ab eo collatus est canonicatus ad fines obtinendi dignitatem in ecclesia cathedrali seu collegiata, vel fieri etiam potest quod processus ante summi pontificis mortem erat iam fulminatus, vt in casu capituli, si super gratia, de offi. dele. in 6. vel etiam datus executor, vel quid simile, & † cum in hoc regno Franciæ canonicatus semper conferatur secularibus qui mandata talia à sede apostolica impetrant, vt ex forma mandati constat: dico igitur in hoc regno mādata ista morte summi Pont. qui ea concessit, maxime cum à secularibus impetrantur, non expirare. Et Breuiter in hac materia pro regula obserua, si iam incœpit interesse mandatarij: res integra non dicitur & sic mandatum non expirat, alias secus. argu. l. si procuratores. §. mandati. ff. eodem. quare vt à prę dictis me absoluam illa sic concludo.

Mor-

Morte mandatis, re non integra, mandatum non expirat.

† Imo & aliquando re etiam non integra mandatum nõ expirat, vt si mandatarius mortem mandantis ignoret, & aliquid fecerit post mortem suam: eo enim casu aduersus hæredem mandantis agere peterit ne iusta, & probabilis causa eum damno afficiat. §. item si adhuc. institu. eod. & l. inter. circa princ. ff. eo. † Præterea & si tale mandatum esset quod initium susciperet á morte mandantis, tunc etiam re integra non finitur: vt si testator sepulchrum sibi fieri mandauerit, vel quid simile, vt in l. si vero §. fin. ff. eod. & hæc dixerim pro vera prædictæ quæstionis resolutione: sed, vnde veni, nunc reuertor. Modo prædicto igitur ordinarij collatores hodie, & patroni ecclesiastici per summum Pont. his mandatis grauari possunt, & non abs re, si ita grauari dicantur, cum per talia mandata libera collatio vel præsentatio eisdem auferatur, nec ita facile suis prouidere possunt, ius sanguinis solum considerantes, quod directe contrariatur. c. graue de pręb. & dignita. cum simili.

4

5

SVMMARIVM.

1 *Mandatarium apostolicum quibuscumque prouisis prefer ri, idque beneficijs quouis modo vacantibus, nu. 2. & id quomodo receptum sit nu. 3. & 4.*

5 *Nominatum a rege Gallorum mandatario præferendum esse.*

CAP. IIII.

ET tanta est † autoritas ipsius mandati apostolici vt ea in forma prædicta impetrantes omnibus tam collatoribus ordinarijs, quam graduatis quibuscumque, vel simplicibus, vel nominatis præferantur, quod etiam ex concordatorum verbis constat. † Obtento igitur sic mandato apostolico tale mandatum impetrans præferri debet cuicumq. in primo beneficio vacaturo siue vacet in mensibus, in quibus ordinarius libere confert, qui octo sunt, vt Februarius, Martius, Mayus, Iunius, Augustus, September, Nouember, & December. Sine in mensibus graduatorum nominatorum qui duo sunt, vt Ia

1

2

nuarius & Iulius, vel etiã si in mensibus graduatorum simplicium qui duo alij sunt, Aprilis scilicet & October. † Et
3 hoc verum est, dum tamen mandatarius infra tempus sibi præfixum beneficium acceptet, clemen. vnica, de concess. præb. quod tempus iuxta tenorem concordatorum est sex
4 mensium ad acceptandum & requirendum. † Quod autem diximus ita primum beneficium vacans deberi mandatario hoc verum intellige nisi vacaret ex causa permutationis: quia literæ beneficiales quæcumque sint non extenduntur ad talia beneficia ex causa permutationis vacantia, cum cõferri debeant solum permutare volentibus. hæc tamen melius, vt spero, suo loco inferius tãgam, vel etiam si ex causa simplici & purę renunciationis vacarent, de quibus pro nũc vide per glo. in verbo, permutationis. §. item ꝙ omnia, tit. de colla. in pragma. † Præterea mandatum apostolicum de
5 prouidendo non se extendit ad beneficia quocumque iure vel protestationis, vel institutionis, vel collationis, ad regẽ nostrum iure regalię vel aliter spectantia, vel ad quemcunque alium laicum etiam, quia talia beneficia nullo modo debentur mandatarijs, nec cadunt sub turno graduatorum simplicium vel nominatorum per ea quæ diximus, & argu. §. item quod d. §. par. iuncta ibi gloss. in verb. regaliæ de anna in pragma.

SVMMARIVM.

1 *Nominationem vocem esse æquiuocam.*
2 *Nominationis, qua beneficij prouisionem significamus, definitio.*
3 *Nominatione ius non quæri, et cui prouisioni æquiparetur.*
4 *Nominandus quæ consideret & 18. & 21. Eiusque rei ratio. nu. 5. & rationis ratio. nu. 6.*
7 *Qualitatis etiam, quantitatis prioris beneficij in secundi impetratione faciendam esse mentionem contra communem.*
8 *Valoris etiam vacantis beneficij mentionem faciẽdã esse. Et in quo spectandus sit. nu. 24. & cur inuentæ sint nominationes. num 25.*
9 *Literarum ad beneficia species variæ, quarum aliquæ cur iustitiæ dictæ sint nu. 10. cur in forma pauperum. nu. 11. cur ad lites. nu. 13.*

14 *Di-*

14 *Diuitiarum in rescripto ad beneficia mentionem faciendam non esse.*

15 *Nouus sensus ad c. postulasti. de rescrip. in vol. Greg.*

16 *Saluatur dictum Ost. limitando conclusionem commune non procedere in amplo patrimonio.*

17 *Clerico viuere ex quo liceat & quid heredibus sit relinquendum.*

19 *Beneficiarium ad residentiam teneri.*

20 *Nominationi eadem esse inserenda, quæ in rescripto ad beneficia, & à quibus illa concedatur.*

21 *Literarum etiam beneficij renunciati fiat mentio.*

22 *Vniti beneficij mentionem faciendam, & quo casu hoc nō procedat. nu. 23.*

26 *Beneficium sufficiens quod. & nu. 28.*

27 *Beneficium quanti æstimandum.*

29 *Mandatarius apost. quibus præferatur, & concurrentium mandatariorum vter alteri præferatur. nu. 30.*

31 *Intellectus & exempla ad reg. qui prior &c. partim ex iure diuino, partim humano. nu. 39. & quibus contractibus, & quando locum habeat. nu. 40.*

32 *Benedictio Isaac, & Iacob institutionis iure fungebatur.*

33 *Omne primogenitum Deo sanctificandum primogenituræ præstantia, & translatio num. 34. insq. primogenituræ ex quibus constet. nu. 35. e iusdem priuilegia. nu. 36.*

37 *Iuri primogenituræ in quibus derogatum, & in quibus illæsum remansit, & hereditas à quo diuidenda. nu. 38.*

41 *Iure quis potior, & quis traditionis effectus. nu. 44.*

42 *Intellectus ad l. traditionibus C. de pactis. & ad quos casus illius l. dispositio sese protendat. num. 43.*

CAP. V.

ET ne aliquid in hac materia beneficiali in tactum remaneret, quędam incidenter hic in materia nominationum dicemus, super reliquis me remittens ad dominum Rebuffium in suo tractat. nominationum, qui ibi diffuse & præclare tetigit hanc materiam, prædiximus igitur mandatarios quibuscunq. præferri etiā graduatis, uel simplicibus, uel nominatis: & quia nunc quibusdā dubitari posset quid nominatio

1 sit: † quare dicas tamquam sit nomen æquiuocum, in iure varijs modis sumi posse, de quibus per gl. in verbo nominationes. titu. de collat. in prag. & per eundem Rebuffium in 2 princ. illius sui tractatus nominationum: † hoc tamen loco nominationes sunt, quę ab vniuersitatibus regni conceduntur graduatis, & debito modo qualificatis, qui per tempus competens in vniuersitate famosa studuerint: vt eisdem prouideatur. §. præterea. tit. de collat. in concor. & sic ea sumendo nihil aliud sunt quam ius quoddam nominato legitime qualificato ad beneficia vsque ad certam summam, & certo tempore eisdem pręstito vacantia acceptandi, & demum petendi competens, & quod dixi nominationes esse 3 ius quoddam, † non propterea tamen intelligendum est, per eas quæri ius in re, vel ad rem, sicut de mandatis prædiximus: sed solum per nominationes is qui nominatus est quoddam ius consequitur præparatorium ad beneficium in turno nominatorum cadens, sicut à patrono præsentatus nō quod velim propterea nominationem pręsentationi cōparare, cum per pręsentationem patroni ius ad rem acquiratur, hoc est benęficium petendum, & actio personalis aduersus instituere habentem c. cum autē & c. pastoralis. de iut. pat. An autem & quando nominationes gratiis expectatiuis æquiparentur, vide per gl. in verbo gradus. tit. de coll. in pragm. Complura hic, tam in prosequenda diffinitione prædicta nominationum, quam assumpsi, quam super reliqua materia dicere possem, quæ prætermitto, cū aperta manu hæc omnia Rebuffius in suo præfato nominationum tractatu effuderit, quæ non repętam: vnum tamen quid in hac materia videtur præcipuum, & satis pede sicco ab ipso Rebuffio palpatum non omittam, quomodo in ipsis nominationibus 4 impetrandis † tria sunt necessario per ipsum nominandum exprimenda, Primo gradus quos, vel quem habet, qui nominari vult. Secundo numerus beneficiorum ipsius, quæ ante nominationes obtinet. Tertio, qualitates beneficiorū, quæ iam habet, intelligo ego de qualitatibus notabilibus & quæ de facto beneficiis inhærent, puta, mentio facienda est de cura animarū, si quam beneficium iam obtentum haberet, c. cum illis. de præb. in 6. & cle. 1. eod. tit. secundum vnum intellectum eiusdem, exponendo ita verbum alteri ibi positum, hoc est de prius habito: item de qualitate resi-

den-

dentiæ fieri debet mentio, si beneficium requirat residentiam arg.c.fi.de cler.non resid.insuper exprimi debet, si tale beneficium dignitas sit.c.ad aures. de rescrip.quem tex. ad hoc Barbatias dicit singularem. Facit regula cancellariæ volens in gratijs super beneficijs ecclesiasticis de qualitate illorum, scilicet an dignitates sint, personatus, vel officia, vel eis cura animarum immineat, & qui ad illa per electionem assumi consueuerunt, mentionem fieri debet: aliter quæcunq; gratiæ nullę sunt, addo ego optimum tex.ad hoc in c.postulasti.de rescr.† & quod de his omnibus qualitatibus, seu similibus mentio fieri debeat, hac ratione probo.nã de omnibus est fienda mentio quæ Rom. Pon.possunt inducere ad non concedendum, vel non ad sic facile concedendum, tex.est notandus in d.c.postulasti.de rescr.atqui prædictę qualitates subtrahere possunt ipsum Rom.Pon.à concessione, quia difficilius Papa dignitatem, seu curam, vel beneficium requirens residentiam concedit, quam minora beneficia.d.c.postulasti.† & ratio huius rationis est quia quilibet clericus non est aptus ad illas qualitates: ideo necessario de his est fienda mentio. dum tamen dico mentionem fieri debere de prædictis qualitatibus, & similibus beneficiorum iam obtentorum notabilibus, hoc verũ est solum cum impetro dispensationem vt liceat mihi tenere secundum beneficium cum primo: quia aliter dispensatio non valeret, quod secus est super impetratione, quia tunc mentionem facere non teneor de qualitatibus beneficij iam obtenti nisi genere. ita tenuit Panor. in cap. ad aures. de rescript.quod dicit menti tenẽdum esse opinionem: cuius tanquam communem tenuit Hostien.in d. cap.postulasti.& cap. in nostra.de resti.Ioannes Calderinus in illo cap. ad aures.† Cui opinioni tamen, quantuncunque communis sit, ego refragor omnino, quare dico in impetratione, etiam secundi beneficij mentionem faciendam esse de qualitatibus primi in specie, nec sufficeret si fieret in genere.hæc enim est nostra ratio: quia cum (vt verum est, & vt diximus) de qualitatibus beneficij mentio facienda est & de omnibus quæ mouere possunt Papam ad non concedendum, vel non ita facile concedendum. Atqui Papa plus moueri poterit qualitatibus beneficiorum in specie expressis, quam in genere: hoc enim

oculis

oculis quantuncunque lippis patet.ergo semper tales qualitates in specie exprimi debent, retorqueoque aduersus prædictos præfatum.c.postulasti,quod quidem expresse loquitur de impetratione beneficij secundi. Attamen Inno.iij. ibi decidit qualitates in specie esse exprimendas, dicens in casu illius.cap.debere exprimi vicariam perpetuam si perpetua sit,& hæc per ea quæ prædiximus ita corroboro:quia qualitatibus in specie non expressis in impetrationibus, cum omnes ad illas habiles non sunt facile Papa decipi posset,& sic ecclesiæ maximum posset insequi damnum. Sed an impetrans teneatur mentionem facere de quantitate valoris beneficij? Videretur quod non, nam nullibi expresse cautum reperitur: quare videnda est gloss. ad hoc in
8 clemen.1.da præ.† Attamen Vrbanus Papa illius nominis sextus in primordio creationis suæ voluit,& ita ordinauit, nedum impetrantes certum beneficium vacans, vel certo modo vacaturum de valore illius teneri facere mētionem. Imo & de valore omnium beneficiorum, quę obtinerent tempore impetrati beneficij, & hoc secundum communem æstimationem, & non secundum taxationem decimarum, quod graue, alias voluit, & decreuit gratias nullius roboris,vel momenti fore: nisi proprio motu factæ essent.Hanc prædi. Vrbani constitutionem referunt domini de Rota decisione 292.in nouis, dicuntque ibi prædicti domini ita hodie seruari communiter. Hæc est igitur prædictæ quæstionis resolutio prætermissis, quam pluribus super hoc varijs ac superuacaneis doctorum opinionibus.

Adhuc tamen maius dubium oritur, an impetrans literas super beneficijs,de nobilitate & diuitijs mentionem facere teneatur. Et prius,quam quæstionem hanc,quæ summe
9 me ambigua est, tangam, scire oportet,† literarum ad beneficia ecclesiæ diuersas formas siue species: quia quędam dantur in forma communi, quę aliter in forma cum secundum Apostolum, vel etiam literæ iustitiæ dicuntur, vnde hæc omnia idem important, & dicuntur in forma communi, quia olim Papa non solebat grauare ordinarios in collatione beneficiorum, nec literas gratiosas concedere, sed tantum scribere ad ordinatores vt ipsi prouideret
10 illis, quos ad ordines promouerant, † & quia hoc iustum est & debitum, vt in c.non liceat & c.episcopus.de pręben.

ideo

ideo tales ecclesiæ dictæ sunt de iustitia, & quia fundatæ sunt super illo Apostoli dicto. Qui alteri deserui: &c.dictę sunt ea ratione literę in forma cum secundum Apostolum, de quibus,† in c.cum secundum apostolum, eo.tit. Præterea & tales literæ dici solent, in forma pauperum, quia in eisdem scribitur pro pauperibus dumtaxat, secundum illam formam de qua in c.pauper clericus de præb.in 6.c. postulasti in ver.necessitatibus pauperum, de rescrip.† Quædam literæ sunt quæ gratiosæ dicuntur, & sunt quando vult alicui Papa gratiam facere, confert sibi beneficium vel sibi conferri mandat nullo habito respectu ad prædicta, de quibus in clem.gratia, de rescriptis,& c.gratiosę eod.tit.in 6. & breuiter illæ literæ gratiosæ dicuntur quoties in illis Papa super aliquibus dispensat.c.gratiosæ, iunct.glo.j.ibi hæc ita declaraui eod.titu.in 6.† Sunt & literę ad lites quibus, cum nihil ad nostrum negocium pertineant quisque plane videat per Panorm.in ca.nonnulli.§ sunt & alij.de rescrip. Nunc ad propositam quæstionem reuertor. Hostien.in hoc c.ad aures voluit impetrantem literas super beneficijs teneri facere mentionem de nobilitate, & diuitiis, hanc rationem addens: Facilius redduntur nullę literæ impetratę ad beneficia, quam literæ ad lites impetratę.c.cęterum, & c ad audientiam.in 2.de rescr.& tamen quando rescrip. ad lites impetratur, mentio nobilitatis, & diuitiarum in eo fienda est, vt firmant communiter scribentes in dicto capitu. ad aures. ergo multo magis authen. multo magis. C. de sacrosanctis ecclesijs, & capitu. cum in cunctis de electione. huic tamen opinioni Hostiensis communiter omnes contradicunt maxime Bald. in dicto cap. ad aures, quodam simili, arguens & quærens: promotus ad titulum sui patroni, quod quidem sufficiens est, volens beneficium impetrare de illo patrimonio an teneatur facere mentionem,& respondet, quod non, dicens, licet talis sit intitulatus, tamen non est beneficiatus, arg.l.si cui rem.C.locati & l.3.§.ex pluribus.ff.de acquir. possess. Sed nunc aduersum hæc obiici posset quare etiam de nobilitate & diuitiis non sit facienda mentio sicut de beneficio quantumcunque minimo, quod impetrans obtinet. capitu.si motu proprio, de præben.in 6.adde tex.in ca.si proponente. de rescriptis in antiqui. & ibi vide glo. notabilem adducentem concord. &

ibi

ibi Ægi. Bellemer. Ad hoc facile respondi potest,& dici eā dem rationem non esse, quia pluralitas beneficiorum est, vt sæpe prædiximus, canonibus inimica præallegatis iuribus: sed hæc ratio hic cessat, ergo &c. vulg. iuribus. præterea, & hoc casu cessat ambitio, quia nemo tenetur suis stipēdiis mi litare. c. cum ex officij, de rescr. & ideo dicimus clericum de reditibus sui beneficij posse viuere & patrimonium si quod habet sibi conseruare vt notatur in c. in nostra. de rescrip.

14 †Proinde & huic communi opinioni, quæ vult non debere fieri mentionem in impetratione beneficii de diuitiis hanc nostram nouam considerationem pro ratione addo, quam desumo de prædicto c. postulasti de rescrip. in quo quidem per episcopum Veratislanonensem. Quæstio summo pont. Inno. iij. proposita fuit, an alicuius ecclesiæ perpetuo vicario bonisq; paternis habenti, vnde valeat commode sustentari teneretur per illam formam communem, cum secundum apostolum, & in beneficio prouidere ecclesiastico, cui quæstioni sibi propositæ Papa ibi ita respondet, cum per formā prędictam necessitatibus pauperum clericorum, qui nullum sunt beneficium assecuti, sedes apostolica duxerit succurren dum, perpetuus vicarius, nisi de vicaria mentionem fecerit, commodum reportare non debet de huiusmodi literis, vt pote veritate tacita impetratis, non enim carere beneficio debet dici, cui competenter de vicariæ perpetuę prouenti-

15 bus est prouisum &c. † Cum igitur ipsi Papæ propositum fuisset an de vicaria perpetua, quæ per illum text. beneficiū dicitur, & de diuitiis mentio in impetratione secundi beneficii fieri deberet de vno tantum, scilicet de beneficio decidit quod sic, ergo de alio, hoc est de diuitiis videtur negare. c. nonne bene dicimus de præsumptio. quare cum communi concludo, in impetratione beneficii de diuitiis mentionem fieri non debere. Sed an hoc verum sit in eo qui amplum pa trimonium habet ita quod de eo absque aliquo beneficio vi uere optime posset?& an, salua conscientia, talis beneficium ecclesiasticum petere, & habere possit? Quantum ad primum, Barbatias in d. c. ad aures, dicit se habens amplum pa

16 trimonium, pingue beneficium impetrat, † & talis de suo amplo patrimonio mentionem in sua impetratione non fecerit rescriptum est esse surreptitium, & hanc rationem assi gnat: quia non est verisimile, saltem non ita facile Papam con-

concessisse magnum beneficium habenti amplum patrimonium argu.eius quod habetur in d c.postulasti.de rescrip.& ita dicit ipse debet intelligi prædicta Hostiensis opinio, volentis in impetratione de diuitiis mentionem fieri debere, quod certe verum crederem maxime cum impetrantur literæ in forma iustitiæ, vnde dicunt scribẽtes communiter per tales literas episcopus, habenti sufficiens patrimonium,nõ tenetur prouidere,per tex.in c.tuis.de preben. Quantum ad secundum vero Panor.in c.postulasti. in verbo vnio ad secundum de rescr.& ibi Barba.& in c.Episcopus.de præben. Inno.& communiter omnes tenent † talem licite posse viuere de beneficio,& reditus patrimonij sui conseruare : idem tenuit Io. de lignago in cle.gratia de rescr.& Arch.in c.statutum.eo.tit.in 6.nec obstat tex.dicunt in c.pastoralis.1.q.2.volens si quis sit cui sua sufficiant, de bonis ecclesię non debet alii:quia text.ille secundum Inno.& reliquos loquitur de clerico volẽte de beneficijs ecclesię viuere, & de patrimonio auare thesaurizare,quod secus est, si suis hæredibus vult conseruare patrimonium : quare hanc opinionem tanquam veritati cõsonam ita concludo simpliciter. Hodie licitum esse seculari clerico de fructibus beneficii viuere, dummodo honeste viuat, & suis hæredibus patrimonium conseruet. Pro hoc addo ego gl.in c.illi.12.q.1.& in c.fi.1.q.2. † Quæ omnia in impetrationibus beneficiorum dicta nunc puto vera etiam in hac materia nominationum,& sic omnia,quę exprimenda sunt in beneficiis impetrandis, in ipsis nominationibus sint etiam exprimenda:quia, vt diximus,nihil tacẽdum est de his quæ principem mouere possunt ad denegandum.c.quamuis de præben in 6.c.super literis.de rescrip.& arg.c.is,cui.de pręben.in 6. sed qualitates primi beneficii mouere possunt summum Pont.ad secundum beneficium denegandum, † forsan ob residentiam ad quam propter curam animarum tenetur impetrans in primo residere, propter quod poterat inuitus in eo retineri hoc vinculum, quo primo adstringitur.c.si quis iam 21.q.2. quia, vt ante dixi beneficium curatum habẽs,in eo tenetur personaliter residere,& non per vicarium:quia videtur electa industria personæ,& sic non potest cura alteri delegari. c.is cui.de offi.delega.in 6.& c.fi. eo.tit.in antiquis.facit l. inter artifices.ff.de solu.cum similibus . nisi ex causa magna

voluerit

17 18 19

voluerit habere vicarium: vt fauore studij, vel aliis causis similibus de quibus prædictum est. aut etiam propter quancunque aliam qualitatem, quę posset ita mouere summum
20 Pontifi. ad secundum beneficium denegandum, † quæ omnia ista locum sibi vendicant etiam in nominationibus: nam vno ex prædictis posset moueri vniuersitas ad non concedendum nominationes, vel collator ad non conferendum tali nominato beneficium, sed potius alteri minus beneficiato, & indigenti, cum nominationes dentur in forma pauperum, hoc aperti iuris est. Et ad prędicta nunc facit cle. si Romanus Pontifex de præben. vbi prouisio facta motu proprio valet, licet qualitas, vel numerus beneficiorum prius obtentorum non exprimatur: ergo si motu proprio facta non sit quęcunque impetratio, maxime si in forma pauperum fiat, in qua prima beneficia tacentur, censetur surreptitia, & nedum in impetratione nominationum, de beneficiis iam habitis tenetur impetrans mentionem facere, vt
21 nūc dixi, † imo & de literis prius impetratis ad beneficium, licet eisdem iam renunciauerit. Et hæc ratio est: quia ex quo per dictas literas poterat impetrans assequi beneficiū, & per eum stetit quominus non haberet, perinde est, ac si consecutus fuisset beneficium, ita expresse Panor. in cap. ad
22 audientiam. in secundo de rescriptis. † Præterea, & de beneficio annexo mentio fieri debet quando duę ecclesiæ simul vnitæ essent, ita quod neutra subesset: sed vtraque esset per se principalis: eo enim casu de vtraque oportet mentionem facere, argumento clementinæ primę. de præbendis, & capitulo primo, in fine de consecratio. ecclesię, vel
23 altar. & l. generaliter. ff. de fideiuss. † sed quando vnum ex beneficiis vnitis esset accessorium alteri, tunc de tali beneficio accessorio non est facienda mentio ita not. Ioan. And. in c. super eo. de præben. in 6. & Rota decisio. 319. & 370. in nouis de ordine autem annexo beneficio non est facienda mentio: arg. c. ei, cui. de pręben. in 6. & Panor. in d. c. ad aures. de rescrip. nec etiam de reditibus, seu valore beneficiorum de iure est facienda mentio, cum nec iure aliquo id caueatur, ita glo. in verb. qualitates. titu. de collatio. in pragma. licet aliter ordinatum extiterit per regulas cancellariæ Inno. octaui regula. 21. iun. glo. ibi & per concordata etiam, vt in §. volumus autem titu. de colla. in concor. vbi hæc sunt

ex-

expressa verba: Volumus autem, quod nominati literas nominationis ab Vniuersitatibus, in quibus studuerunt, obtinentes in nominationum literis, beneficia per eos possessa, & eorum verum valorem exprimere teneantur: alioquin literæ nominationis huiusmodi eo ipso nullæ sint. Quid igitur apertius est, quam verum valorem beneficiorum iam obtentorum hodie debere exprimi?† Sed beneficij valor in quo attendatur nunc videndum est. gl. in verbo residendo. § quod si quis ex dictis, titu. de collat. in pragma. dicit verum valorem non attendi si tãtum beneficium valeat in portatis, sed in loco residentiæ, & ibi personaliter residendo. glo. tamen regularum cancellariç Inno. viij. in regula 60. contrarium voluit, dicens verum valorem beneficij non cõputari in residendo, sed in absentia: quare has duas glossas quæ ex diametro pugnare videntur ita conciliandas puto, & sic quod prædicta glossa pragmaticæ procedat in valore beneficiorum, quæ de sui natura requirunt residentiam, vt sunt curata beneficia, canonicatus & similia. at prædicta gl. regulæ cancellariæ in beneficiis simplicibus, quæ quidem, vt supra dixi non requirunt residentiam.† Sed cur verus valor beneficiorum quæ iam obtinent, qui nominationes impetrant, ita exprimendus sit nunc videamus: quare sciẽdum est inter cætera cur nominationes inuẽtæ sint & ab vniuersitatibus modo, quo diximus concedantur, hanc esse rationem potissimam, vt scholaribus, qui nullum, aut minus sufficiens beneficium habent, subueniatur. §. quod si quis. titulo de collatione in pragm. si igitur hæc est ratio, ergo ne scholares, qui beneficiis ecclesiasticis abundant, loca pauperum occupent non minus sancte, quam honeste, ordinatum per concordata extitit in dicto §. volumus. titulo de collatione, verum valorem beneficiorum, quæ tempore impetrationis nominationum scholares obtinent, exprimi debere:† quare ex prædictis notandum est beneficium dici minus sufficens si non adscendat ad summam ducentorum florenorum auri, & hæc ex verbis prædicti. §. quod si quis colligi possunt, dum dicit ibi. Nisi scholaris aliter qualificatus habuerit beneficium, vel beneficia vsque ad summam ducentorum florenorum auri, has nominationes consequi possit, etiam si facta vera æstimatione, vt super talibus fieri solet, decem floreni auri, vel minus deficerent. Intellige

24

25

26

florenum

florenum auri pro ducato de camera, quia in concernentibus literas Apostolicas,& ipsam Cameram apostolicam ducatus,& florenus auri similis valoris sunt, ita glossa in d.§. quod si quis.titulo de collatione in pragma. qui ducatus vel florenus in hac materia idē sunt quod libra Turonen.quia olim multo plus ascēdebat libra, quam hodie, vt vult glossa in verbo censeatur,prædicti.§.quod si quis,& in regulis cācellariç Inno.regula.23.iuncta gloss.ibi.† Dictaq; est libra

27 Turonensis:quia cum alias initum esset generale cōcilium in ciuitate Turonensi, Rex Franciç,qui pro eo tēpore erat; quum Italos haberet odio, in d.concilio obtinuit, vt impetratio beneficiorum fieret secūdum illam libram Turonensem, & quod vlterius non fieret per ducatos: sed illa libra Turonensis erat eiusdem valoris cum ducato:vt iam dixi, licet non eiusdem cunei, ita glossa in prædicta regula can-

28 cella.23.† Ex quibus nunc dictis infero pro sufficientia honesta alicuius scholaris ducentos florenos auri,seu ducatos de camera annuos requiri, qui ad quadringentas libras currentes ascendunt, & non minus per ea quç prędixi, & ita etiam hodie in nominationibus computatur quod bene notandum est:quia nec à Rebuffo, nec à quouis alio hoc ita cumulatum reperietur,licet hoc casu quodammodo incidēti hic inseruerim: sed ad nostram materiam reuertor.Dicebā mandata apostolica de prouidendo tanti esse effectus, vt ea impetrantes nedum temporis ordinarijs, collatoribus vel etiam patronis ecclesiasticis pręferātur:imo & quibuscunq. graduatis, vel simplicibus, vel nominatis. Quid autem dicendum est si duo mandatarij sint,quorum mandata eidē collatori, vel patrono diriguntur, cum Romanus Pontifex non intelligat vnum & eundem grauare super duobus beneficijs,iuxta capitulum mandatum, in fine,de rescriptis. his

29 duobus igitur mandatarijs sic concurrentibus quis eorum erit præferendus? † De hac quæstione me breuiter expediens, dico primum esse præferēdum,per capitu.eum, cui de præbendis in.6. vbi Bonifacius octauus postquam ius canoniæ cuidam in quadam ecclesia contulit, mandauit Decano, & capitulo illius ecclesiæ, vt de facto talem reciperēt in canonicum fratrem:demum idem summus Pōtifex in eadem ecclesia fecit cuidam alteri similem gratiam, & de facto in suis secundis literis mandauit dicto Decano & capitulo,

tulo, vt talem reciperent etiã in canonicum & fratrem. Secundus impetrans diligentior altero fuit, vt qui prius literas sui mandati præsentauit dicto Decano, & capitulo, qui eum receperunt in canonicum & fratrem. Primus vero impetrans demum suum mandatum presentauit, qui à prædictis simili modo receptus est, dubitabatur quis horum duorum, qui ita mandatum impetrauerant sit præferendus? quia accidit vtroque impetrãtium ita recepto vacasse quandam prębendam, cui horum duorum debeatur? ibi decisum est, quod primo impetranti quantumcumque posterior in præsentatione suarum literarum fuerit. Rationem subiungo, quia in impetratione cuiuscumque beneficij Data literarũ inspicitur & non pręsentatio vel receptatio: si vero vnus ex duobus habentibus æquales gratias & eiusdem datæ primus literas præsentat executori quam alter, & facit processum fieri, talis alteri præfertur in præbenda seu beneficio postea vacante propter huiusmodi diligentiam, quia omnis executor ad prouidendum est collator, iuxta notatã in illo capitulo pro illorum. de præbendis. & capitulo duobus, de rescriptis in sexto, & capitulo si cuilibet, iuncta doctrinã archidiaconi ibi, de præbẽdis eodem libro. † Et sic hoc casu regula iuris locum habet, qui prior est tempore, potior est iure, regula qui prior. de regulis iuris in sexto, quam corroborat textus in capitulo si pro te & capitulo tibi qui gratiã de rescriptis eodem libro, hanc enim regulam cum sua tota materia proposui hic plene discutere, eam prius exemplis varijs tam iuris diuini, quam humani comprobans, ob cuius rei gratiam se offert primo loco textus Geneseos capitulo vigesimo septimo, vbi Isaac filium suum maiorem natu ad se vocauit dicens, Sume arma tua pharetram, & arcum, & egredere foras, cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, & affer vt comedam, & benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quæ benedictio pro hæredis institutione habebatur, vt aliquando plene dixi in interpretanda authẽ. nouissima, C. de in offi. testa. † Et quod talis benedictio pro hæredis institutione habetur, pronunc tantum adfero id quod habetur in medio dicti capituli, dum Iacob ignoranter à patre suo Isaac fuisset benedictus, ab eodem audiuit hæc verba: esto dominus fratrum tuorum & incuruentur ante te filij

matris tuæ &c. Addo ad hęc quæ habentur Geneseos. 43. cap. in fi. sedebant primogeniti iuxta primogenita sua & minimus iuxta ætatem suam. & eodem lib. 48. capitulo, dũ Iacob filijs Ioseph benediceret, ac manum suam dextram super caput iunioris qui Ephraim erat apposuisset, sinistram vero super caput Manasse natu maioris, dixit Ioseph patri suo Iacob, non ita conuenit pater quia hic est primogenitus: pone dextram tuam super caput eius &c. & de hac prioritate quantum Deus eam dilexerit perpende ex verbis altissimis alloquentis Mosem Exodi. 13. capitulo ibi
33 inquientis. † Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filijs israel tam de hominibus, quam de iumentis &c. & num. 3. cap. locutus est Dominus Mosi dicens, meum est enim omne primogenitum sanctificaque mihi quicquid primum nascitur in Israel. Vide quid legatur etiam primi Paralipo. 5. capitulo. in principio eiusdem,
34 vbi ostenditur † Ruben fuisse primogenitum Iacob, sed cum violasset thorum patris sui, primogenita eius, data sunt Ioseph, qui filius etiam erat Iacob. Prærogatiua igitur magna & authoritas in primogenitura erat, & sic in prioritate tem
35 poris. † Ius enim primogenituræ est ius dignitatis adeptæ cum viuente adhuc patre filius vtatur prærogatiua primogenituræ in omnibus, sola successione excepta, qnam adipisci sperat post mortem patris secundum gl. in cap. quam periculosum. 7. quęst. 1. imo vt melius dicam solam administrationem bonorum patris, cum iam sit quodammodo Dominus eorundem in vita ipsius, vulgata illa l. in suis ff. de lib. & posthumis, vbi hunc articulum aliquando spero me
36 tractaturum plenius. † Antiquo enim tempore primogenitura, & sic prioritas temporis multa habebat priuilegia: primo in festis primogenitus præ alijs sacrificium offerebat. Secundo, sedebat ad dextram patris. Tertio, duplicatos suscipiebat cibos. Hæc tria enumerat gl. in præd. c. quam periculosum. 7. quæst. 1. Quarto vestem peculiarem in oblationibus habebat. Quinto in conuiuijs & celebrationibus iunioribus benedicebat. Sexto in fine benedictionem paternam obtinebat. Hęc tria alia addit archid. in d. c. quam periculosum. Septimo duplicatam partem in diuisione obtinebat secundum Ioannem Andream in c. licet. de voto, & vo
37 ti redempt. † Hęc tamen omnia hodie non seruantur tum
pro-

propter mutatum ritum, tum etiam quia pro parte á iure prohibitę sunt:quantum ad benedictionem attinet æquali tatem debet seruare pater. §. illud. authen. de trien.& semi.colla.3. Et notatur in authent.ex testamento.C.de collationi. Item quoad duplicatam partem inter filios & iure, debet fieri æqualance diuisio hæreditaria & rerum l.inter filios.C.fami.ercifcun.l.fina.in fi.C.Commu.diuidun. Prętere cibos & æqualia alimenta debet filijs præstare pater. l.si quis à liberis.in princ.ff.de liberagnosc. Proinde quoad vestes vt primogenitus peculiares habeat non puto id esse hodie in usu:quia cum appellatione alimentorum vestimẽta veniant.l.legatis.ff.de alime.& ciba.lega. Si igitur cum cibos duplicatos nunc non habeant, vt prænotatum est, sic nec vestimenta. Quicquid tamen sit primogenitura etiam hodie multis abundat prærogatiuis, quas quilibet per se ex prædictis colligere potest. Super qua materia ad huc primogenituræ & prioritate temporis, Quęro an verum sit id quod vulgo dici solet, quod primogenitus in diuidendis bonis ille sit qui diuidat & minor ætate habeat optionem. Scribentes communiter in c. 1 .de parochijs.per illum tex. tenent quod sic, dicentes, licet in familiæ hercifcundę iudicio primus hæreditatem paternam diuidat: tamen minor natu frater primus eliget & partem sibi debitam ca. Et ita de Abraham legitur etiam Geneseos.13. cap. qui cum senior Loth. esset, dixit, Non sit obsecro iurgium nec rixa inter me & te, fratres enim sumus. Ecce vniuersa terra ante te est, discede, obsecro, à me, si tu in sinistram ieris ego in dextram vadam &c. Et si sint qui dicant, quod imo senior eligere debet, quasdã rationes addentes, quas pro nunc prætereo, Et quicquid etiam de iure super hoc esse posset: de inueterata tamen consuetudine seruatur qood imo senior diuidat, & iunior eligat, ita Guido papæ.q.289.de quibus adhuc vide per Bart. & Alexandr.in l.1.C.de his, qui se deferunt, rursusque dico tantæ prærogatiuæ esse prioritatem vt in diuidenda hæreditate instrumenta communia penes eum qui primogenitus est remaneant. l.fi.ff. de fide instrumen. Et ne plus, quam deceat, fimbrias dilatare videar, satis ostendimus de veteri instrumento hanc prioritatem tẽporis multum esse cõmendatã. Sed an de nouo instrumẽto idem sit & prædicta regula cõprobari possit nunc videamus

quare primo loco id quod Lucæ.5.cap. habetur, ad fero: vbi de quodam patrefamilias legitur qui cum duos filios haberet, adolescentior eorum dixit patri suo, da mihi portionem substantiæ &c.& cum dissipatis bonis paternis viuēdo luxuriose is filius in domum paternam se rursus contulisset, à suo patre cum ingenti gaudio receptus est dans stolā nouam, annulum & in pedes eius calciamenta, occidensq.
38 vitulum saginatum &c.†Subsequitur ibi filius autem senior cū in agro esset, & audisset hæc omnia, indignatus est & nolebat intrare at qui roganti patri vt intraret, ait, ecce tot annis seruiui tibi &c. Tunc pater respondit filij tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt &c. Ex his vltimis verbis manifestum est prioritatem tēporis adferre potius ius. Præterea & Ioannis.v.capite.legitimus Hierosolymis fuisse probaticam piscinam cognomento Hebraico Bethsaida dictam quinque porticus habentem, in quibus iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & aqua mouebatur, & qui prior post motionem illam aquæ in piscinam descendisset, à quacumque detentus fuisset infirmitate sanus fiebat. Quantæ igitur potentię sit prioritas temporis, his veteris, & noui instrumenti testimonijs, compluribusque alijs similibus optime compertum est, & sic priorem tempore iu
39 re etiam esse potiorem:†sed vt proprius materiam huius regulæ tangam, quam sit, iure diuino comprobauimus: nunc vero humano iure, & sic canonico, & ciuili, quia iura humana dicuntur, gloss. in verb. nequitias. §. cum itaque. in procemio pragm. illam modis pluribus firmabo, & a iure canonico tamquam à digniori exordiar, primoque loco adduco text. in capit. vltimo. 17. dist. vbi sancitum est, Episcopos secundum ordinationis suæ prærogatiuam siue ad concedendum in concilio, siue ad subscribendum, vel in quauis re alia, sua loca attendere, & prærogatiuam suorum ordinum sibi vendicare debent, ac si ibi vellet innuere Gregorius, qui prius dignitatem acceperunt, alijs præferantur, facit text. in ca. Episcoporum. 74. dist. vbi ex concilio Agatensi constitutum fuit Episcopos posteriores non præponere prioribus. Addo text. ad hoc in cap. fi. 75. dist. vbi Gelasius Papa postquam ostendit quo tempore

ordi-

ordinationes præsbyterorum, & diaconorum fieri debent, mandāt expost cuiuslibet vtilitatis causa, ne posterius ordinati prius ordinatis præferantur: Similis est tex. in. c. 1. de maioritate, & obed. cum concordantijs. de quibus per glos. ibi ratio prædictorum est, quoniam ille gradus cæteros antecedere debet quem labor prolixior, & longiora stipendia fecerunt anteire. l. nemo. C. de offi magistri officiorum. & hæc quantum ad prædictam regulam comprobandam. Nunc ad ius ciuile me transfero, ex quo exemplum de diuersis creditoribus desumam, quibus debitores obligati sunt, vt is potior iure sit, qui prior est tempore. l. potior. ff. qui potiores in pignore habeantur. & l. si fundum. C. eo quam plurimaque similia adhuc exempla iuris ciuilis his subiungere possem, quę, vt breuitati consulam missa facio: sed iure optimo quis nunc mirari posset: † quare hęc iuris regula locum etiam sibi non vēdicet in contractu emptionis, & venditionis, sicut in alijs contractibus, & sic vt prioritas hæc in venditione non attendatur: quia in eo contractu emptionis, & venditionis non præfertur is, cui res prius vendita est: sed cui prius est tradita. l. quoties. C. de rei vendicat. dicerem ego hanc rationem esse: quia prædicta regula, qui prior &c. locum habet in his quorum vtriusque causa par est, & non aliter. c. per tuas, de maioritate, & obedientia. & l. secunda. ff. de in albo scrib. sed post venditionem venditor adhuc remanet dominus rei venditæ donec ea est tradita. l. qui tibi hęreditatem, cum concord. ibi in verbo, perseuerant. C de hæredi. vel actio. vendita vendendo † igitur & tradendo secundo, causa secundę potior erit. l. traditionibus. C. de pactis. vbi ab Imperat. Diocleti. & Maximi. deciditur, traditionibus, & usucapionibus dominia rerum transferri, & non nudis pactis, ergo in contractu emptionis, & venditionis sola traditio rei venditæ dominiū transfert, & non pactum. Traditionem autem dico quando realiter is, qui verus Dominus est rei alicuius, ipsam ex titulo habili ad transferendum dominium tradit. l. traditio. in princi. ff. de acqui. rerum Dom. cum similibus. & in hoc à quasi traditione differt, quæ ex quadam fictione iuris ciuilis fit, vt est casus, in l. quod meo nomine. ff. de acquirenda possess. l. quædam mulier. ff. de rei vendi. & §. interdum. instituta de rerum diuisi. multisque modis alijs adhuc fit

40

41

hæc quaſi traditio, de quibus per gl. in l.3. in princip. in verbo animo.ff. de acquiren. poſſeſſione. ad vnum tamen aduertamus. A prædictis imperatoribus deciditur traditionibus, & vſucapionibus dominia rerum transferri, & non nudis pactis: ergo innuere videntur pacto veſtito absque traditione rei, vel vſucapione dominium transferri poſſe: quia qui de vno dicit &c. apertis adhuc iurib. quod eſſet aduerſus ea quę nunc diximus, & adhuc contra. l. ſi ager. ff. de rei vendi. vbi ex reſponſo Caliſtrati Iurecon. habemus ex ſolo tit. emptionis abſque traditione non tranferri dominium. Similis eſt tex. in l. ſeruum. C. eodem vbi potiſſimum ex ſummario Bald. ibi habes titulum abſque traditione non eſſe cauſam ſufficientem transferendi † dominij, quare vt omnia ſub tuto ſint, & prædicta. l. traditionibus abſque ſcrupulo remaneat, intellige illa verba non nudis pactis, de quibus ibi hoc eſt non traditione ſubnixis, licet aliter aliquo iuris veſtimento veſtita ſint, quaſi per illa verba velit ibi textus dominia rerum quocunque pacto etiam veſtito non transferri, niſi traditio vel quaſi, ſeu vſucapio pactum ſequatur. Quomodo autem hoc ita iure conſiſtat rationem duplicem addam quorum altera, quia ſi dominia rerum ſolo pacto transfererentur nulla obligatio dandi in rerum natura reperiretur, cum iam datum eſſet, hoc eſt translatum ipſo facto. Altera eſt quia principia naturalia ab actis hominum in totum remoueri non poſſunt. Vtranque harum rationum aſſignat Bal. in l. ea lege. in 1. colum. de cō di. ob cauſam datorum. Vnde concludo nō ex pacto ſed traditione acquiri dominium † & quibuſdam modis Amplio primo, vt etiam procedat in domino rei alicuius pro parte dimidia & pro indiuiſo, qui ſi aliam partem dimidiā emat à ſocio ſine traditione, non acquirit dominium, ita Ang. Peru. in l. 2. ff. de ſtipu. ſeruorum & Iaſon in d. l. traditionibus. ſecundo amplio etiam ſi in tali contractu interuenerit inueſtitura. puta impoſitio annuli, vel pilei, libri traditio, vel enſis euaginati, ſeu quoduis ſimile ſignum. Ad huc dominium non transferretur abſque traditione, glo. eſt ad hoc notanda in ca. authoritate de inſtitutio, & cap. ex ore. in verb. annulo, de his, quæ fi. à maio. parte capituli & in ca. pro illorum. de præben. canoniſtę communiter in ca. patte, de conſtitutio. Bal. in d. l. traditionibus, & in rub. C. de cō-

tra-

42

43

trahen.emp.& Ang.in l.licet.C.de acqu.possessio.hinc est quod in feudis videmus licet aliquis inuestitus sit aliquo signo prædicto, tamen ante traditionem nullum ius habet, sicut nec in alijs rebus, ita tex.in.c.si facta.& ibi Bal. in 1. col.si de feudo defunct. conten.sit, in vsibus feud. † prædicta igitur decisi. l. traditionibus. colligi potest ratio ad dictam.l.quoties.decidentem, si eadem res duobus vendatur diuersis temporibus, & tradatur emptori secundo, illo casu secundus primo præferatur: quia in secundum transfertur dominium mediante traditione. Primus vero ex solo titulo nullum dominium, nec ius habet in re, ita glo. & ibi doctores in dicta. l. quoties. 44

ARGVMENTVM.

Quibus casibus admissum an non sit dominium sine traditione transferri, & canon canonem, voluntas voluntatem tollant, & de mandatariorum prælatione.

SVMMARIVM.

1 *Ex contractu cum principe inito dominium non transferri at in libello supplici diuersum ius statui. nu.2. limitatur etiam, vt nu.3.*
4 *Signatura transferri dominiũ rei: quibusque hoc admitti debeat.*
5 *Limitationes ad regul. qui prior est tempora &c.*
6 *Vltima voluntas in quibus casibus pro lege seruetur.*
7 *Iuramento liberam testandi facultatem non tolli, & priore voluntate iurata quibus casibus recedere liceat num.8.*
9 *Lex posterior priori præferenda.*
10 *Canone canonem tolli & abrogari.*
11 *Serpentem à Mose erectum cur destruxerit Ezechias.*
12 *Instituta prædecessoris ex causa tollit successor.*
13 *Casus fallentiales ad regulam ex duobus mandatarijs apostolicis concurrentibus priorem impetrantem præferri & nu.14.*

nu.14. 15. 16. 18. 19. & nu. 20.

21 *Antinomia, capitul. si pauper clericus, & cle. gratia conciliatio.*

22 *Beneficia duo possideri sine dispensatione posse.*

23 *Beneficium primum vacans mandatarius acceptet, quomodo admitti debeat.*

CAP. VI.

NVNC in hac materia se offert pulchrum dubium in quo sæpe hæsitaui: nunquid dispositio predictę regulæ locum etiam habeat in principe vendente vel donãte, vel aliter contrahẽte ita quod ibi ad transferendum dominium requiratur traditio, an uero sit speciale in principe quod ex solo contractu sine traditione dominium transferatur. In utranque partem cum nostris scribentibus hoc dubium mouere possem sed hęc est nostro iudicio uera huius dubij resolutio, quam tradit Bald. in capit. 2. vltim. colum. de noua forma
1 fidelitatis in usib. feud. † aut à principe contrahitur, & tunc tali contractu ius commune seruandum est, ut ante traditionem non acquiratur dominium, neque possessio, & sic debet intelligi. l. omnes & l. bene à zenone. C. de quadrienn. præscrip. quæ decidunt in contractu cum fisco, uel
2 cum principe facto seruandum esse ius commune. † Si uero princeps hoc faciat per modum priuilegij uel gratiæ & nõ uia contractus, sed publicationis, tunc ex sola gratia concessa à principe transfertur dominium, quia hæc est natura
3 collationis gratiosæ. c. si tibi absenti, de pręb. in 6. † Quæ prędicta tamen scilicet quod ex sola traditione transferatur dominium & non aliter, nunc multis modis limito ultra quinque modos quos adfert Accur. in gloss. fina. d. l. traditionibus. Primo ut non procedant in Dei pauperibus uel locis religiosis, in quos absque traditione aliqua possessio rerum, quæ eis relinquuntur, transfertur omnino, ita Innoc. iij. in ca. 2. de consuetudine, & Impera. Iustin. in §. si quis autem in authen. de ecclesiasticis titulis coll. 11. secundo in fisco in quem etiam dominium rerum transit ipso iure absque traditione. l. unica. §. cum autem C. de cadu. tollen. Tertio in donationibus causa mortis. l. 2. iuncta gl. ibi. ff. de mor

tis causa donatio. Quarto, in tribus iudicijs vniuersalibus, vt familiæ herciscundæ, communi diuidundo, & finium regundorum, ita gloss. in l. & ideo, in princip. ff. de condictio furti. adferens text. formalem ad hoc in §. fina. in instit. de offic. iudic. ita & in materia societatis dicas per l. secundam. ff. pro socio.

Quinto in beneficialibus in quibus per solum titulum, & inuestituram sine quauis alia traditione ius acquiritur. cap. proposuit. iuncta glos. interlineari ibi in verbo inuestitus, quæ ita declarat: de concess. præben.

Sexto in dote cuius beneficium ipso iure transfertur in vxorem, vel vbi debitor in fraudem creditorum alienaret. §. item si quis in fraudem. instit. de actionib.

4 †Septimo & vltimo pro nunc limito non procedere si re empta signetur: quia per talem signaturam ita transfertur dominium sicut per traditionem, vt si quis in nemore existens, arbores, quas emit, sibi conseruari signauerit, tex. est notandus in l. quod si neque. ff. de periculo & commodo rei venditæ, quem ad hoc reputat singularem Ludo. Roma. in suis singularibus. hoc vltimum tamen sublimito non procedere in dolio vini empto: quia per solam signaturam dolij, vini dominium nõ transfertur, tex. est in l. j. §. si dolium. ff. eo. titu. & rationem differentiæ vltra omnes hanc dicerem esse quare per signaturam arborum, seu trabium dominium transferatur, & non per dolij signaturam: quia primo casu bonitas est extrinseca, & sic apparet, propterea ex sola signatura transfertur dominium. secundo vero casu bonitas intrinseca est, & sic per solam signaturam non transfertur dominium nisi degustatio subsequatur, per quam bonitas illa apparebit: quare pro vera huius articuli intelligentia duas hic constituo regulas:

Prima Regula.

Per solam signaturam in rebus, quæ bonitatem extrinsecam habent transfertur dominium, & ita intelligi debet prædicta l. quod si neque. ff. de pericu. & commo. rei vendi.

Secunda Regula.

Per solam signaturam earum rationum, quæ bonitatem intrinsecam habent, nisi degustatio sequatur, non transfertur dominium, & ita procedit illa l. j. §. si dolium. eodem titu. quæ & si prædicta duo iura contraria videantur

5 tur ita optime conciliata sunt † ex quibus omnibus, quæ nunc diximus superest in contractu emptionis, & vendi. potius ius esse secundi emptoris quam primi, si secundo prius res tradita fuerit per illam l.quoties, rationes iam tetigimus, & sic regula illa, qui prior, &c. illo casu cessat, quod idem in testamentis dicendum est, vt vltimum potius sit, quam primum, & sic quod per secundum primum rumpatur.§. posteriore quoque testamento, instituta, quibus modis testamen. infir. Hoc tamen dicerem procedere fauore testatoris, qui voluntatem suam vsque ad mortem deambulatoriam habet.l.2.ff.de adimendis legatis, quando Iureconsul. vbi vult rem semel legatam, vel in totum,
6 vel pro parte ex post a testatore adimi posse. † Vltima enim voluntas defuncti pro lege seruanda est. cap.vltima voluntas 13.quęst.2. & §.disponat testator. authen.de nuptijs.colla.4. intellige verum, cum talis voluntas testatoris rationabilis est,& non aliàs:nam si moriens filium suum exhæredare vult absque causa legitima, talis voluntas testatoris seruanda non est cap.si quis irascitur.13.quæstione 2. sine causa igitur iusta exhæredationis filius à patre hodie exhæredari non potest, quæ causa iusta in testamento inseri debet,authen.non licet. C.de liberis præteritis, vel exhæreda. & ibi plene per scribentes de hac materia. Præterea, & si quis corpus suum in mari proijcere præcipiat: talis voluntas cum omnino à ratione aliena sit, seruanda non est l.quidam.ff.de condit.institutionum, imo a Iureconsulto ibi deciditur potius, non repellendum ab hæreditate imo laudandum magis esse, quam accusandum hæredem, qui testatoris reliquias non in mare, secundum ipsius voluntatem abiecit: sed in memoriam humanæ conditionis sepulturæ tradidit,& sic in similibus dicas,de quibus
7 per glo.in dicta l.quidam.† Sub hac tamen materia de quęstione quotidiana quæro. Si quis iurauerit non venire contra voluntatem suam:nunquid eo casu adhuc,per contrariam voluntatem a prima recedere poterit? videretur quod non:quia cum tale iuramentum non vergat in interitum salutis æternæ,seruandum est.cap.si vero de iureiurando.in antiqui.sed veritas est tale iuramentum non obligare.& hæc ratio est, quia nemo potest sibi indicere legem, vt non liceat ei recedere a priori voluntate.l. si quis in prin.

cip.

cipio testamenti. ff.de lega.3. nemoque libertatem supremi iudicij potest constringere, vulgata illa l.prima. C.de sacro.sanct.eccle.glo.tamen in prædicta regula qui prior, de reg.iur. in 6. aliam rationem adferre voluit. † Quare regula hæc verum non habeat in vltimis voluntatibus, dicens eam intelligendam esse in contractibus, & in his quæ a duorum pendent voluntate, & non in ijs quę ex vnius: sed meo iudicio, & sub tanti doctoris correctione dicerem, rationem prædictam non posse subsistere.1. dum vult hanc regulam verum habere super ijs quæ à duorum pendent voluntate, & sic in omnibus contractibus. dixi iam id non esse verum in contract.emptio.& vendi. præfatis iam rationibus. Quando autem dicit in ijs quæ ex vnius voluntate pendent non posse locum habere, id etiam veritati dissonum est, quod patet in legibus, constitutionibus, & canonibus: quia licet à voluntate vnius, scilicet concedentis principis, pendeant, tamen priori standum est, c.hoc ipsum 35. quæst.2. vbi hoc expressum in litera est, quoties in gestis conciliorum discors sententia inuenitur illius sententia magis teneatur, cuius antiquior & potior extat auctoritas: hoc idem vult tex.in cap.domino sancto.50. distin. Sed ne a tanti viri opinione discedam eam iure stare posse nec quę aduersus eam opponebam obstabunt, dum prius dicebam illam suam opinionem in contractu empt.modo posse procedere quantumcunque ex voluntate duorum pendeat, quia hoc verum est quo ad dominij translationem quam sola traditio operatur dicta l.quoties, ratio enim est propter duplex vinculum ibi existens quod fortius vno est. cap.1. de treug.& pace.l.re coniuncti.ff.de lega.2.& authen.itaque. C.communia de successio.cum similibus: sed adhuc primus emptor casu illo quantum sua interfit ex empto agere poterit, dicta l.qui tibi hæreditatem.C. de hæred. vel actio. vend. Præterea dum volebat hanc regulam vetam esse in his, quæ ex duorum voluntate pendent, fateor vbi est paritas, & non aliter. atqui in contractu emptionis inter contrahentes paritas non est, vt iam dixi. Erit igitur, quare regula in eo contractu non procedat. † Quantum ad secundum vero quod dicebam, scilicet quod lex vel constitutio antiquior sequenda esset, & seruanda, intellige hoc verum, cum ambæ constitutiones, vel leges sunt particu-

 lares,

lares,& locales., & sic recipiendus est text.in c.hoc ipsum. 33.quæst.2.& c.domino sancto.50.distin.& in ca.in canonicis.19.sed si ambæ generales sint,semper posterior prio ri prejudicat.c.1.de cognati. spirituali & l.non est nouum.ff. de legibus.Sed quomodo id fieri potest,vt vnus canon alteri præferatur cum omnes instinctu spiritus Sancti pr. mulgati sint?ad hoc ita respondeo,quod duo canones contrarij
10 esse possunt,& tamē vterque iuste erit institutus.† Et quod vnus iuste statuerit,alter contrarium statuere potest, quod ex decretis super electione summi Pont. ordinatis patet. Quia in quibusdam constitutum fuit talem electionem,pręsente Imperatore fieri,vt scādala, quę in ea sequi possent, veterarent: verum,quia Imperatores quandoque officium suum ignorantes primi erant,qui frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi catholicæ, & matris ecclesiæ vnitatem impugnare conabantur,factum est, vt sanctorum patrum statuta aduersum eos prodita sint: quibus cautum est, vt vlterius tali electioni se non immisceant, nec quispiam ecclesiam suffragio eorum obtineat sub anathematis pœna,capitulo quia sancta Romana ecclesia,63. distinctione. Hoc enim factum est ea ratione, quia quæ à prædecessoribus, & maioribus nostris virtuose fuerant acta, ex post in errorem versa sunt:non enim debet reprehensibile iudicari si secundum veritatem temporum statuta quandoque varientur humana præsertim cum vrget necessitas vel euidens vtilitas id exposcit, capitulo non debet.de consangui.& affini.quare dicit Bald in l.vnica.in princ. C.de caducis tollendis sicut medicus tempora obseruat,ita & iurisperitus,quod & in veteri instrumento actum legimus, vbi
11 postquam † Ezechias templa idolorum dissipauit, contriuit statuas,succidit lucos,& æneum serpentem fregit:quem Dei iussu Moses fecerat, ne serpentina morte populus interiret:ideo populus ipse colere eum cœperat, & venerari, idcirco destruxit iste Ezechias:scilicet quod iubente domino ille scilicet Moyses, fecerat, & hæc est magna authoritas ecclesiæ, vt si qui ex prædecessoribus, & maioribus nostris aliqua fecerunt, quæ tempore illo sine culpa esse poterant,& postea vertantur in errorem,& superstitionem,sine mora aliqua,& cum magna auctoritate à posteris destruantur.
12 † Ex quibus argumentum desumi potest, successores ante-

antecessorum facta & instituta mutare debere etiam si bona sint, si ea exemplo esse perniciosa videant: similem tex. addo in cap. videntes 12. quæstio. 1. cap. 1. 35. quæst. 1. cap. cor episcopi. 68. distin. cap boni in fin. 96. ca. suggestum. de decimis & §. sed nedum talia, instit. de vi bonorum raptorum. sed, ne fines agrorum nostrorum omnino transgredi videamur, ad prædictam quæstionem redeo, si duo igitur sunt mandatarij, concurrentes, qui mandata eidem collatori vel patrono dirigant, præfertur primus in primo beneficio vacaturo ratione superius dicta, & quod primus secundo præferatur: idem in quacunque impetratione dicas, hoc enim in hac materia mandatorum, & quarumcunque aliarum impetrationum seruandum est pro regula. Quæ tamen. 1. fallit in casu, c. quia sæpe, de præben. in 6. vbi si in aliqua ecclesia præbenda dignitati annexa est, & ea vacante sit vnus qui præbendam solum impetret, & alius dictam præbendam simul cum sibi annexa dignitate secundus impetrauerit, † deciditur ibi primo secundum esse præferendum: ratio, quia ex quo vnum connexorum habet, habere debet & reliquum. ca. translato sacerdotio, de constitutio. facit. c. super eo. de præb. in 6. Fallit secundo † quando primus in acceptando, & petendo negligens esset, vt puta si Papa canonicis ecclesiæ Caturcensis mandet vt mihi præbendam, si qua vacaret, assignarent, alioquin primo vacaturam; si accidat vnam vacare, & ego negligens fuerim in ea acceptanda & petenda, an gratia mea expirauerit, ita quod aliam postea vacantem petere non possim: Dico ego talem meam gratiam extinctam esse ob meam negligentiam, & alterius secundo impetrantis diligētiam qui forsam talem postea acceptauit. hoc optime probatur per tex. in c. si clericus, in principio, inhærendo literę eiusdem, de præben. in sexto, quantum noceat igitur negligentia nunc apparet, quia per eam ius quod quis habet vel in futurum habere potest dimitti dico negligentem, quia forsam diffidebat vel quia tales execrabatur, vel suum ius ignorabat. Sed si talis qui virtute sui mandati acceptare debebat, infirmitati graui detinebatur, vel alienus à mente erat, vel iusta causa absens relicto procuratore, qui pro tempore illo erat mortuus vel his similia, hoc enim casu primo impetrans præbendam non perderet, facit c. con m. sta de elect.

13

14

elect.in 6. non enim potest dici negligens qui experiendi non habuit potestatem, c. vlt. eo. tit. & lib. & c. quia diuersita tem de concessio. præb. in volu. Greg. Quando autem quis negligens dicatur, puto arbitrio boni viri, & iudicis id relinquendum esse per l. continuus actus. §. cum ita stipulatus sim. ff. de verbo. obliga. non enim dico, quod talis mandatarius statim post mortem prębendati vel cuiuscunque al terius beneficiati talem præbendam seu tale beneficium uir tute sui mandati petere necessario debeat, imo aliquod tem pus ei præfigendum est intra quod deliberet an talis præb. seu aliud beneficium vacans sibi de iure debeatur necne, facit hoc. c. ult. de consuetu. eo. lib. in 6. arbitrabitur ergo iudex hoc tempus secũdum qualitatem negotij personarum, & loci. c. cupientes. de electio. eo. lib. & argum. l. 2. ff. de re iudic. ita hæc notauit etiam Ioan. Andr. in prædicto cap. si

15 clericus de præben. in 6. Fallit 3. † quando in secundo mandato esset clausula, anteferri, hoc est, quod in eo expresse Papa diceret secundum velle præferri primo: eo enim casu secundus præferendus est pono casum sic in specie, Papa fecit mihi per gratiam in Tolosana Ecclesia, cõferens mihi ius canonicæ, mandansque canonicis eiusdem ut mihi prębendam, si quæ uacaret, conferrent, alioquin primo uacaturam cum decreto irritante: demum similem gratiam Papa alteri fecit cum clausula anteferri, qua uoluit talem pręferri quibuscunque prioribus similem gratiam impetrantibus. uacat præbenda, cui debebitur? dico secundo, uirtute illius prædictæ clausulę, anteferri. hoc enim habetur in cap. penultimo, de præben. in 6. de qua clausula adhuc est tex. in c. auctoritate. de concessio. præben. eo. lib. Fallit quarto quando beneficium uacaret in Roma. curia. Nam eo casu mandatario, quantuncũque primo, tale beneficium uacans non debetur: imo Papa intra mensem illud quodcunque sit, libere conferre potest, nec quiuis alius, pręter Romanum Pontificem, quacunque sit super hoc auctoritate innitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorum beneficiorum electio, prouisio seu collatio ad eum pertineat. siue literas super aliquorum prouisione generales, seu speciales sub quacunque forma uerborum receperit, conferre intra dictum mensem alicui, uel aliquibus non pręsumat, quod si secus actum fuerit, uoluit Papa esse irritum & inane. Hoc apertum est

in

in c.2.iuncto cap.statutum, proxime sequen.de præb.in 6. a quo autem tempore mensis prędictus ad conferendum sic beneficia per Papam currere incipiat, & de computatione temporis in talibus, uide per gloss.in uerbo. numerandum dicti c.statutum. Fallit quinto in casu cap. cum in ecclesia eiusdem tituli, & lib.in qua talis effectu est in ecclesia Lombaren.longo tempore, & sufficienti ad introductam consuetudinem obseruatum extitit Episcopum uocem in cap. tanquam canonicum, licet non esset, habere & quod in ea, cæteri canonici, haberet prębendam, & sic factum est in illa ecclesia tredecim præbendas esse, licet non essent nisi duodecim canonici. postea Papa mihi contulit canonicatũ in ea ecclesia canonicis eiusdẽ mandans, vt me in fratrem, & canonicum reciperent, & prębendam, si quæ vacaret, mihi conferent, alioquin proximo vacaturam, accidit Episcopum illius ecclesiæ mortuum esse, quare effectum est, vt præbenda quam habebat, vacaret. Quæstionis est, nunquid virtute meæ gratiæ talem præbendam petere valeam? Quare ibi deciditur, id fieri non posse: imo quod expectare debeam præbendæ alicuius canonici vacationem. rationem subdit Roma.Pont. quam ibi videas. Fallit.6.† in casu capituli, ei cui.eod.titu.vbi cum in ecclesia Conuenarum quædam præbenda sacerdotalis esset, quædam non, sed tantum diaconales vel subdiaconales; summus Pontifex mihi gratiam fecit sub hac forma, qua mandauit Episcopo Conuenarum, vt mihi prouideret Dei præbendis in sua ecclesia, simpliciter absque alia specificatione: contingit vacasse præbẽdam sacerdotalem, an Episcopus mihi non promoto ad sacerdotium illam conferre possit, id fieri non posse ibi decisum est, & quæ sequuntur ibi, quę gratia breuitatis prętermitto. Fallit septimo † in casu capituli vnici de rerum permutatione, eodem libro, qui talis est, si permutare volentes libere, & absque fraude aliqua beneficia in manibus ordinarij illa renunciauerint, si talia beneficia renunciata, sic aliis, quam permutare volentibus conferantur, collatio talis nulla est, etiam si sint qui habeãt in ea diœcesi gratiam à sede apostolica ad primum beneficium vacaturum: similis est tex. ad hoc, in cle.vnica, eod. titu. rationem in vtroque locorum reperies, ne ita permutare volentes libere, ac sine fraude eorum voto deludantur

17

18

tur in hoc æquitatem rigori præferendo iuxta.c. vlt. extra de transact.& l.placuit. C. de iudicijs.& l. si quis seruo. de furtis,& l.seruo corrupto,eodem titu. † Fallit octauo quando quis authoritate apostolica præbendam, vel dignitatem primo vacaturam in aliqua ecclesia expectantem haberet, si tunc in fraudem expectantis, cum in proximo crederet quandam aliam magni ualoris vacare, vt tenui, quam habebat, renunciet: non tenetur expectans illam acceptare: dummodo de præmissa fraude saltem per quasdam coniecturas probabiles appereat, imo illa tenui dolo vacante, dimissa, aliam sine fraude vacantem expectabit. iste est casus expressus cap.2. de renuncia. in sexto.iuncta glo. ibi in verbo proximo cum sequentibus. Quæ quidem, hæc quę nunc diximus, optime declarant,ratione igitur fraudis fit, vt talis mandatarius, licet ei prima vacatura præbenda vel dignitas, virtute sui mandati deberetur, non teneatur eam acceptare: sed secundam præstolari possit. Fallit † nono in casu cle. gratię de rescriptis.qui talis est. Quidam à sede apostolica mandatum ad primum vacaturum impetrauit,quo obtento, sic impetrans aliud beneficium pacifice assecutus est quærebatur an postea vacante beneficio, talis virtute sui mandati illud acceptare possit, ibi à Clemente deciditur id fieri non valere, cum eo casu mandatum impetrās videatur suę gratiæ renunciare,& sic per clementinā illā primum beneficium vacans mandatario, quantuncunque primus in data sit, non debetur, & retine verbum, videtur, ibi personare veritatem: simile est in capitulo primo de iudicijs, & l.diui fratres.ff.de liberali causa.licet in teste hoc verum non sit, nec vnquam per hoc verbum, videtur, ipse testis probet. ita Barto.in l. qui tamen.§. si arbiter.ff.de.recept. arbit. nisi in arte sua deponeret, vt in c.proposuisti.de proba io.& quantum ad d.cle.gratię.notatu dignum est illam venire ad ampliationem.ca. si pauper clericus:de pręben.in sexto: quia in gl.priore illius. c.dicit, nota verbum pauper quod sine mysterio dictum fuisse non arbitratur. si enim gratia speciali, quæ non est iustitię alicui prouisum sit, & demum priusquam beneficium aliquod vacaret, quod quidem virtute suę gratię obtinere posset: ipse aliud beneficium non tamen virtute suę gratię adeptus est. propterea gratia talis non expirat: quia decret.illa, si

pau-

pauper de forma gratiæ loquitur, qua prouidetur necessitati pauperum, quæ est iustitia, vel quasi promissione igitur ita facta impetranti causa iuris cessat: quia tūc clericus habet, vnde viuat, & sic ipsius executio etiam cessare debet. Intellige tamen quando tale beneficium adeptum ante acceptationem virtute mandati, ad victum clerici sufficiens esset, per illum textum. At clement. prædicta gratiæ, non distinguit gratiam, vel talis specialis sit, vel etiā quæ pauperi sit quæ est quasi iustitiæ, quapropter decisionem dictę cle. generalem esse credamus: qua vbi canon, vel lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de præcio ff. de publica. in rem actio. cum concordan. suæ glo. vnicæ. Verumtamen † dico in alio. c. si pauper clericus, plenius loqui, quam prædicta cle. gratiæ. quia in illo. cap. de quocumque beneficio obtento per pauperem clericum post suam mandati impetrationem, & ante vacationem alicuius, Romanus pontifex loquitur, dummodo, vt predixi, tale beneficium ad victum clerici sufficiat, clemen. dicta vero de beneficio pacifice assecuto loquitur quod quidem simul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dicti mandati quis retinere non posset, vt eo casu mandatarius à suo mandato exclusus sit: quare tali mādatario consulerem, & hæc optima iuris cautela est, vt statim eo assecuto beneficio ante vacationem, & acceptationem alicuius alterius, dispensationem obtineat à sede apostolica ad fines obtinendi virtute mandati beneficium vacaturum incompatibile, si primo tale vacare contigerit. Et quod hoc ita fieri debeat, clare apparet per illa verba dictæ clementinæ, dum dicit quod simul de iure &c. ergo cum dispensatione poterit, per glossam in verbo non potest. ca. gratia. de rescr. in sexto. Sed † quę sunt illa beneficia quæ simul de iure, & sic absque dispensatione teneri non possunt. vide per Speculat. in titulo de legato. §. restat. versiculo illud. tamen in suo Specu. & hęc quicunque es mandatum tale impetrans retine: quia in nostris scribentibus hęc non reperies, quibus etiam intelliges plane dictum. c. si pauper clericus. & prędictam clementinam gratiæ. Hi sunt igitur casus fallentiales ad prędictam mandatorum regulam, quibus exceptis illam firmam dicas, & sic quod regulariter duobus mandatariis concurrentibus, qui eidem collatori, vel patrono

20

21

22

mandata dirigant secundo primus præferatur, & beneficiũ primo vacaturum tamquam ei debitum acceptare, & petere teneatur. intellige quocumque illud beneficium sit dum modo non sit electiuum: quia, vt dixi, iam omnia beneficia electiua in quibus requiritur forma. c. quia propter. de electionibus, ad nominationẽ inuictissimi nostri principis Regis Franciæ spectant, vt toto illo tit. de regia ad prælatu. nominatione facienda, in concorda. † & ut hanc materiam 23 mandatorum omnino absoluam, dico ita mandatarijs deberi primum beneficium vacãs, vt paucis exceptis casibus primum beneficium quod vacabat, & quodcunque fuerit, mandatarius teneatur acceptare; alioquin commodo sui mandati priuabitur. c. si clericus. cum ibi not. de pręben. in sexto. hoc verum intelligo etiam si in mandato de primo beneficio vacaturo nõ dicatur: quia semper subintelligitur, & est vnum de mandati apostolici substantialibus, & sic mandatarius fortunæ se submittere debet, primum beneficium vacans, quodcunque illud sit, acceptando, ita glo. in verbo notitia, clemen. vnica, & ibi doct. de concessione præbendæ. Imola, & Felynus in. c. constitutus. de rescriptis. Hucusque de gratiis expectatiuis dictum sufficiat, & si quid sub eisdem dicendum supersit, quisque Rebuffium consulat in suis pulcherrimis annotationibus, & omni eruditione plenius ad titulum de mandat. apostolicis. & de forma mandatorum apostolicorum in concordatis.

FINIS.

R. P. D. LVDOVICI GOMES,

Sacri Palatij auditoris.

TRACTATVS.

De gratijs expectatiuis, Et primo de Idiomate.

In Gratijs expectatiuis.

ITem voluit, quod si contingat ipsum alicui personæ de parochiali eclesia prouidere, seu mandare prouideri, vel gratiam expectatiuam concedere nisi dicta persona intelligat, & intelligenter loquatur idioma loci, vbi ecclesia huiusmodi consistit, prouisio seu mādatum, & gratia desuper, quo ad parochialem ecclesiam nullius sit roboris vel momenti.

PLura sunt quæ mihi scribere cogitanti dicenda occurrunt super ista regula quę usu quotidiano sunt frequētata: & utilia uideri poterunt, ut utar uerbis tex. in l. 1. ff. ad exhiben. Verum, quia quædam erunt communia cum alijs regulis: alia vero proxime ad regulam istam pertinebunt: ideo illa quæ communia erūt, breuius tractabo. Reliqua uero plenius attingam.

In primis igitur illud meminisse oportet, istius regulæ primum conditorem Gregorium undecimum fuisse, quod ex eo apparet, quia inter regulas prædecessorum Pontificum ista regula non reperitur. Et hæc moderna nihil ad illam Gregorij addit, nisi uerba de gratia expectatiua, quę addidit prius ad regulam Gregorij Eugenius Papa Quartus, ut patet in eius regula. In cuius quidem discussione solum eas quæstiones attingam, quas putabo necessarias ad materiam regulæ.

QVÆSTIO PRIMA.

IGitur quæro pro fundamento dicendorum, nunquid regula ista habeat symbolum, affinitatem, aut similitudinē aliquam cum diuino aut humano iure, an vero discrepet à iure communi?

Solutio. Videtur regula ista cum vtroque iure, tam etiā diuino, quam naturali similitudinem maximam habere, quin potius ab illis originem trahere. Quod ita demonstrari potest: quia certum est de iure communi eum nos debere rectorem curatum eligere, qui probe intelligat parochianorum voces, & mutua voce intelligatur. Nam rector ecclesiæ officium præiudicandi in ecclesia sua habere dignoscitur. cap. ecce. 95. distinctio. nōt. in cap. inter cætera. de offic. ordi. quia prædicatio officium est curæ, vt notat gl. in clemen. 2. de sepul. & in cap. cum ex iniuncto. de hære. & gloss. in cap. addicimus. 16. q. 2. cum sexcentis concor. quę tradunt Moder. in apostillis ad Abb. in d. c. inter cętera. Debet etiam audire confessiones, & reliqua sacramenta ministrare, vt in c. omnis. de pœni. & re. Item debet visitare, & vultum gregis sui agnoscere: vt legitur Prouerbior. 27. cap. Eccles. 32. Et est de hoc tex. notabilis in extrauag. sedes apostolica. Io. 22. posita in titu. de præbendis. Nam omnes rectores & prælati ecclesiarum dicuntur pastores. ca. quamuis de re iudic. ca. quicquid. 1. q. 1. Sed ista pręstare non potest rector, aut curatus alienigena qui non intelligit, nec loquitur idioma, vt de se patet, vt notatur in ca. quoniam. de offi. ordi. Igitur merito ius commune ad regimen animarum non admittit tales: quia, vt inquit diuus Paulus prima ad Corinthios. 14. c. Data est nobis lingua ad interpretandum & distinguendum ea quæ loquimur. Nam si nesciero virtutē vocis, ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus, vt ibi latius. Cum igitur ista regula idem requirere videatur, dicendum est eam habere similitudinem cum iure communi.

Ex quibus infertur vnū, ꝙ sicut ex iure communi lata interpretatio fieri debet, quia fauorabile, vt notat gl. in c. 1. de re. permu. li. 6. & ibi per Gemi. & in gl. 3. c. statutum de præben. lib. 6. Ita pari ratione interpretanda erit ista regula: quod erit bene notandum ad ea quæ inferius dicentur.

Sic

Sic etiam videmus, priuilegium, quod continet idem, ꝙ ius commune vel insertum in eo late. vt fauorabile interpretari, secundum gloss. in ca. cum de diuersis. de priuileg. li. 6. Et adeo hoc verum est, quod propter hanc rationem in literis apostolicis expressio nationis requiritur, vt sic papa vnicuique prouideat in patria ipsius: vbi melius originarius, & cum maiore animi charitate inter notos eiusdē linguæ ministrabit sacramenta, quam externus, vt patet in capitulo quoniam. de offic. ordi. & tradunt doctō. in cap. si proponente. de rescrip. Et est etiam de hoc ædita regula Cancellariæ ordine 15. Cum quibus etiam concor. tex. in c. nullus inuitis 61. distinct. & in l. ecclesijs. C. de epis. & cleri. Et diuus Augustinus in sermone ad populum, hoc idem suadet vt patet in ca. hortamur. 71. distin. cum alijs de quibus Moder. in c. bonæ. 2. de postul. præla. Hinc non abs re leges Romanæ grauissime tulerunt originarios à ciuitate & patria propria decedere, cum ipsi melius negotia eius procurare scirent, quam exteri, vt in. l. 1. C. si curialis relic. ciuili. li. 10. Et hęc est ratio secundum diuum Bern. in li. de consideratione ad Eugenium. quare cardinales debent eligi de omni natione, vt vnusquisq. genti suę, cuius mores & aditus notiores, habet facilius & certius valeat iustitiā ministrare. Quis enim negabit originarios melius conditiones hominum suæ patriæ cognoscere, quam quiuis alius? Iudicat enim quis facile de his quæ nouit, vt dicitur primo Ethico. Et diuum Berna. sequitur Antonius in tertia parte summę tit. 21. c. 2. §. 2. quo loco idem Anto. vnum aliud notandum scribit, videlicet, quod quamuis de omni natione debeant cardinales eligi, non tamen consueuit ecclesia de Alemania cardinales assumere ne secreta ecclesię imperatoribus pandantur. quod dictum sequitur cardinalis Iacobatius in tract. concilij. li. 1. pag. 40. in 2. colu. quod tamen hodie male seruatur, quia attenta difficultate idiomatis, magis necessarij sunt ex illa natione, quam alia. Et ideo dicebat Hugo antiquus doctor, vt refert Card. in capitulo significasti. de iurepa. quod patronus necesse habet præsentare Episcopo clericum eiusdem diœcesis, qui intelligat, & intelligatur. Et ob eā causam dicit Abbas in c. ad decorem. de instit. valde esse honestum & fructuosum, ut quisque in patria sua beneficietur: quia sic non de pauperan

tur beneficia, & homines inducũtur facilius ad residendum in eis, quam extranei: qui cum lingua differant, disparitate quoque morum distare uidentur, ac propterea non gerunt affectionẽ. Adeo q; facilius propter huiusmodi linguę disparitatem homines sibi animalia muta, quam alterius linguæ hominem socientur Nam, ut inquit Augustinus, melius qui cum canæ suo, quam cum homine diuersi idiomatis cõuersatur, ita dicit Augu. lib. 19. de Ciuitate Dei, c. 7. Nam hoc vno præstamus, vel maxime feris, vt inquit Cicero lib. j. de Oratore, quod colloquimur inter nos, & exprimere dicendo sensa possumus. Cum quibus cõcordat Andreas Siculu. in consi. 57. in prin. in primo volum. Nam inter homines eiusdem idiomatis est à natura insitus quidam charitatis ac amicitiæ intrinsecus amor, quo vbique se inuicẽ diligunt, & contra quoscunque alios tuentur & protegunt. Hinc est quod iudex eiusdem nationis quo est actor, à reo conuento recusari potest: vt in c. accedens. 2. ibi, de terra vxoris suæ oriundus, vt lit. non contest. Quia eadem natio inducit suspicionem. vt dicit Abbas in ca. postremo. col. fi. de appel. Hinc voluit Franc. Patritius. lib. 3. de inst. reip. ti. 2. magistratus populis peregrinos, & non ciues dari debere quia non solent peregrini in administranda iustitia esse clementes sicut ciues, qui si non facile indulgent conciuibus odia & capitales inimicitiæ oriuntur, quæ plerumq. maxima scandala in republica pariunt. Quamobrem præclare actum arbitror apud Hispanos regni Castellæ, qui ad regẽdas prouincias lege antiqua mittunt alienigenas, siue alterius ciuitatis ciues, q; idem apud Francos fieri debere Philippus Pulcher ac Carolus v. Francorum reges statuerunt, vt latius prosequitur egregius Moder. Guliel. Benedicti in repet. c. Raynutius. in verbo vxorem nomine Adelasiam, num. 1050. cum sequent. de test. Quod institutum plerique Italiæ populi etiam hodie seruant, aliunde magistratus perquirentes. pro quibus facit. l. fin. C. de cri. sacri. & l. tertia. C. de diuer. offi. & appari. iudic. lib. 12. Quas quidem sanctissimas obseruationes si regna valentiæ Hispaniarum seruare curassent, nõ tantis intestinis ciuium discordijs, & crassandi licentia respublica abundaret. Nam cum inter conciues eiusdem lingue sit à natura data quædam morum similitudo, facile vnus alteri indulget, & in malefactis cõniuet,

cum

cum speret easdem sibi vices reddi, & ita Valentiæ iustitiá ad complacentiam ministratur. Bona est igitur hoc casu exterorum iudicum promotio, qui non duplici amore patriæ non spe vt sibi paria reddantur, sed ex debita iuris seueritate iustitiam prosequũtur. Sed in rectoribus & curatis parochialium bene conuenit ille patrius amor, & similitudo linguæ: nã facilius quis suadetur & à malo auertitur, ab eo quẽ diligit, quam ab extero. Nam satis compertum est ex dispa ritate linguę, & dissonantia vocum nasci quasdam inter homines differentias, ac animi simultates, quę licet in iudicicibus temporalibus necessariæ videantur, per ea quæ diximus: in rectoribus tamen animarum maxime sunt euitandæ vbi enim de moribus corrigendis agitur, nõ libenter Italus Vltramontanum audit, nec Vltramontanus Italum: & sic de singulis, raro in persuasione morum alterius idioma delectat, quamuis, nõ desunt viri egregij, qui etiam constãter affirment, non ita recte populos per externos magistratus, sicut per proprios ciues gubernari, quorum rationes late refert Bartholomęus Cassanæus in Cathalogo gloriæ mundi. in 11. parte. in 12. consideratione. Hæc tamen sit summa varietatum rei, relictis contentionibus. In pœnam homini hanc linguarum confusionem a Deo datã fuisse: ꝙ ex eo apparet, quia post diluuiũ vsq; ad ædificationem turris Babel oẽs homines vna lingua loquebantur, vt dicitur Ge. c. 11. q̃ primos homines vno, & eo loco stare cogebat. disparitas igitur & differentia linguæ fecit quod homines seinuicem nõ intelligerent, tædio capti, varias sibi orbis regiones perquirerent, quo factum fuit, vt veteri lege proximos reputabãt eos, qui eiusdem tribus erant, quorum eadem erat viuendi consuetudo: extraneos vero, qui diuersæ linguæ. Vnde sicut disparitas habitus inter simul viuentes quandam animorum differentiam inducit, vt in cle. 1. de elect. & in c. in noua. 16. quęst. 7. ita & fortius dissonantia linguæ discrepãtem voluntatem signat. Inde merito Albinum derisum à Cathone legimus: qui cum esset latinus, historiam inter Latinos Gręce scribere maluit, vt Plutarch. & plures alij meminerunt. In quo genere Albutius prætor reprehendi meruit, qui cum à Scæuola, proprio idiomate salutatus esset Athenis, Græce respondit, vt eleganter refert Mar. Tul. li. 1. de finibus bonorum & malorũ. Eo enim ser-

mone vti debemus, vt inquit idem Cic. in offi. qui notus est nobis, ne, vt quidam Greca verba inculcantes, iure optimo rideamur, Hęc enim loquendi diuersitas facit, vt exterminus alieno non sit hominis vice, vt inquit. Pli. li. 7. c. 1. Ex quibus infertur, ꝙ sacramenta & pręedicationes ministrata, & gesta per homines eiusdem idiomatis grata magis fore, & accepta originarijs eiusdē lingue, quā si per aliū non natiuum habentē idioma. licet intelligibile ministraretur. Et hoc non solum iure positiuo, sed etiā à iure diuino introductum videtur. Vt quid enim spiritus sanctus in Apostolos veniens, illis varijs linguis loquendi facultatē daret, nisi putaret necessariā fuisse ad officium pręedicandi. & ministeriis sacramentorū idiomatis intelligentiā? Qui liber enim eos in lingua sua loquentes intelligebant, & mirabantur, vt dicitur Actuum ca. 2. Et si Erasmo credimus in eo volumine, quem de ratione Concionandi cōposuit. li. 3. propter inperitiam idiomatis innumerabilia sacrę scripturę loca perperam interpretata leguntur, quę studiosos facile à sacrarum literarum studijs auerterunt: cuius quidē idioma si interpreres assecuti recte fuissent, multos facile in suam sententiam traherent, vt latius Hispanus noster Valētinus Ludouicus Viues li. 3. de tradendis disciplinis prosequitur. Nemini enim dubium est ob hāc causam dictū fuisse Ecclesiast. c. 8. coram extraneo consilium non iniendum quia propior est colligatio, interiorq; societas cum ciuibus, cum quibus est eiusdem lingue commercium, quam cum exteris. Et ideo videmus, quia eiusdem idiomatis prædicatio sensum mentis aperit, & animum ipsum exprimit: qui & diuinus est, & maxima atque optima pars hominis esse perhibetur, quibus ad stipulatur illud Socratis, qui cum tacenti adolescēti diceret. Loquere, vt te videam, non ex corporis facie, sed ex loquela ipsa, tanquam ex animi habitu hominem intuendum esse censuit. Et hęc in causa sunt, vt oriundis magis quam exteris, etiam his præstantioribus faueamus, vt dicit Lucas de Pena in l. quisquis. C. de omni agro deser. li. 11. alleg. tex. in l. fin. de cle. peregrin. & alia de quibus ibi per eum, & hoc dicit Philosophus. 3. Politicorū. Quod Græcorum exemplo comprobatum legimus. Nam cum Alcmenes Atheniensis, & Agoraticus in sculpēdo marmore clarissimi, Phidięque discipuli inter se ambo de signo

gno Veneris faciendo certarent: ex eo Alcmeni suffragijs Athenienſium victoriæ palma data eſt, quia contra peregrinum ciui ſuo ſuffragari, Vrbanum eſſe putarunt, concionantes illud prouerbium: Tunicam pallio propiorem, ac chariorem eſſe. Meminit de his Beroaldus ſenior in quadam oratione prouerbiali. Et iſtum amoris naturalis ſtimulum, ex multis ſacræ ſcripturæ, & literarum humanarum locis tum maxime ex ædificio turris Babel, Epiſcopus Abulen. colligit ſuper Geneſ. cap. 11. Apparet igitur manifeſte ex diuerſitate linguæ ſicut ex diſſimilitudine corporum, diuerſitatem quoque animorum induci, vt inquit Auguſt. lib. 2. de doct. Chriſtia. cap. 4. facit tex. in capitu. quia diuerſitatem. de conceſ. præben. Sicut econtra ex identitate idiomatis, affectionem gigni manifeſtum eſt. Et non ſolum linguæ identitas, ſed quod magis eſt, identitas quoque & ſimilitudo ſolius nominis affectionem inducit, vt patet in l cum filius. §. pater. ff. de lega. 2. Nam propter affectionem linguæ ſeu idiomatis, affectio & charitas patriæ animo retinetur, quod Alexandri Regis exemplo manifeſtum fit: illum enim ob id milites odiſſe patriam contē debant, authore Q. Curtio, quia peregrino ſermone Perſarum loqueretur. Nec aliam ob cauſam putādum eſt, coniugia ex terorum apud veteres nō probari: quia ſciebant diſparitate idiomatis facile ſimultates gigni. Et hoc eſt, quod dicitur in ſacris literis, Eſdram linguarum confuſionem, quæ ex matrimonijs aduenarum naſcebatur, ad linguam Hebraicam reduxiſſe, vt patet ſecundo Eſdræ c. 13. Naturale igitur eſt, vt vnicuique idioma ſuum ſit præcipuum, & charum. Et ideo eſt, quod aſſerenti ſe eſſe talis linguæ, ſeu nationis, creditur, & dicenti contrarium, incumbit onus probandi: quia non præſumitur quem male alieno, quam proprio idiomate loqui, vt dicit Ang. in conſ. 194. Hinc eſt, quod in ſacris literis ad punitionem populi referunt, Deū per Hieremiam c. 5. dixiſſe. Adducam ſuper vos gentem, cuius ignorabitis linguam, nec intelligetis quid loquatur. Et Deuterono. ca. 28. Adducet Dominus ſuper te gentem de longinquo, cuius linguam intelligere non poſſis. Patet igitur, quod diuerſitas linguę inducit alienationem animorum. Vbi vero datur communio, & eiuſdem linguæ cōmercium, ibi eſt quidam domeſticus & familiaris amor.

Vnde

Vnde necesse est, ibi spiritualia maiori animorum consolatione ministrari ac recipi, vt maior animorum conformitas, & similitudo esse comprobatur. Propterea multis verbis voluit ille Modernus Hispanus libro 3. de tradendis discipli. de quo proxime mentionem feci, plurimum conducere ad dilatandum CHRISTI nomen, vt nos & Agareni communem linguam haberemus: nam speraret futurum breui, vt multi sese illorum ad nos reciperent, quod non putat aliam ob causam Deum maximum Apostolis suis donom linguarum contulisse. Nam, vt inquit Paulus, Fides enim per auditum, cui lingua inseruit: ac proinde cuperet, vt in plerisque ciuitatibus Gimnasia linguarum instituerentur, non solum illarum trium, de quibus in cle. 1. de magist. sed earum etiam quæ essent Mahometicis populis vernaculæ, quas addiscerent non otiosi homines ad gloriam inde captandam, sed ardentissimi zelo pietatis parati, vitam pro CHRISTO impendere, vt eis linguis instructi, CHRISTVM illis gentibus annunciarent, quæ paucissima. ac nihil plene de illo audierunt. Hæc ille. Et hoc linguarum documentum prædicaroribus, qui multum populo Christiano prodesse possunt, necessarium esse. Nam prædicatio requirit hominem non solum in rebus diuinis expertum, ac varijs disciplinis refertum, sed etiam in lingua eorũ quos auertere à malo, & meliores fieri prædicatione sua cupit, non mediocriter eruditum, vt patet exemplo Hieremię, se excusantis à prędicatione, quia loqui nesciebat, vt in c. in scripturis. 5. quies igitur. 8. quæst. 1. Sciebat enim magnus ille Prophera oportere eos, qui animos rudes prædicando instruunt, se aptare debere pro ingenio discentium, & verborum ordinem pro audientium capacitare dirigere, vt dicit tex. notabilis in c. oportet. 8. quæst. 1. Hæc enim fieri non possunt, nisi ab his qui intelligunt, & loquuntur idioma populi: alias si ab auditoribus sacrorum ministri non intelliguntur, non audienrium vtilitatem, pro quibus missi sunt, sed suam ostensionem quærent, vt inquit tex. in c. dispensatio. 43. distin. Nam quando prædicatio boni rectoris sub natiuo sermone discentium apte exprimitur, deuotio crescit ac fides dictorum magis animo insidet, & continuatione roboratur. Qui quidẽ sermo dum per aures recipitur, deuotio ac fides in mente generantur, vt dicit text. in c. si quis

rector.

rector.versiculo in mente.43.distin.Sicut videmus in Physicis. Nam imperitus medicus, inquit Auicena sexto naturalium propter fidem & deuotionem ęgri facilius sanabit ægrum, quam peritus & doctus. Hoc enim facilius fiet commercio linguæ. ad quid etenim putamus, Mithridatem Ponti Regem tantum laboris in perdiscendis duabus & viginti linguis desumpsisse, nisi vt tot populis, quibus imperitabat, in sua propria lingua responderet, vt sic acceptior videretur? Quam loquendi rationem Themistocles Atheniensis est imitatus, vt de vtroque Plinius, Valerius,& Quintilianus meminerunt,& recenset Iaso.in § ex maleficijs instit.de actio. Quæ omnia ad vsum & intellectum huius regulæ pertinere videntur. In qua de parochiali ecclesię fit mentio, quæ rectorem requirit vocalem, confessiones audientem, prædicationi accommodũ, verbis intelligibilibus ecclesiastica sacramenta fidelibus ministrantem: qui si non intelligitur, quia diuersum habet idioma, frustra rectoris partes adsumpsit. Nam qui ædificari verbo Dei debent & cupiunt, talem eos magistrum habere oportet, cuius sermone, & monitis eruditiores fiant: ne forte cum his præponitur eis, qui non intelligitur, animus fastiditus ad deteriora prouocetur.argum.tex.in ca.in grauibus.3.quæst.7. Et ob eam causam veteres voluerunt, leges quæ dabantur populis, sub illo eiusdem populi idiomate publicare, vt magis placerent omnibus, & obseruarentur. vt est text. in §.alienationis.in authen.de non alie. Quod ad hoc Roma.ponderat.in l.j.§.fi.col.3.ff.de verbo.obliga. cum pluribus alijs concord.congestis per Felyn.in rubr.de constitu. in 4.colum.versi. vlterius,& facit tex.in §.illud quoque,in authen. vt prępo.nō.imp. Per quem text.dicunt Moderni, Valentini in l.prima.§.finali de verbō.obligatio.quod ideo titulus Crucis fuit tribus illis linguis, tunc magis vsitatis scriptus, vt ab omnibus intelligeretur. Propterea dicit glo. in lege decreta.ff.de re iudicata, quod decreta inter Latinos debebant Latinæ proferri, & inter Græcos, Græcè,& eadem ratione dicunt Moderni de Monteferrato in lege prima.§.fin.ff.de verbo.obligatio. quod licet stipulatio inter homines diuersi idiomatis per interpretem contrahi possit, vt in d.§.fi.Hoc ideo statutum fuit propter necessitatem. Sed vbi duo haberent idem idioma, & stipularentur

vnus Grecæ, alter Latinæ, non valeret ſtipulatio, cum ibi nulla ſubeſt neceſſitas, nec voluntas, cum poſſunt eadem lingua ſtipulari. Nam quilibet debet facere actum lingua ſua. Et ideo vbi ad aliquem ſcribimus, illi ſcribendum eſt lingua qua ille vtitur, & nõ alia qua ille ad quem ſcribimus non vtitur. capitu. in nomine patris. ad ſi.73. diſtin. Nam, vt inquit Cicero de Oratore libro tertio, verba neminem mouent, niſi eum qui eiuſdem linguæ ſocietate coniunctus eſt. Quoniam vt ipſe idem Cicero Tuſcul. v. ait, in ijs linguis quas non intelligimus, ſurdi profecto ſumus, quod videtur innuere diuus Paulus 1. ad Corinthios 14. c. Et hac de cauſa videmus, leges voluiſſe, proclamationes quæ inter vulgares fieri conſueuerunt, verbis vulgaribus fieri debere, vt ab illis intelligerentur. l. ſed & ſi pupillus. §. preſcribere. ff. de inſti. Quo loco dicit Pau. de Caſt. Pariſijs curiam Regis conſuetudinem ideo habuiſſe, quod acta in vulgari ſcribantur, & idem in Burgundia conſuetum fuiſſe Iacobus de Puteo in l. acta. ff. de re iud. atteſtatur. Nam vt præclare inquit Tullius offic. lib. 2. Popularibus enim verbis eſt agendum, & vſitatis, cum loquimur de opinione populari. Et idem lib. 1. de legibus. Sed quoniam, inquit, in populari ratione omnis noſtra verſatur oratio, populariter interdum loqui neceſſe erit. Hic dicit glo. in c. odi. 24. q. 1. quod clericus quando agit contra laicum, vulgariter loqui debet, vt facta ſua intelligat. Propterea Romani, vt facilius a ſubditis intelligerentur, tanti idioma ſuum fecerunt, quod eorum magiſtratus, quanquam optime linguam Græcam callerent, nunquam tamen Græcis, niſi Latine reſponſa dabant: eoſq; per interpretem loqui cogebant, non Romæ tãtum, ſed etiam in Græcia & Aſia, vt author eſt Vale. Maxim. lib. 2. de inſti. antiqui. Quem Cuma. & Iacob de Puteo in d. l. acta, ſequuntur. Vnde poſtea vſus inoleuit, vt legati in Græciam miſſi, ſecum interpretem haberẽt, vt pro Cornelio Balbo meminit Cice. & lib. 1. de fin. bono. & malo. Non enim Romanis tanta cura nominis fuit, (quanquam & illud ædificijs multis pluribus locis perpetuũ facere curarent) quam propagandæ linguæ. Merito igitur ſummus Pnt. in textu noſtro idioma cuiuſque proprium in conſideratione habuit: quia neminem ex rectoribus parochialibus putauit eccleſijs, & earum ſubditis ſufficere, aut placere poſ-

ſe, ni-

se, nisi bene ac intelligibiliter loquerentur, ac linguam eorũ callerent. Quod prius visus fuit expostulare tex. in c. sit rector, colum. pen. 43. dist. Quę omnia cum fundata sint in iure diuino, comuni & naturali, concludendum est, regulam istam cum dictis iuribus, non solum similitudinem, sed quandam affinitatem & identitatem habere, quin potius conflatam ac compositam ex eorum visceribus fuisse.

QVÆSTIO SECVNDA.

QVAERO, iuxta ordinem tex. ibi, alicui personę, nunquid dispositio istius regulæ habeat locum in prouisionibus curati beneficij, fœminis regularibus factis, vel capitulis, aut vniuersitatibus aliquarum ecclesiarum?

SOLVTIO. Si significationem & vim istius verbi, personæ, comprehensiua attendimus, certum erit, regulam prędictos omnes comprehendere: quia appellatione personæ, tã masculi quam fęminæ, vniuersitas, capitula, & collegium comprehenduntur, vt dicit Bal. in l. quicumque. in 3. col. de ser. fugi. & in l. metum. §. aduertendum. ff. quod me. cau. & in cap. 1. in prin. de no. for. fide. Præsertim: quia ex quo regula ista concernit salutem animarum, vt dixi superius in 1. q. dicitur fauorabilis, vt dicit Pet. de Ancha. in c. quamuis. de præb. lib. 6. Quo casu in tali materia appellatione personæ veniunt, & comprehenduntur omnes indistincte tam masculi quam fœminæ, & vniuersitates, & capitula, vt tradit Domi. post Io. And. & alios in c. cum in illis. §. 1. in fi. de præben. lib. 6. cum concord. vt scribit Ias. in l. si quis maior. in 2. col. C. de transactionibus, & vltra ipsum Roma. in consi. 436. incip. quod indultum.

Tamen prædictis non obstantibus contrarium est concludendum. Nam licet verum sit, quod appellatione personæ lato sumpto vocabulo, ac etiam in materia fauorabili comprehendi possit capitulum, vniuersitas, vel quęlibet alia persona, quæ per ea dicta sunt superius, tamen vbi materia subiecta non est proportionata, ad hoc nunquam sub tali verbo, personæ, etiam cum dictione vniuersali prolato, fœminæ, nec capitula, vel vniuersitates includentur: quia actus actiuorum debent cadere in subiecto bene disposito, prout in proposito nostro dicit notabiliter Domi. in capitu.

pit.ſicut. in ſecunda.columna.7.quęſtio.1.Vbi ex hoc infert quod excõmunicatio prolata contra quaſcunque perſonas, non comprehendit vniuerſitatem.c.Romana.§.vniuerſitatẽ. de ſent. excom.li.6. quia excommunicatio ligat animam, & vniuerſitas, non eſt materia ſubiecta ad hoc, cum animam non habeat. Et hoc idem dicit Deci.in l.ſi familia in 2.col.ff.de iur.om.iud.Et reaſſumit latiſſime Fely.in c. eam te. in 12.& ſequen. colum. de reſcrip. Et iſta omnia multo fortius procedunt in caſu noſtro, ex eo, quia ratio iſtus regulæ nullo pacto poteſt adaptari ad fœminam vel vniuerſitatem, ſeu aliud ſimile corpus repræſentandum, quia in talibus perſonis fictis nõ cadit adminiſtratio ſacramentorum quæ in parochiali, de qua loquitur iſta regula, neceſſaria eſt. Nam rector parochialis debet confeſſiones parochianorum audire,& ſacramenta omnia ſubditis ſuis fidelibus miniſtrare:& ideo neceſſarium eſt,quod idioma eorum intelligat, ac viciſim a populo intelligatur.Alias non bene ſacramenta ad profectum animarum exercerentur, ſi ſe inuicem non intelligerẽt,vt latius dixi ſuperius in prima quæſt. Iſta enim ratio non poteſt adaptari ad fœminã neq. ad capitulũm, vel collegium.Quia ex quo fœmina & collegia actiue ſunt incapaces ſacramentorum, neq. in eis cadunt claues fori pœnitentialis, cum etiam de facto fœminã accipiẽs ordines,characterẽ non recipiat,vt tradit Archid. & alij in cap.presbyter.32. diſtin. Nec per hoc conſequens poſſit fœmina,aut vniuerſitas confeſſiones audire, vel alia ſacramenta miniſtrare, vt eſt text.& ibi notat Abb. & omnes in ca.noua. de pœnit. & remiſſio, & tenet diuus Thomas in 4.ſenten. diſt. 25.quęſtio.2. Sequitur, quod hæc regula tales non comprehendit. Sunt enim huiuſmodi perſonæ corpora inhabilia tum reſpectu ſexus, tum etiam reſpectu corporis imaginati. Quia cum capitulum & collegium nõ ſit perſona animalis vera, ſed repræſentata:& iſta ſacramentorum adminiſtratio veram perſonam animatam & virilem requirant, merito diſpoſitio iſta loquens de perſona,non habebit locũ in iſtis: quia in eis ceſſat ratio iſtius regulæ.Imo non ſolum in hac regula, in qua materia ſubiecta repugnat,ſed neque in quacunque alia diſpoſitione, in qua verba debent proprie capi appellatione perſonę,capitulum, vel aliud collegium non comprehenditur,vt eſt notabile

tabile dictum Roma. sæpe practicatum in consi. 436. Vbi per istam rationem tenet, quod priuilegia derogantia quibuscunque personis, non derogat collegio: præsertim dominorum Rotæ: quia non venit appellatione personæ. Et per istam rationem concluserunt domini mei in vna causa pēdente coram R. D. Io. Mohedano. 23. Ianuarij 1536. quod procurator constitutus contra omnem personam, non poterat agere contra vniuersitatem, vel capitulum, per dictum Bal. in rubr. C. ad Trebel. & in auth. item quicumque. C. de episc. & cler. Sequitur Fely. in c. eam te. in 2. col. de rescrip. & in c. dilectus. cle. 2. col. pen. de simo. Et Pau. de Cast. in d. authen. item quicunque, & Roma. in l. si quis mihi bona. §. seruus. ff. de acqui hære. & Iacobi. de S. Georgio in l. collegium. C. de hæred. instit. cum quibus nouissime concordat Bart. Cassaneus in consi. 1. in 5. dubio, vbi limitat in procuratore rei. Et istam opinionem videtur teneri Deci. in d. l. si familia. & licet idem Bald. videatur tenere contrarium in c. 1. de noua for. fidel. quem sequi videtur Barb. in c. cum non ab homine. in primo notabili. de iudic. & in consi. 47. col. pen. in 4. volum. Tamen possent eorum dicta concordari, vt procedant in procuratore rei ad defendendum, quod est fauorabile, vt dicebat Cassaneus in d. consi. & sentit Alex. in apostil. ad Bart. in l. mortuo. ff. de fideiuss. Licet possit attentari, quod etiam mandatum actoris ad agendum sit fauorabile, vt dicit decis. dominorum. 32. de pro. in no. circa fi. Sed amotis ambagibus, ista est communis opin. quod in procuratore actoris, dictum Bal. in d. rubr. C. ad Trebel. est verior. & ita iudicauit Rota.

Redeundo ad propositum istius regulæ concludo, quod ex quo ratio istius tex. ac proprietas huius verbi, persona, non congruit fœminæ, neque collegio, vel capitulo, sub dispositione istius regulæ tales non comprehendentur: sed illę tantum quæ sunt habiles, & capaces clauium fori pœnitentialis, quæ possint & valeant curam animarum exercere, & omnia sacramenta ministrare.

QVÆSTIO TERTIA.

QVÆRO, nunquid sub illo verbo personæ, vel etiam ex mente istius regulæ comprehendantur cardinales. Solu-

SOLVTIO. Licet ista quæstio latissime in proœmio istarum regularum discussa fuerit, tamen quia quæ hic dicentur, specialiter istam regulam tangunt, quæ ibi scripta non fuerunt. Ideo inconueniens non erit, pluries eandem questionem repetere: quia vt dicit tex. in l. vnic. § supra dictis. C. de emenda. cod. Iusti. sæpius repetita placebunt. Et, vt inquit Plato, quem Plinius sapientiæ antistitem vocat, non nocet bis dicere, quod bene dicitur: quia, authore Seneca, nunquã nimis, quod nunquam satis. Vnde illud prouerbium emanauit, Bis terque pulchra. Qamobrem, cum questio ista necessaria sit frequens & vtilis, eam sæpius in pluribus regulis, diuersis tamen motiuis repetere duxi. Et propius ad rem ipsam veniendo, istam quæstionem, de qua loquimur in terminis, decisam esse reperio per dominum Bartholomæum Belenzinum virum doctrinæ singularis, & quondam Rotæ auditorem in suo tract. de charitati. subsi. quæst. 66. in 5. colum. vbi resolute tenet hanc regulam in Cardinalibus locum habere, ex eo, quia tempore suo, & eo præsente, ita Rota iudicauit. Quam opinionem ipse hac ratione fundat, quia clarum est, dispositionem istius regulæ fauorem animæ concernere: quæ ratio facit, quod ista regula fauorabilis iudicetur, iuxta doctrinam gloss. Barthol. & docto. in authenti. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. Sed in constitutione sic fauorabili Cardinales compræhenduntur, vt dicunt Moderni per illum text. in ca. omnis. de pœniten. & remissi. Igitur regula ligabit eos. Hæc Belenzinus. Pro ista opinione facit text. in capit. nemo, & quod ibi notant Dom. & Philip. in prin. de elect. li. 6

Sed prædictis non obstantibus potest contrarium tẽtari. Nam in primis negari potest, ꝙ ista constitutio in fauorem animæ ædita sit, vt dicebat Belenzinus. Iura enim hoc exprimere solent, quando id agere intendunt, vt patet in c. fi. de consue. & in c. fi. de præscrip. & in c. 2. de constitu. lib. 6. & alibi sæpe. Nam ꝙ sit rector eiusdem lingue potius quam peregrinæ, hoc non concernit immediate animam: quia si hoc modo vtilitatem animę metiremur, nulla esset constitutio, nulla regula istius voluminis, in qua eodem modo idem animæ fauor considerari non posset. Pręsertim in regulis mixtis, quę ad euitandum fraudes conditę videntur. Et sic esset dicendum omnes tales regulas esse fauorabiles,

ac latissime interpretandas,& comprehendere cardinales. Quod incōueniens,& absurdum videtur, vt inferius per exempla patebit. Nam sicut non omne, ꝙ publice interest, principaliter ad vtilitatem publicam pertinere dicitur, vt illud fauorabile dicamus, vt tradit Bart.& alij. in l.1.ff.solut. matri. Ita neque omne illud quod ad fauorem animæ referri potest, illico dispositionem principaliter fauorabilē facit. Cum constitutio forte alia ratione moueri possit, quę dispositionem restringat, vt patet in c. auaritiæ. de electio. lib.6. Cuius dispositio respicit vtilitatem animæ: & tamen illa constitutio tamquam fauorabilis extensionem non recipit, vt not. Oldra. consil.246.& Gemin. consil.106. in 6. col. Et idem videmus in extrauagan. ambitiose. posita in titu. de reb. eccles. non alienan. Quæ etiam vtilitatem animę considerat,& ita fauorabilis non est, vt omnes casus nō expressos comprehendat, vt declarat Domi. Gundisaluus Villadiego, quondam nostri ordinis insignis auditor, in tract. de leg. in. 11. quæstio. primę partis. colum. fin. & Rochus Curtius in repe. ca. fi. in 82. colum. de consue. Illud igitur, quod dicitur constitutiones obuiantes fraudibus, vtilitatem animæ respicere, verum est, quando illa constitutio principaliter animam, seu piam causam immediate respicit. Secus autem quando constitutio non principaliter, secundario incidenter, aut mediate animam concernit. Quod ex subiecta materia, vel modo loquendi facile deprehendetur. Hoc probatur in c. vt animarum. de constit. lib. 6.& in cap. quanquam. de vsur. cum similibus. & ita declarant Moderni, in cap. cum contingat. post gloss. in verbo debent. de iureiur. Et reassumunt Moder. Hispani in tracta. de vltimo fi. iuris. 89. & 117. colum. & latius dixi in. d. c. vt animarum. Cum igitur regula ista neque ex verbis, neque ex subiecta materia principaliter animę vtilitatem concernat, concludendum erit illam non esse principaliter fauorabilem & extēdendam, & per consequens Cardinales non comprehendere.

Sed posito quod regula ista principaliter fauorem animarum concerneret: dico tamen, ꝙ ille fauor animę qui propter imperitiam idiomatis hic considerari potest, per vicarium idoneum, linguę peritum, positum in ecclesia parochiali, per Cardinalē conseruari posset, iuxta notata in ca

pitulo super eo.de præbend.lib.6.& in ca.dudum.el. 2.de electio.Nam ipsi Cardinales habentes parochiales.licet intelligibiliter loquerentur, & intelligerent idioma, num tamen honeste possent, nec eorum dignitati conueniret, neque etiam coguntur ecclesijs parochialibus per se ipsos deseruire, cum sint regiminis vniuersalis ecclesiæ præpositi, quod preferri debet priuato commodo unius ecclesiæ parochialis, ut dicit tex.in proposito nostro notabilis in cap. bonę. 1.de postu.pręlat. Et isto modo per uicarium satisfactū erit regulę. Licet idem Cardina.non intelligant, nec loquantur idioma. Et quia papa dispensando cum eis, vt tenere ualeāt parochialem in commendam, per hoc uideatur cum illis tacite dispensasse, vt non teneantur per seipsos deseruire, iux.glo.in c.quia in tantū.de præb.cum alijs cōcor. ut scribūt Moder.in repe.rub.de resc.li.6.in 2.col.& tenet Abb. in c.cum in cunctis.de electio.& lalius per Fely.in c. postulasti in 12. col.de rescrip. Præterea quia in ista regula nulla fit mentio de Cardinalibus, ideo non comprehenduntur. Mam Cardinales numquam sub regulis Cancellariæ censentur includi, nisi illi specifice nominentur, vt tradit Felyn.post Petr.de Ancha.in cap.in eos. in fin.de hæreti. Ad hoc facit ratio glos.in uerbo dignitatum. in capi. 2.de præben.lib.6.Et hoc generaliter uerum est, quod cardinales in dispositione quacunque pœnali non comprehenduntur etiam, quod fortius est, si in illa dispositione sint uerba uniuersalia, ut est text.in cap.1.de schisma.lib.6.& ibi notant Io.An.& Domi.cum multis alijs concordan.quę scribit idem Belenzi.in eodem tracta.col.6. Vbi ex hoc infert vnum aliud, videlicet, idem esse in regula de ualore exprimendo, vt non habeat locum in cardinalibus per eandem rationem: quia de illis ibi non facta est mentio specialis. Et idem Belenzinus hoc generaliter dicit de quibuscūq.regulis, in c.quod super his de fide instrumentorum, quem ibi Felynus refert in 3.colu.uersi.2.q. Et quo ad regulam de ualore, hoc late dixit Petr.de Anch.in consil. 288. pro clariori euidentia. Et Roma.in consil. 498. cum sexcentis concordan.de quibus & per And. Sicul.in tracta. cardinalium. in 7.q.& dicitur latius ibi.

Præterea ratio Domi. Bartholomæi ex alio impugnatur quia si illa esset, vera, idem debemus dicere in regula de valo-

valore exprimendo, quæ poteſt eodem modo concernere fauorem eccleſiarum & animæ. Nam ratio illius regulæ fuit, ne tacendo ualorem unus caperet ſtipendia plurimorum, quæ clericis pauperibus miniſtrare volentibus, poſſent ſubſidio eſſe, ut habetur in cap. quia intantum. cum. ca. ſequenti. & cap. cum ſecundum. de præben. & in cap. 1. 21. q. 1. & bonus tex. in cap. quia nonnulli. de cleri. non reſi. Et quia papa per expreſſionem ualoris, conſultius eccleſijs, & earum indemnitatibus, ac cultui diuino, & perſonis bene merentibus iuxta condignum prouidet. Et ita fit, quod docti viri qui eccleſiam Dei, ueluti ſtellæ poſitæ in firmamento illuſtrant, ut dicitur in capitulo, ſuper. de magiſtr. & per quos magis cultus diuinus decoratur, defenditur, & augetur. cap. ſuperſpecula. ne cle. uel mon. & ea quæ dicuntur in cap. cum M. & c. cum acceſſiſſent. iuncto cap. ex parte. de cõſtitu. recipiunt mercedem & retributionem ſanctorum laborum ſuorum. Quæ omnia proculdubio per expreſſionem ueri ualoris iuſtificantur: tolluntur etiam multę fraudes quæ fierent ſi ualor taceretur. Nam poſſet fraudari papa in perceptione iurium ad ſe pertinentium, ac Camerę & Cãcellariæ officiales qui bona fide ſub prætextu diſtributionum taxæ & annatę, quę ex fructuum expreſſione proueniunt, à papa ſua officia emunt. Super quibus quidem taxis maior officiorum curiæ pars fundata exiſtit. Vnde ſi verus ualor taceretur, fieret magnum præiudicium illis qui officia pro ſua ſubſtentatione proprijs pecunijs quęſierũt. Hoc enim fieri non poſſet ſine conſcientiæ periculo, & animæ offenſione, & ſcandalo plurimorum, ut late probat Hiero. Paulus Hiſpanus in prac. Cancela. apo. fol. 48. ut dicam in regula de ualore. Igitur concludendum eſt, dictam regulam animarum etiam vtilitatem concernere. Et tamen illis rationibus non obſtantibus, Rota tenuit regulam illam non habere locum in Cardinalibus, ut ipſe idem Belenzinus meminit in dicto tracta. & dicit ſuo tempore ita Rotam iudicaſſe. Ergo pari ratione tenendum eſt, iſtam regulam eos etiam non ligare. Super his tamen bene cogitandum eſt ex eo, quia multum me mouet atteſtatio Diui Belenzini dicitis, Rotam contrarium eo præſente iudicaſſe. A qua opinione in dubio ego non recederem, quia iuſtum præſumitur iudiciuṃ fuiſſe, quod plurimo-

 rum

rum oculis est comprobatum, vt dicitur in ca. prudentiam, de offic. deleg.

QVÆSTIO QVARTA.

QVAERO ibi, prouidere, seu mandare prouideri, &c. quid significent, & importent ista verba?

Solutio. Attenta proprietate verborum, ista verba prouidere, seu prouideri mandare, denotant liberam dispositionem factam à superiore sine facto alterius. Itaque sub tali verbo non comprehenderetur electio, neque præsentatio quæ requirunt factum aliorum, vt dicit Dom. in.c.cum illis.§.1.de præb. lib. 6.

Tamen ex quo dispositio istius regulæ est fauorabilis, fundata in salutem animarũ propter rationes assignatas in prima quęstione: ideo erit concludendum ista verba, prouidere, & mandare prouideri, largo modo capi debere, vt quancunq. dispositionẽ & ordinationem, per quas prouideretur alicui de parochiali, comprehendant. quia illa verba largo modo sũpta ad omnes modos dispositionis & collationis adaptantur, vt refert Fel. in c. in nostra. in 32. cor. de rescrip. Et licet omnes modi disponendi de beneficijs, largo modo loquendo comprehenduntur sub verbo prouisionis, tam ex parte conferentium, quam prouisi, quia quocumque modo prouideant, personam quæ intelligat & loquatur idioma loci, eligere debent. Tamen quo ad aliũ effectum, multum interest, per quem modum quis prouideatur, an per electionem, præsentationẽ, vel collationem: quia per vnum modum acquirit ius in re, & per alium ad rem. Et hoc est multũ vtile scire propter derogationes. De quo tamen videnda sunt, quæ scripsi in regula, de non tollendo ius quæsitum in.1.quęst. quæ hic non repetam.

Quid autem significent, & quid differant inter se ista verba posita in textu, prouidere, seu mandare prouideri, &c. Et dicendum, quod secundum stylum curię Roman. multum differunt. Pro quo est aduertendum, quod quatuor sunt termini, quibus vtitur Papa in prouisionibus suis, videlicet, prouidemus, mandamus prouideri, prouisum fuit, & concessimus prouideri. Et ista omnia secundum stylum Cancellariæ differunt. Nam prouisio dicitur, quando

Papa effectualiter & pure facit gratiam, de qua literæ sunt expeditæ. Illa enim dicitur prouisio: & per talem prouisionem expirat reseruatio Papæ, vt dicit Fely. in rub. de consti. colum. 4. vt late dixi in regula de triennali. Mandamus prouideri, dicitur, quando literæ sunt expeditæ, & alteri mandatur, vt prouideat. & de istis duobus terminis loquitur Egid. in quadam decis. relata per D. Guliel. in decisio. incip. & quia in titul. vt lit. penden. Prouisum fuit, dicitur quando authoritate Papæ, vel alterius fuit facta prouisio literis expeditis & executis. Concessimus prouideri, dicitur, quando est signata supplicatio, & literæ non sunt expeditę. Et ita expresse tenuit bis Rotæ in vna Valentina parochiali de mense Nouemb. & Decemb. 1536. coram D. Ioan. Clerici. Et hanc etiam verborum differentiam, quam hodie in gratijs Apostolicis seruari uidemus, duo antiqui doctores practici approbant, videlicet Hiero. Pau. Barch. Cancellarię Apostolicæ vice corrector, & Ant. de Cortesijs olim abbreuiator in quibusdam suis memorialibus concernentibus gratias expectatiuas & alias literas gratiæ. fo. 85. Ex quibus excerptus est ille liber, quem vulgo practicam seu stylum Cancellarię appellant sæpius per Fely. allegatum, & à sede Apostolica probatum, vt in proœmio dixi. Et quia ista consistunt magis in stylo & vsu curiæ, quam in iure, ideo non insisto. De quibus tamen aliqua dicam in fine huiusce commentarij, post Specu. in tit. de act. & petit. §. 4.

QVÆSTIO QVINTA.

QVAERO an ista regula habeat locum in parochiali ecclesia commendata?

SOLVTIO. D. Guliel. Cassiodorus nostri ordinis vir diligens & curiosus, ac Episcopus Algaren. in discursu cuiusdam quęstionis, quam scribit in collectaneis suis decisio Rotæ, fol. 203. simpliciter tenuit regulam istam in commenda locum habere: quia ita in Rota iudicatum fuit: & nihil aliud dicit.

Reperio tamen quendam doctorem Modernum (illi nomen est Æneas de Falconibus) virum certe, quantum colligi potest ex quibusdam apostillis, quas fecit ad Abb. Panor. & ex quodam tractatu suo reseruationum, & commen-

da[r]um, apprime eruditum & practicum, in quadam breuissima additione, quam hic reliquit ponere istam quæstionem in terminis, & referre tempore suo Rotam super hoc puncto variasse & diuersis temporibus pro vtraque parte iudicasse: nullam tamen rationem alicuius decisionis scribit. Itaque satis apparet quæstionem esse dubiam & in vtranq. partem disputabilem.

Quid dicendum? Certe negari non potest punctum esse difficilē, ex eo, quia tempore meo vidi hanc eandem difficultatem in Rota sępe à diuersis auditoribus propositam, & minime diffinitam. Nam R.P.D. Petrus Vorscius de mēse Iulio 1539. inter Dominos de ea verbum fecerat. Et tūc propter varietatem votorum nihil penitus cōclusum fuit. Secundo loco coram R.P.D. Marcello de Crescentijs, de mense April. 1531. in vna Grassen. fuerat etiam super hoc dubitatum: & vota diuersa fuerunt. Tertio loco idem D. Pet. iterum quæstionem proposuit, & post longam disputationem, Domini eam terminarunt, in qua plura argumenta, & rationes facta fuerant, quorum præcipua narrabo, ne fastidio sim curialibus occupatis: & quia istam quæstionē latissime in regula de triennali possessore attingo, ex quo loco plura, dum casus iste occurret, mutuari poterunt. Inprimis igitur pro parte negatiua, videlicet, quod regula ista in commeuda locum non habeat, quidam ex Dominis ponderabant tex. regulæ, non facere mentionem de commenda. Ergo neque nos supplere debemus. l. si seruum §. prætōr ait. ff. de acquir. hæred. Addebant fortius, quia commendatarius per substitutum oriundum ex loco deseruire potest, ex quo habere potest aliam ecclesiam in titulum cui personaliter, tenetur deseruire, vt tradunt docto. in cap. dudum. 2. per illum text. de electio. Et talis substitutus potest regulę satisfcere, & supplere defectum commendatarij, quod non est in titulari qui tenetur deseruire per seipsum. Vnde si non intelligit, nec loquitur idioma, non poterit sacramēta ministrare, quę verborum intellectum & loquelam requirunt. Et ideo in titulari dumtaxat regula locum habebit. Ista ratio quorundam dominorum satis dubiam materiam reddidit.

Sed in contrarium allegata fuit per alios Dominos prędicta decisio Domini Guilielmi, attestantis Rotam contrarium

rium iudicasse. Quę dubios reddidit Dominos, & negotium distulit ad Calendas Octobris. Tunc enim in primis audientijs causa iterum fuit posita. In qua pro opinione illorum dominorum ponderabantur verba istius regulæ, ibi, pro uidere, seu prouideri mandare. &c. Quæ adaptari posse nō videntur ad commendam. Quia commenda non est prouisio, vt dicit expresse Collectarius in c. si constiterit. in 2. col. de accus. Facit quod dicit cardinalis in cle. causam in quarta. q. electio.

Istis tamen non obstantibus, maior pars dominorum tenuit contrarium, videlicet, regulam habere locū in commēda. Quorum opinio istis motiuis defenditur. Primo, considerando rationem finalem istius regulæ, quæ secundum communem opinionem in fauore & vtilitate animarum fundatur. vt tenet expresse Bartholo. Belenzinus auditor Rotæ in dicto tractatu de charita. subsid. quæst. 66. col. 5. & dixi superius in 1. & 3. quęstione. Sed salus animarum in hoc consistit, vt pastor vultum pecorum suorum inspiciat, visitet ecclesias, confessiones audiat, populo prædicet, & alia ad curam animarum pertinentia sacramenta ministret, vt superius in dictis quæstio. 1. & 3. dictum est: quæ omnia in commendatario militant, postquam capit fructus ecclesiæ, qui sibi propter dictum onus dantur. Ergo in illo dispositio istius regulæ locum habebit. l. 1. ff. ad muni. & l. à Titio. ff. de fur. Frustra enim in commendatario contemporanea ætas, & ordo sacerdotalis requireretur. vt dicit domi. in cap. nemo. in primo notabili, de electio. lib. 6. per illum text. nisi ad ea teneretur, ad quæ rector ipse tenetur videlicet, administranda sacramenta fidelibus parochianis, qui sine commercio linguæ & intelligentia idiomatis ministrari non possunt. Et ob eam causam in commenda necessitas & vtilitas eccclesię consideratur, vt ibi dixit. Do. in tertio notabili. Et tamen regula ista ad alium effectum ędita non fuit, quam propter vtilitatē ecclesiarum ergo videtur in ea includi commenda: cum eadem ratio sit in cōmendatario, quæ est in titulari. Ergo regula vtrunque comprehendere debet: maxime, quia ista regula generaliter loquitur. Ergo omnes casus comprehendere debet: etiam si maior ratio sit in vno casu, quam in alio. iuxta tex. notabilem qui de pœna loquitur, in l. 1. §. quod autem. ff. de aleato. Et qui se

exceptum dicit à regula, illud probare debet: quia lex indi stinctè omnes quos non excipit, ligat.c.1. de consti. capit. omnis anima.de censibus.c.solitæ. de maio. & obed. Cum igitur commendatarius à regula non excipiatur, dicam sub illam comprehendi. Confirmatur vlterius ista opinio, quia videmus regulam istam habere locum in gratia expectatiua, quę est quædam concessio temporalis, iuxta c.si.de con cess.pręb. Ergo eadem ratione habebit locum etiam in com menda, quę etiam concessio temporalis est. Præterea quia ista regula initium considerat, & sic tempus prouisionis beneficij. Quo tempore nisi peritia idiomatis in regula requisita concurrat collatio siue prouisio beneficij est nulla ipso iure, vt patet in text. quia qualitas adiuncta uerbo, debet adesse tempore uerbi.c. statutum.de rescrip.lib.6. l. miles. ff.de testa. mili. Et ista ratio ęque militat in commendatario, sicut in titulari. Ergo, &c. Et per hoc illa ratio illius Domini resoluitur, uidelicet, quod commendatarius per substitutum deseruire poterat: quia est uerum, post quam commenda ualide pręcessit, id est, quando concessa est habenti peritiam idiomatis, uel quando à principio in ipsa prouisione isti regulæ derogatum est, tunc enim ualide substitutum ponet. Vbi uero à principio tempore prouisionis ista nō concurrunt, prouisio est nulla: & ideo tali casu de cō stitutione substituti disputare non attinet, qui postea sequitur: & sic tempore quo iam prouisio commendę facta personæ ignoranti idioma non ualuit.

Non obstat etiam, & text. iste commendam comprehendere non uidetur, ex quo loquitur de prouisione. Et prouisio non est commenda: quia hoc est falsum. Quia imo sub tali uerbo comprehenditur, ut in specie tenet Domi. de S. Gemi. in capitulo nemo. in secunda colum. uersicu. item facit.de elect.lib.6. Vbi ex hoc infert, quod si papa reseruat prouisioni suę beneficium, si illud dat in commendam, reseruatio expirat, secus si collationi suæ reseruat. Rationem ibi ponit: quia commendari est prouidere. Et ita ibi Dom. sequitur Philipp. Franc. in tertia col. & Nicolaus Milis summus practicus, & auditor Rotæ in suo indice, in uerbo beneficium uacans reseruatum, &c. Et latius cæteris Ioann. Aloisus Tuscanus aduocatus cōsistorialis, antiquus & summus practicus, in quodam consil. suo incipien. numqu id re-

gula-

gula prohibens. Vbi non solum tenet commendam sub ista regula comprehendi, sed etiam sub quibuscunque regulis de prouisione loquentibus. Cum quibus concordat egregius pater Domi. Ioan. Franc. Pauinus Rotæ auditor in eleganti suo tracta. sede vacan. in 3. q. prin. & Moder. in tracta. reseruationum. fol. 7. & in effectu. 38. & fol. 32. Quicquid de hoc dubitet Roma. in consi. 350. colum. 4. cum quo vnico verbo Fely. transire videtur, in c. in nostra. in 32. cor. in 2. col. versi. scias etiam. de rescrip. Reliqua quæ circa istam quæstionem desiderari poterunt, repetenda erunt ab illa quæstione notatu digna, & multum per me discussa in regula de triennali. q. 5.

QVÆSTIO SEXTA.

QVAERO, nunquid regula obseruari debeat, & liget extra curiam.

SOLVTIO. Glossator hic tenet quod non, rationibus de quibus hic per eum vide: sed veritas est oppositum. Nam ex quo ratio istius regulæ, quæ vtilitatem animarum respicit, ita generaliter militat extra curiam; sicut in curia generaliter interpretari debet, arg. eorum quæ dicit Felyn. in c. 2. colum. pen. de rescript. & ratio Glossatoris, quod ordinarius magis personas suæ diœcesis, quam alias cognoscat, non facit ad propositum; quia illud concernit mores, & probitatem vitæ, non autem rationem idiomatis, quia cognitio ordinarij non tollit defectum personæ non intelligentis, vel loquentis idioma. Nam quando clare illum esse incapacem, & expertem linguæ constat, illa ratio nihil valet. Et ita regulam de infirmis resignantibus, quę pariformiter generaliter loquitur, extra curiam locum habere videmus, vt Rota sæpius conclusit, & iudicauit, vt ibi late diximus. Pariformiter igitur in ista regula idem dicendum est. Reliqua circa istam quæstionem dixi superius in procemio, vbi plenius videndum erit, quæst. 2.

QVÆSTIO SEPTIMA.

QVAERO, ponamus Britonem Gallum impetrasse gratiam expectatiuam in diœcesi Britonum Britonizantium

zantium quorum idioma est diuersum, & inter eosdem minime intelligibile, de quo in expectatiua mentionem non fecit. Propter quod impetrat gratiam, quod perinde valeret dicta expectatiua, ac si in ea facta fuisset mentio de tali defectu: quam gratiam expectans non expediuit ante vacationem. Postea vacat beneficium, idem Brito Gallus acceptat: alius Brito de Britonizantibus etiam acceptat, & conatur excludere Britonem Gallum primum accedtantem, exceptione istius regulæ, quæ annullat expectatiuam non intelligentis idioma, &c. Brito Gallus replicat gratiam suam expectatiuã validari virtute gratiæ, perinde valere. Triplicat alter Brito Britonizans, gratiam perinde valere, non ei suffragari: quia literæ non fuerunt expeditæ. Et dat de regula, quod commissiones non valeant, literis non expeditis. Dubitatur, an sola supplicatio sufficiat, quo ad derogationem istius regulæ, & supplendum eius defectum.

SOLVTIO. In ista quæstione conclusum fuit, solam supplicationem gratię, perinde valere, non sufficere ad supplendum defectum idiomatis, de quo loquitur ista regula, vt etiam dixi in regula. 25. de non iudicando iuxta formam supplicationis, nisi in literis expeditis. Tamen per Dominos in præsenti quæstione duo capita considerata fuerunt. Primum, quando expectatiua, & perinde valere, sunt eiusdem datæ. Et isto casu gratia perinde valere, supplet defectum istius regulæ, & acceptatio illius vigore valeret. Ita Rota tempore Leonis Papæ secundi in causa Giennen. canonicus, & præbendæ coram D. Vanulio pro quodam Valentino expectante, contra Castellanum etiam expectantẽ sententiauit. Nam Castellanus expectãs excipiebat de ista regula contra Valentinum etiam expectantem, qui tamen sub eadem data expectatiuæ suæ gratiam, perinde valere, impetrauerat Rota pro Valentino tenuit. Secundum caput est, quando gratia perinde valere, sub diuersa data concessa fuit, & isto casu Rota de ann. M.D.XIX. tenuit illam non supplere defectum istius regulæ, nisi literis expeditis ante vacationem. Et ita pronuntiauit D. Camillus de Balionibus in fauorem Vulgalei de Vezeardo Britonis Galli, contra Mattinum Collant, Btitonem Britonizantem in causa Corosopiten. ad quam diœcesim vterque gratiam suam expectatiuam habuerat, cuius sententia confirmata fuit per

bonæ

bonæ memoriæ D. Guliel. Cassiodorum de anno. M.D.XX. de mense Ianuario, vt ipse idem refert in suis collect. decis. Rotæ fol. 104. & sequen. Quibus autem rationibus moti fuerunt Domini, ponit ibi latius Domi. Guliel. referendo motiua Gemini. in consilio 128. & Bellame. decis. 746. quæ breuitatis causa non refero, cum ibi videri possint. Nam illæ decisiones iam fere per manus omnium curialium circumferuntur, ideo omitto: quia de ista quæstione latius in regula. 25. dicam.

QVÆSTIO OCTAVA.

QVAERO, quid si aliquis pro parte intelligit, & pro parte non, an videatur satisfactum regulæ?

SOLVTIO. Tenerem quod non, per istam rationem: quia hic ponitur clausula annullatiua, formam inducit, secundum Bal. in l. j. ff. de libe. & posthu. tradunt Moder. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Sed in formalibus nihil dicitur actum quando aliquid deficit, vt in c. 1. de bap. facit. c. defleat. de reg. iur. Nam forma ita transgredi dicitur in minimo defectu sicut in magno, vt tradit Felyn. in c. cum dilecta. de rescrip. Et est tex. notabilis in c. quæritur. §. episcopus. 22. quæst. 1. Nam qui male intelligit, non bene referre potest, vt dicit Spec. in tit. de aduocato. §. 61. post medium. Et hoc vlterius suadetur, quia in tex. duo copulatiue requiruntur, videlicet, quod intelligat, & intelligibiliter loquatur: quorum alterum non sufficit. l. si ita stipulatus. de verb. obliga. & verba simpliciter prolata intelliguntur in perfecto significatu. l. fin. C. de his, qui ve. æta. impe. Ille igitur qui pro parte loquitur & intelligit, non perfecte dicitur habere idioma, vt verba regulæ adaptentur.

QVÆSTIO NONA.

QVAERO, ponamus ꝙ in aliquo regno sint duo idiomata, siue linguæ: vna naturalis, altera accidentalis, vt in Lusitania, quæ habet propriam linguam Portugalensium, quæ est eorum naturalis, & linguam Castellanam, quæ est eis accidentalis: prout etiam Cantabri duplicem linguam habent, & Sardi etiam qui habent duplex idio-

ma videlicet Sardum & Catallanum, quod est eis accidentale ex commercio, & vicinitate Catellanorum acquisitum. Quid ergo, si Castellanus impetrat gratiam in regno Cantabrorum, vel Portugaliæ, vbi Castellanus non intelligit, neque loquitur eorum idioma, sed bene illorum accidentale, videlicet idioma Castellanum, per quod intelligibiliter loquitur, & intelligitur, an huic obstet regula?

SOLVTIO. Videtur prima facie dicendum, quod non ex eo, quia in tali impetrante finis & mens regulæ seruatur, quæ attendi debent. arg. l. scire debes. ff. de legi. Nam habito fine constitutionis modus non curatur, vt no. Abb. & alij in c. quoniam contra, per illum tex. de proba.

Contrarium fuit decisum tempore D. Io. Vanulij, quondam auditoris. De ratione decisionis non constat, sed putarem istam esse, quia in regula quæ interpretanda stricte est, maxime in beneficialibus, verba naturaliter non accidentaliter intelligi debent. l. 1. §. hoc interdictum. vbi Bart. ff. de fonte. Nam in tali casu natura præualet accidenti, vt notat Bart. in l. qui habet per illum text. ff. de tutel. & tradit not. Ang in consi. 397. ludus pilæ. in 1. colum. vnde ex quo mens istius regulæ fuit, vt commodius rector parochialis saluti animarum in confessionibus & sacramentis, & prædicationibus populo exhibendis, consulere posset, per quæ simplicibus & ignaris hominibus, quales sunt mulieres, & populares artifices magis subuenitur: ideo isto casu regula obstabit, quia verum est dicere huiusmodi impetrantem Castellanum non callere idioma proprium & naturale Cãtabrorum, sed accidentale. Nec obstat, quod in illis partibus lingua Castellana, vt plurimum à nobilibus, & ab alijs negotiatoribus intelligitur, & eam sufficienter loquuntur, quia hoc non sufficit, nisi communiter mulieres & aliæ simplices personæ illud idioma peregrinum, sicut naturale & proprium intelligant: aliàs regula generaliter omnibus non prouideret, maxime in casibus istis necessarijs sacramentorum, per rectorem parochialis exhibendorum, in quibus rudes personæ magis instrui debent, quod sine commercio linguæ fieri nequibit. Concludendum igitur est, regulam hoc casu habere locum. Limitant aliqui hoc non procedere in impetrante multum qualificato moribus & scientia, qui illi patriæ multum esset acceptus: quia tali casu

putant

putant sufficere, illum intelligere, etsi loqueretur peregrinum idioma, quod communiter ibi intelligitur. Quia tunc ex sufficientia viri, vtilitas animarum compensari posset. In quo casu illa regula iuris, videlicet quod naturale præualeat accidentali, de qua in d.l.qui habet. non procederet, vt notabiliter dicit Andr. Siculus c.in præsentia.in 33. col. de probationibus.

Sed ista limitatio tuta non videtur, quia vbi agitur de præiudicio animarum, qualitas personæ nihil operatur, vt dicit Bal.in c.iurauit, de proba.& in c.1.in fi.vt lit.penden. Sequitur Fely.in c. quod super his. in 4 col.de fide instrumen. Nam hic non tam quærimus rectorem moribus sufficientem, quam loquentem, & populo rudi necessaria sacramenta ministrare scientem.

QVÆSTIO DECIMA.

QVAERO, nunquid regula ista obstet Normandis habentibus parochiales in Gallia, Picardia, Burgundia, & Britannia?

SOLVTIO. Videtur quod non, per ea quæ dicit Ægid.in cap.dudum.in princip.de præben.lib.6. qui dicit, quod Normandus impetrare potest iudicem contra aliquem de aliqua parte Franciæ, & extra terram Normandiæ, puta in Picardia, Burgundia, & Britannia, & non poterit, vt suspectus recusari. Et ita per istud dictum, quidam Moderni tenuerunt istam partem in quibusdam apostillis. Tamen iudicio meo istud dictum Ægidij ad propositum istius regulæ non facit, quæ in loquela fundatur. Itaque quo ad hoc, vt prædictus sub regula non comprehendatur, requiritur quod Normandus idioma loci, vbi parochialis est sita loquatur intelligibiliter, & intelligatur: alias non bene sacramenta ministraret. Quia cæcus non bene cæcum duceret, vt dicit text.in proposito notabilis. in cap. penult.de æta.& qualita.

QVÆSTIO VNDECIMA.

QVAERO, an ista regula habeat locum in vicaria perpetua, & in omnibus alijs beneficijs curatis?

Solutio

SOLVTIO. Omissis multis, dicendum est regulam in vicaria perpetua locum habere istis rationibus. Prima, quia clarum est regulam esse in iure communi fundatam & late in prima quæstio.diximus. Sed de iure communi inductum est, dispositionem de parochiali loquentem habere locum in vicaria perpetua, vt dicit tex. in cle.1.de offi.vica. Ergo eodem modo ista regula in illa locum habebit. Fortificatur hoc, quia vicarius perpetuus in ecclesia vbi non est rector, in omnibus rectoris vice fungitur, vt tenet Rota in decis.341. in antiq. Et hoc vult alia decis. 374. incip. fuit dubitatum, & in consilijs positum. Quod igitur de vno dictum est, de alio dicendum erit. Accedit, quia videmus quod episcopus sicut cum rectore super ætate non dispensat: vt in c.1.de æta.& qualita.ita neque cum vicario perpetuo, vt notatur in d.cle.1.faciunt, quæ dicit Lapus in add. ad Fed.in tract.permu.quęst.14. Hinc est, quod tales vicarij perpetui dispositionem c.licet. de elect. lib. 6. seruare arctantur, licet in parochiali loquatur, vt est glo.& ibi omnes in dicta clem.1. Et eo modo dispositionem. c.ex eo.de elect.eo.lib.seruare teneantur. Et ista omnia magis in casu nostro quadrare videntur: quia ista regula de parochiali indifferenter loquitur, neque distinguit, an illa parochialis regatur per rectorem, vel per vicarium perpetuum. Ergo generaliter est intelligenda. Nam cum tex.non distinguat neque nos distinguere debemus. capitulo ad audientiam. cum similibus.de decimis. Præterea, quia est eadem ratio in vicario, quæ in rectore, cum vterque prædicandi officium habeat, & confitendi. Vnde propter eandem rationem dispositio etiam pœnalis in vno casu loquens, ad aliam extendi debet, vt dicit glo.in clem.1.de electio. & est tex. c.si postquam.§.1.in eo.titu.lib.6.eo maxime, quia ista regula non est exorbitans a iure communi, sed conformis. Et ita pro ista parte reperio consuluisse Ioachinum de Narina, olim famosum aduocatum consistorialem in quadam causa Tercoré.vicariæ, seu parochialis ecclesię de Launien. cuius initium est, posito quod prohibetur, &c. Et hęc quantum ad vicariam dicta sufficiant.

Sed maior est difficultas scire, nunquid ista regula indifferenter in omni beneficio curato locum habeat, & prima facie videtur dicendum locum habere, cum sit eadem ratio

tio in alijs curatis beneficijs propter administrationem sacramentorum. Tamen hoc non est verum, quia ista regula non sine misterio tantum de ecclesia parochiali loquitur.

Et ideo pro vero intellectu istius materiæ adeuertendnm est, quod cura potest dupliciter considerari, videlicet, large & stricte, vt ponit Innocen. in cap. cum satis de offic. archid. Largo modo cura dicitur potestas fori contentiosi, prout est suspendere, excommunicare, absoluere, visitare, & alia huiusmodi quæ ad correctionem morum tendunt. cap. dudum ecclesia de electio. & ibi glo. bona. Hanc curam archidiaconi, & alij inferiores prælati habere possunt. cap. 1. de offic. archi. & notant doct. in cap. cum contingat de foro compet. Et in talibus non putarem regulam locum habere. Cura vero stricte & proprie sumendo dicitur potestas ligandi & soluendi in foro pœnitentiali: & hoc non cadit, nisi in sacerdote. cap. in nouo 21. dist. & cap. omnis. de pœnitent. & remis. Dicitur ergo beneficium curatum, quod ad propositum istius regulæ, illud, quod habet potestatem fori pœnitentialis, ad quod exercendum requiritur mutua & reciproca intelligentia sermonum, siue idiomatis illius loci. Quod quidem in vicario perpetuo habere locum nemo inficiari poterit: si in aliis curatis eadem ratio concurrit, videlicet, quod ratione beneficii curati tenetur sacramenta ministrare, & ea omnia exercere quæ rectores solent, siue hoc illis de iure, siue de consuetudine, vel fundatione competat, nulli dubium erit in illis locum habere regulam propter identitatem rationis. Et hoc, quod de cura dictum est, procedit etiam si rector, vel curatus actu non exerceret curam propter recessum parochianorum, dummodo habitu sit aptus exercere, vt tradit Card. consi. 48. quidam nobis, &c. Et licet in hoc contrarium teneat Feder. consilio 135. casus talis est. Tamen illud, alium finem, seu effectum respicit, nec facit ad propositum, de quo loquimur, vt distinguunt Abb. & alii in cap. de multa de præben. & dixi latius ibi in repet. mea subrepta Patauij. Hoc tamen intelligas, quando alias ipsum beneficium de sui natura est curatum. Secus si per viam adhærentię, vt quando beneficium de sui natura simplex haberet annexum curam, vel ex constitutione ecclesiæ aliquis vices curati gereret. Quia per hoc talis habere beneficium curatum non dicitur proprie

loquendo, vt dicit Old.in consi.203. factum tale.& sequitur Fely.in c.nostra in 10. corr. de rescript. Quod est notandum pro intellectu istius regulę, & plurium iurium: tamen si talis ex constitutione ecclesiæ populo sacramēta administrare teneretur, in eis locum haberet ista regula. Ex quibus etiam vnum aliud infertur, ꝙ sola potestas fori pœnitentialis beneficium curatū non facit, nisi cum hoc beneficiatus habuerit, seu certam parochiā teneat, vt sentit gl. in clem.dudum.in verbo impediant.de sepul.dicens, quod licet fratres Prædicatores, & Minores priuilegio dictæ constitutionis, & clem. exiui. exercere possint ea quæ sunt fori pœnitentialis, non tamen per hoc censetur curati. Ratio est secundum gl.quia neque ipsa ad curam exercendū astricti sunt: neque parochiani in foro pœnitentiali ad eos recurrere tenentur. Ad idem bona glo. in clemen.1.in verbo presbyteri, de priuilegijs, quam singularem dicit Abb. Panor.in cap.significasti. de foro competenti, & in ca.omnis. de pœniten.& remiss. Sic itaque quo ad regulam istam talis cura inconsideratione non esset. Requiritur etiam aliud vltra parochiam & parochianos, vt quis dicatur curatus ad effectum istius regulæ, & aliorum iurium de cura loquentium, videlicet ꝙ curam nomine suo, & non alieno exerceat, vt ponit Pet.de Ancha.& Imo.in clem.vni.de offic.vica.& latius doct. in c.extirpandæ.§. quia vero. de præben. Item etiam requiritur, quod talis assumatur suo nomine, & singulariter regimen parochialis ecclesiæ & populi, non pariter cum alio, vt notabiliter consuluit Oldra. in consilio 67. quæst. talis, &c. Ex quo infert, quod si duo in ecclesia parochiali instituantur, ita quod quilibet eorum confessiones audire consueuit, & alia facere quæ ad curam animarum spectant, neuter eorum curatus esset, neque in eis dispositio locum habet. capitulo licet. de elect. neque ca.de multa de præben. neque consequens dispositio istius regulæ, vt ibi per multas rationes probat. Pro quo facit tex. in cap. sicut vna.21.q.2. ibi, sed vnum tantummodò habeat sacerdotem, &c. Prædicta igitur copulatiue, quo ad curam animarum requiruntur, de qua hic loquimur.

Ex quo infertur, ꝙ actus solus sepeliendi nō facit, vt ecclesia curata dici possit. Nam sine cura cœmeterium ex consuetudine, vel episcopi concessione haberi potest, vt dicit

Fede.

Fede.in conf.135. Allegat archi. in c.1. de sepul.& Host. in c.quia nonnulli.de cleri.non resid. Nec etiā solus actus baptizandi sufficit, si aliquis certam parochiam non habet, vt tenet Pau.& Card.in cle.1.de bapti.in 4.q. Quia actus baptizādi licite quādoq.per laicum exercetur. vt in §.verum.32.dist.Et tamen laicus curę capax non est. Et talia iura, licet non per laicum, tamen per alios præscribi possunt: etiam si cura fori pœnitētialis sit, vt tradit Card. in cle.2.§.fi.de relig.domi.& in c.cum satis.de Arch.Requiruntur igitur omnia ista simul concurrere, quo ad hoc vt parochialis ecclesia dicatur. Prout Rota in vna Virdunen.parochialis sancti Victoris conclusit, de mēse Octobri 1539.coram me. In qua causa vnum aliud voluerunt, ꝙ ad probandum ecclesiam de Vuici parochialem esse ad effectum consumendi gratiam expectatiuam aduersarij, testes de publica voce & fama non sufficerent, quæ in d. ecclesia sacramenta ministrarentur, nisi hoc de visu deponerent, etiam si inter illos vnus esset, qui diceret se vidisse vnum ibi sepeliri. Ratio fuit, quia ex quo cōsumptionis exceptio obiectiua materia est, vt decisio fi.de excep. in nouis, dicit talis materia clare, concludenter, & indistincte probari debet, iuxta. 5. decis.eod.tit. in antiquis. Quę omnia ad istius regulæ, & aliarum declarationem de curatis beneficijs loquentium notanda sunt. Nam in locis communibus non traduntur.

QVÆSTIO DVODECIMA.

QVAERO, An regula ista in gratia motu proprio, & ex certa scientia procedat?

SOLVTIO. Glos. hic tenet quod sic, cum verba istius regulæ non aduersentur. Imo potius cum tali gratia concurrant. Adde tamen, ꝙ imo text.regulę in illis verbis, vel gratiam expectatiuam concedere, &c. hoc innuere videtur. Nam clarum est, expectatiuas, secundum curiæ stylū, motu proprio concedi solere, vt notat Io.And.in c. si motu proprio de præbe. lib.6. & Io.Cald.d.in c.mandatum de rescrip.quos refert Abb.in c.1.in 8.col.de iudi. vt dixi in tracta.expectatiuarum. Et tamen regula ista in expectatiua locum habet quæ motu proprio conceditur: ergo eodem modo in quacumque alia gratia motu proprio: quia

vna pars alternatiue per aliam declaratur, vt dicit Bar. in l. 1. per illum tex. ff. de reb. dub.

Præterea quia dicere regulã istam nõ procedere in gratia facta motu proprio, & ex certa scientia ex alio esse nõ potest nisi quia Papa notitiam istius regulæ habere præsumitur. Et vbi principis sciẽtia datur, derogatio non requiritur, vt tradũt doc. in l. quidã consulebãt. ff. de re iu. Nã si Papa ex certa scientia infanti parochialẽ conferret, secũ dispensare videtur, vt traditur in. l. idẽ Vlpianus. ff. de excusã. tut. Et reassumit Fely. in c. nonnulli, in 24. col. de resc. & latius Moder. Bono. in repet. c. 1. de const. col. 4. Et tamẽ motus proprius, nec sola certa scientia sufficit ad derogandum isti regulæ, nisi ei specialiter derogetur, vt superius in proœmio regularum, q. 5. & 6. dictũ fuit: præsertim quia motus proprius, nec certa scientia Papæ defectum idiomatis purgare potest, & facere ꝙ loqui nesciens loquatur.

Præterea, quia cum regula ista ecclesiarum fauorabilis sit, & iuris communis concursum habeat, & expectatiuam comprehẽdat, quæ motu proprio cõceditur, nõ video quare quamlibet aliam gratiam similem nõ comprehendat. Nec obuiat, quod Papa in gratia motu pro rio censeatur habere notitiam istius regulæ per ea quæ dicta sunt, quia hoc non sufficit: quia scientia Papæ derogationem non inducit. Et posito quod illa certa scientia in his quæ sunt de iure communi, derogationem quo ad ius commune posset importare, per notata per doctores in c. 1. in verbo nascantur, de constitu. lib. 6. et ibi late dixi: non tamen quo ad regulas, quæ licet habeant uim & ligent omnes, sicut ius vniuersale, per ea quæ dicta sunt in proœmio, tamen quo ad derogationem, ius particulare sicut alia statuta terrarum censentur. Tenẽdum igitur est, regulam istam in gratia motu proprio, & ex certa scientia procedere.

QVÆSTIO DECIMATERTIA.

QVAERO, an prouisus de parochiali in ecclesia Valentina natus in Italia ex patre Valentino, & matre Neapolitana, & nutritus pariter cum matre & auia sorore patris, præsumatur tempore prouisionis intellexisse, & loqui idioma Valentinum loci, ubi erat parochialis, attento

quod

quod decem annis post prouisionem, & sic de pręsenti loquitur illud idioma intelligibiliter?

SOLVTIO. Ista quæstio proposita fuit in vna Valent. parochialis per R.D. Io. Mohedano, de mense Ianuario. M.D.XXXVII. pendente inter D. Io. Baptistam de Baldasinis aduocatum & Martinum Calaphorra. In qua post plures rationes & propositiones causæ, Die 14. Martij. M.D.XXXVII. per omnes Dominos, duobus exceptis, conclusum fuit regulam locum non habere, ex eo, quod quia de præsenti loquitur, in præteritum loqui sciuisse præsumitur per ea quę dicit Bald. in l. hi qui adulteri. C. adul. & Fely. in c. scribam. de præsump.

Alij duo Domini contrarium tenebant, ex eo, quia sermo appellatur maternus, quia ut plurimum ex matre capitur, propter frequentiorem filii conuersationē: vt de Corneliæ matris Gracchorum filijs M. Tullius libro de claris Orato. meminit, ibi, Non tam in gremio quam in sermone matris educatos, &c. Vnde non ab re Brittanni, mulieribus exteris, linguam præciderunt, ne filios suos peregrinum idiona docerent, quod citius & facilius à matribus, quam a patribus discere existimabant, vt in eorum historia legimus. Et quia videmus, quod qualitas de præsenti non pręsumitur, quod antea fuerit, nisi probetur, vt in lege quarta. ff. de proba. vbi dicitur, quod qui nunc fugitiuus est, de pręterito non præsumitur. Ad idem facit dictum Bal. in lege non ignorabit. nu. 4. C. ad exhibend. vbi dicit quod qualitas accidētalis, quę de pręsenti adest, in præterito adesse non pręsumitur Ita Bal. ibi, & alibi sæpe vt scribit Angel. & Ias. in §. sic itaque columna 5. institut. de actio. Cum igitur dictus Ioann. Baptist. de parochiali prouisus à matre Neapolitana nutritus fuerat, præsumendum erat potius illius linguam, quam paternam Valentinam, didicisse.

Breuiter primam opinionem tenendo, ista non obstant, quia stant ista simul quod filij facilius in pueritia, durante tempore lactentis ætatis, propter frequentiorem eius conuersationem idioma matris capiant: tamen hoc non impedit, quominus idioma patris etiam addiscere possit, cū quo pariter cōuersatur. Imo filius ephœbus factus, magis cum patre, quam cum matre cōuersationem habere cet-

ſetur. Hoc ex eo apparet, quia de præſenti bene loci idioma patris Valentini ſcit, ergo præſumitur per prius ab eo longa conſuetudine didiciſſe, quia in inſtanti idioma non addiſcitur, & per hoc tollitur illud, quod dicebatur de lingua materna. Nam iſte eſt vnus caſus in quo de præſenti præſumimus in præteritū, iuxta gl. ordinariam in l. ex perſona. C. de probat. & text. in l. neceſſe. & in l. circa. ff. eod. tit. quæ ponunt regulam, quod quando agitur de inducēda aliqua qualitate de præſenti, regulariter in præteritū præſmitur, præſertim quando ſubeſt iuſta cauſa præſumēdi, vt in caſu noſtro: nam tūc theórica prædicta ſine dubio procedit, vt tradit Bal. in l. ſi qui adulteri C. de adul. & dicenti contrarium incumbit onus probandi, vt dicit Bart. in l. ſi prius. col. 11. ff. de oper. no. nun. Et per illā doctrinā Bald. patet reſponſio ad allegata in contrariū, quia procedunt, vbi cauſa præſumendi non ſubeſt, vel quando agitur de præſumendo delicto de præſenti in præteritū, vt dicta l. 4. de prob. vel quando qualitas de præſenti repugnat primæuo ſtatui perſonæ, vt dicebat Bar. in d. lege ſi prius. hic omnia iſta impedimenta ceſſant, propter rationem dictam, quia iſta qualitas loquelæ de præſenti nō poteſt ſtare abſq. eo, quod habeat tractum in præteritum, quia non poteſt inſtanti addiſci. Imo hoc non ſolum procedit in vno idiomate, de quo hic agitur, ſed etiam pluribus, quia non incōuenit quē de præſenti pluribus linguis loqui poſſe. Nam Xerxem & Crœſum perſarum Reges, tot linguarū genera per didiciſſe legimus, quot populos ſubditione ſua tenerent: vt M. Tullius, & recentiores omnes hiſtorici atteſtantur. Et idem de Mitridate Pont. Rege meminit Iaſon in §. ex maleficijs. col. 10. inſti. de actio, Et plures hac ætate inueniuntur, qui idem præſtant. Nam & ego omniū hominum poſtremus non ſolum linguam maternorum auorum Caſtellanam, ſed etiam paternorum Valentinam æqua conditione percalleo, linguæ etiam Italæ & Latinæ non ignarus: quæ quidem linguarum diſciplina de præſenti apparens, de neceſſitate præſumi debet tractum à præterito habuiſſe, ex eo, quia vt addiſcantur, temporis curſum requirunt: & iſta præſumptio eſt probatio probata, quæ quodammodo quando impoſſibilitatem probādi contrarium infert. Non valet igitur argumentum, qui facilius

cilius à matre linguam accipit: igitur lingua patris igno-rat. Hęc consequentia fallax est, & non concludens. Te-nenda igitur est Rotæ conclusio, quæ verisimilis, & iuridi ca existit.

QVÆSTIO DECIMA QVARTA.

QVÆRITVR, qua forma debeat & soleat huic regulæ derogari?

SOLVTIO. Apparet his, quæ in procemio istarum re-gularum q. 5. & 6. dixi, ideo non repeto. Forma autem de rogationis istius regulæ ita in literis narrari solet, videli-cet, quod vt asseris idioma, quod gens illarū partium commu niter loquitur, non bene intelligis, nec intelligibiliter lo-qui scis. Nos enim tecum, vt ecclesiam prædictam, &c. di-spensamus, præmissis, ac constitutionibus, & ordinationi-bus apostolicis, necnon prædictis statutis, & consuetudini-bus, & alijs contrarijs nequaquam obstantibus, authorita te apostolica, per præsentes concedimus, prouiso, &c.

1 Tamen circa hoc aduertendū est, quod plures regulæ Can cellariæ in hoc volumine reperiuntur, quæ ad eundē finē tendunt & cū ista concordāt, vt regula de oriūdis, & regu la expectatiuarū, quæ specialiter disponit, nullū extra suā nationē, gratiā expectatiuam obtinere posse, quæ regulæ omnes in istius ratione fundantur, videlicet, quia non in-telliguntur, neque idioma loquuntur. Et propterea nō im pertinenter hic per glossatorē quæritur, nūquid si Papa in expectatiua alicuius derogaret specialiter, huic regulæ etiam derogare censeatur prędictis alijs ad eundem tendē tibus: & Glossator hic in fi. tenet quod nō, ex eo, quia vbi duo vincula sunt, vno, sublato, aliud non tollitur. c. ex tua-rum de author. & vsu pal. §. affinitatis. instit. de nuptijs.

Breuiter ego contrarium tenerem, per ea quę not. gl. in verb. facti. in c. 1. de consti. lib. 6. cum ibi per me dictis: vbi habetur, quod sicut mentio de iure communi non re-quiritur ita neque de statuto in effectu continēte idem quod ius commune. Cum igitur prædictæ regulæ ad istum effe-ctum, non oriundum, expectatiuam in aliena diœcesi ha-bere prohibeant, quia idioma, & exterorum mores igno-rat, vt latius hoc superius in 1. quæst. exposui. Regula igi-

tur ista idem disponens, eadem cum illis censetur. Papa ergo derogans isti, in effectu, & in necessaria consequentiā illis alijs derogare censetur, & dispositio.d.c.ex tuarum cū sim.isto casu non procedit, vt latius dicam in regula de familiaribus cardinalium. quam etiam pluribus modis Moder.in cā.cūm cessante.de appella. similitāt. & latissime Moder. Asten.in tracta.syluæ fol.25.Tamen super hoc cogitandum est, quia articulus sine dubio non est, & de facili vtraque pars substineri potest.

QVÆSTIO DECIMAQVINTA.

QVAERO, vtrum rector parochialis vltra naturale populi idioma, cuius curam gerit, etiam Latinam linguam scire teneatur?

SOLVTIO. Colligitur ex his quæ Abb. & alij docto. in c.cum in cunctis.in prin de elect.scribunt, videlicet, quod ex quo animarum cura est ars artium, vt dicit tex.in c.cum sit, de æta. & qualit. Requiritur quo ad effectum, vt rector vim & naturam sacramentorum intelligat, quod Latinam linguam saltem pro necessitate officij sui sciat: rector enim sufficientem scientiam habere debet, vt ibi dicitur, quę sine Latina lingua haberi non potest. Hinc est φ penitus illiterati, non solum à parochiali habenda prohibentur, vt in dicto c.cum in cunctis.§.inferiore.de elect.sed etiam à promotione ordinum, vt in cap.2.36.dist.& in cap.fin.de tempo.ord.lib.6.Concludendum igitur est, in rectore duplicem linguam necessariam esse: vnam vernaculā, seu popularem, quam ista regula requirit: aliā Latinam, vt quid populo loqui debeat, intelligat.

DE VERISIMILI NOTITIA OBITVS.

ITEM, voluit & ordinauit, quod omnes gratiæ quas de quibusuis beneficijs ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, secularibus et regularibus per obitum quarumcumque personarum vacantibus in antea feceris, nullius roboris vel momenti sint, nisi post hobitum, & ante datam gratiarum huiusmodi tantum tempus efflu

effluxerit, quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus persona prædictæ decesserint, ad notitiam eiusdẽ domini nostri verisimiliter potuerint peruenisse.

PRÆFATIO.

REGVLA ista sancta & salutaris videtur, quia per eam fraudes coercentur, & cupidæ ambitionis audacia refrenatur. Eius primus author fuit Ioa. 23. qui eam ædidit. 13. Calend. Maij. Pontificatus sui anno. 4. vt in eius regula apparet. Deinde Martinus. 5. per eadem verba approbauit, nihil ad eam addens. Posteriores vero pontifices vsq. ad Nicolaum. 5. de ista nullam mentionem fecerunt. Nicolaus tamen sustulit procemium regulę quo vsi fuerant. Io. 23. & Martinus, quod breuitatis causa factum opinor cũ alias indignum videretur tam salutare procemium, ex quo mens & intentio colligitur conditoris sustulisse. Nicolaum tamen in hoc omnes Ro. pontif. eius successores hucusque sunt imitati, quia nullus eorum procemio illo vsus fuit. Imo, quod est magis mirandum, quod cum regula ista varias habuerit in causis decidendis difficultates, vt ex discursu operis apparebit, nullus eorum verbum aliquod addit, vel mutauit ad regulam Nicolai, sed integra mansit vsque in hodiernum diem, cum tamen aliæ regulæ aliquam receperint mutationem. Et illa regula Nicolai, dempto procemio in omnibus alijs cōcordat cum illa Io. 23. Procemio vero Ioan. 23. tale fuit item, vt in habendis beneficijs ecclesiasticis fraudes euitentur, seruetur conscientiæ puritas, & ambitionis via præcludatur ambitiosis, &c. actenus habetur procemium Io. Ex quo colligitur manifeste ratio finalis istius regulę, quæ concordare videtur cum ęquitate iuris communis, & ideo fauorabiliter erit & latissime interpretanda, per ea quæ glossa tertia dicit in capitulo tertio. de prębend. libro sexto, quod faciet ad multa inferius dicenda.

QVÆSTIO PRIMA.

IGITVR primo, vtrum ista regula habeat locum extra curiam in impetrationibus ordinariorum & legatorum?

SOLVTIO. Prima facie dicẽdum videtur quod non quia regula loquitur in papa, vt ex eius verbis apparet: ergo nõ procedit ex ordinario, quia ex diuersis non fit illatio. Et quia ordinarius potest conferre beneficium sub conditione si vacat, etiam ignoranti vacationem secundum glo. & omnes in c. 2. de elect. lib. 6. & Lap. allega. 6. & Rota decisio. 161. in antiquis. sufficit enim quod beneficium vacauerit, & veritas attendatur, per ea quę nota Gemin. in c. ne captandę. in 4. colũm. de conceß. præb. lib. 6. facit. c. veritate. 8. dist. Nec debet morari, nec frustrari prouisio propter talem cõditionem si vacat, quæ est de præsenti, licet ignoretur existentia conditionis eiusdem l. multum. ff. de conditio. & demonst. Nec enim nocet angustia temporis. l. si mihi & tibi. ff. de leg. 1. not. in ca. in præsentia. de sponsa. vbi si mulier non certificata de morte viri contrahit matrimonium, tenet si in veritate maritus erat mortuus: vnde in collatione beneficij non est necessarium modum vacationis exprimere, licet bonum sit illum exprimere, vt not. glo. quamuis in cle. 1. de præb. Domini. in cap. susceptum. de rescrip. lib. 6. & gl. vacationibus. in cap. cupientes. de elect. lib. 6. Item iura dicunt, quod beneficia non conferantur antequam vacent: vt in c. nulla. de conceß. præbend. ergo si vacent, licet vacatio ignoretur, valet collatio, iuxta dicta Bal. in rubr. qui sint reb. vbi dicit valere collationem episcopi de beneficio vacante, licet non vacaret, vt credebat episcopus; quod dictum dicit esse mirabile Fe. in cap. sciscitatus in penul. colum. de rescript. facit decis. 36. de præb. in antiq. præsertim quia collationes ordinariorum sunt fauorabiles & naturales, propterea ampliãdæ. c. peruenit. 11. q. & not. in cle. si. de offi. ord. Et pro ista parte dicit Glossator hic, quod iudicauit Rota & idem dicit in regula de subrogandis collitigantibus. in fi. vt dicebat etiam tunc D. Coronatus, aduocatus, nam satis erat, quod principium & finis sint habilia, licet medium inutile sit, vt ibi per eum.

Istis tamen nonobstantibus contraria opinio est verior & cõmunis quam in primis tenet Glossator hic, dicens, ꝙ ista regula habet locum extra curiam, quia concernit vtilitatem animæ, ex quo emanauit ad tollendas fraudes & ambitiones: vnde dato quod alias esset exorbitans &

pœnalis, propter fauorem animæ recipit extensionem, vt dicit Ioan. Andr. in c. ex tenore, qui filij sint legit. nam, vt ipse inquit, negari non potest, quod ista regula concordet cum iure communi, vt non detur occasio captandæ mortis alterius, iuxta capitulum secundum & tertium. de concess. præben. Hæc dicit glo.

Addo, quod istam etiam opinionem tenet Decius in consi. 398. incip. in causa domini. colum. fina. vbi expresse concludit, quod regula ista habet locum in ordinario, quia licet loquatur in summo Pontifice, tamen ex quo emanauit ad obuiandum fraudibus, late debet interpretari, & extendi à paritate rationis, quia etiam si materia odiosa sit, fit talis extensio, vt fraudes remoueantur: vt probatur in c. si ciuitas. de senten. excommu. lib. 6. & glo. fi. in c. quanquam. de vsur. lib. 6. Præsertim, quia per istam regulam ambitio coercetur, propter quod vitium quis repellitur à beneficio, vt no. Abb. per illum tex. in c. cum iam dudum. in prin. de præben. Nam sicut ius commune reprobat ambitionem, vt in c. quia in tantum. de præb. ita & ista regula idem facit. ex quo satis infertur, quod dixerat Glossator hic quod habeat conformitatem cum iure communi, & sic habebit locũ in ordinario, & ita dicit Decius iudicatum fuisse in parlamento Delphinatus.

Et secundum istam opinionem reperio nouissime consuluisse Ioannem Franciscum de S. Nazario de Ripa in consilio 16. posito in libro 1. de legi. & longa. consue. in operibus suis impressis, vbi post multa concludit, quod ista regula habeat locum extra curiam coram ordinario ex eo, quia non exorbitat à iure communi, alias non esset regula, vt in l. j. ff. de regu. iur. Nam secundum eum ista regula fuit condita secundum ius commune, & secundum rationem, & naturalem sensum. Nam asseuerans mortem ante verisimilem notitiam, præsumitur conscius alicuius conspirationis factæ in mortem alterius, & accelerasse impetrationem ne præueniretur, & ista fuit ratio dictæ regulæ, quę locum habet in ordinario, & hoc latius confirmat idem Ripa in cap. 2. colum. penult. de rescrip. vbi concludit, quod ista regula habet locum in legato & ordinario, quia extracta fuit de corpore iuris communis, videlicet, ex ratione. c. detestanda. de concess. præb. lib. 6. vt tollatur

latur occasio captandæ mortis, vt ibi latius per eum.

Et istam eandem opinionem post longam disputationem tenent Moderni in tract. beneficiorum.in 45.q.3.par tis. Et ante ipsos doctus Glossator antiquus pragmaticæ Franciæ in titu.de collationibus in verbo, faciendas a quo quicquid dicunt Moder. in dicto tracta. beneficij acceperunt. Et tamen concludunt prædicti doctores quod ista regula procedit in ordinarijs, quia fuit facta ad obuiandum fraudibus, q̃ fiebant in curia ad præueniendum ordinarios, & non est dicendum quod Papa qui aliorum iura vult seruare, sua negligat, vt in cap.licet.de supp.negli prælа. cum alijs concor. vt ibi per eos. Nam nisi ista regula haberet locum in ordinarijs, quotidie fraudaretur papa, & ad obuiam dum similibus fraudibus factum fuit c. statutum. de præben.lib.6.ibi in diœcesi existentes. Et quod ibi not per doct.& collationi videtur inesse tempus tacitum, quo collator potuerit verisimiliter scire vacationem, vt in simili no. in §.loca.institu.de verbo.oblig.& no.in l.2.ff. de eo quod cer.lo.& in l.interdum.ff de verb.oblig. & dicunt super hoc vidisse quandam constitutionem Otthonis legati, de qua ibi per eos.

Non obstant in contrarium adducta, quia vltra quod ex prædictis apparet ad ea solutio, ad ea etiam respondet Iaf. in consi.104.colum.penul.libro primo, qui hanc opinionem tenet, vt ibi per eum.

QVÆSTIO SECVNDA.

QVAERO, nunquid in ista regula procedat in gratia facta motu proprio?

SOLVTIO. Distinguendum est de motu proprio. Nam si loquimur de motu proprio impetrato ab eo in fauorem cuius fit prouisio, qui dolose impetrat, & sciens se non verisimilem notitiam habere, quæstio non haberet difficultatem, quia præsumitur ille motus proprius procuratus, & non iuuat: licet hodie per abusionem talis dicatur etiam motus proprius, vt alias late dixi in alijs regulis: sed vbi quidem tertius hoc ignorans porrigit supplicationem pro alio, & Papa eam signat motu proprio, tunc tres domini voluerunt in Rota locum non esse regulæ, quia iste est

verus

verus motus proprius, & tali casu verum est dicere Papam qui ex seipso mouetur ad concedendum gratiam, non velle se huic regulæ subijcere: Tamen istis non obstant. alij domini vna cum Fely. in vtroque casu iudicauerunt regulam obstare impetranti, vt refert hic Fe. in quibusdam apostillis. Ratio decisionis fuit, quia Papa prouidendo motu proprio, credit nuntium venisse debito tempore: nam ex quo non fuit certificatus de tempore, præsumitur ignorare qualitatem eius, cum sit facti, & consistat in facto cap. primo de constitu. lib. 6. Et per consequens non visus fuit cogitare de generalitate istius regulæ. Et pro hoc facit, quia talis præsumitur mens Papæ concedentis qualis est iuris, sed de iure, quod quilibet non præsumitur ita esse ambitiosus, vt preproperè, & in tempore nõ verisimili impetret. arg. l. interdum. ff. de verb. oblig. & in l. 2. ff. quod cer. loco. ergo talis præsumetur mens Papę, quia quilibet præsumitur in dubio impetrare infra ordinarium tempus veniendi ad vrbẽ, & non tempore extraordinario. l. Seio. §. Medico. ff. de an. leg. Et pro ista opi. videtur tex. hic vbi annullantur omnes gratiæ, sic & comprehendit gratiam motu proprio, quia qui totum dicit nihil excludit, vulg. l. Iulianus. de leg. 3. cap. si Romano, 18. distin. & in c. solitæ. de maioritate & obed. Et cum ista conclusione videtur concordare Ias. in consi. 104. incip. circa quatuor. colum. pen.

QVÆSTIO TERTIA.

QVAERO, an regula ista comprehẽdant illam speciem vacationis obitus, quæ includi posset sub clausula, seu alio quouis modo apposita in resignatione?

SOLVTIO. Exemplum potest poni in casu, qui contigit tempore Sixti in Rota super Abbatia Auicien. sancti Petri de Turio, in qua quidam Petrus de Rupe abbreuiator de anno. M. CCCCLXII. die decima Iulij dedit mandatum ad resignandum suam Abbatiam in fauorem Ioan. de Claramonte. misso mandato ad curiam dictus Petrus resignans ante factam resignationem per suum procuratorem, obiit extra curiam, 14. prædicti mensis Iulij, & sic per obitum eius mãdatum fuit reuocatum. Sed procurator obitum ignorans resignauit Abbatiam in manibus Papæ, qui pro-

uidit dicto Ioan. cum clausula, siue præmisso, siue alio quouis modo, &c. Deinde quidam Ioan. Petini habens notitiam de obitu dicti Petri, impetrauit per obitum à Papa, & commisit causam contra dictum Ioannem de Claramonte iam intrusum, qui comparens allegabat sibi ius competere in dicta Abbatia, licet non vigore resignationis sibi factæ, quæ non valebat propter defectum mandati: competebat tamen virtute clausulæ, siue alio quouis modo, quæ capit vacationem per obitum. Replicabat Ioan. Petini, quod obitus Petri resignātis fuit in tam breui tempore, quod verisimiliter tempore prouisionis factæ dicto Ioan. non poterat haberi notitia in curia; & sic obstabat ista regula, dicens eam comprehendere quemcunque obitum, siue expressum in gratia, siue comprehensum sub dicta clausula, alter vero dicebat contrarium. Ex qua quidem disceptatione fuerat datum præfatum dubium per auditorem, & quæsitum, quid iuris?

Solvtio. Iste casus etiam temporibus Modernis sæpius contigit in Rota, vt inferius apparebit, super quo varie senserunt domini. tempore vero Sixti in quo contigit casus superius enarratus, nihil fuit decisum quod viderim. Sed circa illa tempora reperio hoc dubium in terminis fuisse motum per quendam egregium doctorem antiquum, in commento concilij Basilien. inserto in pragmatica Franciæ. titu. de collationibus beneficiorum. in verbo, faciendas. in fin. vbi concludit, quod prouisio per obitum resultans vigore illius clausulæ siue alias quouis modo, valeat, & quod non obstet regula, rationem adducit, quia procurator qui venit ad curiam, non venit ad impetrandum per obitum, sed ad resignandum, & sic venit propter alium modum vacationis, si postea Papa concessit clausulas, propter quas resultat alius verus modus vacandi, ille debet sibi prodesse, cum non fuerit in dolo, quia origo prouisionis inspicienda est. l. tutor. ff. de fideiuss. & l. 3. C. ad Macedo. ita concludit dictus doctor cui nomen Cosmas Guimier in dicto loco. Et istam opinionem Cosmæ sequuntur ad literam Moder. in tract. de beneficij. in tertia parte. quæst. 46. nihil penitus addentes. Et cum istis videtur concordare Glossator hic in tertia col. versi. item quia ista regula loquitur, &c. qui licet ponat quæstionem per contrarium,

trarium,& se inuoluat,tamen ratio,quam ponit,concludit ad istam quæstionem. Dicit enim, quod cum regula ista sit exorbitans, & cessat in casu captandæ mortis, non debet extendi nisi ad casum expressum, non ad alium.

Sed prædictis non obstantibus contraria opinio est verior: pro qua tempore Sixti consuluit quidam aduocatus, hac sola ratione, quia ista regula solum habet respectum ad vacationem per obitum,non autem respicit formam impetrationis:vnde ex quo de obitu indiffinite loquitur,comprehendit omnem modum per quem deuenitur ad illam vacationem siue directe,siue per clausulam alio quouis modo. Hæc ille. Et secundum istam opinionem reperio casum propositum in Rota tempore Iulij papæ secundi, vt refert Fely. hic in quibusdam apostillis,dicens, quod Guliel. & maior pars Rotæ fuit in ista opinione ipso contradicente,videlicet,quod talis resignatarius virtute illius clausulę siue alio quouis modo in supplicatione resignationis posita,non poterit habere per obitum,sed illa clausula tantum comprehendebat alium casum similem renuntiationi, puta vacationem, per capitulum de multa,vel contractum matrimonij,vel per non promotionem,iuxta cap.licet canon. vel ingressum religionis,& similes. Felynus tamen dicebat contrarium, ex eo,quia verba debent in gratia aliquid operari. Et tenendo dictam opinionem, illa clausula, quouis modo, nihil operaretur contra ea,quæ dicunt Doct. in cap. susceptum.de rescrip.lib.6. Et quia in tali interpretatione comprehensiuą mortis cessat mens, & ratio regulæ, quæ considerat ambitionem ex illa præpostera præuentione casus, & votum captandæ mortis. Subdit tamen, quod licet essent plura vota pro alia parte, nihil tunc fuit decisum, quia regula loquitur in vacante per obitum. Hæc ibi Fely. Adde,quod ego reperio modernis temporibus,pro opinio. illa maioris partis dominorum contra opinionem Felyn. fuisse in Rota iudicatum.

Nam reperio quondam Reueren. P. Dominicum de Iacobatijs,tunc temporis primarium auditorem, qui meritis exigentibus, creatus fuit postea Cardinalis, in quibusdam istius regulæ apostillis, super ista quęstione scripsisse manu propria hæc verba formalia,videlicet, fuit obtentum in causa Libicen.vicariæ, in qua ego pronuntiaui, licet contra votum

tum

tum meum, quod regula ista haberet locum, in eo, qui de partibus constitutus procurator resignasset in fauorem certæ personę; cui fuit prouisum cum clausula; siue alio quouis modo. Quod mihi fuit visum contra voluntatem ædentis regulam, & in meo voto fuit Accoltis, & primo Felyn. in secunda instantia coram me variante, sed superueniente Antonio de Zocchis in Rota sentit idem quod ego. Et dominus Christophorus de Porcharijs dubitauit, quia in prima instantia, in qua pronuntiauerat, Nicolaus de Vbaldis dicebat non interfuisse, & ideo fui coactus confirmare primam sententiam: mihi tamen ex pluribus videbatur contrarium, quia cessabat ratio regulæ, quæ est propter fraudes. Item, quia cessabat votum mortis. Item, quia regula loquitur quando impetratio fit principaliter per obitum, hic non principaliter impetratur per obitum. Item quia ex quo procurator bona fide venerat de partibus cum mandato, & illi fuerat prouisum si dixisset & narrasset Papæ, dubito, quod interim resignans sit mortuus: omnino papa dedisset: maxime, quia in prouisione etiam apparebat, quod derogauit regulæ. Item, quia videtur casus omissus, quando per resignationem, & in consequentia capit ex clausula generali per obitum. Etiam vnus adduxit regulam. l. 2. ff. de verbo. obliga. quod sub simplicibus, &c. licet modicum videretur facere, quia communiter habetur illa clausula in supplicationibus, & alio quouis modo, & regula d. l. 2. procederet, vbi apposita non fuisset. Aliqui ponderabant verba regulæ ibi gratiæ. Alij vero dicebant, quod satis per obitum habet, & si dedisset, satis est, quod non apparet datum. Vnus ex dominis fuit qui dedit cursum staterae ratione (vt tunc domino Iacobatio videbatur) puerili; & non vera, videlicet, quod clausula, siue alias quouis modo, non habet locum hoc casu, quia circumduxit papam, cui dixit, quod resignabat in manibus suis. Et pro opinione sua Iacobatius dicebat benefacere, quia videtur regula considerasse quando ad impetrationem partis gratia obtinetur, sed clausulam, siue alias quouis modo Papa ponit ex seipso ex quodam stylo. Illud tamen tollitur, quia regula dicit, omnes gratiæ. Item, quia stylus non apponit dictam clausulam, nisi sit in supplicatione. Ista sunt quę de verbo ad verbum. R. D. Dominicus de Iacobatijs reliquit scripta super ista regula.

ex

Ex cuius verbis manifeste colligitur Rotam iudicasse propter generalitatem verborum regulæ illi esse locum. Postremo secundum istam opinionem, quod regula procedat isto casu, iudicauit Rota in vna Gebenen. parochiali coram D. Gulielmo de mense majo, vt ipse idem refert in quadam decisione, rationem decisionis ponens, quia ex quo per illam clausulam generalem non datur alia vacatio, quam per obitum, obstabit regula, nec attendi debet, quod impetratio in modo expresso sit per resignationem, ex quo re vera vacat per obitum, & in tali vacatione tantum verificatur prouisio, in qua regula loquitur, siue per modum expressum, siue per generalia verba colligatur modus verus vacādi, & ita dicit se audiffe maiores tenuisse olim.

Et prædicta omnia procedunt in casu suo, non autem in casu cōtrario, videlicet, quando quis impetrat per obitum, & vere vacat per resignationem, prout in casu tunc contingenti, quia tunc regula non procedit, quia solum loquitur quando per obitum, & extendi non debet in alium casum. l.3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Ita concedit idem dominus Guliel. in d. decis. pro qua faciunt, quæ adducit hic Glossator pro ista opinione in tertia columna versiculo item, quia ista regula loquitur de obitu, &c. Hactenus recitauimus opin. antiquorum & modernorum patrum super isto dubio, quid dicendum?

Certe licet ista opinio videatur suffulta iuribus & rationibus. Tamen adhuc pro prima opinione, videlicet, quod ista regula non habeat locum, isto casu posset adduci vna concludens ratio, quia certum est leges nouas interpretationem, & declarationem recipere à lege veteri. l. non est nouum cum l. sequenti. ff. de lega. 2. sed in regula ista veteri ponitur, & assignatur in ipso procemio ista ratio, videlicet, vt fraudes euitentur, & ambitionibus via præcludatur, &c. clarum est, quod ista ratio prooemij inducit causam finalem vt in l. fina. ff. de hæredi. instit. & tradit Bald. in l. vt liberis. C. de colla. cessante igitur ratione prooemiali, & finali, cessat ipsa dispositio. l. generaliter. C. de episco. & cleri. cum similibus. Sed in casu nostro cessat dicta causa finalis, quia hic non est ambitio, non est aliqua fraus, igitur locus non erit regulæ, pro qua opinione faciunt alia motiua adducta per Ias. in consi. 104. colum. penul. libro primo.

Tamen

Tamen pro contraria parte,& sic pro decisione domino rum facit,quia ex quo illa clausula siue alio quouis modo,in casu nostro non potest verificari, nisi morte, perinde est,ac si in specie fuisset facta impetratio per obitum:quia genus, quod non potest verificari, nisi in vno indiuiduo, habetur pro specie.c.ex parte.de offi.dele.l.j.& ij.ff.de lib.& posth. sed si in specie fuisset facta impetratio per obitum, regula ista obstaret: ergo eo modo obstabit vacationi comprehensæ sub clausula generali, quia si verba regulæ adaptantur, militat dispositio.l.ille,aut ille.§.cum in verbis.de leg.j.

Præterea quia talis præsumitur mens istius impetrantis qualis verba indicant, cum in ambiguis illius sententia & declaratio capienda est,quæ ex verbis comprehéditur.l.in ambiguis.ff. de regu.iur.& l.si quis intentione.ff. de iudic. Sed verba illa,alio quouis modo, implicant casum mortis, ergo impetrans visus fuit de tali cogitasse, & sic attenta mente sua ambitiosa obstabit regula. Sed pro concordia opin.posset sic distingui, quod aut impetrans per resignationem cum dicta clausula,alio quouis modo, ita esset impetraturus per obitum, si sciret vacationem, etiam non verisimilem, sicut impetrauit per resignationem, & re est expedita per superius dicta. Si vero esset impetraturus per obitum, & tunc per dictam clausulam non veniet casus mortis,sed alius casus vacationis similis expressæ,quia nō præsumitur quis velle in genere impetrare, quod in specie non esset impetraturus, quia intentio impetrantis non extenditur ad illud.l. obligationem generali.ff. de pign. & quæ notat Ioan. Andr. in regu.in generali. Sed qualiter hoc probabitur, putarem relinquendum eius iuramento iuxta, cap. fina. qui matr.accu. poss. & capitulo significasti.de homi. & hoc considerata qualitate personæ & iuris. Nam in casu proposito nulla videtur suspicio si iuramentum procuratori defertur, qui pro alio impetrauit nec agit de proprio commodo, secus esset in impetrante nomine proprio: quia si beneficium esset pingue subdubitarem de iuramento præstando, propter rationem text. in capitulo clericos.de cohab.cleric. & mul.quia vt dicit Bald.in cap. quia verisimile. de præsump.propter dulcedinem beneficiorum studium adhibetur corrumpendi testes. Iudex igitur arbitrabitur hoc casu.

QVÆSTIO QVARTA.

Quaero, nunquid ista regula procedat in commenda? Solutio. Moderni Sabinen. hic in quadam apostilla dicunt prima facie videri quod non tamen contrarium asserunt esse verum, & nihil aliud dicunt. Dominus Guliel. hic in decisione quadam dicit quod videtur prima facie dicendum, quod non habeat locum, ex quo commenda non dicitur vacare per obitum, sed cessante commenda vacat eo modo quo prius, vt dicit Fede. de Senis in tract. permutat. benefi. quaest. 6. & Ludo. Rom. consil. 350. Et Rota in antiquis prima. de concess. praeb. Et illa opinio est in curia vulgaris apud omnes, praesertim Abbreuiatores.

Accedit ad hoc, quia regula est aliquatenus exorbitans, & in exorbitantibus fit restrictio ad casum expressum, quia odia restringi, fauores conuenit ampliari, vulg. c. odia.

Istis tamen non obstantibus maior pars dominorum in vna causa cuiusdam beneficij per obitum Regini cessante commenda, cum daretur de ista regula, contrarium conclusit, vt etiam R. D. Iacob. Simonetta auditor retulit. Ratio fuit, quia licet verba regulae non videantur amplecti istum casum, tamen mens & ratio regulae includit commendam, quae fuit vt fraudes euitentur, & tollatur ambitio. Sed clarum est, quod ista ratio militat in commenda: igitur vbi est eadem ratio, debet eadem esse in vtroque dispositio. glo. in cap. si postquam, de elect. cum vulg. Non obstat, quod per obitum non detur vacatio, quia est verum, proprie tamen in commendis nostri temporis negari non potest, quin detur aliqualis vacatio.

Adde pro ista opi. videri tex. hic in verbo, pes gratiae, & c. sub quo natura verbi commenda videtur comprehendi, cum sit gratia. Et quia dictio, omnes, est vniuersalis omnia complectens. l. Iulianus. de leg. 3. Et quia videmus, quod quasi omnes regulae iudiciales, licet generaliter loquantur tamen commendas comprehendunt, vt late dixi in regula de infir. & de idio. & dicetur latius reg. de impetr. benefi. famil. Card. in reg. de annali & triennali. Et alibi saepe, quae ideo non repetam, ne fastidium generent.

QVÆSTIO QVINTA.

Quaero, an ista verisimilis notitia obitus, de qua loquitur ista regula, debeat attendi computando dietas

per terram, an vero per mare?

Solutio. Ratio dubitationis est, quia iter terrestre est certum, & potest facile per milliaria computari à communiter accidentibus, vt in l. continuus ff. de verb. obliga. sed iter maritimum est penitus incertum, quia aliquando ex Hispania per mare decurritur ad Vrbem in 10. diebus, aliquando in 60. vt experientia docet.

Breuiter iste casus sæpe accidit: Nam tempore Calixti fuit propositum in Rota per D. Io. Pintor Auditorem in causa Detrusen. beneficij, in quà consuluerunt aliqui periti: & tandem fuit conclusum, quod à communiter accidentibus eligendum est iter per mare & per terram, secundum quod magis communiter accidit, non secundum quod raro, quia iura non adaptantur ad ea quæ raro & cum difficultate fiunt & hoc indicat tex. regulæ nostræ, quæ non vult præcise, quod notitia obitus deueniat, ad notitiam Papæ, sed quod verisimiliter potuerit deuenire, vt in simili dicit etiã tex. in cle. causam in versic. verum, de elect. Et in isto verisimili iudex arbitrabitur secundum communem cursum litiberantium, vt dicit hic Glossator accidisse tempore Sixti, in vna causa Valentina: Nam verbum potuit, positum hic, non denotat necessitatem, sed potentiam, cum sit prolatum affirmatiue. ad hoc cle. auditor. in versi. potest. c. de rescript. & inconsulum de offic. de leg. & c. gratia. eod. titu. in 6. Potuit enim peruenire vacatio ad papam, licet forte non peruenerit, & sic attenditur quod possit peruenire, vnde ex Barchinona potest in 8. vel 9. diebus peruenire notitia ad papam de obitu, licet non peruenarit actu: & illud quod potuit, considerat regula non quod existat, sed quod existere possit: propterea dicit tex. verisimiliter, non quod ita sit verum, sed quod sit simile vero, vt dicit Bal. in l. ea quidem. in 3. col. C. qui accus. non poss. facit. l. miles. §. mulier ff. de adul. Et hoc, vt dixi, arbitrarium est, vt dicit Card. & alij in d. clem. causam in versic. verum. sic igitur sufficit, quod ille verisimile sit possibile vt not. Bal. in l. scripturæ. C. de fi. instr. Et ista verisimilitudo aliter debet arbitrari per mare, & aliter per terram, quia vt dixi, licet mare sit incertum, tamen à communiter accidentibus citius fit iter per mare, & quam per terram, vt not. in c. vbi periculum. de electio. libro 6. habetur tamen in hoc ratio temporis, quia tempore hyemis aliter considera-

ratur

ratur iter maritimum, aliter æstatis tēpore, vt tradunt Doct. post Io. And. in c. olim de rescript. Nam quinquaginta milliaria per mare sunt minus, quam vna dieta per terram, vt dicit Bar. in tract. de insula. in 3. col. Et de istis computatio nibus dietarum, & quę sunt meliora itinera, an maris, vel terræ late tradunt Mod. Bonon. in §. his igitur inst. de iust. & iur. & Fely. in cap. olim. in 2. col. de except.

QVÆSTIO SEXTA.

QVAERO, ponamus quod aliquis impetrauit beneficium eodem die obitus cum derogatione istius regulę, an ei impetranti incumbat onus probandi obitum præcessisse, an vero aduersario?

SOLVTIO. Prima facie videtur dicendum, quod impetrāti incumbat onus probandi. quia ex quo agit ad canonizationem sui tituli, tenetur probare vacationem temporis impetrationis. l. 2. de prob. Nam quilibet tenetur probare cōtenta in sua gratia, vt no. Moder. in c. ad aures. de rescr. nec sufficere videtur, q̄ probet diē obitus, nisi etiam quod obitus verisimiliter præcesserit suam impetrationem, quia illa probatio non concluderet. vulg. l. maritem C. de proba.

Istis tamen non obstantibus domini concluserunt contrarium in una decanatus ecclesiæ Capuanæ, quam impetrauerat Card. Ferrarien. cum derogatione istius regulæ. Nam uoluerunt isto casu præsumere obitum præcessisse prouisionē, vt refert dominus Guhel. in quadam decisione, sub titulo de præb. in collectan. suis Ratio fuit, quia quando sumus in dubio quis actus præcesserit, capi. ut interpretatio, quod ille actus in dubio presumatur præcedere, qui est necessarius ad validitatem actus, ut actus valeat potius quam pereat, ut per plura exempla probat Fely. in c. pastoralis. in 1. colum. uers. ad identitatem. de rescrip. Et in notabili casu tradit Ias. in l. 4. §. condemnatum in 2. col. ff. de re iud. præsertim quia aliter interpretando, esset pręsumere delictum in dubio, quod esse non debet, uulgaris iuribus. Nam capienda est semper interpretatio per quam excludatur delictum, in capit. fin. de pręsumptio. & not. per Bar. in l. non solum. §. sed & reprobari. ff. de ope. not. nuntiat. Et esset delictum alias impetrare beneficium uiuentis ut patet in regula. 20.

vbi dixi.igitur,&c. Et per hoc respondetur ad l.hæres insti tutus,cũ seq.ff.acquir.hære. Et ista omnia de plano procedunt in casu nostro,data derogatione regulæ, alias vero si exciperetur de regula,impetranti incubit onus probandi verisimilem notitiam obitus, & sic satisfecisse regulæ, vt fuit alias conclusum tempore Calixti in vna Detrusen. beneficij coram Io.Pintor.tunc Rotæ auditore,de quo tamen viden dum est, quod dixi in dicta regula. 20.de impetr.benefic.viuent.

QVÆSTIO SEPTIMA.

QVAERO, ponamus ꝙ papa absit ad vrbe per plures menses,prout contigit tempore Clementis, & nunc. S.D.N.Pauli.III. Niciam proficiscentis,& moriatur aliquis Romæ, & beneficium impetretur à papa longissime distante ab vrbe,vtrum sit locus isti regulę?

SOLVTIO. Iste casus modo pendet,& videtur dicendũ regulæ locum non esse,ex eo, quia curia videtur esse Romę, & reputatur eadem cum illa pontificis,quando remanet ibi audientia causarum, vt not.omnes in clemen. ne Romani, per illum tex. de electio.

Ex diuerso suadet ratio regulæ,vt dicamus isto casu habere locum,si tanta sit distantia temporis, quod verisimiliter in tam breui tempore non possit adiri papa: pro qua parte plura in informationibus deducuntur, sed quia causa pendet,subsisto donec Rota in alteram inclinet.

QVÆSTIO OCTAVA.

QVAERO, nunquid isti regulæ solet derogari?

SOLVTIO. Stylus signaturæ habet,ꝙ derogatio istius regulæ non detur, nisi solum in Francia,sed extra Frãciam semper solet derogatio, sed pro qualificatis personis aliqnando solita est derogatio dari. Et ita reperio in libro derogationum bo.memo. Laurentij Cardinalis Sanctorum Quatuor,pluries derogatum fuisse, vt patet ibi fol.58.& 72. & 75.& fol.99. Sed Alexand.VI. in bulla reformationis curiæ, quando tractat reformatione signaturæ, posuit vnam regulam,quã voluit appellari infallibilem,videlicet, Quod regu-

regulis de verisimili notitia, neque de subrogandis colliti-
gantibus nunquam derogetur, sed quod stent immobiles, &
certe honestum videretur: tamen, vt dixi, signatura ex gra-
tia pro benemeritis personis aliquando derogat, & non ser
uat illam cõstitutionem Alex. Modus autem seu forma qua
liter derogari debeat, & quibus verbis, ponit Hispanus no-
ster antiquus in illo vulgato libro Prouinciali ecclesiarum
siue practicę cancellariæ (qui est liber approbatus à sede
Apostolica) vt dicit Card. in cle. 2. §. irritum. in tertia quę-
stione de electio.

COMPENDIVM PER QVAM BREVE VTRIVSQVE SIGNATVRÆ TAM GRATIAE QVAM IVSTITIAE

POstremo, quia regula ista de signatura in iusti-
tiæ loquitur operæpretium erit (cum fuerim,
non præcedentibus meritis à sanctissimo Do-
mino nostro papæ Paulo III. statim post eius
promotionem vtriusque signaturæ gratiæ, & iustitiæ, crea-
tus referendarius (quædam hic breuiter, quæ alias successi
uo studio cumulaueram, ad dictam signaturam iustitiæ perti
nentia, pro intellectu regulæ adnotare. Quæ licet pro certo
habeam ea viris consummatissimis leuia videri posse, non
tamen omnino inutilia erunt. Quia licitum videtur post
multa serio dicta, labore fessis, media itineris statione ride-
re, ac leuia loqui, quod in pictoribus experimur, qui post-
quam operi arduo mentem & (vt ita dicam) cogitationem
totam, & phantasiam affixerunt: si quando tædio affecti, ab
eo opere animi causa diuertant, non ad ardua ilico, sed ad
depingendas potius aues, vel alias res leues decurrunt, qui-
bus animus tanta laboris intentione defatigatus paululum
leuetur. Erunt igitur hæc (si viris consummatis non place-
bunt) pro tyronibus, Referendarij officium gerentibus, qui
bus aliquando prodesse volui scripta. Nam vt dicit Ostien.
in cap. 1. versic. profutura per illum text. vt eccles. benefic.
multa scribentes excusabiles sunt. Qui licet prouectis non
in omnibus satisfaciant, nouitijs tamen prodesse possunt.
Melius enim est teste Galeno doctos, onerare scitis, quam

 iunio-

iuniores fraudare docendis. Quamquam etiam spero summis uiris docta, ac forte meliori lectione grauatis, hæc leuia aliquando iucundiora fore. Nam stomachus lautioribus cibis fastiditus sæpe olufcula & pisciculos apetit. Fateor tamen ingenue, vt ab istis temerarijs iudicijs me liberarem, sæpe calamum continuisse, ne aliquid in hac materiam signaturæ scriberem, cum propter materiæ difficultatem, tum etiam propter styli eiusdem signaturæ frequentem mutationem & uarietatem, quæ adeo magna est, ut quotidie nouas formas de promere uideatur. Adeo quod propter noua iura quæ indies signatura deposuit, dici potest. Quod licet procurator uel aduocatus ex debito conscientiæ iniustas repudiare teneantur: hoc tamen fallit in materia beneficiali, in qua, licet prima facie causa iniusta appareat nihil ominus propter uaria iura, quæ quotidie ex signatura emanant, propter quæ causa iniusta iustificatur & uincitur, & quæ à principio iusta uidebatur, iniusta redditur, excusantur ut quotidie exprimur: ideo aduocati tales causas acceptare non peccarent, quas certitudinaliter iniustas esse nisi ab euentu iudicare non possunt. Secus in profanis, in quibus ius semper certum est, nec per signaturam mutabile. Et ideo de signatura prouerbium illud dici potest, Semper noui aliquid affert Aphrica. Et quamuis in hoc proposito animus meus diu fixu extiterit: uidelicet ne aliquid æderem, tamen mihi scribendi fiduciam dederunt scripta quędam nuda quæ in hac materia signaturæ (iam multis annis per manus plurium referendariorum, & curialium uersantur) in multis non solum mutila, sed etiam manca, & sine aliqua iuris ratione uel authoritate roborata, quæ me iam per uarias occupationes publicas fessum, nec talia cogitantem, ue luti Entellum illum Virgilianum, (Si licet in paruis exemplis grãdibus uti) ad animi robur impulerunt & reuocarũt. Quamobrem reprehendi non debeo, si quæ ab alijs sic inuẽta sunt, cultu reddam blandiora, authoritate iuris firmiora, lõga, ac noua accumulatione uberiora. Igitur ad rem ipsam accedamus.

QVÆ-

QVÆSTIO DECIMA SEXTA.

IGITVR quæro, quid præ se ferunt ista verba regulę, videlicet, nisi sint commissiones iustitiam continentes, per placet, vel per S.R.E. Vicecancellarium; &c.

SOLVTIO. Pro intellectu istorum verborum totus vtriusq. signaturæ stylus reuoluendus est, videlicet, gratiæ & iustitię, de qua Glossator aliqua hic scribit. Sed quia nimis onerosum & prolixum fortassis videretur hic omnia scribere, quæ dici aut excogitari posset, potiora tantum deligam, quæ ab alijs tradita non fuerunt: reliqua in illo opusculo, quod alias super stylo sacræ pœnitentiarię fabricaui, scribam. Nunc vero ea duntaxat tractato, quæ declarationem istius regulæ, & aliarum de signatura loquētium expediri arbitrabor Quæ, vt magis distinctæ, & suo ordine clariora appareant, illud opusculum in tres particulas diuidam, Nam vt Bal. in proœ. digestorū dicit, Scire quid facias, & nescire quo ordine facias, perfectæ cognitionis non est. Prima pars aliqua de antiquo & moderno signaturæ, gratiæ & iustitiæ stylo enarrabit, differentias istarum ponens, ac distinguens personas, quibus hoc signaturæ negotium commissum est. Secunda pars circa referendariorum originem & officium versabitur. Tertia pars casus & effectus plures ad huiusmodi ad signaturam iustitiæ, de qua ista regulam loquitur. pertinentes, enarrabit, per quos etiā regula. 29. quæ ad istam, ueluti quoddam necessarium antecedens & præambulum se habet, latissime declarabitur.

Circa primū, illud ante omnia meminisse oportet, olim uarias utriusq. signaturæ obseruationes fuisse, quæ ex regularum antiquarum & iuriū diuersitate, super hac materia loquentium, colliguntur, de quibus antiqui & moderni doctores pauca admodum scripserunt. Et hæc signandi uarietas fecit, quod signatura gratiæ & iustitiæ eiusdem plerumque verbis olim conficeretur. Nam antiquis temporibus, supplicationes gratiæ prout hodie, tunc etiam per fiat signabantur. Et eodem modo commissiones iustitię papa per uerbum fiat, signabat. Verum quia hęc omnia sine aliquo certo ordine procedebant non modicam confusionem generabant. Quamobrem modernis temporibus signaturæ gradus distincti fuerunt; & incipiendo à signatura gratię, quæ uberior, & fortasse antiquior signatura iustitiæ videtur li-

cet non dignior ratione iustitię, quę secundum Philosophū inter cæteras virtutes, principatum obtinet.

Est in primis notandum, quod signatura gratiæ olim, & hodie, vt dixi, per papam, per verbum fiat conficiebatur, & non sine optima ratione, quia papa solo verbo fiat, facit gratiam, vt dicit Bald. in l. humanum. in fi. C. de legib. Et certe nullum verbum est aptius, per quod hęc principis liberalitas statim repræsentetur, sicut per hoc verbum fiat; quod de sui natura gratiam de præsenti, ac in promptu inducit mentem papę sine aliquo alio literarum adminiculo, aut inuolucro incontinenti ad esse perfectum deducit, vt expresse Bald. in l. cum apud. C. de com. ser. ma. dicit, & ante ipsum Cald. in indice suo, in verbo, fiat & idē Cald. in repe. c. quisquis. per illum tex. de elect. vbi subdit se ita in magna causa obtinuisse, sequitur Felyn. in rub. de constit. in 3. col. & latius in cap. Rodulphus. in 18. col. ver. fiat, de rescript. Et quod verbum fiat, actum instanti factum esse denotet, videtur facere text. in c. qui bona agunt. § sicut. 17. q. 1. vbi dicitur, quod per illa verba, fiam monachus, statim professio facta est. facit glos. pen. in ca. porrectum de regulari. & text. in cap. 1. de filijs presbyt. & per hoc apparet glos. in cap. generali. 25. quæst. 1. quæ voluit, verbum fiat, actum de futuro respicere, in signaturis papæ non esse verā qui statim, vt dixi, simplici verbo fiat, gratiam facit, vt dicit idem Bald. in l. falsus. in 8. col. versic. item scias. C. de fur. nec hoc sine mysterio factum videtur. Nam cum papa Dei optimi maximi vices gerat, conueniens fuit, vt quo ad fieri potest, eius vestigia imitetur. Et ideo sicut ille rerum omnium opifex, cum dixit, Fiat lux, statim sine aliquo interuallo facta est lux, vt patet Gen. ca. 1. Sic papa ad eius similitudinem, cuius vicarius est, hoc verbo in signatura vtitur, fiat gratia & statim facta est: pro quo optime facit tex. in l. 1. §. deinde ait prætor. ibi, hęc verbo fiat, statim facto suo nocent, &c. ff. ne quid in loco pub. quib. accedunt ea quę scribit Anto. de But. in consil. 2. quod errore repetitum est, consil. & Feli. eum referens in c. nonnulli. in prin. 8. col. de rescript. & in c. super literis. in 6. colum. eod. titu. & Gemi. in consi. 65. col. fin cum alijs, de quibus per Moder. Papien. in rub. de const. col. 17. Et per Franc. de Ripa. lib. 2. responsorum, super titu. de rescrip. cap. 11. Et ad hoc notabilem

decis.

decis. ponit Rota tit. de rescrip. in antiq. d. incipit Cancellaria, &c. quæ secundum numerum est decis. 561. quam late Fely. in c. nonne. in 1. col de præsump. declarat.

Est tamen vnum circa hoc valde notandum, quia licet, vt dictum est, hoc verbum fiat, in signatura papæ positũ, de sui propria natura gratiam in instanti inducat: hoc verum est, quando subiecta materia solum gratiam continet: Secus vero quando in supplicatione plura petantur, quorum aliqua gratiam continent, aliqua vero iustitiam, quæ secũdum ius regulatur. Nam tali casu si Papa talem supplicationem per fiat, vt petitur, signaret, solum Papa concedere videtur ea quæ iustitiam concernunt, & secundum ius cõmune sunt, & hoc casu propter rerum mixturam, illud verbum fiat, à sui natura exorbitaret, & per consequens gratiam inducere non videretur. ita notabiliter concludit Pe. Phili. Corneus in consi. 119. circa primum colu. 5. lib. 2. & consi. 48. quoniam. lib. 3. quem sequitur Fran. de Ripa vir eruditus in rub. de rescri. col. 6. quod propter plures effectus qui ex hoc in practica quotidie resultant, est menti tenendum, de quibus Moder. plures differentias faciunt in c. postulasti. de rescrip. Igitur ea quæ dicta sunt, locum habebunt, quando expresse à Papa petuntur ea, quæ contra vel præter ius sunt, in quibus gratiam concedere videtur. Faciunt ad hoc ea quæ in tit. de rescrip. lib. 6. nu. 16. dixi.

Postremo circa istam signaturam aduertendum est, quod quando Papa nouam gratiam facit, eam hoc modo signat fiat vt petitur: sed quando est reformatio, signat per fiat A. & sic tantum primam literam sui proprij nominis ponit.

Sed hic pulchrum dubium occurrit: quare Papa in signatura supplicationum primam literam nominis sui pontificatus nõ ponit, sed tantum primam literam proprij nominis.

Solutio. Dici posset hoc ad denotandum vtranque personam, siue vtrunque nomen factum fuisse. nam in supplicatione nomen proprium generationis ponit: in bullis vero nomen sui pontificatus, id est, regenerationis: & sic duplicem personam, videlicet priuatam & publicam represen tat. Vel dici potest, quod in supplicatione ideo propriũ nomen ponit, quia illud verum, naturale, & originale nomen est. Nomen vero pontificis, inductitium & accidentale. Et quia in supplicatione verus scribendi actus attẽditur, quia,

vt talis

vt talis, vt verus, & non repræſentatiuus homo ſcribit, ideo vero nomine vtitur in bullis vero, quia papa non ſcribit, nec manum ſuam, vt ipſe apponit, ſed per officiales expediuntur ideo in illis officij ſui nomen, id eſt, Papatus ponitur. Et pro iſta diſtinctione facit notabile dictum Bonifacij de Vitalinis Rotę auditoris in clem. 1. 4. colum. nu. 48. de probatio. vbi dicit, quod quando papa organo vocis ſuæ loquitur, tanquam priuata perſona loqui videtur, quia per ſe ſcribere & loqui, ſunt actus perſonalitatem denotantes: ſed quando per literas ſeu bullas loquitur, ex quo non loquitur per organum propriæ vocis, ſed officialium, tunc vt priuatus homo loqui non dicitur, ſed Chriſti vicarius. Sic igitur dicendum eſt, quod quando ipſe manu ſua ſupplicationem ſignat, ideo nomen ſuum priuatum apponit quia manu ſua ſcribendo actum priuati hominis, perſonalem induſtriam denotans, facit: propterea bene nomen impoſitum perſonæ ſuæ conuenit. Sed in bullis, quia iſta de per ſe non facit, ſed repræſentatiue ſecundum pręſumptam formam fiant, ideo in illis dignitatis nomen apponitur. Et hec quantum ad ſupplicationes gratioſas. Commiſſiones vero iuſtitiæ, licet hodie per alia verba ſignentur, olim tamen, vt dixi, per verbum fiat, ſicut ſupplicationes gratioſæ ſignabantur hoc modo, videlicet fiat iuſtitia, ita quod in hoc videbatur differentia inter ſignaturam gratiæ & iuſtitiæ: vt expreſſe colligitur ex his quæ latius tradit Iaſ. in l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iur. Et de iſtis verbis papæ, fiat iuſtitia; quæ in commiſſionibus apponi ſolebant notabilem quæſtionem decidit Bald. in c. ſtuduiſti. de offic. delega. de qua latius diſputat Iaſo. in l. cauſas. in 2. col. C. de tranſact. Tamen conſiderandum eſt, quod licet verbum fiat, de ſuo proprio ſignificatu ad ſupplicationes gratioſas, & non iuſtitiæ pertineat, interdum tamen papa ad ſupplicationem gratioſe petitam & ſignatam per fiat, reddit mixtam, prout in notabili caſu conſuluit Ioachinus de Narnia, aduocatus ſui temporis doctiſſimus in quodam conſi. incip. pro reſponſione poſito in nono volumine allegationum antiquarum fol. 277. vbi loquitur de quadam ſupplicatione procreando doctore gratioſe, ſine aliquo examine petita, & papa ſignauit ſupplicationem per verbum fiat, vt petitur & addidit iſta verba, & cõmittatur. Ita quod illa gratia pro parte gratioſa

tiosa erat, pro parte sapiebat iustitiam, vt ibi latius scribit.
Ex quo infertur, quod licet hodie commissiones iustitiæ per verbum placet signentur, vbi vero commissio gratiam aliquam contineret, vel papa ad partes committendo rescribit, hodie etiam signatura per verbum fiat, vt petitur, vtitur. Sed ista vsque ad tempora Sixti quarti vario modo procedebant. Tempore vero Alexandri Sixti, qui quasdam ordinationes super hoc ædidit, istæ signaturæ gratiæ, & iustitiæ diuisæ fuerunt, & quælibet de per se certas differentias & stabilem ordinem receperunt. Itaq; nunc supplicationes gratiosæ aliter signantur, quam commissiones iustitiæ. Et etiam in signatura gratiæ facti sunt gradus differẽtes in qualitate, propter quos gradus vna regula cancellariæ facta est, vt statim dicam. Et isti gradus ex eo apparent, quia quando supplicationes gratiosæ per papam cõceduntur, signantur, aut per verbum fiat, vt petitur, vel fiat A. aut fiat motu proprio: vt dixi in prin. Et iste est primus gradus signaturæ gratiæ. Secundus gradus est, quando papa eas non signat, sed propter multiplices occupationes earum signaturam alicui Cardinali, vel prælato committit: tunc illi hodie in gratiosis verbo fiat, non vtuntur, sicut Papa facit, sed istis verbis, videlicet, Concessum vt petitur, vel concessum in forma in præsentia D.N.Papæ.N.Card. & iste est secundus gradus. Et ista signatura vtitur Cardinalis in principalibus gratijs, sed in reformationibus non concernentibus nouam gratiã, sed dumtaxat aliquam qualitatem & circunstantiam, non signat concessum in præsentia D.N.Papæ, sed concessum L. Card. &c. Et isto etiam modo Vicecancellarius prouisiones gratiosas in casibus, qui sibi per regulas Cancellariæ conceduntur, signat, vt sunt gratiæ si neutri, vsque ad certam summam, & cum quadam limitatione, vt scribit Ludo. Rom. in consi. 379. col. fi. signat etiam subrogationes, reformationes, & alias de quibus ibi.

Est bene rerum, quod licet Vicecãcellarius in dictis casibus in dictis regulis enarratis signare possit supplicationes gratiosas per concessum, tñ raro facit, quia curiales supplicantes magis volunt signaturam papæ, vel card. signaturam habentes, quã Vicãcellarij, & hoc duplici ratione: tum propter digniorem signaturam, ad quem medio Referendariorum facilis accessus patet, tum etiam quia papa supplicantibus

tibus, facile clausulas derogatorias obstantiarum concedit quas Vicecancellarius, neque aliquis alius inferior à Papa cōcedere potest, nisi sibi ex stylo daretur, vt dicit in termi nis Io.de Imo.& Domi.in c.statutum.in gl.literarum. de re scrip.lib 6. tradunt late Moder.in l.nemo potest.de leg. 1. Et ideo miratur Glossator in regula 68.quare Vicecancella rius communiter illi regulæ derogat, videlicet quod seque stra & remissoriæ literis non expeditis dentur. cum tamen de iure clausula non obstantibus, vti non possit. Ex quibus apparet, quod potestas, quæ hodie per regulas Vicecancel lario signandi materias gratiosas datur, penitus frustratoria & sine vsu sit. Bonum igitur esset in his in quibus illi pote-stas signandi supplicationes gratiosas vel contentiosas, per regulas conceditur, quod etiam facultas derogandi contra rijs constitutionibus daretur per quas impediri posset illa concessio, quia de iure quando aliquid à Papa alicui com-mittitur, omnia illi concessa censentur, sine quibus iurisdi-ctio exerceri non potest, vt in c.præterea. cum vulg.de offi. deleg. Sit ergo ista prima differentia inter istas signaturas gratiæ & iustitiæ, vt dixi: in gratiosis solus papa vtitur ver-bo fiat. Sed Cardinalis vel prælatus, quibus signaturam cō-mittit, verbo concessum, vt petitur, vtuntur.

Sed aduertendum est, quod licet Cardinalis altero de duobus modis dictis signare possit, non tamen vtroque mo do simul eadem signatura signare posset. vt verbi gratia, concessum, vt petitur, & in forma: quia si petita aduersaren tur formæ in quinterno Cancellariæ scriptę, contraria con cedere viderentur, quod ignorantiam saperet. Et propter has differentias signaturam vna regula Cancellariæ facta est, posita infra nume.31. quæ voluit signaturam Papæ per fiat, illi per concessum factæ in concursu præferri, quod procedit etiam si illa per concessum motu proprio, etiam qualificato concessa esset, & illa papæ non esset motu pro-prio, nec pro qualificato, vt Rota in pluribus causis conclu-sit, vt late refert D.Guliel. Cassiodorus in quadam decisio-ne super illa regula.

Et quod dictū est, neminē præter papam supplicationes gratiosas per verbū fiat, signare posse, fallit in maiori Pęni-tentiario, qui eas triplici diuerso modo signat per verbum fiat. Tamen illa signatura maioris Pœnitentiarij per fiat, in

duobus vel tribus à signatura Papæ etiam per fiat, differt.

Primo, quia maior Pœnitentiarius, nullo habito discrimine, supplicationes gratiosas & commissarias eo modo signat per fiat, sed papa in sua signatura supplicationes gratię a commissariis distinguit: quia gratiosas vniformiter hoc modo signat, fiat vt petitur, vel fiat motu proprio: commissarias vero signat per placet. Differunt etiam in alio, quia maior Pœnitentiarius verbo fiat diuersimode vtitur, videlicet fiat in forma, vel fiat de speciali, vel fiat de expressio, Quid autem illæ signaturæ importent, audeo hoc intrepide dicere, paucos intelligere: sed ego eas latissime in tract. de offic. & stylo sacræ Pœnitentiariæ declaro, vbi est proprius locus.

Differt & tertio signatura papę per fiat, ab illa maioris pœnitentiarij, quia papa aliquando sponte sua ad concedendã gratiam mouetur, & ideo supplicationem per fiat, motu proprio signat: sed maior pœnitentiarius, licet sicut papa signatura motu proprio vti posset, prout etiam vti potest ordinarius, tamen materia subiecta, quæ in d. offi. tractatur, signaturam istam non patitur: ratio est, quia ex quo concessiones quæ per maiorem pœnitentiarium fiunt circa absolutiones peccatorum versantur, inconueniens & absurdum videretur, quod peccatori non petenti absolutio motu proprio daretur, cum peccati venia non detur, nisi petenti & correcto vt dicit tex. in c. peccati venia. de reg. iur. lib. 6.

Et licet quo ad signaturam gratię sit differentia in modo signandi inter Papam & Cardinalem, seu prælatum, quibus Papa signaturam committit. Tamen quo ad signaturam iustitiæ, nulla aut modica est differentia inter signaturam papæ & cardinalis, nisi in hoc, quia Papa signat supplicationes commissarias per verbum placet. A. Sed Cardinalis, signat sic, placet S. D. N. Papæ. N. Cardinalis.

Item quia papa istas commissiones iustitiæ, aliquñ eas in cõsistorio publico signat, ea ratione, vt dicit hic Glossator, videlicet vt cuncti papam iustitiam facientem videant. Secus est in Card. qui non solum in consistorio, sed neq; etiam in congregationibus Cardinalium priuatis, præsente vel absente Papa, potest illas cõmissiones nec consueuit signare.

Vicecãcellarius vero bene potest signare supplicationes consistoriales de iustitia, sicut papa in consistorio, auditis ta-

men

Tamen pro contraria parte,& sic pro decisione domino rum facit,quia ex quo illa clausula siue alio quouis modo,in casu nostro non potest verificari, nisi morte, perinde est,ac si in specie fuisset facta impetratio per obitum:quia genus, quod non potest verificari, nisi in vno indiuiduo, habetur pro specie.c.ex parte.de offi.dele.l.j.& ij.ff.de lib.& posth. sed si in specie fuisset facta impetratio per obitum, regula ista obstaret:ergo eo modo obstabit vacationi comprehensæ sub clausula generali, quia si verba regulæ adaptantur, militat dispositio.l.ille,aut ille.§.cum in verbis.de leg.j.

Præterea quia talis præsumitur mens istius impetrantis qualis verba indicant, cum in ambiguis illius sententia & declaratio capienda est,quæ ex verbis comprehẽditur.l.in ambiguis.ff. de regu.iur.& l.si quis intentione.ff. de iudic. Sed verba illa,alio quouis modo, implicant casum mortis, ergo impetrans visus fuit de tali cogitasse, & sic attenta mente sua ambitiosa obstabit regula. Sed pro concordia opin.posset sic distingui, quod aut impetrans per resignationem cum dicta clausula,alio quouis modo, ita esset impetraturus per obitum, si sciret vacationem, etiam non verisimilem, sicut impetrauit per resignationem, & re est expedita per superius dicta. Si vero esset impetraturus per obitum, & tunc per dictam clausulam non veniet casus mortis,sed alius casus vacationis similis expressæ,quia nõ præsumitur quis velle in genere impetrare, quod in specie non esset impetraturus, quia intentio impetrantis non extenditur ad illud.l. obligationem generali.ff. de pign. & quæ notat Ioan. Andr. in regu.in generali. Sed qualiter hoc probabitur, putarem relinquendum eius iuramento iuxta, cap. fina. qui matr.accu. poss. & capitulo significasti.de homi. & hoc considerata qualitate personæ & iuris. Nam in casu proposito nulla videtur suspicio si iuramentum procuratori defertur, qui pro alio impetrauit nec agit de proprio commodo, secus esset in impetrante nomine proprio: quia si beneficium esset pingue subdubitarem de iuramento præstando, propter rationem text. in capitulo clericos.de cohab.cleric. & mul.quia vt dicit Bald.in cap. quia verisimile. de præsump.propter dulcedinem beneficiorum studium adhibetur corrumpendi testes. Iudex igitur arbitrabitur hoc casu.

QVAE-

QVÆSTIO QVARTA.

QVAERO, nunquid ista regula procedat in commenda? SOLVTIO. Moderni Sabinen. hic in quadam apostilla dicunt prima facie videri quod non tamen contrarium asserunt esse verum, & nihil aliud dicūt. Dominus Gulielmus hic in decisione quadam dicit quod videtur prima facie dicendum, quod non habeat locum, ex quo commenda non dicitur vacare per obitum, sed cessante commenda vacat eo modo quo prius, vt dicit Fede. de Senis in tract. permutat. benefi. quæst. 6. & Lud. Rom. consil. 350. Et Rota in antiquis prima. de concess. præb. Et ista opi. est in curia vulgaris apud omnes, præsertim Abbreuiatores.

Accedit ad hoc, quia regula est aliquatenus exorbitans, & in exorbitantibus fit restrictio ad casum expressum, quia odia restringi, fauores conuenit ampliari, vulg. c. odia.

Istis tamen non obstantibus maior pars dominorum in vna causa cuiusdam beneficij per obitum Regini cessante commenda, cum daretur de ista regula, contrarium conclusit, vt etiam R. D. Iacob. Simonetta auditor retulit. Ratio fuit, quia licet verba regulæ non videantur amplecti istum casum, tamen mens & ratio regulæ includit commendam, quæ fuit vt fraudes euitentur, & tollatur ambitio. Sed clarum est, quod ista ratio militat in commenda: igitur vbi est eadem ratio, debet eadem esse in vtroque dispositio. glo. in cap. si postquam, de elect. cum vulg. Non obstat, quod per obitum non detur vacatio, quia est verum proprie tamen in commendis nostri temporis negari non potest, quin detur aliqualis vacatio.

Adde pro ista opi. videri tex. hic in verbo, pēs gratiæ, &c. sub quo natura verbi commenda videtur comprehendi, cū sit gratia. Et quia dictio, omnes, est vniuersalis omnia complectens. l. Iulianus. de leg. 3. Et quia videmus, quod quasi omnes regulæ iudiciales, licet generaliter loquantur tamē commendas comprehendunt, vt late dixi in regula de infir. & de idio. & dicetur latius reg. de impet. benefi. famil. Card. in reg. de annali & triennali. Et alibi sæpe, quæ ideo non repetam, ne fastidium generent.

QVÆSTIO QVINTA.

QVAERO, an ista verisimilis notitia obitus, de qua loquitur ista regula, debeat attendi computando dietas

per terram, an vero per mare?

SOLVTIO. Ratio dubitationis est, quia iter terrestre est certum, & potest facile per milliaria computari à communiter accidentibus, vt in l. continuus. ff. de verb. obliga. sed iter maritimum est penitus incertum, quia aliquando ex Hispania per mare decurritur ad Vrbem in 10. diebus, aliquando in 6. vt experientia docet.

Breuiter iste casus sæpe accidit. Nam tempore Calixti fuit propositum in Rota per D. Io. Pintor Auditorem in causa Dertusen. beneficij, in qua consuluerunt aliqui periti, & tandem fuit conclusum, quòd à communiter accidentibus eligendum est iter per mare & per terram, secundum quod magis communiter accidit, non secundum quod raro, quia iura non adaptantur ad ea quę raro & cum difficultate fiût & hoc indicat tex. regulæ nostræ, quæ non vult præcise, quòd notitia obitus deueniat, ad notitiam Papę, sed quod verisimiliter potuerit deuenire, vt in simili dicit etiã tex. in cle. causam in versic. verum, de elect. Et in isto verisimili iudex arbitrabitur secundum communem cursum iter agentium, vt dicit hic Glossator accidisse tempore Sixti, in vna causa Valentina. Nam verbum potuit, positum hic, non denotat necessitatem, sed potentiam, cum sit prolatum affirmatiue. ad hoc cle. auditor. in versi. potest. c. de rescript. & in consulum de offic. de leg. & c. gratia. eod. titu. in 6. Potuit enim peruenire vacatio ad papam, licet forte non peruenerit, & sic attenditur quòd possit peruenire, vnde ex Barchinona potest in 8. vel 9. diebus peruenire notitia ad papam de obitu, licet non peruenarit actu: & illud quod potuit, considerat regula non quòd existat, sed quod existere possit: propterea dicit tex. verisimiliter, non quod ità sit verum, sed quod sit simile vero, vt dicit Bal. in l. ea quidem. in 3. col. C. qui accus. non pos. facit. l. miles. §. mulier. ff. de adul. Et hoc, vt dixi, arbitrarium est, vt dicit Card. & alij in d. clem. causam in versic. verum. Sic igitur sufficit quod ille verisimile sit possibile vt not. Bal. in l. scriptura. C. de fi. instr. Et ista verisimilitudo aliter debet arbitrari per mare, & aliter per terram, quia vt dixi, licet mare sit incertum, tamen à communiter accidentibus citius fit iter per mare, & quam per terram, vt not. in c. vbi periculum. de electio. libro. 6. habetur tamen in hoc ratio temporis, quia tempore hyemis aliter considératur

ratur iter maritimum, aliter æstatis tẽpore, vt tradunt Doct. post Io. And. in c. olim de rescript. Nam quinquaginta milliaria per mare sunt minus, quam vna dieta per terram, vt dicit Bar. in tract. de insula. in 3. col. Et de istis computationibus dietarum, & quę sunt meliora itinera, an maris, vel terræ late tradunt Mod. Bonon. in §. his igitur inst. de iust. & iur. & Fely. in cap. olim. in 2. col. de except.

QVÆSTIO SEXTA.

QVAERO, ponamus quod aliquis impetrauit beneficium eodem die obitus cum derogatione istius regulę, an ei impetranti incumbat onus probandi obitum præcessisse, an vero aduersario?

SOLVTIO. Prima facie videtur dicendum, quod impetrãti incumbat onus probandi. quia ex quo agit ad canonizationem sui tituli, tenetur probare vacationem temporis impetrationis. l. 2. de prob. Nam quilibet tenetur probare cõtenta in sua gratia, vt no. Moder. in c. ad aures. de rescr. nec sufficere videtur, ꝙ probet diẽ obitus, nisi etiam quod obitus verisimiliter præcesserit suam impetrationem, quia illa probatio non concluderet. vulg. l. matrem C. de proba.

Istis tamen non obstantibus domini concluserunt contrarium in una decanatus ecclesiæ Capuanæ, quam impetrauerat Card. Ferrarien. cum derogatione istius regulæ. Nam uoluerunt isto casu præsumere obitum præcessisse prouisionẽ, vt refert dominus Guliel. id quadam decisione, sub titulo de præb. in collectan. suis Ratio fuit, quia quando sumus in dubio quis actus præcessit, capi. ubi interpretatio, quod ille actus in dubio presumatur præcedere, qui est necessarius ad validitatem actus, ut actus valeat potius quam pereat, ut per plura exempla probat Fely. in c. pastoralis. in 1. colum. uers. ad identitatem. de rescrip. Et in notabili casu tradit Ias. in l. 4. §. condemnatum in 2. col. ff. de re iud. præsertim quia aliter interpretando, esset pręsumere delictum in dubio, quod esse non debet, uulgaris iuribus. Nam capienda est semper interpretatio per quam excludatur delictum, in capit. fin. de pręsumptio. & not. per Bar. in l. non solum. §. sed & reprobari. ff. de ope. not. nuntiat. Et esset delictum alias impetrare beneficium uiuentis ut patet in regula 20.

vbi dixi. igitur,&c. Et per hoc respondetur ad l.hæres insti tutus,cũ seq.ff.acquir.hære. Et ista omnia de plano procedunt in casu nostro, data derogatione regulæ, alias vero si exciperetur de regula, impetranti incubit onus probandi verisimilem notitiam obitus, & sic satisfecisse regulæ, vt fuit alias conclusum tempore Calixti in vna Detrusen. beneficij coram Io.Pintor.tunc Rotæ auditore, de quo tamen videndum est, quod dixi in dicta regula. 20.de impetr.benefic.viuent.

QVÆSTIO SEPTIMA.

QVAERO, ponamus ꝙ papa absit ab vrbe per plures menses, prout contigit tempore Clementis, & nunc S.D.N.Pauli. III. Niciam proficiscentis, & moriatur aliquis Romæ, & beneficium impetretur à papa longissime distante ab vrbe, vtrum sit locus isti regulę?

SOLVTIO. Iste casus modo pendet, & videtur dicendũ regulæ locum non esse, ex eo, quia curia videtur esse Romę, & reputatur eadem cum illa pontificis, quando remanet ibi audientia causarum, vt not. omnes in clemen. ne Romani, per illum tex. de electio.

Ex diuerso suadet ratio regulæ, vt dicamus isto casu habere locum, si tanta sit distantia temporis, quod verisimiliter in tam breui tempore non possit adiri papa: pro qua parte plura in informationibus deducuntur, sed quia causa pendet, subsisto donec Rota in alteram inclinet.

QVÆSTIO OCTAVA.

QVAERO, nunquid isti regulæ solet derogari?

SOLVTIO. Stylus signaturæ habet, ꝙ derogatio istius regulæ non detur, nisi solum in Francia, sed extra Frãciam semper solet derogatio, sed pro qualificatis personis aliquando solita est derogatio dari. Et ita reperio in libro derogationum bo.memo. Laurentij Cardinalis Sanctorum Quatuor, pluries derogatum fuisse, vt patet ibi fol.58.& 72 & 75.& fol.99. Sed Alexand. VI. in bulla reformationis curiæ, quando tractat reformatione signaturæ, posuit vnam regulam, quã voluit appellari infallibilem, videlicet, Quod regu-

regulis de verisimili notitia, neque de subrogandis colliti-gantibus nunquam derogetur, sed quod stent immobiles, & certe honestum videretur: tamen, vt dixi, signatura ex gratia pro benemeritis personis aliquando derogat, & non seruat illam cōstitutionem Alex. Modus autem seu forma qualiter derogari debeat, & quibus verbis, ponit Hispanus noster antiquus in illo vulgato libro Prouinciali ecclesiarum siue practicę cancellariæ (qui est liber approbatus à sede Apostolica) vt dicit Card. in cle. 2. §. irritum. in tertia quęstione. de electio.

COMPENDIVM PER QVAM BREVE VTRIVSQVE SIGNATVRÆ TAM GRATIAE QVAM IVSTITIAE

POstremo, quia regula ista de signatura in iustitiæ loquitur operæpretium erit (cum fuerim, non præcedentibus meritis à sanctissimo Domino nostro papæ Paulo III. statim post eius promotionem vtriusque signaturæ gratiæ, & iustitiæ, creatus referendarius (quædam hic breuiter, quæ alias successiuo studio cumulaueram, ad dictam signaturam iustitiæ pertinentia, pro intellectu regulæ adnotare. Quæ licet pro certo habeam ea viris consummatissimis leuia videri posse, non tamen omnino inutilia erunt. Quia licitum videtur post multa serio dicta, labore fessis, media itineris statione ridere, ac leuia loqui, quod in pictoribus experimur, qui postquam operi arduo mentem & (vt ita dicam) cogitationem totam, & phantasiam affixerunt: si quando tædio affecti, ab eo opere animi causa diuertant, non ad ardua ilico, sed ad depingendas potius aues, vel alias res leues decurrunt, quibus animus tanta laboris intentione defatigatus paululum leuetur. Erunt igitur hæc (si viris consummatis non placebunt) pro tyronibus, Referendarij officium gerentibus, quibus aliquando prodesse volui scripta. Nam vt dicit Ostien. in cap. 1. versic. profutura per illum text. vt ecclesi. benefic. multa scribentes excusabiles sunt. Qui licet prouectis non in omnibus satisfaciant, nouitijs tamen prodesse possunt. Melius enim est teste Galeno doctos, onerare scitis, quam

iuniores fraudare docendis. Quamquam etiam spero summis uiris docta, ac forte meliori lectione grauatis, hæc leuia aliquando iucundiora fore. Nam stomachus lautioribus cibis fastiditus sępe olufcula & pisciculos apetit. Fateor tamen ingenue, vt ab istis temerarijs iudicijs me liberarem, sępe calamum continuisse, ne aliquid in hac materiam signaturæ scriberem, cum propter materiæ difficultatem, tum etiam propter styli eiusdem signaturæ frequentem mutationem & uarietatem, quæ adeo magna est, ut quotidie nouas formas de promere uideatur. Adeo quod propter noua iura quæ indies signatura deposuit, dici potest. Quod licet procurator uel aduocatus ex debito conscientię iniustas repudiare teneantur: hoc tamen fallit in materia beneficiali, in qua, licet prima facie causa iniusta appareat nihil ominus propter uaria iura, quæ quotidie ex signatura emanant, propter quæ causa iniusta iustificatur & uincitur, & quæ à principio iusta uidebatur, iniusta redditur, excusantur ut quotidie exprimur: ideo aduocati tales causas acceptare non peccarent, quas certitudinaliter iniustas esse nisi ab euentu iudicare non possunt. Secus in profanis, in quibus ius semper certum est, nec per signaturam mutabile. Et ideo de signatura prouerbium illud dici potest, Semper noui aliquid affert Aphrica. Et quamuis in hoc proposito animus meus diu fixu extiterit: uidelicet ne aliquid æderem, tamen mihi scribendi fiduciam dederunt scripta quędam nuda quæ in hac materia signaturæ (iam multis annis per manus plurium referendariorum, & curialium uersantur) in multis non solum mutila, sed etiam manca, & sine aliqua iuris ratione uel authoritate roborata, quæ me iam per uarias occupationes publicas fessum, nec talia cogitantem, ue luri Entellum illum Virgilianum, (Si licet in paruis exemplis grădibus uti) ad animi robur impulerunt & reuocarũt. Quamobrem reprehendi non debeo, si quæ ab alijs sic inuẽta sunt, cultu reddam blandiora, authoritate iuris firmiora, lõga, ac noua accumulatione uberiora. Igitur ad rem ipsam accedamus.

QVÆSTIO DECIMA SEXTA.

IGITVR quæro, quid præ se ferunt ista verba regulę, videlicet, nisi sint commissiones iustitiam continentes, per placet, vel per S.R.E. Vicecancellarium; &c.

SOLVTIO. Pro intellectu istorum verborum totus vtriusq. signaturę stylus reuoluendus est, videlicet, gratiæ & iustitię, de qua Glossator aliqua hic scribit. Sed quia nimis onerosum & prolixum fortassis videretur hic omnia scribere, quæ dici aut excogitari posset, potiora tantum deligam, quæ ab alijs tradita non fuerunt: reliqua in illo opusculo, quod alias super stylo sacræ pœnitentiarię fabricatui, scribam. Nunc vero ea duntaxat tractato, quæ declarationem istius regulæ, & aliarum de signatura loquẽtium expediri arbitrabor. Quæ, vt magis distincta, & suo ordine clariora appareant, illud opusculum in tres particulas diuidam. Nam vt Bal. in proœ. digestorũ dicit, Scire quid facias, & nescire quo ordine facias, perfectæ cognitionis non est. Prima pars aliqua de antiquo & moderno signaturæ, gratiæ & iustitiæ stylo enarrabit, differentias istarum ponens, ac distinguens personas, quibus hoc signaturæ negotium commissum est. Secunda pars circa referendariorum originem & officium versabitur. Tertia pars casus & effectus plures ad huiusmodi ad signaturam iustitiæ, de qua ista regulam loquitur. pertinentes, enarrabit, per quos etiã regula. 29. quæ ad istam, ueluti quoddam necessarium antecedens & præambulum se habet, latisime declarabitur.

Circa primũ, illud ante omnia meminisse oportet, olim uarias utriusq. signaturæ obseruationes fuisse, quæ ex regularum antiquarum & iuriũ diuersitate, super hac materia loquentium, colliguntur, de quibus antiqui & moderni doctores pauca admodum scripserunt. Et hæc signandi uarietas fecit, quod signatura gratiæ & iustitiæ eiusdem plerumque verbis olim conficeretur. Nam antiquis temporibus, supplicationes gratiæ prout hodie, tunc etiam per fiat signabantur. Et eodem modo commissiones iustitię papa per uerbum fiat, signabat. Verum quia hęc omnia sine aliquo certo ordine procedebant non modicam confusionem generabant. Quamobrem modernis temporibus signaturæ gradus distincti fuerunt; & incipiendo à signatura gratię, quæ uberior, & fortasse antiquior signatura iustitiæ videtur li-

cet non dignior ratione iustitiæ, quę secundum Philosophũ inter cæteras virtutes, principatum obtinet.

Est in primis notandum, quod signatura gratiæ olim, & hodie, vt dixi, per papam, per verbum fiat conficiebatur, & non sine optima ratione, quia papa solo verbo fiat, facit gratiam, vt dicit Bald. in l. humanum. in fi. C. de legib. Et certe nullum verbum est aptius, per quod hęc principis liberalitas statim repræsentetur, sicut per hoc verbum fiat, quod de sui natura gratiam de præsenti, ac in promptu inducit mentem papę sine aliquo alio literarum adminiculo, aut inuolucro incontinenti ad esse perfectum deducit, vt expresse Bald. in l. cum apud. C. de com. ser. ma. dicit, & ante ipsum Cald. in indice suo, in verbo, fiat & idẽ Cald. in repe. c. quisquis. per illum tex. de elect. vbi subdit se ita in magna causa obtinuisse, sequitur Felyn. in rub. de constit. in 3. col. & latius in cap. Rodulphus. in 18. col. ver. fiat, de rescript. Et quod verbum fiat, actum instanti factum esse denotet, videtur facere text. in c. qui bona agunt. § sicut. 17. q. 1. vbi dicitur, quod per illa verba, fiam monachus, statim professio facta est. facit glos. pen. in ca. porrectum de regulari. & text. in cap. 1. de filijs presbyt. & per hoc apparet glos. in cap. generali. 25. quæst. 1. quæ voluit, verbum fiat, actum de futuro respicere, in signaturis papæ non esse verã qui statim, vt dixi, simplici verbo fiat, gratiam facit, vt dicit idem Bald. in l. falsus. in. 8. col. versic. item scias. C. de fur. nec hoc sine mysterio factum videtur. Nam cum papa Dei optimi maximi vices gerat, conueniens fuit, vt quo ad fieri potest, eius vestigia imitetur. Et ideo sicut ille rerum omnium opifex, cum dixit, Fiat lux, statim sine aliquo interuallo facta est lux, vt patet Gen. ca. 1. Sic papa ad eius similitudinem, cuius vicarius est, hoc verbo in signatura vtitur, fiat gratia & statim facta est: pro quo optime facit tex. in l. 1. § deinde ait prætor. ibi, hęc verbo fiat, statim facto suo nocent, &c. ff. ne quid in loco pub. quib. accedunt ea quę scribit Anto. de But. in consil. 2. quod errore repetitum est, consil. & Feli. eum referens in c. nonnulli. in prin. 8. col. de rescript. & in c. super literis. in 6. colum. eod. titu. & Gemi. in consi. 65. col. fin cum alijs, de quibus per Moder. Papien. in rub. de const. col. 27. Et per Franc. de Ripa. lib. 2. responsorum, super titu. de rescrip. cap. 11. Et ad hoc notabilem

decis. ponit Rota tit. de rescrip. in antiq. d. incipit Cancellaria, &c. quæ secundum numerum est decis. 561. quam late Fely. in c. nonne. in 1. col de præsump. declarat.

Est tamen vnum circa hoc valde notandum, quia licet, vt dictum est, hoc verbum fiat, in signatura papæ positũ, de sui propria natura gratiam in instanti inducat: hoc verum est, quando subiecta materia solum gratiam continet: Secus vero quando in supplicatione plura petantur, quorum aliqua gratiam continent, aliqua vero iustitiam, quæ secũdum ius regulatur. Nam tali casu si Papa talem supplicationem per fiat, vt petitur, signaret, solum Papa concedere videtur ea quæ iustitiam concernunt, & secundum ius cõmune sunt, & hoc casu propter rerum mixturam, illud verbum fiat, à sui natura exorbitaret, & per consequens gratiam inducere non videretur. ita notabiliter concludit Pe. Phili. Corneus in consi. 119. circa primum colu. 5. lib. 2. & consi. 48. quoniam. lib. 3. quem sequitur Fran. de Ripa vir eruditus in rub. de rescri. col. 6. quod propter plures effectus qui ex hoc in practica quotidie resultant, est menti tenendum, de quibus Moder. plures differentias faciunt in c. postulasti. de rescrip. Igitur ea quæ dicta sunt, locum habebunt, quando expresse à Papa petuntur ea, quæ contra vel præter ius sunt, in quibus gratiam concedere videtur. Faciunt ad hoc ea quæ in tit. de rescrip. lib. 6. nu. 16. dixi.

Postremo circa istam signaturam aduertendum est, quod quando Papa nouam gratiam facit, eam hoc modo signat fiat vt petitur: sed quando est reformatio, signat per fiat A. & sic tantum primam literam sui proprij nominis ponit.

Sed hic pulchrum dubium occurrit: quare Papa in signatura supplicationum primam literam nominis sui pontificatus nõ ponit, sed tantum primam literam proprij nominis.

SOLVTIO. Dici posset hoc ad denotandum vtranque personam, siue vtrunque nomen factum fuisse. nam in supplicatione nomen proprium generationis ponit: in bullis vero nomen sui pontificatus, id est, regenerationis: & sic duplicem personam, videlicet priuatam & publicam repræsentat. Vel dici potest, quod in supplicatione ideo propriũ nomen ponit, quia illud verum, naturale, & originale nomen est. Nomen vero pontificis, inductitium & accidentale. Et quia in supplicatione verus scribendi actus attẽditur, quia,

vt talis

vt talis, vt verus, & non repræsentatiuus homo scribit, ideo vero nomine vtitur in bullis vero, quia papa non scribit, nec manum suam, vt ipse apponit, sed per officiales expediuntur ideo in illis officij sui nomen, id est, Papatus ponitur. Et pro ista distinctione facit notabile dictum Bonifacij de Vitalinis Rotę auditoris in clem. 1. 4. colum. nu. 48. de probatio. vbi dicit, quod quando papa organo vocis suæ loquitur, tanquam priuata persona loqui videtur, quia per se scribere & loqui, sunt actus personalitatem denotantes: sed quando per literas seu bullas loquitur, ex quo non loquitur per organum propriæ vocis, sed officialium, tunc vt priuatus homo loqui non dicitur, sed Christi vicarius. Sic igitur dicendum est, quod quando ipse manu sua supplicationem signat, ideo nomen suum priuatum apponit quia manu sua scribendo actum priuati hominis, personalem industriam denotans, facit: propterea bene nomen impositum personæ suæ conuenit. Sed in bullis, quia ista de per se non facit, sed repræsentatiue secundum pręsumptam formam fiant, ideo in illis dignitatis nomen apponitur. Et hec quantum ad supplicationes gratiosas. Commissiones vero iustitiæ, licet hodie per alia verba signentur, olim tamen, vt dixi, per verbum fiat, sicut supplicationes gratiosæ signabantur hoc modo, videlicet fiat iustitia, ita quod in hoc videbatur differentia inter signaturam gratiæ & iustitiæ: vt expresse colligitur ex his quæ latius tradit Ias. in l. iustitia. ff. de iusti. & iur. Et de istis verbis papæ, fiat iustitia; quæ in commissionibus apponi solebant notabilem quæstionem decidit Bald. in c. studuisti. de offic. delega. de qua latius disputat Iaso. in l. causas. in 2. col. C. de transact. Tamen considerandum est, quod licet verbum fiat, de suo proprio significatu ad supplicationes gratiosas, & non iustitiæ pertineat, interdum tamen papa ad supplicationem gratiose petitam & signatam per fiat, reddit mixtam, prout in notabili casu consuluit Ioachinus de Narnia, aduocatus sui temporis doctissimus in quodam consi. incip. pro responsione posito in nono volumine allegationum antiquarum fol. 277. vbi loquitur de quadam supplicatione procreando doctore gratiose, sine aliquo examine petita, & papa signauit supplicationem per verbum fiat, vt petitur & addidit ista verba, & cõmittatur. Ita quod illã gratia pro parte gra-

tiosa erat, pro parte sapiebat iustitiam, vt ibi latius scribit.
Ex quo infertur, quod licet hodie commissiones iustitiæ per verbum placet signentur, vbi vero commissio gratiam aliquam contineret, vel papa ad partes committendo rescribit, hodie etiam signatura per verbum fiat, vt petitur, vtitur. Sed ista vsque ad tempora Sixti quarti vario modo procedebant. Tempore vero Alexandri Sixti, qui quasdam ordinationes super hoc ædidit, istæ signaturæ gratiæ, & iustitiæ diuisæ fuerunt, & quælibet de per se certas differentias & stabilem ordinem receperunt. Itaq; nunc supplicationes gratiosæ aliter signantur, quam commissiones iustitiæ. Et etiam in signatura gratiæ facti sunt gradus differētes in qualitate, propter quos gradus vna regula cancellariç facta est, vt statim dicam. Et isti gradus ex eo apparent, quia quando supplicationes gratiosæ per papam cōceduntur, signantur, aut per verbum fiat, vt petitur, vel fiat A. aut fiat motu proprio: vt dixi in prin. Et iste est primus gradus signaturæ gratiæ. Secundus gradus est, quando papa eas non signat, sed propter multiplices occupationes earum signaturam alicui Cardinali, vel prælato committit: tunc illi hodie in gratiosis verbo fiat, non vtuntur, sicut Papa facit, sed istis verbis, videlicet, Concessum vt petitur, vel concessum in forma in præsentia D.N.Papæ.N.Card. & iste est secundus gradus. Et ista signatura vtitur Cardinalis in principalibus gratijs, sed in reformationibus non concernentibus nouam gratiā, sed dumtaxat aliquam qualitatem & circunstantiam, non signat concessum in præsentia D.N.Papæ, sed concessum L. Card. &c. Et isto etiam modo Viceancellarius prouisiones gratiosas in casibus, qui sibi per regulas Cancellariæ conceduntur, signat, vt sunt gratiæ si neutri, vsque ad certam summam, & cum quadam limitatione, vt scribit Ludo. Rom. in consi. 379. col. fi. signat etiam subrogationes, reformationes, & alias de quibus ibi.

Est bene rerum, quod licet Vicecācellarius in dictis casibus in dictis regulis enarratis signare possit supplicationes gratiosas per concessum, tñ raro facit, quia curiales supplicantes magis volunt signaturam papæ, vel card. signaturam habentes, quā Vicācellarij, & hoc duplici ratione: tum propter digniorem signaturam, ad quem medio Referendariorum facilis accessus patet, tum etiam quia papa supplicantibus

duobus vel tribus à signatura Papæ etiam per fiat, differt.

Primo, quia maior Pœnitentiarius, nullo habito discrimine, supplicationes gratiosas & commissarias eo modo signat per fiat, sed papa in sua signatura supplicationes gratię a commissariis distinguit: quia gratiosas vniformiter hoc modo signat, fiat vt petitur, vel fiat motu proprio: commissarias vero signat per placet. Differunt etiam in alio, quia maior Pœnitentiarius verbo fiat diuersimode vtitur, videlicet fiat in forma, vel fiat de speciali, vel fiat de expressio, Quid autem illæ signaturæ importent, audeo hoc intrepide dicere, paucos intelligere: sed ego eas latissime in tract. de offic. & stylo sacræ Pœnitentiariæ declaro, vbi est proprius locus.

Differt & tertio signatura papę per fiat, ab illa maioris pęnitentiarij, quia papa aliquando sponte sua ad concedendā gratiam mouetur, & ideo supplicationem per fiat, motu proprio signat: sed maior pœnitentiarius, licet sicut papa signatura motu proprio vti posset, prout etiam vti potest ordinarius, tamen materia subiecta, quæ in d. offi. tractatur, signaturam istam non patitur: ratio est, quia ex quo concessiones quæ per maiorem pœnitentiarium fiunt circa absolutiones peccatorum versantur, inconueniens & absurdum videretur, quod peccatori non petenti absolutio motu proprio daretur, cum peccati venia non detur, nisi petenti & correcto vt dicit tex. in c. peccati venia. de reg. iur. lib. 6.

Et licet quo ad signaturam gratię sit differentia in modo signandi inter Papam & Cardinalem, seu prælatum, quibus Papa signaturam committit. Tamen quo ad signaturam iustitiæ, nulla aut modica est differentia inter signaturam papæ & cardinalis; nisi in hoc, quia Papa signat supplicationes commissarias per verbum placet. A. Sed Cardinalis, signat sic, placet S. D. N. Papæ. N. Cardinalis.

Item quia papa istas commissiones iustitiæ, aliqñ eas in cōsistorio publico signat, ea ratione, vt dicit hic Glossator, videlicet vt cuncti papam iustitiam facientem videant. Secus est in Card. qui non solum in consistorio, sed neq; etiam in congregationibus Cardinalium priuatis, præsente vel absente Papa, potest illas commissiones nec consueuit signare.

Vicecācellarius vero bene potest signare supplicationes consistoriales de iustitia, sicut papa in consistorio, auditis tamen

men partibus facere solet, vt in consilio Constan. sessione sexta conclusum fuit. Sed quare papa in consistorio publico signat prædictas commissiones, rationem ponit Glossator hic, videlicet quod ideo hoc facit papa, vt cuncti videant, quod facit iustitiam. Sed ista ratio iudicio meo fragilis est, quia papa non indiget demonstratione benefacti, cum ex se ipso soleat, & palam & occulte, semper, & vbique iustitiam ministrare, & cum sit notum omnibus, non opportuit illum illa demonstratione in consistorio publico vti: nam ex eo, quia ibi commissionibus petitis dicit alta voce Placet, non per hoc facta est iustitia, cum adhuc requiratur, quod illa commissio signetur, & postea iudici cui committitur præsentetur, qui cuncta rimando iustitiam ministrabit. Non igitur per verbum placet, quo vtitur papa in consistorio, statim facta est iustitia, cum ibi sentẽtiam non proferat, quod est proprie iustitiam facere, sed ille actus prolationis sententiæ, postea ex interuallo per iudicem qui fieri debet, quidem actus non videtur ab omnibus, quia in consistorio sola commissio signari mandatur, quæ multa requirit, antequã ad effectum perducatur. Alia est igitur ratio quare papa signat ibi commissiones. Nam ex quo duo cardinales diaconi vadunt ad recipiendum & introducendum nouum cardinalem, vel legatum, ne pontifex cum reliquis cardinalibus permanentibus in consistorio videantur medio illo tempore expectare, ac etiam ne ostendat Papa, quod tantum ibi ad est propter hoc negotium & nihil aliud agere tempus illud vacuum in istis actibus occupatur, ac in propositionibus dictarum commissionum teritur, quas ex arte & ingenio aduocati consistoriales sæpe configunt casus atroces, & crudeles proponentes, & verbis duris & fictis exaggerantes, vt tempus illud vacuum impleatur.

Sunt tamen qui dicant, quod illas propositiones commissionum mandat fieri Papa, vt ostendat principaliter propter administrationem iustitiæ consistorium, non autem propter nouum cardinalem, vel oratorem recipiendum indixisse quasi quod illo die papa pro tribunali sedere uideatur, uolens ius publice dicere, qua de causa omnia tribunalia urbis cessant ipso tunc ius dicente.

Tamen hoc nõ quadrat, quia papa semper ius dicit, siue publice, siue priuate actum faciat. l. fi. C. de legib. & in §. sed

quod

quod principi inst.d e iur. naturali. Et quod cessent eo die omnia tribunalia, non ex eo causatur, quod Papa pro tribunali sedeat, quia hoc semper facit, sed quia per cessationem tribunalium maior hominum concursus ad consistorium Papæ accedat, quod non fieret, si iudices & alij curiales negotijs suis intenderent, & occuparentur, ut sic per illum cõcursum exteræ gentes, quæ illo die publici consistorij ad papam accedunt, decus & maiestatem summi Pontificis, quæ per concursum plurium prælatorum, & personarum magis repræsentatur, admirentur, & ob eam causam. Virgilius quãdo actum aliquem magnificum uel Didonis, uel Æneę repræsentat, semper utitur illis uerbis, concursu accedere magno, uel magna comitante caterua, &c. Decus enim principis, uel cuiuscunque alterius personæ magis splendescit propter multitudinem subditorum, aut familiarum, ut latius dicam in regula de impetran. benefi. fami. cardinalium, & est tex. expressus, de consistorio loquens in clem. 1. in uersi. præfatis itaque nuntijs, &c. de iureiur. ibi in publico consistorio, in quo erat prælatorum, & aliorum tam clericorum quam laicorum non modica multitudo, &c. Et ideo de hac causa antiquitus, quando omnes prouinciæ Papæ obediebant, & ad eum ueluti unicum Christianæ religionis patrẽ pro expediendis negotijs necessarijs accedebant, tãtus fuerat ad sedem Apostolicam cõcursus, tantus exterarum gentium conuentus, & exinde tam magno summo Pontifici reuerentia accessit, ut quidam eum admirabilem, alij mundi stuporem appellarent, ut dixi in c. 1. de const. lib. 6. Et ista deuotio sedis Apostolicæ, & ad eam concursus usque ad tempora Nicolai v. frequentissimus fuit. Adeo quod dicunt Io. de Ana. & Io. Gozadinus, olim celeberrimus consistorialis aduocatus in tract. de Iubilæo. propter maximum cõcursum hominum, Nicolaũ v. coactum. fuisse illos quindecim dies, peregrinis pro Iubilæo concessis ad quinq;, postea ad tres, deinde ad duos restringere. Et dicit Platina tempore Nicolai, in Ponte S. Angeli tantam fuisse hominum multitudinẽ coadunatam, quod facta obuiam mula Cardinalis. S. Marci Veneti, cum neq; uenientes, neque redeuntes, ob insequentem multitudinem cedere possent: cadente uno, atq; altero super mulam illam iam a multitudine oppressam ad ducẽta hominum corpora, & equos tres, obtrita & suffocata fuisse

mul-

multi etiam à lateribus pontis in flumen cadentes in vndis, periere, vt ibi latius per eum, ob quam causam variæ quæstiones propter successiones bonorum cuiusdam matris & filiæ ibi suppressi, excitatæ fuerunt, super quibus plures Doctores egregij consuluerunt, vt refert Felynus in capitulo. ad capitulum Sanctæ Crucis. columna penulti. versicul. de duobus. de rescriptis. Redeundo igitur ad propositum, Concludendo ideo papam in consistorio publico signaturam illarum commissionum illorum. casuum introduxisse, vt tempus illud vacuum, quo vel noui cardinales, vel oratores introduci expectantur, agendo aliquid consumatur. Nam hoc faciendo non etiam desinit, quandoq; casus veri accidunt, & proponuntur; iustitiam ministrare. Nam hic mos & stylus hodiernus signandi supplicationes in consistorio, & mandare fieri processus criminales aduersus malefactores & rebelles, ad instantiā procuratoris fisci antiquus fuit, vt dicit Bonifa. Vitel. in cle. i. in prin. de iudic. Et pro quo facit tex. in cle. versi. pfæfatis itaque ibi eramus cum nostra curia residentes in publico cōsistorio; & c. de iureiur. Igitur dum ista in consistorio aguntur interim cardinales creandi vel noui oratores, aut legati à legatione redeuntes introducuntur, pro quibus omnibus recipiendis solet consistorium publicum cum obseruatione quarundam ceremoniarum indici, quæ latius in lib. Ceremoniali describuntur. Papa igitur non solum priuate, sed etiam publice, & in consistorio, vt dictum est, commissiones huiusmodi signat. Sed Cardinalis, aut prælatus habens signaturam, hoc non facit, nisi domini. & A. deleb.

Legatus vero de latere non signat, sicut cardinalis habēs signaturam, sed sicut papa, & hoc honestū videtur: quia ex quo eius personam repræsentat, honorari debet sicut papa, ut dicit glo. in c. quę de causa 2. quæst. i. & not. Abb. in c. mandata in prin. de præsump. & ibi Moder. Et sic vidi plures supplicationes per Reuerendissimum bonæmemo. Cardinalem de Monte legatum vrbis illo modo signatas, videlicet placet. A. hā vocabatur Antonius, & papa modernus vocabat Alexander, & ideo etiam signat per placet. A.

Sacrum vero collegium Reuer. Cardinaliū, Papa in longinquis partibus absente post acceptatū papatum, prout contingit in Hadriano, signat sic, placet sacro collegio suo. & D.

& D.N. Papæ nomine. pro quo facit quod notat Specu. tit. de officio ordinarij. §. quid de auditoribus. Vicecãcellarius vero etiam signare potest commissiones iustitiæ super causis tantum pendentibus in curia sicut cardinalis perfectus signaturæ hoc modo, placet. S. D. N. Papæ. Et antiquis temporibus ipse Vicecancellarius ordinarie signabat, neq. erat alius cardinalis qui haberet signaturam iustitiæ, nisi ipse; Sed eo absente, tunc committebatur vni cardinali, vt dicit Ægid. decis. 636. & sequitur Fely. in rub. de rescrip. circa fi. Et in illis quę ad officium Vicecancellarij pertinebant, illius assertioni stabatur, alias nõ. vt Æg. dicit in dec. 638. cũ dua seq. & alibi sæpe.

Sed hodie nescio quo pacto Vicecãcellarius non signat nec illa facultate, vtitur, fortassis ea ratione, vt dixi, de signatura gratię: Quia ex quo hodiernis, temporibus omnes commissiones habent clausulas non obstan. constitutionibus. &c. Vicecancellarius non potest illas clausulas apponere, cum sint contra ius, cui derogare non potest, nisi sibi specialiter concedatur, vt in clement. ne Romani. de electio. Ideo supplicantes malunt ire ad papam, vel ad cardinalem præfectum signaturæ iustitię, qui hanc facultatem habet, cuius facilius patet additus, quam ad Vicecancellarium.

Et illa potestas Vicecancellarij, vt dixi, vertitur circa causas quæ committuntur simpliciter in curia; sed in causis quæ extra curiam committuntur, non potest commissiones signare, iuxta ea quæ dicit Ægid. decis. 46. incipien. exceptio. Cardinalis vero sic, vt dicit vna regula posita inter illas de potestate Vicecancellarij. Et siue commissiones signẽtur per papam, siue per Vicecancellarium, aut Cardinalem habentem signaturam iustitiæ, ipse idem, vt Vicecancellarius vel eius Regens extendit signaturam, seu potius distribuit tales commissiones auditoribus, vel alij prælatis, quibus committũtur per ista verba quæ apponuntur post signaturam, videlicet de mandato D. N. Papæ audit magister L. & iustitiam faciat.

Super quo est vlterius notandũ, ꝙ si talis extensio Vicecãcellarij, vel Regentis discordaret à signatura papæ, attenditur potius signatura papæ, quam extensio illa Viceeãcellarij, uel Regẽtis, vt in notabili casu exemplum ponit D. Guliel. in quadam sua decisione incip. cõtingit in una cau-

sa,&c.& refert ita pluries iudicatum, vt ibi latins per eum.
Et si quæratur, quare potius per huiusmodi verbum placet, signantur commissiones, quam per verbum fiat, vt olim posset responderi, quia verbum placet non est inductiuum gratiæ, sicut verbum fiat, sed est verbum concernens ius & iustitiam. nam verbũ placet, denotat arbitrium boni viri, vt in l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de leg. 3. tenet Bar. in l. Lucius. ff. de fideicommis. libert. & notat Abb. in cap. verum. de foro compet. & in cap. cum venissent de instit. Hinc est quod placita, iurisdictiones causarum appellantur vt in c. ad audientiam. & ibi notat gl. de rescript. & illud arbitrium intelligitur, prout de iure, vt Moder. late scribunt in capit 1. de constit. Et commissiones nihil aliud continent, quam ius, quia diriguntur, vt iustitia ministretur, vt in l. falso. C. de diuer. rescript. Et ideo commissiones iustitiæ solent communiter per papam ad differentiam supplicationis gratiosæ signari per placet. A. ut hic dicit tex. regulæ, licet hoc sit speciale, in papa, quia potest signare supplicationẽ gratiosam per fiat, vel per placet. Secus autem in alijs commissarijs.

Et adeo ista signatura iustitiæ continet merum ius, quod in ea non datur de stylo decretum irritans, neque in ea derogatur priuilegijs Romanorũ, neque nouis reformationibus vrbis, quia per hoc infertur præiudicium, quod est contra ius. Neque etiam ista signatura iustitiæ dat repræsalias, quia licet illæ sint de iure, tamen videntur continere in se quandam speciem gratiæ. Et hæc quantum ad signaturam iustitiæ sufficiant.

Quantum vero ad extensionem Vicecancellarij vel Regentis, quæ fit post signatas commissiones per papam vel cardinalem quid operetur? aliqua scribit Fely. in ca. super literis in 6. colum. de rescript. propter quam factæ fuerunt olim plures decisiones Rotæ, quas latissima discussit quidam Raymundus antiquus Rotæ auditor in quodam suo indice, in verbo, signatura, quæ tamquam prolixa & nimis vetusta non curo referre. Nam sufficiet ad hoc legere decisiones quæ sunt. 19. & 361 in nouis & in antiquis. dec. 388. cũ seq. & dec. 513. & 733.

Superest modo, vt de secunda parte huius epilogi loquamur, quæ circa ministros signaturæ (qui referendarij appel

 lantur

lantur) versabitur. de quibus pauca quædam commemorabo. Nam in primis illud scire oportet, Referendarios ob eã causam constitutos fuisse. Quia princeps cum præsidentibus & prælatis signaturæ non poterant, cum impedientibus innumeris sedis Apostolicæ negotijs, tum etiam propter supplicationum multitudinem legendis, & examinandis supplicationibus superesse. Deputati igitur fuerunt isti, qui hunc laborem subirent, examinarentque prius & discuterēt nunquid in supplicationibus petantur ab ipso principe, sine alicuius iniuria concedi possunt, in quorum signum visas supplicationes suprascriptione nominis sui propria manu signaret, vt sic princeps cautior reddatur. Quorum quidem Referendariorum duo sunt genera. Nam quidam sunt gratiæ, alij iustitiæ, sicut etiam ipsæ signaturæ duæ sunt, vt diximus duobus etiam cardinalibus commissæ. Referendarij gratiæ fuerunt à principio numero octo creati, vt dicit tex. in authen. de Referendarijs. & totidem papa facit, licet interdum propter importunitatem potētum plures facti sint. Sed Referendarij Iustitiæ solebant esse sex, & vnus alius pro Cancellaria. Quorum omnium Referendariorum receptio vsque ad tempora Alexand. 7. fiebat solo verbo & illud sufficiebat. Sed Alexand. 7. postea super hoc has ordinationes quæ sequuntur fecit. Ex quibus vnam magnam bullam, siue constitutionem fecit circa reformationem curiæ, In qua voluit Referendarios gratię debere esse num. 11. & totidem iustitiæ qui debeāt in sua receptione ordinationes sequentes iurare, quas Alexand. ind. constitutione, voluit singulo trimestri in vtraq. signatura legi. Ordinationes signature hæ sunt.

Voluit enim in primis Referēdarios gratię ad officium receptos ante omnia iuramentum de proponendis, & fideliter exponendis, iustis, & rationabilibus petitionibus pręstare. Quodque vota sua non ad complacentiam, sed iuxta suā conscientiam proferrent.

Rursus ne secreta signaturę quantumcumque leuia, vel minima, quę ibi geruntur, sub periurij, ac suspensionis ab officio per mensem, pœnis nulli panderent, ne prout aliquando compertum est) ex huiusmodi consiliorum detectione inimicitię vel scandala nascantur.

Euitarent insuper sub eadem pœna ne in propositioni-

bus suis, uel alias alios Referendarios sibi propitios facerēt, vt vota ei, & ad sui complacentiam suffragia præstent sub eadem pœna.

Præterea, ut scopulum cauendum, præcipit, ne aliquid à partibus, quarum supplicationes examinant, uel pronunt, recipere procurent, etiam si illud fuerit esculentum, uel poculentum, sed gratis officium suum pręstent, sub dicta pœna & alia pro ipsius arbitrio imponenda.

Sed istud de esculento & poculento male obseruatur in omnibus officialibus, qui licet prædicta capere non deberent ultra constitutos sibi à papa prouentus, nihilominus omnes libenter sequuntur dispositionem. cap. statutum. §. insuper. de rescript. lib. 6. quod voluit iudices capere posse esculentum, & poculentum à partibus mera liberalitate oblatum: quod paucis consumi possit diebus. Quod quidem esculentum & poculentum, licet toto anno ualorem centum Ducatorū excedere non deberet, iuxta gloss. in capit. non licet. 11. quæstion. 3. & nota Marti. Laud, in tract. de offi. domino. notabili. 89. nihilominus praua consuetudo modum transgreditur, conniuentibus superioribus & forte causam dantibus, qui deberent huiusmodi Referendarios, & alios curiæ ministros, de aliquo honesto salario prouidere: abhorret enim lex sine præmio homines laboriosis officiis præfici, vt dicit text. in. §. si quis autem. in authen. de iud. Quia alicui officium suum nō debet esse damnosum, vt dicit tex. in cap. cum non deceat. de elect. lib. 6 Nam cum labor est in damno, mortalis crescit egestas, vt dicit Cato.

Etiam voluit eos promittere, ne aliis Referendariis iniusta forte, vel minus honesta proponentib. assentiam, sed potius ex debito cōscientiæ suę illis contradicant & aduersentur, nulla proponētis, vel alterius personę ratione habita.

Postremo sua eadem pœna, & alio arbitrio ipsius papæ imponenda, obligare eos voluit, ne alterius Referendarij corruptelas, si forte sciuerit illorum aliquem commisisse, aut munera recepisse, tegere aut occultare deberent. Hæc sunt quæ Referendarij gratiæ promittere & iurare debent, quæ fere similia sunt illis, quæ Rotæ auditoribus per ordinationes Ioannis. 22. imponuntur. Quibus factis quando ad signaturam sunt omnes cōgregati, vna cū Datario, qui

semper signaturis papæ assistere debet & solet antiquior Referēdariorum, uel prout fit, inter auditores Rotę, ille Referendarius qui secundum turnum proponere debet, ante omnia orationem sequentem, quam Sanctorum Ysidorum composuisse constat alta & intelligibili voce legere debet, videlicet.

AD sumus Domine sancte Spiritus, ad sumus peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo congregati veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur, & ostende quid efficere debeamus, vt te auxiliante, tibi in omnibus placere valeamus. Esto salus, suggestor, & effector iudiciorum nostrorum, qui solus cum Deo patre, & eius filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summam diligis æquitatem, non in sinistrum nos ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris uel personæ corrumpat. Sed iunge nos efficaciter solito tuæ gratiæ dono, vt simus in re vnum, & in nullo deuiemus à vero, sicut in nomine tuo collecti, sic in cūctis teneamus cū moderamine pietatis iustitiam, vt & hic à te nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis cōsequamur præmia sempiterna. Respōdent oēs, Amē.

Hæc oratio dicitur in principio signaturæ, & in Rota singulis diebus audientiæ, quæ originem habuit à Concilijs generalib. initio quorum hęc oratio dicenda erat, ut docet Spec. in tract. de modo generalis concilij celebrandi. in 2. parte rubr. 11. Et Petrus de Monte, episcopus Brix. in sua Monarchia, quæstio 4. & ibi hanc orationem, licet satis corrupte, scribunt & ita etiam inter concilia Basilien. & Constan. impressa reperitur. Sed hæc oratio hodie in signatura papæ non legitur, nescio qua de causa, forte, quia præsentia papæ omnem solemnitatem supplet, vt ducitur in l. omnium. C. de testam.

Et quæ dicta sunt de Referendarijs gratię, eadem in Referendariis iustitiæ obseruantur, qui solent esse sex, vt vnus pro Cancellaria, licet aliquando sint plures secundum uolūtatem papæ. Verum quia in hac signatura iustitiæ periculosius peccatur, quam in alia ideo grauius puniuntur si huiusmodi Referendarij reperti fuerint pro officio suo præstando munera suscepisse. Nam ultra pœnas prædictas, pro pri-

ma uice suspenduntur per mensem ab ingressu signaturæ: pro secunda, per quatuor menses; pro tertia, suspenduntur perpetuó, & ad illud officium amplius exercendum inhabiles reddúntur. Et ob eam causam summi pontifices sapienter in hac signaturã iustitiæ introduxerunt, ꝙ solus Cardinalis habens signaturã iustitię, salarium centum Ducatorũ singulo mense haberet: Cardinalis vero signaturæ gratiæ nihil reciperet. Quia prima signatura propter iustitiam ministrandam est altera periculosior, & vt occasio omnino in illa tolleretur capiendi munera etiam esculenta: quę solẽt sæpe sapientum oculos obcęcare, vt in c. pauper. 11. q. 3. illud inductum fuit: nam vbi maius periculũ vertitur, cautius fuit agendũ, vt in. c. vbi periculum. de elect. li. 6. Quod quidem periculum in signatura gratiæ militare non videtur. Et ideo videmus, quod Alex. 6. grauiorem pœnam Referendarijs iustitiæ munera capientibus, quam Referendarijs gratiæ imposuit, vt ex prædictis capitulis apparet.

Item tenentur Referendarij iustitiæ, cum proponitur aliqua materia antiqua, super qua iam plures commissiones propositæ & signatæ fuerunt, partes, uel earum procuratores, aut aduocatos audire, duos ex Referendarijs, qui eas audiant, & referant in sequenti signatura deputando, licet aliquando Referendarij omnes informentur.

Item est ordinatum, quod quando in signatura alicuius Referendarij, aut fratris germani, aut alterius vsque ad tertium gradum affinitatis, uel consanguinitatis inclusiue proponitur, Referendarius illi propositioni non intersit, sed ex loco signaturæ foris exeat, nec uotum det, nec quod alij dederunt perscrutetur. Quod etiã in auditoribus Rotæ Io. 22. statuisse constat. Et si idem Referendarius scienter proposuerit in signatura cõmissiones ad se, vel ad supradictos consanguineos, vel affines pertinentes, ipso facto est excõmunicatus. Hæc Alex. 6. constituit. qui postea in constitutione quadam reformatoria curiæ, alia ad istam signaturã eprtinentia addidit. Voluit enim, quod commissiones beneficiales extra Rotam non signentur, nisi de consensu partiũ & tunc non detur potestas dicernendi executoriales, nisi contra succumbentem.

Item uoluit, quod commissio semel reiecta, non ponatur iterum sub pœna excommunicationis ipso facto incurrẽda.

Item quod extra ſignaturam non porrigantur papæ cõmiſſiones ſignandæ.

Item ꝙ commiſſiones aduerſus literas, ſeu gratias tollentes ius quęſitum, ſemper ſignari poſſint, nulla habita ratione, qualis ſit materia propoſita. Et plura alia in dicta Bulla reformationes ſtatuit Alex. quę longũ eſſet recenſere: quæ ideo non refero, quia Bulla forte nõ fuit publicata. Sed capitula ſuperiora publicata, & ſeruata fuerunt aliquo tempore, & ideo iſta exempli cauſa ſufficiant.

Hæc de Referendarijs ſtatuit Alex. cum ante omnia confuſa viderentur: & hodie mala etiam hęc ſtatuta ſeruantur quia Referendarij ſimpliciter abſq. iuramento recipiũtur quod eſt mirandum, quia cum iſti ſint miniſtri ſedis Apoſtolicæ, & omnium ſecretorum ſignaturæ participes, & iuſtitiæ conſolatores; non deberent ilico, & nudo uerbo recipi, ſed maior circa tales perſonas promouendas deberet diligentia adhiberi. argu. l. j. §. ſed & ſi quis. ff. de carb. edicto. Præſertim cum inter officiales curiæ Referẽdarij digniores reputentur. Nam in regulis pręrogatiuarum expectantium primi omnium Referendarij ſcribuntur, deinde protonotarij participantes, tertio loco Correctores, poſtea Subdiaconi numerarij, quarto loco auditores Rotæ, poſtea clerici Cameræ, deinde auditor Cameræ, & Abbreuiatores actu officia ſua exercentes, &c. Itaq. Referendarij ab ordine literæ reputantur digniores cæteris alijs, quia primo nominantur, iuxta. l. 1. & 2. de albo ſcrib. Et ideo dato expectatiuarũ concurſu inter præfatos officiales papa voluit Referendarios præcedere.

Rationem non inuenio, quia ſi ad antiquitatem officij reſpicimus, Protonotarij cæteris ſunt antiquiores: nam Referendarios à Iuſtiniano imperatore conſtitutos fuiſſe, quĩ fuit anno ab ortu Chriſti 525. ſatis compertum eſt, vt in auth. de referendarijs patet. Protonotarij vero multo antea creati ſunt, (vt pontificum hiſtoriæ teſtantur.) Nam vt Damaſus author eſt, Protonotarij. 7. numerarij à Clemente primo conſtituti fuere, qui fuit. 4. à Petro, anno ſalutis Chriſtianæ 92. vt latius dixi ſupra in proœmi. regularum. quæſt. 1. qui vſque ad tempora Clementis. 6. in magno honore fuerunt. Adeo quod Bonifacius de Vitalinis, quondam Rotæ auditor, & Protonotarius in clem. 1. de re-

gulari.nu.51. conqueritur, & inuehit contra Cardinalem Zabarellam, qui procurauerat protonotariorum numerū rumpere, creari faciendo nepotem suum vltra numerum cum emolumentorum participatione. Ex quibus apparet, Protonotarios & Referendarijs antiquiores fuisse. Et nihilominus summi pontifices voluerunt Referendarios cæteris curiæ officialibus præferendos esse, vt patet in dicta regula. Quid igitur causæ fuit tanti fauoris? hactenus non legi. Sed arbitror ob eam causam tributam illi tanti honoris prærogatiuam esse, quia referendarij quotidie apud principem, & in eius præsentia imo simul cum eo officia eorum exercent cum opere & consilio iuuando, quod alij curię officiales seorsum faciunt, nec ita immediate papam iuuant, & ideo illi cæteris præferuntur. ita dicit Angel. Aret. in terminis in §. fina. in princ. instit. de except. sequitur Io. de terra rubea in trac. primogenituræ. fo. 108 col. 1. Qua sola ratione cardinales præsentes cęteris pręferuntur Imo simplex cardinalis in curia residens præfertur in honoribus cardinali legato, vt probat Nicolaus Boerius in tract. de præeminentia magni consilij. in prima ratione. Non enim ęqualiter splendet, quia abest, ac qui pręsens est: nam licet omnis dignitatum ordo splendorem à principe recipiat, magis tamen coruscat quia proximior est, quam qui distat, vt dicit Bal. de cardinalibus loquens in rub. de offi. proconf. Cardinales etiam præsentes quotidie vna cum papa in eodem dolio versantur, vt late dicam in regula de impetrantibus per obitum familiarium cardinalium. q. 26. & tradunt Moder. in tract. de digni. & potesta. lega. in. 6. conclusio. Sicut in ecclesia triumphante, qui proximiores sunt Deo immortali, magis cæteris de gloria participant, vt Theologi vbique asserunt. Nimirum igitur si ob eam causam Referendarij digniores censentur. Nam, vt dicit Imperator, illi magis digni haberi debent, quos labor assiduus, & nostri lateris comitatus illustrat; vt dicitur in l. j. C. de præpo. si. laborum. lib. 12.

Quamobrem magis olim fuerat Referendariorum æstimatio: nam immunes & exempti à muneribus extraordinarijs erant, vt dicit Bart. in. l. eos. C. de excu. mune. lib. 10. & dicit Io And. in c. duobus. in 5. col. super gl. antepen. de rescrip. lib. 6. quod Referendarij sicut papa, tunc poterant

ex duo

ex duobus impetrantibus alteri gratificari in data, videlicet proponẽdo alium, vel postponendo. Et dicit Bal. in cle. 1. de rescr. quod quicquid facit Referendarius, censetur papa facere, & dicit vna decis. Rotæ ordine. 306. in nouis incip. si actor, quod referendarius poterat, sicut vicecancellarius recipere resignationem beneficiorum, quod auditor Rotæ facere nõ potest, & ista omnia intelligerem procedere in Referendarijs vtriusque signaturæ, in quibus militant prædictę rationes: sed in referendarijs iustitiæ tantum, qui papæ immediate non assistunt, nec illius præsentia illustratur, forte prædicta non procederent. Et est etiam aduertendum, ꝙ licet isti referendarij actu officia sua non exerceant nihilominus prærogatiua referendariorum gaudẽt, & sunt vere referendarij: Ita dicit Glossator regularum cancellariæ in regula prærogatiuarum expectantium, in 2. par. vbi ponit exemplum in quodam Guidone Antonio filio Ceculij de Mediolano viro nobili, qui referendarium non exercebat, & nihilominus prærogatiua vtebatur, vt ibi per eum. Ratio istius dicti est, quia regula solum requirit exercitium actuale in Abbreuiatoribus, vt ibi apparet.

Tamen ego multum dubitarem de dicto Glossatoris, per ea quæ Andr. Sicul. dicit in consi. 58. in 1. & 2. coi. lib. 1. & Fely. in c per tuas. in 4. col. de maio. & obe. qui præcise loquitur. Et illud, quod dicit Glossator de illo Guidone, non satis apparet, vel si constaret, illud fuit ex intelligentia speciali. Tamen dictum Glossatoris hodie practicatur, & licet referendariorum officium olim in magno pretio fuerit, hodie, tamen nescio quo pacto eorum authoritas vilescit, vt dicit Abb. Panor. in c. 1. circa fin. de priuil. de quibus etiam Rota mentionem facit in decis. 565. in 2. colu. in antiq. & Specu. in tit. de supplicatione. post prin. Inno. & Hostien. in c. ex literis. de in integ. rest. & Io. de Platea. in l. fi. col. pen. C. de decurio. lib. 10. & latius de istis loquitur Cassaneus in tract. Mundi glorię. in 6. par. in 11. consideratione, & plura priuilegia concessit Leo X. quæ non curo referre. Quæ omnia de referendarijs dicta notanda sunt, quia est materia peregrina nullibi coadunata.

Postquam igitur per referendarios coram Papa vel Cardinali præsidente, signaturæ propositæ, & examinatæ sunt commissiones iustitiæ, ac per Papã, vel Cadinalem signatę

mittuntur

mittuntur ad Vicecancellarium, vel cancellariæ regentem, qui eas extendat seu verius distribuat per turnum inter Auditores, per illa verba apposita in calce commissionis post signaturam, videlicet de mandato D. N. Papæ audiat magister N. & iustitiam facit. Et propter illam diuisionem commissionem quas Regens facit, dictæ commissiones distributiones appellantur, vt dicit decis. Rotæ 362. in no. & dec. 319. in antiq. facta igitur distributione cōmissionum per Regentem mittit eas ad banchum Cursorum, qui eas etiam inter se per turnum distribuant, & præsentent Auditoribus, vel alijs prælatis quibus dirigantur, quibus a die præsentationis earundem datur iurisdictio, vt in c. in nostrum, & ibi not. Moder. de appella. & licet auditores iurisdictionem ordinariam in cognoscendo censeantur habere, iux. no. in clem. auditor, de rescrip. itaque videretur illos posse procedere in causa. Tamen non possunt, vt opinor, ante præsentationem cognoscere duplici ratione.

Prima, quia propter præsentiam Papæ illa iurisdictio ordinaria est quasi impedita, propter quam causam omnes existentes in curia censentur delegati: iux. not. per Archid. in cap. experientiæ vndecima quæstione prima, vbi dicit, quod nullus in curia habet iurisdictionem ordinariam, nisi Papa, sed iudicant, aut ex generali delegatione Papæ, aut ex speciali commissione, vbi dicit Archidia. referendo Specu. Ratio est, quia iurisdictio ordinaria regulariter prouenit ratione territorij, vt not. in c. cum contingat, de foro competen. quod Auditores non habent. Et licet quædam decisio Ægidij. 659. incipien. dicta compulsio, &c. dicit quod Auditores habent totam Romanam curiam pro territorio: illud est verum, ad effectum, vt statuere possint suas decisiones in curia, quæ habent vim styli & legis, quamuis Glossator regularum in regula de subrogandis, neget auditores & quoscunque alios in præsentia Papę statuere posse, cum non habeat plenam iurisdictionem ordinariam, sed dicat hoc fieri sciente & vidente Papa. Et ideo censentur quo ad hoc habere territorium per quandam fictionem, non vere. Patet quia si vere tota curia esset nobis data pro territorio, non haberemus strictiorem potestatem quam habent alij delegati in curia, vt dicit decis. Rotæ 305. incipien. si actor. in nouis. quæ probat hoc exemplo,

plo, quia videmus alios delegatos absoluere posse ad cautelam; sed nos auditores non possumus sine speciali mandato, vt ibi dicitur. Et propterea non sine causa Bonifacius VIII. interloquutus fuit, neminem in curia Romana ordinariam iurisdictionem habere nisi Papam, vt refert Archid. in d.c. experientiæ.

Secunda causa, quare auditores præsentata commissione hodie procedere non possint, est propter impedimentum regularum Cancellariæ, inter quas est vna posita infra ordine 28. quæ disponit commissiones causarum non valere literis non expeditis. Itaque per illam regulam impeditur iurisdictio; quod est verum quando producitur per partem aduersam in actis, alias procedere possent auditores illa non obstante, per ea quæ latius dixi superius in proœmio regularum, etiam Papa mortuo, vt latius probat Glossator istarum regularum in rub. de potestate Vicecancellarij. in 2. & 3. col. & etiam aliquando non obstante productione dictæ regulæ. 29. Auditores ad vlteriora processerunt, quando illi regulæ fuit derogatum, prout aliquando fieri cõtigit pro qualificatis personis, vt reperi adnotatum in quodam libro adnotationum Reuerendiss. bo. me. Card. S. Quatuor. fol. 66. & 71. quod est mirandum, quia hodie non solent pro aliquo illi reg. derogari, nisi modo infra scripto pro cardina. tamen passim derogari solet, cum in illis censent rationes, propter quas literarum expeditio requiritur, videlicet solutio annatæ, & officialium satisfactio, a quib. cardinales eximuntur. Et quia præter hoc cardinales, pro luce dignitatis eorum ita, vt modesti esse debent, sic præsumuntur abesse a fraudibus, & esse cæteris iustiores.

Hinc est, quod de hodierno stylo, quando causa committitur in cardinali in signatura Papę, non ponitur illa clausula (quæ in extensione commissionum Vicecancellarij, vel regentis communiter apponi solet) videlicet, iustitiam faciat, &c. sicut apponitur in commissionibus alijs prælatis directis. Sed solum ponuntur hæc verba de mandato. D.N. Papæ, audiat talis cardinalis, & decidat, &c. ratio redditur per tex. in l. vnica. ff. de offic. præt. Quia princeps eos, quos ob singularem industriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem euexit, non præsumit aliter iudicaturos esse pro sapientia ac luce dignita-

tis eo-

tis eorum, quam ipse foret iudicaturus. Non igitur illis mã dat, quod iustitiam faciant, cum quilibet Cardinalium hoc proprium & peculiare habere debet, vt absque aliquo signo, vel monitione iustitiam faciant, quæ eorum pectoribus ita inesse debet ac propria vita. Alias Papa iniuriam illis videretur inferre, si per suam signaturam illis impone ret, & quodammodo ad eorum memoriam reduceret, quod iustitiam facerent: nam hoc perinde haberetur, ac si eius essent immemores, quod videtur paululum subausterum. Nam sicut commemoratio impensi beneficij (vt inquit Comicus) immemorem, ac pęne ingratum animum recipientis arguit: sic commemoratio iustitiæ facta illis qui ex officio suo illam facere tenentur, nescio quid dormientis ac obliuiosi animi indicat. Videtur enim Papa illorum probitate, & fide dubitare, si vt iustitiam faciant, admoneat, & scripto mandet. Bonus enim equus (vt est in prouerbio) calcaribus non indiget, sed sola virgæ vmbra regitur. Quæ quidem rationes, licet in quibusuis alijs bonis prælatis militare possent, non tamen papa ita de illis confidit sicut de cardinalibus, qui quotidie secum pro reipublicæ Christianæ commodis innumerabiles labores perferunt, de quibus ideo facilius confidit, quia eorum mores diuturna, & pęne quotidiana experientia magis notos habet. arg. eorum quæ dicit Felyn. in c. ad aures. in 14. conclusione de rescrip. In Cardinalibus ergo cessant istæ solennitates iudiciorum, quæ in alijs obseruantur.

Et ideo non sine optima & efficaci ratione in ista materia plura priuilegia in fauorem Cardinalium contra iuris dispositionem specialiter inducta sunt, quæ alijs prælegatis concessa non fuerunt. De quibus non ab re erit, pro dignitate eorum pauca quædam commemorare, quæ in locis vulgaribus non traduntur, scribam.

Primum priuilegium, est illud de quo supra proxime dictum est.

Secundum est, quia commissiones quę fiunt cardinalibus non solent signari, nisi per solum papam: sicut neque supplicationes quatuor votorum papæ reseruatorum, quorum cõmutationes cum Datario componunt, & ideo eas non signat nisi solus Papa, propter notabilem pręeminentiam illorum votorum, in quibus antiquitus nõ solebat papa, nisi ex magna

gna causa, & cum compositione dispensare. Sed Cardinali, qui habet signaturam in alijs votis inferioribus dispensat. Ita commissiones quæ fiunt Cardinalibus propter illorum excellentiam solus papa signat. Sed aliæ commissiones inferioribus directæ per alios prælatos habentes signaturam iustitiæ aut per cardinalem, vel per vicecancellarium signari possunt, dicit Bonifacius Vralinus in clemen. auditor. in 2. colum. in 5. opposi. de rescrip. Et causæ quæ Cardinalibus committuntur, non debent excedere, 60. ducatos, alias commissio est nulla, vt dicit Paulinus in quadam extrauaganti. ad onus, allega. per Felyn. in rubr. de rescrip. circa fin. & per Cardinalem Iacobatium in tract. Consilij fol. 27. in 1. colum Et quando causa committitur contra Titium, & alios in citationis decreto nominandos, etiam si cardinalatus honore præfulgeant, commissio non datur, nisi cardinalis nominetur, &c. Et quod dictum est commissiones contra Cardinales non signari, nisi per manum Papæ. Idem seruatur in regibus in quibus etiam stylus Cancellariæ tenet, quod literæ contra reges & principes, & magnos duces non dantur sine signatura papæ, iux. no. per Specu. tit. de legato. §. nunc ostendendum. versi. item non obstat. Et hoc expresse notatur in illo vulgato libro practicæ, Cancellariæ. fol. 76. secus est in aliis.

Tertium priuilegium est, ꝙ in causis cardinalibus commissis assertioni illorum creditur. ita dicit Egid. decis. 183.

Quartum speciale priuilegium est, ꝙ licet quando committitur causa auditoribus, vel aliis prælatis, non illi possunt alteri committere obseruationes terminorum sine speciali licentia papæ. Secus tamen est quando committitur causa cardinali, quia sine speciali mandato papæ committere posset auditoribus suis terminorum obseruationes. ita dicit Egid. esse de stylo in decis. 43. incip. articulus.

Quintum singulare priuilegium est, quod si committatur causa cardinali, quæ prius fuerat commissa alij auditori, & ille faciat intimare commissionem dicto auditori, licet illi non inhibeatur, auditor non potest amplius procedere in causa propter reuerentiam Cardinalis. Secus si vnus auditor alteri auditori commissionem sine inhibitione intimaret, quia talis auditor nihilominus poterit procedere, ita tenet Rota decis. 24. incipiente, & est sciendum. de dolo

&

& contuma. in antiqui.

Sextum priuilegium speciale est, propter eandem reuerentiam inductum, quod auditor quando intimare facit Cardinali commissionem, non debet illi inhibere, vt dicitur in dicta proxima decisione.

Septimum priuilegium est in fauorem Cardinalium introductum, quod causa semel commissa cardinali, licet ille desinat quouis modo esse iudex, non tamen committitur vlterius inferiori à cardinale sine speciali mandato Papę, propter illorum honorem, vt dicit Ægid. decis. 37. incip. vbi appellatur. in fi. & tenet Nicolaus Milis in verbo, appellatio.

Octauum priuilegium propter eundem honorem cardinalibus seruandum, inductum est, vt Cardinalis, cui causa committitur, alteri cardinali non inhibet: secus est in alijs, vt dicit decis. vltima de dolo & contu. in antiq.

Nonum priuilegium, quod licet illa clausula appellatione remota in commotionibus prælatorum, & quorumcunque intelligatur de appellatione friuola, posita tamen in commissione facta Cardinali intelligitur de quacunque appellatione. Itaque neque iuste neque iniuste, a sententia illius poterit appellari: ita dicit Paulnus in tract. de offic. & pot. c. se. vac. in penult. fol. in 3. col. & ante ipsum hoc tenet Milis in verbo, appellari non potest à sententia lata per Cardinalem. Et tenet Bal. in l. j. in 2. col. ff. de offic. præfect. & Rom. in sing. incip. appellatione remota, quæ omnia sunt noua in hac materia: pro quibus vide quæ dico in proœmio regularum. q. 4. num. 2.

Decimum priuilegium speciale est, quia in pari causa quando cardinalis habet pares rationes cum alio, Rota solet in dubijs gratificari pro Cardinali, prout vidi tempore meo seruari in causa Mediolanen. pro R. Cardinali Triultio, & in alia etiam Mediolanen. pro R. Cardinali Cæsarino, & ita semper fuisse antiquis temporibus obseruatum, dixit D. Simoneta.

Ad propositum redeundo istis igitur regulis non solet cō muniter in totum derogari, sed ex vsu signaturæ inductum fuit, quod in fauorē Cardinalium possit fieri derogatio propter rationem quam dixi. Reperta est tamen pro commoditate curialium honesta & moderata derogatio est dictā regu. 29. quæ voluit cōmissiones non valere, nisi prius literis

expe-

expeditis super gratia facta. Nam ad effectum, vt ante terminum ad articulandum iurisdictio iudici detur, vt actor causam instruat cum sua commoditate, & præparet necessaria ad iudicium, conceditur ei in commissione ista moderata derogatio, seu potius suspensio regulę, videlicet. Dummodo ante terminum ad articulandum literas expedierit, &c. Et hoc fit, vt dixi, vt interim auditor habeat iurisdictionem, qui alias nullam haberet obstante prædicta regula. Per quã quidem derogationem, per solam cõmissionem concessam, non infertur molestia possessori, iuxt. tex. in l. libertus. 2. ff. de in ius vocan. cum concor. vt per Felyn. in c. ex tenore. in col. 1. de rescr. & dixi latius in §. pœnales. instit. de actio. Et quamuis ante prædictum terminum ad articulandum præcedant tres termini, videlicet ad dicendum contra commissionem, ad libellandum, libellarique videndum, & ad iurandum de calumnia, ex quibus posset molestia prætendi ratione citationum, quæ in prædictis terminis requiruntur: nihilominus illa molestia non est considerabilis, nisi reus propter hoc aliquas impensas fecisset: qui tali casu haberet locũ dispositio dictum c. ex tenore. Nam quó ad molestiam, iura tantum hoc considerant, vtrum reus fuerit fatigatus laboribus & expensis, vt patet in c. cæterum, & in c. fin. de rescript. & in c. dispendia, vbi post alios dixi eo. tit. lib. 6. & in clementina prima eodem tit. cessante tamen tali molestiã, non potest alias dici reus vexari, cum nihil laboret nihil expendat.

Verum, quia prædicta clausula apposita in commissione, videlicet, dummodo ante terminum, &c. successu temporis, vt experientia docuit, cœpit esse damnosa, ex eó, quia eius occasione cogitabantur fraudes propter quas de facili beneficia efficiebantur litigiosa. Inuenta fuit alia moderatio, & salutare remedium, per quod huiusmodi fraudes coercerentur, vt statim dicam. Fraudes vero quæ propter d. clausulã, dummodo ante terminum ad articulandum, &c. committebantur, istæ erant. Nam contingebat sæpe, ꝙ ego de facili impetrabam commissionem literis nõ expeditis cum prędicta clausula, dummodo eas ante terminum ad articulandum expeditum, vigore cuius citari faciebam aduersarium meũ, ad istum tantum effectum, vt ille moreretur, vel cederet, ego peterẽ subrogari. Nam ex quo beneficium, iam per cõmissione

sionem, & citationem effectum fuerat litigiosum, facile subrogatio concedebatur. Itaque ex hac iniusta vexatione resultabant hæc mala. Primum, quia ordinarii sine eorum culpa priuabantur de huiusmodi beneficiis litigiosis prouidere, patroni prohibebātur præsentare, expectantes etiam penitus excludebantur, vt in capitulo secundo. vt lite penden. libro sexto. Et sequebantur aliud malum quod deterius erat, quia multotiens istis sic litem mouentibus, nullum ius tempore commissionis ad beneficia sic impetrata competebat: sed per istam viam se in ius defuncti subrogando, ius de nouo acquirebant. Sicque dabatur occasio certo modo piscandi beneficia viuentium, forte in simili & decrepita ætate constitutorum in graue præiudicium prædictorum, ac ipsorum possessorum non valentium de beneficiis suis iam effectis litigiosis libere disponere.

Quam ob rem, vt huic fraudi & malitiæ occurreretur, Cardinalis Alexandrinus primus omnium, vt dicit Felynus hic in quibusdam Apostillis imperfectis, salutare remedium inuenit, & quandam moderationem ad prædictam clausulam, qua hodie signatura vtitur, videlicet quod post prædictam clausulam. Dummodo ante terminum ad particulandum literæ expediantur, &c. adderentur hæc verba, & quod interim beneficium non censeatur litigiosum etiam ad effectum regulæ de subrogandis: per quam quidem additionem subuentum fuit ordinariis, patronis expectantibus, & possessoribus conuentis. An vero dicta clausula inuenta per Alexandrinum præseruet exceptionem regulæ de triennali competentem possessori, vt videlicet beneficium non obstante huiusmodi lite maneat pacificum, dicam inferius, & in regula de triennali.q.fin.& etiam in regula de subrogandis.

Et est aduertendum, quod sicut signatura in fauorem reorum possessorum, ne beneficia eorum per istam viam fierent litigiosa, inuenit prędictam clausulam: ita & Rota tempore Leonis Papæ X. introduxit aliam vtilitatem in fauorem actoris. Nam cum actor iuxta dictam clausulam teneatur expedire literas ante terminum ad articulandum, & literæ tunc dicuntur expeditæ quando sunt plumbatę, vt tenet Glossator hic: quia Bulla dicitur plumbum pendens, siue sigillum de auro vel argento, iuxta glossam. in verb.

aurea

aurea Bulla, in clementina prima. de iureiurando. & tenet expresse Glossator in regula decimaquarta. in quarta columna. & in regula 69. in fi. & facit textus in cap. licet de crimi. fal. Et ante appositum plumbum, bulla dici non potest, vt dicit Alexand. in consil. 215. visis probationibus. in 2. volu. Tamen Rota in fauorem actoris voluit, quod licet actor produxerit bullam suam post terminum ad articulandum, & non appareat de die expeditionis, quod in dubio præsumatur expedita ante terminum, vt euitetur nullitas, vt latius de ista decisione superius memini. Imo in alia etiã causa voluit Rota, quod sufficit in bullis mensem esse appositum per Rescribendarium, vt in vna Gebenen. beneficiorum de mense Martio. M. D. XX. concludit Rota coram domino Guliel. vt ipse idem adnotauit. Nam in dicta causa terminus ad articulandum fuerat seruatus de mense Decemb. & actor produxit bullas suas post terminum ad articulandum, sed in bullæ tergo erat apposita per Rescribendarium ista dictio, De quę significat mense Decembri. non tamen approbat de die, voluerunt domini per hoc actorem excusari. Nam licet illa appositio mensis de necessitate non concludat expeditionem fuisse factam ante terminum ad articulandum, nihilominus ad effugiendum contumaciam debet præsumi actus in dubio expeditus legitimo tempore iuxta notata per Barto. in l. non solum. §. sed & reprobari. de ope. not. nun. Nam quando duo actus reperiuntur facti eodem tempore, in dubio ille actus præsumitur factus prius qui fieri debuit, vt actus valeat, & per quem excludatur delictum, vt notabiliter dicit Bald. in l. cum in testamento. §. hæc verba. ad finem. ff. de hære. insti. Quod dicit memoria dignum Alexan. in l. diuortio, in 4. colu. ff. solu. matri. & idem Alexand. pro singulari illud dictum citat in l. 3. C. de codi. & in consili. 81. lecto & discusso. in 4. colum. li. 3. & Iaf. in l. hac consultissima. in 1. & seq. col. C. qui testa. face. poss. & in l. fin. col. penult. C. de edic. di. Hadri. tol. Decius in consil. 11. in 2. col. quæ addenda sunt ad Fely. in c. pastoralis. col. 4. de rescript. Cum igitur in dicta causa, Gebenen, terminus ad articulandum fuerat seruatus mense Decembri. in eodem mense reperitur etiam bulla expedita. licet non appareat de prioritate expeditionis, in dubio præsumi debet bulla ante seruationem termini ex-

pedita,& nõ poteſt, vt actus ualeat & excludatur delictum Ita Rota dicto tempore concluſit, & tempore meo hoc idẽ tenuit in pluribus alijs cauſis prædicta motiua, quæ non po ſuit domi Guil. Et iſta quæ dicta ſunt procedunt etiam, ſi officialis appoſuerit in plica bullæ, expedita tali tempore, dũmodo ex plumbo appareat de alio tempore. Vt concludit Rota hoc menſe Octobri. M.D.XXXIX. in vna Salamantina præſtimonij del orbada, coram R.P.D. Marcello epiſcopo Marſicano. Nam in literis apoſtolicis Hieronymi de Arze actoris appoſitum fuerat plumbum Clementis, & tamen officialis in plica bullæ appoſuit tempore Pauli. 3. hæc verba, hodie expedita, &c. quo tempore conſiderato, expeditio videbatur facta poſt terminum ad articulandum Tamen domini non conſideratis verbis officialis, iudicarũt bullam fuiſſe expeditam, quando fuit plumbata, & ſic tempore Clementis, & per conſequens ante terminum ad articulandum.

Et quamuis ſignatura papę & Rota ſemper iuuerint poſſeſſores beneficiorum per appoſitionem prædictarum clauſularum, ac etiam ipſos impetrantes per interpretationem proxime dictam ſubleuarunt, nihilominus excogitata poſt ea fuit noua malitia per ipſos actores impetrantes, per quã prædictæ clauſulę eludebantur. Nam extorquent commiſſiones cum derogationibus ſub hac forma, videlicet, conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, reguliſque Cãcellariæ apoſtolicæ. S.V. illa pręſertim qua inter cætera voluit, quod cauſarum commiſſiones, & inde ſequuta literis apoſtolicis non confectis, nullius ſint roboris vel momenti, cui ſpecialiter & expreſſe placeat derogare, dummodo præfatus orator literas apoſtolicas ſuper huiuſmodi conceſſionis gratia expediri fecerit ante terminum ad articulandum in huiuſmodi cauſa per ipſum oratorem obſeruandum Stante huiuſmodi commiſſione, & ea ſignata prædicti ſolicitatores cauti hanc regulam confingunt.

Nam citare faciunt reum ad dicendum contra commiſſionem, ſeruatoque illo termino nihil aliud curant facere, ad effectum, vt ipſe actor non cogatur expedire literas in termino ad articulandum, ſed expectant quod reus citatus qui forte propter dilationes huiuſmodi ſuſpenſiuas timet in longum protrahi, proſequatur litem & terminos obſeruet,

quod facere poteſt in vim commiſſionis obtentę per actorem, cum ſit iam eſſecta communis per productionem eius factam & citationem ad dicendum contra, vt notat. Inno. in cap. ex conqueſtione. de reſtit. ſpol. & Rota in deciſ. 17. de dolo & contumac. in nouis. Itaque iſto modo non arctatur actor quin poſt terminum ad articulandum, tantum, & ſeruatum per reum poſſit ipſe literas expedire. Et proceſſus interim factus valet, quia commiſſio prędicto modo impetrata non arctat illum ad expediendas literas, niſi ante terminum ad articulādum ſeruandum per ipſummet actorem non autem aſſeruatum per reum, & ſic contra intentione prædictæ regulæ acta interim facta valebunt. Et quia verba commiſſionis ita ſonant, à quibus non eſſet recedendum. l. non aliter. ff. de leg. 3. cum vulg. Iſtà tamen cautela malitioſa, iudicio meo, non videretur tuta in Rota, quę conſiderat potius mentem, quam verba regularum, iuxta text. in l. ſcire oportet. §. aliud. ff. de excuſa. tut. per quem text. voluit Rota in vna Sagnun. parochiali de prados reddundos, pendente de anno, 1535. coram me, quod regula cancellariæ dans prærogatiuam prælationis ſcriptoribus apoſtolicis, non intelligatur contra familiares papæ, attenta eius mente, licet verba aliud præ ſe ferrent. Et hoc propterea: quia ſcriptores apoſtolici non ſunt vere familiares, continui commēſales, nec vere deſcipti, ſed per priuilegium: & ideo non præferuntur veris familiaribus papæ, continuis commenſalibus qui ſunt veri familiares, & deſcripti. Prout ante bis fuerat concluſum in vna Barchionē canonicatus & præbend. inter. Ioan. Cordellas, & Michaelem Puig. vertente coram R. D. Iacobo Simoneta de menſe Nouembri. 1534.

Sed in caſu iſto dici poſſet, quod iſta cautela eſt contra mentem prædictę regulæ, quæ facta eſt ad obuiandum fraudibus impetrantium, qui habentes ſolam ſignaturam, moleſtant poſſeſſores, vt laboribus & ſumptibus fatigati, ſic componere compellantur vel cedere iuri ſuo, ita à ſenibus acceſſus & regreſſus expiſcentur, vt in ſimili dicit text. in c. fi. de reſcrip. Et ita manifeſte fit per hoc fraus legi & præfatæ regulę.

Nam amplexantes illius verba contra illius mentē & voluntatē ſtatuentis faciūt, vt dicit tex. in c. fi. de reg. iur. li. 6

& in l.non dubium. C. de legib. Malitijs igitur hominum indulgendum non est, vt dicit text.in c.sedes. de rescript. quia alias regula verbis, & non rebus imposita videretur: contra text.in c.commissa.de elect.li.6. Et ideo sunt aduertentes Referendarij, & præfecti signaturæ, vt illa verba deleant, videlicet per ipsum oratorem obseruandum &c. posita post verba prædicta, dummodo ante terminum ad articulandum, &c.

Et quod dictum fuit actorem literas expedire debere ante terminum ad articulandum, illud intelligitur de termino ad articulandum bene seruato, alias si ille terminus ad articulandum fuisset male seruatus, & per consequens illa obseruatio termini esset ex nulla aliqua causa, aut ex defectu iurisdictionis, vel alias: Tunc talis obseruatio termini nulliter facta non obesset actori. Et ideo Rota isto casu inuenit remedium, videlicet quod actor expediat bullas, & postea reiteret terminos etiam ad articulandum in vim bullæ Innocentianæ, vel virtute nouæ commissionis, & talis reiteratio termini ad articulandum facta post bullas expeditas sufficiet ad effectum prædictæ clausulæ, & & ita sustinebũtur, & valebunt acta sententiæ, & omnia alia ante literarum expeditionem facta, quæ nulla esse vigore dictæ regulæ videbantur, & licet de stricto iure verba commissionis simpliciter de obseruatione termini ad articulandum loquentis deberent intelligi de prima obseruatione siue bona, siue mala arg. l.boues.§.hoc sermone.de verb. sig. iuncto.§.semel.inst. quib.ma.non lic. Et per consequens expeditio bullæ, & acta facta post terminũ ad articulandum etiã male seruatum non deberent valere. Tamen Rota tempore meo in vna Maclouien.prioratus de Tretemebo, coram R. P.D.Ioanne Clerici, D. Petro Vorscio, & D. Paulo. Et in vna alia Nolana parochiali, coram me die Lunæ. 7. Octo. M. D. XXXII. inter Bartholomæum de sancta Cruce, & quendam Falconem. episcopum Spicaten. Et etiam in alia Dolen. pro Marco Marmillon, contra Palemzuela coram me. 12. Iulij. M.D.XXXIIII. tenuit & conclusit contrarium quia licet verba illa, dummodo ante terminum ad articulandum, &c. posita in dicta commissione, intelligi possent de prima obseruatione termini ad articulandum quomodocumq. facta, nihilominus, vt actus valeat, contrarium

fuit

fuit conclusum. Multa enim contra strictam interpretationem iuris recepta sunt, vt actus valeat, quæ alias non admitterentur, ut tradit Iaf. in l. 1. in 4. col. ff. de verb. obliga. Fuit igitur conclusum, quod illa verba de obseruatione termini ad articulandum, deberent intelligi de obseruatione valida, non de inualida, iuxta text. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & l. quotiens. ff de uerb. oblig. & vtrobique late Moder. Sic itaque hoc casu Rota tenuit sufficere actori, quod ante istam secundam reiterationem termini ad articulandum licet post primam nulliter seruatam, bullas expediuerit Et ita iam hodie seruatur. Procedent igitur ea quæ dicta sunt quando prima obseruatio termini ad articulandum esset bona; nam tunc si literæ non fuissent antea expeditæ, omnia acta sunt nulla, nec sanantur per reiterationem dicti termini, nisi per specialem commissionem, & tunc refectis expensis, vt dicam inferius loco suo.

Et est vlterius notandũ, quod licet regula requirat actualem expeditionem literarum ante dictum terminum, tamẽ sufficiet producere apud acta ante reserua tionem dicti termini sumptum de registro literarum apostolicarum bullarũ licet non producat dictam bullam: quia tale sumptum facit fidem in iudicio. Et ita tenet & reseruat curia Romana prout dicit Rota dec. 621. incipiente, nota sumptum in antiquis. Quam sequitur D. Bartholomæus Belenzi. Rotæ auditor in tract. de char. subsi. q. 113. Quo in loco ponit practicam hodiernam extrahendi dictum sumptum à registro in causa pendente in curia, & extra.

Considerandum est vlterius in dicta materia, quod in dicta commissione solet apponi, vt dixi alia clausula per Alexand. inuenta, videlicet quod interim beneficiũ ipsum etiã quo ad effectum regulæ de subrogandis, minime censeatur litigiosum, & sine tali clausula hodie non datur commissio. posui rationem superius.

Sed vltra illa, quæ dixi, est vnum aliud notandum, quod cum mysterio apponitur in dicta clausula dictio implicatiua, etiam, ante uerbum quo ad, &c. Nam hoc factum fuisse arbitror propter multiplices alios effectus rei litigiosæ. De quibus per glos. in cap. 1. de alien. iudi. mut. cau. fact. & per doct. in cap. 2. ut lite penden. Nam appositio illius dictionis implicat beneficium non remanere litigiosum in aliis

casibus, etiam quo ad regulam de subrogãdis, vt in rubr. C. etiam per prioritatem, & ibi Bart. in .l. 1. eod. titu. cum con concord. vt tradit Decius in l. cognitio in. 3. notabil. ff. de of fic. eius. Implicat igitur dicta oppositio clausula etiam plures alios casus, & operatur plures effectus notabiles in fauo rem possessorum, quorum beneficia modo prædicto effecta fuere litigiosa. Primus effectus est quem implicat dicta clausula, etiam quo ad effectum, &c. Quia possessor conuen tus, non obstante prædicta lite sibi mota vigore dictæ commissionis, interim possessionem beneficij libere in aliũ trãsferre poterit, nec reuocabitur per viam attentati: quia cessat tunc vitium litigiosi, ratione dictę clausulę, quod alias si non apponeretur clausula prædicta, inductum esset vitium litigiosi, quod prohiberet resignationem, iuxta ea quæ dicit decis. 3. sub tit. vt lit. penden. in nouis. & in antiq. decis. 3. eo. tit. cum alijs, quę Fely. tradit in c. cum i, & a. col. 3. de re iud. meminit etiam Alexand. in c. 1. num. 74. cum seq. 3. q. 1. prædicta ergo clausula inducit istum primum effectũ in fauorem possessoris, & ex alia parte coercet, & tollit fraudes impetrantium beneficia viuẽtium possessorum forte infirmorum, vel alias verisimiliter propter senium de proximo morientium. qui quidem impetrantes, videntes se nullum ius fouere, sępe inducunt litem super illorum beneficijs, non ad effectum, vt illam prosequantur, cum nullum ius habeant, sed quo ad hoc, vt ex tristi possessorum euentu qui, vt dixi, vel propter longum senium, vel periculosam infirmitatem sperantur de proximo mori, beneficio regulę de subrogandis gaudere, & vti possint: vt sic de non iure faciant sibi ius, & priuent ordinarios patronos, & expectantes facultatibus illis à iure concessis, aut saltem ipsi possessores sic citati ad curiam propter longitudinem itineris, & grauium impensarum timorem, tædio litis affecti cogantur vel cedere, aut pensiones super dictis beneficijs dictis molestatoribus consentire, vel quod facilius factum vidimus regressus illis & accessus concedant, prout temporib. Iulij & Leonis plures curiales hoc modo ditati sunt. Quib. fraudibus Martinus papa, 5. per suã constitutionem extrauagantem, & nouissime Hadrianus papa VI. & deinde Paulus 3. per suas regulas obuiarunt, quas de non subrogandis talibus ædiderunt, Similem etiam malitiam Bonifacius. 8.

sustulit in c. fi. de renun. lib. 6. de qua Alexan. & Moder. meminerunt in l. filiæ, per illum tex. ff. solu. mat. & reassumit Decius in consi. 130. colum. fin. Et ideo ante prouisionem factam per præfatos summos pontifices opportuna fuit ista clausula quæ sustulit hunc morbum, & prouidit ne per huiusmodi commissiones induceretur litis pendentia, nec beneficia efficerentur litigiosa, quæ alias de iure per commissiones prædictas, & citationem exequutam inducebatur, vt no. in cle. fin. vt lite pend. quem ad hoc pro notabili allegat Abb. Pan. in c. gratum. de of. deleg. & alibi sæpe. Et licet, vt dixi, propter dictam clausulam factum sit, quod lis non dicatur introducta quo ad reum, qui vigore dictæ clausulæ præseruatur ab hoc incommodo ne beneficia sua effecta sint litigosa: erit tamen inducta lis quo ad actorem impetrantem, respectu cuius dicentur beneficia prædicta in sui præiudicium litigiosa, quod quidem præiudicium potest considerari quo ad tres effectus.

Primus, quia si ipse actor ante terminum ad articulandum, dummodo post decretam citationem moreretur, tali casu, censerentur dicta beneficia litigosa in fauorem possessoris rei conuenti, & in odium actoris, adeo, quod ipse reus possessor posset peti se subrogari, & esset locus regulæ de subrogandis in fauorem possessoris, & diceretur vera lis. arg. eorum, quæ dicit Ægid. conclusione. 380. quæ incipit, si faciens committi facit quod dicit idem Ægid. conclusione. DLXV. quæ incipit, si pendente inquisitionem, &c. Et ita etiam in vna Toletana portionis tenuit Rota coram R.P.D. Petro Vorscio. 10. Nouembris M.D.XXXIII. & hoc probat late Felyn. in cap. super literis, col. 9. versi. limito. de rescip. Secundus effectus dictæ litis pendentia erit, quod de priuilegio impetrando pēdente ista lite per ipsum actorem. ac quælibet aliæ gratiæ per eundem obtentæ in præiudicium possessoris aduersarij super eos, super quo lis pendet, non valebunt, non facta mentione de dicta lite: adeo, quod eadem lite durante nullum dicto actori commodum, nec reo incommodum inducent, per ea quæ Old. dicit in consi. 289. col. 2. & idem reus nihilominus excipere poterit de regula de non tollendo iure quæsito, & vti aliis remediis iuris, vt probatur in c. causam quæ, de test. Et ibi bo. gl. & in c. 1. & c. dilectus. vt lite pend. ca. dudum. de priuil. cū sim,

Tertius effectus quare dictus actor impetrans non potest cedere ius suum alteri etiam ante dictum terminum ad articulandum. Et cessio quo ad ipsum diceretur facta lite pẽdente, cõsequenter posset talis cessio reuocari per reum possessorem tamquam attentata. cle. 1. §. si vero, ut lite pend. facit quod dicit decis. 10. tit. ut lite pend. in nouis. & quod dicit Ægid. decis. 102. & ita declaratur decis. 3. eo. tit in nouis. quæ uoluit reum possessorem attentare si lite pendente in alium cedat, quod intelligitur quando est lis quo ad eũ, sed in casu isto non est lis introducta quo ad eum nisi quatenus sibi proficuũ sed quo ad actorem est uera lis in eius odiũ & hæc lis quo ad ipsum actorem impetrantem inducta fuit per solam commissionem ab eo obtentam, & citationem decretam contra aduersarium, licet illa in citati notitiam nõ peruenerint, vt dicit formaliter Rom. consi. 330. inci. circa primum 1. colu. vbi dicit, quod clem. 2. ut lite pendente. uolens ad introducendum litis pendentiam requiri citationẽ in citati notitiam peruenisse procedit, nisi quo ad litis pendentiam introducendam ex parte agentis, quia sufficit quo ad ipsum actorem solius citationis decretum absque eo, quod facta fuerit citationis executio. Ratio istius dicti est, quia ex quo ipse actor certus est de commissione & citationis decreto, amplius certiori non debet. vt in c. eum qui certus. de reg. iur. lib. 6. & c. ab excommunicato. de rescrip. cum simil. Et ita in vna Valentina parochialis de pego præteritis annis coram. R. D. Raynaldo Pettrutio & in eadem postea coram R. D. Io. Mobedano, & alia Conchen. coram tenuit Rota, vt dicam in reg. triennali. q. 51. & in reg. de annali. q 49. Vlterius sciendum est, quod commissio literis non confectis non datur super duobus beneficijs, nisi contra unum, & tunc ita demum si ambo beneficia sint eadem supplicatione impetrata ex persona eiusdem, quia tali casu vnica censetur gratia, ex quo signatura dicit, fiat vt petitur iuxta regulam cancellariæ. 60. facit. l. scire debemus cum materia. ff. de uerb. oblig. nec sufficit tantum, quod commissio super pluribus beneficijs sit contra unum, nisi apponatur ista clausula, unica supplicatione impetratis, & quia causa super vno iam est instructa coram auditore, qui est super materia bene informatus. Nam tali casu ne continẽtia causæ diuidatur, committitur causa eidẽ, alias nõ datur

com-

commiſſio. Ratio prædictorum eſt, quia ex quo notarij Rotæ hodie commiſſiones ſingulorum beneficiorum ſibi per turnum diuidunt, & emolumenta ſuorum officiorum ex regiſtris conficiendis ſuper quolibet beneficio capiunt, ſi vna commiſſio plura beneficia contineret, & illa diſtribueretur vni notario redundaret diſparitas diſtributionis in præiudicium aliorum, propter maius lucrum, quod ille perciperet ex commiſſione continente plura beneficia. Et poſſet hæc fraus procurari de facili, niſi notarius talem cō miſſionem continentem plura beneficia loco plurium com miſſionum ſibi diſtribuendarum computaret. Oportet igitur, quod iſto caſu verificentur coram auditore narrata in commiſſione, videlicet, quod illa beneficia ſint vnica ſupplicatione impetrata, & quod cauſa alias ſit coram eodem auditore inſtructa ſuper altero ex illis beneficijs, nam hoc modo commiſſio procederet, & iſta omnia procedunt quan do commiſſio continens plura beneficia eſt impetrata con tra vnum. Secus ſi peteretur talis commiſſio ſuper duobus, vel pluribus beneficijs, non vnica ſupplicatione impetratis contra diuerſos, quia talis commiſſio concedi non ſolet. Nam ex quo ſunt plures diuerſæ gratiæ in diuerſis ſupplicationibus, debet pro vnaquaque obtineri ſpecialis commiſſio, & de per ſe ſeparata. argumento eorũ, quæ dicuntur de pluribus capitulis connexis, vel ſeparatis per doct. Moder. in c. tranſlato, de conſt. & per glo. in l. etiam. §. 1. ff. de Minor. per Bart. in l. Aurelio. § idem quæſiuit. ff. de lib. leg. per Bald. in l. 2. C. de re iudi. & in l. ampliorem. de appel. Nam clarum eſt, quod aliqua conceduntur ratione connexitatis, quæ alias non concederentur, vt not. Specu. in tit. de ſent. excom. §. 2. verſi. ſed pone, & facit tex. in l. cum actum, & quod ibi not. Bar. ff. de neg. geſt. & in c. quanto. de iudic. dixi in ſingu. meis ſuper l. quædam. ff. de acqui. rer. domi. ſubreptis Patauij.

Poſtremo quo ad hanc ſignaturam ſuper dicta materia addo vnum videlicet, quod quando proceſſus eſt nullus, ex eo, quia literæ non ſunt expeditæ ante terminum ad articulandũ, vel ex alio defectu non datur commiſſio ſuper validatione proceſſus, niſi cũ iſta clauſula, ſ. parte legitime citata. Nam licet ſanentur defectus proceſſus, tñ defectus citationis eſt inſanabilis, etiam refectis expenſis, & quãdo

in

in totum fuit omissa citatio. Secus quando non fuit debito modo exequuta, quia non fuit seruata forma. Nam talis nullitas cum clausula, dummodo ad notitiam citati peruenerit, solet sanari. Et tunc sufficit, quod probetur de tali citatione notitiam habuisse, vt probat text. in clemen. causam. ad fi. de elect. & tradit Roma. consi. 410. & Rota decis. 271. in nouis. Et inter modos probantes, quod sic citatus habuit notitiam, est vnus, videlicet, si postea misit procuratorem ad illam causam, vt ponit Ægid. decisione. 59. & alia. 539. prout in mea Compostellana archidiaconatus contigit coram D. Paulo Capisucco per R. D. Ioan. Paulum confirmata anno præterito 1538. pro quibus videnda sunt quæ late scribit Felyn. in c. cum contingat. de rescrip. Istis ergo casibus sanatur defectus minus legitimæ citationis. Secus quando in totum fuit omissa, quia tunc talis defectus, vt dixi, insanabilis est, vt probat tex. in cle. pastoralis. versi. cæterum, de re iu. etiam si Papa in cōmissione apponeret clausulam, supplentes defectus si qui forsan interuenerunt. nam intelligitur illa clausula quo ad defectus iuris positiui, puta contra solennitates requisitas a iure, secus quo ad defectus iuris naturalis, prout est citatio, vt dicit Card. in d. cle. in 3. notabili, & Abb. in c. j. de transactio. referendo Specu. in tit. de lega. §. nunc ostendendum. versi. 18. & hoc quod dictum est, defectus iuris positiui tolli per dictam clausulam, procedit de iure communi: tamen secnndum regulas Cancellariæ non sufficit simplex clausula, supplentes in genere, nisi defectus explicentur, vel supplicatio signata fuerit per fiat, vt petitur, vt expresse dicit vna regula Cancellariæ posita infra nu. 39. & hoc dicit Alex. post alios per eum adductos in cons. 195. incip. assumo, in 3. colu. versi. dicit tamen, & in 4. col. versi. comprobatur. in 2. volum. ex cuius dictis arbitror conflata fuisse illam regulam, & talis expressio defectũ adeo est necessaria, ꝙ etiam si dispensatio concessa fuerit motu proprio, expressio defectuum requiritur, vt probat And. Sicu. in c. ab excommunicato. in 2. col. de rescr. Tamen hoc dictum And. Sicu. iudicio meo videtur dubitabile, nisi illud intelligamus procedere in defectibus personarum, quia in defectu solennitatis actuum non videretur verũ, ex eo quia talis defectus etiam in genere perclausulam motu proprio, & ex certa scientia purgatur, vt probat Alexan. in consi. 79.

col.

col.5.versi.circa sestum,&c.lib.j.& in consi.3.in 2. col.vol. 6.& ista omnia de plano procedunt,quo ad defectus descẽdentes de iure positiuo, vt dixi, excepto vno casu relato per Card.in d.versi.cæterum, qui voluit, quod per huiusmodi clausulam supplentes, non inducatur absolutio ab excommunicatione.per cle.si summus.de sen.excom.quod dictum est notabile,ex eo,quia talis defectus videtur esse iuris positiui,iuxta notata in c.veritatis.de do.& contu.& per Moder.in c.post cessionem de prob. Tamen hoc ideo est, quia per illam clausulam non inducitur aliquid extrinsecum, neque dispensatio, neque habilitatio personarum.arg.eorum, quæ dicit Alex.in l.quidam consulebant.in 2.colu. ff. de re iudi. Nec minus, vt dixi, Papa per dictam clausulam supplet defectum naturalem, qualis est citatio quæ dicitur esse de iure naturali & diuino, vt probat Abb.in c.j.de cau pos. & proprie. per bonas rationes, quas latius comprobat ibi Io.Rugerius de la mota Moder.repetẽs in 4.notabili.hinc est, quod per papam nec alium principem citatio tolli vel suppleri potest, vt tradunt ibi præfati Mod. post Maria.in tract.cita. & Fely.post Inno.& omnes in c.quæ in ecclesiarum.de const. Imo etiam in casu in quo dispensare posset, non intelligitur velle supplere defectum,nisi exprimatur,vt tradit Fel.in c.postulasti,17.col.vers.tertius casus.de rescr. Et quod dictum est de citatione, idem est in consensu quẽ papa non potest supplere:vt vult notabiliter Ioan.Andr.& Panor.in c.per venerabilem.qui fil.sint leg.vbi dicunt quod papa non potest inducere matrimonium supplendo consensum,cum ille sit de iure naturali. Et eodem modo neque signatura papæ solet supplere defectum mandati. Nam vbi processus est nullus,vel sententia nulla,ex defectu mandati non potest talis infirmitas secundum stylum Rotæ sanari, etiam refectis expensis,iuxta tex.in c.in nostra.de procu.& in l.licet. C. eodem titu. nec iste defectus iustificatur, eo, quia reus malitiose tacuit,non opponendo in tempore exceptiones mandati, & sic dedit causam, vt actor laboribus & except. fatigaretur, propter quod videretur eisdem teneri ad expensas, iuxta cap. exceptionem. de excep. Et quod notab. scribit. Ægid.conclusione.226.incip. in causa, &c.quia debet imputari sibi pars, quæ ante omnia non perquisiuit mandatum,nec excusatur si processit sine mandato

dato propter culpam iudicis non inquirentis in principio litis de legitimatione personarum, prout facere tenebatur. iuxta text.in c. 1.de accusa.& l.si quæramus. ff. de testa. & l.quidam referunt. versic.esse enim debet.ff. de iure codicil.& in l.si in diem, in princip. ff. de condi. & demonstra. Nam, vt dicit glo.in l.vt liberis.C.de colla. in primis quærendum est de personis, quæ ante omnia sunt legitimande per iudicem, qui potest & debet ex officio compellere pro curatorem exhibere mandatum, ne ipse iudex laboret in vanum, vt dicit glo.not.in c.j.versi.absentia.de elect.lib.6. & ponit Roma. in consi.60. in fin. Nam ista culpa iudicis non excusat partem, quæ hoc etiam inquirere debuit. nam quilibet tenetur esse diligens in præscrutando & bene videndo quæ sibi expeditur, prout faciunt Florentini, qui secundum Pet.de Ancha.in consi.305.præsumuntur diligentes. Nam, vt dicit Io.Boccacius, *Non ha da essere losco, chi ha da far con tosco.* Et ideo talis negligentia sibi imputari debet: dicta ergo nullitas est insanabilis propter defectum consensus qui exigitur in mandato procuratoris. Hinc est, quod mandatum per mille annos non præsumitur, vt dicit Bal.in l.j.C.de reb.alie.non alie.& in l.2.C.si ex fal.inst. & hoc propter defectum consensus.

Sed ista omnia limitantur non procedere quādo in actu antiquo mandatum enunciatur: nam tali casu mandatum præsumitur interuenisse, vt tenuit idem Bal.sibi contrarius in quodā suo consi.quod refert,& sequitur Curtius in consi.67. & ita secundum ista consilia iudicauit Rota per tres instantias in causa Tridentina confinium coram R.P.D.Iacobo Simonetta de anno M.D.XVI.vt latissime refert Dom. Guliel.Cassiodorus in quadam decisione sua incip.lata erat sententia. quo in loco innumerabiles rationes ponit, propter quas motus fuit tunc Rota ad tenendum istam limitationem ad dictum Bal.in d.l.2.quod etiam limitat Felyn.in c.sicut.in 16.col.de re iudi.& isto casu defectus mandati est sanabilis.

Et quod dictū est de defectibus citationis & mandati q̄ regulariter in hac signatura iustitiæ non sanantur: idem est in defectu iurisdictionis & competentiæ, quæ nec etiam sanantur: quia vbi non est iurisdictio processus, & inde sequuta sunt nulla, non solum ex defectu consensus, sed etiā propter

pter defectum solennitatis, quæ non potuit coram alieno iudice interuenire, vt dicit Abb.& alij in c. significasti in penult.col.de foro compe. & iste defectus iurisdictionis est tam infectus & scabiosus, quod rescriptum sanans omnes & quascunque nullitates non comprehendit sub illa generalitate verborum defectus iurisdictionis, vt tradunt doct. post gl.fi.in cle.j.de sequest. poss. & fruct. Nam iurisdictio est lapis angularis iudicij, de qua imprimis & ante omnia constare debet, vt in c.cum in iure.de offi.delega. Hinc euenit, quod licet contra tres sententias conformes non possit opponi aliqua exceptio, donec sententiæ fuerint executæ, cle.j.de re iudic.non tamen excluditur exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis, secundum doctores ibi, & hoc videtur sequi Cald.in consi.8.tit.de re iudic.& tenet expresse Pet.de Anch.in consi. 8. excellentes domini in 3. colu.& illam glo.d.cle.vnicæ.sequitur Socin.consi.274,col. penul. cum pluribus concor. vt scribit Decius in consi.88. circa primum.col.5.facit quod in simili dicit Bar.in l.j.§.hoc interdictum.ff.quod vi aui clam.

Isti igitur tres defectus enumerati, videlicet, iurisdictionis, citationis vel mandati, sunt veluti tres illæ infirmitates insanabiles, veluti podagra, rabies, & lepra, iuxta illud Ouidij 2.de Ponto, Soluere nodosam nescit medicina podagram, nec formidatis auxiliatur aquis.

Aliæ tamen nullitates per signaturam facile sanantur adiuncta illa clausula, refectis expensis, vt exemplum ponit D.Gulielmus ibi collectaneis decisionum, decisio.incip. firma est propositio.

Et eodem modo reparantur per istam signaturã iura partium, quę fuerunt a principio litis inualida, si lite pendente superueniat bonum ius. Nam tali casu facile obtinetur commissio, ꝙ auditor attento bono de iure oratoris procedat super hoc nouo iure, vt exemplificat Gem.in consi.79 & Ro. consi.299.& Ægid.consi.35. quia talis commissio erit iusta & honesta, ex eo, quia secundũ iuris dispositionem possum lit.pend. acquirere mihi ius bonum, ẽt post conclusionem cãæ, vt dicunt prædicti do.& notabiliter firmat idem Ægi. in decis.362.& decis.102. declarando, vt ibi per eum, qui ponit practicã citandi ad dicendũ contra ista iura nouiter producta, & idem dicit Abb.in c.fi.vt lit.pend.cum concor.

vt scribit Deci.in cap.1.in 2.colum.de confirma.vtili.

Sed aduertendum est, quod ista quæ dicit Ægid.& prædicti doct.de plano procedunt in beneficialibus, secus tamē in profanis, quia in illis ius de nouo emergens post conclusionem in causa censetur obuenire post sententiam: & ideo requiret nouum iudicium & nouam telam, vt dicit Bar.in l. si mater.§.eandem.in fin.ff.de except. rei iudi.cum concor. vt tradit Alex.in consi.39.incip.vertitur lis . in 2.colum.& consi.150.col.fi.lib.2. & ideo prima terminorum obseruatio hoc casu non sufficeret, vt dicebat Ægid. quia in profanis requiritur, quod ius illud obuenerit ante conclusionem in causa, vt tradit id.Alex in consi.177.viso themate.colu. fi.lib.5. Declarando tamen , vt notabiliter scribit Paul. de Cast.in l.si necessarias.§.fin.ff.de pign.actio & aliquid per eundem in l.cum vir. ff. de vsucap. Et isto casu putarem in euentum in quem Papa per commissionem suam mandaret auditori, quod ex eisdem actis procederet, attento bono iure post conclusionem acquisito, quod læderet aduersarium , & vti posset exceptione regulæ de non tollendo ius quæsitum, vt Roma.dicit in consi.176.col. penul.sicut iudex qui admitteret articulos post terminum, diceretur me grauare , vt in decis.27. in no. de quo in dicta regula mentionem feci : saltem hoc negari non posset, qui nouum ius acquisiuit, deberetur alteri condemnari in expensis, quia frustratorie vsque ad conclusionem fecit illum litigare super malo iure : nam si a principio bonum ius produceret, forte pars non contenderet, sed liti cederet , nec laboribus , & impensis frustra grauaretur . Ex quo igitur temere fecit illum litigare, iustam litigandi causam habuit, & ideo videtur eidem condemnandum in expensis, argu. l. eum quem temere.ff.de iudic. Hoc tamen limitat notabiliter secundum distinctionem Bar.in l.non potest.ff. de iudi.vt ibi per eum. Secundo limita hoc procedere, quando ille idem qui incepit, & mouit litem sine aliquo iure , & acquisiuit nouum ius post conclusionem causæ , esset qui sententiam in fauorem canonizatoriam noui iuris reportaret : secus vero si alius in locum eius per eius obitum subrogatus illam obtinueret, quia tali casu cessat ratio.d.l.eum quem temere, quia hoc casu condemnatus non potest de isto subrogato conqueri, quod eum temere & frustratorie fecerit litigare

vſque ad cauſæ concluſionem,& ideo pœnam quam mereba tur primus litigans, non debet iſte ſubrogatus incurrere, quia non videtur ſubrogatus quo ad pœnam quæ accidentaliter prouenit, ad ius, vt probatur in l.item veniunt.§.cum prædiximus.ff.de peti.hære.facit l.j.ff.de in lit.iur. præſertim quia in beneficialibus creatur nouum ius per ſubrogationem papæ ; & non transfunditur illud idem quod habebat defunctus, vt tradit Ioan. Andr.in c. ſi tibi abſenti.de præben.lib.6.& in c.1.& 2.vt lit.pend. eodem lib.

Et ſecundum hoc eſſet dicendum, quod ſubrogatus per commiſſionem ad proſequutionem exequutorialium teneretur de nouo petere ſibi decerni exequutoriales,licet iam fuiſſent decretæ pro defuncto,& etiam deberet eas de nouo intimare condemnato, licet defunctus eas iam intimaſſet : quia ſi illud eſt accidentale,in ſubrogatum non transfunditur,præſertim quia ſi in eo creatur ius de nouo,debet intelligi cum qualitatibus ſuis vt nihil habeat ex antiquo. Tamen in iſtis duobus caſibus contrarium tenuit Rota in vna Aurien.monaſterij de Oſſera coram R.D.Ioan.Paulo Ptolomæo, pro Reuerendiſſimo Card. Farneſio Vicecancellario.Nam in dicta cauſa voluit Rota poſt plures informationes aduocatorum & propoſitiones cauſę, quod exequutoriales iam decretæ in perſonam defuncti non deberent de nouo decerni propter ſubrogatum,etiam ſi illæ fuiſſent decretę vigore ſententiæ latæ per contradictas,a qua fuiſſet appellatum à die notitiæ, quæ appellatio fuerat deſerta adeo, quod domini voluerunt, quod iudex primus exequi poſſet exequutoriales prius decretas,pro qua deciſione vltra alia; fuerunt allegata quę Bar.& Ia.ſ.tradunt in l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de pact.& Fely.in c.ex parte.el 2.in antepenul.colum.de reſcrip.& ita Rota concluſit,quo ad iſtud primum caput. die 16. Martij. 538. Tamen circa hoc eſt aduertendum, quod iſta procedunt, niſi poſt appellationem & reſtitutionem latæ fuiſſent vna vel duæ ſententiæ confirmatoriæ primæ ſententiæ quæ tranſtuliſſent in rem iudicatam, quia iſto caſu decernendæ eſſent nouæ exequutorialies, nec ſignatura concederet commiſſionem, quod ſit locus primis exequutorialibus decretis vigore primæ ſententiæ,ita dicit D.Guiliel.Caſſiodorus concluſum fuiſſe in ſignatura iuſtitiæ ipſo præſente.Ratio fuit:quia per reſtitu-

tionem

tionem euacuatæ fuerunt primæ executoriales, & impedita exequutio.c.suscitata.cum glo.de resti. in integ. cum vulg. ergo requiritur, quod de nouo decernantur vigore vltimarum sententiarum, quia actio non nascitur ex prima senten tia, sed ex secundis, vt no.Bar.post gl.in l.eos, in ver.iniustam.C.de appel.cum alijs concord. vt scribit do. Guliel.in quadam decisione incip. habueram sententiam &c.

In secundo vero capite, videlicet, quando iam prius fuerat per defunctum facta intimatio exequutorialium condemnato, nunquid subrogatus ad prosequutionem exequutorialium debeat iterum de nouo eas principali condemnato intimare, fuerunt variæ inter dominos opin. Nam quidam dicebant requiri intimationem de nouo, ex eo, quia plura poterant per condemnatum contra subrogatum opponi quę forte non militabant contra defunctum, iuxta ea quæ dicit Card.in clem.1.de sequestra. pos.& fruct.adducebatur ad hoc etiam decisio Rotæ.320.licet in causis, in nouis, quæ voluit nouam gratiam intimandam reo etiam contumaci propter prædictam rationem, quia forte poterit eam de subreptione impugnare, præsertim, quia hic agitur de priuando a beneficio, & de incurrendis censuris, quo casu quando de priuatione agitur, gratia noua intimari debet de nouo, vt dicit decisio Rotæ 750.in antiquis.

Et ideo domini in vna Cremonen. pensionis Prioratus di xerunt necessariam fuisse intimationem, non obstante noti tia rei vaga quando agebatur de incurrendis censuris, & pri uatione beneficij vigore bullæ expeditæ, quo casu certa & indubitata notitia, & citatio personalis requiritur, iux.no. per Fely.in c.quoniam.§.porro.col. antepe.vt lit. non contest.in c.cum contingat. col. pen.de rescr. & tenet Rota in consi.481.incip.in casu præmisso, in 2.dubio & ita iudicauit Rota in dicta causa Cremonen.coram domino Christophoro Panigarola die 10.Decembris.M.D.XXIX.sic videbatur hic dicendum.

5 Tamen istis non obstan. Rota in dicto casu terminauit, non requiri intentionem exequutorialium iterum fieri reo condemnato, ex quo iam fuerant prius intimatæ, sed sufficere eas intimari eius procuratori apprehenso in curia. Ita conclusit, & iudicauit Rota in eadem causa Aur ien. coram eodem do.Ioan. Paulo.23.Ianuarij eo ann.M.D.XXXVIII.

Volue-

Voluerunt tamen domini quod procurator, cui secundo loco intimari debeant executoriales, posset petere dilationes ad partes ad consulendum dominum.

Non obstant modo decisiones superius in contrarium alleg. videlicet, decis. 750. in antiq. quia illa decisio procedit in principali gratia priuationis, secus in accessoria: vnde si reus fuisset citatus in negotio principali, & pendente lite obtenta esset gratia si neutri, continens priuationem, sufficeret illam intimare procuratori domino litis in curia apprehenso. Ita tenuit Rota in vna Conuersana Archipresbyteratus coram me mense Februario. M. D. XXXIII. & ita limitarunt dictam decisionem. 750. Nec obstat dictū Cardina. in. d. clemen. I. & decisio. 320. quia illa procedunt in gratijs obtentis lite pendente ante sententiam secus in negotio executiuo, quia ne per friuolas exceptiones forte requirentes altiorē indaginē executio impediatur, facta prima intimatione, non requiritur alia & ratio est, quia illa exceptio subreptionis vel inhabilitatis quæ opponi poterat in causa illius decisionis. 320. extinguitur per transitum in rem iudicatam, vt dicit Abb. post Innoc. in c. constitutus. versi. extra glos. de rescri. facit l. fi. in fin. C. de ordin. cog. Nec minus obst. decis. nouissima facta in. d. causa Cremonen. quia ibi prius non fuerat facta aliqua intimatio, prout hic, quo casu intimatio principalis requiritur, sed hic sufficit, quod secunda fiat procuratori.

Est tamen vlterius aduertendum circa prædictam regulam. 29. quæ requirit expeditionem bullarum præambulā iurisdictionis, quia illa regula procedit in literis super quibus ius actoris principaliter fundatur, secus vero. esse in iure opitulatiuo ad ius principale, vt sunt gratiæ, perinde valere, nouæ prouisiones, & alia huiusmodi, quia si tales gratiæ non petuntur canonizari, nec illarum vigore aliquid adiudicari, non requirunt literarum expeditionem, & in talibus regula non procederet. Imo si bullæ super illo iure, quod petitur canonizari, essent expeditę cum mille, defectibus, satisfactum videtur regulę, prout superius in questionibus dixi. Nec obstat, quod in commissione inest tacita conditio, quę aliquando etiam in signatura moderna exprimitur, videlicet, quod ita demum iurisdictio detur, quatenus literæ prius fuerint

expeditæ, quæ conditio in forma specifica impleri debe-
ret iuxta.l.Mænius & l. qui hęredi.ff.de cond. & demonst.
quia respondetur leges illas procedere in conditionibus
dandi, secus in conditionibus faciendi, vt hic quia possunt
tunc conditiones in forma æquipolléti impleri, ut patet in
l.in conditionibus.§.si patronus eod. titu. & limitat latius
illas.ll. Moder. Galiaula in l. 1.§.si stipulanti. ff.de verb.
oblig.notabiliter Decius in rubrica de probat. in antepe-
nultima colum.

Confirmatur ista opinio ex his quæ quotidie signatura
iustitiæ in simili casu practicantur, uidelicet, quando causa
pensionis committitur cum clausula absque retardatione
solutionis pensionis. Nam illa clausula concedit etiam au-
ditori iurisdictionem sub conditione, quia illa uerba, sine
retardatione, sunt ablatiui absoluti. quæ resoluuntur in cō
ditionem.vulg.l.a testatore.ff.de conditio.& demon.Adeo
quod iudex non posset procedere, nisi prius solutæ pensio-
ne. Et tamen illa conditio recipit limitationem, & declara-
tionem ex interpretatione signaturæ, & Rotæ similem ca-
sui præcedenti, videlicet nisi ex productione bullæ reserua-
tionis ipsius pensionis resultaret exceptio, per quam iuste
denegari posset solutio, quia tali casu non diceretur retar
dari, & iudex siue auditor procedere poterit, etiam non fa-
cta solutione, per ea quę dicit Bart.l.1.§. & parui. ff. quod
vi aut clam. Et est aduertendum, quod isto casu signatura
dat commissionem constito de bono iure, vt iudicauit Rota
annis præteritis in vna Toletana præstimoniorum coram
me pro domino Petro Pacheco coram Io. de la Raya. quæ
sententia postea confirmata fuit per R.P.D.Marcellum. Et
ille casus fuit magis difficilis, quam iste de quo agitur, ex
eo, quia ibi D.Petrus fuerat iam prius condemnatus per au
ditorem cameræ ad soluendam pensionem, & nihilominus
data fuit illi commissio, quod cōstito ex eisdem actis de bo-
no iure, & non iure aduersarij, ego procederem sine illa
clausula absque retardatione.

Et per prædictam doctrinam Bart. in d. §. & parui, fuit
etiam in signatura decisus alius notabilis casus in proposi-
to, vt refert Domi. Anto. de Burgos Hispanus in quibusdā
notis signaturæ, videlicet, quidam Titius habebat faculta-
tem transferrendi pensionem, quam faciebat sibi Gaius be

 neficia

neficiatus ex forma bullæ, cum hac tamen conditione, quod quando Titius pensionem in alium transferre vellet, deberet prius infra tres menses intimare sibi translationem fiendam: alias translatio esset nulla. Accidit, quod Titius non facta aliter intimationem Gaio transtulit pensionem in Martinum. Martinus aduenience termino solutionis petit pensionem sibi translatam à Gaio debitore, contra quem recusantem soluere commisit causam cum dicta clausula sine retardatione. Gaius negat se teneri ad pensionem, ex eo, quia sibi infra tres menses non fuerunt intimatæ bullæ translationis, vt cauebatur in bulla: Martinus replicabat Gaium non esse audiendum ante solutionem propter illam clausulam commissionis, sine retardatione solutionis pensionis: fuit conclusum in signatura Gaium audiendum, & esse dandam illi commissionem directam eidem auditori, quod constito de exceptione illa Gaij resultante ex inspectione literarum, non teneretur interim soluere. verum, quia super hoc multum contendebatur, fuit de consensu partium sic modificata commissio, cum hac clausula, videlicet, data tamen cautione in forma depositi de pensione soluenda in euentum succumbentiæ; & sine ista clausulam commissio fuisset concessa, si pars vltro cautionem non obtulisset.

Et est aduertendum, quod licet inferiores à papa possint super beneficiis pensiones imponere in casibus notatis per Paulum Romanum in tractatu Pensionis. q. j. num. 10. 11. & quæst. 4. num. 10. & habetur in c. pastoralis. de his quę fi. à prælat. & c. nisi vbi Abb. in fi. de præbend. Tamen in illis pensionibus de stylo signaturæ non solet in commissionibus apponi dicta clausula, sine retardatione: secus est in pensionibus impositis per papam. Ratio diuersitatis est, quia inferiores à papa non possunt, nisi certis casibus, & causa expressa imponere pensiones, quæ non transeunt ad successores, vt not. Ioa. Baptista de S. Seuerino in tract. pen. quæst. 4. & doct. in c. extirpandæ. §. fi. de præb. Et quia dubitari potest, an pensio imposita fuerit ex iusta causa, & in casibus permissis, propterea in talibus pensionibus impositis per inferiores a papa non ponitur dicta clausula, quia non est honestum, quod ilico sine aliqua discussione habeant executionem paratam. Sed in papa non

attinet dubitare de potestate, cum omnia possit. ideo pen siones ab eo impositæ non possunt recipere dubium quin valeant, ideo debent statim exequi, & propterea in eis apponitur dicta clausula, & ita fit differentia inter superiorem & inferiores. Et quia etiam est honestum, quod pensio assignata ex mandato papæ debeat magis efficaciter solui & impleri quam imposita per inferiores. ar. c. si quando, de rescrip. Præterea est aduertendum circa dictam clausulam sine retardatione, quod quando prædecessor meus diu non soluit pẽsionem, datur commissio super inualiditate pensionis sine dicta clausula, sine retardatione. Ratio est, quia est præsumptio, quod pensio fuerit extincta, cum non sit verisimile, quod tanto tempore neglexerit eam petere. arg. cap. super hoc. de renun. Et ideo præsumitur eam habere pro derelicto, iux. not. per Abb. in c. contigit. de dolo & contum. Et ista præsumptio est fauorabilis ecclesiæ, quæ sic liberatur à seruitute, & benignior reputatur in dubio illa interpretatio quæ pro libertate facit. cap. pen. de re iud. Hinc est, quod licet impositio pensionis requirat authoritatem papæ, & partium obligationem, quia grauatur beneficium seruitute, vt in c. prohibemus. de censib. cassatio tamen, sine liberatio pensionis fieri potest sine authoritate papæ, sola simplici cedula, vt dicit Alexand. in ca. Agatoso. 63. distin. cuius dictum approbatur à Rota.

Est & alius casus in quo non apponitur dicta clausula, videlicet, quando successor committit causam nullitatis pen sionis impositæ suo prædecessori per arbitros à collitigantibus electos. pro quo facit dictum Ro. consi. 169. in. 4. dubio. in. 2. colum.

Est & alius casus in quo dicta clausula, sine retardatione, poni non debet, videlicet, quando vnus imposuit pensionem, puta centum ducatorũ super pluribus beneficii suis. Nam si postea ille moriatur, & beneficia diuidantur in plures, & pensionarius velit quemlibet possessorem beneficii insolidum ad soluendum pensionem conuenire, sub prætextu, quia pensio habet executionem paratam, & obligatos oẽs, sicut obligatio in forma cameræ; nihilominus non dabitur ei commissio sine retardatione. Ratio est, quia possessores beneficiorum non tenentur ad totã pensionẽ insolidũ sed pro rata. Vt cõclusit Rota dec. 26. Martij. M. D. XXXIIII

coram

coram Do.Io.Clerici in vna decis.per dictum Abb. in cap. constitutus.per illum text.de relig. domi.Et quousq.iudex cognoscat,quæ sit rata pensionis, & discutiat valorem omnium beneficiorum,pensio non potest dici liquida, ideo nõ debet dari clausula,sine retardatione.Et eodẽ modo quan do episcopus imponeret pensionem super beneficio iurisp. laicorum sine patronorum consensu, quod videtur posse fa cere,dummodo non transeat ad successores, vt not. glos. in c.ad hæc de offi.vica.& licet Præpositus in c. quando versi. quid si rector, sentiat contrarium, tamen iudicio meo non debet concedi dicta clausula, quia potest dubitari de potestate imponentis pensionem,per dicta Rochi in tra. iurisp. in verbo honorificum.in 3. q. & interim pensio non debet habere executionem paratam.

Et eodem modo est dicendũ in casu in quo peteretur pẽ sio à beneficiato, qui fecit plures impensas in recuperãdo beneficio,& eius possessionem, & vult ꝙ pensionarius contribuat.Nam licet contribuere non teneatur, nihilominus quia hoc recepit probabile dubium propter diuersitatem argumentorum, quæ possent fieri de.l. 2.§.si conseruatis.circa fi.& l.amissæ.in fi.& l.nauis. ff.ad l.Rhod.de iac.Et quia semper debet solui pensio donec declaretur nulla. c.quæro lãm.de elect.propter istas probabiles dubitationes non debet dari clausula sine retardatione. Et idem esset,quando il le in quem translata est pensio, in alium eam de facto transtulisset de consensu beneficiati, quia hoc casu clausula, sine retardatiane,non debet dari.

Est tamen vnum aliud notandum, quod de stylo signaturæ casibus, in quibus datur dicta clausula siue retardatione debitori ob non solutionem pensionis, non conceditur beneficium. c.Odoardus.

Tamen ad hoc est aduertendum, quod putarem ego stylum istũ procedere,quando debitor pensionis cõcessisset eius impositioni personaliter. Nam tali casu ex quo in eius consensu inest iuramentum,& obligatur in forma cameræ, non esset honestum postquam habet beneficium.ad cuius ie gressum se obligauit, ob non solutionem, quod iuuetur exceptione dicti c.Odoardus.vel alia simili, per ea quæ dicta sunt,quia potius debet dimittere & restituere beneficium quod accepit.Nam non est honestum, quod retineat bene

ficium,

ficium,& quod non soluat: alias facile illi daretur occasio & ansa peierandi. Nec isto casu si denegatur illi auxilium dict.cap Odoardus.fit illi iniuria quia scienti & volenti nõ fit fraus neq.iniuria.vulg.c.scienti.de reg.iur.li.6.Et quia iuramentum est personale, debet per ipsum iurantẽ imple ri in forma specifica.c.debitores.& c.ad nostram de iureiu. Sicut etiã videmus ꝙ beneficiũ illius c.non datur,etiam cõdemnato per tres sentẽtias vt conclusit Rota in vna Senen. coram D.Christophoro Panigarola.10.Decem.1529.per no.per Bal.in l.1.C.qui bon.ced.poss. Aret.& Ias.in 5.fin. inst.de act. sed prędicta non militãt quando consensus per alium est præstitus. Hinc est quod de styllo Rotæ & curiæ quando quis consensit personaliter reseruationi pensionis sub solitis censuris & pœnis,illas censuras & pœnas incurrit si in tempore nõ soluit,etiam sine aliqua alia literarum intimatione.Secus est quando consensit per alium,quia tunc requiritur intimatio,prout in vna Ladisladien.canonicatus & præbendæ iudicauit D.Guliel.Cassio.de mẽse.Apr.1521 super ꝙ latissimam decisionem ipso scripsit,quæ incipit, dubitaui in vna,&c. quam non curo referre.

Est bene verum,quod aduersus debitorem pensionis per prędecessorem impositæ,posset procedi per viam commissionis in vim monitorij per auditorem cameræ ad solutionẽ pensionis absq. alia intimatione literarum:tamen non posset contra illum procedi ad pœnas,vel censuras,nisi,vt prę fertur,personaliter consentiret,de quo quidem stylo etiam meminit idem D. Guliel. in quadã alia decisione signaturę posita inter decisiones Rotæ,quæ incipit, proposui etiam commissionem,&c.vbi quasdã super hoc rationes assignat, quæ possunt ibi videri.

F I N I S.